ABIKS POLIITKOOLIDE KUULAJAILE

ÕPIK

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1955

A-20873

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

ABIKS POLIITKOOLIDE KUULAJAILE

ÕPIK

SUNDEKSEMPLAR

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1955

Originaali tiitel:

В помощь слушателям политшкол.

Учебное пособие.

Москва, 1955 г.

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
30242

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

ESIMENE PEATÜKK

Kuidas elasid töölised ja talupojad tsaari-Venemaal ja kuidas nad võitlesid enda vabastamise eest

1. TÖÖLISTE JA TALUPOEGADE OLUKORD TSAARI-VENEMAAL

Enne Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni võimutsesid Venemaal, nagu teisteski riikides, kapitalistid ja mõisnikud. Töölisi ja talupoegi ekspluateeriti ja rõhuti halastamatult. Raske ja talumatu oli töötava rahva olukord, piinarikkad tema kannatused.

Palju kordi on töötav rahvas püüdnud muuta seda ebaõiglast korda ja heita oma turjalt rõhujaid. Kuid ta ei suutnud saavutada vabanemist. Kukutatud ekspluataatorite asemele tulid teised. Ühed rõhujad asendusid teistega, kuid ekspluateerimine ja rõhumine jäi püsima.

Alles Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidu tulemusena kukutasid meie maa töötavad rahvahulgad kommunistliku partei juhtimisel esmakordselt inimkonna ajaloos mõisnikud ja kapitalistid, võtsid võimu enda kätte ja saavutasid sotsialismi võidu. Praegu on sotsialistliku ülesehitustöö teele asunud ka rahvademokraatiamaade töötajad.

Pärisorjus. Nagu teistelgi maadel, nii valitses ka Venemaal kaua aega pärisorjus. Selle korra ajal kuulusid maa, metsad ja teised loodusvarad mõisnikele. Mõisnikud jätsid parema maa endale, viletsama aga jagasid orjastavatel tingimustel talupoegadele hingemaaks. Maalapikese eest, mil-

lel talupoja perekond end vaevalt suutis toita, olid talupojad sunnitud kogu elu aeg põlvest põlve tasuta mõisniku heaks töötama. Selleks et talupoeg ei saaks mõisniku juurest lahkuda, kinnistati ta oma hingemaa külge eriliste dokumentidega, mis nimetati «kinnistusaktideks» (vene keeles «kreposti»).

Maa külge kinnistatud talupoegadel ei olnud mingisuguseid õigusi ning nad olid isiklikult täiesti sõltuvad mõisnikest, kes käisid nendega ümber nagu oma omandiga. Mõisnikud võisid talupoegi müüa ja osta nagu igasugust muud omandit, nad mõistsid ise talupoegade üle kohut ja tarvitasid nende suhtes vägivalda, peksid ja piinasid neid. Nii piinas mõisaproua Saltõkova, kellele talupojad andsid tema jõhkruse pärast hüüdnime «Saltõtšihha», surnuks 138 pärisorja. Talupoegade-pärisorjade olukord ei erinenud oluliselt millegi poolest orjade olukorrast.

Kogu võim Venemaal kuulus tsaarile. Tsaari-isevalitsus kaitses pärisorjapidajate-mõisnike õigusi ja aitas neil talupoegi sõnakuulmises hoida. Talupoegade pärisorjastamise ja kõige julmema vägivalla abinõusid rakendati selleks, et varustada mõisnikke tasuta tööjõuga. Kasutades pärisorjuse-õigust, sundis mõisnik talupoegi enda heaks töötama, see tähendab ekspluateeris neid. Talupoegadele, tõsi küll, kuulusid eraomandina väikesed, isiklikule tööle rajatud majapidamised. See tekitas teatud huvi töö vastu ja lõi järelikult ka eeldused tootmise arendamiseks. Kuid suurema osa ajast, neli kuni viis päeva nädalas pidid talupojad harima oma inventariga härraste maad. Pärisorjade-talupoegade niisugust ekspluateerimise vormi nimetati «teoorjuseks» (vene keeles «barštšina»). Kuid oli ka teine ekspluateerimise viis, kus talupojad olid kohustatud mõisnikule andma vilja, liha ja teisi saadusi oma majapidamisest või temale maksma teatud summa raha. Seda nimetati «rendiks» (vene keeles «obrok»).

Pärisorjuse ajal oli ülekaalus naturaalmajapidamine, see tähendab niisugune majapidamine, kus midagi sellest, mis toodeti, ei läinud müügile, vaid üldreeglina tarvitati kõik ära oma majapidamises. Niisugustes majapidamistes ei ostetud peaaegu mitte midagi väljastpoolt.

Orjastatud talupoegade töö oli väheviljakas. Talupojad harisid maad kõige lihtsamate tööriistadega: saha, harkadra ja puuäkkega.

Selleks et täita pärisorjakohustusi ja toita oma perekonda, pidi talupoeg töötama ööd kui päevad. Talupojad virelesid pimeduses ja harimatuses.

Sajandite vältel võitlesid talupojad feodaalmõisnike vastu. Pärisorjuse ajal aset leidnud rohkearvulised talurahva rahutused kasvasid tihtigi suurteks ja pikaajalisteks ülestõusudeks. Talupojad nõudsid koormavate kohustuste tühistamist, mõisnike õiguste likvideerimist ning pärisorjusliku korra kaotamist.

Venemaa ajalugu tunneb palju talurahva ülestõuse. 1606. aastal puhkesid suurel osal Venemaa territooriumist talurahva ülestõusud, nendest kõige suurem oli talupoegade ülestõus Ivan Bolotnikovi juhtimisel. Aastail 1670—1671 haaras ülestõus Stepan Razini juhtimisel peaaegu kogu Volgamaa. Aastail 1707—1708 olid mitte üksnes Doni- ja Volga-äärsed, vaid ka nende naabruses olevate Moskva riigi maakondade hiiglasuured maa-alad haaratud ülestõusust, mida juhtis Kondrati Bulavin. Aastail 1773—1775 vapustas tsaari-Venemaad uus talurahva ülestõus. See oli ülestõus, mida juhtis Jemeljan Pugatšov. Peale vene talupoegade ühinesid ülestõusuga baškiirid, tatarlased ja teised tsaari-Venemaa rõhutud rahvad. Ülestõusnud põletasid mõisu, kihutasid minema või surmasid mõisnikke, püüdes purustada pärisorjuse ahelaid.

Kuid kõik talurahva ülestõusud lõppesid lüüasaamisega. Miks? Sellepärast, et talupoegadel polnud siis ega võinudki olla niisugust revolutsioonilist juhti ja liitlast nagu töölisklass. Seetõttu ei olnud mõisnike vastu ülestõusnud talupoegadel selget võitluse eesmärki ja nad ei suutnud ühendada oma jõupingutusi ühise vaenlase vastu. Ülestõusnutel puudus ka kindel distsipliin ja ühtne juhtimine. Sageli juhtus nii, et talupojad-pärisorjad, õiendanud arveid oma maakonna mõisnikega, lõpetasid võitluse, arvates, et teiste maakondade talupojad talitavad niisama oma mõisnikega ning ühes sellega muutub talupoegade elu kergemaks. Nad ei suutnud veel aru saada, et enda vabastamiseks on tarvis kukutada kõik mõisnikud eesotsas tsaa-

riga. Tsaari väed surusid talupoegade väljaastumised metsikult maha, ülestõusnud talupoegi heideti vanglatesse, saadeti asumisele ja hukati.

Venemaal kestis pärisorjus kauem kui Lääne-Euroopa maades. See oli üks tsaari-Venemaa majandusliku mahajäämuse põhjusi. Pärisorjuse ajal ei saanudki tööstus õieti areneda, vabrikuid ja tehaseid oli Venemaal vähe.

Millega seda seletada? Eelkõige vabade töökäte puudumisega. Selleks, et ehitada vabrikuid ja tehaseid ning laiendada tööstuslikku tootmist, oli vaja töötajaid, kes on vabad pärisorjuslikust sõltuvusest ja oskavad ümber käia masinatega. Mõisnikud aga ei tahtnud loobuda tasuta töötajõust. Kui talupojal õnnestuski linnas teenistust leida, siis osutus ta vähekõlvuliseks töötajaks. Kirjaoskamatuna ja harimatuna ei osanud ta masinaid käsitada ning tal puudus ka materiaalne huvi, et ära õppida keerulist kutseala. Oli ju ükskõik: mida rohkem pärisori vabrikus teenis, seda rohkem võttis mõisnik temalt raharenti.

Arenevale tööstusele oli vaja turgu, see tähendab, oli vaja, et vabrikukaubad leiaksid turustamist, et elanikkond neid ostaks. Talupoegadel-pärisorjadel, kes moodustasid riigis elanikkonna enamuse, puudus aga raha kaupade ostmiseks.

Neil põhjustel arenes tööstus tsaari-Venemaal tunduvalt aeglasemalt kui Inglismaal, Prantsusmaal ja mõnedes teistes Euroopa maades, kus pärisorjus oli juba kaotatud. Pärisorjuslik kord hakkas samuti pidurdama ka põllumajanduse edasist arengut.

Venemaa majanduslik mahajäämus tuli ilmsiks eriti kujukalt Krimmi sõja ajal (aastail 1853—1856). Vene sõjaväe ja merelaevastiku tehniline varustus jäi tublisti maha Inglise ja Prantsuse sõjaväe varustusest. Vene tööstus ei suutnud valmistada uusi relvaliike. Halbade teede tõttu hilines alalõpmata relvastuse, laskemoona ja toiduainete kättetoimetamine meie sõjavägedele. Ainult tänu vene sõjameeste ennenägematule kangelaslikkusele õnnestus vastu pidada vaenlaste ülekaalukate jõudude survele ning ära hoida Vene sõjaväe täielikku purustamist Krimmis. Kuid vaatamata kõigele sai tsarism Krimmi sõjas

lüüasaamise osaliseks. See lüüasaamine ja tugevnevad talurahva rahutused tõendasid, et Venemaal ei või pärisorjust kauem säilitada.

Talupojad-pärisorjad tõusid üha sagedamini ja otsustavamalt üles mõisnike vastu. 1858. aastal oli 86, 1859. aastal 90 ja 1860. aastal 108 talurahva rahutust. Talurahva massilistest väljaastumistest heidutatud tsaar tunnistas, et parem on vabastada talupojad ülaltpoolt, kui oodata, kuni nad endid ise vabastavad altpoolt.

Pärisorjuse kaotamine. Talurahva paljaksriisumine. 1861. aastal viidi läbi niinimetatud talurahvareform: tsaarivalitsus kaotas pärisorjuse.

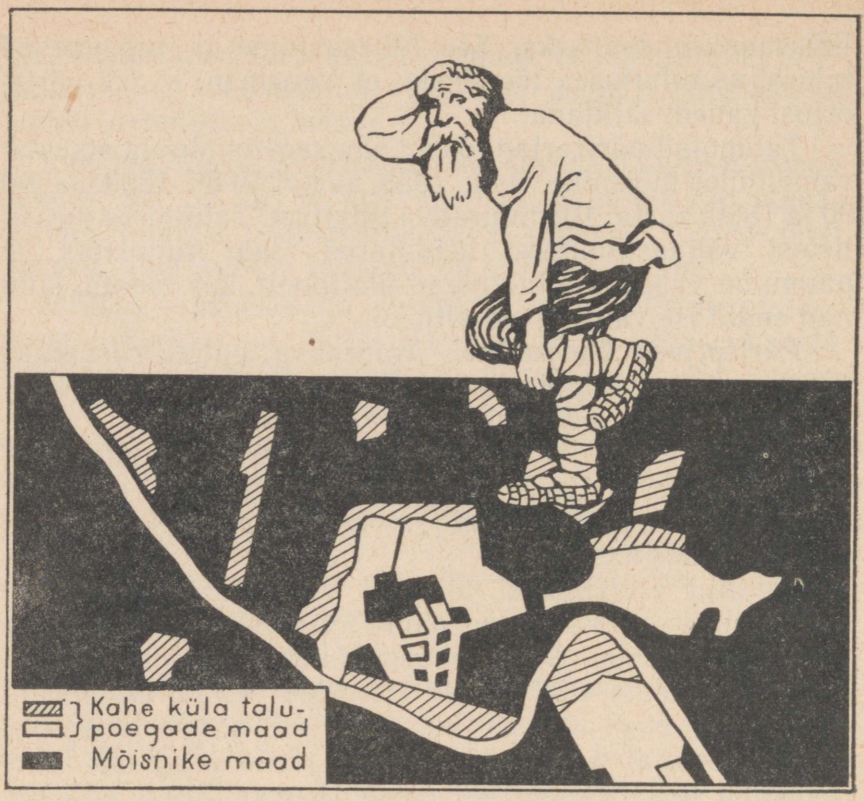
Pärast reformi ei tohtinud talupoegi enam müüa või osta nagu asju. Kuid talupoegade rõhumine mõisnike poolt jäi püsima. Tsaarivalitsus teostas reformi nii, nagu oli mõisnikele kasulikum.

Reformi elluviimisel lõikasid mõisnikud pärisorjuse ajal talupoegade kasutuses olnud maadest rohkem kui ühe viiendiku endale. Seda talupoegadelt äravõetud maad hakati nimetama «lõikudeks» (otrezki). Nii jäi talupoegadele maad isegi vähem kui seda oli nende kasutuses pärisorjuse ajal. Seejuures olid maa piirid aetud nõnda, et talupojad tõrjuti kõige halvemale, sageli täiesti kõlbmatule maale, neilt võeti ära karjamaad ja koplid.

Talupoegadele jäänud hingemaa eest võeti neilt mõisnike kasuks tohutuid väljaostumakse. Maa, mis jäeti talupoegadele, maksis umbes 650 miljonit rubla, kuid talupoegadelt nõuti selle eest väljaostumaksude näol sisse ligi 2 miljardit rubla. See oli otsene ja varjamatu riisumine. Talupojad «said vabaks» puupaljana.

Ühe sõnaga, tsaar ja mõisnikud «vabastasid» talurahva nõndà, et ta pidi, puuduse tõttu käsist ja jalust seotuna, jääma paratamatult mõisnikku orjama.

Pärisorjuse jäänused. 1861. aasta reform ei hävitanud feodaalmajanduse põhialust — mõisnike maavaldust. Suurem ja parem osa maast jäi mõisnike kätte ka pärast reformi. Kõige suuremaks mõisnikuks oli tsaar. Tsaari perekonnal oli 7 miljonit tiinu maad, see tähendab niisama palju nagu miljonil talupojaperekonnal. Suuri maatükke haarasid endale kirikud ja kloostrid, millede valdu-

Talupoegade ja mõisnike maade tüüpiline paigutus pärast 1861. a. reformi

ses oli ligi 6 miljonit tiinu. Kuidas mõisnikud talupoegi paljaks riisusid, seda võib otsustada järgmiste arvude järgi: 30 000 mõisnikul oli 75 miljonit tiinu maad, niisama palju maad oli 10,5 miljonil talul. Ühe mõisniku kohta tuli keskmiselt 2300 tiinu maad, paljudel taludel oli aga 1—2 tiinu.

Niisugustel viletsatel hingemaadel ei saanud talupojad arendada iseseisvat majapidamist. «Kanalgi pole maad siblimiseks,» ütlesid kehvikud oma hingemaa kohta. Tuli hakata mõisnikku orjama ja kõige rängemail tingimustel mõisamaad rentima.

Talupojad, kelledel puudus raha, olid sunnitud mõisamaade, heina- ja karjamaade kasutamise eest oma tööriis-

tade ning hobustega harima mõisniku maad. Seda nimetati «teorendiks» (vene keeles «otrabotki»). Poltaava kubermangus näiteks nõudsid mõisnikud, et talupojad künnaksid, seemendaksid ja koristaksid vilja kahelt tiinult mõisniku maalt ühe tiinu teorendi alusel renditud maa eest. Sageli oli talupoeg sunnitud renditud maa eest mõisnikule tasuma poole oma viljasaagist natuuras. Seda nimetati «pooleterasüsteemiks» (vene keeles «ispolu»).

Peale väljaostumaksude, teorendi ja maarendi, mis läksid vahetult mõisnikele, maksid talupojad makse ja andameid kroonule — sõjaväe, politsei ja teiste tsaarivõimu organite ülalpidamiseks. Suuri summasid kogusid talupoegadelt kirikud ja kloostrid. Seda «vabastatud» talupoegade riisumist väljendas suur vene poeet Nekrassov järgmistes talupoja sõnades:

Sa üksinda teed tööd,
kuid vaevalt töö on lõppenud,
seal jumal, tsaar ja mõisasaks
on kolmekesi jaol.

Mõisnike surve, tohutud maksud ja väljaostumaksud mõisnikule, mis sageli ületasid talumajapidamise sissetuleku, põhjustasid talurahvahulkade laostumise ning vaesumise. Talupojad said väga väikseid saake. Enamikul talupoegadel ei jätkunud vilja uue lõikuseni. Vladimir Iljitš Lenin kirjeldas talurahva olukorda tsaari-Venemaal järgmiselt: «Talupoeg langes kerjuse elutasemeni: ta elas lojustega ühises ruumis, riietus räbalaisse, toitus maltsast ... Talupojad nälgisid krooniliselt ja üha sagedamini korduvate ikalduste ajal suri neid kümnete tuhandete kaupa nälga ja taudidesse.»[1]

Ka pärast pärisorjuse kaotamist jäid talupojad endiselt õigusetuiks, «alamaks» seisuseks, keda kohtlesid mõnitavalt mõisnike poolt seatud ülemused. Kuid oleks ekslik arvata, et pärisorjuse kaotamine ei toonud mingit kasu töötavale rahvale. Pärisorjuse langemine virgutas kogu rahvast. Rahvahulgad hakkasid aktiivselt otsima väljapääsu, otsustavamalt võitlema oma vabanemise eest.

[1] V. I. Lenin, Teosed, 4. kd., Tallinn, 1950, lk. 379.

Pärast pärisorjuse kaotamist Venemaal hakkas kiiremini arenema kapitalism.

Mis on kapitalism? Sellele küsimusele andis lihtsa ja selge vastuse Lenin. «Kapitalismiks nimetatakse sellist ühiskonnakorraldust, kus maa, vabrikud, tööriistad jm. kuuluvad vähesele arvule maaomanikele ja kapitalistidele, rahva suurel hulgal aga ei ole mingisugust või peaaegu mitte mingisugust omandit ja ta peab seepärast minema palgatöölisteks. Maaomanikud ja vabrikandid palkavad töölisi ja panevad neid tootma ühtesid või teisi saadusi, mida nad ka müüvad turul. Seejuures maksavad vabrikandid töölistele ainult niipalju palka, et töölised oma perekondadega saaksid sellega hädavaevalt elatud, aga kõik, mis tööline toodab sellest saaduste hulgast rohkem, paneb vabrikant oma tasku, see moodustab tema kasumi.»[1]

Kui pärisorjuse ajal mõisnikud elasid pärisorjadetalupoegade töö arvel, siis kapitalistlikus ühiskonnas saavad kapitalistid kasu linna- ja maaproletariaadi töö arvel.

Miks on ühiskonna ühel osal võimalus omastada ühiskonna teise osa tööd? Milles peitub põhjus, et tööliste ja talupoegade poolt loodud rikkused satuvad kapitalistide, mõisnike ja teiste rikaste taskutesse?

Et sellest aru saada, on vaja välja selgitada, kuidas toodetakse ja kellele kuuluvad ühiskonna ekspluateerimisel ja rõhumisel rajanevad materiaalsed hüved. Igaüks teab, et elamiseks on tarvis toitu, riideid, jalatseid, eluaset, kütet ja teisi materiaalseid hüvesid. Kõik need hüved luuakse tööliste ja talupoegade tööga. Kuid töötajad ei loo materiaalseid hüvesid paljaste kätega, vaid kasutavad selleks mitmesuguseid masinaid, tööpinke ja teisi tootmisriistu.

Kõigile on samuti teada, et materiaalsete hüvede tootmiseks on vaja maad, vabrikuhooneid, tööpinke, masinaid, tooraineid, kütet jne. Kõike ühtekokku — masinaid, maad, maavarasid, metsa, tooraineid, tootmishooneid, transpordivahendeid — nimetatakse tootmisvahenditeks.

Kelle valduses, kelle käsutuses on tootmisvahendid kapitalistlikus ühiskonnas? Kõik vabrikud, tehased, masi-

[1] V. I. Lenin, Teosed, 4. kd., Tallinn, 1950, lk. 273.

nad, maa ja teised tootmisvahendid on tühise käputäie kapitalistide ja mõisnike käes, kusjuures linna- ja maaproletariaat on ilma jäetud igasugustest tootmisvahenditest.

Kõik see, mis toodetakse kapitalistlikes ettevõtetes, on määratud müümiseks, see tähendab, ta omandab kauba kuju. Kaup on töösaadus, mis on valmistatud mitte otseseks tarbimiseks, vaid vahetamiseks ja müümiseks turul.

Kapitalismi tingimustes muutuvad kaubaks mitte ainult töösaadused, s. t. kõik see, mida toodetakse vabrikutes ja tehastes, vaid ka tööjõud ise. Kuidas see toimub? Me teame juba, et kapitalistlikus ühiskonnas on kõik tootmisvahendid käputäie ekspluataatorite käes. Aga mis on töölistel? Mitte midagi peale oma tööjõu, midagi peale oma võime töötada. Et mitte nälga surra, on töölised sunnitud müüma kapitalistidele oma tööjõudu, s. t. nende juurde tööle asuma. Kapitalist ei kinnita palgatöölisi «kinnistusaktidega», nii nagu seda teeb feodaalmõisnik oma talupoegadega. Seaduse järgi on tööline vaba inimene. Tegelikult aga ei ole tööline vaba. Kui palju ka tööline ei rühiks tööd teha kapitalistlikus vabrikus, ta ei suuda ikkagi nii palju teenida, et vabaneda kapitalistlikust orjusest. Kuid mis sunnib siis töölist päevast päeva kapitalistile töötama? Hirm näljasurma ees. See hirm mõjub niisama tugevasti nagu pärisorjuslik sõltuvus. Feodaalse orjuse asemel seatakse sisse palgaorjus. Ekspluateerimine on kapitalismi tingimustes maskeeritud, kuid palju halastamatum. Pärisorjuse ajal nägi igaüks, et talupoeg töötas tasuta mõisniku heaks või maksis temale naturaal- või raharenti. Erinevalt mõisnikust maksab kapitalist töölisele palka. Tekib mulje, et kogu töölise töö tasustatakse ning kapitalist paistab heategijana, kes annab töölisele võimaluse leivatükki teenida. Tõeliselt ei tasu kapitalist töölisele kogu töö eest. Tööliste palk moodustab ainult osa sellest saaduste (kaupade) väärtusest, mida loob tööline oma tööga.

Oletame, et tööpäev tehases on 12 tundi pikk, tööpalk aga on kindlaks määratud niisuguses ulatuses, et tööline loob 6 töötunni vältel väärtuse, mis võrdub päevapalgaga. Sel juhtumil töötab tööline ainult pool tööpäeva enda jaoks, kuna tööpäeva teisel poolel töötab ta kapitalisti heaks

tasuta. Kuid juhtub ka nii, et tööline töötab enda heaks ühe kolmandiku või neljandiku tööpäevast, muul ajal aga kapitalistide heaks. Niisugusel korral ei suuda töölised kunagi viletsusest välja rabelda.

Tööliste ja talupoegade töö tasustamata jäänud osa omastamine kapitalistide poolt moodustab kapitalistliku ekspluateerimise olemuse. Kapitalist ei ekspluateeri mitte üksnes töölisi, vaid ka talupoegi. Tööliste ja talupoegade tasumata jäänud töö on kapitalistide rikastumise ainus allikas, ainus kapitalistliku kasumi saamise allikas.

Kapitalistide peaeesmärk seisab selles, et saada võimalikult rohkem kasumit. Kasumi saamiseks organiseerivad ja laiendavad kapitalistid tootmist, tugevdavad pidevalt tööliste ekspluateerimist, vallutavad uusi maid, laostavad töötavat talurahvast ja käsitöölisi. Pole niisugust kuritegu, mida kapitalist ei julgeks korda saata kasusaamise nimel.

Kapitalistlikes maades on majandus killustatud. Ta koosneb üksikute kapitalistide ettevõtteist ja teda juhitakse plaanitult. Iga kapitalist peab oma tegevuses silmas mitte kogu ühiskonna, veel vähem töörahva huve, vaid ainult oma isikliku rikastumise omakasupüüdlikke huve.

Suurendades kaupade tootmist, kärbivad kapitalistid ühtlasi tööpalka ja vähendavad tööliste arvu. Mis on selle tulemuseks? See, et töötavate hulkade ostuvõime langeb. Tekivad ületootmise majanduskriisid, mis korduvad umbes iga 8—12 aasta pärast. Kriiside ajal tekivad ladudes suured kaupade virnad. Kaubad jäävad seisma mitte sellepärast, et elanikkond neid ei vaja, vaid sellepärast, et põhilistel ostjatel — töötavatel hulkadel — puudub raha kaupade ostmiseks. Kuid kapitalistid ei mõtlegi kaubahindu alandada. Nad määndavad neid aastate kaupa ladudes ja isegi põletavad või loobivad merre, et säilitada kõrgeid hindu. Kriiside ajal suletakse paljud käitised osaliselt või täielikult, tootmine väheneb ja jääb kaugele maha. Miljonid töölised visatakse tänavale ning veelgi suuremaks kasvab töötute, näljaste ja kodututе inimeste armee. Seega on rahvahulgad sunnitud vaevlema viletsuses sellepärast, et kaupu on toodetud rohkem kui töötajad suudavad osta.

Muidugi, kui tootmine ei oleks kohandatud kõige suu-

rema kasumi saamisele, vaid rahvahulkade materiaalse olukorra pidevale parandamisele, siis ei oleks kaupade ülejääke ega kriise. Kuid kapitalismi tingimustes on see võimatu.

Kapitalismi arenemine Venemaal. Pärast 1861. aasta reformi hakkasid vabrikandid ja tööstud saama maalt odavat tööjõudu. Käesoleva sajandi algul läks iga aasta mitu miljonit talupoega maalt linna teenistust otsima. J. V. Stalin ütles: «Mis sundis talupoega maalt linna põgenema? Näljahirm, tööpuudus, see asjaolu, et küla oli talle võõrasemaks, ja ta oli valmis põgenema sealt kas või põrgu põhja, et aga saada mingit tööd.»[1]

Venemaal arenes laialdaselt tööstuse ja raudteede ehitamine. Tekkisid uued vabrikud ja tehased, rajati raudteid, ehitati jõe- ja meresadamaid. Elavnes kaubandus. Kasvasid vanad ja tekkisid uued linnad.

Kapitalistliku tööstuse arenemisega kasvas proletariaadi arv. 1865. aastal oli Venemaal suurtes vabrikutes, tehastes ja raudteedel 706 000 töölist. 25 aastat hiljem, 1890. aastal, oli tööliste arv kasvanud rohkem kui kahekordseks ja ulatus 1 433 000-ni. Veel mõni aasta hiljem aga — üheksakümnendate aastate lõpul — töötas suurtes vabrikutes, tehastes, mäetööstuses ja raudteedel juba 2 792 000 töölist.

Kapitalism arenes mitte ainult linnas, vaid ka maal. Pärast pärisorjuse kaotamist, seoses tööstuse ja linnade kasvamisega, suurenes nõudmine vilja ja teiste põllumajandussaaduste järele. Talupojad hakkasid üha rohkem oma saadusi turul müüma. Selleks sundis neid ka see asjaolu, et nad pidid maksma suuri rahalisi makse.

Põllumajanduses levis ikka laialdasemalt kaubatootmine. Selle tagajärjel toimus revolutsioonieelse Venemaa kõige arvukama klassi, talurahva, kihistumine. Jõukatest talupoegadest eraldus käputäis kulakuid — külakurnajaid. Nad elatusid võõrast tööjõust, palgates sulaseid ja päevilisi. Kulakud ekspluateerisid kehvtalupoegi, ostsid krosside eest kokku nende tööprodukti, ostsid ja rentisid maad. Moodustades kõigest ühe kuuendiku talupoegade üld-

[1] J. V. Stalin, Teosed, 13. kd., Tallinn, 1952, lk. 51.

arvust, oli neil niisama palju hobuseid kui kõigil teistel talupoegadel kokku.

Samal ajal kui rikastus käputäis kulakuid, vaesus ja laostus suurem osa talupoegi. Paljudel talupoegadel polnud isegi hobust. Hobuseta talupoeg ei elatanud end oma majapidamise sissetulekust, vaid palgatööst. Oma seisundilt olid kehvtalupojad kõige lähemal proletaarlastele. Lenin nimetaski kehvtalupoegi poolproletaarlasteks. Paljud neist, olles sunnitud täielikult oma majapidamise maha jätma, muutusid palgatöölisteks — proletaarlasteks-sulasteks.

Kulakute ja kehvtalupoegade vahel oli talurahva keskkiht. Isegi hea lõikuse aastal suutis keskmik oma majapidamise vaevu otsotsaga kokku viia; puudus seisis alati tema seljataga. Ainult tühine osa keskmikke rabeles välja ja tõusis kulakute-rikaste tasemele. Tavaliselt aga langesid keskmikud viletsusse ja laostusid, täiendades küla kehvikute kihte.

Seega talurahvas kui klass lagunes. Maal, samuti nagu linnaski, tekkisid kapitalistliku ühiskonna klassid: külakodanlus (kulaklus), külaproletaarlased (sulased) ja poolproletaarlased (sulased hingemaaga). Tsaari-Venemaal olid 65 protsenti taludest kehvikute, 20 protsenti keskmike ja 15 protsenti kulakute talud.

Kapitalismi arenemise tagajärjel maal sattusid talupojad mitte üksnes mõisnike, vaid ka kulakute ja kapitalistide ikke alla. Pärisorjuse jäänused teorendi ja pooleterasüsteemi näol aheldasid talupoegi ja takistasid põllumajanduse arenemist. Talupoegadel polnud võimalik kasutada masinaid ja väetisi. Enamikku mõisamaist, samuti nagu talupoegade maad, hariti endiselt primitiivsete tööriistadega.

Pärisorjuse jäänused takistasid mitte üksnes põllumajanduse arenemist, vaid pidurdasid ka tööstuse arenemist.

Venemaa majanduslik mahajäämus ja tema sõltuvus välismaisest kapitalist. Venemaa astus kapitalismi teele paljudest teistest maadest hiljem ja jäi neist oma majanduslikus arenemises maha.

Venemaa oli agraarmaa (s. o. põllumajanduslik maa), kus oli ülekaalus väikeomanike vähese tootlikkusega üksik-

talupidamine. 1897. aasta rahvaloenduse andmeil tegeles põllumajandusega viis kuuendikku Venemaa elanikkonnast ning ainult ligikaudu üks kuuendik elanikkonnast oli tegevuses tööstuses, kaubanduses, transpordi alal ja ehitustöödel.

Paljusid tähtsaid tööstusharusid polnud revolutsioonieelsel Venemaal üldse. Suurem osa masinaid ja vabrikute sisseseadeid veeti sisse välismaalt. Venemaa ostis välismaalt tööpinke, elektriseadmeid, põllutöömasinaid ja isegi vikateid. V. I. Lenin märkis, et viiekümne aasta jooksul pärast talurahvareformi teostamist kasvas raua tarbimine Venemaal viiekordselt ja ometi jäi ta mahajäänud maaks, mis oli moodsate tootmisriistadega varustatud neli korda halvemini kui Inglismaa, viis korda halvemini kui Saksamaa ja kümme korda halvemini kui Ameerika.

Oma majandusliku mahajäämuse tõttu sattus tsaari-Venemaa üha suuremasse sõltuvusse Lääne-Euroopa kapitalismist.

Venemaa tähtsamad tööstusharud olid välismaiste kapitalistide käes. Nii kuulus pool naftatööstusest, kolmveerand kivisöe- ja metallurgiatööstusest inglise, prantsuse, saksa, belgia kapitalistidele. Bakuu naftatööstuse peremeheks oli välismaine kapitalist Nobel. Donetsi basseinis peremehetses inglise kapitalist Hughes, kellele kuulusid suurim metallurgiatehas ja paljud söekaevandused. Välismaised kapitalistid ekspluateerisid halastamatult Venemaa töölisi. Nad said meie maal vähemalt 200 miljonit kuldrubla kasumit aastas.

Tsaarivalitsus võttis määratu suuri laene Prantsusmaalt, Inglismaalt ja teistelt maadelt. Välismaalt laenuks saadud raha kulutas tsaar sõjaväe relvastamiseks ning politsei ja sandarmeeria ülalpidamiseks.

Pariisi ja Londoni pankurid laenasid tsaari-Venemaale raha orjastavail tingimustel ja suurendasid seega tema sõltuvust välismaisest kapitalist. Välislaenude eest protsentide tasumiseks pigistas tsarism iga aasta elanikkonnalt välja 600—700 miljonit kuldrubla.

Vähe aega enne Esimest maailmasõda sõlmis tsaarivalitsus salalepingud Inglise ja Prantsuse valitsusega. Nende lepingute järgi kohustus tsarism sõja korral rindele

saatma miljoneid vene sõdureid, kes pidid võitlema inglise ja prantsuse kapitalistide kasumite huvides.

Milleni viis tsaarivalitsuse, vene mõisnike ja kapitalistide selline poliitika? Selleni, et Venemaa sattus üha suuremasse majanduslikku sõltuvusse välisriikidest, see tähendab, ta muutus Lääne-Euroopa kapitalismi poolasumaaks. Sõltuvus välismaast langes lisakoormana töötava rahva õlgadele.

Tööliskiassi olukord Venemaal. Kõige suurema kasumi saamiseks taotlevad kapitalistid, et tööpäev ettevõtteis oleks võimalikult pikem, tööliste töötasu aga võimalikult väiksem.

Nii oli ka tsaari-Venemaal. Töölised töötasid koidust südaööni. Möödunud sajandi kaheksakümnendail aastail kestis tööpäev vabrikuis ja tehastes vähemalt 12½ tundi, tekstiilivabrikuis aga 14—15 tundi. Sealjuures olid tööliste palgad äärmiselt madalad. Vabrikandid kasutasid laialdaselt odavat naiste ja laste tööd. Naistele ja lastele maksti palju vähem kui meestöölistele, isegi sel juhul, kui nad täitsid ühesuguseid tööülesandeid.

Ent ka selle viletsa töötasu said töölised harva täies ulatuses kätte. Vabrikandid sundisid töölisi ostma toiduaineid pööraselt kalli hinnaga peremeeste poodidest, ähvardades, et need, kes seda ei tee, vallandatakse. Peale selle võeti töölistelt igal sammul röövellikke trahve. Meenutades vene tööliste kohutavat olukorda, kirjutas vanim vene tööline-revolutsionäär kangur Pjotr Moissejenko: «Kõige eest võeti trahvi. Lähed direktori akna alt mööda, müts peas — trahv. Hakkad kasarmus valjusti rääkima — trahv. Tuled lõõtspilliga tänavale — trahv. Sünnitas naine kaksikud — trahv. Heida kas või pikali ja sure maha!»

Töölised elasid urgastes, kitsastes kasarmutes, muldonnides. Donbassis hüütigi töölisaguleid «koerakuutideks». Ruumikitsikus oli seal kohutav. Mitu perekonda elutses ühes toas. Vallalistele töölistele tehti kahe-, mõnikord isegi kolmekordsed narid. 1902. aastal kirjutas sandarmiohvitser, kes toimetas juurdlust Moskva streigiliikumise asjus, oma ettekandes ülemusele tingimustest, millistes elasid töölised, järgmist: «Väikestes toapugerikkudes, mis on jagatud 9 latriks, elab 18—24 inimest, kusjuures

Tööliste teenistus ja kapitalistide kasumid tsaari-Venemaal

igas latris magab perekond koos lastega. Latter on 2½ arssinat pikk ja umbes 2 arssinat lai.»

Töölised toitusid viletsalt, olid kehvalt riietatud. Tiisikus ja teised tõved hävitasid massiliselt inimesi. Tööliskindlustust ei olnud. End ravida sai ainult raha eest, raha aga ei jätkunud töölisperekonnas isegi toiduks. Töölised vananesid varakult. Tuhanded töölised kaotasid töövõime ja muutusid santideks väljakannatamatute töötingimuste tõttu. Kui tööline oli jõuetuks jäänud või haigestus, viskasid kapitalistid ta tänavale.

Eriti raske oli töötute olukord. Vabrikuväravais tungles alati inimesi, kes asjatult tööd otsisid. Töötu ja ta perekond olid määratud näljasurmale.

Nagu kõigil teistelgi maadel, nii kasvas ka Venemaal kapitalism üles tööliste luudel ja verel, riisumisel ja vägivallal. Tööliste ekspluateerimine andis kapitalistidele tohutuid kasumeid. Lenin arvestas välja, et 1908. aastal väike kildkond kapitaliste Venemaal sai märksa rohkem kasumeid, kui ta maksis töötasu kõigile töölistele. Iga tööline tõi kapitalistidele 252 rubla kasumit aastas, töötasu aga sai ta märksa vähem. Tähendab, suurema poole tööajast oli proletaarlane sunnitud töötama tasuta kapitalisti kasuks. Kõigi oma väljaminekute katteks: toiduks, eluasemeks, riietuseks, laste kasvatamiseks, raviks — suutis tööline teenida keskmiselt 67 kopikat päevas.

1912. aastal kirjutasid töölised bolševistlikule ajalehele «Zvezda»: «Möödub aasta, ja kapitalistil on küllusest ja usust oma jõusse uus rasvavolt lihaval kaelal, töölisel aga — uus korts näol näljasest elust ja murest homse päeva pärast.»

Töötada käsi rüppe laskmata kapitalistide kasuks, et hiljem lennata tänavale — niisugune oli tööliste saatus tsaari-Venemaal. Töötada koidust ehani mõisnike ja kulakute kasuks — niisugune oli miljonite kehvtalupoegade saatus.

Töörahva õigusetus. Vana Venemaad valitsesid mõisnikud ja kapitalistid eesotsas tsaariga. Tsaari võim polnud millegagi piiratud, tema üksi andis seadusi ja määras ametnikke. Linnades võimutsesid mõisnikud, kaupmehed, vabrikandid ja majaomanikud, külades aga needsamad mõisnikud ja kulakud. Mõisnike klass oli tsarismi peamine tugi.

Töölistel ja talupoegadel polnud tsarismi ajal õigust arutada ja otsustada riigiasju ega valida enda hulgast esindajaid riigiorganeisse. Tsaarivõimud keelasid töölistel ja talupoegadel liituda ühinguisse, pidada koosolekuid ja välja anda oma ajalehti.

Isevalitsuse kogu riigiaparaat, politsei, sõjavägi ja kohus seisid valvel tsaari, mõisnike ja kapitalistide huvide eest.

Kuni 1903. aastani kehtis tsaari-Venemaal ihunuhtlus. Vähimagi eksimuse eest, maksude tähtajal maksmata jätmise eest nuheldi talupoegi vitstega.

Tööliste ja talupoegade revolutsioonilist võitlust surus tsarism julmalt maha. Tsaarivalitsus laskis maha ja poos üles kümned tuhanded revolutsioonilised võitlejad ning sajad tuhanded hukkusid tsaari vanglais, sunnitööl ja asumisel. Streikivaid töölisi peksid ja lasksid maha politseinikud, sandarmid ja tsaari sõjaväed.

Rahva seas öeldi tsaari kohta:

«Vene keiser — imperaator
toeks on härrasrahvale,
timukas ta töölistele, —
mõrvar talurahvale.»

Tsaari-isevalitsus oli töörahva verivaenlane. Tsaari-isevalitsust hävitamata ei võinud Venemaa töölised ja talupojad saavutada vabadust.

Tsaari-Venemaal elas kümneid eri rahvusi. Mittevene rahvusest tööliste ja talupoegade olukord oli veel halvem kui vene tööliste ja talupoegade olukord. Mittevene rahvusest töötajad kannatasid tsarismi ajal kahekordse rõhumise all. Neid rõhusid niihästi omad, kohalikud ekspluataatorid kui ka vene mõisnikud ja kapitalistid.

Mõisnikud ja kodanlus pidurdasid rahvuslike ääremaade majanduslikku arenemist. Neile oli kasulik sealt välja pumbata tooraineid. Nendes rajoonides arenes peamiselt hankiv tööstus, ja seegi väga tühisel määral. Tsarism lämmatas Venemaa rahvaste rahvuslikku kultuuri. Ta keelas mittevene rahvustel oma koolide avamise, laste õpetamise ja raamatute ning ajalehtede trükkimise emakeeles, oma kirjanduse ja kunsti arendamise. Paljude Venemaa ääremaade elanikkond oli peaaegu täiesti kirjaoskamatu. Nii oli Aserbaidžanis kirjaoskajaid üksnes 10 protsenti, Kasahstanis ainult 2 protsenti, kuna Tadžikistanis polnud kirjaoskajaid peaaegu üldse. Mõnel Venemaa rahval puudus isegi oma kiri, oma tähestik.

Tsaarivõim laskis mittevene rahvustele osaks saada igasuguseid alandusi ja solvamisi, õhutas meelega rahvuslikku vihavaenu Venemaa rahvaste vahel. Tsaari-ise-

valitsus ässitas üht rahvast teise kallale, organiseeris juudipogromme, tapatalguid aserbaidžaanlaste ja armeenlaste ning teiste rahvaste vahel. «Jaga ja valitse» — niisugune oli tsarismi poliitika. Selle poliitikaga püüdis isevalitsus töörahva jõudu nõrgendada, teda killustada ja alluvuses hoida.

Rahvuste julma rõhumise ning ühe rahvuse teise kallale ässitamise poliitikat ajavad praegugi ameerika, inglise ja teised imperialistid.

2. TÖÖLISTE JA TALUPOEGADE VÕITLUS MÕISNIKE JA KAPITALISTIDE VASTU

Klassivastuolud ja klassivõitlus. Klassid ja klassivõitlus olid olemas ammu enne kapitalismi. Kuid kas on inimühiskond alati jagunenud klassideks? Rikkad püüavad igati tõestada, et inimeste jagunemine rikasteks ja vaesteks on igavene nähtus ja et see kõik on jumalast. Valitsevad klassid petavad rahvast niisuguste muinasjuttudega selleks, et hoida töötajaid alluvuses, et töötajad ei püüaks muuta olemasolevat korda ja nurisematult kannataksid kõiki puudusi. Kuid ajaloost on teada, et oli kord aeg, mil ühiskond ei jagunenud vaesteks ja rikasteks. Meie päevil on üks kolmandik maakera elanikkonnast vabanenud ekspluataatoritest. Järelikult on väide, nagu oleks alati olnud ja säiliks igavesti ühiskonna jagunemine klassideks, vaesteks ja rikasteks, — kõige puhtam pettus.

Kapitalistid seletavad inimeste jagunemist vaesteks ja rikasteks sellega, et ühed inimesed olevat töökad ja kokkuhoidlikud ning sellepärast olevat neil õnnestunud koguda rikkust, teised aga ei viitsivat tööd teha ja jäävat seepärast vaesteks. Kuid me teame juba, et tuhandete aastate kestel on orjad ja talupojad-pärisorjad väsimatult töötanud, kuid ikkagi on nad jäänud vaesteks ja lindpriideks. Isegi käesoleval ajal loovad kapitalistlike maade töölised ja talupojad oma tööga määratu suuri rikkusi, kuid need rikkused kuuluvad mõisnikele ja kapitalistidele. Kuidas toimus siis ühiskonna jagunemine klassideks? Vastuse sellele küsimusele saame, kui tutvume eraomanduse tekkimise ajalooga. Muinasajal, ürgkogukondades olid kõik inime-

sed omavahel võrdsed. Omades kõige lihtsamaid tööriistu (kepp, kivi, kivikirves, vibu ja teised) võisid ürgajainimesed ainult üheskoos, ühise tööga hankida endale elatusvahendeid, tõrjuda tagasi kiskjaid ja võidelda loodusjõududega. Maa, tööriistad — kõik oli neil ühine. Kõik, mis saadi, jagati kogukonnaliikmete vahel võrdselt. Töö oli sel ajal niivõrd vähetootlik, et üksik kogukonnaliige ei suutnud rohkem saadusi hankida, kui ta ise tarvitas. Ühed inimesed ei saanud elada teiste töö arvel ega saanud tekkida inimese ekspluateerimist inimese poolt.

Aja jooksul õppisid inimesed paremaid tööriistu valmistama. Arenesid karjandus, põlluharimine, käsitöö. Iga töötaja hakkas tootma materiaalseid hüvesid rohkem kui seda oli tarvis tema elu alalhoiuks. Sellest ajast peale kuulusid iga kogukonnaliikme ja tema pere poolt muretsetud tööriistad ja saadused mitte tervele kogukonnale, vaid üksikutele perekondadele. Ühise töö vajadus langes üha rohkem ära. Kord-korralt hakkasid tekkima üksikuile perekondadele kuuluvad individuaalsed majapidamised. Nii tekkis eraomandus, mis viis majanduslikule ebavõrdsusele ja ühe inimese ekspluateerimisele teise inimese poolt.

Tootmisriistade edasine täiustamine ja nende koondumine üksikute perekondade eraomandusse viis selleni, et kogukonna ühel osal avanes võimalus omastada teise osa poolt loodud töö produkti. Inimesed, kelledel oli rohkem tootmisvahendeid, hakkasid sundima teisi inimesi töötama enda heaks, neid ekspluateerima. Eraomanduse tekkimist ja ekspluateerimise ilmumist soodustasid vallutussõjad ja arenev kaubandus.

Suguvõsade ja hõimude vanemad ja väepealikud püüdsid omastada rohkem sõjasaaki, kusjuures sõdades teiste kogukondade vastu saadud vangid muutsid nad oma orjadeks ja hakkasid neid ekspluateerima. Vanemad teostasid vahetuskauplemist teiste kogukondadega ning kogusid endale suuri rikkusi.

Järk-järgult muutusid vanemate ja väepealikute ametid valitavatest päritavateks, s. t. need ametid läksid pärandamise teel lähemate sugulaste kätte. Tekkisid aadliperekonnad ja rikkad; nad hakkasid omastama teiste inimeste poolt loodud töö produkti.

Nii toimus paljude sajandite kestel ühiskonna jagunemine vaesteks ja rikasteks. Nii tekkisid lõppkokkuvõttes esimesed kaks klassi — orjade klass ja orjapidajate klass.

Järelikult on inimühiskonna jagunemine rõhujateks ja rõhututeks, ekspluataatoreiks ja ekspluateeritavaiks seotud tootmisvahendite eraomanduse tekkimisega. Kõik tootmisriistad ja -vahendid enda kätte haaranud rikkad ise ei tee tööd, vaid sunnivad elanikkonna rõhuvat enamust enda heaks töötama; nad omastavad teiste inimeste tööd, ekspluateerivad neid. Orjapidajad näiteks elasid orjade töö arvel, mõisnikud — talupoegade-pärisorjade töö arvel, kodanlus elab palgatööliste, proletaarlaste töö arvel. Tootmisvahendite eraomandus on ühiskonna klassideks jagunemise põhialuseks. Kogu inimkonna ajalugu on alates klassiühiskonna tekkimisest kuni sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseni olnud ekspluateeritavate võitluse ajalugu ekspluataatorite vastu, lepitamatult vaenulike klasside võitluse ajalugu.

V. I. Lenin ütles, et ekspluataatorlikus ühiskonnas nimetatakse klassideks niisuguseid inimrühmasid, kelledest üks rühm võib omastada teise rühma tööd erineva suhtumise tõttu tootmisvahendeisse. «Kui üks osa ühiskonnast omastab kogu maa, siis on meil tegemist mõisnike ja talupoegade klassiga. Kui üks osa ühiskonnast omab vabrikuid ja tehaseid, omab aktsiaid ja kapitale, teine osa aga töötab neis vabrikuis — siis on meil tegemist kapitalistide ja proletaarlaste klassiga.»[1]

Ekspluateeritavad klassid ei saa leppida sellega, et nad kogu elu küürutaksid selga ekspluataatorite kasuks. Nad võitlevad oma vabanemise eest. Ekspluataatorlikud klassid ei taha kaotada oma ülevõimu, jääda ilma oma rikkustest ja oma võimust. Nad püüavad töörahva ekspluateerimist veelgi suurendada. Eriti visa klassivõitlus puhkeb tööliste ja kapitalistide vahel. Sel võitlusel on mitmesugused vormid.

Venemaa töölised võitlesid kapitalistide vastu paremate töötingimuste eest, tööpäeva lühendamise eest kapi-

[1] V. I. Lenin, Teosed, 31. kd., Tallinn, 1955, lk. 261.

talistlikes ettevõtetes, töötasu suurendamise eest. Võitluses ekspluateerimise, rõhumise ja poliitilise õigusetuse metsiku korra vastu kasutasid töölised streike ja organiseerisid demonstratsioone. Need proletariaadi klassivõitluse vormid etendasid suurt osa töötavate hulkade kokkuliitmisel ja nende klassiteadvuse arendamisel. Kuid ükski neist võitlusvormidest üksikult võetuna ei kujutanud endast otsustavat vahendit, mille abil proletariaat oleks suutnud kukutada ekspluataatorlike klasside võimu, purustada kapitalismi ning vabaneda rõhumisest ja ekspluateerimisest. Kapitalismi kukutamise niisuguseks otsustavaks vahendiks on sotsialistlik revolutsioon.

Sotsialistlik revolutsioon on proletariaadi klassivõitluse kõrgem vorm. Mis on töölisklassi peamine ülesanne sotsialistlikus revolutsioonis? See seisab selles, et kukutada kodanluse võim ja võtta riigivõim enda kätte ning ehitada koos töötava talurahvaga üles sotsialism.

Kuid kukutada kapitalismi ja saavutada kõigi töötajate vabanemise võib töölisklass ainult siis, kui ta selgesti teab, millist eesmärki ta püüab saavutada ja mil viisil ta peab taotlema oma vabanemist. Selleks peab proletariaat tundma revolutsioonilist teooriat. Proletariaadi revolutsioonilise teooria põhialused töötasid välja Karl Marx ja Friedrich Engels. (K. Marx sündis 1818. aastal ja suri 1883. aastal; F. Engels sündis 1820. aastal ja suri 1895. aastal.)

Marksism on proletariaadi revolutsiooniline õpetus. Juba enne Marxi ja Engelsit oli inimesi, kes unistasid niisugusest ühiskonnakorrast, kus ei ole ühe inimese rõhumist ega ekspluateerimist teise inimese poolt. Kuid need inimesed ei osanud leida sotsialismi võidu tõelisi teid, ja olid arvamisel, et kui veenda valitsejaid ja võimulolevaid klasse kaasaegse ühiskondliku korra ebaõigluses, siis kehtestatakse maapeal rahu ja üldine heaolu. Nad arvasid, et sotsialismi võib üles ehitada ilma võitluseta, ilma revolutsioonita. Kuid need olid teostamatud unistused. Neid inimesi nimetati sotsialistideks-utopistideks («utoopia» on teostamatu unistus).

Marx ja Engels muutsid sotsialismi unistusest, utoopiast teaduseks; sellepärast nimetataksegi nende õpetust

teaduslikuks sotsialismiks, proletariaadi revolutsioonilise teooriaks.

Marx ja Engels alustasid oma revolutsioonilist tegevust möödunud sajandi neljakümnendail aastail. Kapitalism oli selleks ajaks arenenud juba Inglismaal, Prantsusmaal ja mõnedes teistes Euroopa maades. Ilmus uus klass — tööstusproletariaat.

Marx ja Engels näitasid, kuidas areneb inimühiskond ja mispärast toimuvad ühiskondlikus elus muutused. Eriti üksikasjaliselt uurisid nad kapitalistlikku korda, avastasid kapitalismi vastuolud ja näitasid, et see on määratud vältimatule hukkumisele.

Kapitalismi peamine vastuolu seisab selles, et miljonid töölised ja talupojad loovad materiaalseid hüvesid, kuid nende töö vilja omastab kapitalistide väike kildkond. Kapitalismi arenemisega muutub tootmine suureks ja keerukaks, hõlmates mitmesuguste elukutsetega tööliste hiiglasuuri hulki. Iga ettevõte on seotud sadade ja tuhandete teiste ettevõtetega. Tootmine omandab üha rohkem ühiskondlikku iseloomu, ta on seotud kogu ühiskonnaga ja oleneb kogu rahvast. Kuid kõik ettevõtted, maa ja maapõuevarad, samuti ka inimeste poolt toodetud saadused on kapitalistide eraomanduseks. Kapitalistid valitsevad tootmist ja organiseerivad seda oma äranägemise järgi, arvestamata rahva huvisid; nad mõtlevad ainult sellele, kuidas saada suuremaid kasumeid.

Kasumite saamise eesmärgil laiendavad nad tootmist, tugevdavad töötava rahva ekspluateerimist, organiseerivad vallutussõdasid ning peavad omavahel ägedat konkurentsivõitlust, mille tagajärjel suur hulk väikekapitaliste laostub, suurkapitalistid aga rikastuvad veel rohkem. Kapitalistlikku ühiskonda vapustavad üha sagedamini majanduskriisid, mille tulemuseks on tootmise paigaltammumine, talupoegade ja käsitööliste laostumine ning tööpuuduse ja viletsuse kasv. Seepärast halveneb töötava rahva olukord pidevalt, kuigi rikkus kapitalismi ajal kasvab.

Kas võivad nende rikkuste loojad — töölised ja talupojad — lõpmatult kannatada häda ja puudust? Selge, et ei või. Nad veenduvad elukogemuste najal, et kapitalismi

ajal on võimatu parandada ainelist olukorda, töötajaile jääb ainult üks väljapääs — kukutada kapitalism ja üles ehitada sotsialistlik ühiskond.

Avastanud kapitalismi vastuolud, ennustasid teadusliku kommunismi rajajad rohkem kui sada aastat tagasi, et kapitalism paratamatult hävitatakse ja asendatakse kommunismiga.

Klassivõitluse kogemusi uurides jõudsid Marx ja Engels järeldusele, et kapitalism loob ise endale hauakaevaja proletariaadi näol. Proletariaat on ainus lõpuni revolutsiooniline klass. Proletaarlasel pole tootmisvahendeid ja ta pole seotud eraomanduse köidikutega. Kapitalismi ajal on hiiglasuured tööliste hulgad koondatud suurtesse ettevõtetesse. Loomulikult on töölistel ühiselt kergem tegutseda kui talupoegadel või väikestesse töökodadesse laialipillatud käsitöölistel. Proletariaat kui klass kasvab aastast aastasse, areneb poliitiliselt ja on oma töötingimuste tõttu kergesti organiseeritav. Ainult proletariaat võib juhtida töötava rahva võitlust ekspluataatorite võimu kukutamiseks ja sotsialismi ülesehitamiseks. Ta on huvitatud sellest, et täielikult saaks purustatud ekspluataatorlik kord ja üles ehitatud sotsialistlik ühiskond. Marx ja Engels õpetasid proletariaadile oma jõudude ja klassihuvide tunnetamist ning ühinemist otsustavaks võitluseks kodanluse vastu.

Kodanlikud «õpetlased» samastasid ühiskondliku elu kogu ajalugu tervenisti ja ainuüksi kuningate, väejuhtide ja üksikute isikute tegevusega, alahinnates töötavate hulkade osa ajaloos. Marx ja Engels selgitasid teaduslikult, et just rahvas, töötavad hulgad, kes loovad kõiki materiaalseid hüvesid, on ajaloo loojad. Ühiskonna ajalugu on rahvahulkade ajalugu, rahvaste ajalugu, töörahva ajalugu. Rahvas on ajaloo peamiseks liikumapanevaks jõuks. Riikide saatuse otsustavad kõigepealt töörahva miljonilised hulgad.

Marx ja Engels õpetasid, et kapitalistide võimu alt vabaneda ja sotsialismi üles ehitada pole rahulikul teel võimalik. Kapitalism ei lange iseenesest, kodanlus ei loovuta oma rikkusi ja oma võimu vabatahtlikult. Kapitalismi hävitamine on võimalik ainult proletaarse revolut-

siooni teel, mis vägivaldselt kukutab kodanluse võimu ja kehtestab proletariaadi diktatuuri, see tähendab, annab riigivõimu proletariaadi kätte. Proletariaadi diktatuuri on vaja selleks, et täielikult maha suruda kukutatud klasside vastupanu, võtta kapitalistidelt ja mõisnikelt ära maa, vabrikud, tehased, šahtid, kaevandused, pangad, raudteed ja teised tootmivahendid ning muuta need kogu rahva ühisvaraks.

Nende ülesannete teostamiseks peab töölisklassil olema oma revolutsiooniline partei, kes juhiks proletariaadi klassivõitlust. Niisugust parteid hakkasidki rajama Marx ja Engels. Nad nimetasid selle kommunistlikuks parteiks. 1848. aastal andsid Marx ja Engels välja «Kommunistliku partei manifesti», milles nad esitasid lühidalt proletariaadi revolutsioonilise teooria. «Kommunistliku partei manifest» lõppes sõnadega:

«Värisegu võimulolevad klassid kommunistliku revolutsiooni ees. Proletaarlastel pole selles midagi kaotada peale oma ahelate. Võita on neil aga kogu maailm.

K õ i g i m a a d e p r o l e t a a r l a s e d, ü h i n e g e!»

Marx ja Engels kutsusid kogu maailma töölisklassi üles ühinema võitluseks kapitalismi vastu ja lõid ise proletariaadi esimese rahvusvahelise organisatsiooni. 1864. aastal asutati Londonis Marxi ja Engelsi juhtimisel «Rahvusvaheline Töölisühing», mida hakati nimetama Esimeseks Internatsionaaliks.

Marxi ja Engelsi eluajal tegi töölisklass esimese katse poliitilise võimu kättevõitmiseks ja kodanliku korra purustamiseks. Selleks katseks oli Pariisi Kommuun, mis tekkis 1871. aastal Pariisi tööliste ülestõusu tulemusena. Kuid ta eksisteeris kõigest 2 kuud ja 10 päeva. Prantsusmaa kontrrevolutsiooniline kodanlus õiendas metsikult arveid Pariisi Kommuuni kangelastega. Mispärast hukkus Pariisi Kommuun? Kõigepealt sellepärast, et Pariisi töölistel ei olnud tol ajal oma revolutsioonilist võitlusparteid. Kommuun ei võidelnud otsustavalt kodanluse vastu. Pariisi Kommuuni lüüasaamise üheks põhjuseks oli liidu puudumine töölisklassi ja töötava talurahva vahel.

Kuid kodanlus ei suutnud töölisliikumist lämmatada ega proletaarlaste vabanemispüüdu maha suruda. Mark-

sismi lipu all hakkasid miljonid töölised kõigis kapitalistlikes maades kogunema ja koonduma.

Töölisliikumise esimesed sammud Venemaal. XIX sajandi teisel poolel kasvas proletariaat Venemaal ja kujunes suureks jõuks. Tööliste põhihulgad olid koondunud Peterburisse, Moskvasse, Ivanovo-Voznessenskisse, Jaroslavli, Nižni-Novgorodi, Jekaterinoslavi, Donetsi basseini, Uraali, Bakuusse ja teistesse suurtesse tööstuskeskustesse.

Juba XIX sajandi seitsmekümnendail aastail hakkas Venemaa töölisklass ärkama ja võitles kapitalistide vastu.

Neil aastail võttis töölisliikumine sageli korratute väljaastumiste kuju. Töölised rüüstasid peremeeste poode ja kontoreid. Töölisliikumine oli tol ajal organiseerimata, killustatud ja tal polnud selget eesmärki.

Algul pidasid töölised võitlust peamiselt majanduslike nõudmiste eest. Madal palk, ülejõukäivad suured trahvid, tüssamine ja petmine palga väljamaksmisel katkestasid tööliste kannatuse; nad hakkasid streikima, taotlesid tööpäeva lühendamist, tööpalga tõstmist, röövtrahvide kaotamist.

Kuid töölisklassi võitlus ainult majanduslike nõudmiste eest ei võinud tuua töötajate ainelise olukorra tõsist paranemist. Miks? Sellepärast, et kui töölistel õnnestuski saavutada tööpalga tühist suurendamist, siis leidsid kapitalistid teisi viise töölistelt kasumite väljapigistamiseks. Kapitali huvide kaitsel seisis tsarism oma sõjaväe, politsei, kohtu ja sandarmitega. Relvadeta streikivate tööliste vastu paiskasid tsaarivõimud politseinikke ja sõjaväeosi. Tööliste väljaastumised suruti maha ning aktiivsed töölised pandi vangi ja saadeti sunnitööle.

Et hävitada kapitalistide võim, tuli arendada mitte ainult majanduslikku võitlust, vaid ka poliitilist võitlust, see on võitlust tsaari-isevalitsuse ning mõisnike ja kapitalistide kukutamise eest.

Töölisklass oligi see, kes pidi etendama peaosa tsarismi kukutamisel. Tolle aja eesrindlikud töölised mõistsid seda väga hästi. Revolutsioonilise propaganda eest vangistatud kangur Pjotr Aleksejev ütles 1877. aastal

kohtus: «Kerkib üles miljonite tööliste lihaseline käsi ja variseb põrmu soldatitääkidele tuginev despotismi (tsaari-isevalitsuse — Toim.) ike!»

XIX sajandi seitsmekümnendail ja kaheksakümnendail aastail leidsid Venemaal aset rohkearvulised tööliste streigid. Kõige suurem oli streik Morozovi vabrikus Orehhovo-Zujevos. Kaheksa tuhat kangrut jätsid 1885. aasta jaanuaris töö seisma, nõudes vabrikandilt kõigepealt röövtrahvide kaotamist. Nad pidasid visalt vastu ja alles pärast seda, kui politsei oli areteerinud kõik streigi juhid ja 600 aktiivset streikijat, suudeti streik maha suruda. Orehhovo-Zujevo tööliste streik näitas tööliste jõudu ja organiseeritust ning avaldas suurt mõju revolutsioonilise liikumise kasvule Venemaal.

Samal ajal hakkasid Venemaal tekkima esimesed marksistlikud ringid. Nende ringide liikmed õppisid tundma Marxi ja Engelsi teoseid ja hakkasid marksismi propageerima. Suure töö marksismi levitamise alal Venemaal tegi G. V. Plehhanovi poolt 1883. aastal välismaal organiseeritud «Töö Vabastuse» rühm. Selle rühma liikmed tõlkisid vene keelde Marxi ja Engelsi töid ja levitasid neid salaja Venemaal. Rühma liikmed kirjutasid brošüüre, milledes selgitasid teadusliku sotsialismi ideid. Kuid see oli ainult töö algus.

Marksistid tõestasid, et kõigis maades, sealhulgas ka Venemaal peavad revolutsionäärid oma pealootused panema proletariaadile, kes kasvab iga aastaga, areneb ja organiseerub ning on oma seisundi tõttu ühiskonna kõige revolutsioonilisem klass. Kuid tolleaegsed marksistlikud ringid ei olnud veel seotud töölisliikumisega. Marksistlikud ringid ja töölisliikumine olid üksteisest eraldatud.

Ülesanne seisis selles, et viia marksismi ideed, teadusliku sotsialismi ideed töölishulkadesse. Jutt oli sellest, et sisendada töölisklassile sotsialistlikku teadvust. «Ilma teadmisteta on töölised kaitsetud, teadmistega on nad jõud!»[1] kirjutas Lenin. Töölisliikumine vajab sotsialistlikku teooriat, nagu laev vajab kompassi, et edukalt liikuda läbi tormide ja saavutada eesmärk.

[1] V. I. Lenin, Teosed, 2. kd., Tallinn, 1949, lk. 74.

Sotsialismi ja töölisliikumise ühendamise ülesande lahendasid Venemaa revolutsioonilised marksistid, kes olid organiseeritud monoliitseks proletariaadi võitluspartei — bolševike parteiks.

V. I. Lenini võitlus Venemaa revolutsiooniliste jõudude ühendamise eest. Venemaa proletariaadi revolutsioonilist võitlust juhtis alates XIX sajandi üheksakümnendate aastate algusest Vladimir Iljitš Lenin (Uljanov). Ta sündis 22. aprillil 1870 Simbirski (nüüdne Uljanovsk) linnas rahvakoolide inspektori perekonnas. Revolutsioonilist tegevust alustas Vladimir Iljitš seitsmeteistkümneaastase noormehena Kaasanis, kus ta õppis ülikoolis. Tsaarivõimud hakkasid Leninit ägedalt taga kiusama juba tema revolutsioonilise tegevuse esimestest sammudest alates. Lenin areteeriti üliõpilasliikumisest osavõtmise pärast, heideti ülikoolist välja ja saadeti asumisele. Politseipristav ütles Leninile: «Mis te mässate, noormees? Teie ees on ju sein.» Kuid Lenin vastas pristavile: «Sein küll, aga pehkinud, tõuka — ja variseb kokku.»

Neli aastat elas Lenin Samaaras (nüüdne Kuibõševi linn) ja organiseeris seal marksistliku ringi. Juba tollal hämmastas ta oma seltsimehi marksismi sügava tundmisega. 1893. aastal asus V. I. Lenin elama Peterburi; teda tõmbas sinna, kuhu olid koondunud proletariaadi hulgad ja kus kees revolutsiooniline võitlus. Erakordselt sügav marksismi tundmine, oskus marksismi rakendada Venemaa tegelikkuse tingimustes, vääramatu usk tööliste võitluse võidusse, väljapaistev organiseerimisanne — see kõik tegi Lenini vene marksistide tunnustatud juhiks. Leninile kuulus eesrindlike tööliste palav armastus. V. I. Lenin rõhutas juba tollal, et just Venemaa töölisklass liidus talurahvaga kukutab tsaari-isevalitsuse, misjärel vene proletariaat liidus töötavate ja ekspluateeritavate hulkadega, kõrvuti teiste maade proletariaadiga, sammub avaliku poliitilise võitluse sirget teed mööda võiduka kommunistliku revolutsioonini.

V. I. Lenin juhtis Peterburi marksistlikke töölisringe ja ühendas nad 1895. aastal «Töölisklassi Vabastusvõitluse Liiduks». «Võitlusliit» juhtis tööliste massilisi revolutsioonilisi väljaastumisi. Ta sidus tööliste võitlust

majanduslike nõudmiste eest poliitilise võitlusega tsarismi vastu. Kui tekkis streik mõnes ettevõttes, siis kirjutas Lenin niisuguste eesrindlike tööliste, nagu Babuškin ja teised, osavõtmisel lendlehti, milledes ta selgitas, kuidas tuleb töölistel võidelda oma huvide eest, kuidas siduda majanduslikku võitlust töötingimuste parandamise, tööpäeva lühendamise ja töötasu tõstmise eest poliitilise võitlusega tsaari-isevalitsuse vastu. Neid lendlehti levitati tööliste hulgas. «Võitlusliidu» juhtimisel toimusid Peterburi tööliste suured streigid, mis paistsid silma kõrge organiseerituse poolest. Sel viisil teostas Peterburi «Töölisklassi Vabastusvõitluse Liit» Lenini juhtimisel esmakordselt Venemaal sotsialismi ühendamist töölisliikumisega ja valmistas ette revolutsioonilise marksistliku töölispartei loomist.

1895. aasta detsembris areteerisid tsaarivõimud V. I. Lenini ja panid ta vangi. Kuid ka seal ei katkenud Lenini revolutsiooniline tegevus. Ta andis nõu ja juhiseid «Võitlusliidule», kirjutas brošüüre ja lendlehti ning saatis need vabadusse. Lenin kirjutas vanglas arstiteadusliku raamatu ridade vahele piimaga partei programmi projekti. 1897. aastal saadeti V. I. Lenin Siberisse, Šušenskoje külla asumisele. Kuid ka asumisele saadetuna jätkas Lenin revolutsioonilist tööd. Šušenskojes viibides lõpetas Lenin vanglas alustatud tähelepanuväärse teadusliku teose «Kapitalismi arenemine Venemaal» ja rida teisi töid, milles ta näitas, et Venemaa areneb kapitalistlikku teed mööda ja et maal kasvab revolutsiooni otsustav jõud — proletariaat, kes liidus töötava talurahvaga suudab ja peab hävitama mõisnike ja kapitalistide võimu.

Lenin seadis «Võitlusliidu» ette laialdased ülesanded. Ta oli arvamisel, et «Võitlusliit» peab saama revolutsioonilise töölispartei loomise aluseks. Lenin omistas erilist tähtsust sidemete loomisele mitmesuguste linnade sotsiaaldemokraatide vahel ja töölisringide ühinemisele sotsiaaldemokraatlikeks organisatsioonideks. Peterburi «Töölisklassi Vabastusvõitluse Liidu» eeskujul hakkasid tekkima marksistide organisatsioonid Venemaa teistes tööstuskeskustes. Möödunud sajandi üheksakümnendate aastate keskel tekkis Moskva «Töölisliit» ja Siberis orga-

niseeriti «Sotsiaaldemokraatlik Liit». Tekkisid marksistlikud rühmad Ivanovo-Voznessenskis, Jaroslavlis, Kostromas, mis hiljem ühinesid «Põhja-Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Partei Liiduks». 90-ndate aastate teisel poolel loodi sotsiaaldemokraatlikud rühmad ja liidud Rostovis Doni ääres, Jekaterinoslavis, Kiievis, Nikolajevis, Tuulas, Samaaras, Kaasanis, Orehhovo-Zujevos ja teistes linnades.

Lenini poolt loodud ja juhitud Peterburi «Töölisklassi Vabastusvõitluse Liit» andis võimsa tõuke sotsiaaldemokraatlikule liikumisele kogu riigis. Kesk-Venemaal hoogsalt areneva töölisliikumise lained jõudsid ka Taga-Kaukaasiasse. Möödunud sajandi 90-ndail aastail tegid Taga-Kaukaasias revolutsioonilist tööd sinna välja saadetud vene marksistid. Nad organiseerisid seal põrandaaluseid rühmi. Neil aastail algas J. V. Stalini (Džugašvili) revolutsiooniline tegevus. Ta sündis 21. detsembril 1879. aastal Gori linnas Tiflisi kubermangus. Juba noorukina astus Stalin revolutsioonilise liikumise teele. Vene marksistid tõmbasid Stalini revolutsiooniliste põrandaaluste rühmade tööle ja sisendasid talle huvi keelatud marksistliku kirjanduse vastu. 1898. aastal astus Stalin Tiflisis sotsiaaldemokraatlikku organisatsiooni ja tegi suurt tööd rahvahulkades ning organiseeris tööliste streike ja demonstratsioone. Tagakiusamised tsaarivalitsuse poolt sundisid Stalinit põranda alla minema. Varjates end politsei ja sandarmite eest, elas ta proletaarse põrandaaluse revolutsionääri elu.

Stalin uuris palju ja visalt Marxi ja Engelsi teoseid, õppis tundma Lenini revolutsioonilist tegevust, uuris tema töid ja muutus suure Lenini truuks poolehoidjaks. «Tutvumine Lenini revolutsioonilise tegevusega 90-ndate aastate lõpust alates, ja eriti pärast 1901. aastat, pärast «Iskra» väljaandmist,» ütles J. V. Stalin, «viis mind veendumusele, et omame Lenini isikus erakordset inimest. Ta ei olnud tookord minu silmis lihtne partei juht, ta oli selle tegelik looja, sest ainult tema mõistis meie partei seesmist olemust ja selle pakilisi vajadusi.»[1]

---

[1] J. V. Stalin, Teosed, 6. kd., Tallinn, 1948, lk. 53—54.

Kommunistliku partei loomine. V. I. Lenini poolt organiseeritud Peterburi «Töölisklassi Vabastusvõitluse Liit» oli proletariaadi revolutsioonilise partei esimene algidu Venemaal. Kuid oli tarvis ühendada kõik revolutsioonilised jõud ja luua ühtne revolutsiooniline töölispartei. Niisugust ühinemiskatset tegid mitmed «Võitlusliidud» — Peterburi, Moskva, Kiievi, Jekaterinoslavi ja teised.

1898. aasta märtsis tulid Minskis illegaalselt (salaja) kokku mõnede Venemaa sotsiaaldemokraatlike organisatsioonide esindajad. See oli partei I kongress. Sellest võttis osa kõigest üheksa inimest. Kongress kuulutas välja Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Töölispartei (lühendatult VSDTP) loomise.

Kuid tegelikult parteid sel ajal veel ei loodud. Kongress ei töötanud välja partei programmi ega põhikirja. Peagi areteeriti kongressi poolt valitud Keskkomitee. Sotsiaaldemokraatlikud organisatsioonid töötasid endiselt killustatult, omamata ühtset joont ja ühtset juhtimist.

Leninit kongressil ei olnud — ta oli sel ajal asumisel. Lenin mõtles hoolega läbi kõigi revolutsiooniliste sotsiaaldemokraatlike organisatsioonide ühendamise plaani, partei loomise plaani ja jõudis järeldusele, et kõigepealt on vaja organiseerida ülevenemaaline poliitiline ajaleht. See ajaleht pidi omavahel ühendama üksikuid marksistlikke ringe ja organisatsioone ning ette valmistama partei loomist.

Pärast asumiselt tagasipöördumist organiseeriski Lenin sellise ajalehe. See hakkas ilmuma 1900. aasta detsembris «Iskra» («Säde») nime all. Ajalehe pealkirja kõrval olid trükitud sõnad: «Sädemest tõuseb leek».

«Iskrat» anti välja välismaal ja saadeti sealt salaja Venemaale. «Iskra» levitamise eest ähvardasid vanglakaristus ja asumisele saatmine. Kuid hoolimata sellest levis ajaleht üle kogu riigi ja ta etendas hiiglasuurt osa revolutsioonilise marksistliku partei loomisel.

Leninlik «Iskra» töötas välja partei programmi ja põhikirja ning kasvatas ja liitis ühte revolutsioonilise marksismi alusel Venemaa töölisklassi eesmise väesalga. Lenini plaani kohaselt muutus ajaleht parteijõudude ühendamise, parteikaadri kogumise ja kasvatamise ning

selge revolutsioonilise programmi ja taktikaga, ühtse tahte ja raudse distsipliiniga ülevenemaaliseks tsentraliseeritud proletaarseks võitlusparteiks koondumise keskuseks. Leninliku plaani võit rajas monoliitse, karastatud kommunistliku võitluspartei vundamendi. Lenini poolt süüdatud «Sädemest» lõi lõkkele suure revolutsioonitulekahju leek.

РОССІЙСКАЯ СОЦІАЛЬ-ДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ РАБОЧАЯ ПАРТІЯ

ИСКРА

„Изъ искры возгорится пламя!"
Отвѣтъ декабристовъ Пушкину.

№ 1. ДЕКАБРЬ 1900 ГОДА. № 1.

НАСУЩНЫЯ ЗАДАЧИ НАШЕГО ДВИЖЕНІЯ.

Русская соціалдемократія не разъ уже заявляла, что ближайшей политической задачей русской рабочей партіи должно быть воспріятіе самодержавіемъ, завоеваніе политической свободы. Это заявляли больше 15 лѣтъ тому назадъ представителемъ русской соціалдемократіи, члены группы „Осв. Труда", это заявили два съ половиной года тому назадъ и представители русскихъ соціалдемократическихъ организацій, образовавшіе весной 1898 года Россійскую Соціалдемократическую Рабочую Партію. Но не смотря на эти неоднократныя заявленія, вопросъ о политическихъ задачахъ соціалдемократіи въ Россіи снова выступаетъ на очередь въ настоящее время. Многіе представители нашей мысли отъ передовыхъ представителей трудящихся классовъ гораздо больше, чѣмъ въ другихъ странахъ, и что при такой оторванности русское революціонное движеніе осуждено на безсиліе. Отсюда сама собой вытекаетъ та задача, которую призвана осуществить русская соціалдемократія: внѣдрить соціалистическія идеи и политическое самосознаніе въ массу пролетаріата и организовать революціонную партію, неразрывно связанную съ стихійнымъ рабочимъ движеніемъ. Много уже сдѣлано въ этомъ отношеніи русской соціалдемократіей; но еще больше остается сдѣлать. Съ ростомъ движенія возрастаетъ и потребность въ болѣе широкой политической агитаціи

Kongress jätkas oma tööd Londonis. Kongressile tuli kokku 43 delegaati 26 organisatsiooni poolt. Kongressi koosseis oli ebaühtlane. Leninliku «Iskra» pooldajaid oli 33, see on enamus. Kuid nende hulgas olid ka ebakindlad iskralased, kes kõikusid ega toetanud mitte alati «Iskra» pooldajaid. Kongressil olid ka «Iskra» avalikud vastased. Seega oli olukord kongressil väga keerukas.

II kongressil otsustati tähtsaim poliitiline küsimus: millist teed mööda hakkab minema noor vene töölisliikumine? Kas läheb ta tsarismi ja kapitalismi vastu peetava julge revolutsioonilise võitluse teed mööda, proletariaadi diktatuuri eest peetava võitluse teed mööda, teed mööda, millele kutsusid teda Lenin, bolševikud, või veereb töölisliikumine tsarismiga ja kapitalismiga kohandumise teele, sellele teele, millele püüdsid kallutada töölisliikumist Lenini vastased?

Lenin ja tema poolehoidjad kulutasid palju jõudu selleks, et kaitsta kongressil tõeliselt revolutsioonilise partei loomise ideed. Kongressi tähtsaimaks ülesandeks oli partei programmi vastuvõtmine. Parteil tuli kõigepealt täpselt kindlaks määrata oma põhieesmärgid ja teed, mille kaudu ta taotleb nende eesmärkide saavutamist. See oligi sõnastatud partei programmis. Teisel kongressil vastu võetud VSDTP revolutsiooniline programm oli tsarismi ja kapitalismi kukutamiseks peetava võitluse programmiks.

Programmis oli öeldud, et partei lõppeesmärk seisab selles, et likvideerida tootmisvahendite eraomandus ning hävitada inimese ekspluateerimine inimese poolt ja ühiskonna jagunemine klassideks, see on asendada kapitalistlik kord sotsialistliku korraga. Partei programm rõhutas, et selleks on vaja teostada sotsialistlik revolutsioon ja kehtestada proletariaadi diktatuur. See programmi osa, mis määras kindlaks partei lõppeesmärgi, moodustas maksimumprogrammi. See tähendab, et programm pidas silmas partei poliitiliste põhieesmärkide teostamist, milliseid polnud võimalik saavutada otsekohe, kuid oli tingimata tarvis saavutada tulevikus, kui selleks oli pind ette valmistatud.

Programmis olid märgitud ka partei lähemad ülesanded. Partei ei saanud töölisklassi otsekohe sotsialistli-

kule revolutsioonile viia. Esmalt oli vaja kukutada tsaarisevalitsus, hävitada pärisorjuse jäänused ning ühes sellega puhastada teed sotsialistlikule revolutsioonile. Partei programmis oli märgitud, et partei lähimaiks ülesandeiks on tsaari-isevalitsuse kukutamine, demokraatliku vabariigi kehtestamine, kaheksatunnise tööpäeva sisseseadmine, pärisorjuse jäänuste hävitamine külas ja talupoegadele mõisnike poolt äravõetud maade («lõikude») tagasiandmine. Hiljem asendasid bolševikud «lõikude» tagasiandmise nõudmise kõigi mõisamaade konfiskeerimise (see on tasuta võõrandamise) nõudmisega. See programmi osa, mis määratles partei lähemaid ülesandeid, moodustas miinimumprogrammi.

Partei ei võinud piirduda programmi vastuvõtmisega. Oli vaja täpselt kindlaks määrata, kellest peab koosnema partei ise, kuidas tuleb teda organiseerida ja kuidas ta peab töötama, s. o. tuli võtta vastu partei põhikiri.

Partei II kongressil tekkisid ägedad vaidlused nendes küsimustes, eriti selle küsimuse ümber, kes võib olla partei liikmeks. Lenin ja tema poolehoidjad võitlesid tõelise proletaarse võitluspartei loomise eest, kes oleks võimeline juhtima töölisklassi võitlust tsarismi ja kapitalismi kukutamise eest. Lenin õpetas, et partei ühtsuse säilitamiseks on tarvilik raudne proletaarne distsipliin, põhikirjaga reguleeritavad partei elu kindlad normid, mis on ühevõrra kohustuslikud kõigile partei liikmetele, nii juhtijatele kui ka lihtliikmetele. Määratu suur tähtsus on Lenini poolt II kongressil esitatud põhilausel partei liikme kõrge nimetuse kohta, selle kohta, et partei iga liige on vastutav partei eest ja partei on vastutav iga oma liikme eest. Lenin õpetas, et partei ülesanne seisab selles, et «kaitsta meie partei meelekindlust, järjekindlust ja puhtust. Me peame püüdma tõsta kõrgemale, kõrgemale ja kõrgemale partei liikme nimetust ja tähtsust . . .»[1] Lenin oli arvamisel, et partei liikmeskonda kuulumise vältimatuks tingimuseks on partei liikme töö ühes parteiorganisatsioonis ja tema võitlus partei otsuste täitmise eest.

Oportunistid astusid välja revolutsioonilise prole-

[1] V. I. Lenin, Teosed, 6. kd., Tallinn, 1952, lk. 457.

taarse võitluspartei loomise vastu. Neile oli vastuvõetav ainult kokkuleplik partei, kes oli suuteline tsaarilt ja tsaariministreilt manguma üksikuid armuande. Nad võitlesid proletariaadi monoliitse ja distsiplineeritud partei loomise vastu. Nad tahtsid parteid muuta laialivalguvaks, vormituks üksikisikute koguks ja ütlesid, et partei liige ei tarvitse kuuluda partei organisatsiooni.

Lahkhelid selles küsimuses põhjustasid partei II kongressi lõhenemise kaheks rühmaks. Partei keskasutuste («Iskra» toimetuse ja partei Keskkomitee) valimiste ajal hääletas enamus delegaate Lenini pooldajate poolt, vähemus oportunistide poolt. Sestsaadik hakati Lenini pooldajaid nimetama bolševikeks (sõnast bolšinstvo — enamus), kongressi vähemuse pooldajaid aga menševikeks (sõnast menšinstvo — vähemus). Enamik sotsiaaldemokraatlikke organisatsioone Venemaal ühines bolševikega.

Seega oli rajatud alus bolševike parteile, proletariaadi revolutsioonilisele võitlusparteile. Revolutsioonilise töölispartei loomisel oli otsustav tähtsus töölisklassi võiduks. Töölisklass võib lahendada oma ajaloolist kapitalismi hävitamise ja kommunismi ülesehitamise ülesannet ainult siis, kui tema võitlust juhib revolutsiooniline marksistlik võitluspartei, kes on lähedalt seotud rahvaga ja on tema poliitiline juht. Niisuguse partei rajas V. I. Lenin. Suure Lenini poolt loodud ja karastatud bolševike partei liitis töötava rahva miljonilised hulgad võimsaks armeeks ja juhtis selle võitlusse tsarismi ja kapitalismi vastu.

Venemaal toimus tol ajal revolutsioonilise liikumise võimas tõus. Peterburis, Rostovis Doni ääres, Batumis ja teistes linnades toimusid suured meeleavaldused ja streigid. 1903. aastal haaras tööliste üldstreik kogu Venemaa lõunaosa. Tööliste revolutsioonilise võitluse mõjul astus võitlusse ka talurahvas. Ukrainas ja Volgamaal arenes laialdane talurahvaliikumine.

Esimene Vene revolutsioon. Venemaal puhkes suurim rahvarevolutsioon, mille eesotsas sammus maailma kõige revolutsioonilisem proletariaat, kellel oli niisugune ustav liitlane nagu revolutsiooniline talurahvas. Venemaa muutus ülemaailmse revolutsioonilise liikumise kesku-

seks ja Venemaa proletariaat — rahvusvahelise proletariaadi avangardiks (eelväeks).

1904. aasta jaanuaris algas tsaari-Venemaa ja Jaapani vahel sõda. Venemaa rahvahulgad ei tahtnud seda sõda. Halvasti relvastatud ja väljaõpetatud ning suuremalt osalt müüdavate kindralite poolt juhitud tsaariarmee sai lüüa. Tsarism lootis, et sõda kindlustab tema olukorda ja lükkab edasi läheneva revolutsiooni. Tegelikult aga vapustas see sõda tsarismi veel tugevamini ja kiirendas revolutsiooni.

Vene revolutsiooni alguseks oli «Verine pühapäev» 9. (22.) jaanuaril 1905. aastal. Sel päeval läksid tsaariohranka agendi papp Gaponi poolt petetud Peterburi töölised koos oma perekondadega tsaari juurde, et temale üle anda petitsiooni (palvekirja). Nad palusid tsaari anda rahvale vabadust, kokku kutsuda Asutav Kogu Venemaa riigikorra muutmiseks, kehtima panna kõikide üheõiguslus seaduse ees, sisse seada 8-tunnine tööpäev ja anda maa üle talupoegadele. Töölised kirjutasid petitsioonis: «Me oleme puruvaeseks jäänud, meid rõhutakse, vaevatakse üle jõu käiva tööga, meid teotatakse, meid ei peeta inimesteks . . . Me oleme küll kannatanud, kuid meid tõugatakse ikka sügavamale viletsusse, õigusetuse ja harimatuse mülkasse, meid lämmatab despotism ja omavoli . . .»

Bolševikud hoiatasid töölisi, et palvetega vabadust ei saavutata, et tsaar tegutseb koos mõisnike ja kapitalistidega. Kuid rongkäiku peatada ei läinud korda. Tsaar käskis sõjaväel tulistada relvastamata rahvahulka. Sõjavägi oli ette valmistatud varem väljatöötatud plaani järgi. Üle tuhande töölise tapeti, üle kahe tuhande sai haavata.

Sõnum tsaari hirmsast kuriteost vapustas kogu Venemaad. Kõikjal algasid streigid; need kandsid selgesti väljendatud poliitilist iseloomu. Töölised jätsid töö ja tulid linnade tänavaile ning väljakuile loosungiga: «Maha tsaar!»

Algas esimene Vene revolutsioon. Oma iseloomult ei olnud see veel sotsialistlik, vaid kodanlik-demokraatlik revolutsioon. Ta suunas oma löögid mõisnike ja tsaariisevalitsuse vastu. Kodanlik-demokraatliku revolutsiooni

ülesandeks ei olnud kapitalistliku majandussüsteemi hävitamine. Peamiseks takistuseks Venemaa arenemisele olid tol ajal tsarism ja pärisorjuse jäänused. Nende koristamine teelt, mõisnikelt maa konfiskeerimine, kaheksatunnise tööpäeva kehtestamine, rahvale demokraatlike vabaduste saavutamine — niisugune oli Vene revolutsiooni tähtsaim ülesanne.

Kes võis seda revolutsiooni juhtida ja võidule viia? Kodanlus ei tahtnud revolutsiooni võitu ega isevalitsuse kukutamist. Kapitalistid kartsid üle kõige maailmas tööliste ja talupoegade järjest kasvavat liikumist; kodanlus kartis, et rahvas, võitnud tsarismi, suunab oma relva tema, kodanluse vastu. Tsaarivõim oli kapitalistidele vajalik nuudina tööliste ja talupoegade vastu. Sellepärast asuski kodanlus rahva arvel tsarismiga kokkuleppimise teele, reetes rahva.

Bolševikud olid arvamisel, et ainult proletariaat liidus talurahvaga võib juhtida ja viia täieliku võiduni kodanlik-demokraatliku revolutsiooni Venemaal — kukutada isevalitsuse. Lenin selgitas, et isevalitsuse kukutamine on ainult revolutsiooni esimene etapp. Selleks et saavutada täielikku vabadust, peab proletariaat üle minema revolutsiooni järgmisele etapile, kodanluse võimu kukutamisele. Proletariaat on huvitatud sellest, et kukutada tsarism ning seejärel alustada võitlust ülemineku eest kodanlik-demokraatlikult revolutsioonilt sotsialistlikule revolutsioonile.

Proletariaadi kindlaks liitlaseks kodanlik-demokraatlikus revolutsioonis võis olla ainult revolutsiooniline talurahvas. Ta oli huvitatud revolutsiooni võidust, sest ainult sel teel oli võimalik vabaneda mõisnikest ja võtta neilt maad. Seega olid töölised ja talupojad huvitatud revolutsiooni võidust ja tsarismi kukutamisest. See oli rahvarevolutsioon.

Bolševikud hoidsid kurssi revolutsiooni arenemisele ja selle võidule. Partei III kongress, mis tuli kokku 1905. aasta aprillis, märkis, et revolutsioon võidab ainult sel juhul, kui selle eesotsas seisab proletariaat, kes peab ise üles tõusma ja enda järel viima oma liitlase — talurahva — otsustavale rünnakule tsaari-isevalitsuse vastu.

Kongress tunnistas tsarismi kukutamise tähtsaimaks vahendiks rahva relvastatud ülestõusu.

Hoopis teistsugusele, sootuks vastandlikule seisukohale revolutsioonis asusid menševikud. Kaitstes kodanluse huve, propageerisid menševikud kõigest jõust, et alanud revolutsioonis peab juhtiv koht kuuluma kodanlusele. Menševikud eitasid proletariaadi juhtivat osa ja töölisklassi ning talurahva liidu vajadust. Menševike arvamise järgi pidi proletariaadi peaülesanne revolutsioonis seisma selles, et toetada kodanlust, abistada teda, tõugata teda tagant, kuid nii, et oma revolutsioonilisusega kodanlust mitte ära hirmutada.

Rahvahulkade revolutsioonilisel mobiliseerimisel ja relvastatud ülestõusu ettevalmistamisel etendasid hiiglasuurt osa massilised poliitilised streigid, mis tol ajal esmakordselt hakkasid Venemaal laialdaselt levima. Suured streigid toimusid Peterburis, Moskvas, Ivanovo-Voznessenskis, Bakuus, Riias ja paljudes teistes linnades. Linna järel hakkas üles tõusma ka küla. Talupojad rüüstasid mõisnike mõisaid, põletasid mõisahooneid, mitmes paigas aga haarasid mõisamaid. Töölis- ja talupoegade liikumine avaldas oma mõju sõjaväele. 1905. aasta juunis puhkes ülestõus Musta mere laevastiku soomuslaeval «Potjomkin».

Oktoobris puhkes ülevenemaaline poliitiline streik. Ei töötanud vabrikud, tehased, šahtid, kaevandused, raudteed, isegi mitte koolid ja asutused. Streik pani seisma kogu elu riigis. Tsaarivalitsuse jõud olid halvatud. Kohkunud tsaar andis 17. oktoobril 1905. aastal manifesti, milles lubas anda rahvale vabaduse. Kuid see oli ilmne pettus. Tsaarivalitsus tahtis võita aega, et koguda jõudu ja revolutsiooni verre uputada.

Revolutsioonivõitluse tules moodustasid ülestõusnud töölishulgad tööliste saadikute nõukogud Moskvas, Peterburis, Ivanovo-Voznessenskis ja teistes suurtes linnades. Nõukogud täitsid relvastatud ülestõusu juhtijate osa. Nad olid revolutsioonilise võimu algiduks. Esmakordselt 1905. aastal tekkinud nõukogud olid nõukogude võimu algkujuks, mida töölisklass liidus talurahvaga rajas kommunistliku partei juhtimisel 1917. aastal.

1905. aasta novembris tuli Venemaale tagasi V. I. Lenin, kes oli sunnitud end tsaari nuhkide eest ajutiselt varjama välismaal. Lenin koondas bolševike partei organisatsioonide jõupingutused vajadusele igakülgselt ja hoolikalt ette valmistada proletariaadi relvastatud ülestõusu kui otsustavat vahendit tsarismi kukutamiseks ja demokraatliku vabariigi kättevõitmiseks.

Bolševikud kutsusid tööliste ja talupoegade hulki relvastatud ülestõusule, nad selgitasid, et ainult ülestõusu abil võib tsarismi kukutada. Esimese Vene revolutsiooni käigus näitasid töölisklass ja talurahvas üles ennenägematut kangelaslikkust. 1905. aasta detsembris toimus bolševike juhtimisel ülestõus Moskvas. Üheksa päeva võitlesid tuhanded Moskva töölised kangelaslikult barrikaadidel. Eriti visalt panid vastu ülestõusnud töölised Presnjas. Kuid Moskva relvastatud ülestõus suruti maha. Ajalugu ei unusta kunagi Venemaa proletariaadi piiritut kangelaslikkust, detsembri relvastatud ülestõusu võitlejate ennastsalgavaid kangelastegusid, mõisnike vastu ülestõusnud talupoegade mehisust, soomuslaeva «Potjomkini» madruste ja paljude teiste esimesest Vene revolutsioonist osavõtjate vaprust. Kõige suuremat revolutsioonilisust ja organiseeritust näitasid üles töölised.

Esimene Vene revolutsioon sai lüüa. Mis oli selle põhjuseks? Eelkõige põhjustas seda asjaolu, et tol ajal polnud veel tööliste ja talupoegade kindlat liitu võitluseks isevalitsuse vastu. Talupojad asusid võitlema mõisnike vastu, kuid nad ei saanud veel aru, et tsaar tegutseb käsikäes mõisnikega, suur osa talupoegi uskus tol ajal veel tsaari. See ilmnes ka sõjaväe käitumises, kelle enamus koosnes talupoegadest. Tsaari sõjaväe ja laevastiku üksikutes väeosades toimus rahutusi, kuid enamus sõdureid aitas veel tsaaril revolutsiooni maha suruda.

Mitte küllalt üksmeelselt tegutsesid ka töölised. Üksikud tööliste kihid võtsid hoogu aeglaselt ja asusid võitlema alles siis, kui proletariaadi eesmised väesalgad olid juba nõrgestatud raskes võitluses. Ei olnud ühtsust ka töölisparteis. Sel ajal kui bolševikud viisid rahvahulki tsarismi kukutama, pidurdasid menševikud igati revolutsiooni arenemist.

Tsaari-isevalitsust abistasid revolutsiooni mahasurumisel Lääne-Euroopa imperialistid; nad andsid tsarismile selleks otstarbeks suuri summasid laenude näol.

Kuid kas võib sellest järeldada, et esimene Vene revolutsioon ei toonud mingit kasu töölistele ja talupoegadele? Ei, seda mitte. Hoolimata lüüasaamisest etendas 1905. aasta revolutsioon suurt osa Venemaa elus. Ta nõrgendas tsaari-isevalitsust. Töölised ja talupojad õppisid palju revolutsiooni kogemustest. Revolutsioon näitas, et tsarism on rahva verivaenlane ja et kodanlus tegutseb liidus tsarismiga. Revolutsioon näitas, et kukutada tsaari ja mõisnikke suudab ainult töölisklass liidus talurahvaga bolševike partei juhtimisel. 1905. aasta revolutsioon oli 1917. aasta revolutsiooni peaproov.

Meie partei, tööliste ja talupoegade poolt esimese revolutsiooni käigus omandatud kogemused kergendasid revolutsiooni võitu 1917. aastal. Selles seisab esimese Vene revolutsiooni suur tähtsus meie rahvale.

Ühtlasi innustas revolutsioon Ida rõhutud rahvaste hulgas sadu miljoneid inimesi vabadusvõitlusele. Ajajärgul 1905. kuni 1911. aastani veeres revolutsioonilaine Venemaaga piirnevatesse Idamaadesse — Türgimaale, Iraani ja Hiinasse. 1905. aasta revolutsiooni mõjul elavnes proletariaadi revolutsiooniline võitlus Euroopas. Seega etendas 1905. a. revolutsioon suurt osa revolutsiooniliikumise arenemises teistes maades.

Bolševike partei valmistab rahvahulki ette uueks revolutsiooniks. Pärast esimese Vene revolutsiooni lüüasaamist tungis tsarism metsikult kallale Venemaa töölistele ja talupoegadele ning eeskätt bolševikele. Algasid massilised areteerimised ja hukkamised. Bolševikele saabusid jälle rasked päevad, kuid nad ei heitnud meelt. Bolševikud teadsid, et uus revolutsioon on paratamatu. Nad säilitasid oma parteiorganisatsioonid ja tugevdasid neid igati. Partei valmistas töölisklassi ette uuteks revolutsioonilisteks lahinguteks.

Sel ajal, kui bolševikud hoidsid kurssi uue revolutsiooni ettevalmistamisele, menševikud, vastuoksa, ei uskunud uue revolutsioonilise tõusu võimalikkust ja ütlesid häbistavalt lahti proletariaadi revolutsioonilistest nõudmistest.

Nad soovitasid leppida tsarismiga ning sellega kohaneda ja paluda tsaarivalitsuselt luba avaliku partei eksisteerimiseks. Menševikud mitte ainult et loobusid võitlusest revolutsiooni eest, vaid tegid õõnestavat ja laostavat tööd, et likvideerida, hävitada proletariaadi revolutsioonilist parteid. See tegi täiesti võimatuks bolševike ja menševike edasise viibimise ühes parteis. Bolševikud olid kogu aeg lepitamatult võidelnud menševike reetliku poliitika vastu. Kuid sellest oli nüüd vähe: nüüd oli vaja täielikult katkestada sidemed menševikega, partei neist puhastada ja bolševistlikud organisatsioonid lõplikult formeerida iseseisvaks marksistlikuks parteiks.

See küsimus lahendati Praha konverentsil. 1912. aasta jaanuaris toimus Prahas partei ülevenemaaline konverents. Konverentsi tööd juhtis V. I. Lenin. Sellel konverentsil kihutati parteist välja menševikud-likvidaatorid kui töölisklassi ilmsed äraandjad ja revolutsioonilise marksismi õelaimad vaenlased. Bolševikud formeerusid poliitilisest rühmast iseseisvaks Venemaa Sotsiaaldemokraatlikuks (bolševike) Töölisparteiks. Lenini ja leninliku juhtiva tuumiku ümber liitunud bolševike väsimatu võitlus lõppes täieliku võiduga. Loodi uut tüüpi partei.

Konverents valis partei Keskkomitee. Selle koosseisu kuulusid Lenin, Stalin, Ordžonikidze, Sverdlov, Kalinin, Spandarjan ja teised. Revolutsioonilise töö juhtimiseks Venemaal loodi praktiline keskus (Keskkomitee Venemaa-büroo). Keskkomitee Venemaa-büroosse kuulusid Stalin, Sverdlov, Spandarjan, Ordžonikidze, Kalinin.

Praha konverentsil oli väga suur tähtsus meie partei ajaloos. Pärast menševike väljaajamist ja bolševistliku rühma formeerumist iseseisvaks parteiks muutus bolševike partei monoliitsemaks ja tugevamaks. Kui bolševikud poleks parteist välja ajanud töölisklassi reetjaid, menševikke-likvidaatoreid, siis poleks meie partei suutnud 1917. aastal innustada rahvahulki rünnakule tsarismi ja kapitalismi vastu, proletariaadi diktatuuri kättevõitmisele.

Sündmused näitasid, et ainult bolševikud hindasid tolleaegset olukorda õigesti. Venemaal algas uus revolutsiooniline tõus.

1912. aasta aprillis tulistasid tsaaritimukad Siberis

Leena kullakaevanduste streikivaid töölisi. See tulistamine pani lainetama kogu maa. Venemaa proletariaat vastas sellele massiliste streikide, meeleavalduste ja miitingutega. Tõusis uus võimas töölisliikumise laine.

Ühelgi teisel maal polnud töölisklass niivõrd kontsentreeritud suurettevõtteisse kui Venemaal. 1910. aastal töötas 500 ja rohkem töölisega suurettevõtteis ligi 54 protsenti kõigist töölistest. See asjaolu koos revolutsioonilise partei olemasoluga muutis Venemaa töölisklassi kõige suuremaks poliitiliseks jõuks.

Revolutsioonilise tõusu päevil, 1912. aasta kevadel, asutati Peterburi tööliste algatusel meie partei päevaleht «Pravda». «Pravda» esimene number ilmus 22. aprillil (5. mail) 1912. aastal. «Pravda» ilmus tol ajal lakkamatute politseilike tagakiusamiste olukorras. Tihti tungisid politseinikud trükikotta ja hävitasid äsjatrükitud ajalehe. Kaheksa korda sulges tsaarivalitsus ajalehe, kuid tööliste toetusel ilmus ta jälle teiste nimedega: «Za Pravdu» («Tõe Eest»), «Putj Pravdõ» («Tõe Tee»), «Trudovaja Pravda» («Töö Tõde») jne.

«Pravda» etendas hiiglasuurt osa revolutsioonilise liikumise arenemises. Ta võitis bolševismi poole töölisklassi laialdased hulgad, kasvatas, organiseeris ja valmistas neid ette revolutsiooniks.

1914. aasta algul puhkesid uue jõuga tööliste streigid. 1. mail 1914. aastal streikis Venemaal üle 500 000 töölise. Mais algas tööliste üldstreik Bakuus. Solidaarsuse märgiks Bakuus streikivate töölistega alustasid võitlust Peterburi, Moskva ja teiste linnade töölised. Tänavatel ehitati barrikaade. Pealinn muudeti sõjaleeriks. Osutusid õigeks tööliste sõnad, mida nad ütlesid pärast esimese Vene revolutsiooni lüüasaamist: «Oodake, küll tuleb jälle 1905. aasta!»

1914. aasta juuli lõpul alanud maailmasõda katkestas revolutsioonilise tõusu.

LÜHIKOKKUVÕTE

Venemaal, nagu teisteski maades, püsis kaua aega pärisorjuslik kord, mille kestel mõisnikud julmalt rõhusid talupoegi.

1861. aastal viidi Venemaal läbi talurahvareform. Talurahvareform viidi ellu nii, nagu see oli kasulik mõisnikele. Mõisnike ja kapitalistide poolt kehtestatud kord põllumajanduses määras talurahva nälgimisele ja viletsusele. Pärast pärisorjuse kaotamist hakkas Venemaal kiiresti arenema uus ühiskonnakord — kapitalism. Kapitalistliku korra ajal jääb püsima töötajate rõhumine; rõhumine võtab ainult uued vormid: pärisorjus asendatakse palgaorjusega. Kapitalistid ekspluateerisid halastamatult töölisi ja töötavaid talupoegi.

Vana Venemaad valitsesid mõisnikud ja kapitalistid eesotsas tsaariga. Tsarism oli töötava rahva kõige õelam vaenlane. Tsarism ja kodanlus viisid Venemaa välisriikidest sõltuva poolasumaa olukorda.

Venemaa töötav rahvas ei leppinud tsarismi survega. Korduvalt tõusis ta üles võitlusele ekspluataatorite vastu. Kuid need ülestõusud nurjusid: töötavad hulgad võisid vabaduse saavutada ainult proletariaadi juhtimisel. XIX sajandi lõpul ja XX sajandi algul lähenes suur rahvarevolutsioon tsarismi ja kapitalismi vastu. Ülemaailmse revolutsioonilise liikumise keskus kandus Venemaale.

Marx ja Engels relvastasid proletariaati ainuõige teadusliku teooriaga. Nad avastasid kapitalistliku ühiskonna vastuolud ja näitasid kätte proletariaadi kui kõige revolutsioonilisema klassi ja kapitalismi hauakaevaja osa, kes on suuteline töötavat talurahvast enda järel viima võitlusele ekspluataatorite vastu ja sotsialismi ülesehitamise eest. Lenin arendas edasi Marxi ja Engelsi õpetust. Venemaa oli leninismi sünnimaa.

1903. aastal toimunud VSDTP II kongress pani aluse Nõukogude Liidu Kommunistlikule Parteile.

V. I. Lenini poolt rajatud bolševike partei juhtis töölisklassi ja kogu töörahva revolutsioonilist liikumist tsaariisevalitsuse, mõisnike ja kapitalistide vastu.

Bolševikud juhtisid töörahva võitlust tsarismi vastu

1905.—1907. aasta esimese Vene revolutsiooni ajal. Töölisklass näitas ennast juhtiva jõuna võitluses töötava rahva vabastamise eest.

Pärast esimese Vene revolutsiooni lüüasaamist hakkas bolševike partei töölisklassi ette valmistama uuteks revolutsioonilisteks lahinguteks.

TEINE PEATÜKK

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon

1. ESIMENE MAAILMASÕDA. TSARISMI KUKUTAMINE

Imperialism — kapitalismi viimane staadium. Üheksateistkümnenda sajandi lõpul astus kapitalism oma arengu viimasesse staadiumi — imperialismi. V. I. Lenin oma teoses «Imperialism kui kapitalismi kõrgeim staadium» tõi esmakordselt esile imperialismi iseloomulikud jooned ja iseärasused ning selle vältimatu hukkumise tingimused.

Iga kapitalist, ükskõik kui rikas ta ka oleks, tahab veelgi rikkamaks saada. Sel eesmärgil suurendab ta tööliste ekspluateerimist, pressib neilt välja võimalikult rohkem kasumit. Kuna aga kapitaliste on palju ja neist igaüks püüab saada järjest rohkem kasumit, siis puhkeb nende vahel äge konkurentsivõitlus. Iga kapitalist püüab hävitada oma konkurente, haarata enda kätte nende ettevõtteid. Nõrkadele väiketööstu ritele ei ole jõukohane sammu pidada tugeva suur-konkurendiga, kelle kaubad on toodetud odavamalt, kuna tal on tootmine paremini organiseeritud. Kümnete ja sadade väikeste ja keskmiste ettevõtete asemele tekivad seetõttu üksikud suurettevõtted. Nii näiteks oli Saksamaal kahekümnenda sajandi algul vähem kui ühe sajandiku ettevõtete käes 75 protsenti üldisest auru- ja elektrienergia hulgast, Ameerika Ühendriikides aga koondas üks sajandik ettevõtetest enda kätte peaaegu poole kogu tootmisest.

Kapitalismi arengu algastmel ei saanud tööstur dikteerida kõrgeid hindu. Tegelikult aga, kui mõni kapitalist määraski kõrge hinna oma kaubale, lõid teised kapitalis-

tid, kes tootsid sama kaupa, hinna alla. Hinnad kujunesid kaupade pakkumise ja nõudmise korras turul. Niisugust võitlust kapitalistide vahel nimetatakse vabaks konkurentsiks (võistluseks).

Mis muutus siis, kui tootmine koondus suurkapitalistide kätte? Selleks, et saada rohkem kasumeid ning laostada oma konkurendid, ühinevad suurkapitalistid mitmesugustesse liitudesse. Kapitalistid, kes on astunud neisse liitudesse, määravad kindlaks toodetavate kaupade hulga, kehtestavad endile kasulikud kaupade hinnad ning jaotavad omavahel müügiturud ja tooraineallikad. Kapitalistide koondisi ja liite, kes koondavad enda kätte tootmise ja ühe või mitme majandusharu toodangu tunduva osa müügi, et kehtestada kõrgeid kaubahindu ja saada maksimaalseid kasumeid, nimetatakse monopolideks.

Kapitalistlikud monopolid tekivad tööstuses, põllumajanduses, transpordi alal, pangamajanduses, kaubanduses jne. Kõigepealt tekkisid nad rasketööstuse harudes (metallurgias, söetööstuses, naftatööstuses jt.).

Monopolide kõige levinumateks vormideks on kartellid, sündikaadid, trustid ja kontsernid.

Kartell on selline kapitalistide liit, millest osavõtjad lepivad kokku, kes neist, kus ja millal ja kui palju kaupu ning millise hinnaga müüb. Kartellidesse kuuluvad ettevõtted jäävad iseseisvateks, nende omanikud ise juhivad tootmist ja turustamist.

Sündikaadis on juba teised tingimused. Sündikaat on organisatsioon, kus iga kapitalist juhib iseseisvalt ainult tootmist, kuna kaupade turustamine, mõnikord aga ka toorainete ostmine toimub kapitalistide poolt ühiselt ja ühise kontori kaudu. Trustis on kõigi ettevõtete omandus ühendatud ning nende ettevõtete omanikud on osanikud ja saavad kasumit neile kuuluvate osatähtede arvu järgi. Nii tootmist kui toodangu turustamist juhib trusti juhatus. Kontsernid ühendavad rida monopole, mis on olemas mitmesugustes majandusharudes.

Kapitalismi kaitsjad ütlevad: enne olevat valitsenud äge kapitalistidevaheline konkurentsivõitlus, kuid monopolid olevat kodanliku korra sellest haigusest terveks ravinud. Kas see on tõsi? Ei ole. Monopolid ei kaota kon-

kurentsi kapitalistide vahel, vaid, vastupidi, teravdavad seda veelgi. Isegi ühest ja samast monopolist osavõtjad on valmis üksteisel kõri puruks närima. Mis öelda siis veel konkurentsivõitlusest mitmesuguste monopolide vahel? Siin kasutatakse kõikvõimalikke mahhinatsioone, äraostmisi ja otsest vägivalda. Ainult ühes on kapitalistid üksmeelsed, nimelt oma püüdluses kõigi vahenditega saada suurimat kasu. Sellel eesmärgil nad ühinevadki. Siin ei põrka nad tagasi oma maa töörahva kõige julmema ekspluateerimise, asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste orjastamise ja paljaksriisumise ees vallutussõdade ja koloniaalse ekspluateerimise teel.

Üheksateistkümnenda sajandi lõpul ja kaheksümnenda sajandi algul oli monopolidel valitsev seisund kapitalistlike maade majanduses. Väike käputäis suurkapitaliste koondas enda kätte kaupade tootmise lõviosa. Monopolid haarasid enda kätte kütteainete tootmise, metalli sulatamise, masinaehituse ja teised tööstusharud. Nii näiteks tootis «Terasetrust» Ameerika Ühendriikides 1901. aastal 66 protsenti kogu riigis toodetavast terasest. Haaranud enda kätte tähtsamad positsioonid tööstuses ja kapitalistliku majanduse teistes harudes, hakkasid monopolid etendama otsustavat osa riigi majanduslikus ja poliitilises elus.

Kiiresti kasvasid ka monopolid tsaari-Venemaal. Sündikaat «Prodamet» (Vene metallurgiatehaste toodete turustamise ühing) kontrollis 1910. aastal enam kui 80 protsenti maa metallurgiatoodangust. Sündikaat «Prodvagon» (Vene vaguniehitustehaste toodete turustamise ühing) koondas enda kätte peaaegu kogu vagunite müügi riigis. Sündikaat «Produgol» (Donetsi basseini mineraalkütuse vene kaubandusühing) haaras enda kätte kolm neljandikku kogu Donetsi basseini söetoodangust. Kapitalistlikud monopolid laiendavad tootmist, arendavad tehnikat, rakendavad uusi masinaid ainult siis, kui see tõotab neile suurimaid kasumeid, kuid nad pidurdavad teadlikult tootmise arenemist ja tehniliste täiustuste rakendamist, kui see ei too neile kasu. Trustid ostavad sageli leiutisi mitte selleks, et neid rakendada tootmisse, vaid selleks, et need kalevi alla panna, et mitte anda oma konkurentidele

võimalust neid leiutisi kasutada ja seega mitte võimaldada kõrgete monopoolsete hindade alanemist. Niisiis põhjustab kapitalistlike monopolide võimutsemine tootmise seisakuid ja roiskumist.

Monopolistid ei piirdu oma maa siseturuga; nad veavad välismaale välja mitte ainult kaupu, vaid ka kapitale. Kuidas see toimub? Nad suunavad teistele maadele orjastavatel tingimustel laenu, organiseerivad seal oma pangad või muutuvad kohalike pankade kaasomanikeks. Nad mahutavad oma kapitalid raudteede ja ettevõtete, peamiselt tooraine esialgse töötlemise ettevõtete ehitamisse.

Esmajoones veetakse kapitale välja mahajäänud maadesse, sest seal on kapitale vähe, palk madal, toorained odavad, maa hind võrdlemisi madal. Kapitalistid kinnitavad, et kapitali väljavedu on heategu mahajäänud maadele. Tegelikult aga allutavad monopolid kapitali väljaveo abil enestele mahajäänud maade majanduse. Seetõttu areneb asumaade ja sõltuvate riikide majandus väga aeglaselt, töötav rahvas kannatab seal kahekordset rõhumist: nii oma kodanluse ja mõisnike poolt kui ka välismaa monopolistide poolt. Imperialistid kasutavad kolooniaid kui odava tööjõu allikat, sunnivad koloniaalmaade töötajaid sõdima imperialistide vallutusarmeede poolel rikaste huvides. Nende maade töötajate halastamatu ekspluateerimise arvel saavad kapitalistid tohutuid kasumeid. Nii näiteks Inglise-Prantsuse ja Saksamaa kapitalistid mahutasid kuni Esimese maailmasõjani välismaale 175—200 miljardit franki ning said iga aasta nendelt mahutustelt 8—10 miljardit franki tulu.

Kõige suuremad monopolid veavad kapitali välja ka arenenud kapitalistlikesse maadesse ja kõikjal kasutatakse seda mitte ainult tohutute kasumite omastamiseks, vaid ka teiste maade majandusliku ja poliitilise orjastamise vahendina.

Kapitalistlike monopolide valitsemine maailmaturul tugevnes sedamööda, kuidas kasvas kapitali väljavedu. Tekkisid suured rahvusvahelised monopolid (s. t. mitmesuguste maade kapitalistide liidud), kes haarasid enda kätte tunduva osa nafta, nikli, tsingi ja üksikute kaupade tootmisest kogu maailmas. Juba enne Esimest maailma-

sõda oli kogu elektriseadmete toodang jaotatud kahe suurima monopoli: Ameerika «Üldise Elektrikompanii» ja Saksa «Üldise Elektriühingu» vahel. Naftatoodang kapitalistlikes maades on tegelikult ka jaotatud kahe monopoli vahel. Ühes monopolis võimutseb ameerika kapital, teises — inglise kapital. Imperialistide rahvusvahelised liidud hõlmavad ka niisuguseid tööstusharusid, nagu relvade tootmine. Seejuures sidemed sõdivate maade monopolistide vahel ei katke ka sõja ajal.

Mitmesuguste maade kapitalistide omavaheline tehing ei ole kindel ning selles peitub riikidevaheliste vältimatute kokkupõrgete allikas. Rahvusvahelised monopolid püüavad oma konkurente hävitada ja on imperialistlike sõdade peamisteks algatajateks ja õhutajateks.

Imperialismi ajastul, nagu märkis V. I. Lenin, valitsevad monopolid mitte üksnes kodanlike riikide majanduses, vaid ka poliitilises elus. Monopolistid on allutanud endale täielikult riigiaparaadi, valitsevad tegelikult kodanlikke riike ning upitavad ametisse neile meelepäraseid inimesi. Suurimad monopolistid on isiklikult riigivalitsuses. Imperialistlike riikide valitsevad ringkonnad väljendavad suurimate kapitalistide ja pankurite tahet.

Niisugustes tingimustes ei ole töörahval midagi head loota. Monopolistide tahte järgi antakse välja tööliste vastaseid seadusi. Kohut ja prokuratuuri, politseid ja mitmesuguseid terroristlikke organisatsioone kasutatakse rahu, vabaduse ja demokraatia eest võitlejatega arvete õiendamiseks. Oma diktatuuri teostamiseks seavad monopolistid võimu juurde kõige paadunumaid reaktsionääre, kaasa arvatud fašistid. Kapitalistlike riikide valitsevate ringkondade kogu poliitika on imperialismi ajastul suunatud sellele, et kindlustada monopolistidele maksimaalse kasumi saamist teatava maa elanikkonna enamuse ekspluateerimise, laostamise ja vaesumise kaudu, teiste maade, eriti mahajäänud maade rahvaste orjastamise ja süstemaatilise riisumise teel ning lõpuks sõdade ja rahvamajanduse militariseerimise abil.

Kapitalismi arenemise kõrgeimat ja viimast astet, mil monopolid hakkasid etendama otsustavat osa kapitalistlike maade majanduses ja poliitilises elus, nimetaski Lenin

imperialismiks. Imperialism on monopolistlik kapitalism.

Kapitalistlike vastuolude teravnemine. Kodanlikud teadlased teevad kõik selleks, et tõestada, nagu kõrvaldaksid monopolid kapitalismi vastuolud. Tegelikult aga tugevdavad monopolid kapitalistlikke vastuolusid. Monopolide valitsemise tingimustes, see on imperialismi tingimustes suureneb kapitalistliku majanduse plaanitus, võitlus kapitalistide vahel ja kapitalistlike maade vahel muutub üha teravamaks, ägedamaks ja purustavamaks. Võitlus käib monopolide ja monopolidesse mitteühinenud kapitalistide vahel, üksikute monopolistlike koondiste vahel ja monopolides enestes, kus iga kapitalist võitleb selle eest, et saada endale võimalikult suuremat saaki. Sellel eesmärgil on kapitalistid valmis kõige skandaalsemateks mahhinatsioonideks. Tegelevad otsese petmise ja ninapidi vedamisega, ei põrka tagasi kriminaalkuritegude ees. Selleks, et laostada ja surnuks kägistada oma konkurente, organiseerivad nad plahvatusi ja tulekahjusid kaevandustes ja tehastes, raudteeõnnetusi, dokumentide vargusi, võltsimisi, bandiitlikke rüüstamisi. Kapitalistide vahel on niisugused võitlusvõtted muutunud tavalisteks nähtusteks.

Imperialismi ajajärgul teravneb eriti kapitalistlike monopolide võitlus rahvusvahelisel areenil kaupade müügiturgude, tooraineallikate, odava tööjõu jne. pärast.

Kahekümnenda sajandi alguseks oli kogu maailm imperialistlike suurriikide vahel juba ära jaotatud. Imperialistlikud riigid vallutasid mahajäänud maad ja muutsid need oma asumaadeks.

Asumaadeks nimetatakse maid, milledel puudub riiklik iseseisvus ja mis moodustavad imperialistlike riikide valdusi. Imperialismi ajajärgul on olemas ka poolasumaad ja sõltuvad riigid. Need maad on vormiliselt iseseisvad, kuid tegelikult sõltuvad nad imperialistlikest riikidest.

Kõige rohkem asumaid on vallutanud Inglismaa. Palju aastaid tagasi orjastas ta India, Lõuna-Aafrika, Uus-Meremaa, allutas endale Austraalia, Kanada ja paljud teised maad. Enne Esimest maailmasõda oli Inglise asumaade territoorium 112 korda suurem Inglismaa enda territooriumist. Prantsusmaa vallutas Indo-Hiina, Maroko,

TRÜ Raamatukogu

TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU

Tuneesia, Alžeeria ja teised maad, millede maa-ala ületas Prantsusmaa territooriumi 21 korda. Väike Belgiagi oli jõudnud enda võimusesse haarata temast endast 80 korda suurema maa-ala. Ameerika Ühendriigid vallutasid Filipiini ja Havai saared, Samoa, Kuuba, Guama ja Puerto-Rico saared ning panid maksma faktilise ülevõimu rea Kesk- ja Lõuna-Ameerika maade üle. Esimese maailmasõja alguseks oli enam kui pool maakera rahvastikust koloniaalriikide võimu all.

Kuid asumaade jaotamine kapitalistlike kiskjate vahel ei saa olla kindel, sest ka teised imperialistlikud riigid püüavad neidsamu asumaid riisuda. Asi on selles, et imperialismi ajajärgul toimub kapitalistlike riikide arenemine äärmiselt ebaühtlaselt ja hüppeliselt: ühed riigid, kes varem olid esikohal, hakkavad arenema võrdlemisi aeglaselt; teised aga, kes varem olid maha jäänud, kiirendavad oma arenemist, jõuavad järele oma võistlejatele ja lähevad neist mööda. Nii näiteks oli Inglismaa kunagi oma tööstuslikult arengult ja laevastiku võimsuselt kõigist teistest maailma riikidest ette jõudnud. Inglased nimetasid oma maad «maailma töökojaks» ja «merede valitsejaks». Kuid alates üheksateistkümnenda sajandi lõpust hakkas Inglismaa maha jääma. Kahekümnenda sajandi alguseks kaotas ta oma tööstusliku esikoha ja juhtiva seisundi maailmaturul. Tööstusliku tootmise mahult asusid esikohale maailmas Ameerika Ühendriigid ning esikohale Euroopas Saksamaa.

Kapitalistlike riikide majandusliku ja poliitilise arengu ebaühtluse tulemusena muutub nende jõudude vahekord imperialistlike kiskjate vahel. Kuid maailm on juba jaotatud, kõik maad on vallutatud; uusi maid võib saada ainult maailma vägivaldse ümberjagamise teel, sõja abil, sest ükski imperialistlik riik ei loovuta tema poolt vallutatud maid vabatahtlikult. Võitlus juba jaotatud maailma ümberjagamise pärast on imperialismi üheks iseloomustavaks jooneks. See põhjustab paratamatult imperialistlikke maailmasõdu.

Lenin nimetas imperialismi «surevaks kapitalismiks». Imperialism viib kapitalismi vastuolud viimse piirini, kust algab revolutsioon. Millised on need vastuolud? Kõige

tähtsamad on kolm vastuolu. Esimene vastuolu on vastuolu töö ja kapitali vahel. Imperialismi ajal suureneb tööliste ekspluateerimine tootmises äärmise piirini. Monopolid ekspluateerivad ka talupoegade põhimassi: ostavad neilt põllumajandussaadusi madalate hindadega, müüvad neile aga tööstuskaupu kõrgete monopoolsete hindadega. Selle tulemuseks on talupoegade laostumine.

Ajades taga kõige suuremaid kasumeid, tugevdavad kapitalistlikud monopolid kodanliku riigi abil survet töötavale rahvale ning võtavad temalt juba niigi kärbitud poliitilised ja majanduslikud õigused.

Rõhumise edasine tugevnemine viib töötajad järeldusele, et imperialistlikust orjusest võib välja pääseda ainult kodanluse võimu revolutsioonilise kukutamise teel. Imperialism lähendab töölisklassi sotsialistlikule revolutsioonile.

Teine vastuolu on vastuolu imperialistlike suurriikide endi vahel. Imperialistid võitlevad juba jaotatud maade ümberjagamise pärast.

Kõige ägedam võitlus toimub riikide vahel toorainete pärast, mis on vajalikud sõja pidamiseks (kivisüsi, nafta, rauamaak, värvilised ja haruldased metallid, kautšuk, puuvill jne.). Nii võitlevad Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa juba mitukümmend aastat omavahel Lähis- ja Kesk-Ida rikkalike naftaallikate jagamatu valdamise pärast. Jätkub alalõpmata purelemine kaupade müügiturgude pärast. Inglismaa veab rohkesti kaupu oma asumaadesse, ilma et maksaks kõrgeid tolle. Samal ajal aga takistab ta kaupade sissevedamist oma asumaadesse teistel riikidel kõrgete kaubatollide kehtestamise teel. Ameerika Ühendriigid püüavad kõigest jõust tungida Inglismaa ja teiste riikide turgudele ja vallutada neid, kuigi nad ise takistavad igati kaupade sissevedamist teistest riikidest oma siseturule. Võitlus imperialistlike riikide vahel põhjustab paratamatult sõdu, mis nõrgendavad imperialiste, kõigutavad kapitalismi põhialuseid ning kergendavad kodanluse võimu revolutsioonilist kukutamist.

Kolmas vastuolu on vastuolu ühelt poolt asumaade ja sõltuvate riikide ja teiselt poolt imperialistlike riikide vahel. Vere ja rauaga alistasid imperialistid nõrku riike.

Sajad miljonid inimesed sattusid koloniaalorjusesse. Paljud maad, kes on formaalselt jäänud iseseisvateks, sõltuvad tegelikult imperialistlikest riikidest.

Imperialistid röövivad jultunult koloniaal- ja sõltuvaid maid. Kuid mahajäänud maid ekspluateerides on nad sunnitud ehitama seal raudteid, vabrikuid ja tehaseid. Asumaades tekib kohalik proletariaat ja intelligents. Koloniaalmaade rahvastel virgub rahvuslik teadvus. Proletariaadi eesrindlik osa ühineb töölisparteidesse. Asumaade ja sõltuvate riikide töötajad ei taha enam leppida oma orjaseisundiga ning ei taha kannatada ekspluateerimist ei välismaiste monopolistide ega ka oma maa kapitalistide ja feodaalmõisnike poolt. Töölisklassi juhtimisel alustavad nad võitlust oma majandusliku ja rahvusliku vabaduse eest. Järk-järgult õõnestatakse imperialistlike kiskjate positsioone asumaades.

Arenenud maade proletariaadi ja asumaade proletariaadi ühine võitlus kõigutab imperialismi põhialuseid ning valmistab ette tema kokkuvarisemise.

Sellised on põhilised vastuolud, mis viivad imperialismi paratamatule hukkumisele. Sellepärast nimetaski V. I. Lenin teda «surevaks kapitalismiks».

See muidugi ei tähenda, et kapitalism ise sureb, niiöelda iseenesest kaob. Ilma rahvahulkade otsustava võitluseta, eesotsas töölisklassiga, ilma proletaarse revolutsioonita ei saa kapitalismi hävitada. Lenin nimetas imperialismi proletaarse revolutsiooni eelõhtuks. Imperialismi ajastul on proletaarne revolutsioon muutunud praktiliseks paratamatuseks.

Kuid proletaarne revolutsioon ei valmi kõigis riikides üheaegselt. Varem arvasid marksistid, et sotsialismi võit toimub üheaegselt kõigis maades või enamuses tsiviliseeritud maades. V. I. Lenin tuli järeldusele, et kapitalistlike riikide ebaühtlase majandusliku ja poliitilise arenemise tõttu imperialismi ajastul on proletariaadil täiesti võimalik imperialismi rindest läbi murda nõrgas lülis, et sotsialismi üheaegne võit kõigis maades on võimatu, et sotsialismi võit on võimalik esialgu ühel või mitmel maal, kuna ülejäänud maad jäävad mõne aja kestel kodanlikeks maadeks. See oli uus ja täiuslik sotsialistliku revolutsiooni

teooria, teooria sotsialismi võidu võimalikkusest üksikuis maades.

See uus teooria relvastas proletariaati ja tema eesmist väesalka — kommunistlikku parteid vaheda relvaga võitluses proletaarse revolutsiooni võidu eest. Ühegi maa proletariaat ei tohi tegevuseta oodata revolutsiooni üheaegset võitu kõigis maades. Ta peab kasutama soodsat olukorda pealetungiks oma rahvuslikule kodanlusele. Leninlik teooria tugevdas proletariaadi usku sotsialistliku revolutsiooni võidusse. Elu on seda teooriat täielikult kinnitanud.

Esimene maailmasõda. Imperialismi vastuolude teravaks muutumise tagajärjel algas Esimene maailmasõda. Selles sõjas põrkasid kokku kaks imperialistlike riikide rühma. Ühe rühma eesotsas seisis Saksamaa (sinna kuulusid Austria-Ungari, Türgimaa ja teised riigid). Teine riikide rühm moodustas niinimetatud Entente'i, millesse kuulusid Inglismaa, Prantsusmaa ja Venemaa (sõna «Entente» tähendab «kokkulepe, liit»). Entente'i poolel astusid sõtta 1915. aastal Itaalia ja 1917. aastal Ameerika Ühendriigid. Kokku võttis Esimesest maailmasõjast osa 33 riiki.

Sõda tõi inimkonnale loendamatuid õnnetusi ja kannatusi. 70 miljonit inimest oli ära kistud rahuliku töö juurest ja kutsutud sõdivatesse armeedesse. 10 miljonit inimest sai surma lahinguväljadel, 20 miljonit sai haavata ja muudeti vigaseks. Suur hulk linnasid ja külasid purustati ning sajad tuhanded inimesed jäid ilma peavarjuta. Sõda tõi rahvastele nälga ja laostumist.

Kõigis maades üle kogu maailma esitasid inimesed küsimuse: mis on selle verise tapatalgu põhjuseks?

Kõigi maade kodanlased ja mõisnikud sisendasid sõduritele teadmist, et nad peavad võitlema «isamaa eest». Kuid see oli pettus. Sõda peeti käputäie ekspluataatorite huvides, monopolistide maksimaalsete kasumite saamise huvides. Esimese maailmasõja kutsusid esile vastuolud kahe imperialistliku röövlite rühma vahel, kes juba ammu ihusid teineteise vastu nuge, et teostada oma kiskjalikke ja röövellikke plaane.

Saksa imperialistid vaatasid kadedusega, kuidas Inglismaa ekspluateerib sadu miljoneid asumaade orje. Nad

püüdsid inglise ja prantsuse kiskjate lõugade vahelt ära kiskuda nende poolt vallutatud asumaid, et allutada ja röövida neid asumaid oma võimsuse tugevdamise huvides. Inglise imperialistid püüdsid omakorda purustada oma ohtlikku konkurenti — Saksamaad, prantsuse imperialistid aga — haarata Saksamaa käest maa-alad, mis olid rikkad kivisõe ja raua poolest.

Maailma ümberjagamine riivas kõigi imperialistlike riikide huve. Seepärast segasid end hiljem sõjasse Ameerika Ühendriigid, Jaapan ja rida teisi riike.

Seega oli Esimene maailmasõda sõjaks maailma ümberjagamise pärast, teiste rahvaste orjastamise ja võõraste maade vallutamise pärast. Ta oli mõlemalt poolt ebaõiglane, röövsõda. Sellepärast nimetataksegi seda sõda imperialistlikuks.

Sel ajal, kui töölised ja talupojad hukkusid lahinguväljadel ning kannatasid õudset puudust ja viletsust, rikastusid sõjast kapitalistid ja mõisnikud. Nad ammutasid tohutuid kasumeid vägede varustamisest ja suurendasid oma sissetulekuid töötava rahva vere ja luude arvel.

Eriti rikastusid sõjas Ameerika Ühendriikide imperialistid. Inglise, Prantsuse ja Vene sõjatellimused olid neil hiiglasuurte kasumite allikaks. Ameerika Ühendriigid muutusid 1917. aastaks võlausaldajaks-riigiks: paljud riigid muutusid ameerika monopolistide võlglasteks. V. I. Lenin ütles, et igal ameerika monopolide poolt riisutud dollaril on «kamakas pori «tulutoovatelt» sõjahangetelt, igal dollaril on vere jäljed . . .».

Kui algas sõda, püüdis iga imperialistlik valitsus näidata, et mitte tema ei tunginud teisele maale kallale, vaid temale tungiti kallale. Kodanlusel aitasid rahvast petta sotsialistid-revolutsionäärid ja menševikud Venemaal ning sotsiaaldemokraadid Läänes, kes asusid reetma proletariaadi üritust. Need kodanluse teenrid toetasid imperialistlikku sõda, õhutasid vaenu rahvaste vahel ja ässitasid ühe maa töölisi teiste maade tööliste kallale.

Ainult bolševike partei jäi ustavaks sotsialismile ja proletaarsele internatsionalismile, s. o. kõigi maade tööliste rahvusvahelisele vendlusele. Partei paljastas Esimese maailmasõja imperialistliku iseloomu ja kutsus kõigi

maade töölisi üles rahvusvahelisele proletaarsele solidaarsusele. Ta tuletas meelde, et kõigi maade töölistel on üks vaenlane — kodanlus, ja üks eesmärk — kukutada kapitalism ja saavutada sotsialismi võit.

Kommunistid ei ole igasuguse sõja vastased. Nad astuvad välja ainult vallutussõdade, imperialistlike sõdade vastu. Sõdu on teatavasti kaht liiki. On olemas õiglased sõjad, mittevallutussõjad, vabadussõjad. Neid sõdu peetakse oma riikliku sõltumatuse kaitseks ja orjastamiskatsete vastu välisvaenlase poolt. Niisugust sõda pidas näiteks meie rahvas 1812. aastal Napoleoni sissetungi vastu. Õiglased on sõjad sotsialistliku isamaa kaitseks, nagu näiteks nõukogude rahva sõda välismaise sõjalise interventsiooni ja valgekaartlaste vastu aastail 1918—1920, nõukogude rahva Suur Isamaasõda saksa fašismi ja jaapani imperialismi vastu aastail 1941—1945. Vabadussõdasid peavad asumaade ja sõltuvate riikide rahvad imperialismi ikke ja mõisnike võimutsemise vastu ning rahvavõimu kehtestamise eest, nagu seda oli sõda, mida pidas hiljuti suur hiina rahvas. Õiglased sõjad, vabadussõjad on ka niisugused sõjad, mida rahvahulgad peavad kapitalistlikust orjusest, igasugusest ekspluateerimisest ja rõhumisest vabanemiseks. Kommunistid toetavad õiglasi sõdu, mittevallutussõdu, vabadussõdu.

Ebaõiglasi, vallutussõdu kommunistid mitte ainult et ei toeta, vaid nad peavad nende vastu kõige otsustavamat võitlust. Just niisugusel seisukohal asus bolševike partei Lenini juhtimisel Esimese imperialistliku maailmasõja ajal.

Suunata oma maa kodanluse ja mõisnike vastu, muuta imperialistlik sõda kodusõjaks, s. t. teostada revolutsioon — niisugune oli peaülesanne, mille bolševikud neil aastail seadsid tööliste ja talupoegade ette.

Tsaari-Venemaa ei astunud juhuslikult sõtta Entente'i poolel. Esiteks, Vene tööstuse tähtsamad harud olid inglise ja prantsuse kapitali käes, tsarism sai aga Prantsusmaalt ja Inglismaalt tohutuid laene. Teiseks, vene kodanlus lootis vallutada uusi turge ning, kasutades sõjaolukorda, maha suruda revolutsioonilise liikumise sisemaal. Sõjas otsis tsaarivalitsus pääsu kiiresti lähenevast rahva

revolutsioonist. 1914. aastal arenes olukord Peterburis, Bakuus, Lodzis ja teistes linnades kuni avalikkude revolutsiooniliste väljaastumisteni isevalitsuse vastu.

Tsaari-Venemaa astus sõtta ettevalmistamatult. Riigi tehnilise ja majandusliku mahajäämuse, tööstuse nõrga arengu ja põllumajanduse languse tõttu ei suutnud Venemaa majandus vastu pidada pikaldasele sõjale. Isevalitsuslik kord oli läbi ja läbi mäda, tema valitsev ladvakiht ajas müüdavat ja reeturlikku poliitikat, mõned tsaariministrid aga osutusid sakslaste spioonideks. Tsaari sõjaväel oli puudus suurtükkidest, mürskudest ja isegi püssidest; mõnikord tuli kolme sõduri kohta üks vintpüss. Ei ole midagi imestamisväärset selles, et tsaariväed said sagedaste kaotuste osaliseks. Sõda laostas Venemaa rahvamajandust, vabrikud ja tehased jäid seisma, vähenesid külvipinnad, oli puudus töölistest. Transport ei töötanud korralikult, ei jätkunud tooraineid, kütet, vilja.

Sõda ja majanduslik laos, mis lasusid kogu raskusega töötava rahva õlgadel, suurendasid rahvahulkade rahulolematust. Töölisklassi revolutsiooniline liikumine kasvas järjest. Üheaegselt toimus käärimine tagalas ja rindel, nii keskuses kui ka ääremaadel. Üha laialdasemad rahvahulgad veendusid, et tekkinud olukorrast on ainult üks väljapääs — tsaari-isevalitsuse kukutamine. Tsaristliku riigikorra põhialused lõid vankuma. Venemaal valmis uus revolutsioon.

Veebruarirevolutsioon. Esimestena tõusid tsarismi vastu üles Petrogradi töölised. Bolševike üleskutsel organiseerisid nad 1917. aasta veebruaris üldstreigi ja tulid pealinna tänavaile, tõmmates endaga kaasa soldatite laialdasi hulki. «Maha tsaar!», «Maha sõda!», «Leiba!» — oli kirjutatud ülestõusnute lippudele.

Tsaarivalitsus katsus alanud ülestõusu relvajõul maha suruda. Kuid relvad olid soldatite käes, soldatid aga ühinesid töölistega. 1917. aasta 27. veebruaril (12. märtsil uue kalendri järgi) kukutati rahva poolt vihatud tsarism. Võitis kodanlik-demokraatlik revolutsioon Venemaal. Ta oli suunatud tsaari-isevalitsuse vastu, pärisorjuse jäänuste vastu ja toimus loosungi all: «Rahu eest, leiva eest, vabaduse eest».

1917. aasta Veebruarirevolutsiooni eesotsas sammus proletariaat. Ta oli revolutsiooni algatajaks ja viis enda järel soldateid, kelleks olid peamiselt talupojad sõjaväe sineleis. Juhtimine proletariaadi ja tema partei — bolševike partei poolt kindlustas revolutsiooni võidu.

Töölised ja soldatid asutasid juba esimestel revolutsioonipäevadel tööliste ja soldatite saadikute nõukogud. Kuid need nõukogud olid esialgu esseeride ja menševike käes. Sel ajal kui bolševikud juhtisid rahvahulkade võitlust tänavatel, haarasid esseerid ja menševikud enda kätte kohti nõukogudes; tööliste ja talupoegade huvide tõelised kaitsjad — bolševikud — jäid nõukogudes vähemusse.

Töölised ja soldatid vaatasid nõukogudele kui rahvavõimu organeile ja uskusid, et nõukogud täidavad nende revolutsioonilisi nõudmisi ja esmajärjekorras kindlustavad rahu sõlmimise. Kuid tol ajal nõukogude eesotsas seisnud esseerid ja menševikud ei mõtelnudki rahu sõlmimisele ja rahva revolutsiooniliste nõudmiste täitmisele. Esseerid ja menševikud arvasid, et võim peab kuuluma kodanlusele. Toetudes enamusele nõukogudes, aitasid nad kodanlusel võimu juurde pääseda ja imperialistlikku sõda jätkata. Tuli välja nii, et nõukogud ise andsid võimu kodanlusele.

Kokkuleppel esseeride ja menševikega moodustas kodanlus niinimetatud Ajutise Valitsuse. See koosnes kapitalistidest ja mõisnikest ning arendas oma olemasolu esimesest päevast alates poliitikat, mis oli suunatud tööliste ja talupoegade vastu. Revolutsiooni teostasid töölised ja talupojad, aga võimu haaras enda kätte kodanlus.

Millega siis seletada, et võitnud töölised ja talupojad lubasid võimu üleminekut kodanluse kätte? Pärast tsarismi kukutamist ärkasid ja tundsid huvi poliitika vastu miljonid inimesed. Nad ei olnud siis veel küllaldaselt teadlikud ja kogenud, et aru saada, kes on nende tõelised sõbrad ja kes on vaenlased. Revolutsiooni esimestest edusammudest joovastunud rahvahulgad uskusid esseeride ja menševike petlikke kõnesid ning arvasid, et Ajutine Valitsus nõukogude survel tõeliselt lahendab revolutsiooni põhiküsimused ja esijoones rahu, maa ja 8-tunnilise tööpäeva küsimused.

Seega oli pärast Veebruarirevolutsiooni Venemaal tekkinud kaksikvõim: tööliste ja talupoegade võim nõukogude näol ning kodanluse võim Ajutise Valitsuse näol.

2. PARTEI JUHIB REVOLUTSIOONI EDASI

Lenini Aprilliteesid. Pärast tsarismi kukutamist tuli meie partei põranda alt välja ning hakkas oma jõude koondama ja tugevdama. Hakkas jällegi ilmuma bolševistlik ajaleht «Pravda», mille tsaarivõimud olid 1914. aastal enne maailmasõja algust sulgenud.

Bolševike ees seisis küsimus: kuidas tegutseda uutes tingimustes, kuhu juhtida revolutsioon? Kõik kodanlikud ja väikekodanlikud parteid püüdsid revolutsiooni edasiarenemist seisma panna ja kapitalismi päästa.

Bolševikud, eesotsas Leniniga, astusid otsustavalt välja revolutsiooni edasise arengu eest, kodanlik-demokraatliku revolutsiooni ülekasvamise eest sotsialistlikuks revolutsiooniks. Nad arvasid, et revolutsioon ei tohi peatuda poolel teel, vaid ta peab minema edasi sotsialismi võidule.

Pärast pikki pagendusaastaid saabus 1917. aasta 3. aprilli öösel välismaalt Petrogradi tagasi V. I. Lenin. Teda võtsid Soome vaksalis vastu tuhanded töölised, soldatid ja madrused. Oma kõne, mis oli pööratud rahva poole, lõpetas Lenin lausega: «Elagu sotsialistlik revolutsioon!»

Järgmisel päeval pärast Petrogradi saabumist, 4. (17.) aprillil 1917, luges Lenin bolševike koosolekul ette oma teesid «Proletariaadi ülesandeist praeguses revolutsioonis». Need läksid ajalukku Aprilliteeside nime all.

Lenini Aprilliteesid andsid parteile geniaalse võitlusplaani üleminekuks kodanlik-demokraatlikult revolutsioonilt sotsialistlikule revolutsioonile. Lenin rõhutas neis teesides, et revolutsiooni esimene etapp, mis andis võimu kodanluse kätte, on lõppenud. On tarvis üle minna revolutsiooni teisele, sotsialistlikule etapile, mis peab võimu andma proletariaadi ja kehvtalurahva kätte.

Mis oli leninliku plaani põhiliseks sisuks? Selles oli ette nähtud kogu maa natsionaliseerimine kogu riigis, s. t. maa eraomanduse likvideerimine, maa muutmine üldrahvalikuks riiklikuks omandiks, kõigi mõisamaade konfiskeeri-

mine (äravõtmine) ja talupoegadele kasutada andmine. Seati ülesandeks kõigi pankade liitmine üheks üldrahvalikuks pangaks ning tööliskontrolli sisseseadmine ühiskondliku tootmise ja saaduste jaotamise üle.

V. I. Lenin tuli järeldusele, et proletariaadi riigivõimu parimaks poliitiliseks vormiks on nõukogude vabariik. Sellel avastusel oli hiiglasuur tähtsus sotsialistliku revolutsiooni võiduks, sest ta juhatas parteile ja töötavale rahvale kätte õige tee nende järgnevas võitluses kodanluse kukutamise eest. Oli toodud täielik selgus küsimusse, milline riigivõimu vorm tuleb luua pärast sotsialistliku revolutsiooni võitu.

Aprilliteesides märgiti, et ka Ajutise Valitsuse ajal jääb sõda endiselt röövellikuks, imperialistlikuks sõjaks. Seda sõda ei saa lõpetada õiglase rahuga, kui ei kukutata kodanlus. Lenin hoiatas, et Ajutine Valitsus ei anna rahvale ei leiba, ei rahu ega vabadust, sest see on kapitalistide ja mõisnike valitsus. Lenin esitas loosungi: «Mitte mingit toetust Ajutisele Valitsusele!»

Ühtlasi seadis V. I. Lenin ülesande arendada võitlust enamuse võitmise eest nõukogudes, muuta need bolševistlikeks ning saavutada kogu võimu üleandmine nende kätte. «Kogu võim nõukogudele!» — niisugune oli Aprilliteeside peamine loosung.

Teesides soovitati partei programm ümber töötada. Isevalitsuse kukutamise ülesanne oli juba teostatud ja partei pidi oma programmi võtma uued ülesanded, mis vastaksid revolutsiooni sotsialistlikule etapile. Samuti tegi V. I. Lenin ettepaneku nimetada partei kommunistlikuks parteiks, et nimetus ise räägiks sellest, et partei lõppeesmärgiks on kommunismi ülesehitamine.

Bolševike partei võitlus rahvahulkade enda poole võitmise eest. Lenini Aprilliteesid andsid bolševike parteile ja töölisklassile selge revolutsioonilise suuna. Bolševike partei alustas võitlust ülemineku eest sotsialistlikule revolutsioonile.

Ajajärgul 1917. aasta veebruarist kuni oktoobrini tegi bolševike partei määratu suure töö menševike ja esseeride reetmise paljastamisel ning nende isoleerimisel, tööliste ja talupoegade laialdaste hulkade enda poole võitmisel, nende

kasvatamisel ja organiseerimisel. Eriti suur töö tehti sõjaväes. Kõikjal loodi sõjaväeorganisatsioone, relvastati tööliste väesalku ning rajati Punakaart.

Bolševike partei teostas tööliste ja soldatite nõukogudes enamuse enda poole võitmise ning töölisklassi ja töötava talurahva liidu tugevdamise ülesande. Partei tõi päevavalgele ja paljastas otsustavalt kodanliku Ajutise Valitsuse imperialistliku poliitika. Rahvahulgad nõudsid õiglast demokraatlikku rahu, kodanlik Ajutine Valitsus aga jätkas imperialistlikku sõda. Talupojad nõudsid maad, aga Ajutine Valitsus võitles kõigest jõust mõisnike eest. Töölised nõudsid tööliskontrolli kehtestamist tootmise üle, kaheksatunnilise tööpäeva sisseseadmist ja töötasu tõstmist. Ajutine Valitsus aga kaitses igati kapitalistide huvisid. Venemaa rahvad nõudsid vabastamist rahvuslikust rõhumisest, Ajutine Valitsus aga jätkas rahvaste rõhumise ja orjastamise poliitikat.

Esseerid ja menševikud reetsid rahva huve. Kui altpoolt, tööliste ja soldatite laialdaste hulkade poolt tuleva surve tõttu kodanliku võimu ebakindlad alussambad vankuma lõid, siis päästsid esseerid ja menševikud langeva Ajutise Valitsuse ja astusid ise selle koosseisu, see tähendab, läksid avalikult üle kontrrevolutsioonilise kodanluse leeri. Ministritele-kapitalistidele lisandusid ministrid-«sotsialistid», kes niisama lõmitavalt teenisid vene ja võõramaiste imperialistide huve nagu kõik teisedki Ajutise Valitsuse liikmed.

Töörahva üha laialdasemad kihid veendusid järk-järgult omaenda kogemuste najal, et ainuõiget ja rahva elulistele huvidele vastavat poliitikat teostab üksnes bolševike partei.

1917. aasta 18. juunil toimusid Petrogradis ja teistes linnades bolševistlike parteiorganisatsioonide juhtimisel tööliste ja soldatite massilised meeleavaldused protestiks Ajutise Valitsuse poliitika vastu. Meeleavaldus Petrogradis oli eriti rahvarikas. 400 000 meeleavaldajat sammus mööda pealinna tänavaid loosungitega: «Maha sõda!», «Maha kümme ministrit-kapitalisti!», «Kogu võim nõukogudele!». Demonstratsioon näitas rahvahulkade revolutsioonilisuse kasvu ja kasvavat usaldust bolševike partei vastu.

1917. aasta juuni alguses leidis aset Petrogradi tehasekomiteede konverents. Kolmveerand selle konverentsi saadikutest toetas bolševikke. Bolševike mõju kasvas kiiresti Moskvas ja teistes linnades.

Kartes rahvahulkade revolutsioonilist liikumist, lömitasid vene kodanlus ja tema esseeridest ja menševikest käsilased välismaise imperialismi ees. Venemaa majanduslik ja poliitiline sõltuvus kapitalistlikest suurriikidest kasvas pidevalt. Riigivõlg inglise ja prantsuse ning ameerika kapitalistidele kasvas sõja ajal kahekordseks.

Erilist huvi Venemaa rikkuste vastu ilmutasid Ameerika Ühendriikide imperialistid. Ameerika Ühendriikide valitsus tunnistas esimesena kodanlikku Ajutist Valitsust. Ameerika imperialistid olid huvitatud sellest, et Venemaa võtaks ka edaspidi aktiivselt osa sõjast Entente'i poolel.

Täites imperialistide tahet, jätkas Ajutine Valitsus imperialistlikku sõda ning ajas 1917. aasta juunis soldatid pealetungile rindel. Kuid see pealetung nurjus.

Ühtlasi katsus kodanlus kasvavat revolutsioonilist liikumist relvade abil maha suruda. 1917. aasta juuli algul toimus Petrogradis tööliste, soldatite ja madruste uus meeleavaldus, kus nõuti kogu võimu üleandmist nõukogudele. Hoolimata meeleavalduse rahulikust iseloomust saatis Ajutine Valitsus meeleavaldajate vastu oma relvastatud jõud. Tööliste purustamiseks olid rindelt ära kutsutud Ajutisele Valitsusele ustavad väeosad. Petrogradi tänavatel voolas ohtrasti tööliste ja soldatite verd.

Kodanlus, surunud maha tööliste ja soldatite meeleavalduse, tormas bolševike partei kallale, et jätta proletariaat ilma juhtimiseta, võtta töölistelt ja talupoegadelt nende kogenud ja ustav juht. Pärast juulidemonstratsiooni hakkas Ajutine Valitsus massiliselt areteerima bolševikke. Ajaleht «Pravda» ja rida teisi bolševistlikke ajalehti suleti. Anti käsk Lenini areteerimiseks.

Ajutine Valitsus heitis endalt täielikult näokatte ja näitas oma kontrrevolutsioonilist nägu.

Juulisündmuste tulemusena lõppes kaksikvõim. Kogu võim läks kodanliku Ajutise Valitsuse kätte. Bolševike partei oli sunnitud jällegi põranda alla minema, kasuta-

des ühtlasi legaalseid (avalikke) võimalusi. V. I. Lenini juhtimisel hakkas partei rahvahulki ülestõusuks ette valmistama, et kukutada kodanluse võim ja kehtestada nõukogude võim.

Partei kuues kongress. 1917. aasta juuli lõpul tuli Petrogradis illegaalselt kokku bolševike partei kuues kongress. Kuidas ka märatses kodanlik kontrrevolutsioon, ei läinud tal korda purustada proletariaadi revolutsioonilist parteid. Kasvas ja laienes bolševike partei mõju. Oma kuuendaks kongressiks oli bolševike partei kasvanud suureks jõuks. Revolutsiooni viie kuu kestel oli ta kasvanud kuuekordseks ja tema ridadesse kuulus 240 000 liiget. V. I. Leninit kongressil ei olnud: ta varjas end Ajutise Valitsuse nuhkide eest Petrogradi lähedal Razlivi jaama juures osmikus. Kuid Lenin juhtis kongressi oma võitluskaaslaste ja õpilaste Stalini, Sverdlovi, Molotovi ja Ordžonikidze kaudu.

Partei kuues kongress võttis üksmeelselt kursi sotsialistlikule revolutsioonile, relvastatud ülestõusu organiseerimisele kodanliku Ajutise Valitsuse vastu. Bolševikud lähtusid sealjuures Lenini teooriast sotsialismi võidu võimalikkusest ühel maal. Kaitstes leninlikku sotsialistliku revolutsiooni teooriat, teooriat sotsialismi võidu võimalikkusest ühel maal, astus J. V. Stalin partei kuuendal kongressil otsustavalt välja trotskistlike töölisklassi reetjate vastu, kes tegid ettepaneku mitte alustada sotsialistlikku revolutsiooni Venemaal enne, kui see on võitnud Lääne-Euroopa riikides.

Oma otsustes rõhutas kuues kongress proletariaadi ja kehvtalurahva liidu tähtsust kui sotsialistliku revolutsiooni põhitingimust. Kuues kongress pöördus partei manifestiga Venemaa kõigi töötajate, tööliste, soldatite ja talupoegade poole. Manifest kutsus töötajaid üles valmistuma otsustavaiks lahinguiks kodanluse vastu ning väljendas partei sügavat veendumust rahvahulkade võimsates jõududes ja sotsialismi võidus. Partei manifest lõppes järgmiste sõnadega:

«Meie võitlusseltsimehed, valmistugem uuteks lahinguteks! Kogugem kindlalt, mehiselt ja rahulikult jõude, laskmata end provotseerida, rivistugem võitluskolonni-

deks! Proletaarlased ja soldatid, partei lipu alla! Meie lipu alla, küla rõhutud!»

Kuues kongress läks meie partei ajalukku kui relvastatud ülestõusu ettevalmistamise ja Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ettevalmistamise kongress.

3. SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI VÕIT

Relvastatud ülestõusu ettevalmistamine. Olukord Venemaal muutus üha pinevamaks. Teravnes majanduslik laos. Kodanlus ja tsaarikindralid hakkasid ettekavatsetult loovutama Saksa vägedele üht linna teise järel, et nende vägede abil lämmatada Vene revolutsiooni. Kapitalistid olid valmis kogu meie maa andma saksa, ameerika, inglise, prantsuse ja igasuguste teiste imperialistide orjusse, et aga säilitada oma võimu ja mitte lasta töölistel ja talupoegadel võita.

Kodanlus valmistas inglise, prantsuse ja ameerika imperialistide toetusel ette kontrrevolutsioonilist salanõu, et tööliste ja talupoegade revolutsioonilist liikumist maha suruda ja Venemaal julma sõjaväelist diktatuuri maksma panna. 1917. aasta augustis tõstis mässu kindral Kornilov. Ta saatis kontrrevolutsioonilised väeosad Petrogradi peale, lootes inglise tankide ja ameerika dollarite abil purustada revolutsioonilised jõud. Kuid bolševike partei Keskkomitee kutsus töölisi ja soldateid üles andma aktiivne relvastatud vastulöök kontrrevolutsioonile. Töölised hakkasid kiiresti relvastuma. Punakaardi salgad kasvasid neil päevil mitmekordselt. Bolševike partei juhtimisel purustasid Petrogradi punakaartlased Kornilovi mässu täielikult. Kornilovi mässu purukslöömine tõi nähtavale kodanliku kontrrevolutsiooni nõrkuse ja näitas, et bolševike partei on kasvanud revolutsiooni otsustavaks jõuks, mis on suuteline purustama kõigi tema vaenlaste sepitsused.

Sellest ajast alates kasvas pidevalt revolutsiooniline tõus. Tööliste ja talupoegade võitlus kodanluse ja mõisnike vastu laienes kogu riigis. Esseeride ja menševike mõju kahanes lakkamatult. Pöörates selja esseeridele ja

menševikele, läksid tööliste ja talupoegade hulgad üle bolševike partei poolele. Bolševikud said enamuse Petrogradi, Moskva ja paljudes teistes nõukogudes. Nende mõju suurenes pidevalt nii linnades, maal kui ka sõjaväes. Proletariaadi ja kehvtalurahvaga ühinesid üha rohkem keskmikud. Kõik see lõi soodsa olukorra kodanliku võimu kukutamiseks.

1917. aasta septembri keskpaiku, olles põranda all, rõhutas Lenin oma kirjades partei Keskkomiteele, et bolševikud võivad riigivõimu enda kätte võtta ja peavad selle võtma, sest nende poolt on rahva enamik. 7. oktoobril sõitis Lenin illegaalselt Petrogradi.

10. oktoobril 1917 toimus bolševike partei Keskkomitee ajalooline istung. Ära kuulanud Lenini ettekande, otsustas Keskkomitee üksmeelselt alustada lähemail päevil relvastatud ülestõusu. Selle otsuse vastu astusid välja Kamenev ja Zinovjev. Kuigi Trotski sel istungil otseselt ei hääletanud resolutsiooni vastu, esitas ta resolutsiooni juurde niisuguse paranduse, mis pidi ülestõusu nurja ajama: ta tegi ettepaneku enne teise nõukogude kongressi avamist ülestõusu mitte alustada. See aga tähendas ülestõusuga viivitada, Ajutisele Valitsusele ülestõusu päev juba ette teada anda.

Tagasi lükanud reeturite ettepanekud, tegi bolševike partei Keskkomitee suure töö relvastatud ülestõusu ettevalmistamiseks. Ülestõusuks valmistusid tööliste relvastatud salgad (Punakaart), revolutsioonilised soldatid ja meremehed. Partei Keskkomitee saatis oma volinikud Donbassi, Uraali ja teistesse tööliskeskustesse, samuti ka Lääne-, Edela- ja teistele rinnetele, et organiseerida ülestõusu kohtadel. Keskkomitee juhendi kohaselt loodi Petrogradi Nõukogu juurde Revolutsiooniline Sõjakomitee.

16. oktoobril kinnitas partei Keskkomitee laiendatud istung endise otsuse relvastatud ülestõusu kohta ning valis ülestõusu juhtimiseks Parteikeskuse eesotsas J. V. Staliniga. See Parteikeskus oli Revolutsioonilise Sõjakomitee juhtivaks tuumaks. Parteikeskuse kogu tegevust juhtis pidevalt partei Keskkomitee ja isiklikult V. I. Lenin. Revolutsiooni juht Lenin juhatas vahetult relvastatud ülestõusu kogu ettevalmistust ja läbiviimist.

Partei Keskkomitee istungil 16. oktoobril astusid Kamenev ja Zinovjev uuesti ülestõusu vastu välja ja said jällegi üksmeelse vastulöögi partei Keskkomitee liikmeilt. Siis astusid nad avalikult partei vastu välja. Kamenev ja Zinovjev avaldasid menševistlikus ajalehes teadaande bolševike poolt ettevalmistatava relvastatud ülestõusu kohta ja andsid seega partei plaanid välja revolutsiooni vaenlastele. See oli otsene reetmine. Kuid päästa kodanlust hukkumisest need alatud reeturid ei suutnud.

Reeturite poolt hoiatatud kodanlik Ajutine Valitsus püüdis ülestõusu ära hoida ja hävitada revolutsiooni staapi — bolševike parteid. Selleks kutsus ta kiires korras sõjavägesid rindelt ja paiskas valitud junkrute salgad «Pravda» trükikoda purustama. Kuid ükski jõud ei suutnud enam peatada sotsialistliku revolutsiooni võidukäiku. Töörahvahulgad veendusid, et kodumaa ainsaks päästmiseks on rahva poolt vihatud Ajutise Valitsuse kukutamine, et ainult bolševike partei toob rahvale rahu, vabadust ja vabanemist ekspluateerimisest. Purustades partei ja rahva vaenlaste ägeda vastupanu ja võites kõik raskused, viis bolševike partei töölisklassi rünnakule kodanluse võimu vastu.

Relvastatud ülestõus. 1917. aasta 24. oktoobri hommikul ilmus kodanlike võimude poolt suletud «Pravda» asemel väljaantava bolševistliku ajalehe «Rabotši Putj» number üleskutsega kukutada Ajutine Valitsus. Smolnõi instituudi hoone juurde, kus asus Petrogradi Nõukogu, koondati revolutsiooniliste soldatite ja punakaartlaste salku. Relvastatud ülestõus oli alanud.

Lenin nõudis, et ei jäetaks võimu Ajutise Valitsuse kätte kuni 25. oktoobrini, vaid otsustataks asi tingimata õhtul või öösel. Nii ka sündis. 24. oktoobri öösel saabus Lenin Smolnõisse ja võttis ülestõusu juhtimise vahetult enda kätte. Bolševike partei Keskkomitee juhendite kohaselt vallutasid punakaartlaste ja soldatite salgad vaksalid, posti, telegraafi, ministeeriumid ja riigipanga. Ülestõus toimus üksmeelselt ja organiseeritult. Võitluses revolutsiooni võidu eest ilmutasid Petrogradi töölised ja revolutsioonilised väeosad ennenägematut kangelaslikkust. Bolševike partei kindla juhtimise, tööliste-punakaartlaste,

revolutsiooniliste soldatite ja madruste julge ja ennastsalgava võitluse tulemuseks oli kapitalistide ja mõisnike võimu kukutamine.

25. oktoobril (7. novembril uue kalendri järgi) 1917 võitis sotsialistlik revolutsioon. Revolutsiooniline Sõjakomitee avaldas läkituse «Venemaa kodanikele», milles teatati, et Ajutine Valitsus on kukutatud ja riigivõim üle läinud nõukogude kätte. Ajutine Valitsus varjas end sel ajal Talvepalees kontrrevolutsiooniliste väeosade kaitse all. Revolutsioonilised töölised, soldatid ja madrused piirasid Talvepalee ümber. Ristleja «Aurora» kuulutas Talvepaleele sihitud kahurite mürinaga 25. oktoobril uue ajastu — Sotsialistliku Revolutsiooni ajastu algust. 26. oktoobri öösel vallutasid ülestõusnud töölised, soldatid ja madrused tormijooksuga Venemaa viimse kodanliku valitsuse viimse varjupaiga — Talvepalee. Oma õigustesse astusid riigi tõelised peremehed — töölised ja talupojad.

Petrogradi järel võitis relvastatud ülestõus pärast ägedaid lahinguid Moskvas. Sotsialistlik revolutsioon võitis ka kõigis teistes linnades. Ta levis kiiresti sõjaväes ja tungis külasse. Rahvas kõrvaldas kõikjal kodanluse võimu. Seda asendas uus, tõeliselt rahvalik, nõukogude võim.

Nii viis bolševike partei, keda juhtis Keskkomitee eesotsas V. I. Leniniga, 1917. aasta oktoobris Venemaa töölised ja talupojad ajaloolisele võidule kapitalistide ja mõisnike üle, sotsialistliku revolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri võidule. Nii oli tegelikkuses tõestatud sotsialistliku revolutsiooni leninliku teooria sügav tõde. Venemaa osutus kõige nõrgemaks lüliks imperialismi ahelas. Revolutsioon toimus esialgu ühel maal eraldi, mitte aga koraga paljudes maades. Venemaa rahvahulgad eesotsas töölisklassiga kommunistide partei juhtimisel võtsid võimu enda kätte.

Nõukogude võimu esimesed dekreedid. 1917. aasta 25. ja 26. oktoobril (7. ja 8. novembril) pidas Petrogradis oma istungeid Teine Ülevenemaaline Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogude Kongress. Väljendades kogu Venemaa tööliste, soldatite ja talupoegade tahet ning tuginedes rel-

vastatud ülestõusu võidule, teatas teine nõukogude kongress, et kogu võim riigis on läinud nõukogude kätte. Kongress moodustas maailma esimese tööliste ja talupoegade valitsuse — Rahvakomissaride Nõukogu. Rahvakomissaride Nõukogu esimeheks valiti V. I. Lenin.

Uue võimu tõeliselt rahvalik iseloom ilmnes juba tema tegevuse esimestes sammudes. Teine Ülevenemaaline Nõukogude Kongress võttis vastu rahudekreedi. Ta tegi kõigile sõdivatele rahvastele ja nende valitsustele ettepaneku viivitamata alustada läbirääkimisi õiglase ja demokraatliku rahu sõlmimiseks, mille järgi ükski riik ei tohi vallutada võõraid maid. Seega heiskas nõukogude võim esimesena inimkonna imperialistlike sõdade õudustest päästmise, õiglase ja demokraatliku rahu ning rahvastevahelise sõpruse eest võitlemise lipu.

Nõukogude võimu esimesed dekreedid

Teine Ülevenemaaline Nõukogude Kongress võttis vastu maadekreedi. Teostus see, millest talupojad olid unistanud ja mille eest nad olid võidelnud paljude sajandite vältel. Talurahvas vabanes mõisniku orjusest. Talupojad said tasuta üle 150 miljoni tiinu maad, mis oli konfiskeeritud (tasuta ära võetud) mõisnikelt, kodaniuselt, tsaarilt ja kirikult. Talupojad vabanesid iga-aastastest rendimaksudest mõisnikele üle 700 miljoni kuldrubla suu-

ruses summas. Maa eraomandus kaotati jäädavalt ja asendati üldrahvaliku, riikliku omandusega, mis oli vajalikuks tingimuseks külaelu ümberkorraldamisel uutel, sotsialistlikel alustel.

Nõukogude valitsus seadis sisse 8-tunnilise tööpäeva ettevõtteis ja pani maksma tööliskontrolli tootmise üle. Pangad, raudteed ja kaubalaevastik võeti kapitalistide käest ära ja anti riigile. Seejärel natsionaliseeriti, muudeti üldrahvalikuks omandiks suurtööstus.

Maa, vabrikute, tehaste, pankade, raudteede jne. muutmisel üldrahvalikuks, riiklikuks omandiks oli otsustav tähtsus meie maa edasiarendamisel. See purustas kodanluse ja mõisnike majandusliku jõu ning rajas alused sotsialistlikule rahvamajandusele.

1917. aasta novembris avaldas Nõukogude valitsus V. I. Lenini ja J. V. Stalini poolt allakirjutatud «Venemaa rahvaste õiguste deklaratsiooni». Nõukogude võim kehtestas Venemaa kõigi rahvaste üheõigusluse ja sõltumatuse ning kaotas igasugused rahvuslikud kitsendused ja eesõigused. Ta tunnistas iga rahva enesemääramise õigust kuni lahkulöömise ja iseseisva riigi moodustamiseni. Rahvuslikule rõhumisele, mida oli süvendanud kodanluse ja mõisnike võim, tuli lõpp. See rajas alused meie maa rahvaste vabale ja kindlale liidule ning sõprusele.

4. SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI MAAILMA-AJALOOLINE TÄHTSUS

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon oli pöördepunktiks Venemaa elus. Revolutsioon kiskus ta välja kapitalistlikust süsteemist ja suunas täiesti uuele teele, sotsialismi teele.

25. oktoobril (7. novembril) 1917. aastal, võitnud revolutsiooni esimesel päeval, ütles V. I. Lenin:

«Selle pöörde tähtsus seisab eeskätt selles, et meil luuakse Nõukogude valitsus, meie oma võimuorgan, ilma kodanluse igasuguse osavõtuta. Rõhutud rahvahulgad ise loovad võimu. Täielikult purustatakse vana riigiaparaat ja luuakse uus valitsemisaparaat nõukogude organisatsioonide näol.

Nüüdsest peale saabub uus ajajärk Venemaa ajaloos, ja käesolev kolmas Vene revolutsioon peab lõpptulemusena viima sotsialismi võidule.»[1]

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon likvideeris kapitalistide ja mõisnike võimu ning purustas vana, kodanluse ja mõisnike riigiaparaadi. Venemaal hakkas kehtima proletariaadi diktatuur. Esmakordselt ajaloos moodustasid rõhutud rahvahulgad oma võimu, rahva võimu, tööliste ja talupoegade võimu, ja rajasid oma Nõukogude riigi.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni poolt loodud Nõukogude riik suutis maha suruda kukutatud ekspluataatorlike klasside vastupanu, kaitsta Nõukogude riiki sise- ja välisvaenlaste vastu ning organiseerida sotsialistlikku ülesehitustööd.

Oktoobrirevolutsioon lõi kõik tingimused töötava rahva materiaalse heaolu ja kultuuritaseme pidevaks tõusuks. Ta avas rahvale tee vabale ja õnnelikule elule. Selles on meie revolutsiooni jõud ja võitmatus.

Oktoobrirevolutsioon hävitas rahvusliku rõhumise Venemaal. Kõik varem rõhutud rahvad muutusid meie maa rahvaste ühtse pere täieõiguslikeks liikmeiks.

Oktoobrirevolutsioon hävitas naiste ebavõrdsuse. Töötavad naised olid kõigist rõhutuist kõige rõhutumad. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon vabastas nad rõhumisest ja muutis ühiskonna täieõiguslikeks liikmeiks, aktiivseiks kommunismi ehitajaiks.

Oktoobrirevolutsioon tõi meie kodumaa välja imperialistlikust sõjast. Ta vabastas meie rahva jäädavalt raskest kohustusest valada oma verd vene ja välismaise kodanluse huvide eest.

Oktoobrirevolutsioon toimus sel ajal, kui Venemaad ähvardas riikliku iseseisvuse täieliku kaotuse hädaoht. Kui töölised ja talupojad poleks bolševike partei juhtimisel teostanud sotsialistlikku revolutsiooni, siis oleks Venemaa muutunud imperialistlike riikide asumaaks. Oktoobrirevolutsioon päästis meie maa orjastamisest välisriikide poolt ning kindlustas meie kodumaale vabaduse ja iseseisvuse. Ta lõi tingimused Venemaa põlise mahajäämuse

[1] V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., Tallinn, 1954, lk. 211.

võitmiseks ning tema muutmiseks maailma kõige eesrindlikumaks ja võimsamaks riigiks.

Oktoobrirevolutsioon andis surmahoobi reaktsioonilistele teooriatele, mis püüdsid tõestada, et rahvahulgad ei olevat suutelised iseseisvaks loominguks. Tsarismi kukutamine, mõisnike ja kapitalistide võimu kukutamine, ühe inimese teise inimese poolt ekspluateerimise hävitamine, sotsialismi võit NSV Liidus — see kõik on saavutatud rahvahulkade ennastsalgava revolutsioonilise võitlusega. Rahvas just ongi ajaloo looja, temale kuulub otsustav osa võidu saavutamisel vana maailma üle ja sotsialistliku ühiskonna rajamisel.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidu saavutas meie rahvas suure Lenini poolt loodud ja kasvatatud kommunistliku partei juhtimisel. Kommunistlik partei organiseeris töölisklassi ja töötava talurahva liidu otsustavaks pealetungiks kodanluse ja mõisnike korrale. Partei oskas liita üheks ühiseks revolutsiooniliseks vooluks selliseid erisuguseid revolutsioonilisi voole, nagu ülddemokraatlik liikumine rahu eest, talupoeglik-demokraatlik liikumine mõisamaade äravõtmise eest, rõhutud rahvaste rahvuslik vabadusliikumine rahvusliku üheõigusluse eest ning proletariaadi sotsialistlik liikumine kodanluse kukutamise ja proletariaadi diktatuuri kehtestamise eest. Venemaa töölisklass võitis rahva usalduse ja oli tõeliseks juhiks võitluses rahu, maa, vabaduse ja sotsialismi eest. Töölisklassil oli niisugune tõsine liitlane revolutsioonis, nagu kehvtalurahvas, kellega enne Oktoobriülestõusu ühinesid ka keskmikud. See kõik kindlustas sotsialistliku revolutsiooni võidu.

Enne Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni seisid kõik ühiskonna arenemises toimunud muutused selles, et ühed ekspluataatorid asendusid teistega, kuid töörahva ekspluateerimine ja rõhumine jäi püsima. J. V. Stalin ütles: «Rahvaste ajalugu tunneb palju revolutsioone. Need erinevad Oktoobrirevolutsioonist selle poolest, et nad olid kõik ühekülgsed revolutsioonid. Töörahva ekspluateerimise üks vorm asendus ekspluateerimise teise vormiga, kuid ekspluateerimine ise jäi püsima. Ühed ekspluateerijad ning rõhujad asendusid teiste ekspluateerijate ning rõhujatega,

kuid ekspluateerijad ning rõhujad ise jäid alles. Ainult Oktoobrirevolutsioon seadis endale eesmärgiks — hävitada **igasugune** ekspluateerimine ja likvideerida **kõik** ekspluateerijad ning rõhujad.»[1]

Erinevalt kõigist teistest revolutsioonidest kukutas Oktoobrirevolutsioon kõik ekspluataatorid ja andis võimu töörahva kõige revolutsioonilisemale klassile — proletariaadile. Tema juhtimisel purustati vana, ekspluataatorlik kord ning rajati uus, sotsialistlik kord, milles ei ole kohta ekspluateerimisel ja rõhumisel.

Oktoobrirevolutsioon paljastas II Internatsionaali liidrite oportunistliku teooria, milles väideti, nagu võiks sotsialismile jõuda ilma klassivõitluseta, koostöös kodanlusega.

Oktoobrirevolutsioonil oli ülisuur tähtsus mitte ainuüksi meie maa, vaid ka kogu maailma töötajaile. Ta on avaldanud ja avaldab ka nüüd sügavat mõju kõigi riikide arenemisele.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon tähendab inimkonna maailma-ajaloos põhjalikku pööret vanast, kapitalistlikust maailmast uue, sotsialistliku maailma poole. Enne Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitu valitses kogu maailmas kapitalism. Oktoobrirevolutsioon vabastas kapitalismi ikkest kõige suurema riigi, mis võtab enda alla ühe kuuendiku kogu maakera maismaast. Selle tagajärjel ei ole enam ühtset kapitalistlikku süsteemi. Maailm on lõhenenud kaheks süsteemiks: kapitalistlikuks ja sotsialistlikuks. Juba uue, sotsialistliku süsteemi olemasolu ja arenemine üksi õõnestab ülemaailmse kapitalismi võimu ja paneb vankuma tema põhialused.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon sisendas kogu maailma proletariaadi teadvusse usku oma jõududesse ja oma võitluse võidusse. Kodanlus väidab, et ekspluateeritavad ei tule toime ilma ekspluataatoriteta. Oktoobrirevolutsioon näitas kõigi maade töörahvale, et ta võib vabaneda ekspluataatoritest ja edukalt ehitada uut elu. Kodanlus väidab, et kapitalistlik omandus on puutumatu, püha ja igavene. Oktoobrirevolutsioon võttis kapitalistidelt ära

---

[1] J. V. Stalin, Teosed, 13. kd., Tallinn, 1952, lk. 233.

kokkuröövitud rikkused ja muutis need rikkused rahva ühisvaraks. Kodanlus väidab, nagu jaguneks inimkond «madalamateks» ja «kõrgemateks» rassideks, kelledest esimesed peavad alistuma teistele. Tegelikult niisugust jagunemist ei ole, selle on imperialistid-kolonisaatorid välja mõelnud, et õigustada rahvaste rõhumist ja ekspluateerimist asumaades. Kõik rahvad, kui nad on saanud vabaduse, võivad edukalt arendada oma majandust ja kultuuri, sammuda edasi sotsialismi teel. Kaotanud rahvusliku rõhumise meie maal, näitas nõukogude võim kogu maailma rõhutud rahvastele teed vabanemisele.

Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon pani aluse ülemaailmse kapitalismi hukkumisele ja avas uue ajastu inimkonna ajaloos — sotsialismi ajastu.

V. I. Lenin kirjutas:

«... Meil ... on õigus uhkust tunda ja me tunneme uhkust selle üle, et meile on osaks saanud õnn **alustada** nõukogude riigi ülesehitamist, **alustada** sellega uut ajastut maailma ajaloos, **uue** klassi võimu ajastut, kes on kõigis kapitalistlikes maades rõhutud ja kes kõikjal sammub uue elu poole, kodanluse üle võidu saavutamise poole, proletariaadi diktatuuri poole, inimkonna kapitali ikkest ja imperialistlikest sõdadest päästmise poole.»[1]

5. INTERVENTIDE JA VALGEKAARTLASTE PURUSTAMINE

Kommunistliku partei võitlus nõukogude võimu kindlustamise eest. Noorel Nõukogude vabariigil tuli juba oma olemasolu esimestel päevadel läbi teha karmid katsumused. Kapitalistid ja mõisnikud avaldasid võitnud töölistele ja talupoegadele ägedat vastupanu. Ministeeriumide, pankade ja teiste asutuste vanad tsaariaegsed ametnikud keeldusid uue võimuga koos töötamast ja ajasid kuritahtlikult nurja noore nõukogude riigiaparaadi tööd. Esseeride, menševike, trotskistide, buhhaarinlaste ja teiste rahvavaenlaste abiga organiseerisid kapitalistid ja mõisnikud kontrrevolutsioonilisi salanõusid, tõstsid nõukogudevastaseid mässe ning tungisid kallale partei ja valitsuse juhtidele.

[1] V. I. Lenin, Teosed, 33. kd., Tallinn, 1955, lk. 32—33.

Partei ja nõukogude võim surusid edukalt maha vaenulike jõudude vastupanu. Toetudes tööliste ja talupoegade poolehoiule, paljastas Nõukogude valitsus kõik kukutatud ekspluataatorlike klasside salasepitsused. Nõukogude võimu olemasolu esimestel päevadel loodud Ülevenemaaline Erakorraline Komisjon (Vetšeka) võitles kindla revolutsionääri Feliks Dzeržinski juhtimisel halastamatult kodanlaste ja mõisnike kontrrevolutsiooni vastu.

Nõukogude võim tungis meie maa kõige kaugematesse paikadesse. 1917. aasta lõpul ja 1918. aasta algul levis nõukogude võim meie maal kiire tempoga. See oli, nagu ütles Lenin, nõukogude võimu triumfimarss (s. o. võidumarss).

Kuid maha surunud sisemise kontrrevolutsiooni esimese vastupanu, põrkas noor Nõukogude vabariik kokku välismaise imperialismi jõududega. Juba 1917. aasta lõpust peale pidas nõukogude võim rahuläbirääkimisi Saksamaaga. Oli tarvis sõlmida rahu, et võimaldada Nõukogude riigil taastada oma rahvamajandus ja asuda sotsialistlikule ülesehitustööle. Kuid kogu Vene kontrrevolutsioon, esseerid, menševikud, trotskistid ja buhhaarinlased võitlesid ägedalt rahu sõlmimise vastu. Kasutades Trotski ja Buhharini reeturlikku tegevust, ajasid saksa imperialistid 1918. aasta veebruaris nurja rahuläbirääkimised ning tungisid reeturlikult Nõukogude riigi pinnale. Nad seadsid endile eesmärgiks nõukogude võimu kukutamise, Venemaa muutmise Saksamaa asumaaks ja meie rahva orjastamise.

Vana armee ei suutnud saksa relvastatud väejõukude survele vastu panna. Saksa sõjaväed tungisid Ukrainasse ja Valgevenemaale. Nad lähenesid Petrogradile. Surmaoht ähvardas meie kodumaad.

Neil raskeil päevil teatasid partei ja Nõukogude valitsus, et «sotsialistlik isamaa on hädaohus», ja kutsusid rahvast üles andma vastulööki vaenlasele ning kaitsma iga positsiooni viimse veretilgani. Loosungi all «Kõik rinde heaks!» läksid sajad tuhanded töölised ja talupojad vabatahtlikult kodumaad kaitsma.

Nõukogude vabariigi kaitseks välis- ja sisevaenlaste vastu organiseeriti Tööliste ja Talupoegade Punaarmee.

Äsja loodud Punaarmee väesalgad said oma esimesed tuleristsed lahingutes saksa interventide vastu. Narva ja Pihkva all anti saksa okupantidele otsustav vastulöök. Nende pealetung Petrogradile peatati.

23. veebruar 1918 — imperialistliku Saksamaa sõjavägedele vastulöögi andmise mälestusväärne päev — sai Nõukogude armee sünnipäevaks. Iga aasta pühitseb meie maa pidulikult seda päeva.

Nõukogude võim sõlmis rahu Saksamaaga. Meie maa oli sunnitud nõustuma raskete rahutingimustega, et saavutada hingetõmbeaeg sõjas. See hingetõmbeaeg võimaldas Nõukogude riigil tugevneda, luua Punaarmee ja asuda rahulikule sotsialistlikule ülesehitustööle.

Kommunistlik partei teadis, et riiki ähvardav oht ei ole kõrvaldatud ja et nõukogude võimu vaenlased teevad ka edaspidi katseid meie rahva orjastamiseks. Sellepärast valmistas partei meie maad ette kestvale ja tõsisele võitlusele välis- ja sisevaenlaste vastu. Kõigi jõudude ja ressursside mobiliseerimiseks riigikaitsele organiseeriti Tööliste ja Talupoegade Kaitsenõukogu eesotsas V. I. Leniniga.

Hingetõmbeaja katkestamine. Välismaise sõjalise interventsiooni algus. Nõukogude riigi poolt saavutatud hingetõmbeaeg ei kestnud kaua. Selle katkestasid Ameerika Ühendriikide, Inglise, Prantsuse, Jaapani ja teiste maade imperialistid. Ameerika imperialistid sepitsesid juba 1918. aasta algul Venemaa jagamise plaane ja valmistasid sel eesmärgil ette otsest sõjalist interventsiooni meie kodumaa vastu. Ameerika Ühendriikide president Wilson oli rahvusvahelise imperialismi poolt noore Nõukogude vabariigi vastu ettevõetud relvastatud interventsiooni peamisi innustajaid. Imperialistid tahtsid kägistada nõukogude võimu, taastada kodanlik-feodaalset korda, vallutada Nõukogude maid ja rikkusi ning orjastada meie rahvast. Selleks organiseerisid imperialistid relvastatud sissetungi Nõukogude Venemaale.

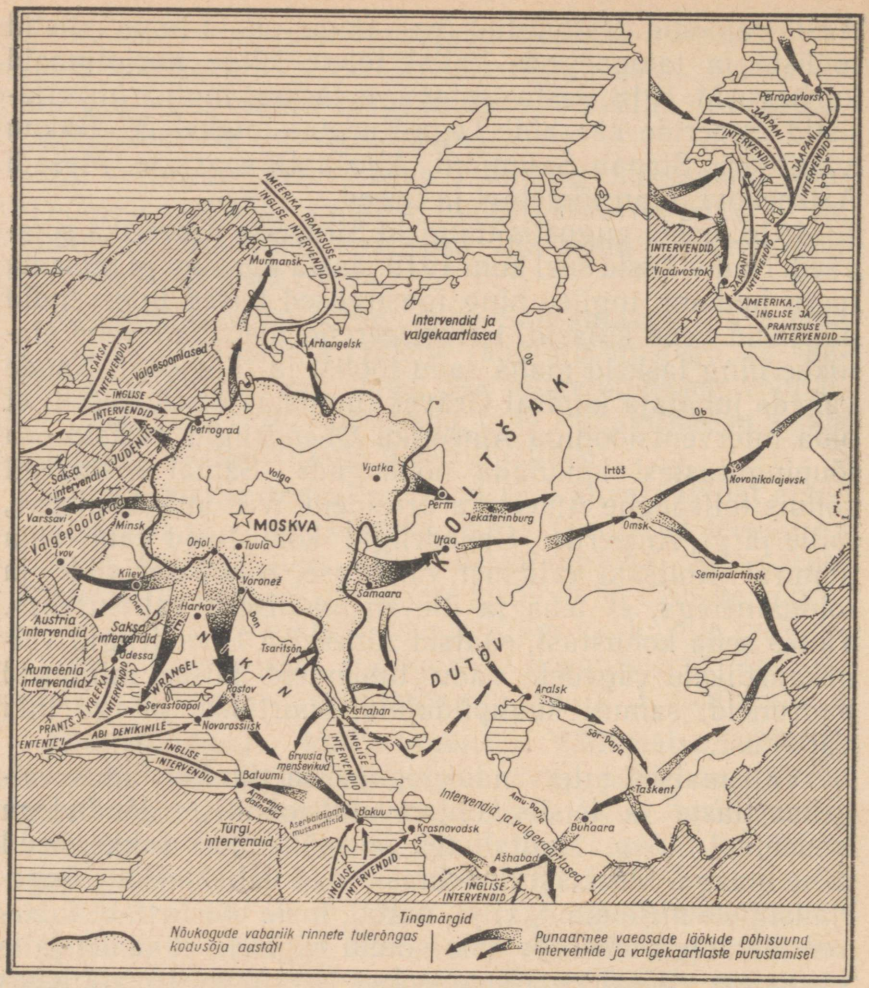
1918. aastal saatsid jaapani röövlid oma sõjaväed maale Kaug-Idas ning vallutasid Vladivostoki, Primorje ja Põhja-Sahalini. Inglise ja ameerika imperialistid vallutasid Arhangelski, Murmanski, Bakuu ja mõned Kesk-

Aasia rajoonid. Vallutatud maa-aladel panid imperialistid tööliste ja talupoegade kallal toime kõige nurjatumaid kuritegusid. 1918. aasta septembris lasksid inglise imperialistid esseeride kaasabil Taga-Kaspias maha 26 Bakuu komissari: Stepan Šaumjani, Aljoša Džaparidze, Mešadi Azizbekovi, Ivan Fioletovi ja teised.

1918. aasta augustis tungisid Siberisse Ameerika sõjaväed. Nad viibisid seal kuni 1919. aasta aprillini ja niisama nagu jaapani, inglise ning igasugused teised intervendid põletasid vene külasid, terroriseerisid metsikult vene elanikke ning lasksid maha sadu töölisi ja talupoegi. Nende vägede juhataja kindral Graves tunnistas otsekoheselt, et oma interventsiooniga Ameerika Ühendriigid «võtsid osa jõupingutustest kukutada nõukogud». Samal eesmärgil sõlmis tolleaegne Ameerika president Wilson kokkuleppe, mille järgi Ameerika Ühendriigid kohustusid «abistama admiral Koltšaki valitsust varustuse, sõjamaterjalide ja toiduainetega, et teha ta ülevenemaaliseks valitsuseks». Täites seda kohustust, saatsid Ameerika Ühendriigid valgekaartlikele vägedele sadu tuhandeid püsse, miljoneid padruneid, samuti kuulipildujaid, suurtükke ja iga liiki varustust.

Välismaised intervendid tegutsesid tihedas liidus valgekaartlaste ja teiste kontrrevolutsiooniliste jõududega Venemaal. Vene kapitalistid ja mõisnikud sahkerdasid meie maaga. Meelsasti loovutasid nad välismaistele imperialistidele meie maid, vilja, naftat, meie tööstust, et interventide abiga taastada oma võimu riigis ja et saada jälle võimalust töörahva rõhumiseks. Nii ühinesid võitluses nõukogude võimu vastu kaks jõudu: välismaised imperialistid ja sisemaine kontrrevolutsioon.

Valgekaartlased, esseerid, menševikud ja kõik teised kontrrevolutsioonilised jätised organiseerisid nõukogudevastaseid ülestõuse Moskvas, Jaroslavlis ja teistes linnades. Idas tõstis pead kodanlaste ja mõisnike kontrrevolutsioon, mis kukutas nõukogude võimu paljudes Siberi ja Volgamaa tähtsates kohtades. Ühtlasi organiseerisid tööliste ja talupoegade vaenlased terrori partei ja nõukogude võimu tegelaste vastu. 1918. aasta juunis tapsid esseerid Petrogradis Volodarski. Sama aasta augustis tapsid nad

Nõukogude vabariik rinnete tulerõngas kodusõja ja välismaise sõjalise interventsiooni aastail

Petrogradis Uritski ning teostasid Moskvas roimarliku atentaadi Vladimir Iljitš Leninile.

Sel ajal toimus külas kehvtalurahva äge võitlus kulakluse vastu. Kulakud keeldusid riigile vilja müümast, et nälja abil lämmatada Nõukogude riiki. Meie maal tekkis äärmiselt raske olukord toiduainete alal. Puudus oli leivast. Puudus oli lihast. Töölisi piinas nälg. Tehased ei töötanud või peaaegu ei töötanud, vabrikutel ja tehastel ei olnud toor- ega kütteaineid.

1918. aasta suvel ähvardas surmaoht Tsaritsõnit. Selle Volga kindluse ümber koondusid kindral Krasnovi jõugud, linnas aga tegutsesid valgekaartlased ja reeturid. Tsaritsõni vallutamine oleks vabariigi ära lõiganud viimastest viljaressurssidest ja Bakuu naftast ning oleks võimaldanud valgekaartlastel ühendada Doni kontrrevolutsiooni Koltšakiga ja mässajatega ning neil ühiselt minna Moskva peale. Partei Keskkomitee saatis Tsaritsõni J. V. Stalini. Juhindudes Lenini juhtnööridest, koondas Stalin lühikese ajaga bolševistlikud organisatsioonid ja linna töötajad vaenlasele vastulöögi andmiseks. Olukord Tsaritsõni all muutus täielikult. Krasnovi jõugud tõrjuti Tsaritsõni juurest eemale ning paisati Doni jõe taha.

Partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsuse poolt tarvitusele võetud abinõude tulemusena saavutati esimesi edusamme võitluses kontrrevolutsiooni ja mässajate relvastatud jõudude vastu ka riigi teistes kohtades. Esseeride ja valgekaartlaste jõugud kihutati välja Kaasanist, Simbirskist, Samaarast ja tõrjuti Uraalini, mässud aga suruti maha.

Entente'i sõjakäigud. Välismaised imperialistid ei rahunenud, nad organiseerisid Nõukogude vabariigi blokaadi, see tähendab, lõikasid läbi kõik mereteed ja meie maa muud ühendusteed välismaailmaga. Tööstuskaupu, toiduaineid ega arstimeid ei saadud enam Nõukogude Venemaale sisse vedada. Ühtlasi saatsid Inglismaa, Prantsusmaa, Jaapani ja Ameerika Ühendriikide imperialistid Nõukogude Venemaa vastu oma sõjaväed, kes tallasid meie maad, panid elanikkonna kallal toime elajalikke kuritegusid ja röövisid meie maa rikkusi.

Inglise ja ameerika, jaapani ja prantsuse imperialistid olid kõigi Nõukogude-vastaste sõjakäikude organiseerijad ning varustasid valgekaartlasi relvastuse, sõjamoona ja sõjaväeliste instruktoritega. Inglise kindral Knox kirjutas avalikult: «Me saatsime Siberisse sadu tuhandeid püsse, sadu miljoneid padruneid, sadu tuhandeid riidevarustuse komplekte, kuulipildujalinte jne. Iga bolševike pihta lastud kuul oli valmistatud Inglismaal.» Churchill, kes oli toi ajal Inglismaa sõjaminister, kuulutas välja neljateist-

kümne kodanliku riigi sõjakäigu Nõukogude Venemaa vastu.

Eriti ulatuslikuks muutus interventsioon Nõukogude Venemaa vastu aastail 1919—1920. Võitnud Saksamaa ja Austria, saatis Entente suured sõjajõud Nõukogude riigi vastu. Neil aastail organiseeris Entente kolm sõjakäiku Nõukogude Venemaale.

Esimene sõjakäik algas 1919. aasta kevadel. Oma pealootuse panid imperialistid tol ajal oma palgasulasele Siberis — admiral Koltšakile, kes jõudis oma vägedega peaaegu Volgani ja kuulutas end Venemaa ülemvalitsejaks. Üheaegselt tegutsesid tol ajal nõukogude võimu vastu Denikini väed lõunas ja kindral Judenitši väed loodes. Judenitš tungis Baltimailt peale Petrogradile. Vastulöögi organiseerimiseks Judenitšile saatis partei Keskkomitee Petrogradi J. V. Stalini. Petrogradi kangelaslik proletariaat asus rinnaga linna kaitsma. Petrogradi ähvardanud oht likvideeriti. See Petrogradi töölisklassi võit, mis saavutati partei Keskkomitee otsesel juhtimisel, kergendas võitlust Koltšaki vastu, kelle sõjavägi 1919. aasta lõpuks Siberis täielikult purustati.

Entente'i teist sõjakäiku juhtis valgekaartlik kindral Denikin. 1919. aasta sügisel vallutasid tema väed Orjoli linna ja lähenesid Tuulale, ähvardades vallutada meie kodumaa pealinna Moskvat. Sel otsustaval momendil mobiliseerisid partei ja Nõukogude riik kõik jõud võitluseks Denikini vastu. Partei Keskkomitee võttis vastu Denikini purustamise plaani, mille oli välja töötanud J. V. Stalin. Selle plaani alusel purustati Denikini väed täielikult. Saanud lüüa Orjoli ja Voroneži all, taganesid nad lõunasse. 1920. aasta algul vabastati valgekaartlastest kogu Ukraina ja Põhja-Kaukaasia.

Entente'i kolmas sõjakäik teostati panide Poola jõudude ja valgekaartliku kindrali Wrangeli vägedega, kes oli kinnitanud kanda Krimmis. Nii Poola kui ka Wrangel olid saanud inglastelt ja prantslastelt uusimaid relvi, soomusautosid, tanke, lennukeid ja laskemoona. Kuid ka see sõjakäik Nõukogude vabariigi vastu lõppes samuti kokkuvarisemisega. 1920. aasta oktoobris sõlmis Nõukogude Venemaa rahulepingu Poolaga. Sama aasta novembris

vabastasid Punaarmee väeosad M. V. Frunze juhtimisel interventidest ja valgekaartlastest Krimmi. Jaapani interventsioon Kaug-Idas likvideeriti 1922. aastal.

Välismaa interventide ja vene valgekaartlaste sõda nõukogude vastu lõppes nõukogude võimu võiduga. Nõukogude rahvas oli päästnud oma vabaduse ja sõltumatuse. See oli välismaise sõjalise interventsiooni ja kodusõja lõpp.

Mis tagas Punaarmee võidu. Võidu saavutamiseks interventide ja valgekaartlaste üle tugevdasid bolševike partei ja Nõukogude riik igati Punaarmeed ning kindlustasid Nõukogude tagalat.

Partei ja nõukogude võim panid tagala rinde huvide teenistusse. Võidu kindlustamiseks vaenlase üle võttis nõukogude võim enda kontrolli alla kogu tööstuse, sealhulgas kesk- ja väiketööstuse, keelas ära erakaubanduse, pani maksma toiduainete andmise kohustuse, mille järgi talupojad pidid andma kõik toiduainete ülejäägid armee ja tööliste varustamiseks. Raskes sõjaolukorras oli riik sunnitud sisse seadma tarbeesemete jaotamise kaartide järgi. Nõukogude võim pani kehtima üldise töökohustuse kõigile klassidele. Ta rakendas ka kodanluse kohustuslikule tööle.

Kogu seda kodusõja poolt esile kutsutud abinõude süsteemi nimetati sõjakommunismiks. Ilma sõjakommunismita poleks nõukogude võim suutnud saavutada võitu kodusõjas.

Nõukogude võim pidas otsustavalt võitlust kulakluse vastu, kes keeldus Nõukogude riigile vilja müümast. Kulaklus tahtis nälja kondise käega Nõukogude vabariiki kägistada ja saavutada endise valitsemiskorra taastamise. Partei organiseeris kehvtalurahva kulakluse purustamiseks ja nõukogude võimu korralduste toetamiseks. 1918. aastal loodi kehvtalurahva komiteed — kehvikute komiteed. Need komiteed olid proletariaadi diktatuuri ustavateks tugedeks ja etendasid suurt osa võitluses kulakluse vastu ning sõjaväe ja elanikkonna varustamisel toiduainetega. «Võitlus vilja pärast on võitlus sotsialismi eest,» ütles tookord Lenin.

Suur tähtsus võidu saavutamiseks interventide ja valgekaartlaste üle oli partei õigel poliitikal kesktalu-

rahva suhtes. Talupojad said nõukogude võimult maad; mitte enam kehvik, nagu enne revolutsiooni, vaid keskmik moodustas nüüd talurahva enamuse. Kodusõja lõpptulemus olenes suurel määral sellest, missugune klass — kas proletariaat või kodanlus — suudab kesktalurahva enda poole võita.

Esimestel kuudel pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu kõikus keskmik proletariaadi ja kodanluse vahel. Kuid 1918. aasta sügisest alates toimus kesktalurahva hulkade meeleolus murrang. Talurahvas sai aru, et kui võidavad intervendid ja valgekaartlased, siis seavad mõisnikud oma võimu jalule ja võtavad talupoegadelt maa ära. Kesktalurahvas pöördus nõukogude võimu poole. Töölisklassi ja töötava talurahva liit töölisklassi juhtimisel etendas ülitähtsat osa kodusõja võidukas lõpetamises.

Nõukogude võimu vaenlastel — interventidel ja valgekaartlastel — oli küllaltki eeliseid. Neil oli valmis sõjavägi, kogenud sõjaväeline kaader, esmaklassiline relvastus, laskemoon, riidevarustus ning nende käes olid üksvahe meie maa kõige viljarikkamad piirkonnad. Oli aeg, millal kolmveerand Nõukogude riigi territooriumist oli välismaiste interventide käes. Nõukogude vabariigil ei jätkunud leiba, relvi ega riidevarustust.

Kuid siiski tuli Nõukogude vabariik võitjana välja sellest ebavõrdsest heitlusest. Interventide ja valgekaartlaste sõjaväed löödi pihuks ja põrmuks.

Millega seda siis seletada?

Interventide ja valgekaartlaste sõjaväed sõdisid rahvale võõraste eesmärkide ning kodanluse ja mõisnike huvide eest ja sellepärast ei võinud nad leida rahva poolehoidu ja toetust. Punaarmee seevastu võitles suure idee eest — tööliste ja talupoegade vabastamise eest kodanluse ja mõisnike ikke alt, võitles oma sotsialistliku kodumaa vabaduse ja iseseisvuse eest. Ta võitles nõukogude võimu eest, kes teostas ainuõiget poliitikat, mis vastas täiesti rahva huvidele. Rahvahulgad mõistsid seda poliitikat oma poliitikana ja toetasid seda lõpuni.

Punaarmee on rahva laps. Ta on truu ja ustav oma rahvale ja seepärast rahvas armastab ja toetab teda. Kat-

kematu side rahvaga andis Punaarmeele suure ja võitmatu jõu võitluses interventide ja valgekaartlaste väejõukudega.

Sõja eesmärgid olid Nõukogude vägedele täiesti arusaadavad ja nad teadsid, et need eesmärgid on õiged. See tõstis Punaarmee võitlusvõimet ning kõvendas tema ridadès revolutsioonilist distsipliini ja organiseeritust. Punaarmee sõdurid võitlesid mehiselt pealetungivate vaenlaste vastu. Nad ilmutasid ennenägematut ennastsalgavust ja kangelaslikkust. Punaarmee ridades võitlesid niisugused kangelased nagu Kotovski, Tšapajev, Lazo, Štšors, Parhomenko ja paljud teised.

Punaarmee võitis sellepärast, et tema juhtivaks ja organiseerivaks jõuks oli kangelaslik kommunistide partei. Kodusõja aastail läks üle poole kogu partei koosseisust rindele. Partei valis oma ridadest selliseid organisaatoreid ja agitaatoreid nagu sõjakomissarid. Nad liitsid ühte Punaarmee ridu ja sisendasid neile distsipliini ja võitlusvaimu.

Kommunistlik partei oli mitte üksnes rinde, vaid ka tagala juhtivaks tuumaks. Ta muutis kogu meie maa ühtseks sõjaleeriks. Tagala varustas Punaarmeed relvastuse, toiduainete ja uute võitlejatega. Valgekaartlaste sõjaväe tagalas töötasid suurepärased bolševikud, kes organiseerisid tööliste ja talupoegade ülestõuse interventide ja valgekaartlaste vastu. Ukraina, Siberi, Kaug-Ida, Uraali, Valgevene ja Volgamaa partisanid osutasid oma tegevusega hindamatuid teeneid Nõukogude vägedele. Kodusõja aastail karastus ja tugevnes meie maa rahvaste sõprus.

Kommunistlik partei organiseeris tööliste ja talupoegade laialdasi hulki isamaasõtta välismaiste interventide ja kodanlastest ning mõisnikest valgekaartlaste vastu. See sõda näitas, millist jõudu ja energiat võivad arendada töölised ja talupojad, kui neid juhib kommunistlik partei. Kommunistide üksmeel ja distsipliin, valmisolek tuua igasuguseid ohvreid ühise ürituse eduks, nende oskus organiseerida miljonilisi hulki ja neid õigesti juhtida keerukas olukorras otsustasid ägedate võitluste tulemuse. Lenin juhtis Tööliste ja Talupoegade Kaitsenõukogu tööd, kes

mobiliseeris riigi kõik inim- ja majanduslikud ressursid rinde vajaduste rahuldamiseks.

Nõukogude võimu võitlus interventide ja valgekaartlaste vastu leidis kõigi maade tööliste poolehoidu ja toetust. Kapitalistlike riikide valitsused saatsid oma sõjaväed Nõukogude Venemaa vastu, kuid nende maade töölised organiseerisid streike, keeldusid interventidele ja valgekaartlastele saadetavat sõjavarustust laadimast ning asutasid tegevuskomiteesid loosungi all: «Käed eemale Venemaa küljest!». V. I. Lenin kirjutas: «Niipea kui rahvusvaheline kodanlus ähvardab meid lüüa, haaravad ta käest kinni tema enda töölised.»[1]

Kommunistide partei juhtimisel lõid meie maa töölised ja talupojad tagasi välismaiste imperialistide esimese kallaletungi ning kaitsesid nõukogude võimu ja Oktoobrirevolutsiooni suuri saavutusi.

LÜHIKOKKUVÕTE

Üheksateistkümnenda sajandi lõpul jõudis kapitalism oma arenemise viimsesse staadiumi — imperialismi. Imperialismi ajal muutusid kõik kapitalismi vastuolud äärmiselt teravaks. Imperialism on sotsialistliku revolutsiooni eelõhtu.

Sõda aastail 1914—1918 oli imperialistlik sõda maailma ümberjagamise pärast. Bolševikud kutsusid töölisi ja talupoegi üles muutma imperialistlik sõda kodusõjaks.

1917. aasta veebruaris kukutasid Venemaa töölised ja talupojad tsaari-isevalitsuse. Bolševike partei innustas töölisklassi ja kehvtalurahvast revolutsiooni edasiarendamisele, kapitalismi kukutamisele ja proletariaadi diktatuuri kehtestamisele.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon kukutas kodanluse võimu ja rajas alused sotsialismi ülesehitamiseks meie maal. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon näitas, et kapitalismi ajastu on lõpule jõudmas. Ta avas uue ajastu inimkonna ajaloos — proletaarsete revolutsioonide ajastu, kommunismi ajastu.

---

[1] V. I. Lenin, Teosed, 31. kd., Tallinn, 1955, lk. 278

Noor Nõukogude riik, mis oli loodud Oktoobrirevolutsiooni tules, kaitses ägedates lahingutes välismaiste interventide ja valgekaartlaste ühendatud jõudude vastu oma vabadust ja iseseisvust. Lenini poolt juhitud kommunistlik partei organiseeris Nõukogude sotsialistliku riigi võidu sise- ja välisvaenlaste üle.

Nõukogude vabariigi vaenlaste purustamine kodusõjas võimaldas meie maa töötaval rahval asuda rahulikule sotsialistlikule ülesehitustööle.

KOLMAS PEATÜKK

Sotsialismi ülesehitamine NSV Liidus

1. RAHVAMAJANDUSE TAASTAMINE

Üleminek rahulikule majanduslikule ülesehitustööle. Nõukogude rahvas asus rahulikule ülesehitustööle väga raskes olukorras. Maa oli laastatud neli aastat kestnud imperialistliku sõja ja kolm aastat kestnud välismaise sõjalise interventsiooni ning kodusõja tagajärjel.

Põllumajandus läks allamäge. Hiiglasuured maa-alad jäid seemendamata ja kasvasid umbrohtu. Põllumajanduse toodang 1920. aasta lõpul moodustas kõigest umbes poole sõjaeelsest. Lisaks sellele oli 1920. aastal paljudes kubermangudes viljaikaldus.

Veel halvem oli olukord tööstuses. Söe- ja rauamaagikaevandused olid interventide ja valgekaartlaste poolt lõhutud ja vett täis lastud. Enamik vabrikuid ja tehaseid seisis, sest ei jätkunud kütteaineid ega tooraineid. Suurtööstuse toodang oli 1920. aastal sõjaeelsest toodangust peaaegu seitse korda väiksem. Eriti tugevasti langes rasketööstuse toodang. Kustusid peaaegu kõik kõrg- ja martäänahjud; malmitoodang oli 1921. aastal alla kolme protsendi sõjaeelsest tasemest. Transport oli lõhutud.

Majanduslik laos avaldas rasket mõju töörahva elutingimustele. Rahval oli puudus kõige tarvilikumaist tarbeaineist: leivast, rasvainest, lihast, jalanõudest, riietest, tuletikkudest, soolast, petrooleumist ja seebist.

Töölisklassi ja töötava talurahva vaenlased püüdsid majanduslikke raskusi ära kasutada võitluseks nõukogude võimu vastu. Nad organiseerisid mitmel pool riigis kontrrevolutsioonilisi mässe.

Noore Nõukogude vabariigi olukord oli sel ajal väga raske. Kuid raskused ei kohutanud kommunistlikku parteid. Nõukogude võim surus kindla käega maha kulakute ja valgekaartlaste mässud ning suutis edukalt organiseerida võitlust majandusliku laose vastu. Partei kutsus töölisi ja talupoegi üles asuma rahvamajanduse taastamisele.

Töölisklassi ja töötava talurahva vahel oli vaja luua kindel majanduslik liit. Niikaua, kui kestis sõda, andis talurahvas toiduainete andmise kohustuse korras nõukogude võimule kõik viljaülejäägid riigi kaitsmiseks. Ilma toiduainete andmise kohustuseta oleks võimatu olnud kodusõjas võita. Kui aga kodusõda oli lõppenud ja mõisnike tagasituleku oht möödunud, hakkasid talupojad avaldama rahulolematust kõigi viljaülejääkide äravõtmise ja sõjakommunismi poliitika üle.

Kommunistliku partei ette kerkis ülesanne välja töötada uus seisukoht kõigis majandusliku ülesehitustöö küsimustes. Partei ja nõukogude võim läksid tol ajal sõjakommunismi poliitikalt üle uuele majanduspoliitikale (lühendatult nep). See uus majanduspoliitika vastas rahuliku ülesehitustöö ülesannetele, mille alused olid Lenini poolt ette nähtud juba 1918. aastal.

V. I. Lenini ettepanekul võttis kommunistliku partei kümnes kongress (1921. aasta märtsis) vastu väga tähtsa otsuse ülemineku kohta toiduainete andmise kohustuselt toitlusmaksule. Toitlusmaks oli toiduainete andmise kohustusest väiksem. Kõik see, mis pärast toitlusmaksu tasumist üle jäi, jäeti täielikult talupoja käsutusse, kellele anti vabadus nende ülejääkidega kaubelda.

V. I. Lenin hoiatas, et kauplemisvabadus elustab esialgu teataval määral kapitalismi meie maal. Tuleb lubada erakaubandusel tegutseda ning eratööstusel avada väikesi ettevõtteid, kuid seda ei pruugi karta, ütles Lenin. Ta arvas, et mõningane kauplemisvabadus äratab talupojas materiaalset huvi, tõstab tema tööviljakust ning kiirendab põllumajanduse tõusu. Põllumajanduse kiire tõusu alusel taastatakse riigitööstus ja tõrjutakse välja erakapital. Kogunud jõudu ja vahendeid, võib luua võimsa tööstuse — sotsialismi majandusliku aluse ning siis võib üle minna otsustavale pealetungile, et hävitada kapitalismi

jäänused meie maal. Selles seisis uue majanduspoliitika sisu. Seega lõppkokkuvõttes nägi uus majanduspoliitika ette võitlust kapitalistlike ja sotsialistlike elementide vahel, sotsialistlike elementide võitu kapitalistlike elementide üle, ekspluataatorlike klasside hävitamist, töölisklassi ja talurahva liidu tugevdamist ning sotsialismi vundamendi ehitamist.

Partei vaenlased väitsid, et uus majanduspoliitika olevat loobumine Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitudest ja tagasipöördumine kapitalismile. Partei paljastas need väljamõeldised. Nõukogude võim hoidis enda käes otsustavad või, nagu öeldakse, «juhtivad positsioonid» rahvamajanduses, s. t. suurtööstuse, transpordi, pangad ja maa. Ta arendas riiklikku ja kooperatiivkaubandust sisemaal ning tugevdas väliskaubanduse riiklikku monopoli (riigi ainuõigus kaubelda teiste maadega). Tuginedes kommunistliku partei poolt välja töötatud uuele majanduspoliitikale, liikus nõukogude rahvas edukalt edasi rahvamajanduse taastamise teed mööda. Nõukogude võim, kindlustades oma juhtivaid positsioone, teostas järjekindlalt kapitalistlike elementide piiramise ja väljatõrjumise poliitikat, lõi vajalikke tingimusi sotsialistliku majanduse vundamendi ehitamiseks.

V. I. Lenin märkis, et nep tähendab meeleheitlikku võitlust elu ja surma peale kapitalismi ja sotsialismi vahel. «Kes — keda?» — nii seisis küsimus.

Rahvamajanduse edukas taastamine kutsus esile töölisklassi vaenlaste — kapitalistide, kaupmeeste ja kulakute — pöörase vastupanu. Proletariaadi klassivaenlasi toetas ülemaailmne kodanlus. Ekspluataatorlikel klassidel ja kodanlikel välisriikidel oli parteis oma agentuur trotskistide, buhhaarinlaste ja teiste nendetaoliste värdjate näol. Need vaenlaste agendid püüdsid igati õõnestada kommunistliku partei juhtivat osa Nõukogude riigis ning lõhestada partei ridade ühtsust. Nad tahtsid parteid leninlikult teelt kõrvale juhtida, pöörata meie maad kapitalismi taastamise ja imperialistlikele riikidele alistumise teele.

Kommunistlik partei ja Nõukogude riik tegid otsustavalt lõpu kõigile vaenlaste sepitsustele ning tugevdasid riigi poliitilist ja majanduslikku võimsust. Majanduse

sotsialistlikud elemendid arenesid ja tugevnesid. Vabrikud ja tehased taastati, transport hakkas paremini töötama ning põllumajandus tõusis paremale järjele. Kaubandus omandas tol ajal peamise teguri tähtsuse, mille abil võis arendada kaubavahetust linna ja maa vahel, kindlustada tööliste ja talupoegade majanduslikku liitu, arendada põllumajandust ja välja viia tööstuse laosest. Võttes arvesse, et nõukogude kaubandus oli veel väga nõrgalt arenenud, et kommunistidel üldse ei olnud kogemusi kaubanduse alal, esitasid partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsus ülesande õppida majandama, õppida kultuurselt kauplema. Kaubavahetuse arendamisega linna ja maa vahel tugevdas nõukogude võim liitu sotsialistliku tööstuse ja talumajanduse, töölisklassi ja talurahva vahel. Partei saavutas murrangu majanduslikul rindel. Algas tõus majandusliku ülesehitustöö kõigis lõikudes.

Kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse juht V. I. Lenin koostas plaani, kuidas meie maal sotsialismi üles ehitada. Ta märkis, et Nõukogude vabariigil on olemas kõik vajalik täieliku sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseks. Sotsialismi võib üles ehitada nii linnas kui maal ainult masinaile rajatud suurtööstuse alusel. «Sotsialismi ainsaks materiaalseks aluseks,» ütles Lenin, «võib olla mehhaniseeritud suurtööstus, mis suudab reorganiseerida ka põllumajanduse.»[1] Lenin rõhutas, et riigi sotsialistlik industrialiseerimine, rasketööstuse igakülgne arendamine ja kogu rahvamajanduse elektrifitseerimine kujundab ümber kogu Venemaa ja teeb ta võimsaks sotsialistlikuks riigiks.

Lenin koostas kooperatsiooniplaani talurahva sotsialistlikule ülesehitustööle kaasatõmbamiseks. Lenin õpetas, et talurahvast saab sotsialistlikule ülesehitustööle kaasa tõmmata ainult kooperatsiooni kaudu, kollektivismi põhimõtete järk-järgult põllumajandusse viimise teed mööda, esialgu põllumajandussaaduste turustamise, hiljem aga nende tootmise alal. Kommunistliku partei poolt talurahva suhtes teostatava õige poliitika juures, proletariaadi diktatuuri ja arenenud sotsialistliku tööstuse juures, õpetas Lenin, on kooperatsioon üldse, tootmiskooperatsioon aga

[1] V. I. Lenin, Teosed, 32. kd., Tallinn, 1955, lk. 434.

eriti, selleks vahendiks, mille abil miljonid talupojad lähevad väikeselt üksikmajapidamiselt ühiskondlikule, sotsialistlikule majapidamisele. Koopereerimine, üksikmajapidamiste ühendamine kollektiivmajapidamistesse, sotsialistliku suurpõllunduse rajamine — selline oli talurahva tee kommunismile, mille juhatas kätte Lenin.

Keset hoogsat tööd rahvamajanduse taastamise alal tabas parteid ja kogu töötavat rahvast üliraske kaotus: 21. jaanuaril 1924. aastal suri Gorkis, Moskva lähedal, kommunistliku partei ja Nõukogude riigi rajaja ning juht Vladimir Iljitš Lenin. Kogu maailma töötav rahvas saatis kõige sügavamas leinas viimsele teekonnale oma juhi ja õpetaja, parima sõbra ning kaitsja.

Vaenlased lootsid, et Lenini surm nõrgestab kommunistlikku parteid ja Nõukogude riiki. Kuid need lootused ei läinud täide. Töölisklass koondus veel tihedamalt leninliku partei ümber. Üle kahesaja viiekümne tuhande töölise astus tol ajal kommunistliku partei ridadesse. See oli Lenini kutse parteisse, mis näitas, kui lähedane on meie partei töölishulkadele ja kui kalliks peavad töölised suure Lenini poolt asutatud parteid. Kommunistlik partei koondus veel tihedamini oma Keskkomitee ümber.

Leninliku lipu tõstis kõrgele ja kandis seda edasi kommunistlik partei Keskkomitee juhtimisel, kelle eesotsas seisis J. V. Stalin — V. I. Lenini väljapaistev õpilane, tema surematu elutöö suur jätkaja.

Esinedes NSV Liidu Nõukogude II kongressi leinaistungil, andis J. V. Stalin kommunistliku partei nimel suure tõotusvande:

«Meie, kommunistid, oleme erilaadi inimesed. Meie oleme loodud erilisest materjalist. Meie oleme need, kes moodustavad suure proletaarse strateegi armee, seltsimees Lenini armee. Ei ole midagi kõrgemat kui au kuuluda sellesse armeesse. Ei ole midagi kõrgemat kui selle partei liikme nimetus, mille rajajaks ning juhtijaks on seltsimees Lenin . . .

Meie juurest lahkudes pärandas seltsimees Lenin meile kanda kõrgel ja hoida puhtana partei liikme suurt nimetust. Tõotame sulle, seltsimees Lenin, et me auga täidame selle sinu käsu! . . .

Meie juurest lahkudes pärandas seltsimees Lenin meile hoida meie partei ühtsust nagu silmatera. Tõotame sulle, seltsimees Lenin, et me auga täidame ka selle sinu käsu! . . .

Meie juurest lahkudes pärandas seltsimees Lenin meile hoida ning kindlustada proletariaadi diktatuuri. Tõotame sulle, seltsimees Lenin, et me pühendame kogu oma jõu selleks, et auga täita ka seda sinu käsku! . . .

Meie juurest lahkudes pärandas seltsimees Lenin meile kindlustada kõigest jõust tööliste ja talupoegade liitu. Tõotame sulle, seltsimees Lenin, et me auga täidame ka selle sinu käsu! . . .

Seltsimees Lenin kõneles meile väsimatult meie maa rahvaste vabatahtliku liidu tarvilikkusest, nende vennaliku koostöö tarvilikkusest Vabariikide Liidu raamides.

Meie juurest lahkudes pärandas seltsimees Lenin meile kindlustada ja laiendada Vabariikide Liitu. Tõotame sulle, seltsimees Lenin, et me auga täidame ka selle sinu käsu! . . .

Lenin kinnitas meile korduvalt, et Punaarmee tugevdamine ja tema seisukorra parandamine on meie partei tähtsamaid ülesandeid . . . Tõotagem siis, seltsimehed, et me pühendame oma jõu selleks, et tugevdada oma Punaarmeed, oma Punalaevastikku! . . .

Meie juurest lahkudes pärandas seltsimees Lenin meile olla ustavad Kommunistliku Internatsionaali põhimõtteile. Tõotame sulle, seltsimees Lenin, et me pühendame oma elu selleks, et kindlustada ja laiendada kogu maailma töörahva liitu — Kommunistlikku Internatsionaali!»

Sellest ajast peale on kommunistlik partei juhtinud ja juhib kõrvalekaldumatult meie maa töötajaid Lenini poolt näidatud teed mööda, täites suure Lenini käske.

Küsimus sotsialismi võidust meie maal. Kommunistliku partei õige ja ettenägeliku poliitika ning töörahva hulkade pingelise töö tagajärjel arenes rahvamajanduse taastamine kiires tempos. Võitluses erakapitali vastu oli saavutatud tõsist edu. Riikliku ja kooperatiivse tööstuse osa moodustas 1925. aastal umbes 80 protsenti kogu maa tööstustoodangust. Tööliste ja talupoegade materiaalne olukord paranes tõsiselt. 1925. aastal lähenes rahvamajan-

duse taastamine juba lõpule. Kuid Nõukogudemaale, sotsialismi ehitavale riigile, oli vähe rahvamajanduse sõjaeelse taseme taastamisest. Sõjaeelne tase oli mahajäänud maa tase. Oli tarvis edasi liikuda.

Täie jõuga kerkis üles küsimus perspektiividest, meie ülesehitustöö iseloomust, sotsialismi saatusest meie maal, mida ümbritsevad kapitalistlikud riigid.

Sellele küsimusele andis kommunistlik partei Lenini õpetusest juhindudes selge ja kindla vastuse. Meil on olemas kõik vajalikud tingimused täieliku sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseks, vastas partei. Nõukogudemaal on võim töölisklassi käes. Põhilised tootmisvahendid — maa, tööstus, pangad, transport — kuuluvad riigile. Töölisklass on suuteline talurahva põhihulki kaasa tõmbama sotsialistlikule ülesehitustööle. Töölistel ja töötavail talupoegadel on põhilistes eluküsimustes ühised huvid. Nii töölised kui ka talupojad on huvitatud sellest, et meie maa arenemine toimuks sotsialistlikku teed mööda. Huvide ühtsus on tööliste ja talupoegade vankumatu liidu põhialuseks, kusjuures juhtivaks jõuks selles liidus on töölisklass.

Tuginedes Lenini õpetusele sotsialismi võidu võimalikkusest ühel maal, näitas Stalin, et tuleb vahet teha selle küsimuse kahe külje — sisemise ja rahvusvahelise külje vahel. Vaadeldes küsimuse sisemist külge, rõhutas Stalin, et NSV Liidu töölised ja talupojad on täiesti suutelised võitma majanduslikult oma kodanlust siseriigis ja üles ehitama täieliku sotsialistliku ühiskonna.

Millest siis alustada selle ajaloolise ülesande täitmist? Tuli alustada kogu maa industrialiseerimisest kui sotsialistliku rahvamajanduse ülesehitustöö peamisest ja põhilisest tingimusest.

Kuid sotsialismi võidu küsimusel on peale sisemise veel väline, rahvusvaheline külg. Seni, kuni püsib kapitalistlik ümbrus, jääb püsima sõjalise sissetungi ja kapitalismi restaureerimise (taastamise) katsete oht meie maal. Selle ohu kõrvaldamiseks on vajalik sotsialistliku revolutsiooni võit ka teistes maades. Partei ülesanne seisis selles, et kindlustada NSV Liidu töölisklassi sidemeid teiste maade töölisklassiga, tugevdada Nõukogude riigi võimsust ja hoida kogu rahvas mobilisatsioonilise valmisoleku olukor-

ras. Alles siis, kui on kõrvaldatud sõjalise interventsiooni ja kapitalismi taastamise katsete oht, võib sotsialismi võitu NSV Liidus lugeda lõplikuks võiduks.

Niisugune oli kommunistliku partei vastus küsimusele sotsialismi võidust meie maal. Partei Keskkomitee ettepanekul võeti seisukoht, et meie maal on võimalik sotsialismi võit, partei neljateistkümnenda konverentsi poolt (1925. aasta aprillis) vastu kui partei seadus, mis on kohustuslik kõigile partei liikmeile.

Õpetus sotsialismi ülesehitamise võimalikkusest NSV Liidus innustas töölisklassi ja kõiki töötajaid võitlusele sotsialismi eest. Juhindudes sellest õpetusest, organiseeris kommunistlik partei sotsialistliku majanduse ülesehitustööd, innustas rahvahulki ennastsalgavale tööle. Meie maa töötav rahvas järgnes julgelt ja enesekindlalt oma kallile parteile sotsialismi ülesehitamise senitundmatuid teid mööda, rajades kogu inimkonnale teed vabale ja õnnelikule elule.

Trotskistid ja teised rahvavaenlased astusid välja partei seisukoha vastu sotsialismi võidu küsimuses meie maal ning vastandasid sellele seisukohale vaenuliku menševistliku teooria, mis eitas sotsialismi võidu võimalust. Nad väitsid, et töölisklassi ja talurahva vahel tekib tingimata kokkupõrge, et töölisklass ei suuda viia enda järel talurahvast sotsialismiteed mööda ning jagu saada meie maa tehnilisest ja majanduslikust mahajäämusest. Rahva õelaimad vaenlased — trotskistid, zinovjevlased, buhharinlased ja teised kapitulandid ning lüüasaamise pooldajad — püüdsid kõigi abinõudega nurja ajada sotsialismi ülesehitamist Nõukogude Liidus ning taastada meie maal kapitalismi. Partei vaenlasi puruks löömata polnud võimalik sotsialismi meie maal üles ehitada. Kommunistlik partei Keskkomitee juhtimisel J. V. Staliniga eesotsas lõi puruks reeturid ja kapitulandid, kaitses leninismi ja võttis otsustavalt kursi sotsialismi ülesehitamisele meie maal.

2. NSV LIIDU SOTSIALISTLIK INDUSTRIALISEERIMINE

Mispärast oli vajalik NSV Liidu sotsialistlik industrialiseerimine? Revolutsioonieelne Venemaa oli mahajäänud

põllumajanduslik maa. Põllumajandus andis tol ajal kaks kolmandikku kogu toodangust ja tööstus ainult ühe kolmandiku. Just sellepärast ei piisanudki tsaari-Venemaa sõjaeelse taseme saavutamisest tööstustoodangu tootmise alal. Ei võinud kuidagi leppida NSV Liidu mahajäämisega kapitalistlikest suurriikidest. Meil ei olnud traktori-, auto-, lennuki- ja tööpingitööstust ega kuigivõrd tõsist keemiatööstust ja põllumajandusmasinate tootmist. Ilma võimsa tööstuseta ja ilma eesrindliku tehnikata ei saanud mõeldagi sotsialismi ülesehitamisele või meie kodumaa iseseisvuse ja kaitsevõime kindlustamisele.

Lenin ja Stalin tegid igakülgselt selgeks sotsialistliku industrialiseerimise tähtsuse ja näitasid kätte selle teostamise viisid. Riigi industrialiseerimise võtmeks on rasketööstuse arendamine, see tähendab masinaehituse, metallurgia, kivisöe-, nafta- ja gaasitootmise arendamine. Rasketööstuse arendamist on võimatu kindlustada ilma küllaldase energeetilise baasita ja eelkõige ilma elektrifitseerimiseta. Võttes aluseks V. I. Lenini kuulsa õpetuse «Kommunism on nõukogude võim pluss kogu maa elektrifitseerimine», pühendasid partei ja Nõukogude valitsus suurt tähelepanu meie maa elektrifitseerimisele.

Ilma oma rasketööstuseta oleksime endiselt pidanud ostma masinaid ja sisseseadeid välismaalt. Meie maa oleks paratamatult sattunud majanduslikku sõltuvusse tööstuslikult arenenud kapitalistlikest riikidest ega oleks suutnud säilitada oma iseseisvust.

Ilma rasketööstuseta poleks Nõukogude riik suutnud varustada küla traktorite ja teiste masinatega. Ilma selleta aga oleks võimatu olnud muuta mahajäänud väikepõllumajandust eesrindlikuks sotsialistlikuks suurmajanduseks.

Ilma rasketööstuseta, ilma esmaklassilise tehnikata oleks olnud võimatu tõsta tööviljakust kõrgemale tasemele kui kapitalismi ajal. Aga ilma kõrge tööviljakuseta pole võimalik saavutada rahvatarbeesemete küllust.

Ilma rasketööstuseta poleks võimalik olnud anda Nõukogude armeele esmaklassilist relvastust, tugevdada riigi sõjalist võimsust ja teha teda võimeliseks tagasi lööma imperialistide kallaletunge.

Sotsialismi ülesehitustöö ja NSV Liidu kaitse tugevdamise ülesanded nõudsid meie maa industrialiseerimise teostamist kõige lühema aja jooksul.

1925. aasta detsembrikuus toimus kommunistliku partei XIV kongress. Kongress esitas nõukogude rahvale Nõukogudemaa industrialiseerimise plaani, kogu rahvamajanduse sotsialistliku ümberehitamise plaani. Kongress rõhutas kommunistliku partei peajoont — muuta meie maa agraarmaast industriaalmaaks, kes on võimeline tootma omal jõul kõiki vajalikke seadmeid ja muutma meie maa majanduslikult sõltumatuks kapitalistlikest riikidest. Partei XIV kongress läks ajalukku industrialiseerimise kongressina.

Trotskistid, buhhaarinlased ja teised rahvavaenlased ei loobunud oma katsetest sotsialistlikku ülesehitustööd nurja ajada. Nad astusid välja sotsialistliku industrialiseerimise plaani vastu ja püüdsid parteile peale suruda niisugust meie maa arendamise plaani, mille järgi Nõukogude Liit oleks muutunud kapitalistliku süsteemi abituks ripatsiks. Rahvavaenlased tahtsid jätta meie maa kaitsetuks kapitalistliku ümbruse ees ning lõppude lõpuks maha matta sotsialismi ülesehitustööd Nõukogude Liidus. See oli reetlik plaan, millega taheti Nõukogude Liitu inglise, saksa, ameerika ja teiste imperialistide ikkesse aheldada.

Kommunistlik partei paljastas jällegi nende plaani ja lükkas selle tagasi.

Industrialiseerimise nõukogulik meetod. Industrialiseerimise nõukogulik meetod (viis) erineb põhjalikult kapitalistlikust meetodist.

Kapitalistlikes riikides algas industrialiseerimine tavaliselt kergetööstuse, nagu tekstiilitööstuse, jalatsitööstuse jne., rajamisest. Kergetööstust ehitada on odavam ja sellest kasumeid saada kergem. Möödus mitukümmend aastat, kuni kogunes kasumeid kergetööstusest ja alles siis algas rasketööstuse arendamine.

Kommunistlik partei ei võinud asuda niisugusele teele. Meie ei võinud kümneid aastaid oodata. Nõukogude rahvas pidi rasketööstust arendama kiires tempos. Meie maa tööstuslik arenemine oli eesrindlikest kapitalistlikest riikidest 50—100 aasta võrra maha jäänud. Me pidime selle vahe-

maa läbima 10 aastaga. Meie kas teostame selle või imperialistid tallavad meid jalge alla, ütles J. V. Stalin. Oli vaja lühikese ajaga muuta Nõukogude Liit eesrindlikuks tööstusriigiks.

Nõukogude Liidu sotsialistlikuks industrialiseerimiseks, tehaste, šahtide, kaevanduste, nafta-puuraukude, elektrijaamade, vabrikute ja raudteede ehitamiseks olid vajalikud määratu suured rahasummad.

Kapitalistlikud riigid muretsesid industrialiseerimiseks vajalikke summasid töörahva halastamatu ekspluateerimise, vallutussõdade, asumaade ja sõltuvate riikide röövimise, samuti ka välislaenude abil. Vallutanud kõigis maailmajagudes asumaid, riisus Inglismaa neid sadade aastate jooksul ning arendas oma tööstust röövitud summadega. Saksamaa saavutas 1871. aastal võidu Prantsusmaa üle ja võttis hiiglasuurt sõjamaksu — kontributsiooni, mida ta kasutas oma tööstuse arendamiseks.

Nõukogudemaa ei võinud industrialiseerimiseks tarvitada niisuguseid räpaseid sissetulekuallikaid: asumaade riisumised ja sõjalised vallutused ei sobi kokku nõukogude võimu olemusega. Kapitalistlikud riigid keeldusid Nõukogude Liidule laenu andmast. Nad lootsid, et ilma nende abita ei suuda Nõukogude Liit üles ehitada oma tööstust ja satub sõltuvusse välisriikidest. Kuid kapitalistlikud võimumehed eksisid oma arvestustes rängasti. Nõukogude Liidus olid olemas võimalused, et saada summasid riigi industrialiseerimiseks.

Millised on siis need võimalused?

Nõukogude riigi käsutuses on kõik vabrikud ja tehased, kogu maa, transport, pangad, välis- ja sisekaubandus. Vastandina kapitalistlikele maadele ei ole meie maal kapitaliste, mõisnikke ega teisi söödikuid — neid inimkonna parasiite, kes neelavad hiiglasuure osa rahva rikkustest. Sotsialistlik industrialiseerimine rajaneb tootmisvahendite ühiskondlikule omandusele ning tööliste ja talupoegade tööga loodud rikkuste kogumisele ja säästmisele. Kasu tööstusest, transpordist, kaubandusest ja pankadest ei lähe meil kapitalistide taskutesse nagu kodanlikes riikides, vaid riik suunab selle rahvamajanduse edasiarendamiseks.

Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon tühistas tsaariaeg-

sed võlad välismaa kapitalistidele, millelt rahvas iga aasta maksis sadu miljoneid kuldrublasid ainuüksi protsentideks. Oktoobrirevolutsioon vabastas talupojad iga-aastase rendi maksmisest mõisnikele. Vabanenud sellest raskest koormast, võisid talupojad abistada ja abistasidki riiki tööstuse ülesehitamisel.

Nõukogude võim organiseeris otsustava võitluse tööviljakuse tõstmise, toodangu omahinna alandamise ja kõigis kulutustes rangeima kokkuhoiu eest, et koguda rohkem summasid tootmise laiendamiseks.

Kasutades kõiki neid võimsaid akumulatsiooniallikaid, võis Nõukogude riik sotsialistlikku industrialiseerimist alustada.

Tööstuse arendamine esimesel viisaastakul. Juba 1926/27. aastal mahutati tööstuse arendamisse suuri summasid. Tööstuse osa rahvamajanduse üldtoodangus kasvas 42 protsendini. Sotsialistliku suurtööstuse toodangu üldine juurdekasv sellel aastal võrdus 18 protsendiga. Meie maa industrialiseerimine arenes edukalt.

Tuginedes saavutatud edusammudele, võisid partei ja valitsus plaanida sotsialistlikku ülesehitustööd juba pikemaks ajavahemikuks. Kui varem plaaniti Nõukogude Liidu rahvamajanduse arendamine üheks aastaks, siis nüüd avanes võimalus plaanida rahvamajanduse arendamine viieks aastaks ette. Töötati välja NSV Liidu rahvamajanduse arendamise esimene viie aasta plaan. Selle plaani kinnitas partei kuueteistkümnes konverents (1929. aasta aprillis).

Esimese viisaastaku põhiülesanne seisis selles, et luua meie maal niisugune tööstus, mis oleks võimeline ümber varustama ja sotsialistlikul alusel ümber korraldama mitte ainult kogu tööstuse, vaid ka transpordi ja põllumajanduse. Selleks nähti ette uute ehitustööde hiiglasuure plaani teostamine.

Partei kuueteistkümnes konverents pöördus kõigi töötajate poole üleskutsega arendada sotsialistlikku võistlust esimese viisaastaku täitmiseks. Seda üleskutset toetasid miljonid töötajad. Lööktöölised ületasid töönorme. Paljudes käitistes, sovhoosides ja kolhoosides esitati vastuplaane. Tekkis loosung: «Viisaastak nelja aastaga!» Kogu

riigis arenes parteiorganisatsioonide juhtimisel võimas liikumine viie aasta plaani ennetähtaegse täitmise eest.

Meie maal käis hiiglasuur ehitustöö. Ehitati Stalingradi traktoritehast, Dnepri hüdroelektrijaama, Turkestan—Siberi raudteed, Rostovi põllutöömasinate tehast, Uraali masinaehitustehast, Berezniki keemiakombinaati, Magnitogorski metallurgiatehast ja teisi suurkäitisi — esimese viisaastaku esikehitisi. Ehitati uusi ja laiendati vanu šahte ja kaevandusi, masinaehitustehaseid, veduritehaseid ja metallurgiatehaseid.

Uut ehitustööd tuli teha raskes olukorras. Ehitustöö algas tihtigi kõrvalistes, asustamata maakohtades, sageli oli puudus ehitusmaterjalidest, ehitustööd ei olnud mehhaniseeritud, olukord transpordi ja tööliste elamute alal oli halb. Kuid tööliste visa tahe ja kangelaslik töö võitsid kõik raskused. Tööstuslik ehitustöö arenes hoogsalt. Ajalugu polnud veel näinud niisugust uue tööstusliku ehitustöö määratu suurt ulatust ja sellist hulkade kangelaslikku tööd.

Juba viisaastaku esimest aastat tähistasid suured võidud. 1929. aasta läks meie maa ajalukku kui suure murrangu aasta sotsialistliku ülesehitustöö kõigil rinnetel. J. V. Stalin märkis: «Me liigume industrialiseerimise teed mööda täie auruga sotsialismi poole, jättes seljataha meie sajanditepikkuse «vene» mahajäämuse.

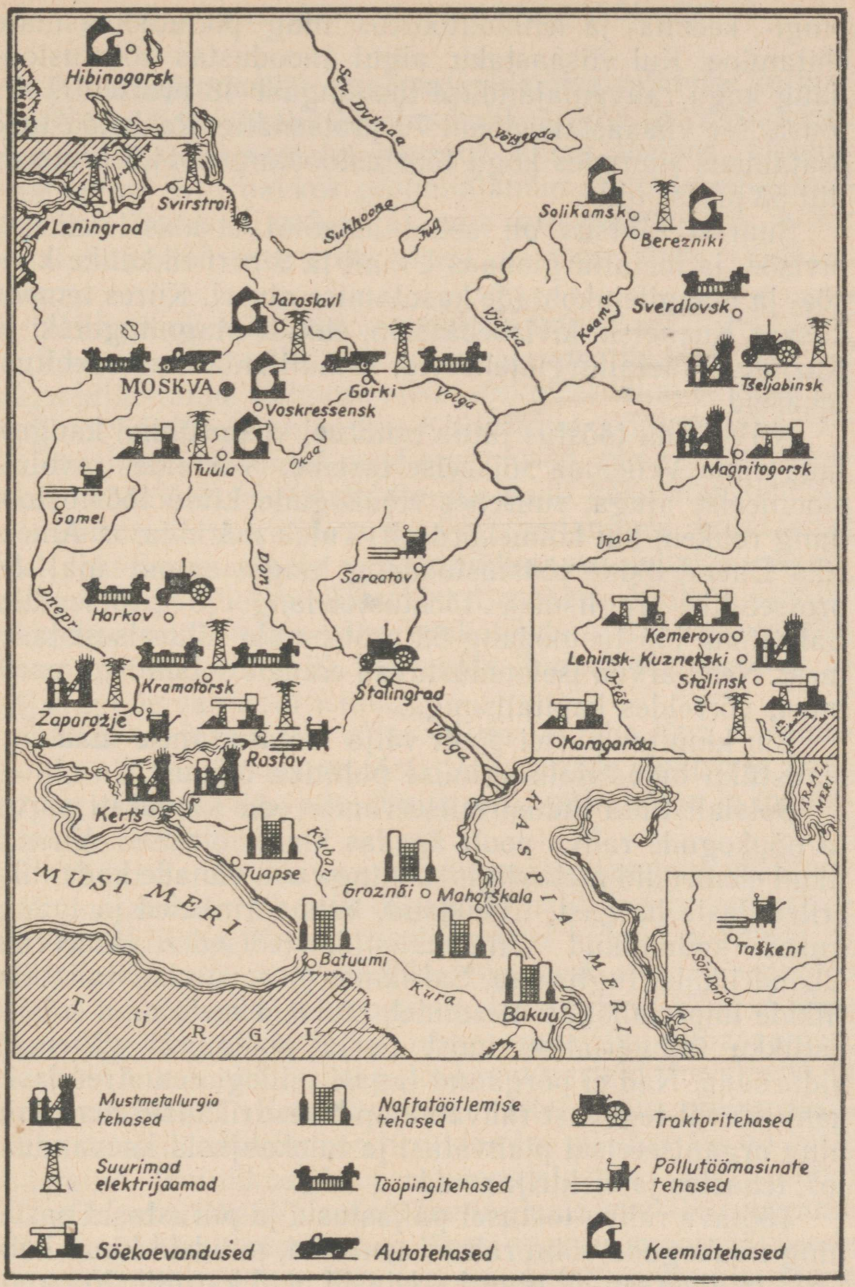
Me muutume metallimaaks, autode maaks, traktorite maaks.

Ja kui me paneme Nõukogude Liidu autole ning maamehe traktorile, — katsugu siis meile järele jõuda auväärt kapitalistid, kes hooplevad oma «tsivilisatsiooniga». Me veel vaatame, missugused maad tuleb siis «arvata» mahajäänute ja missugused eesrindlike hulka.»[1]

Nõukogude rahva ennastsalgava töö tagajärjel täideti esimene viie aasta plaan ennetähtaegselt, 4 aasta ja 3 kuuga.

Nõukogude Liidu töörahvas rajas esimesel viisaastakul eesrindliku sotsialistliku tööstuse. Ehitati ja lasti käiku üle 1500 tööstusettevõtte, mis olid varustatud moodsa tehnikaga, ning rajati mustmetallurgia-, traktori-, auto-, töö-

[1] J. V. Stalin, Teosed, 12. kd., Tallinn, 1952, lk. 131.

Esimese viisaastaku tähtsaimad ehitised

pingi-, keemia- ja lennukitööstus ning põllutöömasinate ehitamine. Kui viisaastaku algul moodustas tööstustoodang kogu rahvamajanduse toodangust 48 protsenti, siis tõusis see viisaastaku lõpul 70 protsendile. Rasketööstuse osatähtsus suurenes kogu tööstustoodangus 44,5 protsendilt 53 protsendile.

Suurim tähtsus oli sellel asjaolul, et idas loodi uus kivisöe- ja metallurgiabaas Uraali ja Siberi rikkalike kivisöe- ja maagileiukohtade kasutamise alusel. Kiires tempos kasvas Kuznetski kivisöebassein, ehitati Magnitogorski ja Kuznetski metallurgiatehaseid, samuti rida masinaehitustehaseid.

NSV Liidu tööstus jättis esimesel viisaastakul kaugele taha vana Venemaa sõjaeelse taseme. Võrreldes revolutsioonieelse ajaga, suurenes Nõukogude Liidu tööstustoodang rohkem kui kolmekordselt. Tuleb märkida, et Ameerika Ühendriikide tööstustoodang langes samal ajal 84 protsendile, Inglismaa tööstustoodang 75 protsendile, Saksamaa tööstustoodang 62 protsendile sõjaeelsest tasemest. Need arvud iseloomustavad eredalt sotsialismi paremusi, võrreldes kapitalismiga.

Elu kinnitas partei poolt välja töötatud meie maa sotsialistliku industrialiseerimise poliitika õigsust.

Sotsialistliku industrialiseerimise edu saavutati partei ja nõukogude rahva poolt ägedas klassivõitluses. Vaenulikud elemendid meie riigis mõninga osa vanade kodanlike eriteadlaste hulgast, trotskistid, buhhaarinlased ja igasugused kodanlikud natsionalistid, teotsedes Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Saksamaa ja teiste kapitalistlike riikide imperialistide ülesandel, püüdsid meie maa sotsialistlikku industrialiseerimist nurja ajada või vähemalt pidurdada. Nad ei põrganud tagasi millegi ees. Arendasid kahjustavat tegevust rahvamajanduses: rikkusid masinaid ning organiseerisid plahvatusi ja tulekahjusid kaevandustes, tehastes ja elektrijaamades.

Töötava rahva toetusel paljastasid ja purustasid partei ning nõukogude võim rahvavaenlased, püüdsid kinni kahjurid ja diversandid ning karistasid neid karmilt. Kommunistliku partei juhtimisel teostas nõukogude rahvas edukalt Nõukogude Liidu sotsialistliku industrialiseerimise.

Põllumajandusliku suurmajapidamise rajamise sotsialistlik tee. Sotsialistlik tööstus hakkas juba industrialiseerimise esimestel aastatel arenema kiires tempos. Hoopis teistsugust pilti pakkus põllumajandus, eriti teraviljamajandus. Põllumajandus jäi oma arenemistempos tugevasti maha tööstuse arenemisest ja meie maa vajadustest.

Millega oli seletatav see mahajäämine?

Lugu seisis selles, et põllumajanduslik tootmine oli väga killustatud. Esimese viisaastaku eel oli meie maal 25 miljonit üksiktalumajandit. Killustatud põllumajanduslikul tootmisel puudusid need paremused, mis on sotsialistlikul suurtööstusel. Üksiktalunike poolt kasutatav tehnika oli äärmiselt mahajäänud. Põllumajanduse killustatud olek takistas masinate ja eesrindliku agrotehnika rakendamist ja põhjustas väikseid viljasaake. Väiketalumajapidamine andis väga vähe kaubatoodangut. Sellises olukorras polnud võimalik kasvavate linnade elanikkonda ja sõjaväge leivaga varustada.

Mida oli tarvis ette võtta selleks, et teha lõpp põllumajanduse mahajäämusele, tõsta talupoegade jõukust ja anda riigile rohkem vilja, puuvilla ja muid põllunduse ja loomakasvatuse saadusi?

Oli tarvis üle minna suurpõllumajandusele. Kuid suurpõllumajandus võib olla nii kapitalistlik kui ka sotsialistlik, kollektiivne. Kommunistlik partei hülgas põllumajanduse arenemise kapitalistliku tee, sest see arenemistee oleks tähendanud talupoegade laostumist, lõhet töölisklassi ja talurahva liidus ning sotsialismi lüüasaamist. Sellele hukatuslikule teele tõukasid parteid trotskistid ja buhhaarinlased. Kommunistlik partei valis põllumajanduse sotsialistliku ümberkorraldamise tee. See tee oli kätte näidatud leninlikus kooperatsiooniplaanis. V. I. Lenin rõhutas, et väiketalumajapidamine pole suuteline tagama põllumajanduse tõusu ning lõppu tegema mahajäämusele ja viletsusele. Sellele lõpu tegemiseks oli tarvis üle minna väiketalumajapidamiselt sotsialistlikule suurpõllumajandusele, sest ainult suurmajapidamine võimaldab laialda-

selt rakendada masinatehnikat. Kooperatsioon (algul turustus- ja tarbimiskooperatsioon, hiljem tootmiskooperatsioon) on talurahvale kõige vastuvõetavam ja arusaadavam tee vabatahtlikuks üleminekuks kollektiivsele suurmajapidamisele. Põllumajanduslik kooperatsioon õpetas talupoegi kollektiivselt majandama. Põllumajandussaaduste turustamise ja tootmisvahenditega ning tööstuskaupadega varustamise koopereerimiselt läks talurahvas järk-järgult üle kooperatsiooni kõrgemale astmele — tootmiskooperatsioonile, see on kolhoosidele. Tootmiskooperatsioon oli peatee, mis talurahva sotsialismile viis. On vaja igati arendada tööstust, et sellega rajada kolhoosid kaasaegsele tehnilisele baasile, varustada neid traktorite ja muude masinatega.

Juhindudes Lenini õpetusest, töötas partei välja põllumajanduse ümberkorraldamise programmi. See programm seisis selles, et talupoegade eraldatud väikemajandid järk-järgult, mitte surve abil, vaid talupoegade veenmise ja neile ühistatud suurmajapidamise paremuste tegeliku näitamise abil, ühendada suurmajanditeks ühise, ühistegeliku, kollektiivse maaharimise alusel, kus kasutatakse põllutöömasinaid ja traktoreid, ning aidata talupoegadel organiseerida artellimajapidamist.

Tuginedes neile leninlikele juhtnööridele, näitas J. V. Stalin, et kolhooside organiseerimise põhiliseks lüliks käesoleval arenemisjärgul on põllumajanduslik artell. See on kõige õigem ja talupoegadele arusaadavam vorm, mis võimaldab ühendada kolhoosnikute isiklikud huvid nende ühiskondlike huvidega; põhjendas üleminekut kulakluse piiramise ja väljatõrjumise poliitikalt kulakluse kui klassi likvideerimise poliitikale üldise kollektiviseerimise alusel; selgitas masina-traktorijaamade tähtsust põllumajanduse sotsialistliku ümberkorraldamise ning põllumajandusele ja talurahvale sotsialistliku riigi poolt abiandmise tugipunktidena.

Väga suurt osa põllumajanduse kollektiviseerimise poliitika teostamisel etendas partei XV kongress, mis toimus 1927. aasta detsembris. Kongress võttis vastu otsuse igati arendada põllumajanduse kollektiviseerimist ning töötas välja kolhooside ja sovhooside võrgu laiendamise ja

kindlustamise plaani. ÜK(b)P viieteistkümnes kongress läks ajalukku kui kollektiviseerimise kongress.

Kommunistlik partei selgitas talupoegadele, et vabaneda kulaklikust orjaikkest, jäädavalt lõppu teha viletsusele ja harimatusele ning jõukat elu saavutada võib ainult ühinedes kolhoosidesse. Aegamööda veendusid kehv- ja kesktalupojad kollektiivse majapidamise paremustes. 1929. aastal pöördus mitte ainult kehvtalurahvas, vaid ka kesktalurahvas uuele, sotsialistlikule teele. Talupojad astusid kolhoosidesse tervete külade, valdade ja rajoonide kaupa. Ühtlasi kasvasid ka riigi poolt rajatud sovhoosid. Kolhooside ja sovhooside külvipinnad ja müügitoodang kasvasid kiiresti. Nii suurenes 1929. aastal kolhoosides teraviljakultuuride müügitoodang kolme ja poole kordselt.

Millega on seletatavad edusammud põllumajanduse kollektiviseerimise alal?

Talurahva pööre kollektiviseerimise teele oli ette valmistatud kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse kogu eelneva tööga.

Põllumajanduse kollektiviseerimine oli ette valmistatud kõigepealt sotsialistliku tööstuse arenemisega. Nõukogude tööstus suurendas iga aastaga traktorite ja muude põllutöömasinate tootmist.

1932. aastal töötas põllumajanduses 148 000 traktorit. Tööstus andis esimesel viisaastakul talurahvale 1 miljardi 610 miljoni rubla eest põllutöömasinaid ja inventari.

Nõukogude valitsus rajas omal kulul masina-traktorijaamad. 1928. aastal rajati esimene masina-traktorijaam; esimese viisaastaku lõpuks oli aga juba ligi 2500 masina-traktorijaama. Masina-traktorijaamad osutasid kolhoosidele määratu suurt organisatsioonilist ja tehnilist abi.

Suurt osa põllumajanduse kollektiviseerimisel etendasid sovhoosid. Sovhooside kogemuste najal veendusid talupojad uue tehnika ning sotsialistliku suurmajapidamise jõus ja paremustes.

Talurahva põhihulkade pöörde kollektiivse sotsialistliku põllumajanduse poole oli ette valmistanud otsustav võitlus kulakluse vastu 1928. ja 1929. aasta viljavarumise ajal. Kulakud nägid, et riigi industrialiseerimine ja põllumajanduse kollektiviseerimine tähendavad nende hukku.

Trotskistide ja buhhaarinlaste toetusest julgustatud kulakud osutasid ägedat vastupanu kõigile partei ja nõukogude võimu korraldustele. Kulakud püüdsid nurja ajada riiklikku viljavarumist, et jätta riik ilma viljata, halvata tööstuse arenemist ja nõrgendada nõukogude võimu.

Kommunistlik partei innustas töötavat talurahvast otsustavale võitlusele kulakluse vastu. Nõukogude võim kehtestas kulaklike majandite eriti kõrgendatud maksustamise ja hakkas rakendama kulakute suhtes erakorralisi abinõusid ühes nendelt vilja äravõtmisega. Kulakluse vastu peetava otsustava võitluse poliitika koondas kehv- ja kesktalurahva hulgad veel kindlamalt kommunistliku partei ja nõukogude võimu ümber. Partei tegi hiiglasuure töö kehvtalurahva organiseerimisel ning töölisklassi ja töötava talurahva liidu kindlustamisel; partei saatis maale tuhandeid paremaid ja eesrindlikke töölisi, et abistada talupoegi võitluses kulakluse vastu ja uue elu rajamisel.

See kõik valmistas ette põllumajanduse üleminekut täielikule kollektiviseerimisele ja selle alusel kulakluse kui klassi likvideerimisele.

Kulakluse piiramise poliitikalt kulakluse kui klassi likvideerimise poliitikale. Üleminek põllumajanduse täielikule kollektiviseerimisele ei toimunud talurahva põhihulkade lihtsa ja rahuliku astumise näol kolhoosidesse, vaid talurahva massilise võitluse korras kulakluse vastu.

Kulakud püüdsid kõigi abinõudega talupoegi uuele teele asumisest eemale kiskuda. Kulakud agiteerisid õelalt kolhooside vastu, võitlesid metsikult kolhoosiaktivistide vastu, põletasid nende hooneid, tapsid kolhoosnikuid alatult nurga tagant, organiseerisid kariloomade massilist müümist ja kuritahtlikku tapmist jne. Kulakud on kõige elajalikumad, kõige metsikumad ekspluataatorid, kulaklus on nõukogude võimu verivaenlane, ütles Lenin korduvalt ja hoiatas, et proletariaadil tuleb lüüa viimne otsustav lahing kulakluse vastu. See otsustav lahing algas aastail 1929—1930.

Algul teostas nõukogude võim küla kapitalistlike elementide piiramise ja väljatõrjumise poliitikat: kulaklikke majandeid maksustati kõrgendatud maksuga, nõukogude seadused piirasid palgatöö kasutamist kulaklikes majan-

deis ega võimaldanud neil enda kätte koondada suuri maa-alasid rentimise teel. Niisugune poliitika pidurdas kulakluse kasvu, üksikud kulakluse kihid ei pidanud vastu sellele piiramisele. Kuid see poliitika ei hävitanud kulakluse majanduslikke aluseid, see on selle tulemuseks polnud kulakluse kui klassi likvideerimine. See oli tarvilik niikaua, kui kolhoosid ja sovhoosid olid alles nõrgad, kulaklikud majapidamised aga andsid riigile veel suure koguse teravilja.

1929. aasta lõpul hakkasid kolhoosid koos sovhoosidega riigile vilja andma juba rohkem kui kulaklikud majandid. Kolhoosid ja sovhoosid suutsid kulaklikku viljatootmist täiel määral asendada. Siis läksid kommunistlik partei ja nõukogude võim kulakluse piiramise ja väljatõrjumise poliitikalt üle kulakluse kui klassi likvideerimise poliitikale täieliku kollektiviseerimise alusel.

Nõukogude võim keelas täieliku kollektiviseerimise piirkondades maa rentimise ja palgatöö kasutamise talumajapidamistes. Kulakud jäid rendimaast ja palgatöölistest ilma. Nõukogude võim lubas talupoegadel konfiskeerida kulakute masinad, kariloomad ja muu inventari kolhooside kasuks. Nõukogude võimu kohalikele organitele anti õigus rakendada võitluses kulakluse vastu kõiki abinõusid, kaasa arvatud kulakute väljasaatmine. Täieliku kollektiviseerimise käigus teostasid kehv- ja kesktalurahva hulgad ise kulakute ekspropriieerimist.

Tol ajal võtsid kolhoosidesse ühinenud talupojad vastu näiteks järgmisi otsuseid: «Ühise maaharimise ühingu «Talupoja Töö» talupoegade üldkoosoleku protokoll nr. 2, 31. jaanuaril 1930. aastal. Kuulati: Kollektiviseerimine ja kulakluse kui klassi likvideerimine. Otsustati: Ära kuulanud ettekande kulakluse kui klassi likvideerimisest maal, meie, ühise maaharimise ühingu «Talupoja Töö» liikmed, arvesse võttes, et kulak on küla põhihulkade klassivaenlane ning pidurdab partei ja nõukogude võimu poolt põllumajanduse ümberkorraldamiseks tarvitusele võetud abinõude rakendamist, otsustasime: kulakute liikuv ja kinnisvara viivitamatult ära võtta ja üle anda ühingu korraldusse, paluda rajooni administratiivosakonda, et ta antud maakoha piiridest kulakud välja saadaks.»

Partei ja Nõukogude riigi vaenlased püüdsid kõigest jõust põllumajanduse kollektiviseerimise läbiviimist nurja ajada ning päästa kulaklust kui kapitalismi peamist tuge meie maal. Buhhaarinlased levitasid valelikke «teooriaid», väites, et klassivõitlus vaibub, kulaklus aga «kasvab ise rahulikult sotsialismi». Kommunistlik partei paljastas need reeturid kui kulakluse agentuuri. Partei teadis, et ilma otsustava võitluseta nende vastu pole võimalik saavutada sotsialismi võitu külas.

Kollektiviseerimise haripunktil hakkas reas rajoonides ilmnema partei poliitika moonutamisi kolhooside ülesehitustöös. Paiguti rikuti vabatahtlikkuse põhimõtet kolhoosidesse astumisel, mitmel pool jäeti artell vahele ja hüpati tõlplaslikult otse kommuuni, rikuti Keskkomitee otseseid juhendeid kollektiviseerimise tempo ja tähtaegade suhtes. Kulakud ja nende suuvoodrid ei viivitanud hetkegi, et ära kasutada kolhooside ülesehitustöös esinenud liialdusi ja vigu selleks, et kollektiviseerimise üritust halvata. Provokatsioonilistel eesmärkidel tegid nad ettepaneku organiseerida põllumajanduslike artellide asemel kommuunid, ühistada jalamaid eluhooned, pudukari ja kodulinnud. Nad ässitasid kolhoosidesse astuvaid talupoegi üles kariloomi maha tapma. Sellega tahtis klassivaenlane talurahvast vihaseks teha, teda nõukogude võimuga tülli ajada. Kuid kõik nende katsed kollektiviseerimist nurja ajada kukkusid läbi.

Suunates kolhooside ülesehitustööd õiget teed mööda, hoolitses partei Keskkomitee selle eest, et likvideerida moonutused ja vead, mida kohapealsed töötajad olid teinud paljudes rajoonides. Partei joone moonutused kolhoosiliikumises likvideeriti. Selle alusel kindlustati kolhoosiliikumise edusammud ja loodi pind selle uueks võimsaks kasvuks.

Kui viisaastaku alguses oli külas ülekaalus eraomanduslik väikemajapidamine, siis viisaastaku lõpuks oli rajatud rohkem kui 200 000 kolhoosi ja ligi 5000 sovhoosi. Põllumajanduse kollektiviseerimine oli Nõukogude Liidu põhilistes piirkondades lõpule viidud ning kolhoosid ühendasid kogu meie maal üle 60 protsendi kõigist talumajandeist ja rohkem kui 75 protsenti talurahva valduses ole-

vast põllumaast. Sotsialistlik süsteem oli muutunud valitsevaks ka Nõukogude Liidu põllumajanduses.

Nii toimus sügavaim revolutsiooniline pööre külas. Oma tagajärgede poolest on see võrdne revolutsioonilise pöördega 1917. aasta oktoobris. See pööre viidi läbi ülaltpoolt, riigivõimu algatusel ja seda toetasid otseselt miljonid talupojad, kes võitlesid kulakliku orjaikke vastu ja vaba kolhoosielu eest. Sotsialistliku ülesehitustöö põhiküsimused külas olid lahendatud: likvideeriti viimane ja kõige arvukam ekspluataatorlik klass meie maal — kulaklus, ühistatud sotsialistliku majapidamise teele asus kõige suurearvulisem töötav klass — talupoegade klass — ja nõukogude võim sai sotsialistliku tugipunkti põllumajanduses.

Põllumajanduse kollektiviseerimise ja selle alusel kulakluse kui klassi likvideerimise tagajärjel muutus töölisklassi ja talurahva liit veel tugevamaks ning avanesid laialdased võimalused maatöötajate materiaalse ja kultuurilise taseme edasiseks tõstmiseks. Kolhoositalurahvas muutus nõukogude võimu kindlaks toeks maal.

See oli ajalooline võit, mille nõukogude rahvas oli saavutanud kommunistliku partei juhtimisel. Tänu partei julgele ja targale poliitikale on kolhoosikord kasvanud võimsaks ja võitmatuks jõuks ning Nõukogude Liidu põllumajandus on muutunud maailma kõige eesrindlikumaks.

4. SOTSIALISMI VÕIT NÕUKOGUDE LIIDUS

Teine viisaastak. Edukalt teostanud esimese viisaastaku, asus nõukogude rahvas 1933. aasta jaanuaris veel suurejoonelisema teise viie aasta plaani (aastad 1933—1937) täitmisele.

Esimesel viisaastakul rajati sotsialistliku ühiskonna majanduslik vundament. Teisel viisaastakul püstitas kommunistlik partei ülesande: likvideerida lõplikult kapitalistlike elementide jäänused meie maal, hävitada täielikult põhjused, mis tekitavad inimese ekspluateerimise inimese poolt, ning muuta Nõukogude Liidu kõik töötajad sotsialistliku ühiskonna teadlikeks ja aktiivseiks ehitajaiks.

Esimesel viisaastakul rajati sotsialistliku tööstuse põhialused. Toetudes sellele tööstusele oli teisel viisaastakul tarvis varustada eesrindliku tehnikaga kõik rahvamajanduse harud: tööstus ja põllumajandus, transport ja sideasjandus. Teise viisaastaku peamiseks majanduslikuks ülesandeks oli lõpule viia kogu rahvamajanduse tehniline rekonstrueerimine.

Võitluses teise viie aasta plaani teostamise eest saavutas Nõukogude Liit tähelepanuväärseid võite. Lühikese ajaga ehitati suur hulk uusi hiiglasuuri tehaseid. Nõukogude riik sai üle 80 protsendi oma tööstustoodangust uutest ja vanadest laiendatud tööstusettevõtetest. Mustmetallurgia kolm hiiglast — Magnitogorski, Kuznetski ja Makejevka tehased — andsid niisama palju malmi kui kogu tsaari-Venemaa metallurgiatööstus. Dneprogess üksi tootis teise viisaastaku lõpul rohkem elektrienergiat kui kõik tsaari-Venemaa elektrijaamad kokku. Masinaehitustehased valmistasid ajakohaseid masinaid, autosid, traktoreid, kombaine ja vedureid.

Teise viisaastaku jooksul suurenes söetoodang kahekordselt, elektrienergiatoodang peaaegu kolmekordselt, raua- ja malmitoodang rohkem kui kahekordselt, terasetoodang kolmekordselt jne. Võrreldes sõjaeelse tasemega, oli Nõukogude Liidu tööstus kasvanud 1937. aasta lõpuks rohkem kui kaheksakordselt.

Teisel viisaastakul viidi lõpule Nõukogude Liidu rahvamajanduse tehniline rekonstrueerimine. Oli aeg, mil meie maa tundis suurt tehnikanälga. Rajanud lühikese ajaga rasketööstuse, asus nõukogude rahvas rahvamajanduse kõiki harusid uue, kaasaegse tehnika alusel ümber korraldama (rekonstrueerima). Oli vaja varustada tehaseid, vabrikuid, kaevandusi, transporti, põllumajandust uue kaasaegse tehnikaga, uute tööpinkidega, uute masinatega. Ilma uue tehnika kasutuselevõtmiseta meie tootmises polnud võimalik tootmist järsult suurendada ega tööviljakust tõsta, selleks et rahuldada elanikkonna kasvanud nõudmist tööstustoodetele ja põllumajandussaadustele. Meie majandust rekonstrueerimata polnud võimalik lõpule viia sotsialismi pealetungi kogu rindel, s. t. lõplikult puruks lüüa, likvideerida kapitalistlikke elemente. Kommu-

nistlik partei mobiliseeris selleks tähtsaks ürituseks meie maa kõik jõud ja ressursid.

Nõukogude Liidu rahvamajandus ja samuti Nõukogude armee varustati kõige eesrindlikuma tehnikaga maailmas.

Saavutanud tõsist edu majanduse varustamisel eesrindliku tehnikaga, pööras partei meie kaadri tähelepanu uue tehnika valdamisele. Kommunistlik partei püstitas ülesande kasvatada inimesi, kes oleksid võimelised valdama eesrindlikku tehnikat ja seda täielikult ära kasutama. Miljonid inimesed läksid õppima tehnilise hariduse koolidesse ja hakkasid tõstma oma kvalifikatsiooni. Šahtides ja kaevandustes, vabrikutes ja tehastes, transpordi alal ja põllumajanduses kasvas kaader, kes valdas uut tehnikat.

Kerkisid esile tootmisnovaatorid, kes purustasid vanad töönormid ja ületasid mitmekordselt oma tootmisplaanid. Donetsi basseinis söekaevur Aleksei Stahhanov ületas tavalise normi 14-kordselt. Tema järel laskusid kaevandustesse uued kaevurid, kes ületasid Stahhanovi rekordi. Söekaevurite algatusest haarasid kinni teiste tööstusharude töötajad, seejärel ka transpordi ja põllumajanduse alal töötajad. Nii tekkis tähelepanuväärne liikumine, mis nimetati selle algataja nime järgi stahhaanovlikuks liikumiseks.

Tootmisnovaatorite liikumine tõstis sotsialistliku võistluse kõrgemale tasemele. Sotsialistlik võistlus ei olnud varem tingimata seotud uue tehnikaga ning uut tehnikatki oli siis veel väga vähe. Nüüd ilmusid uued inimesed, kes valdasid tehnikat ja arendasid seda edasi. Meie maal algas tööliste massiline liikumine tööviljakuse edasise tõstmise eest ning kasvas eesrindlaste arv tootmises.

Sotsialistlik võistlus etendas tähtsat osa teise viie aasta plaani ennetähtaegsel täitmisel. Teine viisaastak täideti enne tähtaega nagu esimenegi 4 aasta 3 kuuga — 1. aprilliks 1937. See oli sotsialismi suurim võit.

Kolhoosikorra kindlustamine. Rajanud uue korra, kolhoosikorra, püüdsid kommunistlik partei ja Nõukogude riik seda igati kindlustada ja tugevdada.

Tööd kolhoosides toimusid sageli mitterahuldavalt. Kolhoosid ei olnud veel tugevnenud ega nagu kord ja

kohus jalgu alla saanud. Talupoegade kogemuste puudus suure kolhoosimajapidamise juhtimises andis end tunda. Niisuguste kogemuste omandamine nõudis teatavat aega kolhoosnikutelt, kes alles eile olid üksiktalupidajad olnud.

Olukord äsja organiseeritud kolhoosides oli raske ka veel sellepärast, et paljudesse kolhoosidesse olid pugenud kulakud ja nende sabarakud. Partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsus koondasid kohalike partei- ja nõukogude organisatsioonide jõupingutused vajadusele otsustavalt paljastada kulakute ja nende sabarakkude kolhoosivastast tegevust. Partei näitas, et klassivaenlane on hakanud rakendama kavalamaid võitlusviise kolhooside vastu. Kulak läks otseselt rünnakult üle salakavalale õõnestustööle. Kulakud ja nende sabarakud muutusid suuremas osas «tasaseiks», «vaguraiks», peaaegu «pühakuteks». Nad olid pugenud kolhoosidesse laohoidjate, arvepidajate jne. ametikohtadele ning kahjustasid igati kolhoose seestpoolt, laostasid nende tööd, õõnestasid töödistsipliini, ajasid segi arvestuse, hävitasid kolhoosi hobuseid ja rikkusid masinaid.

Partei Keskkomitee pleenum 1933. aasta jaanuaris avastas suured puudused kolhooside töös ja juhatas kätte abinõud nende parandamiseks. Sotsialistliku põllumajanduse tugevdamise peamiseks abinõuks pidi olema masina-traktorijaamade ja sovhooside poliitosakondade asutamine. Keskkomitee pleenumi otsusel asutati üle 3000 masina-traktorijaama poliitosakonna ja 2000 sovhoosi poliitosakonda. Partei saatis poliitosakondadesse tööle kindlaid ja järeleproovitud kommuniste, kes pidid lõpu tegema kulaklikule kahjurlusele ja osutama tõhusat ning kiiret abi kolhooside organisatsioonilise ja majandusliku kindlustamise alal.

Kahe aasta (1933—1934) jooksul sooritasid masina-traktorijaamade ja sovhooside poliitosakonnad suure töö. Poliitosakondade juhtimisel arenes visa võitlus vaenulike, kulaklike ja kahjurlike olluste paljastamise ning nende väljaajamise eest kolhoosidest ja riikliku ning kolhoosliku omandi kaitseks. Poliitosakonnad kasvatasid üles uue kolhoosikaadri, tõstsid kolhoosnikute poliitilise teadlikkuse taset ja nende aktiivsust ning parandasid kolhoo-

side majanduslikku juhtimist. Poliitosakonnad etendasid otsustavat osa kolhooside organisatsioonilises ja majanduslikus tugevdamises.

Määratu suur tähtsus kolhoosnikute mobiliseerimisel võitlusele kolhoosikorra tugevdamise eest oli esimesel üleliidulisel kolhoosnikute-lööktööliste kongressil, mis toimus 1933. aasta veebruaris. Tuhat viissada kolhoosnikute poolt valitud saadikut olid kokku tulnud meie maa paljudest kohtadest, et läbi arutada kolhooside tugevdamise küsimust.

Kongressil esines J. V. Stalin. Ta märkis, et asunud kolhoositeele, on talurahvas juba paljugi saavutanud. Talurahvas on vabanenud viletsusest ja kulakute orjaikkest, miljonid kehvikud, kes enne elasid poolnäljas, on tõusnud nüüd kesktalupoegade tasemele ja on muutunud materiaalselt kindlustatud inimesteks. On tarvis teha teine samm kolhooside ülesehitustöös, kõneles Stalin, tuleb muuta kõik kolhoosnikud — nii endised kehvikud kui ka endised keskmikud — jõukaks. «Et kolhoosnikud saaksid jõukaks, selleks on praegu tarvis ainult üht: kolhoosis ausalt töötada, õigesti kasutada traktoreid ja masinaid, õigesti kasutada tööloomi, õigesti maad harida ja hoida kolhoosi omandit.»[1]

Sellest ajast peale on kõigi partei- ja nõukogude organisatsioonide kogu töö määratletud ülesandega, mille seadis üles partei: muuta kõik kolhoosid bolševistlikeks ja kõik kolhoosnikud jõukaks. Partei ja Nõukogude riigi suure abi tulemusena kasvasid ja tugevnesid kolhoosid.

Kolhooside edasiarendamisel oli väga suur tähtsus põllumajandusliku artelli tüüp-põhikirjal. See võeti vastu teise üleliidulise kolhoosnikute-lööktööliste kongressi poolt 1935. aastal.

Põllumajandusliku artelli tüüp-põhikiri sai kolhoosielu põhiseaduseks. Põhikirjas on öeldud: «Kolhooside tee, sotsialismitee on töötavate talupoegade jaoks ainuõige tee. Artelli liikmed kohustuvad tugevdama oma artelli, ausalt töötama, kolhoosi tulusid töö järgi jaotama, kaitsma ühiskondlikku omandit, hoidma kolhoosi vara,

[1] J. V. Stalin, Teosed, 13. kd., Tallinn, 1952, lk. 242.

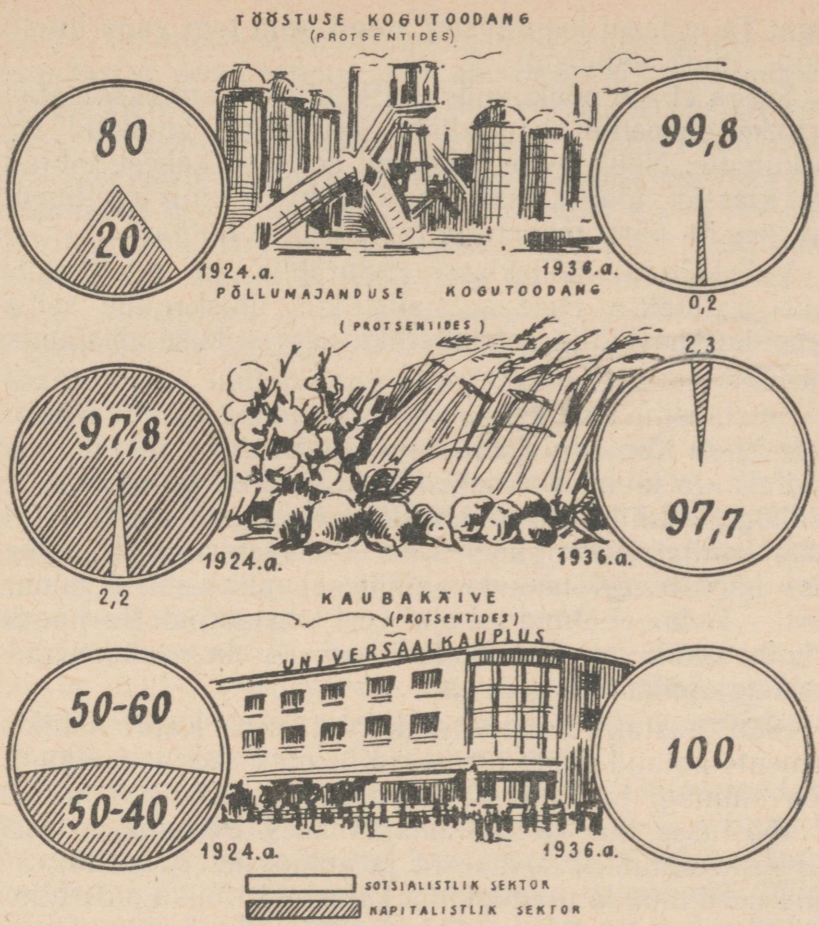
hoidma traktoreid ja masinaid, hästi hoolitsema hobuste eest, täitma oma tööliste-talupoegade riigi poolt antud ülesandeid — ning muutma seega oma kolhoosi bolševistlikuks ja kõik kolhoosnikud jõukaks.»

Teise viisaastaku lõpuks oli põllumajanduse kollektiviseerimine peaaegu täiesti lõpule viidud. Kolhoosidesse oli astunud juba 93 protsenti kõigist talumajapidamistest. Kui enne täielikku kollektiviseerimist oli NSV Liidus 25 miljonit talumajandit, siis 1938. aasta keskpaiku asendasid seda väikeste, killustatud individuaaltalumajandite hulka juba üle 242 000 kolhoosi (arvestamata kalandus- ja tööndusartelle). Sotsialistlikel põldudel töötasid 1937. aastal 454 000 traktorit, 128 000 kombaini, 144 000 veoautot ja palju muud tehnikat. Sotsialistlik põllumajandus sammus samuti nagu tööstus tõusuteed.

Tööstuse eeskujul arenes kolhoosikülas novaatorite liikumine. Sajad ja tuhanded kolhoosnikud, traktoristid ja kombainerid saavutasid põllutöös väljapaistvaid tulemusi.

Uue konstitutsiooni vastuvõtmine. Kolmanda viisaastaku algus. Teise viisaastaku teostamise tulemusena sai sotsialism ainsaks valitsevaks jõuks Nõukogude Liidu rahvamajanduses ning kõik kapitalistlikud elemendid varisesid põrmu. Inimese ekspluateerimine inimese poolt oli igaveseks hävitatud. Tootmisvahendite ühiskondlik sotsialistlik omandus kui uue, sotsialistliku korra vankumatu alus oli kindlustatud kõigis rahvamajandusharudes.

Need põhjalikud ümberkujundused meie maa majanduses muutsid nõukogude ühiskonna palet. Töölisklass muutus sisult uueks klassiks, kes on jäädavalt vabanenud ekspluateerimisest. Ta on hävitanud kapitalistliku majandussüsteemi ja pannud kehtima tootmisvahendite sotsialistliku omanduse. Inimkonna ajalugu pole veel tundnud niisugust töölisklassi. Nõukogude talurahvas muutus uueks, kolhoositalurahvaks ja vabanes samuti jäädavalt igasugusest ekspluateerimisest. Ka niisugust talurahvast pole inimkonna ajalugu veel tundnud. Muutus ka meie intelligents. Oma enamuses muutus ta hoopis uueks intelligentsiks, kes on lähedalt seotud tööliste ja talupoega-

Muudatused majanduses ja elanikkonna klassikoosseisus sotsialismi võidu tulemusena NSV Liidus

dega. Ta ei teeni kapitalismi, nagu seda tegi vana intelligents, vaid sotsialismi.

Seega ei ole nõukogude ühiskonnas enam ekspluataatorlikke elemente: kapitaliste, kaupmehi, kulakuid ega spekulante. Nõukogude ühiskond koosneb kahest sõbralikust klassist: töölisklassist ja talurahvast ning intelligentsist, kes on pärit tööliste ja talupoegade hulgast.

Vahekorrad töölisklassi, talurahva ja intelligentsi vahel rajatakse meie sotsialistlikus ühiskonnas seltsimeheliku koostöö ja sotsialistliku vastastikuse abistamise alustele.

Sotsialismi võit kutsus esile vajaduse muuta Nõukogude Liidu Konstitutsiooni, s. o. põhiseadust, mis määrab kindlaks meie maa ühiskondliku ja riikliku korralduse. Nõukogude Liidu endine konstitutsioon võeti vastu 1924. aastal, millal nõukogude võim lubas sotsialismi arenemise kõrval veel teatud raamides kapitalismi. Küsimus «kes — keda» ei olnud tol ajal veel lahendatud. Sovhoosid ja kolhoosid kujutasid endist väikesi saarekesi talupoegade üksikmajapidamiste ookeanis.

1936. aastaks muutus olukord täiesti. Kapitalistlikke elemente polnud enam olemas. Küsimus «kes — keda» oli juba ammugi ja lõplikult lahendatud sotsialismi kasuks nii tööstuses kui ka põllumajanduses. Põllumajanduses valitsesid ainuüksi sovhoosid ja kolhoosid. Arusaadavalt pidid need muudatused leidma kajastust Nõukogude Liidu Konstitutsioonis. Pärast üldrahvalikku arutamist kinnitas Erakorraline VIII Üleliiduline Nõukogude Kongress 5. detsembril 1936. aastal uue NSV Liidu Konstitutsiooni.

Uus Nõukogude Liidu Konstitutsioon fikseeris sotsialismi võidu meie maal. See, millest unistasid ja unistavad praegugi miljonid töötajad kapitalistlikes riikides, on Nõukogude Liidus tõelikkuseks muutunud.

Konstitutsioon fikseeris seda maailma-ajaloolist fakti, et Nõukogude Liit on astunud uude arenemisjärku, sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise lõpuleviimise ja kommunismile järkjärgulise ülemineku ajajärku.

Sotsialismi võit oli saavutatud vihases võitluses kõigi vaenulike jõudude vastu meie maal. Nagu näitasid 1937.

aasta kohtuprotsessid, moodustasid buhhaarinlased ja trotskistid, nagu selgub, juba ammu ühise rahvavaenlaste jõugu. Selle jõugu peamehed olid vandenõus partei vastu juba Oktoobrirevolutsiooni esimestest päevadest peale. Olles välisriikide luureasutuste teenistuses, saatsid rahvavaenlased nende luureasutuste ülesandel korda nurjatuid kuritegusid partei ja Nõukogude riigi vastu. Need peletised tapsid alatult S. M. Kirovi ning mõrvasid samuti V. R. Menžinski, V. V. Kuibõševi ja A. M. Gorki. Nad organiseerisid kahjurlust, tehaste, ladude, raudtee-ehitiste kuritahtlikke süütamisi ja õhkulaskmisi. Täites oma peremeeste tahet, seadis trotskistlik-buhhaarinlik jõuk oma eesmärgiks nõrgestada meie maa kaitset, kergendada välismaise sõjalise interventsiooni teostamist ja ette valmistada Nõukogude Liidu lüüasaamist. Partei ja Nõukogude riik purustasid rahvavaenlaste herilasepesad. Avastanud nende kuriteod, likvideeris nõukogude võim kodumaa reetjate jõugu.

1938. aastal asus nõukogude rahvas kolmanda viie aasta plaani teostamisele, mis nägi ette Nõukogudemaa edasise tugevdamise uusi ülevaid ülesandeid, sotsialismilt kommunismile järkjärgulist üleminekut.

Kolmanda viie aasta plaani järgi pidi tööstustoodangu maht 1942. aastal suurenema, võrreldes teise viisaastaku viimase aastaga, peaaegu kahekordseks. Põllumajanduse toodangu mahtu kavatseti suurendada 10 miljardi rublani. Nõukogude Liidu rahvatulu pidi kasvama kahekordseks. (Rahvatulu on kogu materiaalsete hüvede hulk, mida toodetakse riigis aasta kestel, maha arvatud ärakulutatud tootmisvahendite hüvitamine.) Tarbimine ühe isiku kohta pidi Nõukogude Liidus kasvama poolteise- kuni kahekordselt. Kolmandal viisaastakul pidi käiku lastama tuhandeid uusi käitisi ning kasutusele võetama tohutu arv elamuid, kultuuriasutusi jne. Partei kaheksateistkümnenda kongressi (märts 1939) resolutsioonis märgiti, et sotsialismilt kommunismile järkjärgulise ülemineku tingimustes omandab otsustava tähtsuse töötajate kommunistlik kasvatus ning jagusaamine kapitalismi iganditest inimeste — kommunismi ehitajate — teadvuses.

Kolmanda viisaastaku esimeste aastate jooksul saavu-

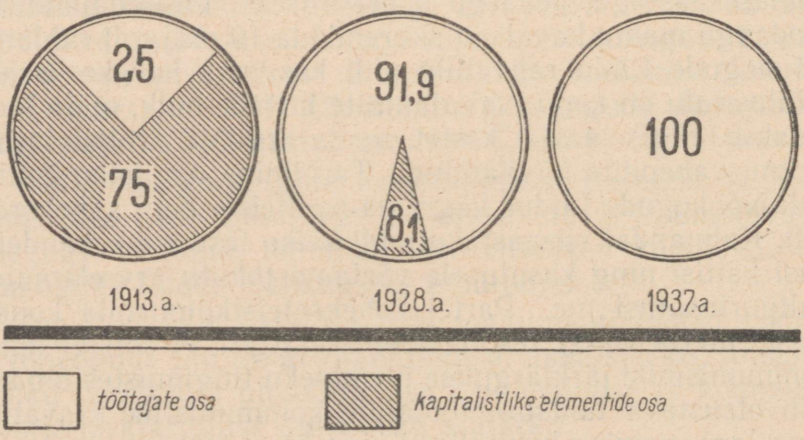
tas nõukogude rahvas uut silmapaistvat edu majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö kõigil aladel.

Töötava rahva materiaalse heaolu tõus. Sotsialism tõi rahvale suuri materiaalseid hüvesid. Ta muutis töö vabaks, rakendades seda kogu ühiskonna hüvanguks. Meie maal on tööpuudus jäädavalt likvideeritud. Nõukogude Liidu töölised on kindlad homse päeva suhtes, neid ei ähvarda tööpuudus, mis kapitalistlikes riikides jätab miljonid töölised nälga ja viletsusse.

Sotsialismi võidu tulemusena on avanenud meie ühiskonna kõigile liikmeile tee jõukale ja kultuursele elule.

Võtkem niisugune näitaja, nagu rahvatulu pidev kasv. Esimesel viisaastakul suurenes Nõukogude Liidu rahvatulu 45,5 miljardi rublani, teisel viisaastakul 96,3 miljardi rublani, kolmandal viisaastakul, 1940. aastal, kasvas see 128,3 miljardi rublani. Sealjuures läks kogu rahvatulu töötava rahva kasvavate vajaduste rahuldamiseks ja ühiskondliku majanduse edasiarendamiseks, sel ajal kui tsaari-Venemaal kuulus kolmveerand rahvatulust ekspluataatorlikele klassidele.

Tööstuse laienemine kutsus esile töölisklassi arvulise kasvu meie maal. 1933. kuni 1938. aastani kasvas tööliste

Rahvatulu jaotus revolutsioonieelsel Venemaal ja NSV Liidus (protsentides)

ja teenistujate arv Nõukogude Liidus 6 miljoni võrra ning tööliste keskmine aastapalk kasvas rohkem kui kahekordseks. Tõusis tööliste kvalifikatsioon ja suurenes nende teenistus. Põhjalikult paranesid ettevõtetes töötingimused ja sanitaarkaitse. Madalate, sumbunud ja kitsaste töökodade asemele ehitati uute tööstusettevõtete avarad ja valguseküllased hooned. Riik eraldas suuri summasid tööliste ja teenistujate sotsiaalkindlustusele, töötajate elutingimuste parandamiseks ja elamute ehitamiseks. Linnades on kerkinud uued ja hästi korrastatud majade kvartalid tööliste jaoks. Paljud töölisasulad on kasvanud suurteks linnadeks.

Sotsialism tegi lõpu kulakuorjusele ja kaotas maal valitsenud laostumise ja viletsuse.

Kultuurirevolutsioon Nõukogude Liidus. Koos Nõukogude Liidu rahvamajanduse tõusuga kasvab nõukogude rahva kultuur. Elanikkonna kultuuriline tase tsaari-Venemaal oli väga madal: iga nelja inimese kohta tuli kolm kirjaoskamatut. Kõrgemaid õppeasutusi oli ainult vähestes linnades. Haridus oli tööliste ja talupoegade lastele peaaegu kättesaamatu. Selline olukord on kapitalistlikele riikidele üldse omane. Ameerika Ühendriikides näiteks pole täiskasvanud elanikkonna hulgas 3 miljonit inimest kunagi koolis õppinud ning 10 miljonit on saanud nii puuduliku hariduse, et nad on jäänud peaaegu kirjaoskamatuiks. Kui meie maal sotsialistlik revolutsioon võitis, hakkasid välismaa kodanlus ja tema sabarakud väitma, et ilma elanikkonna kõrge kultuurita ja haritlaste kaadrita ei suuda kommunistid võimu enda käes hoida, veel vähem aga sotsialismi üles ehitada. Kuid kommunistid vastasid: me võtame esmalt võimu enda kätte, siis aga tõstame kiiresti rahva kultuursust ja kasvatame rahva hulgast võrsunud nõukogude haritlaste kaadri, kes teenib tões ja õiguses töölisi ja talupoegi ning ehitab koos nendega sotsialismi.

Nõukogude võim avas töörahva hulkadele tee teadusele ja haridusele. Ta avas rahvale pärani kõigi õppeasutuste uksed, alates algkoolidest kuni kõrgemate koolideni. Kogu meie maal hakati rajama koole, klubisid, lugemistubasid, raamatukogusid ja muid kultuuriasutusi. Tööliste

ettevalmistamiseks kõrgematesse õppeasutustesse astumiseks organiseeriti töölisfakulteetide võrk. Kommunistlik partei, Nõukogude riik, kommunistlik noorsooühing ja teised ühiskondlikud organisatsioonid arendasid hoogsalt tööd elanikkonna hulgas kirjaoskamatuse likvideerimiseks. Järjekindlalt kasvas Nõukogude riigis ilmuvate raamatute, ajakirjade ja ajalehtede arv.

Kultuuriline ülesehitustöö arenes eriti hoogsalt meie maal riigi industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise aastail. Sotsialismi ülesehitamiseks oli tarvis tõsta tööliste ja talupoegade üldhariduslikku taset ja tehnilist kvalifikatsiooni ning luua proletaarsete eriteadlaste kaader kõigis rahvamajanduse harudes. Kommunistlik partei lähtus sellest, et töölisklass saab ainult siis riigi peremeheks, kui ta kõrvaldab ebakultuursuse, loob omaenda intelligentsi, omandab teaduse ja rakendab selle ühiskonna arenemise teenistusse.

Järgides kommunistliku partei üleskutset, omandasid kümned ja sajad tuhanded nõukogude inimesed teadust. Laienes õppeasutuste — koolide, tehnikumide, kõrgemate õppeasutuste ja teaduslike asutuste — võrk. Ainuüksi esimesel viisaastakul kasvas kõrgemate õppeasutuste võrk meie maal viiekordseks, üliõpilaste arv aga 112 000-lt 1914. aastal 603 000-le 1938/1939. õppeaastal. Nõukogude Liidus on üliõpilasi rohkem kui kõigis Lääne-Euroopa riikides kokku.

Nõukogude riik suutis edukalt ette valmistada haritlaste uut kaadrit, kes on pärit rahva hulgast ning on juurtega seotud rahvaga ja teenib teda. 1939. aastal kuulus nõukogude intelligentsi ridadesse 11 miljonit 800 tuhat inimest. Nõukogude intelligents võtab aktiivselt osa sotsialistlikust ülesehitustööst meie maal.

Hiiglasuured muutused on toimunud nõukogude küla kultuurilises ilmes. J. V. Stalin märkis juba 1934. aastal ÜK(b)P XVII kongressil, et vana küla kirikuga kõige silmapaistvamal kohal, urjadniku, papi ja kulaku paremate majadega esiplaanil, talupoegade poollagunenud taredega tagaplaanil — hakkab kaduma. Selle asemele astub uus küla oma ühiskondlike ja majanduslike ehitustega, oma klubidega, raadioga, kinoga, koolidega, raa-

matukogudega ja lastesõimedega, oma traktoritega, kombainidega, rehepeksumasinatega ja autodega. On kadunud vanad kulaku-ekspluateerija, liigkasuvõtja-vereimeja, kaupmehe-spekulandi, isakese-urjadniku silmapaistvad kujud. Nüüd on silmapaistvateks isikuteks kolhooside ja sovhooside, koolide ja klubide tegelased, traktoristid ning kombainerid, põllunduse ja loomakasvatuse brigadiirid, kolhoosipõldude parimad lööktöölised.

Juba sõjaeelsete viisaastakute jooksul pandi meie maal maksma üldine kohustuslik algõpetus. See tähendas, et kõik lapsed peavad kohustuslikus korras lõpetama algkooli. Üldise algkoolikohustuse kehtestamine oli otsustavaks sammuks kultuurirevolutsiooni alal. Kui 1914. aastal oli tsaari-Venemaa alg- ja keskkoolides 8 miljonit õpilast, siis õppis 1938. aastal Nõukogude Liidu alg- ja keskkoolides 33,3 miljonit õpilast. Üldse õppis sel ajal mitmesugustes koolides ja kursustel 48 miljonit Nõukogude Liidu kodanikku. 1940. aastaks oli kirjaoskamatus Nõukogude Liidu täisealiste kodanike hulgas põhiliselt likvideeritud.

Määratu suurt edu on saavutanud nõukogude teadus ja kunst. Partei ja Nõukogude riik on loonud kõik tingimused nende pidevaks arenemiseks. Sadu ja tuhandeid uusi teaduslikke asutusi organiseeriti kõikjal riigis. Nõukogude teadus, kirjandus ja kunst on rakendatud rahva teenistusse, mida ei ole ega saagi olla kapitalistlikes riikides.

Nõukogude Liit on eesrindlik tööstus- ja kolhoosiriik. Viie aasta plaanide edukas täitmine on muutnud Nõukogude Liidu palge hoopis teiseks. Meie maa on heitnud eneselt põlise mahajäämuse ilme. Põllumajanduslikust, agraarmaast on ta muutunud tööstusmaaks, üksiktalude väikemajapidamiste maast — kollektiivse mehhaniseeritud suurpõllumajanduse maaks, harimatust, kirjaoskamatust ja kultuuritust maast — haritud ja kultuurseks maaks.

Selleks kulus vähem kui kolm viisaastakut, vähem kui kolmteist aastat. Partei teostas maa ümberkorraldamise hiiglasliku plaani uskumatult lühikese ajaga.

Viisaastakute vältel on laienenud vanad ja tekkinud uued tööstuskeskused ja tööstus on lähenenud toorainete

allikaile. Meie maa idaosas rajati uus kivisöe-metallurgia baas, Karagandas (Kasahstanis) — võimas kivisöebassein, Volga ja Uraali vahel — uus naftakeskus «Teine Bakuu». Kivisütt hakati kaevama Petšoras, polaarjoone taga; naftat hakati tootma Turkmeenias, Komi ANSV-s (Uhta jõe ääres) ja teistes piirkondades. Värviliste metallide tootmine hakkas tohutult arenema Kasahstanis. Nõukogude võim äratas ellu vana, hallipäise Uraali. Siin laiendati vanu ja ehitati uusi käitisi. Uraal on muutunud suurimaks kaasaegseks tööstusbaasiks. Stepilagendikule Magnitnaja mäe jalal ehitati Magnitogorsk, väikesest asulast kasvas keemiatööstuse suur keskus Berezniki (Uraalis), väikesest külakesest — Kuznetski kivisöebasseini peakeskus Prokopjevsk. Tekkisid sellised uued tööstuslinnad nagu Stalinsk, Kirovsk, Stalinogorsk, Išimbai, Komsomolsk, Vorkuta ja paljud teised. Üldse on sõjaeelsete viisaastakute jooksul Nõukogude Liidus ehitatud 364 linna, linnaelanike arv aga on kasvanud 1913. aastaga võrreldes rohkem kui kahekordselt.

«Meie maa on suur ja rikas,» ütlesid meie kauged esivanemad. Kuid neil ei jätkunud jõudu nende rikkuste kasutamiseks. Ainult vabanenud rahvas suutis neid rikkusi tõeliselt oma teenistusse rakendada. Osutusid õigeks V. I. Lenini sõnad, mida ta ütles nõukogude võimu olemasolu esimesel aastal: «Meil on materjali nii loodusvarade näol, nii inimjõudude tagavara näol, kui ka selle suurepärase hoo näol, mille on andnud rahva loovatele jõududele suur revolutsioon, — et luua tõepoolest võimas ja rikas Venemaa.»[1]

Sõjaeelsete viisaastakute teostamise tulemusena on Nõukogude Liit muutunud eesrindlikuks tööstusriigiks. Nõukogude industrialiseerimise meetod võimaldas rajada Nõukogude Liidus võimsa ja eesrindliku tööstuse. Jättes seljataha Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa, jõudis Nõukogude Liit tööstuse arenemise tasemelt enne Teist maailmasõda esimesele kohale Euroopas ja teisele kohale kogu maailmas.

Nõukogude Liidus on kasvanud ja tugevnenud maa-

[1] V. I. Lenin, Teosed, 27. kd., Tallinn, 1955, lk. 135.

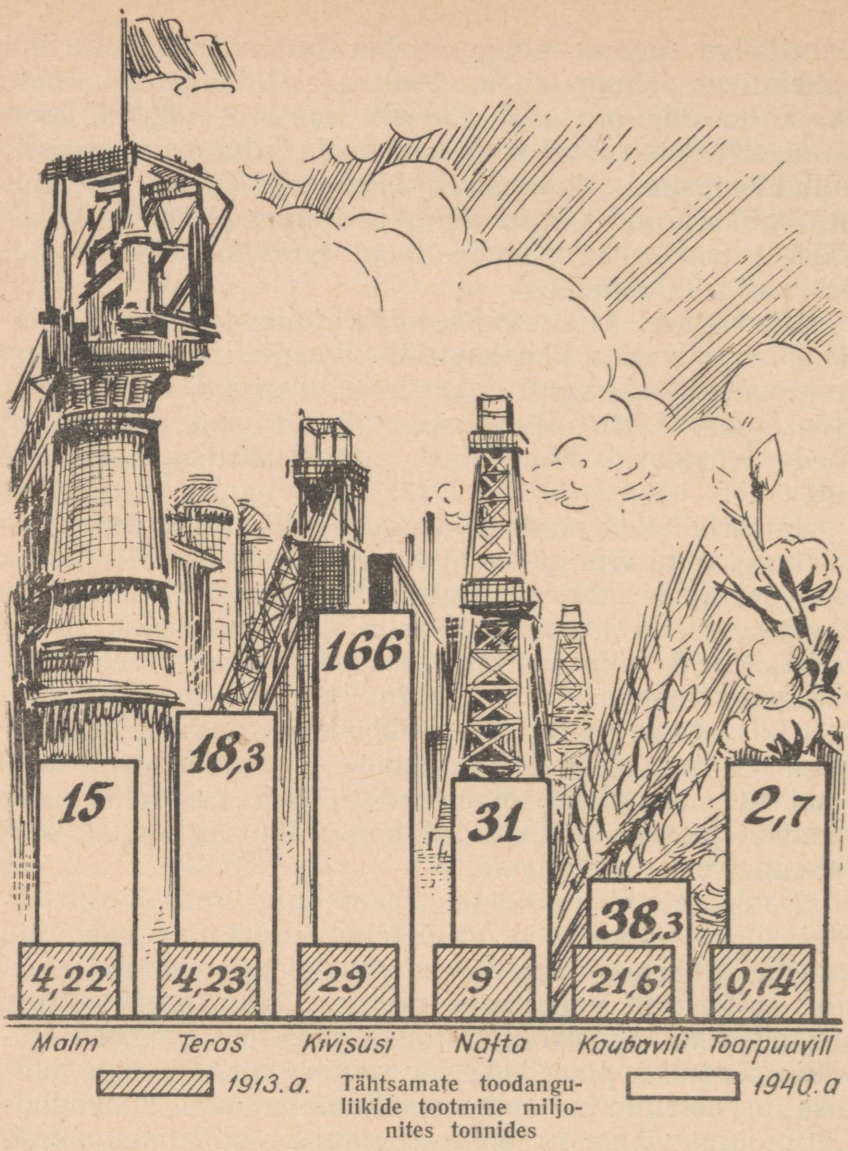
ilma kõige suurem, kõige eesrindlikum, mehhaniseeritud kollektiivne põllumajandus. 1940. aastal töötas kolhooside ja sovhooside põldudel 530 000 traktorit, 182 000 kombaini, 228 000 veoautot ja mitusada tuhat mitmesugust põllutöömasinat. Enne Suurt Isamaasõda tehti kolhoosides kolmveerand kõigist künnitöödest ja üle poole külvitöödest traktoritega; umbes pool teravilja külvipinnast koristati kombainidega.

Nõukogude Liidu kaitsevõime tugevdamine. Sotsialismi ehitati vaenuliku kapitalistliku ümbruse olukorras. Imperialistlikud riigid valmistasid intensiivselt ette sõda Nõukogude Liidu vastu, suurendasid oma relvastatud jõude, laiendasid sõjatööstust, rajasid sõjalisi tugipunkte jne.

Imperialistide poolt Nõukogude Liitu ähvardava kallaletungi ohtu ette nähes hoolitsesid kommunistlik partei ja Nõukogude riik väsimatult NSV Liidu kaitsevõime tugevdamise eest, meie Relvastatud Jõudude eest. Partei ja nõukogude võim valmistasid igati riiki aktiivseks kaitseks ette, tugevdasid distsipliini ja moraali armee ridades, kasvatasid juhtivat ja reakoosseisu, varustasid Nõukogude armee kõige eesrindlikuma sõjatehnikaga ja taotlesid, et nõukogude sõjamehed õpiksid kasutama seda tehnikat ja selle abil võiksid tagasi lüüa igasuguse kallaletungi meie kodumaale.

Kommunistlik partei teadis, et ilma rasketööstuseta ning ilma vilja- ja toorainetagavaradeta ei saa riiki kaitsta. Suurima visaduse ja püsivusega, hoolimata kõigist raskustest, purustades vaenlasi, teostas partei riigi sotsialistliku industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise poliitikat, lõi võimsa sotsialistliku tööstuse ja eesrindliku kolhoosipõllumajanduse. Nõukogude Liit muutus võimsaks tööstusriigiks, kes oli suuteline hulgaliselt tootma kaasaegse relvastuse kõiki liike ja varustama nendega oma sõjaväge kallaletungi puhul väljastpoolt.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus pühendasid erilist tähelepanu tööstuse ülesehitamisele Idas ning seal võimsate metallurgia- ja masinaehitustehaste, suurte kaevanduste ja teiste ettevõtete rajamisele, mis vaen-

NSV Liidu majanduslik võimsus Teise maailmasõja eel

laste kallaletungi puhul väljastpoolt võiksid töötada katkestamatult. Uraali-Kuznetski kombinaat andis juba teise viisaastaku lõpuks ühe kolmandiku kogu meie mustmetallurgia toodangust ning peaaegu ühe neljandiku söetoo-

dangust. Kolhoosikord kindlustas meie sõjaväge ja linnade elanikkonda teravilja, liha ning tööstusliku tooraine vajalike tagavaradega.

Partei poliitika eduka elluviimise tulemusena ületasid materiaalsed võimalused, mis olid Nõukogude Liidu käsutuses Teise maailmasõja eel, mitmekordselt need materiaalsed ressursid, milledega tsaari-Venemaa astus Esimesse maailmasõtta.

LÜHIKOKKUVÕTE

Taastanud edukalt Esimese maailmasõja ja kodusõja poolt purustatud rahvamajanduse, alustas nõukogude rahvas kommunistliku partei juhtimisel sotsialistlikku ülesehitustööd. Kommunistlik partei tõestas, et meil on olemas kõik vajalikud tingimused täieliku sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseks. Ta relvastas nõukogude rahvast sotsialistliku ülesehitustöö selge programmiga. Kommunistlik partei lähtus ja lähtub alati töörahva elulistest huvidest. Neile huvidele vastas meie partei poolt välja töötatud poliitika — töölisklassi ja töötava talurahva liidu, mida juhib töölisklass, tugevdamise poliitika, riigi industrialiseerimise, põllumajanduse kollektiviseerimise ja kultuurirevolutsiooni poliitika.

Sõjaeelsete viisaastakute jooksul teostas nõukogude rahvas riigi industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise. Kommunistlik partei ületas kõik raskused, murdis klassivaenlaste vastupanu, purustas trotskistlikud ja buhhaarinlikud reeturid, organiseeris ja juhtis töölisklassi ja töötava talurahva töövaimustust, mille eesmärgiks oli sotsialistliku ühiskonna ülesehitamine.

Sõjaeelsete viisaastakute vältel likvideeriti Nõukogude Liidus lõplikult ekspluataatorlikud elemendid ja hävitati jäädavalt inimese ekspluateerimine inimese poolt. Esmakordselt maailmas ehitati üles uus ühiskondlik kord — sotsialism.

Sotsialismi võidu tulemusena on tööliste, kolhoosnikute ja teenistujate materiaalne heaolu tunduvalt paranenud. Kogu rahvamajanduse tormilise arenemise tagajär-

jeks oli tööpuuduse likvideerimine Nõukogude Liidus, talupoegade viletsuse ja vaesumise likvideerimine maal. Nõukogude Liidus toimus kultuurirevolutsioon.

Tänu kommunistliku partei õigele poliitikale ja selle poliitika ennastsalgavale toetusele nõukogude rahva poolt, töölisklassi, kolhoositalurahva ja nõukogude intelligentsi teadlikule ja pingelisele tööle, on meie maa muutunud võimsaks sotsialistlikuks tööstus- ja kolhoosiriigiks.

Sotsialismi võit meie maal on vääramatult tõestanud, et töötavad hulgad, rahvas, on peamiseks, otsustavaks jõuks vana korra hävitamisel ja uue, sotsialistliku korra rajamisel. Kommunistlik partei, täites kõrvalekaldumatult Lenini õpetust, koondas miljoneid töötajaid ühtsesse perre ja organiseeris sotsialismi ülesehitamist. Partei juhtis pidevalt Nõukogude riigi mitmekesist tegevust, suunates seda peamisele eesmärgile — sotsialismi ülesehitamisele. Kommunistlik partei oli nõukogude rahva suunavaks ja juhtivaks jõuks võitluses sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise eest.

NELJAS PEATÜKK

Nõukogude sotsialistlik ühiskond

1. SOTSIALISM JA KAPITALISM

Sotsialismi elujõud. Oli aeg, millal töötavad hulgad võisid ainult unistada niisugusest korrast, kus ei ole kapitaliste ega mõisnikke, pole inimese ekspluateerimist inimese poolt, ja kus inimesed muutuvad võrdõiguslikeks kodanikeks kõigil elualadel. Nõukogude rahvas viis need unistused ellu. Kommunistliku partei juhtimisel ehitas nõukogude rahvas üles uue ühiskondliku korra — sotsialistliku korra, mis on tegelikkuses, praktikas näidanud oma eluvõimet ja võimsat jõudu.

Sotsialism on tõeliselt rahvalik kord, mis väljendab töötava rahva põhilisi huve. Sotsialismi ajal kuuluvad kõik rikkused rahvale. Jäädavalt on hävitatud ekspluataatorlikud klassid, likvideeritud ekspluateerimine, viletsus ja tööpuudus. Sotsialism ei tunne ühiskonna jagunemist vaenulikeks klassideks. Sotsialism — see on tööliste, talupoegade ja haritlaste vennalik koostöö. Sotsialism on toonud töötavale rahvale määratu suuri materiaalseid hüvesid ning loonud tingimused rahva materiaalse ja kultuurilise elutaseme järjekindlaks tõstmiseks. Rahva pidevalt kasvavate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste maksimaalne rahuldamine on sotsialistliku riigi tähtsamaid ülesandeid. Sellepärast seisabki kogu nõukogude rahvas kaljukindlalt nõukogude sotsialistliku korra eest, kaitseb ja kindlustab seda igati.

Partei, valitsuse ja rahva ühtsuses peitubki nõukogude sotsialistliku korra jõud ja võitmatus. See ühtsus võimaldab meil auga välja tulla kõige karmimatest katsumustest ja lahendada kõige keerukamaid ülesandeid.

Nõukogude võimu olemasolu esimestel aastatel, kui nõukogude rahvas kommunistliku partei ja Nõukogude riigi juhtimisel alles asus uue, sotsialistliku ühiskonna ülesehitamisele, ütles V. I. Lenin: «Meie lapselapsed vaatavad kapitalistliku korra ajajärgu dokumente ja mälestusmärke kui imeasju. Suure vaevaga saavad nad endale ette kujutada, kuidas võis esimese järgu tarbeainetega kauplemine olla erakätes, kuidas võisid vabrikud ja tehased kuuluda üksikisikutele, kuidas võis üks inimene ekspluateerida teist, kuidas võis eksisteerida inimesi, kes ei teinud tööd.»[1]

Tõepoolest, noorel Nõukogude kodanikul, kes ei tunne vana korda, on raske endale ette kujutada, kuidas võib eksisteerida ühiskond, kus miljonid inimesed on allutatud halastamatule kapitalistlikule ekspluateerimisele, kannatavad suurt viletsust ja puudust, kuna samal ajal käputäis kapitaliste-miljonäre ajab nende töö arvel kokku tohutut vahekasu.

Sotsialismi eelised kapitalismiga võrreldes. Nõukogude sotsialistlikul korral on määratu suuri eeliseid, võrreldes kapitalistliku süsteemiga. Milles need eelised siis seisavad?

Nõukogude Liidus on kiire rahvamajanduse tõus, kultuuri kasv, töörahva materiaalse olukorra paranemine, töörahva miljoniliste hulkade koondumine nõukogude võimu ümber, NSV Liidu rahvaste rahvusliku vendluse ja sõpruse tugevnemine, usk oma jõusse, kindlus homse päeva suhtes. Kapitalistlikes maades on tootmise seisak, kriisiperioodidel tootmise järsk langus, tööpuuduse ja töötavate hulkade viletsuse kasv, kõigi sisemiste ja väliste vastuolude teravnemine, äge klassivõitlus, rahvuslikud tülid, kindlusetus homse päeva suhtes.

Meil NSV Liidus on kapitalistide klassi võim kukutatud ja asendatud töölisklassi võimuga, linna ja maa töörahva võimuga. Sotsialistlik riik on tööliste ja talupoegade riik.

Meie maal on tootmisvahendid — maa, vabrikud, tehased, kaevandused, murrud, raudteed jne. — üldrahva-

[1] V. I. Lenin, Teosed, 29. kd., Tallinn, 1954, lk. 303.

likuks sotsialistlikuks omandiks. Kapitalistlikes maades kuuluvad tootmisvahendid ekspluataatoreile.

Nõukogude Liidus töötavad töölised, talupojad ja haritlased enda heaks, oma ühiskonna heaks. Meie maal ei ole ekspluataatoreid ja keegi ei saa elada võõrast töövaevast. Kapitalistlikes maades töötab töörahvas mitte enda, vaid ekspluataatorite heaks.

Meil arendatakse tootmist plaanipäraselt ja töörahva heaolu pideva tõusu kindlustamiseks. Sotsialistliku tootmise eesmärgiks on inimese materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamine. Kapitalistlikes maades toimub tootmine plaanitult, korratult, anarhiliselt. Kapitalistliku tootmise eesmärgiks on kindlustada kapitalistidele rohkem kasumeid.

Rahvatulu jaotamine meie maal toimub töörahva ainelise olukorra süstemaatilise parandamise ja sotsialistliku tootmise laiendamise huvides nii linnas kui ka maal. Kapitalistlikes maades jaotatakse rahvatulu käputäie ekspluataatorite rikastamise huvides.

NSV Liidus ei ole ega saa olla majanduskriise. See, et ei ole olemas tööpuudust ja suurenevad töötava rahva vajadused ning ostujõud, on alaliseks tootmise laiendamise allikaks. Kapitalistlikes maades on majanduskriisid ja tööpuudus vältimatud, sest tootmise kasv põrkab seal nagu tõkkele töörahva miljoniliste hulkade materiaalse kindlustatuse halvenemisele.

Nii näeme, et NSV Liidus kuulub võim töörahvale, tootmisvahendid on ühiskondlikuks omandiks, on kaotatud inimese ekspluateerimine inimese poolt, töölised töötavad enda heaks, oma ühiskonna heaks, tööstuslikku ja põllumajanduslikku tootmist arendatakse plaanipäraselt ja laiendatakse pidevalt rahva huvides, tarbimisesemed jaotatakse vastavalt töö hulgale ja kvaliteedile, rahva materiaalne ja kultuuriline elujärg paraneb pidevalt. Niisugune ühiskonna korraldus ongi sotsialism.

Elu on näidanud, et nõukogude sotsialistlik kord on parem ühiskonna organiseerimise vorm kui ükskõik missugune mittenõukogulik ühiskondlik kord.

Sotsialistlik kord on kindlustanud meie majanduse ja kultuuri arenemise ennenägematult kiire tempo ning meie

maa muutmise mahajäänud maast eesrindlikuks tööstus- ja kolhoosiriigiks. Sel ajal, kui kapitalism takerdus üha enam lahendamatuisse vastuoludesse, sammus sotsialistlik ühiskondlik kord järjekindlalt edasi.

Suure Isamaasõja tingimustes võimaldas nõukogude sotsialistlik kord meie kodumaal edukalt vastu pidada karmidele sõjaaja katsumustele, tagasi lüüa tugeva ja ohtliku vaenlase ägeda pealetungi ning saavutada tema täieliku purustamise.

Sõjajärgsel ajajärgul ilmnesid uue jõuga nõukogude sotsialistliku ühiskondliku korra eelised. Nõukogude ühiskondlik kord võimaldas meie rahval edukalt toime tulla sõja raskete tagajärgedega ja kiiresti edasi liikuda kõigil elualadel.

Vaatleme üksikasjalisemalt sotsialistliku korra põhilisi iseärasusi.

2. SOTSIALISTLIK RAHVAMAJANDUSE SÜSTEEM

Sotsialistlik omandus on nõukogude korra majanduslikuks aluseks. Ükskõik missuguse ühiskondliku korra iseloomustamiseks on otsustava tähtsusega küsimus sellest, kellele kuuluvad tootmisvahendid, kas need on kogu ühiskonna või üksikute isikute, rühmade või klasside käes. Kui tootmisvahendid on ühiskondlikuks omandiks, siis kasutatakse neid kogu ühiskonna hüvanguks; kui nad on eraomandiks, siis on nad ühe inimese teise inimese poolt ekspluateerimise vahendiks.

NSV Liidus valitseb jagamatult tootmisriistade ja -vahendite ühiskondlik sotsialistlik omandus. Meie maa tohutud rikkused on kogu rahva ühisvara. Sellepärast ei ole ega saa NSV Liidus olla inimese ekspluateerimist inimese poolt.

Ühiskondlik sotsialistlik omandus hõlmab peaaegu kõiki tootmisvahendeid meie maal. Nõukogude seadused lubavad üksiktalupoegade ja käsitööliste väikseid eramajapidamisi. Kuid selliste majapidamiste olemasolu vajalikuks tingimuseks on see, et nende omanikud töötavad isiklikult ega ekspluateeri võõrast tööjõudu.

Teistsugune on olukord kapitalistlikes maades. Kapi-

talistliku ühiskonna majandusliku aluse moodustab maa, metsade, vabrikute, tehaste ning teiste tootmisvahendite eraomandus. Kõik töörahva poolt paljude sajandite vältel loodud rikkused on seal koondatud kapitalistide ja mõisnike kätte, kes moodustavad elanikkonna tühise vähemiku.

Ameerika Ühendriikides on lõviosa kõikidest materiaalsetest väärtustest koondatud käputäie miljonäride ja miljardäride kätte. Monopolide ja pankade suuromanike 66 perekonnale kuuluvad loendamatud rikkused ning nad määravad tegelikult riigi kogu sise- ja välispoliitika.

Põllumajanduslik tootmine on Ameerika Ühendriikides samuti koondatud suurmaaomanike, monopolide kätte, kellele kuulub peaaegu 75 protsenti kogu maast. Suurel osal ameerika farmeritest (nii nimetatakse Ühendriikides põlluharijaid) ei ole maad ja nad on sunnitud seda kõrge hinnaga suurmaaomanikelt rentima.

Sel ajal, kui tootmisvahendite eraomandust kasutatakse käputäie ekspluataatorite rikastamiseks, on ühiskondlik sotsialistlik omandus töötava rahva heaolu kasvu ja nõukogude sotsialistliku ühiskonna võimsuse allikaks. Iga töötaja on eluliselt huvitatud sellest, et tugevdada Nõukogude riigi majanduslikku võimsust ning kaitsta ja suurendada ühiskondlikku omandit.

Sotsialistlik ühiskondlik omandus esineb NSV Liidus kahes vormis: riikliku omanduse kujul, milleks on kogu rahva vara, ja kooperatiivse-kolhoosliku omanduse kujul (üksikute kolhooside, kooperatiivsete koondiste omand).

Sotsialistliku omanduse kahele vormile vastab sotsialistlike majandite kaks liiki: 1) riiklikud ettevõtted — vabrikud, tehased, sovhoosid, masina-traktorijaamad jne.; 2) kooperatiivsed (kollektiivsed) majandid — kolhoosid, tööndusliku artellid, tarbijate kooperatiivide ettevõtted.

Riiklik sotsialistlik omandus kindlustus NSV Liidus tootmisvahendite kapitalistliku eraomanduse likvideerimise tulemusena. Nõukogude võim võttis kapitalistidelt ja mõisnikelt ära tootmisvahendid ja natsionaliseeris need, s. t. muutis nad riiklikuks sotsialistlikuks omandiks. Praegu moodustavad riiklike ettevõtete hiiglasuure enamuse need ettevõtted, mis rahvas on rajanud nõukogude võimu ajal.

Riiklik omand on põhiline ja tähtsam osa kogu omandist Nõukogude Liidus. Temale kuulub juhtiv osa kogu rahvamajanduse arendamisel. NSV Liidu Konstitutsiooni järgi on riiklikuks omandiks maa, maapõuevarad, veed, metsad, tehased, vabrikud, kaevandused, murrud, raudtee-, vee- ja õhutransport, pangad, sidevahendid (post, telegraaf, telefon, raadio), riigi poolt organiseeritud suured põllumajanduslikud ettevõtted (sovhoosid, masina-traktorijaamad jms.), samuti kommunaalettevõtted ja põhiline elamufond linnades ja tööstusasulates.

Kõik riiklikud ettevõtted — tehased, sovhoosid, masina-traktorijaamad jne. — on sotsialistlikud ettevõtted. Nõukogude riik määrab ettevõtte direktori, kes juhib ettevõtte kogu majanduslikku tegevust ja vastutab riigi ees tootmisvahendite õige kasutamise ja tootmisplaani täitmise eest. Tehase või sovhoosi töölised ja teenistujad ning nende ametiühingu-organisatsioonid võtavad aktiivselt osa tootmise korraldamisest ning aitavad administratsioonil kõrvaldada puudusi. Selleks kutsutakse ettevõtetes kokku majandusaktiivi koosolekuid ja tootmisnõupidamisi. Riikliku ettevõtte töölised ja teenistujad saavad riigilt palka vastavalt oma töö hulgale ja kvaliteedile.

Kõrvuti riiklike ettevõtetega — sovhooside ja masina-traktorijaamadega — on põllumajanduses olemas kooperatiiv-kolhooslikud ettevõtted. Miljonid talumajandid ühendasid kolhoosides oma tootmisvahendid ja hakkasid töötama ühiselt. Tekkis kooperatiiv-kolhooslik sotsialistlik omand, s. t. töötajate üksikute kollektiivide omand.

Kolhoosnikud töötavad maal, mis on sotsialistliku riigi omandiks. Peamised tootmisriistad, mida kasutavad kolhoosid (traktorid, kombainid ja teised põllumajanduslikud masinad), on koondatud masina-traktorijaamadesse ja nad on riiklikuks omandiks. Masina-traktorijaamad etendavad otsustavat osa kooperatiiv-kolhoosliku omandi kindlustamisel ja arendamisel, nendele kuulub kolhoositootmises juhtiv koht. Kooperatiiv-kolhoosliku omandi moodustavad kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondlikud ettevõtted koos nende elusa ja eluta inventariga, kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioo-

nide poolt toodetavad saadused, samuti nende ühiskondlikud ehitised.

Kolhoosi peremeheks on talupoegade-kolhoosnikute kollektiiv. Põllumajandusliku artelli põhikirja järgi juhib kolhoosi tema liikmete üldkoosolek, koosolekute vahelisel ajal aga üldkoosolekul valitud juhatus eesotsas esimehega. Kolhoosnikute töö tasutakse kollektiivmajapidamise sissetulekutest normipäevade järgi, vastavalt iga kolhoosniku poolt kolhoosis tehtud töö hulgale ja kvaliteedile.

Ühiskondlik omandus ja ühismajapidamine on kolhoosi peamiseks jõuks, tema õitsengu, kolhoosnikute jõuka ja kultuurse elu aluseks. Mida rohkem arendatakse artelli ühismajapidamist, seda suuremad on tema tulud, seda tasuvam on normipäev, seda suuremad on iga kolhoosniku sissetulekud. Sellepärast on kolhoosnikud eluliselt huvitatud ühiskondliku, artellimajapidamise arendamisest.

Kogu kolhoosides toodetud produktsioon kuulub kolhoosidele enestele. Osa sellest produktsioonist müüvad nad müügikohustuse korras kindlate varumishindadega riigile. Peale müügikohustuse ostab riik kolhoosidelt põllumajandussaadusi kokkuostuhindadega, mis on märksa kõrgemad varumishindadest. Riiklik varumine ja põllumajandussaaduste kokkuost on kolhoosidele väga tähtsaks rahaliste tulude allikaks. Täitnud oma kohustused riigile ning maksnud naturaaltasu masina-traktorijaama töö eest, talitavad kolhoosi liikmed kolhoosi kogu toodangu ja sissetulekutega oma äranägemise järgi, vastavalt põllumajandusliku artelli põhikirjale.

Ühismajapidamise kõrval, mis on kolhoosi peajõuks, on igal kolhoosnikul vastavalt põllumajandusliku artelli põhikirjale isiklik majapidamine õueaiamaal (elumaja, juurviljaaed, produktiivloomad, kodulinnud, põllumajanduslik väikeinventar).

Põllumajanduslik artell ühendab kolhoosnikute isiklikud huvid artelli ühiskondlike huvidega, kohandades sobivalt isiklikud huvid ühiskondlike huvidega.

Riiklikel ja kooperatiiv-kolhooslikel ettevõtetel on ühine alus. Nii ühtede kui teiste ettevõtete tootmisvahen-

did on ühiskondlik omand ja nende töötajad töötavad üheskoos ühismajapidamises. Nii riiklike kui ka kooperatiiv-kolhooslike ettevõtete töötajate töö eest tasutakse vastavalt sotsialistlikule reeglile: tehtud töö hulga ja kvaliteedi järgi. Nii ühed kui teised ettevõtted töötavad vastavalt ühtsele rahvamajandusplaanile.

Seega on nii riiklikud kui ka kooperatiiv-kolhooslikud ettevõtted sotsialistlikud ettevõtted. Sotsialistlik omandus on meie kodumaa võimsuse, rahva materiaalse heaolu ja kultuurilise elutaseme kasvu allikas.

Kõigil töötajail on sotsialistlikus ühiskonnas õigus isiklikule omandile. Seda õigust kaitseb NSV Liidu Konstitutsioon. Kodanike isikliku omandi moodustavad nende töötulud ja säästud, isiklikud ja kodused tarbeesemed ning kolhoosipere omand. Meie maal, kus ühiskondlik sotsialistlik omandus on kõige tähtsamaks rahvahulkade heaolu tõusu allikaks, on töötajate isiklik omand lahutamatult seotud ühiskondliku omandiga. Mida rohkem toodangut annavad meie ettevõtted ja kolhoosid, seda rohkem läheb saadusi nõukogude ühiskonna töötajate isiklike vajaduste rahuldamiseks. Sotsialistlikus ühiskonnas ei saa isiklikku omandit kasutada võõra tööjõu ekspluateerimiseks. Seega valitseb meie maal jagamatult ühiskondlik omand. Meil ei ole inimeste klasse, kelle eraomandiks on vabrikud, tehased, maa ja teised tootmisvahendid. Meil valdavad töötajad ühiselt tootmisvahendeid, mis moodustavad ühiskondliku sotsialistliku omandi. Sellepärast on kõigil nõukogude inimestel ühine huvi — igati arendada ja kindlustada ühiskondlikku omandit, sest see teenib töötava rahva kasu ja heaolu. Tootmisvahendite ühiskondlik omandus ühendab inimesi, kindlustab seltsimehelikku koostööd ja nende huvide ühtsust.

Nõukogude majanduse arendamine. Meie sotsialistliku korra suureks eeliseks on see, et meil on võimalik arendada rahvamajandust rangel teaduslikul alusel.

Kõik tööstusettevõtted, transport, pangad, sidevahendid, kolhoosid, sovhoosid, masina-traktorijaamad, kaubandusettevõtted jne. moodustavad ühtse sotsialistliku rahvamajanduse, mis on rajatud ühiskondliku, sotsialistliku omandi alusele ja töötab ühtse riikliku plaani järgi.

Kapitalistlikes maades katkestavad majanduse arendamist perioodiliselt hävitavad ületootmiskriisid. Nõukogude inimesele paistab see olevat täiesti mõttetu, et käputäis kapitaliste põletab või heidab merre vilja, kohvi ja palju teisi saadusi, kuna samal ajal kapitalistlike maade miljonid töötajad nälgivad.

J. V. Stalin ütles: «... Neil, kapitalistidel, peetakse täiesti normaalseks, et kriiside ajal hävitatakse «ülearused» kaubad ja põletatakse ära «üleliigsed» põllumajandussaadused, et säilitada kõrgeid hindu ja kindlustada kõrgeid kasumeid, kuna meil, NSV Liidus, need, kes oleksid süüdi niisugustes kuritegudes, saadetaks hullumajja ... Peab tunnistama, et majandussüsteem, mis ei tea, kuhu panna oma «ülearust» toodangut, ja mis on sunnitud selle ära põletama momendil, kui rahvahulkades valitseb viletsus ja tööpuudus, nälg ja laostumine, — niisugune majandussüsteem kuulutab endale ise surmaotsuse.»[1]

Meil on lugu hoopis teisiti. Kui kapitalistlikus majanduses ei ole plaanipärasust, kogu ühiskonna huvide eest hoolitsemist, siis sotsialistlik majandus nõuab ühtset riiklikku plaani, mis hõlmab kõiki rahvamajandusharusid. Ilma ühtse riikliku plaanita pole võimalik sotsialistliku majanduse õige, kooskõlastatud, häireteta töö, pole võimalik majanduse arenemine.

NSV Liidu Konstitutsioonis on öeldud: «NSV Liidu majanduslikku elu määrab ja suunab riiklik rahvamajanduse plaan ühiskondliku rikkuse suurendamise, töörahva ainelise ja kultuurilise taseme järjekindla tõusu, NSV Liidu sõltumatuse kindlustamise ja ta kaitsevõime tugevdamise huvides.»[2]

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise plaanide koostamist juhivad kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus. Riiklikke rahvamajandusplaane koostatakse mitmesuguseks ajaks — üheks aastaks, viieks aastaks ja veel pikemaks ajaks. NSV Liidu rahvamajanduse arendamise plaanide kõrval on olemas üksikute vabariikide,

[1] J. V. Stalin, Teosed, 12. kd., Tallinn, 1952, lk. 313.

[2] Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Konstitutsioon (Põhiseadus), Tallinn, 1954, lk. 5.

kraide, oblastite ja rajoonide rahvamajanduse arendamise plaanid, samuti üksikute rahvamajandusharude ja ettevõtete arendamise plaanid. NSV Liidu rahvamajanduse arendamise plaanid kinnitab NSV Liidu Ülemnõukogu ja pärast seda omandavad nad riikliku seaduse jõu.

Plaaniga määratakse tööstustoodangu üldmaht, määratakse kindlaks, kui palju ja missugust toodangut peab tootma iga tööstusharu, missuguseid uusi ettevõtteid tuleb ehitada, kui palju ning missugust tööjõudu on tarvis ette valmistada. Plaanis nähakse ette põllumajanduse toodangu kasv, kariloomade arvu suurendamine, põllumajanduse varustamine masinatega, väetistega jne.

Plaan määrab kindlaks, kui palju on tarvis kaupu ühest kohast teise vedada ning missuguseid uusi raudteid ja autoteid tuleb rajada, et kindlustada kasvavat veokäivet. Plaanis nähakse ette kaubakäibe maht meie maal, üksikute tööstusharude vahel, tööstuse ja põllumajanduse vahel saaduste vahetuse õige organiseerimine, määratakse kindlaks, missugune peab olema riiklik ja kooperatiivne kaubandusvõrk.

Plaanis on ette nähtud abinõud nõukogude rahva materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmiseks, teaduslike ja kultuuriasutuste, instituutide, koolide, raamatukogude, klubide, haiglate jne. arendamiseks meie maal.

Rahvamajandusplaanide koostamisel nähakse ette kütteaine, metallide, masinate, toidu- ja toorainete, tööjõu riiklike reservide (tagavara) loomine. Niisugused reservid on vajalikud juhuks, kui tekib häireid plaanide täitmisel või kui tekivad ettenägemata kulud (näiteks loodusõnnetuse tagajärjel), samuti imperialistide võimalike kallaletungide puhuks. Rahvamajanduse plaaniline juhtimine pole võimalik ilma küllaldaste materiaalsete reservideta.

Kesksed planeerimisorganid koondavad oma tähelepanu plaani peamistele ja otsustavatele näitajatele. Suur osa on planeerimisel täita ka kohalikel organitel, tööstusettevõtetel, kolhoosidel. Neil on võimalik tootmisplaanide väljatöötamisel täielikumalt arvestada kohalikke reserve ja tootmisvõimalusi.

Igal ettevõttel on oma tootmisplaan, mis on koostatud riikliku rahvamajandusplaani alusel. Niisuguses tehase,

vabriku tootmisplaanis on ette nähtud toodangu kindla hulga väljalase. Plaan näeb ette toodangu kvaliteedi pidevat tõstmist. Plaanis määratakse toodangu väljalase kindlaks tonnides, meetrites, tükiviisi ning samuti rahalises väljenduses, rublades. Plaan sisaldab ülesandeid tööviljakuse tõstmise ja omahinna alandamise alal. Plaanis on kindlaks määratud tööliste ja teenistujate üldarv ning nende palga üldsumma.

Riiklike plaaniülesannete alusel koostatakse igas ettevõttes tehnika, tootmise ja finantsplaan, mis kujutab endast ettevõtte tehnika-, tootmis- ja finantsalase tegevuse koondplaani.

Plaani täitmisel on eriti tähtis, et iga ettevõte valmistaks kõrgekvaliteedilist toodangut ja sealjuures komplektselt. Ka on tarvilik, et täidetaks rangelt seadmete kasutamise ning tooraine, kütteaine ja elektrienergia kulutamise norme ning ülesandeid tööviljakuse tõstmise ja toodangu omahinna alandamise alal.

Toodangu omahinna alandamises peegeldub nagu peeglis kogu ettevõtte töö. Toodangu omahinna alandamist kindlustab tööviljakuse tõstmine, seadmete parem kasutamine, toorainete ja materjalide kokkuhoidlik kulutamine, seisakute ja praagi likvideerimine.

Kõik ettevõtted ja majandusorganisatsioonid on kohustatud järjekindlalt teostama kokkuhoiurežiimi, mis on sotsialistliku majandamise meetodiks. Mida tähendab teostada kokkuhoiurežiimi? See tähendab saavutada tehaste, vabrikute, kaevanduste, masina-traktorijaamade, sovhooside ja teiste sotsialistlike ettevõtete töös parimaid tulemusi kõige väiksemate kuludega.

Kokkuhoiurežiimi teostamise tähtsaimaks vahendiks on isemajandamine. Isemajandamisel sõltub ettevõtte rahanduslik olukord ettevõtte enda töö tulemustest. Kui ettevõte töötab hästi, täidab ja ületab riiklikke plaane kõigi näitajate osas, alandab omahinda ja saadab õigeaegselt ära toodangu, siis katavad rahalised laekumised mitte ainult tema poolt tehtud kulutused, vaid nad kindlustavad peale selle ettevõttele kasumi (ettevõtte puhastulu).

Nõukogude riik juhib põllumajanduse arendamist.

Plaani järgi töötavad kolhoosid, masina-traktorijaamad ja sovhoosid. Riiklike ülesannete alusel, arvestades oma põllumajandusliku tsooni iseärasusi ja teisi kohalikke tingimusi, koostavad kolhoosid oma aasta-tootmisplaanid. Neis plaanides nähakse ette: külvipindade suurus ja põllumajanduskultuuride viljakus, ühisloomakasvatuse arendamine ja produktiivsus, normipäevade kulutus, ehitustööde maht, sissetulekute jaotamine ja teised näitajad. Kolhooside tootmis- ja finantsplaanide koostamisel arvestatakse vajadust laiendada ühismajapidamist, juurutada eesrindlikku agrotehnikat, parandada töö organiseerimist ja suurendada tööviljakust, tõsta kolhoosnikute materiaalset heaolu ja kultuurilist taset.

Tootmisplaan ei piirdu arvude ja ülesannete loeteluga. Plaani koostamine tähendab alles töö algust. Peamine on võitlus nende õigeaegse täitmise eest. Riiklike plaanide täitmine tugineb rahvahulkade aktiivsele loovale tegevusele. Sealjuures täpsustatakse, muudetakse ja täiendatakse iga plaani selle täitmise käigus rahvahulkade kogemuste põhjal. See on ka arusaadav, sest ükski plaan ei saa varem ette näha kõiki neid võimalusi, mis peituvad sotsialistliku korra sügavustes ja tulevad esile alles tööprotsessis. Meie maa töötajad, olles eluliselt huvitatud rahvamajanduse tõusust, võtavad aktiivselt osa plaanide koostamisest ja täiendavate tootmisreservide otsimisest. Nad on otsustavaks jõuks võitluses plaanide täitmise eest.

Kommunistlik partei selgitab rahvale riiklike plaanide eesmärke ja ülesandeid ning mobiliseerib töörahvast plaani täitmisele ja ületamisele. Plaani üldine täitmine on eluliselt vajalik kogu meie maale; kogu meie majandus, kõik majandusharud, kõik ettevõtted on seotud ja plaaniülesannete mittetäitmine ühes tehases võib esile kutsuda raskusi teiste ettevõtete töös.

Võidelda plaani täitmise eest — see tähendab täita plaan mitte ainult kogu tööstusharus tervikuna, vaid ka igas ettevõttes, igas tsehhis, igas brigaadis, igal tööpingil, igas vahetuses, ja seejuures täita iga päev, mitte üksnes toodangu hulgalt, vaid tingimata ka kvaliteedilt, komplekssel, kõigi toodanguliikide alal, kindlaksmääratud omahinnaga.

Saanud kätte plaani, arvestab iga ettevõtte kollektiiv veel kord kõiki oma võimalusi ja kaalutleb, kas ei saaks lühendada plaani täitmise aega, alandada toodangu omahinda, tõsta ettevõtte rentaablust jne. Ettevõtte töölised, insener-tehnilised töötajad ja teenistujad võtavad endile kohustusi mitte üksnes täita, vaid ka ületada tootmisplaane kõigi näitajate osas.

Suur tähtsus on plaani ja nende kohustuste täitmise kontrollimisel, mis ettevõtete kollektiivid on endale võtnud. See kontroll tagab plaaniülesannete täpse, süstemaatilise ja pideva täitmise iga tsehhi ning jaoskonna poolt päevast päeva. Ilma täitmise kontrollimiseta jääks plaan tühiseks paberilipakaks.

Meie plaanid on võimsaks vahendiks töörahva hulkade mobiliseerimisel nende ülesannete täitmisele, mis kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus seavad kõigi NSV Liidu rahvamajandusharude arendamiseks.

Riigieelarve. Suurt osa nõukogude majandussüsteemis etendab riigieelarve. Riigieelarveks nimetatakse riigi tulude ja kulude loetelu üheks aastaks. Riigieelarve tulude osa koosneb rahasummadest, mis laekuvad otseselt riigi käsutusse. Kulude osa näeb ette nende summade ärakasutamist ühiskonna vajadusteks. Riigieelarve abil kindlustab Nõukogude riik rahasummadega — finantseerib — rahvamajanduse arendamist, riigikaitse vajadusi ja kõiki üritusi elanikkonna materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmiseks. Riigieelarve koostatakse kooskõlas rahvamajandusplaaniga.

Ka kapitalistlikes riikides on olemas riigieelarved. Kuid need erinevad põhjalikult sotsialistliku riigi eelarvest. Kodanlike riikide eelarvetes moodustavad tulude osa peamiselt töötajailt võetavad maksud. Sealjuures kulutatakse töötajate haridusele ja tervishoiule tühiseid summasid. Ameerika Ühendriikides näiteks kulutatakse haridusele ja tervishoiule vähem kui 2 protsenti riigieelarvest. Rahvahulkade riisumisega kogutud summad suunab kodanlik riik riikliku rõhumisaparaadi ülalpidamiseks ja imperialistlike sõdade ettevalmistamiseks. Riigieelarvest makstakse kapitalistidele kõrgeid hindu sõjaliste

tellimuste eest. Nii rikastuvad valitsevad klassid maksumaksjate — tööliste ja talupoegade — massi arvel.

Hoopis teisiti on lood meie maal. Millest moodustub Nõukogude riigieelarve tulude osa? Peamised summad laekuvad riigieelarvesse sotsialistlikelt ettevõtetelt ja organisatsioonidelt käibemaksude, kasumitest mahaarvamiste, masina-traktorijaamade tulude jne. näol. Nii moodustavad 1954. aastal rahvamajandusest laekunud summad enam kui neli viiendikku kõigist NSV Liidu riigieelarve tuludest.

Riigi tulude muu osa moodustavad summad, mis laekuvad elanikelt võetavaist maksudest, samuti riigilaenudest. Nagu näeme, moodustavad elanikkonnalt võetavad maksud vaid tähtsusetu osa riigieelarve tuludest. Väljamaksud ja abirahad, mis töötajad saavad riigilt, katavad elanikkonnalt võetavad maksud mitmekordselt. Summad, mis elanikud on laenanud riigile, lähevad rahvamajanduse ja kultuuri arendamiseks. Sealjuures moodustavad riigilaenude protsendid ja võidud töötajate märkimisväärse sissetulekuallika.

Nõukogude riigi kulude põhiline osa on suunatud rahvamajanduse arendamiseks, rahva materiaalse ja kultuurilise elutaseme tõstmiseks: haridusele, tervishoiule, sotsiaalkindlustusele, sotsiaalhooldusele ning abirahaks lasterikastele ja vallasemadele. NSV Liidu ühtsest riigieelarvest määratakse suured summad liiduvabariikide eelarvetesse. Sellest kõigest ilmneb kujukalt Nõukogude riigi hoolitsus rahva heaolu eest.

Riigieelarve järgi summade õigeaegsel ja täielikul laekumisel on esmajärguline tähtsus meie kodumaa majandusliku võimsuse suurendamisele ja töötava rahva heaolu tõstmisele. Plaani mittetäitmine ühes või teises majandusharus põhjustab sellelt majandusharult riigieelarvesse summade laekumise vähenemise. On vaja, et kõik rahvamajandusharud, iga ettevõte täidaksid riiklikke plaane, et kogu elanikkond täidaks korralikult oma kohustused riigi ees.

Meie riik jälgib riigieelarve järgi assigneeritavate summade õiget kulutamist. On tarvis kokkuhoidlikult

kulutada rahva raha, tingimata võidelda pillamise vastu ja rangelt kinni pidada finantsdistsipliinist.

Nõukogude kaubandus. Sotsialistliku rahvamajanduse üheks tähtsaks alaks on kaubandus. Nõukogude kaubandus on ja jääb kauaks sotsialistliku ühiskonna liikmete vahel rahvatarbeesemete jaotamise põhiliseks vormiks, tema ülesandeks on viia sotsialistliku tööstuse ja põllumajanduse toodangut elanikkonna kätte. Nõukogude kaubandus täidab suurt osa majanduslike sidemete arendamisel linna ja maa vahel, riikliku tööstuse ja kolhoosliku põllumajanduse vahel. Meie rahvamajandus ei saa areneda ilma hästi organiseeritud ja laialdase kaubakäibeta.

Kaubandus tekkis ammu. Kuid eriti laialdaselt arenes ta kapitalismi tingimustes. Kapitalistlikes maades müüakse ja ostetakse mitte ainult tööprodukte, maad, vaid ka inimese tööjõudu. Kapitalistliku kaubanduse eesmärgiks on saada kasumeid. Kapitalistid ja spekulandid kasutavad igasuguseid võimalusi hindade üleskruvimiseks, et sedaviisi saada võimalikult suurt vahekasu. Kapitalistlikul turul on rohkesti igasuguseid kaupu, kuid töötajatel pole sellest kergem, nende ostujõud kahaneb iga aastaga.

Nõukogude kaubandus erineb põhjalikult kapitalistlikust kaubandusest. Meil on maa ja teised tootmisvahendid lakanud olemast kaubad, s. t. neid ei müüda ega osteta ja nad ei saa kellelegi olla spekulatsiooni ja kerge teenistuse allikaks. Ka tööjõud ei ole meil kaubaks, kuna töölisklass koos kolhoositalurahvaga hoiab enda käes võimu ja valdab tootmisvahendeid. Nõukogude kaubandus etendab määratu suurt osa meie partei ja valitsuse tähtsaima ülesande täitmisel — rahva järjest kasvavate materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste maksimaalsel rahuldamisel.

Nõukogude kaubandus hõlmab riiklikku ja kooperatiivset kaubandust ja samuti ka kolhoositurgu. Meie maa kaubakäibes on juhtiv koht riiklikul kaubandusel, mida arendatakse kaupluste, sööklate ja teiste kaubandusorganisatsioonide laia võrgu kaudu. Suur hulk kaupu käib läbi tarbijate ja tööndusskooperatsioonist ning teistest kooperatiivkaubanduse ettevõtetest. Linnade ja tööstusasulate

elanikkonna varustamisel põllumajandussaadustega on tähtsaks vahendiks kolhoosikaubandus.

Riikliku ja kooperatiivse kaubanduse kauplustes müüakse kaupu kindlate plaaniliste hindadega; need määrab kindlaks riik ja nad on kohustuslikud kõigile kaubandusorganisatsioonidele. Kolhoositurul ei määrata hindu varem kindlaks. Need kujunevad sõltuvalt nõudmisest ja pakkumisest. Kolhoosituru hinnad sõltuvad palju sellest, kuivõrd hästi on organiseeritud kaubandus riiklikes ja kooperatiivsetes kauplustes, missuguste hindadega neis kaupu müüakse. Mida rohkem on riikliku ja kooperatiivkaubanduse kauplustes kaupu ja mida madalamad on seal nende hinnad, seda madalamad on hinnad kolhoositurul. Nõukogude ühiskonnas teostatakse järjekindlalt hindade alandamise poliitikat. Selle tulemusena elanikkonna ostujõud ja rahvatarbimine kogu aeg kasvab.

Nõukogude rahva heaolu pideva tõstmise eesmärgil taotlevad partei ja valitsus laiatarbekaupade tootmise edasist suurendamist meie maal. Samal eesmärgil pööratakse suurt tähelepanu nõukogude kaubanduse igakülgsele arendamisele.

Kaubandus avaldab väga suurt mõju tootmise mahule. Mida kiiremini realiseeritakse, müüakse kaubad, seda suuremad on võimalused nende tootmise kiirendamiseks ja laiendamiseks. Arvestades elanikkonna vajadusi, dikteerib kaubandus tootmisele, missugused peavad olema toodangu sortiment ja kvaliteet. Hästikorraldatud nõukogude kaubandus on NSV Liidu rahvamajanduse edasise kasvu võimsaks hoovaks.

3. TÖÖ SOTSIALISTLIKUS ÜHISKONNAS

Töö on iga Nõukogude kodaniku kohuseks ja auasjaks. Paljude sajandite kestel oli töö pealesunnitud ränk koorem. Miljonid töötajad küürutasid selga ekspluataatorite kasuks ning nende töö kulul elas ja rikastus väike kildkond logelejaid — mõisnikke, kapitaliste ja neid teenindav teenijaskond.

Sotsialism vabastas töö ekspluateerimisest. V. I. Lenin kirjutas oma artiklis «Kuidas organiseerida võistlust?»:

«Esmakordselt pärast sajandeid kestnud tööd võõraste kasuks, sunniviisilist tööd ekspluateerijate kasuks avaneb võimalus *töötada enda jaoks*, kusjuures see töö tugineb kõigile uusima tehnika ja kultuuri saavutustele.»[1]

Sotsialistlikus ühiskonnas pole kohta võõra töö kulul elavaile ekspluataatoreile ja päevavarastele. Siin ei saa keegi oma töökohust teiste kaela veeretada. Ainult isiklik töö on sotsialismi tingimustes inimeste olemasolu allikaks. Sotsialism ja töö on teineteisest lahutamatud. NSV Liidu Konstitutsioonis on kirjutatud, et töö on meie maal iga töövõimelise kodaniku kohuseks ja auasjaks. «Kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma» — see on sotsialismi reegel.

Kuna töötulemused on meie maal rahva ühisvaraks, on töölised, kolhoosnikud, kõik sotsialistlikus tootmises töötajad huvitatud iga ettevõtte, kolhoosi, masina-traktorijaama ja sovhoosi parimate töötulemuste saavutamisest. Nõukogude inimeste ennastsalgav töö on rahvatulu kasvu, meie kodumaa võimsuse suurendamise, kõigi meie ühiskonna liikmete kultuurse ja jõuka elu tähtsaimaks tingimuseks.

Kapitalismi tingimustes ei ole tööline huvitatud ja ta ei saagi olla huvitatud töö parandamisest vabrikus või tehases, mis kuulub kodanlusele. Töö kapitalismi tingimustes on pealesunnitud ja ränk koorem. Seal kuulub tööprodukt kapitalistile, kellel on tähtis saada võimalikult rohkem kasumeid. Kõik muu kapitalisti ei huvita. On sul tööd, siis küüruta selga kapitalistide ja mõisnike kasuks. Ei ole tööd, siis sure kas või nälga — kellelgi pole sinuga asja.

Sotsialismi ajal on töö esmakordselt muutunud iga inimese ja kogu ühiskonna südamelähedaseks asjaks, au, kuulsuse, vapruse ja kangelaslikkuse asjaks.

Üks sotsialismi suurimaid võite on õigus tööle: Nõukogude Liidus on jäädavalt hävitatud tööpuudus, see kapitalistliku korra alaline kaaslane ja töölisklassi hirmus nuhtlus.

Nõukogude riik hoolitseb pidevalt töö hõlbustamise eest: mehhaniseeritakse kõik rasked ja palju jõukulu nõudvad tööd ning võetakse tarvitusele ulatuslikke abi-

[1] V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., Tallinn, 1954, lk. 374.

nõusid töökaitse alal ja õnnetusjuhtumite vältimiseks tootmises. Ettevõtteid, mida ehitatakse NSV Liidus, iseloomustab üldreeglina valguse ja õhu rohkus, nad on varustatud õhupuhastamise seadeldistega, hea valgustusega ja spetsiaalsete sanitaar-elutarbeliste ruumidega. Nõukogude riik kulutab määratu suuri summasid töökaitsele.

Töökaitse puudumine kapitalistlikes ettevõtetes viib selleni, et näiteks Ameerika Ühendriikide tööstuses oli üksnes 1953. aastal rohkem kui 2 miljonit õnnetusjuhtumit, millest 15 000 lõppesid surmaga. Kapitalistid ei kanna hoolt tööliste ohutustehnika eest. Nad arutavad nii: milleks kulutada sellele summasid, kui vabriku väravate taga seisavad töötute hulgad, kes on valmis asendama töövõime kaotanuid?

Kapitalistlikus ühiskonnas elavad kõiki väärtusi loovad tööinimesed viletsuses, jõudeelajad ja logelejad aga elavad luksuses, kasutades kõiki eluhüvesid. Mida rohkem rikkusi kokku röövivad ekspluataatorid, seda auväärsem on nende seisund kodanlikus riigis. Teisiti on asi NSV Liidus. Mitte varanduslik seis, mitte rahvuslik päritolu, mitte sugupool, mitte teenistuslik seisund, vaid iga kodaniku isiklik töö määrab meie maal kindlaks tema koha ühiskonnas. Töötav inimene on meil au sees. Kõigi tööstusharude ja transpordi, sovhooside ja masina-traktorijaamade tööliste ning kolhoosnikute töö on auväärne. Materiaalseid hüvesid loovate lihtsate nõukogude inimeste töö määrab ja otsustab meie ülesehitustöö kõik edusammud. «Töölised ja talupojad,» ütles J. V. Stalin, «kes ilma müra ja kärata ehitavad tehaseid ja vabrikuid, kaevandusi ja raudteid, kolhoose ja sovhoose, kes loovad kõik eluhüved, kes toidavad ja panevad riidesse kogu maailma, — need on tõelised kangelased ja uue elu loojad.»[1]

Nõukogudemaal hindab partei ja valitsus kõrgelt töövõite. Töö alal saavutatud edu eest on autasustatud Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega ainult sõjajärgsetel aastatel rohkem kui poolteist miljonit töölist, kolhoosnikut, teadlast, insener-tehnilist töötajat, teenistujat, arsti,

[1] J. V. Stalin, Teosed, 13. kd., Tallinn, 1952, lk. 249.

õpetajat ja teisi töötajaid. Samal ajavahemikul on umbes 6500 tööstuse, põllumajanduse ja teaduse eesrindlast pälvinud ennastsalgava töö eest kõrgeima autasu — neile on antud sotsialistliku töö kangelase aunimetus.

V. I. Lenin õpetas, et kommunism algab seal, kus tekib reatööliste ennastsalgav ja rasket tööd võitev hool tööviljakuse suurendamise eest, iga puuda vilja, söe, raua ja teiste saaduste hoidmise eest, mis lähevad kogu ühiskonnale tervikuna, sadadele miljonitele inimestele, kes on ühendatud Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu. Sotsialistliku tööstuse ja põllumajanduse töötajate enamus töötab ennastsalgavalt oma kodumaa hüvanguks. Nõukogude inimeste tööaktiivsus kindlustab rahvamajanduse pideva kasvu.

Sotsialismi ajal pole aga töö veel saanud iga inimese esimeseks eluliseks vajaduseks, pole muutunud harjumuseks töötada kõikide kasuks. Mitte kõik inimesed ei tööta meil veel täiel määral oma jõu ja võimete kohaselt. Töötajate mõninga osa teadvusest pole veel lõplikult kadunud töösse vanal viisil suhtumise igandid — püüe töötada võimalikult vähem ja saada võimalikult rohkem. Säärased inimesed rikuvad tihti töödistsipliini, suhtuvad vastutustundetult oma kohustustesse, ei hoolitse ühiskondliku rikkuse hoidmise ja suurendamise eest.

Samal ajal on sotsialistlikus ühiskonnas töötajaid, kes ei oma kõrget kvalifikatsiooni: ühed teevad keerukat tööd, kasutades selleks igasuguseid masinaid ja seadeldisi, teised, kellel puudub vajalik kvalifikatsioon, täidavad vähemkeerulisi tööülesandeid. On veel olemas oluline erinevus füüsilise ja vaimse töö vahel.

Selleks, et iga Nõukogude kodanik töötaks oma täie jõu ja võimete kohaselt, kontrollib Nõukogude riik töö ja tarbimise mahtu. See tähendab, et meie riik arvestab erinevust töötajate kvalifikatsioonis ning organiseerib töötajaile tasu maksmist vastavalt kulutatud töö hulgale ja kvaliteedile. Kes rohkem ja paremini töötab, see ka rohkem saab. Niisuguse töö eest tasu maksmise kord tekitab nõukogude inimestes materiaalse huvi selle vastu, et aktiivselt osa võtta tootmisest, tõsta oma tööalast kvalifikatsiooni, suurendada väljalastava toodangu hulka ja tõsta

selle kvaliteeti. Töötajate materiaalsel huvil oma töö tulemuste vastu on väga suur tähtsus sotsialistliku tootmise tõusu saavutamiseks ja see on üheks sotsialistliku majandamise aluseks.

Riiklikes ettevõtteis saavutatakse materiaalne huvi mõnevõrra teisiti kui kolhoosides. Töölised ja teenistujad saavad iga kuu palka. Sealjuures on kõige rohkem levinud tükitööpalk, mis võimaldab kõige paremini tasuda töö järgi. Neil töödel, kus tükitöösüsteemi on raske tarvitusele võtta, rakendatakse ajatasu süsteemi.

Kolhoosides tasutakse töö eest normipäevade järgi. Oma tegevuse algul jagasid mõned kolhoosid oma tulud artelli liikmete vahel võrdselt, sööjate arvu järgi. Niisuguse võrdsustamise juures said logelejad niisama palju kui kohusetruult töötanud kolhoosnikud. On selge, et see ei soodustanud põllumajandusliku töö viljakuse tõstmist ja kolhooside ühismajapidamise tugevdamist. Normipäev teeb kolhoosniku sissetulekud sõltuvaks tema tööst kolhoosis: mida paremini töötas kolhoosnik ja mida rohkem ta normipäevi välja töötas, seda rohkem saab ta kolhoosilt saadusi ja raha. Normipäevas võetakse arvesse nii kolhoosnikute töö hulka kui ka kvaliteeti erinevatel töödel ühismajandis. Normipäeva alusel jaotatakse kolhoosnikute vahel see osa kolhoosi tuludest, mis läheb kolhoosnikute isiklikuks tarbimiseks. Normipäev kindlustab meeste ja naiste töö eest võrdse tasumise.

Valitsuse otsusel pandi 1941. aastast kolhoosides kehtima kolhoosnikute töö eest täiendava tasu maksmine põllumajanduskultuuride viljakuse ja loomakasvatuse produktiivsuse tõstmise eest. 1948. aastal määrati kindlaks kolhoosnikute töö eest tasumine olenevalt brigaadides ja lülides saavutatud viljakusest, loomakasvatusfarmides aga olenevalt kariloomade produktiivsusest ja nende arvu juurdekasvust.

Nõukogude riik organiseerib nõukogude inimeste tööalast tegevust. NSV Liidu tööjõuressursse jaotatakse plaanipäraselt, selleks, et kindlustada rahvamajanduse pidev kasv. Laialdase õppeasutuste võrgu ja tööjõureservide süsteemi kaudu valmistatakse plaani alusel ette kvalifitseeritud tööliste ja insener-tehniliste töötajate kaadrit.

See kaader jaotatakse hiljem mitmesugustele rahvamajandusharudele ja ettevõtetele. Sealjuures tõuseb tööstuses, põllumajanduses ja teistes rahvamajandusharudes iga aastaga kvalifitseeritud töö erikaal. Kvalifitseeritud tööliste kaadri täiendamise tähtsaks allikaks on massiline tootmisalane ettevalmistus ettevõtetes individuaalse ja brigaadilise ning kursustel õppimise teel. Kiiresti suureneb haritlaste arv ning tööliste ja talupoegade hulgast pärinevate kvalifitseeritud spetsialistide arv.

Enamik meie maa täiskasvanud töövõimelisest elanikkonnast töötab praegu tööstuses, põllumajanduses ja teistes materiaalse tootmise harudes. Kuid meie maale on tarvis, et veel rohkem inimesi töötaks vahetult tootmises, see tähendab vabrikutes, tehastes, sovhoosides, masina-traktorijaamades, kolhoosides ja teistes ettevõtetes. See saavutatakse sellega, et vähendatakse nende töötajate arvu, kes on tööl mitmesugustes asutustes, vabrikute ja tehaste juhtimisaparaatides. Mida rohkem töötajaid võtab otseselt osa tootmisest, seda rohkem on meie maal leiba, rõivaid, jalatseid, sütt, malmi, terast ning teist tööstus- ja põllumajandustoodangut.

Tööviljakus sotsialistlikus ühiskonnas. Rahvamajanduse tõusu peamiseks ja otsustavaks tingimuseks on tööviljakuse tõstmine. Tööviljakus määratakse kindlaks toodangu hulga järgi, mis on valmistatud tööajaühiku jooksul. Lenin rõhutas, et sotsialismi võiduks on kõige tähtsam kõrge tööviljakus, kõrgem kui kapitalismi ajal.

Sotsialistlikus ühiskonnas on olemas kõik tingimused selleks, et tööviljakus kiiresti kasvaks. Kõiki teaduse ja tehnika saavutusi, mida kapitalismi ajal kasutatakse käputäie ekspluataatorite rikastamise huvides, teenivad sotsialismi ajal tootmise kasvu ning töörahva materiaalsete ja kultuuriliste tingimuste parandamise huve. Tänu sellele tõuseb sotsialistlikus ühiskonnas tööviljakus pidevalt. Neljandal (esimesel sõjajärgsel) viisaastakul tõusis tööviljakus tööstuses 1940. aastaga võrreldes 37 protsenti. Partei XIX kongressi direktiivid viienda viie aasta plaani kohta näevad ette tööviljakuse tõstmist viisaastaku jooksul tööstuses ligikaudu 50 protsenti ja põllumajanduses 40 protsenti.

Tööviljakuse kiire kasv NSV Liidus on kõigepealt selle tulemus, et rahvamajanduses juurutatakse laialdaselt uut tehnikat ja eesrindlikke tehnoloogilisi protsesse, tootmise mehhaniseerimist ja elektrifitseerimist, eriti palju jõukulu nõudvatel ja rasketel töödel mustmetallurgias, söetööstuses ja teistes tööstusharudes, raudteetranspordis ja põllumajanduses. Tööviljakuse kasv on ka töö parema organiseerimise, töötajate üldharidusliku taseme ja nende tootmisalase kvalifikatsiooni tõusu tulemuseks. NSV Liidus masinad mitte ainult säästavad tööd, vaid nad kergendavad ühtlasi töötajate tööd. Sellepärast kasutavad nõukogude inimesed tööprotsessis masinaid väga hea meelega.

Nõukogude inimesed on vahetult huvitatud tööviljakuse tõstmisest, töö organiseerimise parandamisest. Seda tõendab meie maal laialdaselt arenenud sotsialistlik võistlus, milles väljendub ilmekalt meie maa töötajate seltsimehelik koostöö ja sotsialistlik vastastikune abistamine.

Sotsialistlik võistlus on rahvamajanduse arendamisel suur jõud. Ta etendab suurt osa tööviljakuse tõstmisel ja on üheks tähtsamaks sotsialistliku majanduse kiire kasvu allikaks. Sotsialistlik võistlus on omandanud meil üldrahvaliku iseloomu, sellest võtab osa miljoneid töötajaid.

Tootmise eesrindlased ja novaatorid, ratsionaliseerijad ja leiutajad, võttes osa sotsialistlikust võistlusest, toovad palju parandusi tootmise organiseerimisse ja tehnikasse. Igas ettevõttes on töölisi, kes täidavad tööülesandeid 200, 300 ja isegi rohkem protsenti. Igas kolhoosis, masina-traktorijaamas ja sovhoosis on eesrindlikke inimesi, kes ületavad töönorme.

Eesrindlikud töölised ja kolhoosnikud, kes on eeskujuks kõrge tööviljakuse suhtes, tõmbavad endaga kaasa ka oma töökaaslasi, annavad oma kogemusi edasi laiadele hulkadele. Sotsialistlik töödistsipliin eeldab, et kõik töölised joonduksid tootmistöö eesrindlaste järgi.

Kommunistlik partei, ametiühingud juhivad sotsialistlikku võistlust ja osutavad sellele igakülgset toetust. Iga kommunisti kohuseks on seista võistlejate esiridades, tootmiseesrindlaste ridades ning olla eeskujuks kõigile teistele töötajatele.

Tootmisnovaatorite eesrindlikud kogemused ja saavutused, mis on levinud kõikjal, kiirendavad meie maa edasiliikumist kommunismile.

4. NÕUKOGUDE ÜHISKONNA MORAALNE JA POLIITILINE ÜHTSUS

Kellest koosneb meie sotsialistlik ühiskond. Meie maal ei ole ekspluataatorlikke klasse. Töölised, talupojad ja haritlased on liitunud ühiseks töörindeks.

Sotsialismi võit ei tähenda ainult ekspluataatorlike klasside likvideerimist. Selle võidu tulemusena muutusid teistsugusteks ka meie ühiskonna töötavad klassid. Nõukogude töölised ja talupojad — need on täiesti uued klassid, milliseid ei ole ega saagi olla kapitalismi tingimustes.

Nõukogude Liidu töölisklassi nimetati alles hiljuti proletariaadiks. Kuid proletariaat on klass, kes on ilma jäetud tootmisvahenditest ja keda ekspluateerivad kapitalistid. Nõukogude Liidus ei ole kapitaliste ja tootmisvahendid kuuluvad riigile, mille juhtivaks jõuks on töölisklass. Niisiis, NSV Liidu töölisklassil ei puudu tootmisvahendid ja ta valdab neid üheskoos kogu rahvaga. Kui aga töölisklass valdab tootmisvahendeid ja riigis pole kapitaliste, siis ei saa ka olla töölisklassi ekspluateerimist. Sellepärast ei ole ka õige Nõukogude Liidu töölisklassi nimetada proletariaadiks. NSV Liidu töölisklass on täiesti uus, ekspluateerimisest vabastatud töölisklass, missugust inimkonna ajalugu seni veel ei tundnud. NSV Liidu töölisklass, olles ühiskonna juhtivaks jõuks, hävitas liidus töötava talurahvaga kapitalistliku majandussüsteemi ja pani kehtima tootmisvahendite sotsialistliku omanduse.

Põhjalikult on muutunud ka talurahvas. Varem nimetati talurahvast väiketootjate klassiks, kes nokitsesid üksikult oma väikemajapidamistes nende mahajäänud tehnikaga ning keda mõisnikud, kulakud ja kaupmehed julmalt ekspluateerisid. Kuid niisugust talurahvast meie maal enam ei ole. Meie nõukogude talurahvas on täiesti uus talurahvas. NSV Liidus ei ole mõisnikke, kulakuid ega kaupmehi. NSV Liidu talurahvas on vabastatud ekspluateerimisest. See on kolhoositalurahvas. Ta rajab oma töö ja oma

omandi kollektiivsele tööle ja eesrindlikule tehnikale ning tootmisvahendite ühisomandusele. Niisugust talurahvast inimkonna ajalugu seni veel ei tundnud.

Suured muudatused on toimunud ka intelligentsi hulgas. Esiteks, on muutunud tema koosseis. Intelligents pole kunagi olnud eraldi klassiks. Kuid varem koosnes intelligents peamiselt mõisnike ja kapitalistide klassi kuuluvaist isikutest. Meie nõukogude intelligents on pärit töölisklassi ja talurahva hulgast. On muutunud ka intelligentsi tegevuse iseloom. Varem teenis ta ekspluataatorlikke klasse. Nüüd teenib intelligents rahvast. Nõukogude intelligents on nõukogude ühiskonna võrdõiguslik liige. Koos tööliste ja talupoegadega ehitab ta uut, klassideta, sotsialistlikku ühiskonda.

Kõik need muudatused ei tähenda veel seda, et on juba kadunud igasugused erinevused nõukogude ühiskonna üksikute rühmade vahel. NSV Liidu töölisklassi ja talurahva vahel on mõningad erinevused. Need tulenevad sellest, et meie maal on olemas sotsialistliku omanduse kaks vormi, sotsialistlike ettevõtete kaks vormi. Nõukogude töölised töötavad riiklikes ettevõtetes ja saavad elatusvahendeid riigilt palga näol. Nõukogude talupojad töötavad oma kollektiivmajapidamistes ja saavad põhilised elatusvahendid nende kolhooside sissetulekutest. Peale selle on neil abimajapidamine, mis moodustab nende isikliku omandi.

Kuid vaatamata neile erinevustele on NSV Liidu töölised ja talupojad ühtse sotsialistliku ühiskonna töötajad. NSV Liidu töölisklass ja talurahvas on sõbralikud klassid. Koos nõukogude intelligentsiga töötavad ja võitlevad nad kommunistliku partei juhtimisel kommunismi võidu nimel.

Tööliste, talupoegade ja haritlaste sõbralik koostöö. Tööliste ja talupoegade liit kujunes ühises võitluses mõisnike ja kapitalistide vastu, nõukogude võimu kehtestamise ja kindlustamise eest. See liit tugevnes sotsialistliku ülesehitustöö aastail.

Tuginedes tööliste ja talupoegade liidule, lahendasid partei ja Nõukogude riik ühiskonna sotsialistliku ümberkorraldamise väga rasked ülesanded, miljonite talumajapidamiste sotsialismiteele viimise ülesanded. Kolhoosikorra võidu tulemusena tugevnes tööliste ja talupoegade

liit veelgi. Varem tugines nõukogude võim külas kehvtalurahvale ja teostas liitu kesktalurahvaga. Pärast sotsialismi võitu sai nõukogude võim külas kindla toe kogu kolhoositalurahva näol.

Tootmisvahendite eraomanduse likvideerimine ja ühiskondliku sotsialistliku omanduse võit ning ekspluataatorlike klasside hävitamine rajasid kindla aluse nõukogude rahva täielikule ühtsusele.

Nõukogude ühiskonna täielik sisemine ühtsus on tema määratu suureks eeliseks kapitalistliku korra ees. Kapitalistlik ühiskond koosneb vaenulikest klassidest. Seal käib kogu aeg äge klassivõitlus tööliste ja kapitalistide vahel, talupoegade ja mõisnike vahel, ekspluateeritavate ja ekspluataatorite vahel.

Sotsialistlikus ühiskonnas ei ole kohta ekspluataatoritele, ei ole kohta ekspluateerimisele. Nõukogude sotsialistlikus ühiskonnas pole mingeid vahesid ei poliitilistes ega teistes õigustes tööliste, talupoegade ja haritlaste vahel, naiste ja meeste vahel, eri rahvustest ja rassidest kodanike vahel. See on uut, kõrgemat tüüpi ühiskond. Suhetes meie ühiskonna kahe klassi vahel, tööliste ja talupoegade-kolhoosnikute vahel pole lepitamatuid vastuolusid, vaid, vastupidi, kogu aeg toimub nende lähenemine nii elutingimustes kui ka kultuurilises arenemises.

Miljonid nõukogude inimesed, üksteist vennalikult abistades, ehitavad oma kalli partei juhtimisel kommunismi. Nõukogude inimeste huvide, vaadete, eesmärkide ühtsus, nende koondumine nõukogude võimu ja kommunistliku partei ümber on sotsialistliku ühiskonna moraalse ja poliitilise ühtsuse eredaks väljenduseks.

Nõukogude rahva moraalne ja poliitiline ühtsus on meie ühiskonna edasiviivaks jõuks. Ta põhineb tööliste ja talupoegade vankumatul sõbralikul liidul, kõigi nõukogude rahvaste ühtsusel ja sõprusel. Nõukogude ühiskonna moraalne ja poliitiline ühtsus on kujukalt väljendunud kommunistide ja parteitute valimisbloki loomises nõukogude võimu organite valimistel. Niisugust blokki ei saa üldse olla kodanlikes maades. Kuid see osutus täiesti loomulikuks nähtuseks meie maal, kus rahva kõigi kihtide moraalne ja poliitiline ühtsus on vaieldamatu fakt. Pole

midagi imestamisväärset selles, et kõik nõukogude inimesed hääletavad töörahva saadikute nõukogude valimistel üksmeelselt kommunistide ja parteitute bloki poolt.

Nõukogude ühiskonna moraalne ja poliitiline ühtsus mõjus väga otsustavalt Nõukogude Liidu Suure Isamaasõja tulemustele. Kogu nõukogude rahvas asus ennastsalgavalt kaitsma nõukogude korda ja oma sotsialistlikku isamaad ning saavutas võidu vaenlase üle.

Pärast Isamaasõja lõppu asus nõukogude rahvas üksmeelselt taastama ja arendama rahvamajandust. Täielikus üksmeeles ehitavad nõukogude inimesed kommunistlikku ühiskonda.

5. NÕUKOGUDE PATRIOTISM

Sotsialistliku ühiskonna võimsaks edasiviivaks jõuks on nõukogude patriotism. Rahvale on alati omane kodumaa-armastus. Vana Venemaa töötavad massid olid õigusetud ja õnnetud. Kuid nad tõusid üksmeelselt kaitsma isamaad välisvaenlase vastu. Kodumaa-armastus ilmneb veel tugevamini töötajate juures, kes võtsid võimu enda kätte ja muutusid oma maa peremeesteks. Heitnud endalt ekspluataatorite võimu ja kehtestanud nõukogude võimu, said meie maa töölised ja talupojad endale sotsialistliku isamaa. Sellel pinnal võrsus nõukogude patriotism.

Nõukogude patriotism — see on töörahva armastus nõukogude sotsialistliku korra vastu, mis erinevalt kapitalismist rajaneb tööliste, talupoegade ja haritlaste sõbralikule koostööle.

Nõukogude patriotismi tunne kasvas ja tugevnes meie rahvas koos nõukogude sotsialistliku korra kasvu ja tugevnemisega. Suuri võite on nõukogude rahvas saavutanud kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse juhtimisel. Nõukogude patriotism väljendub nõukogude rahva suurimas armastuses ja piiritus usalduses kommunistlikule parteile ja Nõukogude valitsusele.

Kapitalistlikus ühiskonnas levitab kodanlus patriotismi sildi all natsionalistlikke ja rassilisi eelarvamusi, külvab vaenu ja põlgust teiste rahvaste vastu. Ta teeb seda selleks, et kõrvale juhtida mitmesugustest rahvustest tööta-

jaid võitlusest nende ühiste ja eluliste huvide eest. Nõukogude patriotismile on võõrad natsionalistlikud eelarvamused.

Nõukogude inimeste armastus sotsialistliku kodumaa vastu avaldub tegudes, tegelikus elus. Nõukogude patriotism on nõukogude inimeste valmisolek anda kõik jõud ja, kui vaja, ka elu sotsialistliku kodumaa hüvanguks, kommunismi hüvanguks.

Nõukogude patriotism tähendab ääretut viha sotsialistliku kodumaa vaenlaste vastu, vaprust lahingus ja kangelaslikkust töös.

Nõukogude patriotism avaldub kujukalt nõukogude rahva kangelaslikus töös rahuliku sotsialistliku ülesehitustöö ajajärgul. Armastus sotsialistliku kodumaa vastu ja tema vaenlaste vihkamine andsid nõukogude inimestele suure ja võitmatu jõu 1941.—1945. a. Isamaasõja ajal. Nõukogude patriotism oli nõukogude inimeste kangelaslikkuse, vapruse ja kindluse ammendamatuks allikaks nii rindel kui ka tagalas rasketel saksa fašistlike röövvallutajate vastu võitlemise aastail. Nõukogude patrioot on aktiivne võitleja oma suure isamaa õitsengu eest, oma rahva õnne eest.

Nõukogude inimesed on sügavalt teadlikud sotsialistliku korra üleolekust igasugusest teisest ühiskondlikust korrast ja nad on õigustatult uhked sellele, et niisugune kord on esmakordselt maailmas loodud meie maal. Kuid nõukogude patriotism ei eralda meie inimesi teiste maade töötavast rahvast. Nõukogude Liidu rahvad austavad kõigi, nii suurte kui ka väikeste maade rahvaste õigusi ja iseseisvust. Nad on alati olnud ja on valmis elama rahus ja sõpruses kõigi teiste rahvastega. See ongi aluseks meie riigi kasvavatele ja tugevnevatele sidemetele vabadustarmastavate rahvastega.

V. I. Lenin kirjutas 1913. aastal: «Töölised seavad vanale maailmale, rahvusliku rõhumise, rahvusliku purelemise või rahvusliku eraldumise maailmale vastu uue, kõigist rahvustest töötajate ühtsuse maailma, kus ei ole kohta ainsalegi eesõigusele ega vähimalegi inimese rõhumisele inimese poolt.»[1]

[1] V. I. Lenin, Teosed, 19. kd., Tallinn, 1953, lk. 72.

Täites Lenini õpetusi, kasvatab kommunistlik partei nõukogude inimesi töötajate rahvusvahelise solidaarsuse tugevdamise vaimus, proletaarse internatsionalismi vaimus.

Nõukogude Liit tugineb mitte üksnes oma võimsatele sisemistele jõududele, vaid ka kõigi maade töötajate toetusele. Nõukogude Liidu edusammud innustavad välisriikide töölisklassi ning tugevdavad temas usku oma jõusse, usku oma võidusse kapitalismi üle. Teiselt poolt on meie vennad — kogu maailma proletaarlased — teadlikud, et mida tugevam on Nõukogude Liit, seda kindlam on sotsialistlik ühisrinne, mis võitleb imperialismijõudude vastu ning rahu, demokraatia ja sotsialismi eest. Ehitades kommunistlikku ühiskonda, lähendab nõukogude rahvas töölisklassi võitu kogu maailmas.

Nõukogude Liit on inimkonna ajaloos esimene tõeline kõigist rahvustest töötajate kodumaa. Just niisugusest kodumaast unistasid inimkonna suurvaimud, just niisuguse kodumaa eest võitlesid sajandite vältel kõik rõhutud klassid, just niisugune kodumaa on kogu maailma töölisklassi võitluse eesmärgiks.

Rohkem kui sada aastat tagasi kirjutas suur vene revolutsiooniline demokraat V. G. Belinski: «Kadestame oma lapselapsi ja lapselapselapsi, kellele on antud näha Venemaad 1940. aastal — seismas haritud maailma eesotsas, andmas seadusi nii teadusele kui ka kunstile ja vastu võtmas kogu haritud inimkonna harrast austust.»

LÜHIKOKKUVÕTE

Nõukogude sotsialistlik ühiskond erineb põhjalikult ükskõik missugusest ekspluataatorlikust ühiskonnast. NSV Liidus on hävitatud ekspluataatorlikud klassid ja inimese ekspluateerimine inimese poolt. Nõukogude korra majanduslikuks aluseks on sotsialistlik majandussüsteem ning tootmisriistade ja -vahendite sotsialistlik omandus kahes vormis — riiklikus ja kooperatiiv-kolhooslikus.

Tänu sotsialistliku omanduse valitsemisele areneb Nõukogude Liidu rahvamajandus plaanipäraselt. Riiklikud plaanid määravad kindlaks ja suunavad kogu

majanduselu Nõukogude Liidus. Meil ei ole ega saagi olla tootmisanarhiat, majanduskriise ja tööpuudust. Plaanilise, sotsialistliku majandussüsteemi paremused kapitalistliku süsteemi suhtes kindlustavad rahvamajanduse järjekindla kasvu, töötajate materiaalse ja kultuurilise heaolu tõusu.

Töö on sotsialistlikus ühiskonnas iga töövõimelise kodaniku kohuseks ja auasjaks. Sotsialismi tingimustes rakendatakse ellu põhimõtet: «Kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma.» NSV Liidu Konstitutsioonis on kirja pandud iga kodaniku õigus tööle. Inimese seisundi nõukogude ühiskonnas määrab tema töö. NSV Liidu kodanikele, kes on saavutanud suurt edu töös, kuulub üldine kuulsus ja austus.

Ekspluateerimise puudumine ja töötajate austav seisund sotsialistlikus ühiskonnas on tekitanud uue suhtumise töösse. Sotsialistlik võistlus on selle uue, kommunistliku töösse suhtumise ilmekaks väljenduseks.

Nõukogude ühiskond koosneb kahest sõbralikust klassist — töölistest ja talupoegadest, samuti nõukogude haritlastest. Kõigi nõukogude inimeste huvide ühtsus, nende koondumine nõukogude võimu ja kommunistliku partei ümber moodustavad nõukogude sotsialistliku ühiskonna moraalse ja poliitilise ühtsuse aluse.

Armastus nõukogude sotsialistliku kodumaa vastu innustab kõiki nõukogude inimesi ennastsalgavale tööle ja kangelastegudele. Elustav nõukogude patriotism on nõukogude sotsialistliku ühiskonna võimsaks edasiviivaks jõuks.

VIIES PEATÜKK

Nõukogude sotsialistlik riik

1. MIS ON NÕUKOGUDE RIIK

Nõukogude riik on uut tüüpi riik. Kommunistliku partei juhtimisel kukutas Venemaa töölisklass liidus kehvtalurahvaga 1917. aasta oktoobris kapitalistide ja mõisnike võimu, purustas vana, kodanlik-feodaalse riigi ja rajas uue, ajaloos esimese tööliste ja talupoegade nõukogude sotsialistliku riigi.

Marksism-leninism õpetab, et ilma vana, kodanliku riigimasina purustamiseta ja sotsialistliku riigi loomiseta ei suuda töörahvas üles ehitada sotsialistlikku ühiskonda.

Mis on riik ja kuidas ta on tekkinud? Lühidalt öeldes, riik on valitseva klassi poliitiline organisatsioon oma klassivaenlaste vastupanu mahasurumiseks, ühe klassi valitseva seisundi säilitamiseks teiste klasside üle. Riik ei ole eksisteerinud alati. Ta tekkis põhiliste tootmisvahendite eraomanduse tekkimise ja ühiskonna vaenulikeks klassideks — ekspluateerijateks ja ekspluateeritavateks — lõhenemise tulemusena. Koondanud enda kätte kõik rikkused, rõhusid ekspluataatorid halastamatult töörahvast, määrasid ta näljale ja viletsusele.

Kuidas ekspluataatorid säilitavad oma ülevõimu? Nad kasutavad selleks niisuguseid riigivõimu vahendeid, nagu sõjavägi, politsei, kohus, vanglad, kirik, ajakirjandus jne. Ekspluataatorlikud klassid alistavad riigi abil töötavad klassid ja suruvad maha nende vastupanu.

Ajalugu tunneb kolme tüüpi ekspluataatorlikke riike: orjanduslikku, feodaalset ja kodanlikku. Esimesena ajaloos tekkis orjanduslik riik, mille abil orjapidajate klass hoidis oma alluvuses orjade klassi. Feodaalne riik oli feodaalmõisnikele vajalik oma ülevõimu säilitamiseks talupoegade-pärisorjade üle. Kodanlik riik on organisatsioon, mille abil kodanlus hoiab oma võimu all proletariaati ja kogu töörahvast.

Selleks, et petta töörahvast ja varjata oma riigi ekspluataatorlikku iseloomu, maskeerib kodanlus oma diktatuuri (piiramatut võimu) valitavate parlamentlike asutustega, kes kodanluse poolt nendes asutustes saavutatud ülevõimu tingimustes teenivad tema huvisid. Sõna «demokraatia» tähendab rahvavõimu. Ent kodanlikes riikides on töörahva õigused piiratud, sellepärast on demokraatia seal olemas ainuüksi ekspluataatorlike klasside jaoks. Iga kodanliku riigi tõelisteks peremeesteks on kapitalistid, kes on ühinenud suurtesse liitudesse — monopolidesse: trustidesse, kartellidesse, sündikaatidesse. Vaatamata sellele, et kodanlike riikide vormid on mitmekesised, on nende olemus ühesugune: kõik need riigid on kodanluse diktatuuriks.

Nõukogude sotsialistlik riik erineb põhjalikult kõigist eelmistest riikidest. Milles seisab see erinevus? Kui kõik sotsialismieelsed riigid olid ekspluataatorlike klasside tööriistaks, et rõhuda ekspluateeritavaid klasse, siis Nõukogude sotsialistlik riik ja samuti rahvademokraatlikud riigid on töörahva igasugusest ekspluateerimisest ja rõhumisest vabastamise tööriistaks. Kui kõik sotsialismieelsed riigid kujutavad endast käputäie rõhujate piiramatut võimu ühiskonna enamuse — töörahva — üle, siis Nõukogude sotsialistlik riik kujutab endast rahva võimu.

Kõigi ekspluataatorlike riikide eesmärgiks on säilitada ja kindlustada ekspluateerimise ja rõhumise korda. Nõukogude sotsialistliku riigi eesmärgiks on hävitada igasugune inimese ekspluateerimine inimese poolt, luua niisugune ühiskond, kus ei ole klasse ja kus kaob igasugune sundimise vajadus.

Nõukogude sotsialistlikku riiki on tarvis ekspluataatorliku kapitalistliku korra purustamiseks, sotsialismi ja

kommunismi ülesehitamiseks. Töölisklass — ühiskonna eesrindlik klass — juhib kõiki teisi töötajaid. Tema ülesandeks on viia teised töötajad võitlusse kapitalismi hävitamise eest. Ilma juhtimiseta töölisklassi ja tema partei poolt, ilma proletariaadi diktatuurita ei ole võimalik saavutada sotsialismi võitu.

V. I. Lenin märkis, et kui tõlkida proletariaadi diktatuuri teaduslik mõiste lihtsasse keelde, siis tähendab see seda, et «ainult teatav klass, nimelt linna ja üldse vabrikute ja tehaste töölised, tööstustöölised on võimelised juhtima kogu töörahva ja kõigi ekspluateeritavate massi võitluses kapitali ikke kukutamiseks, selle kukutamise enese kestel, võitluses võidu käeshoidmise ja kindlustamise eest, uue, sotsialistliku ühiskonnakorra loomises, kogu võitluses klasside täieliku kaotamise eest».[1]

Pannes kehtima diktatuuri, lähtus meie maa töölisklass sellest, et pärast ekspluataatorite võimu kukutamist klassivõitlus ei lõpe, vaid teravneb, võttes uued vormid. Kukutatud ekspluataatorlikud klassid osutavad uuele korrale ägedat vastupanu, püüavad kaotatut tagasi võita ja uuesti sisse seada kodanlik-feodaalse korra. Kukutatud kapitalistid ja mõisnikud peavad kõigi vahenditega võitlust võitnud tööliste ja talupoegade vastu, tuginedes rahvusvahelise kodanluse toetusele.

Proletariaadi diktatuur on vajalik selleks, et:

kasutada proletariaadi võimu ekspluataatorite mahasurumiseks, riigi kaitsmiseks imperialistide kallaletungide vastu, sidemete kõvendamiseks teiste maade proletaarlastega;

kasutada proletariaadi võimu töötajate ja ekspluateeritavate hulkade lõplikuks eemaldamiseks kodanlusest, proletariaadi liidu tugevdamiseks nende hulkadega, nende hulkade kaasatõmbamiseks sotsialistlikule ülesehitustööle;

kasutada proletariaadi võimu sotsialismi ülesehitamiseks, klasside hävitamiseks, üleminekuks klassideta ühiskonnale.

Töölisklass, keda juhib kommunistlik partei, viib pro-

[1] V. I. Lenin, Teosed, 29. kd., Tallinn, 1954, lk. 387.

letariaadi diktatuuri ülesanded ellu tihedas liidus töötava talurahva laiade hulkadega. Proletariaadi diktatuur on tööliisklassi ja talurahva töötavate hulkade vahelise klassiliidu vorm, kusjuures juhtiv osa selles liidus kuulub tööliisklassile. Tööliisklassi ja talurahva liit on Nõukogude riigi põhialus. Just sellepärast õpetab meie partei hoidma tööliste ja talupoegade liitu nagu silmatera ning seda tugevdama.

Rahuliku sotsialistliku ülesehitustöö aastad ja Suur Isamaasõda näitasid kogu maailmale Nõukogude sotsialistliku riigi üleolekut mistahes kapitalistlikust riigist, näitasid, kui sügavalt on nõukogude kord seotud rahvaga, kui piiritult ustav on meie rahvas oma kallile nõukogude võimule.

Pärast võitu Isamaasõjas arendas Nõukogude riik kommunistliku partei juhtimisel hoogsat tegevust rahvamajanduse taastamisel ja edasiarendamisel. Nõukogude valitsus hoolitseb väsimatult teaduse ja kultuuri õitsengu eest ning töötajate materiaalse heaolu tõstmise eest.

Väljunud sõjast veelgi tugevamana, kaitseb Nõukogude riik valvsalt meie maa huvisid, võitleb visalt ja järjekindlalt uue sõja õhutajate vastu, rahvaste vahel püsiva demokraatliku rahu maksmapanemise eest. Kommunistliku partei juhtimisel teostab nõukogude rahvas järkjärgulist üleminekut sotsialismilt kommunismile. Selles nõukogude inimeste suures ülesehitustöös etendab määratu suurt osa Nõukogude riik, olles kommunismi ülesehitamise võimsaks vahendiks.

2. NÕUKOGUDE VÕIM ON KÕIGE DEMOKRAATLIKUM VÕIM MAAILMAS

Töörahva saadikute nõukogud — NSV Liidu poliitiline alus. Missugune on see uus riiklik organisatsioon, mille abil tööliisklass surub maha kodanluse vastupanu ja kindlustab sotsialismi võidu? Selleks organisatsiooniks on töörahva saadikute nõukogud.

Varsti pärast nõukogude võimu kehtimapanekut kirjutas V. I. Lenin: «Seltsimehed töötajad! Pidage meeles, et t e i e i s e valitsete nüüd riiki ... T e i e nõukogud on

nüüdsest peale riigivõimu organid, täievolilised, otsustavad organid.»[1]

NSV Liidu Konstitutsioonis on öeldud, et mõisnike ja kapitalistide võimu kukutamise ja proletariaadi diktatuuri kättevõitmise tulemusena võrsunud ja tugevnenud töörahva saadikute nõukogud on Nõukogude riigi poliitiliseks aluseks.

Töörahva saadikute nõukogud teostavad kogu riigivõimu kogu Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu territooriumil. NSV Liidu Konstitutsioonis on kirjutatud: «Kogu võim NSV Liidus kuulub linna ja maa töörahvale töörahva saadikute nõukogude näol.»

Nõukogud on rahvale kõige lähedasem ja omasem võim. Suure uhkustundega räägivad Nõukogude kodanikud oma riigist:

«Meie riik — see oleme meie ise!»

Nõukogude võim on tõeline rahvavõim, kõige demokraatlikum ja autoriteetsem võim maailmas. Ta on kindlustanud meie maa miljonite töötajate aktiivse osavõtu riigivalitsemisest. Kogu tema tegevus on suunatud rahva hüvangule.

Nõukogude võimule kuulub rahvahulkade täielik usaldus ja armastus. Nõukogud on loendamatute niitidega seotud kõigi töötajatega. NSV Liidu Ülemnõukogusse, liidu- ja autonoomsete vabariikide ülemnõukogudesse ning kohalikesse nõukogudesse kuulub rohkem kui poolteist miljonit rahvasaadikut: töölist, talupoega ja haritlast.

Nõukogud ühendavad mitmesugustest rahvustest ja rassidest töötajaid. Nad soodustavad NSV Liidu kõigi rahvaste hulka kuuluvate töötajate ühteliitmist. Rahvaste koostöös ja sõpruses peitub paljurahvuselise Nõukogude riigi jõu võimas allikas.

Teistsugune olukord on kapitalistlikes riikides. Seal kuulub võim mitte töörahvale, vaid kapitalistidele. Kodanlus püüab veenda töötajaid, nagu võiksid nad vabalt valida igasuguse parlamendikoosseisu, seada ametisse igasuguse valitsuse. Tegelikult see aga nii ei ole.

Ameerika Ühendriikides näiteks on kogu maa poliiti-

[1] V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., Tallinn, 1954, lk. 271.

line elu allutatud suurimate kapitalistlike monopolide huvidele. Nende eesotsas seisavad Morgani, Rockefelleri, Du Pont'i ja teiste perekonnad. Suurkapitalistid, pankurid ja börsitegelased taotlevad riiklike seaduste vastuvõtmist monopolide huvides, tööliste ja kõigi töötajate huvide vastu.

Nõukogude kodanike suured õigused. Nõukogude võim on kõigile meie maa kodanikele kindlustanud niisugused õigused, missuguseid kapitalistlike maade töötajatel ei ole ega saagi olla. Need õigused on fikseeritud meie maa põhiseaduses — NSV Liidu Konstitutsioonis. Kodanlike riikide konstitutsioonid deklareerivad kodanike mitmesuguseid õigusi. Kui aga tungida asja sisusse, siis ilmneb, et töötajad neid õigusi kasutada ei saa. NSV Liidu Konstitutsioon mitte ainult et deklareerib neid õigusi, vaid, mis kõige tähtsam, garanteerib seadusega nende elluviimise.

Nõukogude riik annab kõigile NSV Liidu kodanikele õiguse tööle ja kindlustab selle tegelikkuses. See tähendab, et igal NSV Liidu kodanikul on õigus saada garanteeritud tööd ja töötasu, mis vastab töö hulgale ja kvaliteedile.

Õigus tööle — see on nõukogude inimeste suur saavutus, millest kapitalistlike maade töörahvas võib ainult unistada. Nendes maades ei ole ega saagi olla õigust tööle. Kodanlikud riigid ei garanteeri töölisele õigust töö saamiseks. Kapitalistliku ühiskonna aluseks on rikaste-päevavaraste õigus võõra töö viljale. Nimelt seda õigust, aga mitte õigust tööle kaitsevad kõigi kodanlike riikide konstitutsioonid.

Meil, Nõukogude Liidus, võib iga inimene saada tööd sellepärast, et NSV Liidu rahvamajandust juhitakse plaani järgi ja et meie majandus järjekindlalt kasvab, sellepärast, et meil ei ole ega saagi olla majanduskriise ega tööpuudust. NSV Liidu Konstitutsioonis on märgitud: «Õigus tööle kindlustatakse rahvamajanduse sotsialistliku organisatsiooniga, nõukogude ühiskonna tootlike jõudude järjekindla kasvuga, majanduskriiside võimaluse kõrvaldamisega ja tööpuuduse likvideerimisega.»

Nõukogude riik on andnud kõigile NSV Liidu kodanikele õiguse puhkusele. See õigus on tagatud sellega, et meie maal on kehtestatud töölistele ja teenistujatele 8-tun-

niline tööpäev, selle lühendamisega raskete töötingimustega kutsealadel kuni 7—6 ja isegi 4 tunnini. Peale puhkepäevade on tööliste ja teenistujate jaoks sisse seatud igaaastane puhkus koos palga säilitamisega. Töötajatele on antud kasutada puhkekodud, sanatooriumid, kultuurihooned, klubid, teatrid, kinod, raamatukogud, lugemissaalid, pargid, staadionid. Niisugust olukorda ei ole ega saagi olla kodanlikes maades. Kodanlus ei hoolitse mitte tööliste puhkuse ja nende töötingimuste parandamise eest, vaid selle eest, et pressida välja rohkem kasumeid.

Nõukogude riik annab kõigile NSV Liidu kodanikele õiguse ainelisele kindlustusele vanaduses, haiguse ja töövõime kaotamise korral. Nõukogude riik teostab omal kulul tööliste ja teenistujate sotsiaalkindlustust, maksab neile pensioni ja abiraha haiguse või töövõime kaotamise korral. Kolhoosnikud saavad vanaduses, samuti haiguse ja töövõime kaotamise korral ainelist kindlustust oma kolhoosilt, vastavalt põllumajandusliku artelli põhikirjale. Kõigile kodanikele võimaldatakse riigi kulul tasuta arstiabi.

Hoopis teistsugune olukord on kodanlikes riikides. Seal peavad töötajad ravima end oma vähese sissetuleku arvel.

Ameerika Ühendriikides näiteks on kõik meditsiinilise abi liigid tasulised. Kuid saadav palk ei võimalda paljudele Ameerika kodanikele kasutada arstiabi. Nii räägiti Rahvusliku Tervishoiu Valitsuse poolt 1952. aastal avaldatud ettekandes, et ligikaudu 40 miljonil ameeriklasel, s. o. ühel neljandikul riigi elanikkonnast, ei ole võimalik arstiabi saada raha puudusel. Ameerika ajaleht «New York Times» teatas 1954. aastal, et ühe aasta jooksul läksid haigused ameerika perekondadele maksma 10,2 miljardit dollarit ja et 8 miljonil perekonnal tekkisid arstiabi kasutamise tõttu võlad. Ravimine on põhiliselt tasuline ka Prantsusmaal, Itaalias ja teistes kapitalistlikes maades.

Töövõime kaotamise korral saab tööline kapitalistlikes maades otsekohe lõpparve ja siis ulu kas või hundina, — kellel on asja invaliidiga! Kui saabub vanadus, siis visatakse tööline tehase väravate taha ilma igasuguse materiaalse kindlustuseta. Ent vanadus jõuab kapitalistlikus ühiskonnas kätte varakult. Ameerika tehaste väravatel võib

lugeda teadaandeid: «Üle neljakümne aasta vanuseid isikuid me tööle ei võta.»

Mitte ainult töölised, vaid ka talupojad elavad kapitalistlikes riikides alalises hirmus oma tuleviku pärast. Juhtub tulema viljaikaldus või loomataud, tabab haigus või tekib kehaline vigastus — ja talupoja majapidamine variseb kokku. Abi ei ole talupoegadel kusagilt oodata. Kapitalistlikes riikides laostuvad miljonid talupojad.

Nõukogude riik on andnud kõigile NSV Liidu kodanikele õiguse haridusele. See õigus on kindlustatud alg- ja keskkoolide, tehniliste ja tööstuskoolide, tehnikumide, kõrgemate õppeasutuste laialdase võrgu olemasoluga ja emakeelse õpetusega. Meie maal teostatakse tasuta üldist seitsmeaastast koolikohustust. Tootmisalane väljaõpe on samuti tasuta. See võimaldab miljonitele töölistele ja kolhoosnikutele õppida igal aastal mitmesugustel kursustel ja kvalifikatsiooni tõstmise koolides. Tööstus- ja raudteekoolides, vabrikukoolides ja sõjakoolides õppijad saavad tasuta mitte ainult hariduse, vaid ka täieliku ülalpidamise. Ainult keskkoolide kolmes viimases klassis ja kõrgemates õppeasutustes on sisse seatud väike õppemaks. Kuid ka neis klassides ja kõrgemates koolides kannab põhilised kulud õpetamise alal Nõukogude riik. Kõrgemates koolides, tehnikumides ja tehnilistes õppeasutustes saab suur osa õpilasi riiklikku stipendiumi.

Saada kapitalistlikes maades kesk- ja seda enam kõrgemat haridust on töötajate lastel äärmiselt raske. Kodanlikud riigid ei ole huvitatud sellest, et teha suuri kulutusi tööliste ja talupoegade laste haridusele. Kodanlusele on kasulik, et rahvahulgad elaksid harimatuses ja vaimupimeduses: nii on neid kergem hoida alluvuses. Tööliste ja talupoegade laste õpetamist teostatakse ainult sel määral, nagu seda on tarvis selleks, et rahuldada kapitalistide vajadusi algteadmisi omavate tööliste järele. Kapitalistlikes riikides ja eriti nende asumaades on sajad miljonid töölised ja talupojad üldse kirjaoskamatud. Kodanlikes riikides saavad kesk- ja kõrgema hariduse peamiselt jõukate inimeste lapsed.

Töötajate huvides annab NSV Liidu Konstitutsioon kõigile Nõukogude kodanikele: a) sõnavabaduse, b) trükiva-

baduse, c) koosolekute ja miitingute vabaduse, d) tänavrongkäikude ja meeleavalduste vabaduse.

Need Nõukogude kodanike õigused kindlustatakse sellega, et meie maal trükikojad, paberitagavarad, ajalehed, kirjastused, raadiojaamad ja ühiskondlikud hooned on antud töörahva ja tema organisatsioonide käsutusse.

Nõukogude võim loob kõik võimalused rahvahulkade isetegevuse ja poliitilise aktiivsuse arendamiseks. Nõukogude Konstitutsioon kindlustab kõigile NSV Liidu kodanikele õiguse ühineda ühiskondlikesse organisatsioonidesse: ametiühingutesse, kooperatiiv-koondistesse, noorsoo-organisatsioonidesse, spordi- ja riigikaitse-organisatsioonidesse, kultuuri-, tehnika- ja teaduslikesse ühinguisse. Nõukogude Liidu kõige aktiivsemad ja teadlikumad kodanikud tööliskassi, töötava talurahva ja töötava intelligentsi ridadest ühinevad vabatahtlikult Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteisse, kes on töörahva eesmine väesalk tema võitluses kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest ja kes moodustab kõigi töörahva organisatsioonide — nii ühiskondlike kui ka riiklike — juhtiva tuumiku.

Nõukogude riik tagab NSV Liidu kodanikele isiku- ja korteripuutumatuse ja kirjavahetuse saladuse.

Naisele antakse Nõukogude Liidus mehega võrdsed õigused kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel. Nõukogudemaal on naisel mehega võrdne õigus tööle, puhkusele ja haridusele. Ta saab mehega võrdset töötasu, kasutab temaga ühetaoliselt õigust sotsiaalkindlustusele. Meile, nõukogude inimestele, on see täiesti loomulik, endastmõistetav. Kuid kapitalistlikes maades ei ole seda olemas.

Kapitalistlikes maades on naine alandatud olukorras. Tal on raskem kui mehel tööd leida, raskem haridust saada ja tööoskust omandada. Mehega ühesuguse töö eest saab naine seal väiksemat tasu. Inglismaal näiteks makstakse naisele keskmiselt 50 kuni 65 protsenti samal kutsealal töötavate meeste töötasust. Ameerika Ühendriikides küünib naiste töötasu paljudes tööstusharudes vaevalt 60 protsendini meeste töötasust.

Tänu kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse hoolitsusele on nõukogude naisel võimalik tegutseda võrd-

selt mehega kõigil elualadel. Naine võtab aktiivselt osa maa valitsemisest, on kommunistliku ühiskonna aktiivne ülesehitaja. Riik kindlustab ema ja laste huvide kaitse, osutab abi paljulapselistele ja üksikutele emadele, võimaldab naisele puhkust raseduse korral palga edasimaksmisega. Ainuüksi 1954. aastal maksti abiraha paljulapselistele ja üksikutele emadele ja vastsündinute eest üle 7 miljardi rubla. Meie maal on loodud laialdane sünnitusmajade, naiste ja laste nõuandlate, lastesõimede ja -aedade võrk. Paljulapselistele emadele kuulub üldine austus. Rohkem kui 44 tuhandele naisele on omistatud «Ema-kangelase» aunimetus ning üle nelja ja poole miljoni naise on autasustatud ordeniga «Ema au» ja «Emamedaliga».

Nõukogude Liidus on kõik kodanikud, sõltumata nende rahvusest ja rassist, kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel võrdõiguslikud. NSV Liidu Konstitutsioonis on kirja pandud, et igasugune kodanike õiguste kitsendamine või eesõiguste kehtestamine sõltuvalt kodanike rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest on samuti nagu igasuguse rassilise või rahvusliku erandi tegemine, vihkamise ja põlguse jutlustamine seadusega karistatav.

Teistsugune on olukord kapitalistlikes maades. Ühed rahvused kasutavad seal eesõigusi, kuna teiste rahvuste õigusi piiratakse. Kapitalistlikes maades jutlustatakse avalikult rassilist ja rahvuslikku vihkamist. Eriti rängalt rõhutakse asumaade ja sõltuvate riikide rahvaid. Käputäis imperialistlikke koloniaalriike hoiab orjuses suurt osa maailma elanikkonnast.

Nõukogude sotsialistlik riik seisab valvel rahva õiguste ja vabaduse eest, mis on kirja pandud NSV Liidu Konstitutsioonis. Iga tööline, iga kolhoosnik, iga nõukogude haritlane võib rahulikult ja kindlalt teha oma tööd, teades, et tema kodanikuõigused ja vabadus on nõukogude sotsialistliku seaduslikkuse kindla kaitse all.

Nõukogude kodanike põhikohused. Kapitalistlikes riikides on kõik õigused antud kodanlusele, kõik kohustused aga on pandud töörahvale. Töölised ja talupojad teevad tööd, kapitalistidele ja mõisnikele aga kuulub õigus kasutada nende töö vilja. Ei tule imestada, et kapitalistlike

maade töötajad püüavad kõrvale hoiduda kodanliku riigi poolt neile peale pandud kohustustest ja nende seaduste täitmisest, mida annab välja neile võõras ekspluataatorite võim.

Hoopis teisiti suhtuvad oma kohustustesse nõukogude inimesed. Iga Nõukogude kodanikule pandud kohustus vastab tema põhilistele elulistele huvidele. Kõik nõukogude inimesed on huvitatud sellest, et igati kindlustada nõukogude sotsialistlikku korda ja ehitada üles kommunistlik ühiskond. Selleks on tarvis, et iga NSV Liidu kodanik täidaks ausalt kõik Nõukogude Konstitutsiooni poolt temale pandud kohused.

Missugused on siis Nõukogude kodanike kohused?

Eelkõige on tarvis rangelt kinni pidada NSV Liidu Konstitutsioonist ja täita nõukogude seadusi.

Kõrvalekaldumatu kinnipidamine Konstitutsioonist on meie kodumaa õitsengu ja võimsuse ning tema kodanike heaolu igakülgse tõstmise vajalik tingimus. Nõukogude seadustes on väljendatud töörahva tahe. Nendes on kirja pandud kõik see, mida töörahvas on tunnistanud vajalikuks ellu viia nõukogude inimeste, kogu nõukogude ühiskonna huvides. Nõukogude seaduste rikkumine toob kahju Nõukogude riigi huvidele, meie rahva huvidele.

Nõukogude kodaniku üheks tähtsamaks kohuseks on rangelt pidada töödistsipliini. Mida paremini töötavad NSV Liidu kodanikud, seda rikkamaks muutub meie riik, meie ühiskond, seda kõrgemale tõuseb töötajate endi materiaalne ja kultuuriline tase. Töödistsipliini rikkumine takistab meie ettevõtete ja kolhooside normaalset tööd. Iga Nõukogude kodanik on kohustatud rangelt pidama töödistsipliini, on kohustatud ausalt ja kohusetruult töötama kodumaa hüvanguks.

Nõukogude kodaniku kohuseks on hoida ja kindlustada ühiskondlikku sotsialistlikku omandit. Ühiskondlik sotsialistlik omand on nõukogude korra püha ja puutumatu alus, kodumaa rikkuse ja võimsuse allikas, kõigi töötajate jõuka ja kultuurse elu läte. Meie maa iga töötaja kohuseks on olla valvas ja aidata võimuorganeil kaitsta sotsialistlikku omandit rahva vara riisujate eest ning pidada otsustavat

võitlust korratu majandamise ja ühiskondlikku varasse hooletult suhtumise vastu.

NSV Liidu kodanikud on kohustatud ausalt täitma oma ühiskondlikku kohust ja austama sotsialistliku ühiselu reegleid. Täita ühiskondlikku kohust tähendab teadlikult suhtuda oma kohustustesse sotsialistliku ühiskonna vastu, teha kõike seda, mis on vajalik ja kasulik sotsialistliku ühiskonna tugevdamiseks ja nõukogude kodumaa hüvanguks. Nõukogude kodanik on kohustatud seadma ühiskondlikud huvid kõigest kõrgemale ning võitlema otsustavalt selle vastu, mis toob kahju sotsialistlikule ühiskonnale. Nõukogude ühiskond nõuab, et meie inimesed üksteist abistaksid, kõvendaksid sõprust rahvaste vahel, suhtuksid naisesse kui ühiskonna võrdõiguslikku liikmesse, tugevdaksid perekonda, hoolitseksid laste ja vanade eest, austaksid inimväärikust, oleksid ausad ja õiglased.

NSV Liidu iga kodaniku pühaks kohuseks on sotsialistliku isamaa kaitsmine. Nõukogude riik on loonud oma relvastatud jõud, kes seisavad valvsalt meie Nõukogude kodumaa kaitsel. Teenida nende relvastatud jõudude ridades on Nõukogude kodanike aukohuseks. Nõukogude relvastatud jõud organiseeritakse üldise sõjaväeteenistuskohustuse seaduse alusel. Kõik meessoost Nõukogude kodanikud, vahet tegemata rahvuse, rassi, usutunnistuse, hariduse, sotsiaalse päritolu ja seisundi vahel, on kohustatud läbi tegema sõjaväeteenistuse Nõukogude Liidu relvastatud jõudude koosseisus.

Nõukogude riik nõuab kõigilt NSV Liidu kodanikelt, et nad kõigis tingimustes ja iga hinna eest kaitseksid Nõukogude riigi huvisid. Isamaa reetmise, sõjaväelise vandetõotuse murdmise, vaenlase poole ülemineku, riigi sõjalise võimsuse kahjustamise ja salakuulamise eest karistatakse seaduse täie rangusega kui kõige raskema kuriteo eest.

Nõukogude valimissüsteem. Nõukogude demokratism leiab kujuka väljenduse NSV Liidu valimissüsteemis. Kõik riigivõimu-organid — külanõukogust kuni NSV Liidu Ülemnõukoguni — valitakse rahva poolt üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel.

Üldine valimisõigus tähendab, et meie maal kasutavad valimisõigusi kõik mõlemast soost kodanikud, kes on saa-

nud 18-aastaseks, sõltumata sellest, missugusest klassist nad pärinevad, olenemata nende varanduslikust seisundist, rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, usutunnistusest, haridusest, sõltumata sellest, kas nad elavad alaliselt ühes kohas või vahetavad elukohta. Võrdselt kõigi kodanikega kasutavad valimisõigusi ka isikud, kes on sõjaväeteenistuses.

Seega on NSV Liidu kogu täiskasvanud elanikkonnal õigus osa võtta riigivõimu-organite valimistest. Ainukese ja täiesti mõistetava erandi moodustavad nõdrameelsed ja isikud, kellelt valimisõigused on ära võetud kohtu poolt (kohtuotsusega kindlaksmääratud ajaks).

NSV Liidu Ülemnõukogu saadikuks võib olla valitud iga Nõukogude kodanik, kes on saanud 23-aastaseks. Liidu- ja autonoomsete vabariikide ülemnõukogude saadikuks võib olla valitud iga Nõukogude kodanik, kes on saanud 21-aastaseks, kohalike nõukogude saadikuks võib olla valitud iga 18-aastaseks saanud kodanik.

Ühetaoline valimisõigus tähendab, et kõik valijad võtavad valimistest osa võrdsetel alustel, kellelgi ei ole mingisuguseid erilisi õigusi ja eesõigusi. Igal valijal on üks hääl.

Otsene valimisõigus tähendab, et saadikuid kõigisse võimuorganitesse, alates küla- ja linnanõukogudest ja lõpetades NSV Liidu Ülemnõukoguga, valivad NSV Liidu kodanikud otseselt ise ja mitte valijameeste kaudu. NSV Liidu iga kodanik võtab osa kõigi võimuorganite valimistest.

Valija hääletab salajaselt eri ruumis, kus kedagi peale tema ei tohi olla. Niisugune kord kindlustab hääletamise täieliku vabaduse.

Saadikukandidaatide ülesseadmise õigus on ühiskondlikel organisatsioonidel ja töötajate ühingutel: kommunistliku partei organisatsioonidel, tööliste ja teenistujate ametiühingutel, kooperatiivsetel organisatsioonidel, noorsoo-organisatsioonidel, kultuuriühingutel. Saadikukandidaadid seatakse üles tööliste ja teenistujate üldkoosolekutel ettevõtetes, asutustes ja sovhoosides, talupoegade üldkoosolekutel kolhoosides ja külades, sõjaväelaste koosolekutel sõjaväeosades.

Seega seab saadikukandidaadid nõukogudesse üles rahvas ise. Rahvas ise võtab osa valimiste organiseerimisest ja kontrolli teostamisest nende läbiviimise üle; selle eesmärgiga moodustatakse valimiskomisjonid töötava rahva ühiskondlike organisatsioonide esindajatest.

Teisiti on asi kapitalistlikes maades. Kodanlike riikide konstitutsioonid ja valimisseadused ehitatakse üles nii, et paljud kodanikud on kas valimisõigustest täielikult ilma jäetud või nende õigused on suuresti piiratud. Paljude riugaste abil ei lase kapitalistid töötavat rahvast osa võtta valimistest ja püüavad saavutada niisuguste saadikute valimist, kes teenivad kodanlust.

Reas kapitalistlikes maades on sisse seatud valimismaks. Milleks seda tehakse? Selleks, et varatud, s. o. töötajad valimistest osa võtta ei saaks. Paljudel töölistel ja talupoegadel ei ole võimalik seda maksu tasuda ning neid ei lasta valimistest osa võtta. Hääletamisest võtavad osa peamiselt jõukad inimesed. On arusaadav, et nad hääletavad kodanluse saadikute poolt.

Paljudes kodanlikes riikides on sisse seatud paiksuse tsensus: valijalt nõutakse, et ta oleks antud kohas elanud kindla aja. Niisuguste kitsenduste tõttu jäetakse valimisõigustest ilma miljonid põllu- ja ehitustöölised, samuti töötud, kes rändavad tööd otsides ühest kohast teise.

Ameerika Ühendriikides näiteks kehtivad kõrge vanusetsensus, mille kohaselt valimisõigus antakse 21-aastaseks saanud kodanikele, varanduslik ja hariduslik tsensus ning valimismaks. Ameerika Ühendriikide reas osariikides isikud, kellel ei ole keskharidust — niisuguseid aga on enamus — peavad sooritama eri eksami inglise keeles ja konstitutsiooni aluste tundmises. Presidendi valimiste ajal Ameerika Ühendriikides 1952. aasta novembris jäeti ühtedel või teistel motiividel valimisõigustest ilma rohkem kui 13 miljonit ameeriklast.

Valimistel kodanlikesse parlamentidesse kasutatakse laialdaselt kitsendusi rassilise ja rahvusliku tunnuse järgi. Ameerika Ühendriikides kantakse sajast täisealisest neegrist ainult 10 valijate nimekirjadesse ja ainult üks sajast hääletab. Briti impeeriumis on asumaade elanikkond ilma jäetud õigusest osa võtta Inglise parlamendi valimistest.

Kodanliku demokraatia kaitsjad valetavad, kinnitades, et hääletamine on kapitalistlikes maades salajane. Tegelikult paljudes kapitalistlikes maades hääletamise salajasust rikutakse. Inglismaal näiteks saavad valijad hääletussedelid, millede kontsud jäävad valimisjaoskonda. Kontsule ja hääletussedeli tagaküljele märgitakse üks ja seesama number. Hääletussedelite väljaandmisel kantakse kontsule ka järjekorranumber, mille all valija on kantud registreerimisnimekirja. Sel viisil võivad need, kellele seda vaja on, võtta pärast hääletamist hääletussedeli, leida selle tagaküljel oleva numbri järgi valimissedeli kontsu, saada teada isiku nime, kes hääletussedeli valimiskasti viskas, ja teha kindlaks, kelle poolt üks või teine valija hääletas. Kus on siin hääletamise salajasus?

Töörahva saadikute nõukogude valimised toimuvad meil suure poliitilise vaimustuse olukorras. Nad kujunevad üldrahvalikuks pidupäevaks, nõukogude ühiskonna moraalse ja poliitilise ühtsuse demonstratsiooniks, kõigi nõukogude inimeste kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse ümber koondumise demonstratsiooniks. NSV Liidu Ülemnõukogu valimistel 1954. aasta märtsis võtsid 120 750 816 valijast hääletamisest osa peaaegu kõik valijad (99,98 protsenti). Kommunistide ja parteitute bloki poolt üles seatud kandidaatide poolt hääletas 99,8 protsenti valimistest osavõtnuid.

Mitte üheski kodanlikus riigis ei ole kunagi olnud ega saagi olla niisugust valijate üldist osavõttu riigivõimuorganite valimistest ega niisugust valijate üksmeelt nagu NSV Liidus. Kapitalistlikes maades toimuvad valimised ägeda klassivõitluse ja valijatele ekspluataatorlike klasside poolt surve avaldamise olukorras.

Kodanlike parteide ninamehed ei põlga ühtki vahendit selleks, et saada endale enamikku valijate häältest. Kodanlikud parteid kulutavad valimiskampaaniaks hiigelsummasid. Kapitalistid kasutavad laialdaselt valijate äraostmist, annavad hulgaliselt valelikke lubadusi ning võtavad tarvitusele ähvardused ning vägivalla. Valimiste ajal kasutatakse sageli mitmesuguseid alatuid mahhinatsioone.

Kodanlike maade valimisseadused on koostatud nõnda,

et igati takistada kommunistlike parteide esindajate valimist parlamenti.

Nii näiteks võeti Prantsusmaal 1951. aastal vastu seadus, mille kohaselt kehtestati niinimetatud majoritaarne hääletamissüsteem departemangude järgi. See süsteem tähendab, et kohad parlamendis jaotatakse mitte proportsionaalselt ühe või teise partei poolt saadud häälte arvule, vaid teistsuguse põhimõtte järgi. See partei või parteide blokk, kes saab antud valimisringkonnas üle poole häältest, saab kõik saadikukohad selles ringkonnas, kusjuures igas departemangus, sõltumata selle elanike arvust, valitakse ühesugune arv saadikuid.

Vaatamata arvukatele takistustele õnnestub töörahval siiski viia kodanlikesse parlamentidesse oma esindajaid — kommuniste. Kuid ka neil juhtudel ei ole kommunistidel võimalik pääseda valitsuse koosseisu, kuna valitsuse moodustamine usaldatakse kodanlike parteide esindajatele.

Nõukogude demokratismi tähtsaks väljenduseks on see, et töörahva saadikute nõukogu on kohustatud täitma valijate juhendit ja andma neile aru oma tööst. Valijatel on õigus enne tähtaega ära kutsuda saadik, kes ei ole õigustanud rahva usaldust, ning valida tema asemele teine. Nõukogu saadik on rahva teener.

Kodanlikes maades ei või valijad ära kutsuda saadikut, kes ei ole õigustanud nende usaldust. Kapitalistlikes maades ei ole võimuorganid kohustatud oma valijate ees aru andma. Otsekohe pärast valimisi «unustavad» nad oma lubadused, mida nad andsid valijatele, ja täidavad parlamentides kodanluse tahet.

NSV Liidu ja kapitalistlike maade valimissüsteemide võrdlusest nähtub selgesti, et nõukogude valimissüsteem on kõige demokraatlikum valimissüsteem maailmas.

Kodanlik demokraatia on demokraatia rikastele. Kodanlikud ajalehed ja raadio kisendavad sellest, nagu õitseks kapitalistlikes maades demokraatia. Kuid elu lükkab selle väite iga päev ümber.

Kodanlus kinnitab, et kapitalimaades on olemas trükivabadus. Kuid milline trükivabadus saab seal olla töölistel ja talupoegadel, kui trükikojad, paber, ajalehed, ajakirjad

ja kirjastused kuuluvad kapitalistidele! Missugust trükivabadust võib kasutada töötav inimene, kui selleks, et asutada ajaleht, peab olema miljoneid! Oma ajalehes ei luba ükski kapitalist avaldada temale vastumeelset artiklit. Rea kapitalistlike maade töötajatel on omad ajalehed ja ajakirjad. Neid annavad välja kommunistlikud, ametiühingu- ja teised töötajate organisatsioonid. Ent neid ajakirjandusorganeid jälitavad kodanlikud riigid. Kodanluse ja kodanlike valitsuste poliitikat paljastavate artiklite avaldamise eest neid ajalehti ja ajakirju sageli suletakse, kodanlikud võimud konfiskeerivad paljusid ajalehe numbreid, trahvivad toimetuste töötajaid, annavad neid kohtu alla jne.

Ameerika Ühendriikides, nagu teisteski kapitalistlikes maades, on ajalehtede väljaandmine koondatud mõnede suurkapitalistide kompaniide kätte. Need ajalehed avaldavad igasugust valet Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade vastu, revolutsioonilise töölisliikumise vastu. John Swinton, ühe ameerika ajalehe toimetaja, ütles avameelselt: «Ajakirjaniku kohus seisab selles, et moonutada tõtt, valetada, ilustada, laimata ja reeta oma rahvast ning oma isamaad kolmekümne hõbeseekli eest.»

Lenin ütles kodanliku trükivabaduse kohta: «. . . t e g e l i k u l t on see v a b a d u s r i k a s t e j a o k s osta ja ära osta ajakirjandust, r i k a s t e v a b a d u s rahvast kodanliku ajalehe-vale puskariga purju joota . . .»[1]

Tõeline trükivabadus töörahvale on võimalik ainult seal, kus on kaotatud kodanluse poliitiline ja majanduslik ülevõim.

Kodanlikes konstitutsioonides on kirja pandud, et kõigile kodanikele antakse koosolekute vabadus. Kuid see on samuti vabadus ainult rikastele, kelle käsutuses on ühiskondlikud hooned, eramajad ja ruumid, mis on sobivad koosolekute pidamiseks. Töörahva hulkadel aga, s. o. elanikkonna hiiglasuurel enamusel on koosolekuid korraldada raske, sest neil pole ei ruume ega vaba aega. Sageli aetakse töötava rahva koosolekud laiali politsei poolt või kodanluse teenistuses seisvate palgasulaste jõukude poolt.

Vabadus kodanlikes maades — see on vabadus rikas-

[1] V. I. L e n i n, Teosed, 28. kd., Tallinn, 1955, lk. 341.

tele kokku kraapida varandusi tööliste ja talupoegade töö arvel. Tõeline vabadus võib olla ainult seal, kus on hävitatud ekspluateerimine, kus ei ole rõhumist, seega ainuüksi sotsialistlikus ühiskonnas.

Kapitali palgasulased deklareerivad, nagu valitseks kodanlikes maades võrdsus. Kuid missugune võrdsus saab olla kapitalisti ja töölise vahel, mõisniku ja kehvtalupoja vahel, täissöönu ja näljase vahel, kui esimestele kuulub rikkus ja poliitiline kaal ühiskonnas, teised aga on ilma jäetud nii ühest kui ka teisest, kui esimesed on ekspluataatorid, teised aga ekspluateeritavad?!

Sõnades lubavad kodanlikud riigid töörahval liituda ühingutesse, näiteks ametiühingutesse. Kuid ametiühingute aktiivseid liikmeid, kes kaitsevad tööliste õigusi, vallandatakse töölt, antakse kohtu alla. Kui ametiühingud võitluses julma ekspluateerimise vastu korraldavad tööliste ja teenistujate streike, siis suruvad kodanlikud valitsused need streigid halastamatult maha, kasutades streikijate vastu relvastatud jõudu, pisargaasi, kuulipildujaid, soomusautosid ja isegi tanke, et murda streikijate vastupanu.

Kapitalistlikud valitsused lämmatavad halastamatult tööliste ja talupoegade vabadusliikumist. Juba mõte sellest, et riiki võivad valitseda lihtsad inimesed rahva hulgast, näib kodanlusele kallalekippumisena tema õigustele. Kodanlikud valitsused jälitavad ja kiusavad taga töörahva vabastamise eest võitlejaid — kommuniste. Kapitalistid organiseerivad kallaletunge kommunistidele ja kommunistlike ning töölisparteide juhtidele, palgates selleks mõrvareid. 1948. aasta juulis pandi toime roimarlik kallaletung Itaalia töölisklassi ja kogu töörahva juhile Palmiro Togliattile ja Jaapani Kommunistliku Partei juhile Tokudale. 1950. aasta augustis mõrvasid fašistlikud palgasulased Belgia Kommunistliku Partei esimehe, Belgia töölisklassi ustava poja seltsimees Julien Lahaut'. Teostati kallaletunge ka teistele välismaade kommunistlike parteide tegelastele.

Ameerika Ühendriikides, kus kodanlus kiitleb oma demokraatiaga, jälitatakse kõiki progressiivsete vaadetega inimesi, eriti kommuniste. Ameerika Ühendriikide valitsus, esitades valekaebusi Ameerika Kommunistliku

Partei juhtide kohta, organiseeris mitu kohtuprotsessi, mille tulemusena kaheteistkümnele Ameerika Ühendriikide Kommunistliku Partei Rahvusliku Komitee liikmele mõisteti vanglakaristus tähtajaga kolmest kuni kaheksa aastani. Ameerika Ühendriikide võimud heitsid vanglasse Ameerika Ühendriikide Kommunistliku Partei Rahvusliku Komitee peasekretäri Eugene Dennise. Ameerika Ühendriikide vanglates vaevlevad paljud ameerika demokraatliku intelligentsi parimad esindajad. 1954. aastal võeti Ameerika Ühendriikides vastu reaktsiooniline seadus sellel maal kommunistliku partei keelamise kohta.

Ameerika Ühendriikides on olemas «saadikutekoja komisjon Ameerika-vastase tegevuse uurimiseks» ja «valitsus õõnestustegevuse kontrollimiseks». Nende asutuste otsusel on tuhanded progressiivselt meelestatud inimesed kuulutatud «mitteusaldatavaks» ja töölt vallandatud, areteeritud ja vangi pandud.

Töötajatele on kodanlik demokraatia kärbitud, piiratud demokraatia. Kuid ka see kärbitud demokraatia ei ole kapitalistidel enam meelt mööda ja nad püüavad seda üle parda heita. Selle eesmärgiga annab kodanlus fašistidele vabaduse jutlustada inimvihkajalikke vaateid, mõrvata töölisliikumise eesrindlikke tegelasi.

Niisugune on kodanliku demokraatia pale. Nii näeb tegelikult välja vabadus kodanlikes riikides.

Tõeline demokraatia on võimalik ainult seal, kus ei ole ekspluataatoreid ja kus võim kuulub töörahvale.

Maksim Gorki ütles oma jutustuse «Ema» ühe kangelase suu läbi, et «Venemaa saab kõige eredamaks demokraatiaks maailmas». Need suure proletaarse kirjaniku unistused on viidud ellu. Meie Nõukogude sotsialistlik riik on kõige demokraatlikum riik maailmas.

3. NSV LIIDU RIIGIVÕIMU- JA RIIGIVALITSEMISORGANID

NSV Liidu Ülemnõukogu. Nõukogudemaad valitsevad töörahva poolt valitud parimad inimesed rahva hulgast. Need on parteisse kuuluvad ja parteitud Nõukogude kodanikud, kes on ära teeninud töötajate usalduse oma riikliku ja ühiskondliku tegevusega, oma ennastsalgava

tööga vabrikutes, tehastes ja põldudel, oma saavutustega teaduse, tehnika ja kultuuri alal, oma kangelasliku võitlusega Nõukogude kodumaa vaenlaste vastu.

NSV Liidu kõrgeimaks riigivõimu-organiks on NSV Liidu Ülemnõukogu. NSV Liidu Ülemnõukogu kinnitab rahvamajandusplaanid, ühtse riigieelarve, eelarve täitmise aruande, juhib raha- ja krediidisüsteemi, teostab kontrolli NSV Liidu Konstitutsioonist kinnipidamise üle. NSV Liidu Ülemnõukogu juhtimisele kuuluvad samuti NSV Liidu esindamine rahvusvahelistes suhetes, üldise korra sisseseadmine liiduvabariikide suhtlemises välisriikidega, sõja ja rahu küsimused, riigikaitse organiseerimine, kõigi NSV Liidu relvastatud jõudude juhtimine, riikliku julgeoleku kaitsmine ja teised küsimused. Seadusandlikku võimu Nõukogude Liidus teostab üksnes NSV Liidu Ülemnõukogu. See tähendab, et ainult temal on õigus Nõukogudemaal seadusi välja anda.

1954. aasta märtsis valiti NSV Liidu Ülemnõukogusse 1347 saadikut. Kõik nad on rahva saadikud, meie maa töölisklassi, talurahva ja intelligentsi esindajad.

Hoopis teistsugune on valitavate organite koosseis kodanlik-feodaalsetes riikides. Tsaari Riigiduumas (1912. a.) oli 439 saadikut; nad olid peaaegu kõik mõisnike, kapitalistide, tsaariametnike, kodanliku intelligentsi ja vaimulike hulgast. Duumas oli 67 põllumeest (peamiselt kulakud) ning ainult 11 töölist ja käsitöölist. Töörahva tõelisteks esindajateks Duumas olid ainult 5 töölist-bolševikku ja neidki püüdis tsaarivalitsus välja saata Siberisse.

Kapitalistlikes maades väljendavad seadused valitsevate ekspluataatorlike klasside tahet ja nad on suunatud rahva vastu. Nõukogude seadused väljendavad töörahva tahet. Nõukogudemaal ei ole seadus esmakordselt inimkonna ajaloos suunatud rahva vastu, vaid teenib teda.

Nõukogude sotsialistliku riigi ja töötava rahva huvid on ühtsed ja lahutamatud. Sellepärast ongi nõukogude seaduste täitmine tingimata tarvilik Nõukogude riigi tugevdamise huvides, sotsialistliku korra tugevdamise ja arendamise huvides ning järelikult ka Nõukogude kodanike isiklikes huvides.

Liidunõukogu ja Rahvuste Nõukogu. NSV Liidu Ülemnõukogu koosneb kahest kojast. Ühte neist nimetatakse Liidunõukoguks, teist — Rahvuste Nõukoguks.

Tekib küsimus: mispärast koosneb NSV Liidu Ülemnõukogu kahest, aga mitte ühest kojast?

NSV Liidu kõigil kodanikel, vahet tegemata rahvuse ja rassi vahel, on ühesugused, ühised põhihuvid. Kõik nõukogude inimesed on eluliselt huvitatud sellest, et Nõukogude Liidu majanduslik võimsus ja tema kaitsevõime tugevneksid, et töötajate materiaalne heaolu ja kultuuritase järjekindlalt tõuseksid, et oleks tagatud püsiv demokraatlik rahu kõigi maade vahel. Kõigi Nõukogude kodanike ühiseid huvisid, sõltumata nende rahvusest, esindavad NSV Liidu kõrgeimas riigivõimu-organis Liidunõukogu saadikud. Liidunõukogu valitakse NSV Liidu kodanike poolt valimisringkondade järgi normiga: üks saadik 300 tuhande elaniku kohta.

Kuid Nõukogude Liit on paljurahvuseline riik. Meie maal elab ligikaudu 60 rahvust ja rahvusgruppi. Mitmesugustest rahvustest kodanikel, kes elavad NSV Liidus, on veel oma erihuvid, mis on seotud iga rahva rahvuslike iseärasustega, tema keele, majanduse, kultuuri ja elulaadi iseärasustega. Neid erihuvisid, mis on igal rohkearvuliste Nõukogude rahvaste hulka kuuluval rahval, esindavad NSV Liidu kõrgeimas riigivõimu-organis Rahvuste Nõukogu saadikud. Rahvuste Nõukogu valitakse NSV Liidu kodanike poolt liidu- ja autonoomsete vabariikide, autonoomsete oblastite ja rahvusringkondade järgi. Iga liiduvabariigi poolt valitakse võrdne arv saadikuid, sõltumata selles vabariigis elavate elanike arvust. Samasuguse põhimõtte järgi valitakse ka Rahvuste Nõukogu saadikuid autonoomsete vabariikide, autonoomsete oblastite ja rahvusringkondade poolt. Iga liiduvabariigi poolt valitakse Rahvuste Nõukogusse 25 saadikut, iga autonoomse vabariigi poolt — 11 saadikut, iga autonoomse oblasti poolt — 5 saadikut, iga rahvusringkonna poolt — 1 saadik.

Ka kodanlikes parlamentides on kaks koda: ülem- ja alamkoda. Neid nimetatakse seal: lordide kojaks ja alamkojaks (Inglismaal), senatiks ja saadikutekojaks (Amee-

NSV LIIDU KÕRGEMAD RIIGIVÕIMU- JA RIIGIVALITSEMISORGANID

LIIDUNÕUKOGU KOMISJONID

- MANDAATKOMISJON
- SEADUSANDLIKE ETTEPANEKUTE KOMISJON
- EELARVEKOMISJON
- VÄLISASJADE KOMISJON

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU

NSV Liidu kõrgeim riigivõimu-organ;
valitakse 4 aastaks;
koosneb kahest võrdõiguslikust kojast

LIIDU-NÕUKOGU | RAHVUSTE NÕUKOGU

RAHVUSTE NÕUKOGU KOMISJONID

- MANDAATKOMISJON
- SEADUSANDLIKE ETTEPANEKUTE KOMISJON
- EELARVEKOMISJON
- VÄLISASJADE KOMISJON

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIIDIUM

valitakse NSV Liidu Ülemnõukogu mõlema koja ühisel istungil

NSV LIIDU ÜLEMKOHUS

NSV LIIDU PEAPROKURÖR

NSV LIIDU MINISTRITE NÕUKOGU

NSV Liidu kõrgeim täidesaatev ja korraldav riigivõimu-organ, moodustatakse NSV Liidu Ülemnõukogu mõlema koja ühisel istungil

ÜLELIIDULISED MINISTEERIUMID

1. Lennukitööstuse. 2. Autotööstuse. 3. Väliskaubanduse. 4. Geoloogia ja Maapõuevarade Kaitse. 5. Varumise. 6. Masina- ja Aparaaditööstuse. 7. Merelaevastiku. 8. Üldise Masinaehituse. 9. Kaitsetööstuse. 10. Teede-. 11. Raadiotehnilise Tööstuse. 12. Jõelaevastiku. 13. Keskmise Masinatööstuse. 14. Tööpingi- ja Instrumenditööstuse. 15. Ehitus- ja Teedemasinatööstuse. 16. Metallurgia- ja Keemiatööstuse Ettevõtete Ehitamise. 17. Naftatööstuse Ettevõtete Ehitamise. 18. Sõetööstuse Ettevõtete Ehitamise. 19. Elektrijaamade Ehitamise. 20. Laevaehitustööstuse. 21. Traktori- ja Põllutöömasinatööstuse. 22. Transpordimasinate Tööstuse. 23. Transpordi Ehitamise. 24. Raskemasinatööstuse. 25. Keemiatööstuse. 26. Elektrijaamade. 27. Elektrotehnilise Tööstuse.

LIIDU-VABARIIKLIKUD MINISTEERIUMID

1. Autotranspordi ja Maanteede. 2. Paberi- ja Puidutöötlemistööstuse. 3. Side- 4. Kõrgema Hariduse. 5. Linna- ja Maaehituse. 6. Riigikontrolli. 7. Tervishoiu. 8. Välis- 9. Kultuuri- 10. Kergetööstuse. 11. Metsatööstuse. 12. Naftatööstuse. 13. Kaitse- 14. Liha- ja Piimasaaduste Tööstuse. 15. Toidukaupade Tööstuse. 16. Ehitusmaterjalide Tööstuse. 17. Kalatööstuse. 18. Side- 19. Põllumajanduse. 20. Sovhoosside. 21. Ehitus-. 22. Tekstiilitööstuse 23. Kaubandus- 24. Sõetööstuse. 25. Rahandus- 26. Värvilise Metallurgia. 27. Mustmetallurgia. 28. Kohtu-

- NSV Liidu Ministrite Nõukogu Rahvamajanduse Perspektiivse Planeerimise Riiklik Komisjon
- NSV Liidu Ministrite Nõukogu Rahvamajanduse Jooksva Planeerimise Riiklik Majanduskomisjon
- NSV Liidu Ministrite Nõukogu Uue Tehnika Riiklik Komitee
- NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuv Töö ja Töötasu Küsimuste Riiklik Komitee
- NSV Liidu Ministrite Nõukogu Riiklik Ehitusasjade Komitee
- NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuv Riiklik Julgeoleku Komitee
- NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuv Kehakultuuri- ja Spordikomitee
- NSV Liidu Riigipanga Juhatus

rika Ühendriikides) jne. Kuid NSV Liidu Ülemnõukogu kodade ja kodanlike parlamentide kodade vahel ei ole midagi ühist.

Kapitalistlikes maades on mõlemad kojad kodanluse võimuorganiteks. Seejuures on ülemkodadel alamkodadega võrreldes erilised eelised ja rahvahulkade esindajatele on sinnapääs eriti raskendatud. Inglismaal näiteks koosneb lordide koda kõrgemast aristokraatiast: printsidest, hertsogitest, krahvidest, markiidest, vikontidest, parunitest, samuti peapiiskoppidest ning piiskoppidest. Lordide koja liikmeid ei valita, nad kas nimetatakse ametisse kuninga poolt või omandavad pärimise teel õiguse parlamendis istungeid pidada. Kõik alamkoja poolt vastu võetud seadused peavad olema kinnitatud ülemkoja poolt, kellel on õigus neid peatada. Ülemkojad on kõige reaktsioonilisema kodanluse kantsiks.

Mitte midagi niisugust ei ole ega saagi olla meil, Nõukogude Liidus. NSV Liidus esindavad mõlemad kojad töörahva huvisid. Mõlemad kojad valitakse üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel. NSV Liidu Ülemnõukogu kojad on võrdõiguslikud.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium. Alalist, jooksvat tööd riigivalitsemise alal teevad teised kõrgemad riigiorganid, eelkõige NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium. Ta valitakse ühisel istungil NSV Liidu Ülemnõukogu mõlema koja saadikute poolt ja koosneb esimehest, tema 16 asetäitjast (vastavalt liiduvabariikide arvule), sekretärist ja 15 liikmest. NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi esimeheks on valitud K. J. Vorošilov.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium on Nõukogude Liidu kõrgeimaks alaliselt tegutsevaks riigivõimu-organiks, mis valitakse NSV Liidu Ülemnõukogu poolt ja mis annab temale aru. Ta kutsub kokku NSV Liidu Ülemnõukogu istungjärgud, määrab Ülemnõukogu uued valimised, annab välja seadlusi, autasustab NSV Liidu ordenite ja medalitega, annab NSV Liidu aunimetusi, nimetab ametisse NSV Liidu relvastatud jõudude kõrgema väejuhatuse, kuulutab välja sõjaseisukorra sõjalise kallaletungi korral NSV Liidule või kui on vaja täita rahvusvahelisi kohustusi vastastikuse kaitse alal agressiooni vastu, kuu-

lutab välja üldise või osalise mobilisatsiooni, kinnitab NSV Liidu poolt teiste riikidega sõlmitud lepingud, nimetab ametisse NSV Liidu täievolilisi esindajaid välisriikides jne.

Kapitalistlikes maades ei ole NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi taolisi võimuorganeid. Seal on riigi eesotsas üks inimene — kuningas, president. Nad ei ole parlamendi ees vastutavad, nad seisavad parlamendist kõrgemal, neil on õigus peatada iga seadust, mille parlament on vastu võtnud, ja koguni parlamenti laiali saata. Nõukogude Liidus seisab riigi eesotsas mitte üks inimene, vaid kollektiiv, kolleegium — NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu. Ministeeriumid. Nõukogude Liidu kõrgeimaks täidesaatvaks ja korraldavaks riigivõimu-organiks on NSV Liidu valitsus, keda nimetatakse NSV Liidu Ministrite Nõukoguks.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu moodustatakse NSV Liidu Ülemnõukogu poolt mõlema koja ühisel istungil. Ta on vastutav NSV Liidu Ülemnõukogu ees ja annab temale aru. Istungjärkude vahelisel ajal on Nõukogude valitsus vastutav NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi ees ja annab talle aru.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu moodustatakse koosseisus: Ministrite Nõukogu esimees, Ministrite Nõukogu esimehe esimesed asetäitjad, Ministrite Nõukogu esimehe asetäitjad, NSV Liidu ministrid ja Ministrite Nõukogu juures töötavate ning ministeeriumideõigusi omavate komiteede esimehed. NSV Liidu Ministrite Nõukogu esimeheks on kinnitatud N. A. Bulganin.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu annab määrusi ja korraldusi kehtivate seaduste alusel ja nende täitmiseks ning kontrollib nende täitmist. NSV Liidu Ministrite Nõukogu ühendab ja suunab NSV Liidu ministeeriumide tööd, võtab tarvitusele abinõud rahvamajandusplaani ja riigieelarve täitmiseks ning krediidi- ja rahasüsteemi tugevdamiseks. Ministrite Nõukogu võtab tarvitusele abinõud ühiskondliku korra kindlustamiseks, riigi huvide ja kodanike õiguste kaitseks ning teostab üldist juhtimist välisriikidega suhtlemise alal. Ta juhib riigi relvastatud jõudude üldist organiseerimist.

Ministeeriumid on organid, kes juhivad riigivalitsemise ja rahvamajanduse üksikuid alasid. Nad jagunevad üleliidulisteks, liidu-vabariiklikeks ja vabariiklikeks ministeeriumideks.

Üleliidulised ministeeriumid juhivad niisuguseid rahvamajandusharusid, milledel on üleliiduline tähtsus ja mis nõuavad ühest keskusest tulevat otsest juhtimist kogu NSV Liidu territooriumil. NSV Liidu Konstitutsioon arvab nende hulka üksikud rasketööstuse harud (masinaehitus, tööpingiehitus jt.), transpordivahendid, elektritööstuse jne.

Liidu-vabariiklikud ministeeriumid, s. o. niisugused ministeeriumid, mis on olemas nii NSV Liidu ulatuses kui ka liiduvabariikides, juhivad neid üleliidulise tähtsusega rahvamajandus- ja riigivalitsemisharusid, millede juhtimist keskuse poolt on otstarbekohane teostada peamiselt liiduvabariikide samanimeliste ministeeriumide kaudu. Niisuguste rahvamajandusharude hulka kuuluvad must- ja värviline metallurgia, söetööstus, kergetööstus, toiduainetetööstus, metsatööstus ja teised tööstusharud, põllumajandus, varumine, kaubandus. Liidu-vabariiklike ministeeriumide juhtimisele kuuluvad Nõukogude armee, Nõukogude valitsuse suhtlemine välisriikidega, riigikontroll, rahandus, tervishoid jt.

Vabariiklikeks ministeeriumideks nimetatakse niisuguseid ministeeriume, mis on olemas ainult liiduvabariikides. Nad juhivad vabariikliku tähtsusega rahvamajandus- ja riigivalitsemisharusid. Nende hulka arvavad liiduvabariikide konstitutsioonid näiteks kohaliku tööstuse, kommunaalmajanduse, hariduse ja sotsiaalkindlustuse. Vabariiklikud ministeeriumid alluvad liiduvabariigi ministrite nõukogule.

Autonoomsetes vabariikides on samuti oma ministeeriumid.

Liiduvabariikide riigivõimu- ja riigivalitsemisorganid. Igal liiduvabariigil on oma riigivõimu- ja riigivalitsemisorganid. Tema kõrgeimaks võimuorganiks on liiduvabariigi ülemnõukogu. Liiduvabariigi ülemnõukogu võtab vastu liiduvabariigi konstitutsiooni ja teeb selles muudatusi, kinnitab liiduvabariigi rahvamajandusplaani ja eel-

arve, määrab liiduvabariigi esinduse rahvusvahelises suhtlemises jne.

Jooksva töö juhtimiseks vabariigi valitsemise alal valib liiduvabariigi ülemnõukogu presiidiumi järgmises koosseisus: esimees, tema asetäitjad, sekretär ja liikmed. Liiduvabariigi ülemnõukogu moodustab liiduvabariigi valitsuse — ministrite nõukogu, kes on liiduvabariigi kõrgeimaks täidesaatvaks ja korraldavaks organiks. Liiduvabariigi ministrite nõukogu annab määrusi ja korraldusi Nõukogude Liidus ja liiduvabariigis kehtivate seaduste ning NSV Liidu Ministrite Nõukogu määruste ja korralduste alusel ja nende täitmiseks ning kontrollib nende täitmist.

Kõigis liiduvabariikides on teostatud administratiiv-territoriaalne jaotus, mis on fikseeritud NSV Liidu Konstitutsioonis. Niisuguse jaotuse väljatöötamisel on arvesse võetud majanduslikud, rahvuslikud ja kultuurilised tingimused. Ülesandeks oli luua niisugune administratiiv-territoriaalne jaotus, mis hõlbustab rahvamajanduse plaanipärast juhtimist, parandab kohalike nõukogude organite juhtimist, lähendab administratiivkeskusi elanikkonnale ja aitab maa valitsemisele kaasa tõmmata võimalikult rohkem töötajaid.

Olenevalt kohalikest tingimustest on administratiiv-territoriaalne jaotus mitmesugustes vabariikides erinev.

Kohalikud riigivõimu-organid. Kohalike töörahva saadikute nõukogude süsteem on loodud vastavalt administratiiv-territoriaalsele jaotusele. Selles süsteemis on järgmised lülid: 1) krainõukogud, 2) oblastinõukogud, 3) autonoomsete oblastite nõukogud, 4) ringkonnanõukogud, 5) rajooninõukogud, 6) linnanõukogud, 7) asulanõukogud, 8) külanõukogud (staniitsades, külades, huutorites, kišlakkides, auulides).

Krai- ja oblastinõukogud juhivad kõiki madalamalseisvaid kohalikke nõukogusid. Rajooninõukogudele on vahetult allutatud kõik asula- ja külanõukogud.

Partei ja valitsus omistavad kohalike nõukogude tegevusele esmajärgulist tähtsust: riiklike keskorganite seadusi ja määrusi viivad ellu kohalikud nõukogud, neil tuleb tegelda vahetult elanikkonnaga. Kohalike nõukogude töö

põhisisuks on kohaliku majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö juhtimine, hoolitsemine linna ja maa töörahva mitmekesiste ja üha kasvavate vajaduste rahuldamise eest.

Kohalikud nõukogud, alates krainõukogust ja lõpetades külanõukoguga, on ühtse võimu organid, nad juhivad neile allutatud valitsemisorganite tegevust, kindlustavad riikliku korra kaitset, kodanike õiguste kaitset. Nad määravad kindlaks kohaliku eelarve.

Kohalike töörahva saadikute nõukogude täidesaatvateks ja korraldavateks organiteks on täitevkomiteed, mis valitakse nende poolt järgmises koosseisus: esimees, tema asetäitjad, sekretär ja liikmed.

Kommunistlik partei töötab pidevalt nõukogude tugevdamiseks ja laiade töörahvahulkade kaasatõmbamiseks nõukogude tööle. Nõukogude tihe side tööliste, talupoegade ja haritlastega, töötajate abi nõukogudele kogu nende poliitilises, majanduslikus ja kultuurilises töös on kohalike nõukogude eduka töö tagatiseks.

Nõukogude kohus ja nõukogude prokuratuur. Kapitalistlikes maades on kohus organiks, mille abil kapitalistidele mittemeelepäraste inimestega, töörahva huvide kaitsjatega, arveid õiendatakse. Ega rahvas ei öelnud asjata feodaalse ja kodanliku kohtu kohta: «Kus on kohus, seal on ka vale», «Rikkal kohtusse minna on naljaasi, vaesel aga võetakse seal pea maha».

Nõukogude sotsialistlikus riigis teenib kohus rahva huvisid, ta etendab suurt kasvatuslikku osa. Inimestele, kes on ühiskonna vastu eksinud, loob nõukogude võim tingimused, kus nad ausa tööga võivad oma süü heaks teha ja täieõiguslike Nõukogude kodanike ridadesse tagasi pöörduda. Kõigis kodanlikes maades (välja arvatud mõned riigid) võib kohus teha surmaotsuse iga inimese kohta, kellest valitsev kodanlus tahab lahti saada. Nõukogude Liidus rakendatakse surmanuhtlust ainult kodumaa reetjate, spioonide ja õõnestustöötegijate-diversantide suhtes, samuti isikute suhtes, kes süüdraskendavatel asjaoludel on toime pannud ettekavatsetud tapmise.

Kohus on Nõukogude riigile ja nõukogude rahvale vajalik selleks, et võidelda nõukogude võimu vaenlaste

vastu, spioonide, kahjurite, nõukogude kodumaa reetjate vastu, võitluseks uue, nõukogude korra tugevdamise eest, sotsialistliku omandi kaitsmise eest.

Nõukogude kohus on samuti vajalik Nõukogude kodanike, riigiasutuste ja riiklike ettevõtete, kolhooside ja teiste ühiskondlike organisatsioonide õigusi ja huvisid puudutavate tüliküsimuste lahendamiseks.

Nõukogude Liidus on kohus ühtne ja ühetaoline kõigile kodanikele, sõltumata nende rahvuslikust või rassilisest kuuluvusest, sotsiaalsest päritolust, usutunnistusest, varanduslikust ja teenistuslikust seisundist. Kõrgeimaks kohtuorganiks NSV Liidus on NSV Liidu Ülemnõukogu poolt valitav Ülemkohus. NSV Liidu Ülemkohtule on pandud järelevalve teostamine kõigi NSV Liidu ja liiduvabariikide kohtuorganite kohtuliku tegevuse üle. Samuti on olemas liidu- ja autonoomsete vabariikide ülemkohtud, krai- ja oblastikohtud, autonoomsete oblastite kohtud ja ringkonnakohtud. Kõik nad valitakse vastavate töörahva saadikute nõukogude poolt viieks aastaks.

Rahvakohtud, mille koosseisus on rahvakohtunikud ja rahvakaasistujad, valitakse rajooni kodanike poolt kolmeks aastaks üldise, otsese ja ühetaolise valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel. Kohtunikuks võib valida iga hääleõigusliku Nõukogude kodaniku, kes on saanud 23 aastaseks.

Nõukogude kohtunikud on sõltumatud ja alluvad ainult seadusele. Ei nõukogude ega ka parteiorganil ei ole õigust anda kohtule juhendit antud kohtuasja otsustamiseks nii ja mitte teisiti. Kohtuasjade otsustamisel on meie kohtunikud kohustatud juhinduma ainult nõukogude seadustest.

Sotsialistliku seaduslikkuse kaitsel seisab nõukogude prokuratuur. Ta teostab järelevalvet nõukogude seaduste õige rakendamise ja täpse täitmise üle riigiasutuste, ametiisikute ja NSV Liidu kodanike poolt. Seda nõuavad üldriiklikud huvid, kõigi töötajate huvid, millises vabariigis või oblastis nad ka ei elaks. Prokurörid ei ole allutatud kohalikele võimuorganeile: nad alluvad ainult kõrgemalseisvatele prokuratuuriorganitele. See võimaldab neile kergemini teostada järelevalvet kogu NSV Liidu territoo-

riumil ühtselt kehtivast nõukogude seaduslikkusest range kinnipidamise üle.

NSV Liidu peaprokuröri nimetab ametisse NSV Liidu Ülemnõukogu. Vabariikide, kraide ja oblastite prokurörid nimetab ametisse NSV Liidu peaprokurör. Ringkondade, rajoonide ja linnade prokurörid nimetatakse ametisse liiduvabariikide prokuröride poolt ja kinnitatakse NSV Liidu peaprokuröri poolt.

Nõukogude prokuratuur tugineb oma töös nõukogude avalikkuse laialdasele abile. Samuti nagu nõukogude kohus, on ta tihedasti seotud rahvahulkadega. Töötajad näevad temas oma huvide kaitsjat, nõukogude ühiskondliku ja riikliku korra kaitsjat.

Nõukogude relvastatud jõud. Nõukogude riigil on oma relvastatud jõud — maavägi, merevägi ja lennuvägi.

1918.—1920. aasta kodusõja ja 1941.—1945. aasta Isamaasõja suurtes lahingutes kaitses Nõukogude armee meie maa töörahva vabadust sise- ja välisvaenlaste kallaletungide vastu. Ka praegu, samuti nagu sõjaeelseil aastail, seisab ta kindlalt valvel Nõukogude rahva rahuliku töö ja sotsialismi suurte võitude eest, kaitseb meie rahva revolutsioonilisi saavutusi, sotsialistliku riigi vabadust ja sõltumatust. Nõukogude armee on ära käinud karmide võitluste ja katsumuste kuulsusrikka tee. Nõukogude rahvas armastab oma armeed ja tugevdab teda pidevalt. Nõukogude armee on varustatud kõige eesrindlikuma ja täiuslikuma tehnikaga. Lahingutes vaenlastega omandasid Nõukogude relvastatud jõud esmaklassilise sõjakunsti ja õppisid vaenlast kindlasti võitma.

Kuid Nõukogude armee jõud ei peitu ainult eesrindlikus tehnikas ja kõrges sõjakunstis. Nõukogude armee on uut tüüpi armee. Ta erineb põhjalikult kõigist armeedest, mis üldse kunagi on olnud maailmas. Kodanlikud sõjaväed, mida kapitalistid ja mõisnikud kasutavad töörahva mahasurumiseks ja rõhumiseks siseriigis, asumaade rahvaste orjastamiseks ja rõhumiseks, on vallutussõdades relvaks imperialistide käes. Nõukogude armee on töörahva vabastamise armee, ta kaitseb sotsialismi saavutusi imperialistide kallaletungide eest.

Kodanlikud sõjaväed on rahvaste rõhumise vahendiks.

Neid kasvatatakse võõraste rahvaste põlgamise ja vihkamise vaimus. Nõukogude armee on meie maa rahvaste vennalikkuse armee, rahvaste vabaduse ja sõltumatuse kaitsmise armee. Teda kasvatatakse piiritu ustavuse vaimus oma kodumaale ja nõukogude rahvale, rahvaste sõpruse idee vaimus, Nõukogude vabariikide vabaduse ja iseseisvuse kaitsmise idee vaimus. Nõukogude armeele on võõras teiste rahvaste, teiste riikide, teiste maade tööliste ja talupoegade vihkamine. Nõukogude armeed kasvatatakse internatsionalismi (töörahva rahvusvahelise ühtsuse) vaimus, teiste rahvaste austamise vaimus, kõigi maade tööliste armastamise ja austamise vaimus.

Need Nõukogude armee iseärasused ongi tema jõu ja võimsuse peamiseks allikaks. Kapitalistlikes maades rahvas kardab sõjaväge, sõjaväe ja rahva vahel on tõke. Meil valitseb hoopis teistsugune olukord. Meil moodustavad rahvas ja armee ühe terviku, ühise pere. Kusagil maailmas ei suhtu rahvas armeesse sellise armastuse ja hoolitsusega kui meil. Sellepärast ongi Nõukogude armeel kõige kindlam tagala. Nõukogude armeel on tööliste ja talupoegade suurim toetus, kõigi meie maal elavate rahvaste toetus. Temale kuulub kõigi maade töörahva suur poolehoid, tal on palju sõpru kõigis maailma maades.

Kapitalistlikud riigid ei ole loobunud katsetest takistada kommunismi ülesehitamist meie maal. Sellepärast peavad nõukogude inimesed olema alati valvel, peavad suurendama Nõukogude Liidu kaitsevõimet, tugevdama kõigi jõududega meie relvastatud jõude, olema alati valmis igale vaenlasele vastulööki andma.

4. VÄSIMATULT TUGEVDADA NÕUKOGUDE RIIGI VÕIMSUST

Nõukogude riik on nõukogude rahva võimsaks vahendiks võitluses kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest meie maal.

Nõukogude sotsialistliku riigi abil on meie maa töörahvas kommunistliku partei juhtimisel saavutanud tähtsate ajalooliste ülesannete lahendamise: on likvideerinud kapitalismi, üles ehitanud sotsialistliku ühiskonna, muut-

nud NSV Liidu võimsaks, eesrindlikuks tööstus- ja kolhoosiriigiks.

Käesoleval ajal on Nõukogude riigi võimsus, nõukogude rahva moraalne ja poliitiline ühtsus tugevam ja kindlam kui kunagi varem. Nõukogude rahvas, kes on tihedasti koondunud kommunistliku partei ja oma armastatud valitsuse ümber, on sügavasti veendunud oma jõus.

Kommunistlik partei, Nõukogude valitsus ja kogu meie rahvas hoolitsevad väsimatult Nõukogude Liidu majandusliku võimsuse edasise tugevdamise eest. Tugevdada Nõukogude riigi võimsust tähendab kindlustada kõigi tööstusharude, eelkõige metallurgia, masinaehituse, söe-, nafta- ja keemiatööstuse edasine tõus; suurendada elektrienergia tootmist; kindlustada põllumajanduse tõus ja kolhoosikorra igakülgne tugevdamine, saavutada kõigi kolhooside õitseng.

Nõukogude riigi kaljukindlaks aluseks, tema jõu ja võitmatuse allikaks on töölisklassi ja kolhoositalurahva liit. See liit on välja kujunenud ja tugevnenud kommunistliku partei juhtimisel. Olles ustav marksistlik-leninlikule õpetusele, näeb kommunistlik partei oma püha kohust selles, et ka edaspidi väsimatult kõvendada meie maa töölisklassi ja talurahva sõbralikku liitu.

Sotsialistliku revolutsiooni suureks võiduks ja meie kodumaa võimsuse ammendamatuks allikaks on sotsialistliku paljurahvuselise riigi rahvaste sõprus. See nõukogude rahva sõprus ja vennalik koostöö tugevnes ja karastus rahuliku ülesehitustöö aastail ning pidas vastu üliraskete katsumustele Suure Isamaasõja perioodil. Rahvaste sõprus on meie maal kommunistliku ühiskonna ülesehitamise tagatiseks. Meie partei on alati võidelnud, võitleb praegu ja ka edaspidi katsete vastu rikkuda leninlik-stalinliku rahvuspoliitika põhimõtteid, kõigi nende vastu, kes tahtlikult või tahtmatult toovad kahju sotsialistlike rahvuste vennalikule sõprusele. Nõukogude patriotismi kasvatamine, poliitilise valvsuse suurendamine, meie maa rahvaste sõpruse väsimatu kõvendamine, leninlik-stalinliku rahvuspoliitika kõrvalekaldumatu elluviimine — need on Nõukogude riigi vääramatu võimsuse tähtsaimad eeltingimused.

Partei kasvatab nõukogude inimesi sotsialistlikust seaduslikkusest range kinnipidamise vaimus, sotsialistliku omandi kaitsmise ja riiklikust distsipliinist kinnipidamise vaimus. Kõike seda tehakse Nõukogude riigi tugevdamise huvides.

Meie kodumaa vabaduse ja iseseisvuse kindlaks kantsiks on Nõukogude armee ja Nõukogude sõjalaevastik. Nõukogude riik teostab otsustavalt ja järjekindlalt kõigi rahvaste vahelise rahu ja sõpruse poliitikat. Ühtlasi jälgib ta valvsalt imperialistlike uue sõja õhutajate salasepitsusi, tugevdab meie kuulsusrikka Nõukogude armee sõjalist võimsust, kes on võimeline andma purustava vastulöögi igale agressorile.

Imperialistid mitte ainult et valmistavad ette relvastatud kallaletungi NSV Liidule, vaid nad saadavad Nõukogudemaale ka spioone, salakuulajaid ja diversante, et nõrgendada Nõukogude Liidu sõjalist ja majanduslikku võimsust. Nad püüavad oma alatutel spionaaži- ja salaluurealastel eesmärkidel kasutada üksikuid kindla iseloomuta kodanikke.

Nõukogude inimesed peavad olema alati valvsad, aitama Nõukogude luureorganeid nende töös, rangelt hoidma riiklikku saladust. Nõukogude riik karistab karmilt neid, kes kas teadlikult või lühinägelikkuse tõttu annavad vaenlasele välja sõja- ja riiklikke saladusi.

Iga Nõukogude kodanik peab väsimatult hoolitsema partei ja valitsuse otsuste elluviimise eest. Mida paremini nõukogude inimesed täidavad oma kohustusi riigi ees, seda rikkamaks ja võimsamaks muutub meie suur kodumaa, seda kiiremini liigub meie rahvas teel kommunismile.

Kommunistlik partei ja Nõukogude riik hoolitsevad pidevalt rahva materiaalse ja kultuurilise elutaseme tõstmise eest; nad on tugevad selle tõttu, et neid ühendavad purustamatud sidemed rahvaga, kes parteid ja valitsust täielikult usaldab. See partei, valitsuse ja rahva kaljukindel ühtsus on Nõukogude riigi jõu ja võimsuse tähtsaks allikaks.

LÜHIKOKKUVÕTE

Nõukogude riik tekkis kapitalistide ja mõisnike võimu kukutamise ja töölisklassi võimu kehtestamise tulemusena. Nõukogude võim on proletariaadi diktatuuri riiklik vorm. Töölisklass kui eesrindlik klass teostab ühiskonna riiklikku juhtimist.

Nõukogude riik on uut, kõrgemat tüüpi riik. Iga kodanlik riik on kapitalistide diktatuur, piiramatu võim töölisklassi ja kogu töörahva üle. Nõukogude riik on tööliste ja talupoegade riik. Ta on loodud kukutatud ekspluataatorlike klasside mahasurumiseks, ühe inimese teise inimese poolt ekspluateerimise hävitamiseks, kommunistliku ühiskonna ülesehitamiseks ja meie kodumaa kaitsmiseks välisvaenlaste vastu.

NSV Liidu poliitiliseks aluseks on töörahva saadikute nõukogud. Nad ühendavad kõiki töötajaid, tõmbavad riigivalitsemisele kaasa miljoneid inimesi.

Nõukogude sotsialistlik riik on kõige demokraatlikum riik maailmas. NSV Liidu kodanikel on niisugused õigused, missuguseid ei ole ega saagi olla kapitalistlike maade töötajatel.

Kodanlik demokraatia on olemas selleks, et petta töölisi ja talupoegi, et varjata kapitalistliku riigi ekspluataatorlikku olemust.

Nõukogude riigivõimu-organid, nii kõrgemad kui ka kohalikud, on rajatud tõeliselt demokraatlikule alusele ja teenivad rahvast. Nõukogude riigis on kõik rahvad ja rahvused võrdõiguslikud. Nõukogude riik on paljurahvuselise riigi eeskuju; tema kindluse üle võib kadedust tunda iga kodanlik riik.

Nõukogude sotsialistliku korra ja rahva huvide kaitsel seisavad nõukogude kohus ja prokuratuur, meie relvastatud jõud ja Nõukogude luureorganid.

Nõukogude riik oli NSV Liidus kapitalismi likvideerimise, sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise tähtsaks vahendiks. Ta kujutab endast sotsialistliku korra kindlustamise ja sotsialismilt kommunismile järkjärgulise ülemineku tähtsat vahendit.

Nõukogude riigi juhtivaks ja suunavaks jõuks on Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei.

Kommunistlik partei seab oma ülesandeks paljurahvuselise Nõukogude riigi edasise tugevdamise, töölisklassi ja talurahva liidu ning rahvaste sõpruse kindlustamise, meie kodumaa aktiivse kaitse igakülgse kõvendamise tema vaenlaste tegevuse vastu. Nõukogude riigi kindlustamine on meie maa töötajate patriootlik kohus, nende püha internatsionaalne kohustus.

KUUES PEATÜKK

Nõukogude rahvaste ühtne pere

1. KOMMUNISTLIKU PARTEI RAHVUSPOLIITIKA

Kommunistliku partei rahvuspoliitika alused. Rahvuslik rõhumine kestis aastasadu tsaari-Venemaal ja kestab praegugi kogu kapitalistlikus maailmas. Kapitalistid ja mõisnikud rõhusid Venemaal elavaid rahvaid, ässitasid ühed rahvad teiste kallale, õhutasid nende vahel vaenu. Miks nad seda tegid? Nimelt sellepärast: kui rahvad ei ela sõbralikult, kui nende vahel valitsevad usaldamatus ja tüli, siis on neil raskem oma jõude ühendada, tõusta ühiselt rõhujate vastu. Et säilitada oma ülevõimu, õhutavad ekspluataatorid rahvuslikku vaenu.

Mõisnike ja kapitalistide võimu kukutamise tulemusena meie maa tööliste ja talupoegade poolt läks esmakordselt ajaloos korda täielikult hävitada rahvuslik rõhumine, kinnitada rahvustevaheline võrdsus ja luua maailmas seninägemata vabade rahvuste vennaliku koostöö.

Nõukogude rahvaste vankumatu sõbraliku koostöö loomine on Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja NSV Liidus võitnud sotsialismi tulemus, on kommunistliku partei rahvuspoliitika elluviimise tulemus. Esmakordselt marksismi ajaloos töötas välja kommunistliku partei teoreetilise programmi ja poliitika rahvusküsimuses V. I. Lenin. Lenini õpetust rahvusküsimuses on edasi arendatud J. V. Stalini töödes ja NLKP otsustes.

Mis on rahvus? Rahvuseks nimetatakse suurt inimeste rühma, kellel on pika ajaloolise arengu käigus välja kujunenud rida ühiseid jooni (tunnuseid).

Inimesed, kes moodustavad ühe rahvuse, kõnelevad üht keelt — tähendab, nende vahel on olemas keele ühtsus. Kuid mitte alati ei kuulu üht keelt kõnelevad inimesed ühte ja samasse rahvusesse. Inglased ja ameeriklased näiteks kõnelevad üht keelt, kuid nad ei kuulu ühte rahvusesse juba sellepärast, et nad elavad erinevais maailmajagudes. Asunud palju aastaid tagasi Põhja-Ameerikasse, moodustasid inglased koos teiste rahvastega uue rahvuse, sest elutingimused kujunesid neil omamoodi, mis ei sarnanenud elutingimustega Euroopas. Inimesed, kes kuuluvad ühte rahvusesse, elavad ühel territooriumil, see tähendab, neil on territooriumi ühtsus. Sealjuures nad mitte lihtsalt et elavad ühel territooriumil, vaid neil on ka võimalus läbi käia, kehtestada omavahel majanduslikke sidemeid.

Minevikus, kui riik koosnes paljudest vürstkondadest, kel ei olnud majanduselu ühtsust, ei olnud ka rahvust. Alles kapitalismi tekkimisega, ühtse turu arenemisega luuakse teatava rahva jaoks majanduselu ühtsus, kujuneb rahvus.

Peale selle inimestel, kes elavad ühel territooriumil, kes on seotud omavahel majanduselu ühtsusega ja kõnelevad üht keelt, on olemas rahvusliku iseloomu ühised jooned. Neid jooni võib hõlpsasti näha rahvuskultuuri iseärasustes. Eri rahvusest inimesed erinevad üksteisest oma vaimulaadilt, psüühiliselt laadilt.

Seega on rahvus, nagu õpetab marksism-leninism, inimeste ajalooliselt kujunenud püsiv ühtekuuluvus, mis on tekkinud ühise keele, territooriumi ja majanduselu ning rahvuskultuuri spetsiifiliste iseärasuste ühtsuses avalduva psüühilise laadi pinnal. Ainult kõik need tunnused koos määravad kindlaks rahvuse; piisab kas või ühe tunnuse puudumisest, et antud inimühisus ei moodustaks rahvust.

Rahvused ei tekkinud kõigis maades üheaegselt. Neis maades, kus kapitalism arenes varem, kujunesid eri hõimudest ja rahvusrühmadest ka rahvused varem.

Orjastades ja ekspluateerides teisi, nõrgemaid ja mahajäänud maid, muutes neid oma asumaadeks, pumpavad kapitalistid neist maadest välja rikkusi ning takista-

vad sõltuvate rahvaste majanduse ja kultuuri arenemist. Seepärast kapitalismi arenemisega tekib ja areneb rahvuslik ebavõrdsus, tugevneb rahvuslik rõhumine. See kutsub esile rahvusliku vabadusliikumise.

Ajalugu näitab, et seni kui võimutsevad kapitalistid ja mõisnikud, ei ole rahvusliku rõhumise hävitamine võimalik. Et hävitada rahvuslik rõhumine, tuleb likvideerida ekspluataatorlik kord. Ainuke klass, kes on võimeline juhtima võitlust selle ülesande lahendamise eest, on proletariaat. Ainult töötajate organiseeritud võitlus, eesotsas töölisklassiga, võib viia rahvuslikule vabanemisele.

Meie partei on astunud ning astub välja rahvusliku orjastamise kõigi ja igasuguste vormide vastu, rahvaste täieliku üheõigusluse eest, selle eest, et igale rahvale kindlustataks kõik tingimused vabaks rahvuslikuks arenemiseks.

Partei programmi tähtsaks teesiks rahvusküsimuses on rahvuste enesemääramise õiguse nõudmine kuni lahkulöömiseni ja iseseisvate riikide moodustamiseni. See tähendab, et igale rahvale peab olema antud õigus ise otsustada oma saatust: kas ta jääb teatava riigi koosseisu või lööb sellest lahku ja moodustab oma iseseisva riigi.

Enesemääramise õigus ei tähenda sugugi rahvaste kohustuslikku eraldumist üksteisest, paljude väikeste iseseisvate riikide loomist. Suure riigi raames, mis on rajatud rahvaste vennalikule koostööle ja vastastikusele abile, võib paremini kindlustada rahvuste majanduslikku ja kultuurilist arenemist, edukamalt võidelda sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise eest.

V. I. Lenin kirjutas: «Meie tahame rahvuste v a b a t a h t l i k k u liitu, — niisugust liitu, mis ei võimaldaks mitte mingit ühe rahvuse vägivalda teise üle, — niisugust liitu, mis oleks rajatud kõige täielikumale usaldusele, vennaliku ühtsuse selgele mõistmisele, täiesti vabatahtlikule nõusolekule.»[1]

Kommunistlik partei võitles mitte ainult vene tsarismi, vene kapitalistide ja mõisnike rõhumispoliitika vastu, vaid ka mittevene rahvusest kapitalistide ja mõisnike natsiona-

[1] V. I. L e n i n, Teosed, 30. kd., Tallinn, 1954, lk. 267.

listliku poliitika vastu, kes rahvusliku vabastamise eest võitlemise sildi all püüdsid kohapeal võimu haarata ja kinnitada oma jagamatut ülevõimu töörahva üle. Nagu tsarismgi, tegid nad oma räpast ja verist tööd, õhutades vaenu rahvaste vahel. Kodanlik natsionalism, kirjutas Lenin, lahutab eri rahvusest töölisi, taotleb ühe rahvuse ülevõimu tugevdamist teise rõhumise arvel.

Võideldes kodanliku natsionalismi vastu, püüdis meie partei omavahel lähendada Venemaa rahvaste töötavaid hulki ja koondada neid Venemaa eesrindliku klassi — proletariaadi ümber võitluseks ühise vaenlase — tsarismi ja kapitalismi vastu.

Kodanlikud natsionalistid, kes olid pugenud töölisliikumisse, püüdsid killustada ühtset Venemaa proletariaadi parteid üksikuiks parteideks, mis on ehitatud rahvusliku tunnuse järgi. Vastandlikult kodanlikule natsionalismile tõstis meie partei esile proletaarse internatsionalismi printsiibi — töötajate ühendamise võitluseks demokraatia ja sotsialismi eest, tegemata vahet rahvuste ja rasside vahel.

Vene proletariaadi ühtses parteis võitlesid käsikäes vene töölistega Ukraina, Valgevene, Taga-Kaukaasia, Baltimaade jt. eesrindlikud töölised. Töötajate ühine revolutsiooniline võitlus tsarismi ja kapitalismi vastu etendas olulist osa rahvaste ettevalmistamisel vennalikuks koostööks ühtses nõukogude sotsialistlikus riigis.

Seega seisavad kommunistliku partei poliitika põhiteesid rahvusküsimuse alal rahvaste täieliku üheõigusluse tunnustamises ja rahvuste suhtes kõigi ning igasuguste sundimisvormide otsustavas eitamises, selle tunnustamises, et rahvaste kindel ühinemine võib toimuda ainult vabatahtlikkuse alusel, et niisugune ühinemine on võimalik ainult kapitali võimu kukutamise tulemusel.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon, kukutanud meie maal mõisnike ja kapitalistide võimu ning viinud võimule proletariaadi, purustas rahvusliku rõhumise aheläd, likvideeris rahvusliku vaenu, näitas tegelikkuses kõige erinevamate rahvaste tööliste ja talupoegade vennaliku liidu võimalikkust ja otstarbekust vabatahtlikkuse ja internatsionalismi alustel.

J. V. Stalin ütles: «1917. aasta oktoobris, sel ajal, kui meil toimus suur proletaarne revolutsioon, kui me kukutasime tsaari, mõisnikud ja kapitalistid, ütles suur Lenin, meie õpetaja, isa ja kasvataja, et nüüdsest peale ei pea olema ei valitsevaid ega alistatud rahvaid, et rahvad peavad olema vabad ja võrdsed. Sellega mattis ta maha vana tsaari-, kodanliku poliitika ja kuulutas välja uue, bolševistliku poliitika — sõprusepoliitika, meie maa rahvaste vendluse poliitika.»[1]

Kommunistlik partei hakkas nõukogude võimu olemasolu esimestest päevadest alates teostama seda uut rahvuspoliitikat tegelikkuses, praktikas. Nõukogude riik tühistas tsaari seadused, mis kindlustasid rahvaste ebavõrdsust, kitsendasid mittevene rahvuste õigusi. Tööliste ja talupoegade valitsus avaldas kuulsa «Venemaa rahvaste õiguste deklaratsiooni». Deklaratsioon kuulutas Venemaa rahvaste võrdsust, rahvaste õigust vabale enesemääramisele kuni lahkulöömiseni ja iseseisva riigi moodustamiseni, kõigi ja igasuguste rahvuslike ja rahvuslik-religioossete eesõiguste ja kitsenduste tühistamist, Venemaa territooriumil elavate vähemusrahvuste ja rahvusrühmade vaba arenemist.

Nõukogude kord on juba oma olemuselt rahvaste vabaduse ja õnne kord. Nõukogudemaal on teostatud kodanike täielik üheõiguslus kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel, sõltumata nende rahvusest ja rassist. NSV Liidu Konstitutsioon lähtub sellest, et erinevus nahavärvis ja keeles või ükskõik millises muus suhtes ei või olla rahvusliku ebavõrdsuse õigustamise põhjuseks. Ükskõik missugust kodanike õiguste kitsendamist või eesõiguste kehtimapanekut sõltuvalt rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest karistatakse Nõukogudemaal seadusega. Ühtlasi keelab nõukogude seadus rahvastevahelise vihkamise või ühe või teise rahva põlgamise propageerimist. Kõik NSV Liidu rahvad, nii suured kui ka väikesed, on vabad ja üheõiguslikud.

Kui võrrelda rahvaste olukorda meie maal rahvaste

---

[1] J. Stalin, Marksism ja rahvus- ning koloniaalküsimus, Tallinn, 1946, lk. 291—292.

olukorraga kapitalistlikes maades, siis saame hämmastava pildi. Ameerika Ühendriikides saavad miljonid neegrid tunda igasugust tagakiusamist ja alandamist. Neegreid veeti ameerika orjapidajate poolt Aafrikast Ameerikasse istandustes töötamiseks. Orjapidamine on Ameerika Ühendriikides kaotatud, kuid neegrid on seniajani jäetud õigusteta. Ameerika Ühendriikide valitsevad klassid peavad neegreid «alamaks rassiks», keelavad neil õppida neis koolides, kus õpivad valged, sõita trammivagunis, mis on määratud valgetele. Formaalselt ei ole neegreilt valimisõigusi ära võetud, kuid tegelikult tehakse neile igasuguseid takistusi nende õiguste teostamisel.

Neegreid pekstakse ja tapetakse karistamatult. Ameerika Ühendriikides tegutseb «lintšikohus» — ameerika reaktsionääride verine arveteõiendamine neegritega, mis toimub ilma kohtu ja uurimiseta. Lintšimist teostatakse erilise julmusega. Selle omakohtu ohvreid põletatakse sageli elusalt, neile langevad osaks ennekuulmatud piinamised ja kannatused.

Julm rahvuslik rõhumine valitseb ka teistes kapitalistlikes maades. Lõuna-Aafrika Liidus näiteks on välja antud rohkem kui 65 seadust, mis ametlikult kinnitavad rahvaste ebavõrdsust. Raskes olukorras on pärismaalased ka teistes asumaades ja sõltuvais riikides.

Nõukogude võim on andnud kõigile rahvastele võimaluse vabalt ja takistamatult korraldada oma elu. Nõukogude võim tunnustas Soome, Poola, Ukraina ja Baltimaade rahvaste riiklikku iseseisvust, tühistas kõik mittevõrdõiguslikud lepingud, mis tsaarivalitsus oli sõlminud Hiinaga, Pärsiaga (Iraaniga) ja teiste riikidega.

Kommunistlik partei aitas kõigil meie maa rahvastel luua oma rahvuslikku riiklust, oma rahvuslikke nõukogude vabariike ja oblasteid. See andis võimaluse tõmmata poliitilisest elust aktiivselt osa võtma varem rõhutud rahvuste kõige laiemad hulgad, lülitada nad sotsialistliku ülesehitustöö suurde üritusse.

Liiduvabariikide ühinemine NSV Liitu. Juba esimestel päevadel pärast Suure Oktoobri võitu teatas kommunistlik partei oma püüdest luua niisugune rahvuste liit, kus iga rahvas tunneks end nagu omas perekonnas, nagu võrdne võrdsete hulgas. See partei taotlus väljendas rahvaste elulisi huve, vastas meie maa kommunismiteel arenemise põhilistele nõudmistele. Ainult ühtsesse liitriiki ühinenult võisid rahvuste töötavad hulgad säilitada ja tugevdada nõukogude võimu, likvideerida tsarismi kolonisatsioonipoliitika tagajärjed, saavutada majanduse ja kultuuri õitsengu, põhjalikult parandada oma elu. Kommunistlik partei töötas välja meie maa rahvaste ühtseks paljurahvuseliseks riigiks ühendamise vormid.

Esimeseks nõukogude vabariigiks maailmas oli Vene Nõukogude Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik. 1918. aastal vastu võetud konstitutsioon kuulutas, et Vene nõukogude vabariik on rajatud vabade rahvuste vaba liidu alusele kui nõukogude rahvuslike vabariikide föderatsioon (koondis).

Vene Nõukogude Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi loomine oli võimsaks tõukeks teiste liiduvabariikide loomisele. Vene NFSV järel tekkisid Ukraina ja Valgevene Nõukogude Sotsialistlik Vabariik, samuti nõukogude sotsialistlikud vabariigid Taga-Kaukaasias ja Kesk-Aasias. Vene NFSV riiklik korraldus oli teistele liiduvabariikidele eeskujuks.

Kodusõja aastail, kui kerkisid esiplaanile nõukogude rahvuslike vabariikide sõjalise enesekaitse huvid, võttis rahvastevaheline koostöö sõjalise liidu kuju. Vene NFSV, Ukraina, Valgevene ja teised nõukogude vabariigid ühendasid siis oma sõjalised jõupingutused, et purustada ühine vaenlane. Vabariikide vahel sõlmiti koostööleping poliitilisel, majanduslikul ja teistel elualadel.

Pärast kodusõja lõppu tõsteti vabariikide töötava rahva enda algatusel üles küsimus iseseisvate nõukogude vabariikide ühendamise kohta ühtseks liitriigiks.

Missugused põhjused sundisid nõukogude vabariike ühinema ühtseks liitriigiks?

Eelkõige majanduslikud põhjused. Nõukogude vabariigid asusid siis taastama rahvamajandust. See oli väga keerukas ülesanne, mida iga nõukogude vabariik ei suutnud lahendada üksinda, ainult omal jõul. Oli vaja ühendada kõigi nõukogude vabariikide majanduslikud vahendid ja jõud. Üheskoos, ühises peres on kergem arendada rahvamajandust. Oli vaja jalule seada eri rajoonide ja vabariikide vahel tihedam majanduslik side, mis oli tekkinud juba minevikus. Näiteks ei saanud Petrograd, Moskva ja teised keskrajoonid läbi ilma lõunast sisseveetava viljata. Maa lõuna- ja idarajoonid said Moskvast ja Petrogradist tekstiilkaupu. Kesk-Aasia varustas puuvillaga tekstiilivabrikuid, mis asetsesid Petrogradis, Moskvas, Ivanovos, Vladimiris ja teistes Kesk-Venemaa linnades. Donbassist tuli süsi, Bakuu ja Groznõi andsid naftat. Donbass ja Dnepri piirkond olid peamised metalliga varustajad.

Nõukogude vabariike sundis ühinema ka nende välisolukord, rahvusvaheline olukord, vajadus tugevdada oma kaitsevõimet vaenuliku kapitalistliku maailma tingimustes. Kodusõja võidukas lõpp ei kõrvaldanud imperialistide sõjalise kallaletungi ohtu. Ükski nõukogude vabariik ei võinud kindel olla sõjalise kallaletungi eest maailma imperialismi poolt. Tsarismi ja kapitalismi ning valgekaartliku kontrrevolutsiooni ja välismaiste interventide vastu peetud ühise võitluse kogemused kodusõja aastail rääkisid veenvalt sellest, et ühiselt nõukogude vabariigid suudavad kindlustada vaba elu ning end edukalt kaitsta väliste sõjaliste kallaletungide vastu. Oli vaja ühendada oma sõjalised vahendid ja jõud ühtse, võimsa kaitse organiseerimiseks. Oli vaja välja astuda ühise rindena nii kaubanduslikul kui ka diplomaatilisel suhtlemisel kapitalistlike riikidega.

Lõpuks tõukas ühinema juba nõukogude võimu enda olemus. Meie maal rajaneb võim ühiskondlikule omandusele, mis ei eralda inimesi, nagu eraomandus, vaid ühendab ning lähendab neid, on nende koostöö ja vastastikuse abistamise aluseks. Töölisklass, kes on võimul, on igasuguse orjastamise vaenlane, on internatsionalismi idee

tõeliseks kandjaks, kõigi rahvaste majanduse ja kultuuri tõusu eest võitlejaks.

Nõukogude vabariikide ühinemine ühtseks riigiks — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduks — toimus 30. detsembril 1922. aastal NSV Liidu Nõukogude I Kongressil. NSV Liidu moodustamine oli kommunistliku partei rahvuspoliitika suureks võiduks, proletaarse internatsionalismi triumfiks.

NSV Liidu Nõukogude I Kongress kinnitas deklaratsiooni ja liidulepingu NSV Liidu moodustamise kohta ning valis NSV Liidu Kesktäidesaatva Komitee. Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu koosseisu kuulusid siis Vene NFSV, Ukraina ja Valgevene Nõukogude Sotsialistlik Vabariik ning Taga-Kaukaasia NFSV (Taga-Kaukaasia Nõukogude Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik). Edaspidi laienes Nõukogude Liidu koosseis sedamööda, kuidas loodi uusi nõukogude sotsialistlikke vabariike.

1924. aastal moodustati Usbeki ja Turkmeeni Nõukogude Sotsialistlik Vabariik, kelle rahvad omal soovil, vabatahtlikult astusid Nõukogude Liidu koosseisu. 1929. aastal kujundati autonoomsest vabariigist Tadžiki liiduvabariik, 1936. aastal — Kirgiisi ja Kasahhi vabariik, kes samuti astusid NSV Liidu koosseisu.

Tähelepanuväärsed olid Nõukogude Liidu ajaloos aastad 1939 ja 1940. 1939. aastal teostus Ukraina ja Valgevene rahvaste põline unistus. Ukraina ja Valgevene NSV koosseisu läksid Lääne-Ukraina ja Lääne-Valgevene maad. 1940. aastal moodustati Karjala-Soome NSV, kes liiduvabariigi õigustega astus Nõukogude Liidu koosseisu. Rahvavastase kodanliku võimu kukutamise tulemusena Lätis, Leedus ja Eestis kuulutas nende maade töörahvas välja nõukogude võimu, kujundas nõukogude sotsialistlikud vabariigid, kes said Nõukogude Liidu võrdõiguslikeks liikmeiks. Seoses Bessaraabia vabastamisega toimus moldaavia rahva taasühinemine; loodi Moldaavia NSV, kes samuti astus Nõukogude Liidu koosseisu.

Käesoleval ajal kuulub Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu koosseisu kuusteist nõukogude liiduvabariiki:

Vene Nõukogude Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik,

Ukraina Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,

Valgevene Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Usbeki Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Kasahhi Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Gruusia Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Aserbaidžani Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Leedu Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Moldaavia Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Läti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Kirgiisi Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Tadžiki Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Armeenia Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Turkmeeni Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Eesti Nõukogude Sotsialistlik Vabariik,
Karjala-Soome Nõukogude Sotsialistlik Vabariik.

Missugusel alusel ühinesid nõukogude vabariigid. Meie maa rahvad ühinesid ühtseks nõukogude liitriigiks vabatahtlikkuse, võrdõiguslikkuse ja sõbraliku koostöö alusel.

Kapitalistlikud paljurahvuselised riigid loodi tavaliselt vallutamise, alistamise ja rahvaste vägivaldse ühendamise teel.

Briti impeerium rajati asumaade paljude miljonite inimeste verele ja luudele. Alates XVIII sajandi teisest poolest pidas Inglismaa rea vallutussõdu india rahva vastu. Ta allutas endale maailma ühe suurema maa — India, kus teostas oma võimu hilise minevikuni. Inglismaa haaras enda võimusesse Austraalia, hävitades peaaegu täielikult tema põlisrahva. Relvajõuga, halastamatult hävitades kohalikke elanikke, vallutas ta Lõuna-Aafrika ja rea teisi territooriume.

Ameerika Ühendriigid pidasid rohkem kui sada sõda rohkearvuliste, kuid relvitute indiaani suguharude vastu. Maa põliselanikud hävitati peaaegu täielikult. Ameerika Ühendriigid vallutasid või «ostsid» Prantsusmaa, Hispaania, Mehhiko ja teiste riikide käest hiiglasuured maa-alad koos elanikkonnaga. Sel teel suurendasid nad oma territooriumi kümnekordseks.

Nii on paljurahvuselised imperialistlikud suurriigid loodud vägivalla ja röövimise teel.

Hoopis teisiti tekkis Nõukogude Liit. Ühinemise

vabatahtlikkus on üks tähtsamaid aluseid, millele on rajatud Nõukogude Liit, millel ta on tugevnenud ja kasvanud võimsaks jõuks.

Vabatahtlikult Liiduks ühinenud nõukogude sotsialistlikud vabariigid on võrdõiguslikud. Nõukogude Liidus ei ole valitsevat rahvust ega alistatud, rõhutud rahvusi, nagu see oli Vene impeeriumis ja nagu see on olnud ja on praegu kodanlikes paljurahvuselistes riikides. Iga liiduvabariik, olenemata sellest, kui palju on seal elanikke ja kui suur on tema territoorium, kasutab kõigi teiste vabariikidega võrdseid õigusi. Iga liiduvabariik valib võrdsetel alustel (vastavalt elanike arvule) oma saadikud Liidunõukogusse ja saadab oma saadikud võrdsel arvul teiste vabariikidega (sõltumata elanike arvust) Rahvuste Nõukogusse.

Võtame näitena Vene NFSV. See on rahvaarvult ja territooriumilt kõige suurem vabariik. Kuid Vene Nõukogude Föderatiivsel Sotsialistlikul Vabariigil on täpselt samasugused õigused nagu kõigil teistel liiduvabariikidel. Vene NFSV-l on NSV Liidu Rahvuste Nõukogus niisama palju esindajaid nagu igal teisel nõukogude liiduvabariigil.

NSV Liit on sõpruses ja tihedas koostöös elavate nõukogude rahvaste vennalik pere.

NSV Liidu riigivapp koosneb sirbist ja vasarast päikesekiirtes kujutatud maakeral, mida raamivad viljapead pealkirjaga liiduvabariikide keeltes: «Kõigi maade proletaarlased, ühinege!» Vapi ülaosas on viieharuline täht. NSV Liidu riigilipuks on punane riidelaid, mille ülemisse nurka varda juurde on paigutatud kuldse sirbi ja vasara kujutus ja selle kohale üles punane kuldäärisega raamitud viieharuline täht. NSV Liidu riigihümnis on jäädvustatud meie maa rahvaste ajalooline tee, nende suured edusammud võitluses sotsialismi eest, kommunistliku partei poolt loodud paljurahvuselise Nõukogude riigi vägilaslik võimsus.

Nõukogude liiduvabariik. Iga liiduvabariik on tööliste ja talupoegade nõukogude sotsialistlik riik, mis oma vabal tahtel kuulub Nõukogude Liidu koosseisu võrdsetel alustel teiste liiduvabariikidega.

Nõukogude Liidu koosseisu astudes jääb liiduvabariik suveräänseks, s. o. iseseisvaks riigiks. See tähendab, et ta

teostab oma territooriumil riigivõimu iseseisvalt kõigis küsimustes, välja arvatud ainult need, mis liiduvabariigid ise on vabatahtlikult üle andnud üleliiduliste riigiorganite kompetentsi.

Milles avalduvad liiduvabariigi suveräänsed õigused?

Liiduvabariigil on oma konstitutsioon, mille kinnitab ja mida muudab vabariigi enda kõrgeim riigivõim. Selles konstitutsioonis kajastuvad vastava maa rahvuslikud, majanduslikud ja kultuurilis-olustikulised iseärasused. Iga liiduvabariigi konstitutsioon koostatakse vastavuses NSV Liidu Konstitutsiooniga.

Liiduvabariikidel on oma kõrgemad seadusandlikud organid — ülemnõukogud — ja kõrgemad täidesaatvad ning korraldavad organid — ministrite nõukogud. Kõik liiduvabariigi kõrgemad ja kohalikud riiklikud organid ning ametiasutused ajavad asju selle vabariigi moodustanud rahva keeles.

Liiduvabariigil on oma seadused, mis antakse välja vabariigi enda kõrgeima riigivõimu poolt, tal on oma vapp ja lipp.

Igal liiduvabariigil on õigus Liidust vabalt välja astuda.

NSV Liitu astudes säilitab liiduvabariik õiguse oma territooriumile: ta territooriumi ei või muuta ilma tema nõusolekuta. Liiduvabariikide piiride muutmise kinnitab NSV Liidu kõrgeim riigivõimu-organ.

Liiduvabariigil on õigus välisriikidega otsesesse suhtlemisse astuda, nendega kokkuleppeid sõlmida ja diplomaatilisi esindajaid vahetada. Ukraina ja Valgevene Nõukogude Sotsialistlik Vabariik on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni liikmed, kus nende vabariikide delegatsioonid astuvad välja rahu ja demokraatia kaitseks kogu maailmas.

NSV Liidu Konstitutsioon kohustab Nõukogude Liitu kaitsma liiduvabariikide suveräänseid õigusi. Seda oma kohustust täidab Nõukogude Liit pühalt. Kui meie kodumaale tungis kallale fašistlik Saksamaa, organiseerisid kommunistlik partei ja üleliiduline riigivõim vaenlasele võimsa vastulöögi ning kogu Nõukogude Liit astus võitlusse jultunud röövvallutajate vastu.

Autonoomne nõukogude vabariik. Mõnedes liiduvabariikides elab kõrvuti selle vabariigi moodustanud rahvusega teisi rahvaid. Nad moodustavad elanikkonna vähemiku, kes erineb oma rahvuslikelt iseärasustelt. Need rahvad moodustavad autonoomsed nõukogude vabariigid.

Vene Nõukogude Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi koosseisu kuuluvad: Tatari, Baškiiri, Dagestani, Burjaat-mongoli, Kabardiini, Komi, Mari, Mordva, Põhja-Osseedi, Udmurdi, Tšuvaši ja Jakuudi Autonoomne Nõukogude Sotsialistlik Vabariik.

Gruusia Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi koosseisu kuuluvad Abhaasi ja Adžaari Autonoomne Nõukogude Sotsialistlik Vabariik.

Aserbaidžani Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi koosseisu kuulub Nahitševani Autonoomne Nõukogude Sotsialistlik Vabariik.

Usbeki Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi koosseisu kuulub Kara-Kalpaki Autonoomne Nõukogude Sotsialistlik Vabariik.

Autonoomne vabariik kujutab endast tööliste ja talupoegade nõukogude sotsialistlikku riiki, mis kuulub ühe või teise liiduvabariigi koosseisu (ja selle kaudu Nõukogude Liitu).

Millised riiklikud õigused on autonoomsel vabariigil?

Autonoomne vabariik teostab oma territooriumi piirides riigivõimu autonoomsetel alustel. See tähendab, et vabariigi moodustanud rahvas kasutab oma territooriumil oma siseelu küsimustes riikliku omavalitsuse õigusi. Autonoomse vabariigi kõrgemad ja kohalikud riiklikud organid ning ametiasutused töötavad vastava rahva emakeeles.

Igal autonoomsel vabariigil on oma konstitutsioon, mis on koostatud tema rahvuslikku omapära arvestades ning vastavuses nii NSV Liidu Konstitutsiooniga kui ka vastava liiduvabariigi konstitutsiooniga. Autonoomne vabariik annab välja oma seadusi, mille täitmine on kohustuslik tema territooriumil. Üleliidulised seadused ja selle liiduvabariigi seadused, mille koosseisu autonoomne vabariik kuulub, on samuti kohustuslikud täitmiseks autonoomse vabariigi territooriumil. Autonoomse vabariigi piirid määrab kindlaks vastava liiduvabariigi kõrgeim riigivõim.

Autonoomse vabariigi territooriumi ei või muuta ilma selle vabariigi nõusolekuta.

Autonoomseil vabariikidel on oma kõrgemad seadusandlikud organid — ülemnõukogud — ja kõrgemad täidesaatvad ning korraldavad organid — ministrite nõukogud. Autonoomsel vabariigil on kindlustatud võrdõiguslik osavõtt NSV Liidu kõrgematest võimuorganitest ja selle vabariigi kõrgematest võimuorganitest, kelle koosseisu ta kuulub. Peale selle saadab iga autonoomne vabariik vahetult oma saadikud NSV Liidu Ülemnõukogu Rahvuste Nõukogusse ja võtab osa liiduvabariigi saadikute valimistest Rahvuste Nõukogusse.

Niisugune autonoomsete nõukogude vabariikide riiklik korraldus soodustab nende rahvaste riikliku, majandusliku ja kultuurilise isetegevuse ning loomingulise aktiivsuse tõusu.

Autonoomsed oblastid ja rahvusringkonnad. Üheks nõukogude rahvaste riikliku korralduse vormiks on autonoomne oblast. Autonoomseid oblasteid moodustavad väikearvulised rahvad.

Vene Nõukogude Föderatiivsesse Sotsialistlikku Vabariiki kuuluvad: Adõge, Mägi-Altai, Juudi, Tuva, Hakassi ja Tšerkessi autonoomne oblast.

Aserbaidžani Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi koosseisu kuulub Mägi-Karabahhi autonoomne oblast; Gruusia Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi koosseisu — Lõuna-Osseedi autonoomne oblast; Tadžiki Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi koosseisu — Mägi-Badahšani autonoomne oblast.

Autonoomsetel oblastitel on oma võimuorganid — autonoomsete oblastite töörahva saadikute nõukogud. Need juhivad linna ja küla töörahva saadikute nõukogude tööd ning kogu kultuurilis-poliitilist ja majanduslikku ülesehitustööd antud oblasti territooriumil. Iga autonoomne oblast saadab vahetult oma saadikuid NSV Liidu Ülemnõukogu Rahvuste Nõukogusse. Autonoomsete oblastite töörahva saadikute nõukogud võtavad vastu «Autonoomse oblasti põhimääruse». See põhimäärus arvestab autonoomse oblasti rahvuslikku omapära ja kinnitatakse selle liiduvabariigi ülemnõukogu poolt, kuhu oblast kuulub.

NSV Liidu arvuliselt väikeste rahvuste riikliku korralduse vormiks on rahvusringkonnad. Neid on kümme. Kõik nad kuuluvad Vene NFSV koosseisu ja asetsevad peamiselt meie maa Kaug-Põhja rajoonides. Neenetsi rahval on kolm rahvusringkonda, burjaatmongolitel on kaks rahvusringkonda. Oma rahvusringkonnad on handidel, evengidel, korjakkidel (nõmõlaanidel), tšuktšidel (luoravetlaanidel), komi-permlastel.

Rahvusringkondadel on oma võimuorganid — rahvusringkondade töörahva saadikute nõukogud. Rahvusringkondade töötav rahvas saadab igast ringkonnast ühe saadiku vahetult NSV Liidu Rahvuste Nõukogusse. Rahvusringkondade moodustamine soodustab väikeste rahvuste töötavate hulkade kaasatõmbamist sotsialistlikule ülesehitustööle ja aitab tõsta nende materiaalset ning kultuurilist taset.

Kõik need riikliku korralduse mitmekesised vormid (liiduvabariik, autonoomne vabariik, autonoomne oblast, rahvusringkond) võimaldavad arvestada ja rahuldada meie määratu suures paljurahvuselises sotsialistlikus riigis elavate erisuguste rahvaste rahvuslikke nõudeid ja vajadusi. Nad etendavad tähtsat osa nõukogude rahvaste edasisel majanduslikul ja kultuurilisel arenemisel.

3. NSV LIIDU RAHVASTE SUURED EDUSAMMUD MAJANDUSLIKUS JA KULTUURILISES ÜLESEHITUSTÖÖS

Nõukogude rahvaste saavutused majanduse arendamisel. Nõukogude võimu suureks saavutuseks rahvusküsimuses on endiste rõhutud rahvaste majandusliku ja kultuurilise mahajäämuse likvideerimine, nende majanduse ja kultuuri võimas ning igakülgne arenemine.

Enne revolutsiooni ei olnud paljudel meie maa rahvastel tööstust, neil ei olnud oma töölisklassi, oma intelligentsi. Rahvuslike ääremaade põllumajandus oli väga mahajäänud. Nende elanikkond oli enamikus kirjaoskamatu. Meie partei püstitas ülesande — ületada see mahajäämus, tõsta kõigi meie maa rahvaste poliitilist, majanduslikku ja kultuurilist taset.

Rahvusküsimuse olemus sotsialistliku ülesehitustöö

aastail seisiski nimelt selles, et hävitada see rahvaste tegelik mahajäämus, mis nad olid pärinud minevikult, et võimaldada neil nii riiklikus, kultuurilises kui ka majanduslikus suhtes Kesk-Venemaale järele jõuda. See oli raske ning keerukas ülesanne.

Kommunistliku partei juhtimisel, vene rahva abiga ületasid NSV Liidu rahvad edukalt oma kunagise mahajäämuse. Tsaari-Venemaa endised ääremaad on tundmatuseni muutunud.

Viisaastakute jooksul on tunduvalt kasvanud Ukraina tööstus. Siin ehitati niisugused sotsialistliku tööstuse hiiglased, nagu Harkovi traktoritehas, Novo-Kramatorski raskemasina-ehitustehas, Harkovi turbogeneraatoritehas, metallurgiatehased «Azovstal» ja «Zaporožstal», Dnepri hüdroelektrijaam, mis on kõige võimsam Euroopas, jt. Suure Isamaasõja eel laskis Ukraina tööstus 2 korda rohkem toodangut välja kui kogu revolutsioonieelse Venemaa tööstus. Malmi sulatamisel ja söe kaevandamisel annab Ukraina praegu rohkem toodangut kui niisugused riigid, nagu Prantsusmaa ja Itaalia.

Valgevenes ehitati sõjaeelsete viisaastakute jooksul rohkem kui 1700 uut ettevõtet. Kütteaine hankimine on revolutsioonieelse ajaga võrreldes suurenenud 180-kordselt, elektrienergia tootmine — 100-kordselt. Vabariigis on sõjajärgseil aastail mitte ainult taastatud fašistide poolt purustatud vabrikud ja tehased, vaid ka loodud uued tööstusharud — traktorite, autode ja jõumasinate ehitus, tööpinkide, instrumentide ja teedemasinate tootmine.

Aserbaidžanis on kõrvuti uute naftatööstusettevõtete ja naftatöötlemise tehastega, mis on varustatud uusima tehnikaga, loodud niisugused tähtsad rasketööstuse harud, nagu maagitööstus, keemiatööstus, must- ja värviline metallurgia ja teised. Gruusias ja Armeenias on arenenud tähtsaimad tööstusharud: metallurgia, masinaehitus ja rida teisi. 1953. aastal suurenes elektrienergia toodang Gruusia NSV-s 1913. aastaga võrreldes 94-kordselt. Suuri töid on teostatud Armeenia elektrifitseerimisel.

Nõukogude võimu aastail on tekkinud esmaklassiline ja uusima tehnikaga varustatud tööstus neis piirkondades, kus veel hiljuti ei olnud mingisugust tööstust.

Võimas ajakohane tööstus on loodud Kasahstanis. Ainuüksi viisaastakute jooksul on siin loodud NSV Liidu uus söekeskus — Karaganda bassein, ehitatud suured värvilise ja mustmetallurgia ettevõtted: Tšimkendi tinakombinaat, Ust-Kamenogorski tina- ja tsingikombinaat, Altaisvinetsstroi (Altai tinatööndus), Tekeli, Leninogorski, Zõrjanovski ja Irtõši polümetallikombinaadid; masinaehitus- ja keemiatehased — Alma-Ata raskemasina-ehitustehas, metallurgiakombinaat Temir-Taus, Karatau mäekeemiakombinaat ja Džambuli superfosfaaditehas, samuti suur Ust-Kamenogorski hüdroelektrijaam, tekstiilivabrikud, liha- ja kalakonservikombinaadid, suhkrukombinaadid ja teised ettevõtted. Seal, kus 1930. aastal asusid ainult üksikud rändkasahhide perekonnad, on nüüd ehitatud niisugused linnad, nagu Balhaš, Temir-Tau, Tekeli, Leninogorsk, Zõrjanovsk, Lenger ja teised.

Usbekistanis oli enne revolutsiooni ainult poolkäsitööndusliк väiketööstus. Usbekistani põldudel kasvatatud puuvill veeti ümbertöötamiseks tuhandete verstade kaugusele Kesk-Venemaale. Nüüd on Usbekistan mitte ainult NSV Liidu põhiliseks puuvillabaasiks, vaid ka kõrgelt arenenud tööstusega vabariik. Siin on olemas masinaehitus-, keemia-, nafta-, söe-, metallurgia-, puuvilla puhastamise, tekstiili-, naha-, jalatsi-, õmblus- ja toiduainete tööstus ning teised tööstusharud. Nõukogude võimu aastail on Usbekistanis ehitatud rohkem kui tuhat suurt tööstusettevõtet, nende hulgas Taškendi tekstiilikombinaat, Tširtšiki elektrokeemiakombinaat, Usbeki metallurgiatehas, Angreni söebasseini ettevõtted ja teised. Mõõtmatult on kasvanud energeetika. Praegu on vabariigis rohkem kui kaks tuhat suurt ja väikest elektrijaama.

Palju tehaseid, vabrikuid, kaevandusi ja elektrijaamu on rajatud ka teistes liiduvabariikides. Nii näiteks Kirgiisias, mis oli üks mahajäänumaid tsaari-Venemaa ääremaid, kasvas tööstuse erikaal vabariigi rahvamajanduses juba 1945. aastal 70 protsendile. 1950. aastal andis Kirgiisia suurtööstus 330 korda rohkem toodangut kui revolutsioonieelsel ajal.

Nõukogude võimu ajal on muutunud Balti vabariikide — Läti, Eesti ja Leedu ilme. Lätis suurenes tööstus-

toodangu väljalase 1953. aastal 4,5-kordseks, võrreldes 1940. aastaga. Leedu NSV-s moodustab tööstustoodang praegu 65 protsenti kogu vabariigi rahvamajanduse toodangust, kuna enne sõda moodustas see 34,9 protsenti. Eesti NSV tööstus on ületanud sõjaeelse taseme 5,3-kordselt. Ja seda pärast tohutuid purustusi, mida tekitasid Lätile, Leedule ja Eestile sõda ja vaenlase okupatsioon!

Nõukogude vabariikides on kollektiviseerimise ja kolhoosikorra edasise tugevdamise tulemusel loodud eesrindlik, sotsialistlik põllumajandus, mis on varustatud ajakohase tehnikaga. Rändrahvad on muutunud paikseiks ning tegelevad kultuurse põlluharimisega.

Kesk-Aasia vabariikides ja Aserbaidžanis on kõrgelt arenenud puuvillakasvatus, mis on võimaldanud meie maal täielikult end varustada puuvillaga ja vabaneda vajadusest seda välismaalt sisse vedada. Gruusias on laialdaselt arenenud tee ja tsitruskultuuride kasvatamine.

Enne nõukogude võimu harisid talupojad Venemaa Kesk-Aasia ääremaade territooriumil maad kõplaga. Seal ei olnud jälgegi isegi kõige lihtsamaist põllutöömasinaist. Praegu aga seisavad need endised Venemaa ääremaad põllumajanduse tehnilise varustatuse poolest tunduvalt kõrgemal kõige arenenumaist Euroopa kapitalistlikest maadest. Määratu suur ümberkujundav tähtsus, eriti Kesk-Aasiale, on olnud nõukogude võimu abinõudel maade veega varustamise ja niisutamise alal. Rohkearvuliste niisutuskanalite ehitamine on võimaldanud kasutamisele võtta uusi maid.

Keskrajoonide agraarseist ja tooraineripatseist, millisteks olid rahvuslikud ääremaad enne revolutsiooni, on nad muutunud eesrindlikeks vabariikideks, kus tööstus ja põllumajandus on kõrge arenemistasemega. Tänu kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse hoolitsusele, tänu NSV Liidu rahvaste ennastsalgavale loovale tööle on majandus ja kultuur kõigis nõukogude vabariikides saavutanud viisaastakute jooksul võimsa tõusu.

NSV Liidu rahvaste kultuuri arenemine. Kommunistlik partei on alati pidanud üheks oma tähtsamaks ülesandeks NSV Liidu rahvaste kultuurilise tõusu kindlustamist, rahvuskultuuri arendamist ja õitsengut. Selleks oli vaja meie

maa katta laialdase emakeeles töötavate koolide võrguga, organiseerida ajalehtede, raamatute ja ajakirjade väljaandmist, teatrite, kinode ja teiste kultuuriasutuste ehitamist. Ainult sel teel võis likvideerida rahvaste kunagise mahajäämuse kultuuri arenemises. Ainult niisugust poliitikat teostades võisid kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus meie maal läbi viia tõelise kultuurirevolutsiooni. Selle poliitika üheks eredamaks tulemuseks on kõigi nõukogude rahvuslike vabariikide ja oblastite võimas kultuuriline arenemine.

1940. aastal kasvas õpilaste arv meie maa alg- ja keskkoolides 1914. aastaga võrreldes mitmekordseks; sealjuures Kirgiisias kasvas see 47-kordseks, Usbekistanis — 73-kordseks, Tadžikistanis 882-kordseks. Neil ja teistel endistel rahvuslikel ääremaadel leidus vanal ajal harva isegi algkoole, rääkimata juba kõrgematest õppeasutustest. Nüüd töötab igas liidu- ja autonoomses vabariigis palju alg- ja keskkoole, on kehtestatud üldine seitsmeklassiline koolikohustus, on olemas rohkesti tehnikume ja kõrgemaid õppeasutusi, samuti rida teadusliku uurimise instituute. Nõukogude võimu aastail on loodud kiri Venemaa 48 rahvusele, kellel seda enne revolutsiooni üldse ei olnud.

Kirgiisias oli enne revolutsiooni elanikkonna valdav enamus kirjaoskamatu. Gümnaasiumi lõpetanud kirgiise võis sõrmedel üles lugeda. Polnud ainustki kõrgema haridusega kirgiisi. Nüüd on Kirgiisias oma insenerid, õpetajad, agronoomid, zootehnikud, arstid, oma teadlased. Vabariigis on loodud üle 20 teadusliku uurimise asutuse. Kirgiisi noorsugu õpib mitte üksnes keskkoolides, vaid ka kõrgemates õppeasutustes oma emakeeles.

Ukraina NSV-s töötab käesoleval ajal umbes 31 000 kooli, kus õpib 6,6 miljonit last ja noort. Õpilaste arv seitsmeklassilistes koolides on 1913. aastaga võrreldes suurenenud 57-kordseks, keskkoolides — 21-kordseks. Vabariigis on 147 kõrgemat õppeasutust, enne revolutsiooni oli neid 19. Nõukogude võimu aastail on loodud siin Teaduste Akadeemia, Arhitektuuri Akadeemia, 475 teadusliku uurimise asutust. Ukrainas on praegu teadlasi kümme korda rohkem kui oli kogu tsaari-Venemaal.

Valgevene, Aserbaidžani, Armeenia, Usbekistani, Tad-

žikistani, Kasahstani ja Turkmenistani territooriumil ei olnud enne revolutsiooni ühtegi kõrgemat õppeasutust. Nüüd on Valgevenes 24 kõrgemat õppeasutust ja 4 õpetajate instituuti, Usbekistanis — 27 kõrgemat õppeasutust ja 4 õpetajate instituuti, Kasahstanis — 26 kõrgemat õppeasutust, Armeenias — 16 kõrgemat õppeasutust, neist 4 kaugõppeasutust, Aserbaidžanis — 13 kõrgemat õppeasutust ja 2 kaugõppeasutust.

Huvitav on võrrelda olukorda reas meie liiduvabariikides ja rajatagustes naabermaades. Aserbaidžanis õpib iga 10 000 elaniku kohta kõrgemais õppeasutustes üle 30 korra rohkem inimesi kui Iraanis, peaaegu 8 korda rohkem kui Türgis. Nõukogude Armeenias on üliõpilaste arv iga 10 000 elaniku kohta 16 korda suurem kui Türgis.

Kommunistlik partei ja nõukogude võim on pühendanud määratu suurt tähelepanu rahvusliku kaadri loomisele vabariikides ja oblastites parteilise, majandusliku ja riikliku töö kõigi alade jaoks. Kõigis nõukogude rahvuslikes vabariikides ja oblastites on nüüd oma rahvuslik intelligents.

Ukraina, Valgevene, Usbeki, Kasahhi, Gruusia, Aserbaidžani, Leedu, Läti, Kirgiisi, Tadžiki, Armeenia, Turkmeeni ja Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis on asutatud teaduste akadeemiad. Moldaavia ja Karjala-Soome nõukogude vabariigis töötavad NSV Liidu Teaduste Akadeemia filiaalid (osakonnad).

Nõukogude võimu aastail on õitsele puhkenud NSV Liidu rahvaste kirjandus ja kunst. Kõik meie rahvad võivad õigusega uhked olla oma suurte edusammude üle ilukirjanduse, muusika, maali- ja teatrikunsti arendamises.

Laiaulatuslikult on arenenud raamatute ja ajalehtede väljaandmine rahvuskeeltes. Enne Oktoobrirevolutsiooni trükiti Venemaal ajalehti 24 keeles. Nõukogude võimu aastail hakati ajalehti välja andma 80 keeles, raamatuid aga 122 keeles. 1913. aastal oli Ukrainas ainult üks ukrainakeelne ajaleht. Praegu aga antakse Ukrainas välja 874 vabariiklikku, oblasti-, linna- ja rajooniajalehte, neist rohkem kui 800 ajalehte ukraina keeles. Turkmenistanis ei olnud enne Oktoobrirevolutsiooni ainustki turkmeenikeelset ajalehte, nüüd aga ilmub rohkem kui 50 ajalehte.

Põhjalikult on paranenud tervishoid. Tsaari-Venemaa paljudes ääremaades polnud ainustki arsti ega ainustki haiglat. Nüüd on kõigis vabariikides suur haiglate, ambulatooriumide, polikliinikute ja sünnitusmajade võrk. Kapitalistlikus maailmas ei ole niisugust maad, kus osutataks elanikkonnale sellist suurt meditsiinilist abi kui nõukogude vabariikides.

Meie maal on meditsiiniline teenindamine elanikkonna käsutuses tasuta ning sanatooriumid ja kuurordid on määratud töötajaile. Kodanlikes maades aga toimub meditsiinilise abi andmine kõrge tasu eest. Seepärast on ta töötajate laialdastele hulkadele kättesaamatu. Mis puutub kuurortidesse ja sanatooriumidesse, siis seal on need rikaste ajaviitmise kohaks.

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidus täiendavad rahvuslikud kultuurid ja rikastavad üksteist. Kümned NSV Liidu rahvad loevad oma emakeeles marksismi-leninismi klassikute surematuid teoseid, ilukirjanduse klassikute suurt loomingut, nõukogude kirjanike parimaid teoseid.

Rahvusliku kultuuri arendamine ei eralda NSV Liidu rahvaid, vaid lähendab neid üksteisele. Leninism õpetab, et nõukogude kultuur on vormilt rahvuslik ja sisult sotsialistlik kultuur. Tema sisu on üks — sotsialistlik; ta omandab erisuguseid vorme ja väljendusviise eri rahvaste juures, olenevalt keele, eluviisi jne. erinevusest. NSV Liidu iga rahvas kasutab vennasrahvaste kultuurisaavutusi, taotleb võimsat ning järjekindlat tõusu sotsialistliku kultuuri arenemises.

NSV Liidu sotsialistlikud rahvused. Kapitalismi kukutamine Venemaal ja nõukogude korra kehtestamine lõid tingimused sotsialistlike rahvuste tekkimiseks. Need uued rahvused tekkisid ja arenesid vanade, kodanlike rahvuste ümberkujundamise tulemusel sotsialismi vaimus. Rida rahvusrühmi, kes ei olnud enne Oktoobrirevolutsiooni kujunenud rahvusteks, formeerusid sotsialistlikeks rahvusteks, vahele jättes kodanlike rahvuste perioodi. Rahvusliku rõhumise hävitamine meie maal viis varem rõhutud rahvusrühmade rahvuslikule uuestisünnile.

Sotsialistlikud rahvused erinevad põhjalikult kodanli-

kest rahvustest nii oma klassikoosseisult ja hingelaadilt kui ka oma huvidelt ja taotlustelt.

Kodanlike rahvuste peamiseks juhtivaks jõuks on kodanlus ja tema natsionalistlikud parteid. Kodanlus püüab igati kindlustada oma ülevõimu ja laiendada oma riigi territooriumi võõraste rahvuste territooriumi vallutamise arvel. Ta külvab umbusku ja vihkamist teiste rahvuste vastu ning surub alla rahvusvähemusi. Kodanlus on tallanud jalge alla inimeste ja rahvuste üheõigusluse printsiibi, on heitnud üle parda rahvusliku sõltumatuse ja rahvusliku iseseisvuse lipu.

Teisiti on lugu sotsialistlike rahvustega. Peamiseks jõuks, kes liidab uusi, sotsialistlikke rahvusi ja juhib neid, on töölisklass ja tema partei. Kommunistlik partei kindlustab igati tööliste ja talupoegade liitu kommunismi lõpliku võidu nimel. Ta teostab vankumatult rahvuste võrdõiguslikkuse poliitikat, kasvatab ning tugevdab rahvastevahelist sõprust, arendab internatsionalismi.

Sotsialistlikud rahvused on palju monoliitsemad ja elujõulisemad kui ükskõik missugune kodanlik rahvus. See on seletatav sellega, et sotsialismi ajal ei ole vaenulikke klasse. Sotsialistlikud rahvused koosnevad töölistest, talupoegadest ja intelligentsist. Sotsialistlike rahvuste iseloomustavaks jooneks on meie maal välja kujunenud kõigi Nõukogude Liidu rahvuste tööliste, talupoegade ja intelligentsi moraalne ja poliitiline ühtsus.

Nõukogude sotsialistlikud rahvused arenevad maailma kõige eesrindlikuma ühiskondliku ja riikliku korra tingimustes, mis on relvastanud meie maa rahvad suure ning võitmatu jõuga. Sotsialismi võidu tulemusel on NSV Liidus jagamatult valitsevaks muutunud rahvamajanduse sotsialistlik süsteem ja tootmisvahendite ühiskondlik omandus. See on loonud tingimused kõigi nõukogude rahvaste majanduse ja kultuuri võimsaks arenemiseks. Sotsialistlike rahvuste iseloomustavaks jooneks on ka see, et nad asuvad omavahel vennalikus koostöös. Kõik sotsialistlikud rahvused aitavad üksteist tööstuse, transpordi, põllumajanduse, teaduse ja kultuuri arendamisel.

Nõukogude korra suureks saavutuseks on rahvaste sõbraliku koostöö loomine.

NSV Liidu rahvaste sõprus kujunes töörahva võitluses ekspluataatorlike klasside vastu, võitluses ekspluateerimise ja igasuguse rõhumise hävitamise eest. Ta on leninlik-stalinliku rahvuspoliitika teostamise tulemuseks, nende ajalooliste edusammude tulemuseks, mida nõukogude rahvad on teinud oma majanduslikus arenemises ja rahvusliku kultuuri õitselepuhkemisel.

Kommunistlik partei on kasvatanud kõigist rahvustest töötajaid vastastikuse austamise ja abistamise vaimus. Partei on pidanud leppimatut võitlust suurriikliku šovinismi vastu, s. o. ekspluataatorite poolt sajandite jooksul õhutatud enam arenenud rahvuste põlgliku suhtumise vastu mahajäänud ja väikestesse rahvastesse. Partei on pidanud samuti otsustavat võitlust kohaliku natsionalismi vastu, mis väljendus ekspluataatorlike klasside püüdluses lõhestada rahvaid, eraldada ja sulgeda neid rahvuslikku kesta, lahutada neid vaheseinaga üldisest sotsialistlikust ülesehitustööst.

Nii üks kui teine kallak kajastas kodanlike elementide — nõukogude võimu vaenlaste huve ja seisukohti ning kujutas endast tõsist hädaohtu, sest need kallakud õõnestasid meie maa rahvaste sõprust. Ilma suurriiklikke šoviniste ja kohalikke natsionaliste purustamata oleks olnud võimatu rahvast kasvatada internatsionalismi vaimus, rajada rahvaste sõbralikku koostööd ja vastastikust abistamist, oleks olnud võimatu tugevdada meie paljurahvuselist sotsialistlikku riiki.

Purustanud iga liiki natsionalistid, liitis kommunistlik partei meie maa rahvad ühtseks vennalikuks pereks ning kasvatas neid üldrahvalikest, üldriiklikest huvidest arusaamise vaimus. Kõigist rahvustest töötajad hoolitsevad mitte üksnes oma rahvusliku vabariigi huvide eest, vaid ka kõigi rahvaste ja kogu meie paljurahvuselise sotsialistliku riigi eluliste huvide eest. Nad kõik on haaratud sütitavast nõukogude patriotismist.

Nõukogude patriotism on sotsialistlike rahvuste, eks-

pluateerimisest ja lepitamatuist klassivastuoludest vabade rahvuste patriotism. Nõukogude patriotismis ühinevad lahutamatult rahvaste rahvuslikud traditsioonid ja huvid kõigi NSV Liidu töötajate üldiste eluliste huvidega. Nõukogude patriotismi üks iseloomustavamaid jooni seisab selles, et tal on üldrahvalik iseloom, et ta on omane kõigile NSV Liidu rahvastele. Nõukogude patriotism ei eralda, vaid liidab kõik meie maa rahvused ja rahvusrühmad ühtseks vennalikuks pereks. Kunagisele meie maa rahvaste vahelisele usaldamatusele on juba ammu lõpp tehtud.

Rahvaste sõprus on Nõukogude paljurahvuselise riigi jõu allikaks, tema võimsuse ja võitmatuse tagatiseks.

Nõukogude rahvaste sõprus on näidanud oma jõudu nii rahuliku ülesehitustöö ajajärgul kui ka Isamaasõja ajal. Raskeil sõja-aastail veendusid nõukogude inimesed veel rohkem NSV Liidu rahvaste sõpruse ja vendluse suures tähtsuses. Kas nõukogude rahvad oleksid suutnud üksikult jagu saada fašistlikust Saksamaast? Kas oleksid Ukraina, Valgevene, Moldaavia, Leedu, Läti, Eesti ja Karjala-Soome vabariigi rahvad suutnud ise, oma jõududega heita endalt hitlerlaste ikke? Ainult tänu sellele, et meie maa rahvad on ühinenud Nõukogude Liitu, et neid liidab suur sõprus ning vendlus, et neid juhib kommunistlik partei, saavutasid nad vaenlase üle täieliku võidu.

Nõukogude rahvaste sõprus pidas auga vastu katsumustele sõjatules. Paljurahvuseline Nõukogude riik, mis on rajatud rahvaste üheõiguslusele ja sõprusele, tuli võitjana välja raskest sõjast. Saksa fašistlik riik aga, mis püüdis maksma panna ühe rahvuse ülevõimu kõigi teiste rahvuste üle ja neid alla heita, purustati.

Sõjajärgsel ajajärgul ilmneb uue jõuga nõukogude rahvaste vennalikule koostööle rajatud paljurahvuselise Nõukogude Liidu võimsus. NSV Liidu rahvad osutasid saksa sissetungi all kannatada saanud nõukogude vabariikidele määratu suurt abi nende majanduse taastamisel. Selle tulemusena võisid need vabariigid kiiresti ravida rasked sõjahaavad ja laialdaselt arendada uut majanduslikku ning kultuurilist ülesehitustööd.

NSV Liidu rahvaste sõpruse eredaks avalduseks on kõigi meie maa rahvaste vastastikune abi partei ja valitsuse poolt kõigi põllumajandusharude järsu tõstmise kohta püstitatud otsuste täitmisel. Partei kutsel sõitsid Moskva ja Leningradi, Volgamaa ja Uraali, Põhja-Kaukaasia ja Doni, Ukraina ja Valgevene, Kesk-Aasia vabariikide ja teiste meie maa rajoonide noored patrioodid uudis- ja jäätmaade ülesharimisele Kasahstani ja Altaisse. Neid varustasid uusima tehnikaga Vene Föderatsiooni, Ukraina ja Valgevene ettevõtted. Liidetuna purustamatu sõprusega, aitavad eri rahvusest inimesed üksteist töös, annavad edasi ja juurutavad eesrindlikke kogemusi, jagavad oma teadmisi.

Meie sotsialistliku kodumaa rahvaste lahutamatu ühtsuse võimsaks demonstratsiooniks oli Ukraina Venemaaga taasühinemise 300. aastapäeva pühitsemine. Uue jõuga avaldus kõigi meie maa rahvaste monoliitne koondumine kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse ümber, meie ühiskonna moraalne ja poliitiline ühtsus.

Määratu suurt osa NSV Liidu rahvaste sõpruse loomisel ja tugevdamisel on etendanud ja etendab vene töölisklass, vene rahvas. Olles ustav leninlik-stalinliku rahvuspoliitika ideedele, on vene rahvas osutanud rikkalikku, omakasupüüdmatut abi kõigile NSV Liidu rahvastele nende riikluse loomisel ja tugevdamisel, majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös. Vene rahvas on oma juhtivat seisundit võrdõiguslike nõukogude rahvaste peres kasutanud selleks, et aidata kõigil rahvusrühmadel tõsta ja arendada oma majandust ja kultuuri. Selle eest austavad kõik rahvad sügavalt vene rahvast, armastavad teda palavalt, hindavad kõrgelt ja hoiavad tema sõprust. Ukraina rahva tervituses vene rahvale, seoses Ukraina Venemaaga taasühinemise 300. aastapäeva pühitsemisega, on öeldud: «Nagu ei kuiva ära mered ja ookeanid, nii ei lõpe kunagi vene ja ukraina rahva sajandeid kestnud vennalik sõprus. Ei ole olnud, ei ole ega saa kunagi olema niisugust jõudu, mis võiks kõigutada meie ühtsust.»

NSV Liidu rahvaste sõpruse arendamine ja tugevdamine vastab sotsialismi ülesehitamise lõpuleviimise ja kommunismile järkjärgulise ülemineku ülesannetele meie

maal. Kommunistlik partei hoiab nagu silmatera nõukogude rahvaste suurt koostööd. Ta propageerib rahvahulkades väsimatult internatsionalismi ideed. Partei paljastab otsustavalt igasugused vaenulikud katsed, mis on suunatud sotsialistlike rahvuste sõbraliku koostöö nõrgendamisele, peab otsustavat võitlust igasuguste kodanliku natsionalismi avalduste vastu. Kuni eksisteerib kapitalistlik ümbrus, püüavad imperialistid paratamatult taaselustada NSV Liidu rahvaste hulgas rahvusliku vaenu ja usaldamatuse tunnet, paiskavad meie maale spioone ja diversante, kasutavad Nõukogude-vastastel eesmärkidel nõukogude inimeste hulgas peituvaid üksikuid renegaate, kodanlike vaadete kandjaid. Seepärast õpetab kommunistlik partei nõukogude inimesi olema valvsad, hoidma alati püssirohu kuiva, õigeaegselt avastama ükskõik missuguse vaenuliku tegevuse ja sellele lõpu tegema.

Meie püha kohus seisab selles, õpetab kommunistlik partei, et ka edaspidi tugevdada NSV Liidu rahvaste ühtsust ja sõprust. Kuni see sõprus kestab, seni on meie maa rahvad vabad ja võitmatud.

Võrdõiguslikkuse ja sõpruse alusel arenevad suhted NSV Liidu ja rahvademokraatiamaade vahel. Oma vennaliku abiga soodustab Nõukogude Liit rahvademokraatlike riikide majandusliku võimsuse tugevnemist, nende sõltumatust ja iseseisvust. Demokraatliku leeri maade rahvaste vahel on kehtestatud sõbraliku koostöö ja vastastikuse abistamise suhted.

Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade suur eeskuju ja ajaloolised kogemused innustavad kapitalistlike riikide töötajaid ning asumaade ja sõltuvate riikide rõhutud rahvaid võitlusele vabaduse eest ja rahvusliku orjastamise vastu.

Meie püha kohus seisab selles, õpetab kommunistlik partei, et säilitada ja tugevdada rahu, demokraatia ja sotsialismi rahvusvahelist leeri — seda rahvaste suurimat võidusaavutust, igati tugevdada Nõukogude Liidu põlist, purustamatut, vennalikku sõprust suure hiina rahvaga, kõigi rahvademokraatiamaade töörahvaga.

Paljurahvuseline Nõukogude sotsialistlik riik on oma

jõudude õitsengul. Meie riigi jõudu ja võimsust kuulutab Nõukogude Liidu hümn. Selles öeldakse:

On vabade riikide murdmatu Liidu
loond jäädavaks ajaks suur Venemaa hõim.
Sest elagu rahvastest võidule viidud
Nõukogude Liit, tema ühtsus ja võim!

LÜHIKOKKUVÕTE

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon tegi lõpu tsarismi rahvusliku rõhumise poliitikale. Kommunistlik partei ja nõukogude võim kuulutasid välja rahvaste vabaduse ja võrdsuse poliitika, sõbraliku koostöö poliitika ja viisid selle poliitika tegelikult ellu.

Kommunistlik partei kasvatab meie maa kõiki rahvaid vastastikuse lugupidamise ja vastastikuse abistamise vaimus, internatsionalismi vaimus. Vabatahtlikkuse ja võrdõiguslikkuse alusel ühinesid nõukogude vabariigid Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduks.

Kodanluse rahvuspoliitika on rahvaste rõhumise ja orjastamise poliitika. Niisugune oli vene tsarismi ja vene kodanluse metsik hundipoliitika. Niisugune on ka praegu Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja teiste kapitalistlike riikide imperialistide poliitika. Imperialistid rõhuvad halastamatult asumaade rahvaid ja ässitavad üht rahvast teise kallale.

Ekspluataatorlike klasside likvideerimise tulemusena, sotsialismi võidu tulemusena NSV Liidus kujunesid uued, sotsialistlikud rahvused. Tänu kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse õigele rahvuspoliitikale saavutasid need rahvused määratu suurt edu poliitilises, majanduslikus ja kultuurilises arenemises.

Vene rahvas on osutanud ja osutab vennalikele rahvastele rikkalikku ning omakasupüüdmatut abi tööstuse ülesehitamisel, suure mehhaniseeritud kolhoosipõllunduse rajamisel, rahvusliku kaadri kasvatamisel, vormilt rahvusliku, sisult sotsialistliku kultuuri arendamisel.

Sotsialistliku ülesehitustöö käigus tugevnes ning kõvenes nõukogude rahvaste sõprus. Suure Isamaasõja

aastail karastus see sõprus veelgi. Sõjajärgsel ajajärgul taastasid nõukogude rahvad ühiste jõupingutustega edukalt rahvamajanduse ja arendavad seda edasi, edendavad sotsialistlikku kultuuri ning tugevdavad paljurahvuselise Nõukogude riigi majanduslikku võimsust ja kaitsevõimet. Kommunistliku partei juhtimisel sammuvad Nõukogude rahvad suures koostöös kommunismile.

SEITSMES PEATÜKK

Kommunistlik partei on nõukogude ühiskonna juhtiv ja suunav jõud

1. MILLES SEISAB KOMMUNISTLIKU PARTEI JÕUD

Kommunistlik partei on viinud meie rahva sotsialismile. Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei, loodud enam kui 50 aastat tagasi geniaalse Lenini poolt, on läbi käinud kangelasliku võitluse suure ja kuulsusrikka tee.

Oma olemasolu esimestest päevadest alates püstitas kommunistlik partei endale selge eesmärgi — kukutada kodanlik-feodaalne kord Venemaal, kehtestada proletariaadi diktatuur ning ehitada uus, sotsialistlik ühiskond. See oli selgesti määratletud programmis, mis võeti vastu 1903. aastal partei teisel kongressil. Võites kõik raskused ning takistused, läks partei alati kõrvalekaldumatult sellele eesmärgile, viies enda järel tööliste ja talupoegade laiu hulki.

Bolševikud viisid töötava rahva võitlusele mõisnike ja kapitalistide vastu, uskudes kindlasti, et võit ei ole mägede taga. Pärast 1905.—1907. aasta esimese Vene revolutsiooni lüüasaamist ei lasknud bolševikud pead norgu, ei kartnud kasvavaid raskusi, vaid jätkasid alustatud tööd uue energiaga. «Meid nimetatakse mitte asjata kaljukindlaiks,» kirjutas Lenin 1908. aastal.

Bolševike partei juhtimisel kukutasid Venemaa töölised ja talupojad 1917. aasta veebruaris vihatud tsaariisevalitsuse ning arendasid otsustavat võitlust kodanluse võimu vastu, proletariaadi diktatuuri kehtimapaneku eest. 1917. aasta juunis kuulutasid menševikud I Ülevenemaa-

liseł Nõukogude Kongressil, et ei ole sellist parteid, kes võiks endale võtta vastutuse riigi saatuse eest. «On selline partei!» vastas neile Lenin. See oli kommunistide partei, kes teadis, et Venemaad võib päästa hukkumisest ja täielikust orjastamisest välismaise imperialismi poolt ainult üleminek sotsialismile.

Revolutsiooni geeniuse Lenini poolt loodud ja kasvatatud bolševike partei viis meie rahva Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidule, seega teostas meie partei VSDTP II kongressi poolt vastu võetud programmi.

Partei VII kongressil 1918. aastal otsustasid bolševikud Lenini ettepanekul nimetada oma partei kommunistlikuks parteiks — nii, nagu Marx ja Engels nimetasid töölisparteid. Kuni selle ajani nimetati meie parteid Venemaa Sotsiaaldemokraatlikuks Töölisparteiks. Kuid esimese maailmasõja perioodil reetis enamik sotsiaaldemokraatlikke parteisid töölisklassi, läks üle kodanluse leeri, häbistas sellega «sotsiaaldemokraadi» nime. Alates VII kongressist hakkas meie partei end nimetama Venemaa Kommunistlikuks (bolševike) Parteiks, või lühendatult — VK(b)P. Sõna «kommunistlik» väljendab kõige täpsemalt meie partei lõppeesmärki — kommunismi ülesehitamist.

VK(b)P VIII kongressil 1919. aastal võeti vastu partei uus programm. Selles selgitati võitnud Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tähtsust ning määrati kindlaks partei ja Nõukogude riigi ülesanded võitluses sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise eest. Programm nõudis kodanluse ekspropriieerimise lõpuleviimist (ekspropriieerimine tähendab vabrikute, tehaste, maa vägivaldset võõrandamist kodanluselt); rahvamajanduse korraldamist ühtse sotsialistliku plaani alusel; ametiühingute laialdast osavõttu rahvamajanduse organiseerimisest; töötajate kasvatamist töösse sotsialistlikult suhtumise vaimus; talurahva järkjärgulist ja plaanikindlat kaasatõmbamist sotsialistlikule ülesehitustööle.

Juhindudes oma programmist, tugevdas kommunistlik partei väsimatult tööliste ja talupoegade sotsialistlikku riiki, et selle abil maha suruda kukutatud ekspluataatorlike klasside vastupanu ja ühiskonda ümber kujundada

uutel, sotsialistlikel alustel. Kodusõja aastail, kui Nõukogude riiki ähvardas surmaoht välismaiste röövvallutajate ning kodanluse ja mõisnike valgekaartluse poolt, innustas partei tööliste ja talupoegade hulki isamaasõtta ning saavutas interventide ja valgekaartlaste täieliku purustamise.

Tuginedes sotsialismi ülesehitamise leninlikule plaanile, töötas partei välja ja viis ellu NSV Liidu sotsialistliku industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise poliitika. Meie kodumaa muutus mahajäänud ja sõltuvast maast, milliseks oli tsaari-Venemaa, võimsaks ja eesrindlikuks sotsialistlikuks riigiks. Likvideeriti lõplikult ekspluataatorlikud klassid, kaotati jäädavalt inimese ekspluateerimine inimese poolt. Nõukogude rahvas ehitas esimesena ajaloos üles uue ühiskondliku korra — sotsialismi.

Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda fašistlike röövvallutajate vastu näitas kogu maailmale nõukogude sotsialistliku korra jõudu ja võimsust. Nõukogude rahvas saavutas suure võidu vaenlase üle, pärast sõda aga taastas ennenägemata lühikese ajaga rahvamajanduse ja arendab edukalt oma sotsialistlikku majandust ja kultuuri ning sammub kõrvalekaldumatult edasi kommunismile.

1952. aasta oktoobris toimunud NLKP XIX kongress kavandas laialdase kommunistliku ülesehitustöö programmi, määras kindlaks partei ja nõukogude rahva peamised ülesanded. Need seisavad selles, et üles ehitada kommunistlik ühiskond sotsialismilt kommunismile järkjärgulise ülemineku teel, tõsta pidevalt ühiskonna materiaalset ja kultuurilist taset, kasvatada ühiskonna liikmeid internatsionalismi ja kõigi maade töötajatega vennalike sidemete loomise vaimus, igakülgselt tugevdada Nõukogude kodumaa aktiivset kaitset vaenlaste agressiivse tegevuse vastu. Nõukogude rahvas lahendab need ülesanded kommunistliku partei targal juhtimisel. V. I. Lenin ütles, et bolševike partei on «meie ajastu mõistus, au ja südametunnistus». Partei ühendab oma ridades töölisklassi ja töötava rahva teiste kihtide parimaid inimesi, kellele on maailmas kõige kallim rahva õnn, kellele pole midagi ülimat kui võitlus kommunismi võidu eest.

«Klassi aju,
klassi tegu,
klassi jõud
ja klassi au —
vaat' mis on partei.»

Nii kirjutas kommunistlikust parteist silmapaistev nõukogude luuletaja Vladimir Majakovski.

Karastatud lahingutes suure Lenini, tema õpilase ja surematu töö jätkaja Stalini ning nende võitluskaaslaste juhtimisel, on kommunistlik partei nüüd kommunismi ehitava nõukogude ühiskonna juhtiv ja suunav jõud.

Kommunistlik partei on uut tüüpi partei. Meie maa ja kõigi teiste maade kogemused näitavad kujukalt, et töölisklass ei suuda kukutada kapitalismi ja üles ehitada sotsialismi ilma revolutsioonilise võitlusparteita. Kommunistliku partei rajaja V. I. Lenin nimetas oma parteid uut tüüpi parteiks. Mispärast? Sellepärast, et kommunistlik partei, erinevalt reformistlikest ja oportunistlikest parteidest, on töölisklassi revolutsiooniline partei, mis on kutsutud viima töötajate miljonilisi hulki revolutsioonilisele võitlusele tsarismi ja kapitalismi kukutamise eest, proletaarse revolutsiooni võidu ja proletariaadi diktatuuri kättevõitmise eest, kommunismi võidu eest.

Kui loodi meie partei, olid teistes maades juba olemas töölisparteid, kes nimetasid end sotsiaaldemokraatlikeks parteideks. 1889. aastal ühinesid nad rahvusvaheliseks organisatsiooniks — II Internatsionaaliks (I Internatsionaal, mille oli asutanud K. Marx, eksisteeris 1864.—1872. aastani).

Oma tegevuse algul astusid sotsiaaldemokraatlikud parteid välja töölisklassi huvide kaitseks, kuid hiljem läks juhtimine neis parteides ja kogu II Internatsionaalis oportunistide kätte. Oportunistid kaitsevad sõnades küll rahva huvisid, tegelikult aga on nad kapitalismi kaitsjad, kodanluse agendid töölisliikumises. Nad püüavad töölisliikumist kapitalismile ohutuks muuta, sisendavad töölisklassile, et sotsialismile võib jõuda rahulikul teel, reformide ja kodanlusega kokkuleppe abil.

Pettes töölisi võltsjutlusega sotsialismi kehtestamise

võimalikkusest ilma revolutsioonita, aitavad oportunistid säilitada kapitalismi, kindlustada kodanluse ülevõimu.

Imperialismi ajastul, kui saabus aeg proletariaadi avalikuks revolutsiooniliseks tegevuseks, mis oli suunatud kapitalismi kukutamisele, osutusid vanad sotsialistlikud parteid täiesti kõlbmatuks uute revolutsiooniliste ülesannete lahendamiseks. Jääda endiste parteidega tähendas proletariaadi vältimatule lüüasaamisele määramist. Sellepärast oli vaja luua uut tüüpi revolutsiooniline partei. Niisuguseks parteiks oli kommunistlik partei.

Millised on siis kommunistliku partei iseärasused? Milles peitub tema jõud?

Partei jõud peitub marksistlik-leninlikus teoorias. Olla töölisklassi eesmiseks väesalgaks, töötajate eesmiseks väesalgaks, tähendab olla tema teadlik väesalk, aru saada, kuhu ja kuidas on tarvis juhtida töölisklassi ja kogu töötavat rahvast. Selleks peab partei olema varustatud eesrindliku revolutsioonilise teooriaga.

«Ilma revolutsioonilise teooriata ei saa olla ka revolutsioonilist liikumist... eesrindliku võitleja osa võib täita ainult partei, keda juhib eesrindlik teooria»[1], kirjutas V. I. Lenin partei loomise eest peetud võitluse ajajärgul. Samasugune järeldus tuleneb kogu kommunistliku partei poolt läbikäidud teest. Partei ajalugu õpetab, et töölisklassi partei ei saa täita oma klassi juhtija osa, ei saa täita sotsialistliku revolutsiooni ja uue ühiskonna ülesehitamise organiseerija osa, kui ta ei ole omandanud töölisliikumise eesrindlikku teooriat — marksismi-leninismi.

«Marksism on teadus looduse ja ühiskonna arenemise seadustest, teadus rõhutud ja ekspluateeritavate hulkade revolutsioonist, teadus sotsialismi võidust kõigis maades, teadus kommunistliku ühiskonna ehitamisest.»[2]

Rohkem kui sada aastat tagasi, kui kapitalism sammus veel tõusuteed, ennustasid Karl Marx ja Friedrich Engels geniaalselt, et kapitalism hukkub paratamatult, et inimühiskond vabaneb kapitalistlikust ekspluateerimisest ja ehitab üles kommunismi.

[1] V. I. Lenin, Teosed, 5. kd., Tallinn, 1951, lk. 331, 332.
[2] J. Stalin, Marksism ja keeleteaduse küsimused, Tallinn, 1953, lk. 103.

V. I. Lenin arendas marksismi edasi vastavalt proletariaadi klassivõitluse tingimustele imperialismi ajastul, rikastas marksistlikku õpetust uute järelduste ja teesidega, tõstis selle uuele astmele. Lenin lõi esimesena marksismi ajaloos õpetuse parteist kui proletariaadi juhtivast organisatsioonist, kui peamisest relvast tema käes, ilma milleta on võimatu kätte võita proletariaadi diktatuuri, üles ehitada sotsialismi ja kommunismi. Lenini suurim teene seisab selles, et ta lõi sotsialistliku revolutsiooni uue, täiusliku teooria. Lenin relvastas parteid selge, teaduslikult põhjendatud sotsialismi ja kommunismi ehitamise programmiga, innustas nõukogude rahvast suureks ajalooliseks kangelasteoks.

Üldistades sotsialistliku ülesehitustöö rikkalikke kogemusi NSV Liidus ja kaasaja rahvusvahelise vabadusliikumise kogemusi, arendas J. V. Stalin loovalt edasi marksistlik-leninlikku õpetust vastavalt uutele ajaloolistele tingimustele ning rikastas reas küsimustes revolutsioonilist teooriat uute teesidega.

Marksismi-leninismi teooriat arendatakse loovalt edasi partei kongresside, konverentside, pleenumite otsustes, NLKP Keskkomitee otsustes, Lenini õpilaste ja võitluskaaslaste — Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei juhtide, teiste maade kommunistlike ning töölisparteide juhtide töödes.

Marksistlik-leninlik õpetus aitab parteil orienteeruda olukorras, tunnetada, kuidas ja millises suunas arenevad sündmused. Ühiskonna arenemise seaduste tundmine võimaldab parteil teostada õiget poliitikat, teaduslikult ette näha sündmusi ja suunata sündmuste käiku rahva huvides suurele eesmärgile — kommunismi ülesehitamisele. Meie partei teab, kuhu võitlust suunata, ja juhib töölisklassi, töötavaid hulki edukalt edasi sellepärast, et ta juhindub oma töös marksismi-leninismi kõikevõitvast õpetusest.

Kommunistlik partei on tugev oma organiseeritusega. Partei juhib edukalt rahvahulki, organiseerib ja distsiplineerib neid, sest et ta ise on distsipliini, organiseerituse ja vastupidavuse eeskuju. Just sellepärast suutis partei juh-

tida proletaarset revolutsiooni ja kukutada kapitalismi, nüüd aga viib töötavat rahvast edukalt kommunismile.

Menševikud kartsid revolutsiooni, olid proletariaadi diktatuuri vastu ja sellepärast nad ei tahtnud, et Venemaal oleks loodud tugev ning monoliitne poliitiline partei, kes oleks võimeline juhtima töölisklassi ja viima ta võidule. Nad tahtsid niisugust parteid, nagu olid seda oportunistlikud parteid Lääne-Euroopas — organisatsiooniliselt vormistamata parteid, mille liikmed ise oleksid lugenud end parteisse kuuluvaiks ega oleks olnud kohustatud alluma parteilisele distsipliinile. Seega püüdsid menševikud avada partei uksed pärani mitteproletaarsetele, väikekodanlikele elementidele.

Meie partei on rajatud kui ühtne, monoliitne organisatsioon, millel on ühtne programm, ühtne põhikiri, kõigile partei liikmetele kohustuslik ühtne distsipliin. Niisuguses organisatsioonis ei ole kohta lodevusel ja distsiplineerimatusel.

Organiseeritus suurendab mitmekordselt partei jõudu.

Lenin kirjutas juba enne revolutsiooni:

«Partei on klassi teadlik ja eesrindlik kiht, tema avangard. Selle avangardi jõud on 10, 100 ja enam korda suurem kui tema arvuline koosseis.

Kas see on võimalik? Kas võib saja jõud ületada tuhande jõu?

Võib ja ületabki, k u i s a d a o n o r g a n i s e e r i t u d.

Organisatsioon kümnekordistab jõudu.»[1]

Nõukogude riigi sisemised vaenlased purustati ja likvideeriti ning välisvaenlaste kallaletungid meie maale tõrjuti tagasi eelkõige sellepärast, et kommunistlik partei, kes juhtis tööliste ja talupoegade võitlust, oli ise distsiplineeritud, et partei Keskkomitee üleskutsel läksid kõige vastutusrikkamaile võitluskohtadele sajad, tuhanded ja miljonid nõukogude inimesed, et kommunistid olid alati rahvahulkade eesotsas. Ja ei olnud selliseid kindlusi, mida bolševikud poleks suutnud vallutada oma monoliitsuse ja

[1] V. I. L e n i n, Teosed, 19. kd., Tallinn, 1953, lk. 369.

distsiplineerituse, oma ühtsusega. Proletariaadi revolutsioonilise partei distsipliini kontrollitakse ja tugevdatakse eelkõige partei liikmete teadlikkusega, nende andumusega kommunismi ideedele, nende püsivuse, eneseohverdamise ja kangelaslikkusega.

Tänu oma organiseeritusele, distsiplineeritusele ja raudsele ühtsusele on kommunistlik partei võimeline vajalikul hetkel oma ridu ümber korraldama partei ja Nõukogude riigi ette kerkivate uute tähtsate ülesannete lahendamiseks. Meenutagem, kuidas juba Suure Isamaasõja esimestel päevadel partei korraldas end kiiresti ümber vastavalt sõjaolukorrale. Lühikese ajaga muutis partei meie maa ühtseks võitlusleeriks.

Organiseeritus ja monoliitsus on alati olnud meie partei suurimaks jõuks.

Kommunistlik partei on kõigi töötajate organisatsioonide juhtiv tuum. Partei on töölisklassi, meie maa töötajate eesmine ja organiseeritud väesalk. Kuid töötajatel on veel teisi organisatsioone, kelleta nad ei saa edukalt võidelda: ametiühingud, nõukogud, kooperatiivid, noorsooühingud, kultuurhariduslikud jt. organisatsioonid.

Kuidas aga teostada kõigi nende organisatsioonide ühtset juhtimist? Kuidas vältida lahkhelisid nende tegevuses? Kus on see organisatsioon, kes töötab välja üldise joone nende võitluses ning suunab nende jõupingutused ühtsele eesmärgile?

Niisuguseks organisatsiooniks on kommunistlik partei. «ÜK(b)P ajaloo lühikursuses» on öeldud: «Parteil kui organisatsiooni kõrgeimal vormil, mis koosneb klassi parimaist, eesrindliku teooriaga, klassivõitluse seaduste tundmisega ja revolutsioonilise liikumise kogemustega relvastatud inimestest, on kõik võimalused juhtida — ja ta on kohustatud juhtima — kõiki teisi töölisklassi organisatsioone.»[1]

Menševikud ja trotskistid, iga liiki kodanlikud degenerandid püüdsid igati vähendada ja alla kiskuda partei juhtivat osa teistes proletariaadi organisatsioonides. Nad astusid välja selle vastu, et partei juhiks ideeliselt ja polii-

[1] ÜK(b)P ajalugu. Lühikursus, Tallinn, 1955, lk. 45.

tiliselt nõukogude riigiorganeid ja ametiühinguid, ning püüdsid sellega õõnestada partei juhtivat osa neis organisatsioonides. Nad püüdsid sellega purustada ja nõrgendada meie rahva jõude ning nurja ajada sotsialismi ülesehitamist.

Meie partei paljastas otsustavalt kogu selle menševike, trotskistide ja teiste rahvavaenlaste tegevuse. Partei on töötajaile tegelikkuses näidanud, et nende jõud seisab parteilises juhtimises.

Kommunistliku partei jõud on tema katkematuis sidemeis rahvaga. Partei võib elada ja areneda ainult siis, kui ta toetub töötajate miljonilistele hulkadele, kui tal on nende usaldus, ja vastupidi, ta võib hukkuda, kui ta neist eraldub. Klassi eesmine väesalk, kellel puuduvad sidemed oma klassiga, on niisama hea kui staap ilma sõjaväeta. Partei peab pidevalt kõvendama oma sidemeid rahvahulkadega, kuulama hulkade häält, mõistma nende vajadusi, mitte ainult õpetama rahvahulki, vaid ka neilt õppima. Partei on võitmatu, kui ta on tihedasti seotud rahvahulkadega.

Meie partei on alati juhindunud marksismi-leninismi õpetusest selle kohta, et ajaloo peategelasteks, tema otsustavaks jõuks on rahvas, töötavad hulgad. Rahvaste ja riikide saatus otsustatakse eelkõige ja peamiselt töötajate miljoniliste hulkade poolt. Töölised ja talupojad, tööinimesed, kes loovad kõiki eluhüvesid, nemad on need, kes loovad ajaloo. Üheks erinevuseks, mis eraldab kommunistlikku parteid kõigist kodanlikest ja väikekodanlikest parteidest, on vankumatu usk rahvasse, tema loovatesse jõududesse. Venemaal oli rohkesti igasuguseid parteisid, kuid kõik need lahkusid lõpuks lavalt, hukkusid. Rahvas pööras neile parteidele selja, ta veendus, et ainult üks partei, kommunistide partei, kaitseb töötavate hulkade huvisid, seisab kaljukindlalt rahva eest. Meie partei on alati ja pidevalt kõvendanud ning tihendanud oma sidemeid rahvahulkadega, võtnud kuulda nende häält, süvenenud nende vajadustesse ja kaitsnud nende huve. Ja partei on saavutanud rahvahulkade niisuguse poolehoiu ja usalduse, missugust ei ole ühelgi teisel parteil maailmas.

Töötav rahvas teab, et kommunistlik partei on tema huvide parim kaitsja, et ta võitleb ennastsalgavalt ja jõudu säästmata rahva õnne eest, et ta juhib rahvast ainuõiget teed mööda. Seepärast usaldabki töötav rahvas parteid ja läheb parteiga kaasa.

Milline piiritu usaldus on kommunistlikul parteil töörahva hulgas, seda näitab kõige kujukamalt parimate nõukogude inimeste pidev juurdevool tema ridadesse. Kui Nõukogudemaa elas üle kõige suuremaid raskusi, ei vähenenud juurdevool parteisse, vaid suurenes.

Kodusõja aastail astus parteisse 300 000 inimest; paljud neist läksid aega viitmata rindele, et kaitsta relvaga sotsialistlikku isamaad.

Kui parteid tabas raske mure — suri Vladimir Iljitš Lenin, — valisid töölised endi hulgast välja parimad seltsimehed ja saatsid nad parteisse. Nad ütlesid: «Lenin suri — on tarvis tugevdada Lenini parteid.» Üle kahesaja neljakümne tuhande töölise astus siis lühikese aja jooksul kommunistlikku parteisse. See oli leninlik kutse parteisse; see näitas, kui lähedane on töölistele kommunistlik partei ja kui kalliks nad teda peavad.

Tormiliselt suurenes juurdevool parteisse 1929. aasta lõpul. Partei arendas hoogsalt meie maa industrialiseerimist ja põllumajanduse kollektiviseerimist. Oli tarvis võita suuri raskusi. Ja siis astusid partei ridadesse uued sajad tuhanded teadlikud ja aktiivsed tööinimesed.

Isamaasõja aastail muutusid partei ja rahvas teineteisele veelgi lähedasemaks. Sel raskel ajal, kui otsustati Nõukogude riigi olemise või mitteolemise küsimus, astusid miljonid nõukogude patrioodid nii rindel kui tagalas kommunistliku partei ridadesse. Hoolimata sellest, et partei kandis rindel suuri kaotusi, ei vähenenud tema ridade arv, vaid vastupidi, suurenes enam kui ühe miljoni kuuesaja tuhande inimese võrra. Praegu on partei ridades ligi seitse miljonit inimest.

Partei ja rahva vahelise tiheda sideme eredaks väljenduseks on kommunistide ja parteitute blokk, nende liit valimiste ajal nõukogude võimu organeisse. Kogu rahvas valib nõukogudesse kommunistide ja parteitute bloki kandidaate ning hääletab kommunistliku partei poliitika poolt.

Partei jõud seisab selles, et ta oskab ühendada rahvahulki, sest ta poliitika vastab nende põhilistele huvidele ja leiab nende poolt aktiivset toetust. Partei ümbritseb end miljonite parteitutega ja suunab kogu paljumiljonilise kommunismiehitajate armee jõupingutused ühele eesmärgile. Kogu nõukogude rahvas on liitunud kommunistliku partei ümber. Selles peitub tema võitmatuse allikas.

Kriitika ja enesekriitika on partei tähtsaimaks relvaks. Kommunistlik partei ei oleks suutnud täita oma osa töölisklassi ja kogu töötava rahva juhtijana, kui ta oma edusammudest innustatuna oleks muutunud upsakaks, ei oleks märganud enam puudusi ja vigu oma töös ega neid parandanud. Avalik, julge kriitika ja enesekriitika on kommunistliku partei kui uut tüüpi partei üheks tähtsamaks iseärasuseks.

Enesekriitika on kommunistliku partei kogu töö meetod. Nõukogude sotsialistliku korra tingimustes on kommunistlik partei muutunud Nõukogude riigi suunavaks jõuks, nõukogude rahva ainsaks parteiks. Ta ei jaga ega või jagada võimu teiste parteidega. Siit on selge, et ta peab ise avastama ja parandama vigu ja puudusi, et edasi liikuda, peab arendama kriitikat ja enesekriitikat.

Partei iga liige peab kriitika ja enesekriitika abil taotlema, et meie töö paraneks. Kriitika ja enesekriitika tõmbab kaasa töötajaid, sunnib neid olema nõudlikud, kasvatab ja karastab kaadrit, tugevdab partei ja riiklikku distsipliini, arendab rahvahulkade aktiivsust.

Kommunistliku ülesehitustöö määratu suurte edusammude olukorras on eriti suur tähtsus kriitikal ja enesekriitikal kui võimsal vahendil võitluses enesega rahulolu ja paraadliku heaolu vastu.

Partei võitleb igasuguste kriitika summutamise ja kriitika pärast tagakiusamise katsete vastu. Iga kommunist või parteitu töötaja, esinedes terve kriitikaga, peab tundma organiseeritud kollektiivi toetust ja veendumust selles, et võetakse tarvitusele tõhusad abinõud näidatud puuduste kõrvaldamiseks.

Enesekriitika ja eriti altpoolt tulev kriitika on partei tähtsaimaks relvaks võitluses sotsialistliku korra arenda-

mise ja tugevdamise eest, kommunismi ülesehitamise eest. Partei arendab laialdaselt kriitikat ja enesekriitikat. Selles on tema jõud. Selles on tema üks tähtsamaid sidemete allikaid rahvahulkadega.

Kommunistlik partei on kasvanud ja karastunud võitluses töölisklassi vaenlaste vastu. Oma olemasolu esimesest päevast alates astus kommunistlik partei lepitamatusse võitlusse töölisklassi rohkearvuliste vaenlastega. Partei vastas seisis eelkõige säärane julm vaenlane, nagu tsaari-isevalitsus, kes kiusas julmalt taga ning jälitas töötajaid iga protesti pärast ekspluataatorliku korra vastu. Politsei nuhkis välja ja vangistas kommuniste, neid saadeti asumisele, sunnitööle ja võllasse. Ägedas võitluses tsarismi vastu karastus ja tugevnes kommunistliku partei kaader, kindlad ning mehised revolutsionäärid, kes ei kartnud mingisuguseid raskusi ega hädaohte. Niisugusteks mehisteks revolutsionäärideks olid Dzeržinski, Kalinin, Kirov, Kuibõšev, Ordžonikidze, Sverdlov, Frunze. Kartmatuks võitlejaks partei ürituse eest oli tööline Babuškin, kellest sai hiljem elukutseline revolutsionäär, ja paljud teised.

Tuhanded eesrindlikud töölised võitlesid ennastsalgavalt kommunistliku partei ridades, astudes kartmatult võitlusse elu ja surma peale tsarismi ja kodanluse vastu. Ägedate lahingute käigus tugevnes kommunistliku partei võitlusvõime ning kasvas tema organiseeritus, laienes tema mõju hulkadele. Kommunistlik partei karastus revolutsioonilises võitluses mõisnike, kapitalistide, kulakute ning tööliste ja talupoegade teiste vaenlaste vastu.

1924. aastal ütles J. V. Stalin Lenini mälestusele pühendatud kõnes: «25 aastat kasvatas Lenin hoolikalt meie parteid ja kasvatas ta maailma kõige tugevamaks ning kõige karastatumaks töölisparteiks. Tsarismi ja selle opritšnikute löögid, kodanluse ja mõisnike pöörane viha, Koltšaki ja Denikini relvastatud kallaletung, Inglis- ja Prantsusmaa relvastatud vahelesegamine, sajakeelse kodanliku ajakirjanduse vale ja laim — kõik need skorpionid langesid veerandsajandi vältel vahetpidamata meie parteile pähe. Kuid meie partei seisis nagu kalju, tagasi tõrjudes vaenlaste arvutud löögid ja viies töölisklassi edasi, võidule. Ägedates võitlustes kujundas meie partei oma ridade ühtsuse ja

monoliitsuse. Ühtsuse ja monoliitsusega saavutas ta võidu töölisklassi vaenlaste üle.»[1]

Mitte piirdudes töölisklassile väljastpoolt antavate löökidega, püüdis kodanlus töölisliikumist ka seestpoolt laostada. Väikekodanlikud parteid — menševikud, esseerid ja anarhistid, kes nimetasid end «sotsialistideks», tõukasid töölisklassi mahajäänud kihte järeleandmistele kodanlusele, lõhestasid proletariaadi ühtsust ja nõrgendasid teda seega klassivaenlase ees. Pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu tahtsid need parteid iga hinna eest saavutada endise kodanliku korra taastamist meie maal.

Ilma nende parteide purustamiseta ei olnud võimalik saavutada proletaarse revolutsiooni võitu, murda kukutatud ekspluataatorlike klasside vastupanu, säilitada proletariaadi diktatuuri ja üles ehitada sotsialismi. Kommunistlik partei purustas kõik väikekodanlikud parteid.

Kommunistlik partei pidas kõige otsustavamat võitlust mitmesuguste antileninlike rühmade vastu parteis. Trotskistid, zinovjevlased, buhhaarinlased, rahvuskallaklased, olles kahekeelsed ja maskeerides end, tegid õõnestustööd partei ja Nõukogude riigi vastu. Sisuliselt olid nad kõik menševismi sabarakud. Nagu menševikudki, tahtsid need reeturid tõugata parteid leninlikult teelt. Nad püüdsid õõnestada distsipliini, kõigutada partei ridu, lõhestada teda; nad nõudsid vabadust parteivastastele fraktsioonidele ja rühmitustele parteis, mis ei sobi kokku partei ühtsuse ja tema raudse distsipliiniga. Nad tahtsid nurja ajada sotsialistlikku ülesehitustööd meie maal ning taastada rahva poolt vihatud kapitalistlikku korda.

Partei paljastas ja kihutas oma ridadest välja trotskistid, buhhaarinlased, zinovjevlased ja teised vaenlased, kes tungisid kallale leninismile ja partei ühtsusele ning püüdsid kodanluse meeleheaks nurja ajada sotsialistliku ühiskonna ülesehitustööd NSV Liidus. Need rahva poolt hüljatud ja neetud reeturid lõpetasid oma tee samuti nagu menševikud ja esseerid — nad muutusid spioonide, kahjurite ja mõrvarite jõuguks.

Puhastades oma ridu kapitulantidest ja reetureist,

[1] J. V. Stalin, Teosed, 6. kd., Tallinn, 1948, lk. 47—48.

lähtus partei sellest, et «ei tohi sallida enda hulgas oportunismi, nagu ei tohi sallida mädapaiset tervel organismil. Partei on töölisklassi juhtiv väesalk, tema eesliinikindlus, tema võitlusstaap. Ei tohi lubada, et töölisklassi juhtivas staabis istuks nõdrausulisi, oportuniste, kapitulante, reetjaid. Pidada võitlust kodanlusega elu ja surma peale, kui omaenda staabis, omaenda kindluses on kapitulante ja reetjaid, — see tähendab sattuda inimeste seisukorda, keda tulistatakse nii rindelt kui tagalast. Pole raske mõista, et niisugune võitlus võib lõppeda ainult lüüasaamisega. Kindlusi vallutatakse kõige hõlpsamini seestpoolt. Et saavutada võit, on tarvis kõigepealt puhastada töölisklassi partei, tema juhtiv staap, tema eesliinikindlus kapitulantidest, desertööridest, streigimurdjatest, reetjatest».[1]

Purustanud täielikult trotskistlik-buhhaarinlikud ja teised kodumaa reetjad, leninismi vaenlased, kindlustas partei oma ridu ning saavutas ühtsuse ja enneolematu üksmeele.

Kommunistliku partei ühtsus on tema jõu ja võitmatuse peamine tingimus. Ägedas võitluses marksismi-leninismi vaenlastega saavutatud kommunistliku partei ühtsus on kõige iseloomulikum joon tema sisemises elus.

Partei võime ühendada ja viia kogu rahvas tema poolt ette nähtud ülesannete lahendamisele on seletatav eelkõige partei enese ühtsuse ja monoliitsusega. Kommunistide partei jõud seisabki selles, et ta, ühendades oma ridades miljoneid liikmeid ja liikmekandidaate, tegutseb nagu üks mees.

Suure Isamaasõja tulemused näitavad, milline määratu suur tähtsus meie kodumaa saatusele oli trotskistlik-buhhaarinlike värdjate, kapitulantide ning reetjate õigeaegsel ja otsustaval purustamisel, kes püüdsid lõhkuda partei ridade ühtsust, parteid õigelt teelt kõrvale tõugata, õõnestada riigi kaitsevõimet. Need alatud reeturid ja rahvusvahelise imperialismi agendid ootasid meie maale sõjalist kallaletungi ja lootsid raskeil minuteil anda hoobi selja tagant Nõukogude riigile. Purustanud fašismi palga-

[1] ÜK(b)P ajalugu. Lühikursus, Tallinn, 1955, lk. 325—326.

sulaste trotskistlik-buhhaarinliku jõugu, kindlustas partei sellega oma ridade täieliku ühtsuse, mis raskeil sõja-aastail oli vaenlase üle saavutatud võidu üheks otsustavaks tingimuseks.

Nüüd läheb meie maa kommunistliku ülesehitustöö teed mööda. Sotsialismi võidu tulemusena on NSV Liidus likvideeritud ekspluataatorlikud klassid. Nõukogude ühiskond koosneb sõbralikest klassidest, ta on moraalselt ja poliitiliselt ühtne. See muidugi ei tähenda, nagu ei saaks vaenulikud, antinõukogulikud elemendid parteisse pugeda. Ei tohi unustada seda, et valitsevasse parteisse püüavad sisse pugeda igasugused karjeristid ja laostunud elemendid. Rahvavaenlased, kodanlikud degenerandid, rahvusvahelise imperialismi agendid, maskeerides end osavalt kommunistideks, on püüdnud ja püüavad pugeda partei ridadesse, et teha vaenulikku õõnestustööd. Sellepärast tõstab partei väsimatult kommunistide revolutsioonilist valvsust, hoiab kui silmatera partei ridade ühtsust. See monoliitsus ning terasene ühtsus on partei jõu ja võimsuse peamiseks tingimuseks.

2. NLKP PÕHIKIRI ON PARTEI ELU VANKUMATU SEADUS

Kommunistlik partei on mõttekaaslaste-kommunistide võitlusliit. Kommunistlik partei täidab edukalt oma ülesandeid mitte ainult sellepärast, et tal on selge eesmärk ja et ta teostab õiget poliitikat, vaid ka sellepärast, et ta organiseerib õigesti oma siseelu. Võib olla hea programm ja õige poliitiline joon, kui aga seda programmi ja joont ei kinnitata teatava organisatsioonisüsteemiga, siis ei saa partei oma eesmärke teostada.

Meie partei struktuuri, kommunistide kohustuste ja parteiorganisatsioonide ülesannete peamised teesid on väljendatud partei põhikirjas. Milles erineb partei põhikiri programmist? Kui programm esitab ja teaduslikult põhjendab partei eesmärke ja ülesandeid ning nende lahendamise teid, siis partei põhikiri määrab kindlaks partei praktilise tegevuse viisid, tema ehituse vormid ja siseelu reeglid.

Partei põhikiri määrab kindlaks, kes võib astuda parteisse, millised on partei liikme kohustused ja õigused,

kuidas on ehitatud partei, tema kõrgemad ja kohalikud organid ning millised on nende vastastikused suhted, missugused on partei-algorganisatsioonide ülesanded.

Kuid töö organiseerimise vormid ja meetodid ei saa olla muutmatud. Muutub olukord, milles elab ja võitleb partei, kogunevad uued kogemused ja partei, arvestades seda, korraldab ümber oma ridu. On arusaadav, et tsarismi ajal, kui partei oli sattunud julma tagakiusamise alla, töötas ta teisiti kui töötab praegu, kus ta seisab Nõukogude riigi eesotsas ning on valitsev partei. Partei ei saanud siis näiteks avalikult valida kõiki oma organeid, nii nagu ta seda teeb praegu.

Sellepärast viis partei iga kord, kui muutus ajalooline olukord, vastavad muudatused ka oma põhikirja. Uues olukorras otsustati uut viisi parteisse vastuvõtmise, partei ehituse vormide, parteiorganisatsioonide töö küsimus. Kuid milliseid muudatusi ka ei viidaks partei põhikirja, siiski jäävad muutumatuks tema organisatsioonilised põhialused: kõige rangem tsentralism parteiorganisatsioonide tegevuses, teadlik sisemine distsipliin, tahte ja tegevuse ühtsus, fraktsioonide ja rühmituste lubamatus, parteisse astujate hoolikas valik, partei kaitsmine oportunistlike väikekodanlike elementide eest, pidev hoolitsus partei liikmete aktiivsuse tõstmise ja siseparteilise demokraatia ning kriitika ja enesekriitika arendamise eest.

Partei põhikirja on partei kongresside ja konverentside poolt mitu korda läbi vaadatud ja kinnitatud. Praegu kehtiv partei põhikiri võeti vastu partei XIX kongressi poolt 1952. aasta oktoobris. Uude põhikirja on tehtud olulisi muudatusi ja täiendusi, mille eesmärgiks on parandada parteiorganisatsioonide organisatsioonilist tööd, muuta parteiorganisatsioonid veelgi võitlusvõimelisemateks võitluses kommunismi ülesehitamise eest. Uues põhikirjas märgitakse, et kommunistlik partei on mõttekaaslastekommunistide võitlusliit, mis on organiseeritud töölisklassi, töötava talurahva ja töötava intelligentsi hulka kuuluvatest inimestest.

Põhikirjas, mis on vastu võetud partei XIX kongressi poolt, kajastub kongressi otsus partei nimetuse muutmise kohta. Kuni NLKP XIX kongressini esines meie partei

kahekordne nimetus: «kommunistlik» ja «bolševistlik». See nimetus oli tekkinud ajalooliselt, menševike vastu peetud võitluse tulemusena ja selle nimetuse eesmärgiks oli eraldumine menševismist.

Tänapäeval on partei kahekordne nimetus kaotanud oma mõtte, kuna menševikud on juba ammu areenilt lahkunud. Peale selle väljendub nimetuses «kommunistlik» kõige täpsemalt partei ülesannete sisu. Seda arvesse võttes otsustas partei XIX kongress nimetada meie parteid «Nõukogude Liidu Kommunistlikuks Parteiks».

NLKP põhikirjas on kindlaks määratud partei peaülesanded käesoleval etapil, formuleeritud teesid selle kohta, kes võib olla partei liikmeks, täielikumalt avaldatud partei liikme kohustused ja õigused. Põhikirjas on väljendatud partei kõrgemate organite uus struktuur, täpsustatud tema kohalike organite ja partei-algorganisatsioonide kohustused. NLKP põhikirjas on eriliselt rõhutatud partei ridade ühtsuse edasise tugevdamise tähtsust, näidatud meie partei kui kommunismi ülesehitamise organiseerija ja innustaja osa NSV Liidus.

Partei põhikiri on partei elu ja partei ehituse vankumatuks aluseks. Sellepärast nõuab partei kõigilt kommunistidelt põhikirja kõigi nõuete vankumatut täitmist.

Kes võib olla partei liige? Partei võitlusvõime määrab eelkõige tema koosseis ja kommunistide aktiivne tegevus. Partei liikmeks olemise küsimus on partei ehituse põhiküsimuseks. Sellepärast on partei liikme osa ja tähtsuse ning parteisse vastuvõtmise küsimusel alati olnud tähtis koht.

Juba 1903. aastal, partei II kongressil partei põhikirja arutamisel ütles V. I. Lenin, et partei liikme nimetust on vaja tõsta üha kõrgemale ja kõrgemale. Samal ajal andis V. I. Lenin definitsiooni, kes võib olla partei liikmeks. Selle leninliku definitsiooni mõte on säilinud partei põhikirjas tänapäevani.

NLKP põhikirjas, mis kinnitati partei XIX kongressil, öeldakse: «Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei liikmeks võib olla iga töötaja, võõrast tööd mitte ekspluateeriv Nõukogude Liidu kodanik, kes tunnistab partei programmi ja põhikirja, aitab aktiivselt kaasa nende teostamisele, töö-

tab ühes partei organisatsioonis ja täidab kõiki partei otsuseid. Partei liige tasub kindlaksmääratud liikmemaksud.»

Selle äramärkimine, et partei liikmeks võib olla iga töötaja, võõrast tööd mitte ekspluateeriv Nõukogude Liidu kodanik, on esmakordselt võetud partei liikmeks olekut käsitavasse paragrahvi. See määrang kinnitab partei poolt kättevõidetud saavutusi ja väljendab seda teesi, et kommunistlik partei koosneb töölisklassist, töötavatest talupoegadest ning töötavast intelligentsist.

Partei liikmeks olemise esimeseks tingimuseks on partei programmi ja põhikirja tunnistamine. Partei jõud peitub tema vaadete ühtsuses, selles, et kõiki NLKP liikmeid ühendavad suured eesmärgid, ühed ja needsamad ülesanded, mis on sõnastatud partei programmis. Kuid loomulikult ei piisa selleks, et olla partei liige, ainult partei programmi ja põhikirja tunnistamisest.

Kommunistlik partei on revolutsioonilise võitluse, revolutsioonilise tegevuse partei. Meie parteil ei lähe sõnad lahku tegudest. Ta mitte ainult et püstitab suuri eesmärke, vaid võitleb ka otsustavalt nende saavutamise eest. Ta nõuab igalt kommunistilt tegusid, nõuab, et kommunist annaks kõik oma teadmised, kogemused ja jõu võitluseks rahva õnne eest, kommunismi eest.

Tunnistades partei programmi ja põhikirja, võtab kommunist endale kohustuse võidelda nende ellurakendamise eest, kaasa aidata nende teostamiseks. On selge, et kommunist on kohustatud tundma õppima partei programmi ja põhikirja, teadma, mille eest võitleb partei ja milliseid teid mööda läheb ta oma eesmärgile. Kommunist on kohustatud võitlema nende vastu, kes segavad partei ülesannete täitmist, kes moonutavad või rikuvad partei otsuseid.

Partei liikmed võivad ainult siis partei programmi edukalt ellu rakendada, kui nad on ühendatud ühtsesse, monoliitsesse organisatsiooni. Just sellepärast ongi partei põhikirjas kirjutatud, et partei liikmeks olemise vajalikuks tingimuseks on partei liikme töö ühes parteiorganisatsioonis ja tema poolt kõigi partei otsuste täitmine.

Kommunist tegutseb mitte üksikult, mitte omaette, vaid parteiorganisatsioonis, tema juhtimisel ja kontrolli all.

Vabrikutes, tehastes, kaevandustes, kolhoosides, sovhoosides, masina-traktorijaamades, asutustes, õppeasutustes ja sõjaväeosades on kõik kommunistid ühendatud parteiorganisatsioonidesse. Parteiorganisatsioonide üldkoosolekud ja bürooistungid arutavad kõiki küsimusi, mis on seotud kommunistide tööga, ja võtavad vastu otsuseid ning annavad ülesandeid vastavalt kõrgemalseisvate parteiorganite juhtnööridele. Partei teostabki oma programmi parteiorganisatsioonide, NLKP liikmete kaudu, kes tõmbavad endaga kaasa parteituid. Partei nõuab kõigilt kommunistidelt, et nad töötaksid ühtse ja üksmeelse kollektiivina, keda liidab kindlalt partei distsipliin.

Partei liikmeks olemise vajalikuks tingimuseks on liikmemaksude õigeaegne tasumine. Sellel kommunisti kohustusel on suur tähtsus. Liikmemaksude õigeaegne tasumine on kommunisti distsiplineerituse ja tema parteiorganisatsiooniga seotuse näitajaks. Kui kommunist ei tasu partei liikmemakse õigeaegselt, siis tähendab see, et ta ei mõtle parteile, et ta suhtub parteikohustustesse lohakalt. Liikmemaksude tasumisest sõltub partei rahaliste ressursside täiendamine. Kommunist, kes pole kolme kuu kestel ilma mõjuva põhjuseta tasunud liikmemaksu, loetakse parteist lahkunuks.

NLKP põhikirjas märgitakse, et parteisse vastuvõtmine toimub eranditult individuaalses korras.

Mis tähendab individuaalselt suhtuda partei liikmeks vastuvõtmisse? See tähendab, et tuleb hoolikalt tundma õppida ja arvestada iga parteisse astuja isiklikke omadusi. Tuleb välja selgitada, kuidas ta töötab tootmistööl, kuidas ta võtab osa ühiskondlikust elust, kas ta on kommunisti kõrge nimetuse vääriline. Kõik osavõtjad parteikoosolekust, kus otsustatakse parteisse vastuvõtmise küsimus, peavad tundma suurt vastutust uue kommunisti vastuvõtmise puhul parteisse. Ainult kõigist neist reeglitest kinnipidamine võib ära hoida partei ridade risustumise.

Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteisse astuda soovijad võetakse esialgu vastu liikmekandidaadiks, hiljem aga juba partei liikmeks. Kandidaadistaažiks on kindlaks määratud üks aasta. Selle aja jooksul on parteiorganisatsioonil võimalik ja tal tuleb noort kommunisti hästi

kontrollida, samuti ka tutvustada teda NLKP programmi ja põhikirjaga.

Partei liikmekandidaadid on kohustatud täitma kõik nõudmised, mida NLKP põhikiri partei liikmeile esitab. Nad võtavad osa parteiorganisatsiooni koosolekuist, kuid nõuandva hääleõigusega. See tähendab, et partei liikmekandidaatidel on õigus väljendada oma arvamust iga küsimuse puhul, mida arutab parteikoosolek. Kuid neil pole õigust hääletada ühe või teise parteiotsuse vastuvõtmisel, samuti pole neil õigust valida parteiorganeid või olla valitud neisse.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei liikmekandidaadi õigused on piiratud seepärast, et partei kontrollib teda veel ning tahab veenduda, kas temast saab vääriline NLKP liige. Kandidaadist endast ennekõike oleneb, kuidas ta selle proovi läbi teeb.

Igaüks, kes soovib astuda NLKP liikmekandidaadiks ja liikmeks, esitab parteiorganisatsioonile kolme NLKP liikme soovitused.

Parteisse soovitamine on tõsine asi. Ainult see partei liige, kellel on vastav parteistaaž ja kes hästi tunneb parteisse astuvat seltsimeest, võib anda temale soovituse. Vastavalt põhikirjale on õigus soovitusi anda NLKP liikmeil, kellel on mitte väiksem kui kolmeaastane parteistaaž ja kes tunnevad soovitatavat ühise töö põhjal mitte vähem kui üks aasta.

Soovitajad on partei ees oma soovituse eest vastutavad. Parteiorganisatsioon kontrollib soovituse õigsust ning selgitab põhjalikult, kus, millal ja millise aja vältel töötas soovitaja koos parteisse astuva seltsimehega ning kas ta tõepoolest on hästi tundma õppinud isikut, kelle eest ta vastutab.

Parteisse vastuvõtmise küsimuse arutab läbi ja otsustab partei-algorganisatsiooni üldkoosolek. Parteisse vastuvõtmise otsus jõustub pärast kinnitamist rajoonikomitee poolt, neis linnades aga, kus pole rajoonilist jaotust, partei linnakomitee poolt.

Kui partei liikmekandidaat ei suutnud end küllaldaselt avaldada põhjustel, mis parteiorganisatsioon peab mõjuvateks, võib partei-algorganisatsioon pikendada tema kan-

didaadistaaži mitte rohkem kui üheks aastaks. Nendel juhtudel aga, kui kandidaadistaaži aja kestel on selgunud, et partei liikmekandidaat oma isiklike omaduste poolest ei vääri partei liikmeks vastuvõtmist, võtab parteiorganisatsioon vastu otsuse heita ta välja partei liikmekandidaatide hulgast. Partei-algorganisatsiooni otsused kandidaadistaaži pikendamise või kandidaatide hulgast väljaheitmise kohta jõustuvad pärast nende kinnitamist partei rajoonikomitee või linnakomitee poolt.

Mida nõuab partei kommunistidelt? Olla kommunistliku partei liige on suur au. Kanda Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei liikme kõrget nimetust, tähendab eelkõige täita ausalt neid kohustusi, mida NLKP põhikiri on pannud igale kommunistile. Milles seisavad need kohustused?

Põhikiri nõuab partei liikmeilt kõigepealt, et nad igati kaitseksid partei ühtsust kui tema jõu ja võimsuse peamist tingimust. Partei on saavutanud ja saavutab maailma-ajaloolisi võite tänu sellele, et ta on lõpuni ustav Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini lipule, et ta on lepitamatu marksismi-leninismi printsiipidest igasuguste kõrvalekaldumiste suhtes. Kaitsta partei ridade ühtsust tähendab kaitsta meie parteid kui kõige pühamat. See on kommunisti esimene kohustus.

NLKP põhikiri kohustab kommunisti olema aktiivseks võitlejaks partei otsuste täitmise eest. Kommunistile ei ole küllaldane ainult nõustuda partei otsustega; ta on kohustatud ka võitlema nende elluviimise eest. Partei iga otsus on igale kommunistile vastuvaidlematu juhend, mille kohaselt ta peab tegutsema, ellu viima partei poliitikat temale usaldatud lõigus. Seda peab iga kommunist alati meeles pidama.

Formaalne, passiivne suhtumine partei otsustesse on suur kuritegu ja selle vastu võitleb partei pidevalt. Kommunistide selline suhtumine partei otsustesse nõrgendab partei võitlusvõimet. See on vastuolus tema ridades viibimisega.

Kommunist on valitseva partei liige. Partei juhib riiki. See aga asetab igale parteiorganisatsioonile ja igale kommunistile suured kohustused. Kommunistid vastutavad

nii tootmisplaani täitmise eest tehases, kolhoositoodangu tõusu, riikliku viljavarumise ja teiste põllumajandussaaduste varumise plaani õigeaegse täitmise eest kui ka riigiaparaadi korrapärase töö eest.

NLKP põhikiri kohustab kommuniste olema eeskujuks töös, tundma õppima oma töö tehnikat, pidevalt tõstma oma tootmis- ja tööalast kvalifikatsiooni, igati hoidma ja tugevdama sotsialistlikku omandit kui nõukogude korra püha ja puutumatut alust.

Tööstuses, põllumajanduses ja transpordis töötav kommunist on kohustatud ise tõstma tööviljakust ja ka teisi selleks üles kutsuma. Ta peab olema paremate töötajate, tehase novaatorite, kolhoosi, masina-traktorijaama ja sovhoosi suurte saakide meistrite esiridades. Ta peab oma isikliku eeskujuga innustama töötajaid ennastsalgavale tööle. Ta peab hoidma rahva vara ja kaitsma sotsialistlikku omandit, peab kogu jõu pühendama sotsialistliku riigi kaitsevõime tugevdamisele.

NLKP põhikiri nõuab, et kommunistid kõvendaksid pidevalt sidet rahvahulkadega, õigeaegselt reageeriksid töötajate nõuetele ja tarvidustele, selgitaksid parteitutele partei poliitika ja otsuste mõtet. Sideme kõvendamine parteitutega ning pidev töö rahvahulkades on kõigi parteiorganisatsioonide, kõigi kommunistide tähtsaimaks kohuseks.

Partei nõuab, et kommunist peab tähelepanelikult ja osavõtlikult suhtuma töötajate vajadustesse. Kommunistile on võõras upsakus ja kelkimine. Tagasihoidlikkus on kommunisti kauneim voorus.

Kommunistid kuulavad tähelepanelikult rahvahulkade meeleolusid, kuid ei sörgi sabas, ei lase ennast mõjutada mahajäänud inimeste meeleoludest. Mahajäänud inimeste ja virisejate takkakiitmine on vastuolus bolševismi vaimuga. Kommunist ei põikle kõrvale teravatest küsimustest, vaid vastab neile otsekoheselt. Ta selgitab partei poliitikat ja näitab, kuidas partei raugematult võitleb raskustest jagusaamise, sotsialistliku riigi võimsuse tugevdamise ja rahva heaolu tõstmise eest. Kommunist organiseerib parteituid partei poliitika ellurakendamisele.

Jälgides parteis väljatöötatud võitlustraditsioone, ei

peatu kommunistid raskuste ees, vaid võidavad neid julgelt. Nad töötavad täie jõupingutusega, nad ei rahuldu kunagi saavutatuga, vaid püüavad edasi ja viivad endaga kaasa kogu rahva.

Partei kohustab iga kommunisti aktiivselt osa võtma partei ja meie maa poliitilisest elust, teostama praktikas partei poliitikat ja parteiorganite otsuseid. Kuid selleks, et olla kommunistliku ühiskonna eesrindlik, aktiivne ülesehitaja, et viia ellu partei poliitikat ja selgitada seda töötajaile, peab partei liige selgesti teadma, millised eesmärgid püstitab endale partei ja kuidas ta need saavutab. Partei juhindub oma poliitikas marksismi-leninismi õpetusest. Sellepärast kohustabki partei põhikiri kommuniste töötama oma teadlikkuse tõstmisel, marksismi-leninismi aluste omandamisel.

Kommunist võib ainult sel juhul sammuda parteitute ees, kui ta kogu aeg täiendab ja rikastab oma teadmisi ning pidevalt uurib revolutsioonilist teooriat. Kes suhtub poliitilisse õppusse hooletult, jääb elust maha. Selline partei liige ei ole suuteline õieti orienteeruma sise- ja välispoliitika küsimustes; varem või hiljem heidab elu ta üle parda. Hooletu suhtumine marksistlik-leninlikku teooriasse viib ilmtingimata ühekülgsele tegevusele, perspektiivide kaotamisele töös.

Tsaarivalitsuse ajal oli marksistlik-leninliku teooria õppimine seotud määratu suurte raskustega. Tsaarivalitsus keelas ära revolutsioonilise kirjanduse väljaandmise ja jälitas neid, kes seda lugesid. Paljud revolutsionäärid jutustavad, kuidas nad käsitsi ümber kirjutasid marksistlikku kirjandust, et oleks võimalik seda õppida. Praegu on marksistlik-leninliku teooria õppimiseks avatud kõige laialdasemad võimalused. Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini teoseid, kongresside, konverentside ja Keskkomitee pleenumite resolutsioonide ja otsuste kogumikke, poliitilisi raamatuid ja brošüüre antakse meie maal välja miljonites eksemplarides, meil töötavad parteilise hariduse koolid ja ringid ning peetakse loenguid. Miljonid kommunistid, kommunistlikud noored ja parteitud omandavad poliitilisi teadmisi iseseisvalt.

Iga kommunisti alaliseks ülesandeks on loovalt tundma

õppida marksismi-leninismi teooriat. Mida tähendab teooriat loovalt tundma õppida? See tähendab seda, et ei tohi üksikuid formuleeringuid, raamatutest nopitud tsitaate mehaaniliselt pähe tuupida, vaid tuleb põhjalikult tungida marksismi-leninismi õpetuse olemusse, juhinduda sellest oma praktilises töös, osata toimuvaid sündmusi õigesti hinnata.

Partei põhikiri nõuab igalt kommunistilt kõige rangemat partei ja riikliku distsipliini pidamist. Mis on partei distsipliin? See on parteis kehtestatud korrast täpne kinnipidamine, NLKP programmi ja põhikirja ning parteiorganite otsuste range täitmine iga kommunisti poolt. Distsipliin on partei kui ühtse, monoliitse ja ühtset eesmärki taotleva organisatsiooni olemasolu põhialuseks. Meie partei juhib seepärast edukalt tööliste ja kogu töörahva võitlust, et ta tegutseb ühtse plaani järgi ning on ühtse tahtega kokku liidetud. Iga kommunisti distsiplineeritusest oleneb partei põhiülesannete täitmine. Ilma raudse distsipliinita poleks partei suutnud saavutada oma suuri võite.

Kommunist peab parteis kehtestatud korrast kinni mitte formaalselt, vaid ta peab olema sisemiselt täiesti veendunud, et see kord on vajalik. Selles ilmneb kommunisti teadlikkus ning palav soov väsimatult tugevdada kommunistlikku parteid ja sotsialistlikku riiki. Kommunistide teadlikkuses on partei distsipliini jõud.

Partei ei või lubada partei distsipliini rikkumist. Ta ei saa leppida härrasliku, parteivastase suhtumisega distsipliini. Partei ja riiklik distsipliin on ühevõrra kohustuslik kõigile partei liikmeile. Parteis ei saa olla kaht distsipliini — üks juhtijatele, teine lihtliikmete jaoks. Parteil on üks distsipliin, üks seadus kõigi kommunistide jaoks, sõltumata nende teenetest ja ametikohtadest.

Partei liige või liikmekandidaat, kes on sooritanud teo, mis ei sobi kommunisti nimetusega, kannab vastutust oma parteiorganisatsiooni ees, kes vastutab iga oma liikme ja tema tegude eest. Lenin ütles, et partei iga liige vastutab partei eest ja partei on vastutav iga liikme eest.

NLKP põhikirjas öeldakse, et partei iga liige on kohustatud arendama enesekriitikat ja altpoolt tulevat kriitikat, välja selgitama puudusi töös ja taotlema nende kõrvalda-

mist, võitlema paraadliku heaolu ja tööedusammudest joobumise vastu.

Kogemused näitavad, et kriitikat ei austa, summutavad ja suruvad maha ainult ebapuhta südametunnistusega inimesed: kas partei ja riikliku distsipliini rikkujad või viletsad väikekodanlased, kes ei ole väärilised kandma partei liikme kõrget nime. Partei peab halastamatut võitlust nendega, kes pidurdavad enesekriitika, eriti aga altpoolt tuleva kriitika arendamist.

NLKP põhikiri kohustab kommunisti olema õiglane ja aus partei ees, mitte võimaldama tõe varjamist ja moonutamist. Partei ei või lubada oma ridades petiseid, sest nad õõnestavad usaldust partei vastu, laostavad moraalselt kommunistide ridu. Igasugust partei ja riigi petmist, missuguses vormis see ka ei väljenduks, iga katset varjata või moonutada tõde tuleb pidada kõige raskemaks kuriteoks partei ees. Asja huvid, kaadri kasvatamise huvid nõuavad, et parteiorganisatsioonid ei jätaks tähele panemata ühtegi seaduserikkumist, avastaksid esinevaid puudusi, kasvataksid töötajaid partei ees õigluse ja austuse vaimus, väsimatus hoolitsuses riigi huvide eest.

Tähtsamaks ülesandeks kommunistile on hoida partei ja riiklikku saladust. Põhikiri nõuab, et kommunist peab alati ilmutama poliitilist valvsust, pidama meeles, et valvsus on vajalik igal alal ja igasuguses olukorras. Meie ei või unustada seda, et ikka on veel olemas kodanlikud riigid, kes saadavad ja püüavad ka edaspidi saata spioone ja diversante meie maale. Meil on veel säilinud kodanliku ideoloogia jäänuseid, eraomandusliku psühholoogia ja moraali jäänuseid, on säilinud kodanlike vaadete ja kodanliku moraali kandjaid. Kapitalistlike riikide, eriti Ameerika Ühendriikide agressiivsed reaktsioonilised jõud püüavad oma Nõukogude-vastasteks eesmärkideks ära kasutada igasuguseid värdjaid ja kodanlikke degenerante. Seepärast peavadki kommunistid olema alati valvsad, mitte lubama tõlplust ja muretust.

Suur tähtsus on NLKP põhikirja sellel nõudel, et kommunist kõrvalekaldumatult teostaks partei juhendeid kaadri õige valiku kohta poliitiliste ja tööalaste omaduste järgi. Seniajani veel valivad mõned organisatsioonide ja

asutuste juhid töötajaid sõbramehesuhete, isikliku ustavuse, ühise kodukoha ja suguluse tunnuste järgi, ja siis, kui need inimesed teevad vigu või kukuvad töös läbi, teevad neile hinnaalandust tutvuse ja sõbramehesuhete alusel.

Arusaadav, et säärane töötajate valik toob parteile kahju. Mida see endaga kaasa toob? Juhtiva grupi vastutavate töötajate asemel ühes või teises organisatsioonis tekib lähedaste inimeste perekonnake, artell, kelle liikmed katsuvad elada rahus, mitte teineteist solvata, koduseid tülisid majast mitte välja viia. Säärases olukorras ei saa olla kohta ei töös esinevate puuduste kritiseerimisel ega juhtkonna enesekriitikal. Veel enam, kus kaadri valikul hakkavad võimutsema mittebolševistlikud tavad, seal sigineb ebamajanduslikkus, distsiplineerimatus, hooletu suhtumine riigi huvidesse, vastastikune puuduste varjamine. Seepärast ongi tarvis leppimatult võidelda perekondlikkuse ja vastastikuse käenduse vastu, teha lõpp bürokraatlikule suhtumisele kaadri tundmaõppimisel ja valikul, saavutada see, et meie aparaadi kõigis lülides kõrvalekaldumatult täidetakse partei poolt välja töötatud kaadri valiku ja paigutamise printsiipe.

Kommunistis peavad kehastuma nõukogude rahva paremad omadused. Kommunist peab näitama eeskuju oma truudusega üldrahvalikule üritusele, peab näitama, kuidas tuleb asjalikult ja ennastsalgavalt töötada, ta peab olema teadlikkuse ja organiseerituse eeskujuks.

Partei liikme õigused. Partei liikmetel on laialdased õigused, mis annavad neile võimaluse aktiivselt osa võtta partei elust. Vastavalt NLKP põhikirjale on igal partei liikmel õigus:

a) osa võtta partei poliitika praktiliste küsimuste vabast ja asjalikust arutamisest parteikoosolekuil või partei ajakirjanduses;

b) kritiseerida parteikoosolekuil iga parteitöötajat;

c) valida ja olla valitud partei organeisse;

d) nõuda enda isiklikku osavõttu kõigil juhtudel, kus tehakse otsus tema tegevuse või käitumise kohta;

e) pöörduda igasuguse küsimuse ja avaldusega partei

iga instantsi poole, kaasa arvatud Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee.

Parteiorganisatsioon ei saa elada ega areneda ilma parteilaste hulkade aktiivsuse ja isetegevuseta. Kõigi kommunistide poolt partei poliitika küsimuste vabas ja asjalikus arutamises avaldub meie paljumiljonilise partei suur jõud.

NLKP põhikiri kaitseb partei liikmete õigusi. Ta kindlustab igale kommunistile võimaluse aktiivselt osa võtta partei poliitika küsimuste arutamisest, nõuab, et parteiorganid ei otsustaks küsimust kommunisti käitumise kohta tema puudumisel, et keegi ei saaks kitsendada tema õigusi.

Kõik need põhikirja punktid on väga suure tähtsusega parteilaste hulkade aktiivsuse tõstmisel ja iga kommunisti vastutuse tõstmisel partei ülesannete eest. Nad tõstavad veel kõrgemale partei liikme osa kommunismi ülesehitamisel. NLKP põhikirja kõigi nõudmiste vastuvaidlematu täitmine on kommunisti esimeseks kohuseks.

Partei struktuur. Partei organisatsioonilise struktuuri juhtivaks põhimõtteks (reegliks) on demokraatlik tsentralism.

Demokraatlik tsentralism tähendab:

esiteks, kõigi partei juhtivate organite valitavust alt kuni üles;

teiseks, partei organite perioodilist aruandmist oma parteiorganisatsioonidele;

kolmandaks, ranget partei distsipliini ja vähemuse allumist enamusele;

neljandaks, kõrgemate organite otsuste tingimatut kohustuslikkust alamalseisvaile organitele.

Kõik need demokraatliku tsentralismi põhialused võimaldavad ühendada organiseeritust ja monoliitsust parteis tema liikmete aktiivsuse ja isetegevusega.

Demokraatlik tsentralism tagab partei tahte ja tegevuse ühtsuse. See võimaldab allutada kogu parteitöö ühele eesmärgile ning anda tema poliitikale ja praktilisele tööle ühtse suuna.

Meie partei koosneb paljudest parteiorganisatsioonidest, alates vabariikide, kraide ja oblastite organisat-

sioonidest ning lõpetades tööstusettevõtete, kolhooside, masina-traktorijaamade, sovhooside, asutuste ning õppeasutuste organisatsioonidega. Et suunata nende tegevust ühisele eesmärgile, selleks on olemas ühtne keskus — partei Keskkomitee, kelle juhtimisel kõik kohalikud parteiorganisatsioonid on ühinenud ühtseks parteiorganisatsiooniks.

Demokraatlik tsentralism partei juhtimises ja struktuuris on põhialuseks tema organiseeritusele ja võitlusvõimele.

Territoriaal-tootmisalane tunnus partei struktuuris. Rajooni, ringkonna, oblasti, krai või vabariigi territooriumil luuakse rajooni, ringkonna, oblasti, krai või vabariigi organisatsioonid. Need ühendavad kõiki partei-algorganisatsioone, mis asuvad vastaval territooriumil: tootmisettevõtete, asutuste ja õppeasutuste partei-algorganisatsioone. See on territoriaalne tunnus meie partei struktuuris.

Tootmisalane printsiip partei struktuuris seisab selles, et partei-algorganisatsioonid ühendavad kommuniste nende tootmistegevuse koha järgi: tehases, vabrikus, kolhoosis, masina-traktorijaamas, sovhoosis, õppeasutuses, asutuses. Sel viisil moodustatakse tehase, kolhoosi, asutuse jt. parteiorganisatsioonid.

Partei ehituse territoriaal-tootmisalane põhimõte tähendab, et mingit rajooni hõlmav parteiorganisatsioon loetakse kõrgemaks kõigi teiste selle rajooni osades tegutsevate parteiorganisatsioonide suhtes, või tervet tööharu hõlmav parteiorganisatsioon loetakse kõrgemaks kõigi selle tööharu osades tegutsevate parteiorganisatsioonide suhtes.

Kommunistlik partei on algusest peale ehitatud territoriaal-tootmisalase tunnuse järgi. Enne revolutsiooni võimaldas see parteil edukalt võidelda Lenini poolt püstitatud ülesande teostamise eest: muuta iga tehas bolševismi kindluseks. Sotsialistliku ülesehitustöö aastail aitab territoriaal-tootmisalane põhimõte parteil süveneda tootmistegevusse ning põhjalikumalt tundma õppida iga ettevõtte, kolhoosi ja asutuse tööd.

Partei struktuuri territoriaal-tootmisalane põhimõte

aitab tal organiseerida töölisi, kolhoosnikuid ja teenistujaid võitlusele tootmisplaanide täitmise eest. Seetõttu, et kommunistid on ühendatud partei-algorganisatsioonidesse tootmisalase tunnuse järgi, paigutab partei oma jõud nii, et nad tegutseksid otseselt töörahva hulkades ning avaldaksid mõju iga ettevõtte, kolhoosi ja asutuse tööle.

Parteiorganisatsioonid moodustatakse vastavalt riigi administratiiv-territoriaalsele jaotusele (rajoon, ringkond, oblast, krai, vabariik). See võimaldab parteil edukalt juhtida kõiki riigivõimuorganeid ning kõiki majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö alasid.

Partei kõrgemad organid. Partei kõrgeimaks organiks on partei kongress. Kongress kuulab ära ja kinnitab NLKP Keskkomitee ja Kesk-revisjonikomisjoni aruanded; vaatab läbi ja muudab partei programmi ja põhikirja; määrab kindlaks partei taktika (tegutsemisviisid) jooksva poliitika põhiküsimustes; valib NLKP Keskkomitee ja Kesk-revisjonikomisjoni.

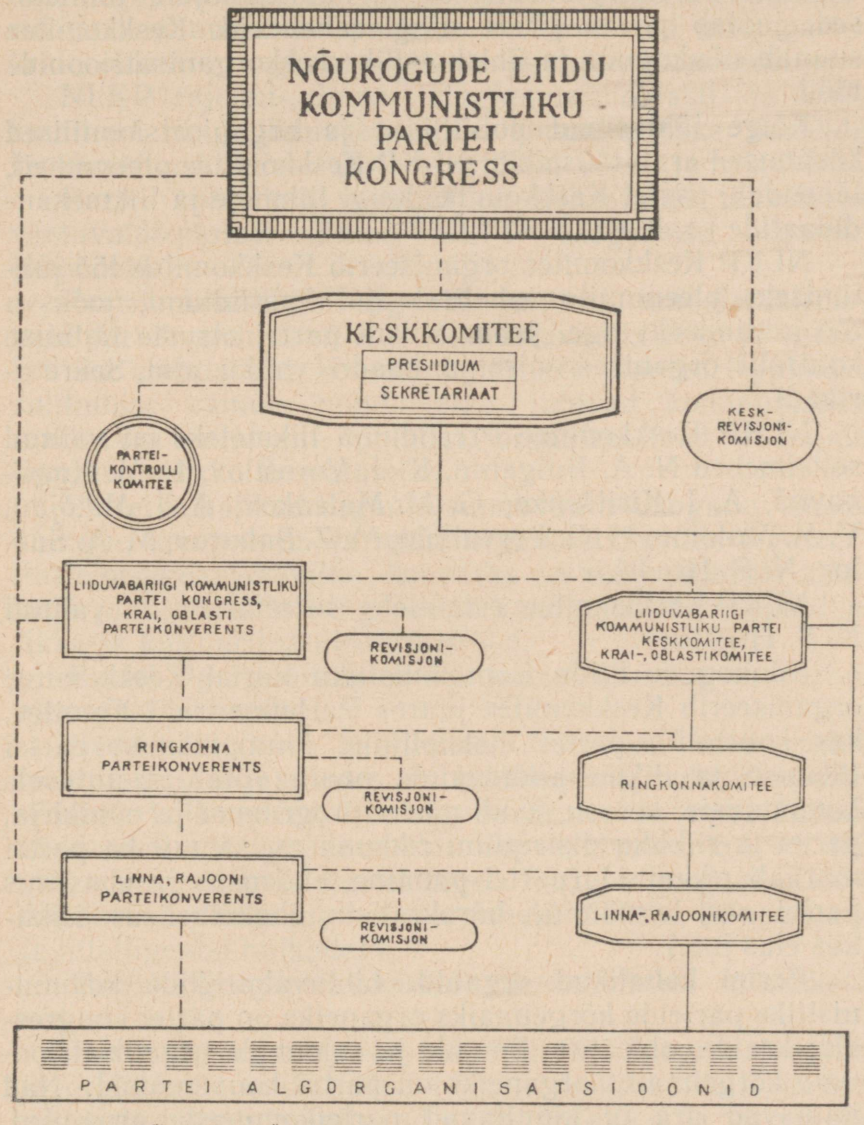
Delegaate partei kongressile valivad oblastite ja kraide parteikonverentsid ning liiduvabariikide kommunistlike parteide kongressid. NLKP kongressi otsused on kohustuslikud kogu parteile.

NLKP iga kongress on suureks sündmuseks partei ja kogu meie maa elus. Kongressi otsused väljendavad kogu partei tahet. Kongressiks valmistub kogu partei. Keskkomitee kuulutab kongressi päevakorra välja poolteist kuud enne kongressi kokkukutsumist. Seda tehakse selleks, et kommunistid arutaksid läbi tähtsamad kongressi ees seisvad küsimused.

Kongressidevahelisel ajal juhib kogu partei tööd Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee. Keskkomiteesse valitakse kõige paremad ja kõige kogenenumad kommunistid: partei-, majandustöötajad, sõjaväelased, teaduse- ja kultuuritegelased, kel on suur autoriteet partei liikmete ja kõigi töötajate ees. Keskkomiteesse on koondunud meie partei kollektiivne tarkus. See on partei juhtiv tuumik.

NLKP Keskkomitee on partei poliitiliseks, ideeliseks ja organisatsiooniliseks keskuseks. Keskkomitee esindab

NÕUKOGUDE LIIDU KOMMUNISTLIKU PARTEI ORGANISATSIOONILINE EHITUS

——— Valitavuse ja aruandluse joon

——— Alluvuse joon

parteid läbikäimises teiste parteide, organisatsioonide ja asutustega. Keskkomitee juhib kohalikke parteiorganisatsioone. Keskkomitee organiseerib partei mitmesuguseid asutusi ja juhib nende tegevust. Keskkomitee määrab tema kontrolli all töötavate partei keskhäälekandjate (ajalehtede, ajakirjade) toimetused ja kinnitab suuremate kohalike parteiorganisatsioonide häälekandjate toimetused, jaotab partei jõude ning vahendeid. Keskkomitee suunab nõukogude ja ühiskondlike keskorganisatsioonide tööd.

Kõige tähtsamad poliitilised ja organisatsioonilised küsimused arutatakse läbi NLKP Keskkomitee pleenumeil, tähendab, partei Keskkomitee kõigi liikmete ja liikmekandidaatide poolt.

NLKP Keskkomitee organiseerib Keskkomitee töö juhtimiseks pleenumite vahelisel ajal Presiidiumi, jooksva töö juhtimiseks aga, peaasjalikult partei otsuste täitmise kontrolli organiseerimise ja kaadri valiku alal, Sekretariaadi.

NLKP Keskkomitee Presiidiumi liikmeteks on valitud seltsimehed N. A. Bulganin, K. J. Vorošilov, L. M. Kaganovitš, A. I. Kiritšenko, G. M. Malenkov, A. I. Mikojan, V. M. Molotov, M. G. Pervuhhin, M. Z. Saburov, M. A. Suslov, N. S. Hruštšov.

NLKP Keskkomitee esimeseks sekretäriks on valitud N. S. Hruštšov.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee organiseerib Keskkomitee juures Parteikontrolli Komitee, kes kontrollib partei distsipliinist kinnipidamist partei liikmete ja liikmekandidaatide poolt, võtab vastutusele kommuniste, kes on süüdi partei programmi ja põhikirja, partei ja riikliku distsipliini rikkumises, samuti ka partei moraali rikkujaid (partei petmine, ebaausus ja ebasiirus partei ees, laimamine, bürokratism, ebakõlbelisus isiklikus elus jne.).

Partei kohalikud organid. Liiduvabariikide kommunistlike parteide kõrgeimaiks organeiks on partei kongressid; kraide, oblastite, linnade ja rajoonide organisatsioonide kõrgeimaiks organeiks on partei konverentsid. Nad kuulavad ära ja kinnitavad parteikomiteede aruanded,

arutavad partei, nõukogude, majandusliku, ametiühingulise ja kommunistliku noorsooühingu töö küsimusi ning valivad parteikomiteed, revisjonikomisjonid ja delegaadid kõrgemalseisvate parteiorganisatsioonide konverentsile või NLKP kongressile.

Kongresside või konverentside vahelisel ajal on kohalike organisatsioonide kõrgeimaiks organeiks liiduvabariikide kommunistlike parteide keskkomiteed ning partei krai-, oblasti-, ringkonna-, linna- ja rajoonikomiteed.

NLKP rajooni-, linna-, ringkonna-, oblasti- ja kraikomiteed ning liiduvabariikide kommunistlike parteide keskkomiteed valivad jooksvaks tööks büroo ja sekretärid.

Partei kohalikud organid on kohustatud täpselt ja vastuvaidlematult täitma NLKP kõrgemate organite juhendeid.

Partei kohalikud organid juhivad madalamalseisvaid parteiorganisatsioone, kindlustavad kriitika ja enesekriitika arendamist, kommunistide kasvatamist leppimatu suhtumise vaimus puudustesse, juhivad kommunistide marksismi-leninismi õppimist, organiseerivad töötajate kommunistlikku kasvatamist.

Partei kohalikud organid suunavad nõukogude, ametiühingu-, komsomoli- ja teiste organisatsioonide tegevust. Parteiorganisatsioonide kohuseks on neid pidevalt abistada ja tugevdada ning nende kaudu juhtida majanduslikku ja kultuurilist ülesehitustööd.

Partei-algorganisatsioonid. Partei aluseks on partei-algorganisatsioonid.

Need luuakse vabrikutes, tehastes, sovhoosides, masina-traktorijaamades ja muudes majanduslikes ettevõtetes, kolhoosides, Nõukogude armee ja merejõudude väeosades, külades, asutustes, õppeasutustes, kus on olemas vähemalt kolm partei liiget. Partei-algorganisatsioonid seovad partei juhtivaid organeid tööliste, talupoegade ja intelligentsi hulkadega.

Partei-algorganisatsioonide ülesanded on mitmekesised.

Partei-algorganisatsioonid arendavad agitatsioonilist ja organisatsioonilist tööd tööliste, kolhoosnikute ja teenistujate hulgas, selgitavad partei poliitikat ja viivad ellu

partei otsused, mobiliseerivad töötajaid tootmisplaanide täitmisele.

Partei-algorganisatsioonid värbavad uusi liikmeid parteisse ja organiseerivad nende poliitilist, marksistlik-leninlikku kasvatust. Partei-algorganisatsioonid asutavad poliitkoole ja -ringe kommunistidele, organiseerivad loenguid, viivad läbi seminare ja konsultatsioone abiks neile seltsimeestele, kes õpivad iseseisvalt marksistlik-leninlikku teooriat, organiseerivad kontrolli selle üle, et kommunistid omandaksid teadmiste miinimumi marksismi-leninismi alal.

Partei liikmed kasvavad praktilises töös. Partei-algorganisatsioon annab igale oma liikmele teatud parteilise ülesande. Täites neid ülesandeid, kommunistid arenevad ja omandavad kogemusi. Võttes osa parteikollektiivi kogu tegevusest, teevad nad läbi praktilise töö kooli ja karastuvad võitluses raskustega.

Partei-algorganisatsioonid abistavad partei rajoonikomiteid (linnakomiteid) nende praktilises tegevuses. Iga partei-algorganisatsioon on osa rajooni (linna) parteiorganisatsioonist. Sellepärast on ta kohustatud täpselt täitma rajoonikomitee (linnakomitee) kõik ülesanded ja osa võtma ülerajoonilisest (ülelinnalisest) tööst.

Partei-algorganisatsioonid mobiliseerivad tööliste, kolhoosnikute ja teenistujate hulki tootmisplaani täitmisele, töödistsipliini tugevdamisele ning sotsialistliku võistluse arendamisele. Nad toetavad igakülgselt tööstuse ja põllumajanduse eesrindlaste ja novaatorite liikumist, võitlevad lohakuse ja ebamajanduslikkuse vastu ettevõtetes, sovhoosides, kolhoosides, masina-traktorijaamades, asutustes, hoolitsevad iga päev tööliste, teenistujate ja kolhoosnikute kultuuriliste ja eluolustikuliste tingimuste parandamise eest. Parteiorganisatsioonid kindlustavad kriitika ja enesekriitika arendamist, kasvatavad kommuniste puudustesse leppimatu suhtumise vaimus.

Partei püüab tõsta tootmis- ja kaubandusettevõtete partei-algorganisatsioonide osatähtsust. Sel eesmärgil on tööstus- ja kaubandusettevõtete, sovhooside, kolhooside ja masina-traktorijaamade partei-algorganisatsioonidele antud õigus kontrollida ettevõtte administratsiooni tegevust.

Nad kuulavad oma koosolekutel tehase, kolhoosi, sovhoosi või masina-traktorijaama juhtivate töötajate aruandeid, kritiseerivad puudusi nende juhtimistöös, määravad kindlaks abinõud avastatud puuduste kõrvaldamiseks ning organiseerivad rahvahulki nende otsuste täitmisele. Õigus kontrollida majandusala juhtivate töötajate tööd suurendab kommunistide vastutustunnet olukorra eest ettevõttes.

Nõukogude asutuste partei-algorganisatsioonidel ei ole õigust kontrollida asutuste juhtivate töötajate tööd. Millega seda seletada? Sellega, et keskuse, oblasti, rajooni ja linna nõukogude asutuste tööd jälgivad ja kontrollivad vastavad parteiorganid. Üleliidulise ulatusega asutused töötavad NLKP Keskkomitee juhtimisel, oblasti asutused — partei oblastikomitee juhtimisel jne. Partei kohalikud organid kindlustavad partei direktiivide kõrvalekaldumatut täitmist ja suunavad kohalike nõukogude ja ühiskondlike organisatsioonide tegevust. Kuid see ei tähenda, et asutuse partei-algorganisatsioon võib tähele panemata jätta korralagedust ja puudusi asutuse töös. Ta on kohustatud süstemaatiliselt hoolitsema asutuse aparaadi töö parandamise eest, võitlema bürokratismi ja paberliku asjaajamise vastu, kasvatama töötajaid elanikkonna kirjadesse ja kaebustesse tähelepanelikult suhtumise vaimus. Parteiorganisatsioonid on kohustatud viivitamatult teatama kõrgematele parteiorganitele puudustest asutuse või selle juhtkonna töös.

Kogemused näitavad, et partei-algorganisatsioonid saavutavad edu seal, kus nad parteipoliitilise töö õigesti ühendavad võitlusega antud ettevõtte, kolhoosi või asutuse ees seisvate ülesannete täitmise eest.

Siseparteiline demokraatia. Kõigi parteiorganisatsioonide töö tähtsaks aluseks on siseparteiline demokraatia. Milles see väljendub?

Eelkõige selles, et kõik juhtivad parteiorganid alt kuni üles, partei-algorganisatsiooni büroost kuni partei Keskkomiteeni, valitakse. Selleks, et kõige täpsemalt välja selgitada partei liikmete tahet, keelab NLKP põhikiri esitatud kandidaatide hääletamisele panemist nimekirjade järgi. Hääletamine toimub üksikute kandidatuuride kaupa, kusjuures kõigile partei liikmeile on kindlustatud piira-

matu õigus kandidaatide kõrvaldamise nõudmiseks ja nende arvustamiseks. Valimised ise toimuvad kandidaatide kinnise (salajase) hääletamisega.

Demokratism meie parteis ei piirdu ainult demokraatlike valimistega. Tõeline demokratism seisab selles, et parteiorganisatsioonides tegutseksid parteilaste hulgad, et nad otsustaksid nii parteilisi kui ka üldisi praktilisi küsimusi, esitaksid oma otsused ja kohustaksid oma organisatsioone need otsused ellu viima.

Parteiorganid annavad aru neid valinud organisatsioonide ees. Ära kuulates ja läbi arutades parteiorganite aruandeid, kontrollivad partei liikmed nende tööd ja teostavad kontrolli oma valitavate juhtivate organite üle. Sellist kontrollimist nimetatakse kontrollimiseks altpoolt. See on üks kõige tõhusamaid inimeste kontrollimise viise.

Siseparteiline demokraatia kindlustab iga kommunisti aktiivse osavõtu partei elust. Partei liikmed ja liikmekandidaadid arutavad partei poliitika ja igapäevase praktilise töö tähtsamaid küsimusi. Partei põhikirjas on öeldud: «Partei poliitika küsimuste vaba ja asjalik arutamine üksikutes organisatsioonides või parteis tervikuna on partei iga liikme lahutamatuks, siseparteilisest demokraatiast tulenevaks õiguseks.»

Algorganisatsiooni liikmena võtab kommunist osa kõigi selles organisatsioonis käsitlemisele tulevate küsimuste arutamisest ja esitab oma ettepanekud. Pärast otsuse vastuvõtmist on aga kommunist kohustatud alluma enamusele ja vastuvõetud otsuse ellu rakendama.

Tõsiseks kasvatuse kooliks partei liikmetele ja liikmekandidaatidele on parteikoosolekud. Parteikoosolekuil arutatakse ulatuslikult kõiki tähtsamaid üldpoliitilisi, üldparteilisi ja kohaliku elu küsimusi. Parteikoosolekud on parteilise kasvatuse kooliks, nad peavad tõstma kommunistide aktiivsust, nende teadlikkust ja vastutust, arendama kriitikat ja enesekriitikat võitluses partei koosolekutel vastuvõetud otsuste täitmise eest. Partei koosolekud võivad ainult sel juhul etendada seda tähtsat osa, kui nad on hoolikalt ette valmistatud.

Tähtsal kohal partei töös on parteiaktiivi koosolek. Aktiiv on parteilise juhtimise tugi. Ta arutab mitte üksnes

tähtsamaid partei ja valitsuse otsuseid, vaid selgitab ka neid otsuseid kõigile kommunistidele ja parteitutele, mobiliseerib hulki nende otsuste täitmisele.

Siseparteiline demokraatia, kriitika ja enesekriitika tugevdavad teadlikku partei distsipliini ja tõstavad partei liikmete aktiivsust, on tähtsaks vahendiks kõigi partei liikmete ja liikmekandidaatide kasvatamisel, parteitöö pideval parandamisel ning partei juhtiva osa tugevdamisel kõigi teiste nõukogude organisatsioonide suhtes.

Kollektiivne juhtimine on parteilise juhtimise kõrgeim printsiip. Kommunistlik partei teostab nõukogude ühiskonna juhtimist. Kommunistliku partei rajaja suur Lenin õpetas, et partei võib kindlustada õige juhtimise ainult kollektiivse juhtimise printsiibist range kinnipidamisega. Partei õpetab meie kaadrit kõige rangemalt teostama Lenini poolt välja töötatud partei elu norme, parteilise juhtimise bolševistlikke printsiipe.

Kollektiivne juhtimine on parteilise juhtimise kõrgeimaks printsiibiks. Ainuisikulised otsused on alati või peaaegu alati, nagu näitavad ajaloolised kogemused ja elu ise, ühekülgsed otsused. Ja see on arusaadav. Kui kogenud ka inimene, see või teine parteiline juht oleks, kui palju ta ka teaks, ta ei asenda kunagi kollektiivi kogemusi ja teadmisi. Seepärast ongi partei alati otsustavalt võidelnud isiksuse osa ülespuhumise, parteilaste hulkade ning partei juhtivate organite osatähtsuse vähendamise vastu. Isikukultus (austamine ja kummardamine) on vastuolus kollektiivse juhtimise printsiibiga ja sel ei ole midagi ühist marksistlik-leninliku arusaamisega juhtivate organite ja juhtivate tegelaste suunava tegevuse suurest tähtsusest. Parteilise juhtimise suur jõud seisab kollektiivsuses. Partei õpetab, et ainult kollektiivsed kogemused, kollektiivne tarkus kindlustavad riigi õige juhtimise, poliitika, majanduse ja kultuurilise ülesehitustöö küsimuste õige lahendamise.

Parteiorganid — need on kollektiivse juhtimise organid. Kõik otsused tähtsamais küsimustes võetakse vastu kollektiivselt, ühiselt, põhjaliku tundmaõppimise ja igakülgse arutluse alusel. Igas juhtivas organis, parteikomitees on olemas inimesi, kellel on suured kogemused ja

mitmekülgsed teadmised, millede ärakasutamine aitab vastu võtta õigeid otsuseid, juhtida oskuslikult, asjatundlikult.

Kommunistliku partei Keskkomitee kollektiivsed poliitilised kogemused, kollektiivne tarkus, mis tugineb marksistlik-leninliku teooria teaduslikule alusele ja juhtiva kaadri laialdasele initsiatiivile (algatusele), kindlustavad partei ja riigi õige juhtimise, partei ridade vankumatu ühtsuse ja monoliitsuse, kommunismi eduka ülesehitamise meie maal. Keskkomitee otsused on suure kollektiivse töö vili: nad ei ole üksikisiku seisukohta väljendavad otsused, vaid otsused, mis on välja töötatud kollegiaalselt (kollektiivselt). Lenin nimetas partei Keskkomiteed «juhtide kollektiiviks».

Kollektiivse juhtimise meetod on partei töös põhiline. Ta nõuab, et parteiorganisatsioonide juhid peaksid nõu parteikomitee liikmetega, partei aktiiviga, kommunistidega, kuulaksid ära nende arvamused, arvestaksid nende kriitilisi märkusi ja ettepanekuid.

Iga parteiorganisatsiooni eesotsas seisavad mitte üksikisikud, vaid NLKP liikmete poolt valitud parteikomiteed, parteiorganisatsioonide bürood. Parteikomiteede ja parteiorganisatsioonide büroode liikmed töötavad ühiselt, kollektiivselt, nad juhivad parteiorganisatsioone, suunavad nende jõupingutused võitluseks partei direktiivide täitmise eest.

3. KUIDAS KOMMUNISTLIK PARTEI JUHIB NÕUKOGUDE ÜHISKONDA

Kommunistlik partei on nõukogude rahva juht. Kommunistlik partei on nõukogude rahva ainus poliitiline partei. See tuleneb nõukogude sotsialistliku ühiskonna olemusest endast.

Kodanlikus ühiskonnas on palju poliitilisi parteisid. See on ka arusaadav. Iga partei on ühe või teise klassi poliitiline organisatsioon ja kaitseb tema huvisid võitluses teiste klasside vastu. Kodanlik ühiskond on lõhestatud vaenulikeks klassideks. Igal klassil on oma partei. Klasside võitlus väljendub parteide võitluses.

Sageli juhtub, et kodanlusel on mitte üks, vaid mitu parteid. Need väljendavad kodanluse mitmesuguste kihtide huvisid. Ehkki kodanlike parteide vahel toimub võitlus, on nad kõik üksmeelsed ühes: vihkamises töörahva vastu ja taotluses igavesti säilitada kapitalistlikku korda. Mitme partei olemasolu aitab kapitalistidel viia eksiteele poliitikas vähekogenud inimesi, petta töörahvast, sisendada temale arvamust, nagu kavatseks üks või teine kodanlik partei kaitsta rahva huvisid.

Lenin kirjutas 1912. aastal: «Kõik kodanlikud parteid, see tähendab need, kes kaitsevad kapitalistide majandushuvide eesõigusi, reklaamivad oma parteisid täpselt samuti, nagu üksikud kapitalistid reklaamivad oma kaupu... Parteide nimetused — nii Euroopas kui ka meil — valitakse teinekord puhtreklaami eesmärgil, parteide «programmid» kirjutatakse pahatihti ainult publiku tüssamiseks.»[1]

Ameerika Ühendriikides on juba ammust ajast kaks suurt kodanlikku parteid: vabariiklik ja demokraatlik partei. Kumbki esitab oma kandidaate presidendi ja kongressi (parlamendi) liikmete kohale. Nende kandidaatide ümber toimub võitlus parteide vahel. Kuid vabariikliku ja demokraatliku partei vahel ei ole kuigi olulist vahet. Need mõlemad parteid kaitsevad käputäie ameerika rikaste huve.

Kõik kodanlikud parteid, ükskõik kuidas nad endid ka nimetaksid, kaitsevad kapitalismi ja on vaenulikud töölisklassile.

Venemaal oli samuti mitu kodanluse ja mõisnike parteid. Kõik nad hukkusid koos nende ekspluataatorlike klassidega, kelle huvisid nad kaitsesid. Juba ammu pole meie maal enam selliseid väikekodanlikke parteisid, nagu sotsialistid-revolutsionäärid (esseerid) ja menševikud. Need parteid nimetasid endid «sotsialistlikeks», kuid tegelikult olid nad kõige õelamad sotsialismi vaenlased ning kaitsesid linna- ja maakodanluse huvisid. Rahvas tundis ära nende parteide olemuse ja pööras neile selja. Olles rahva poolt hüljatud, muutusid nende parteide liikmed välismaise luure agentideks, spioonideks ja kahjureiks.

[1] V. I. Lenin, Teosed, 18. kd., Tallinn, 1953, lk. 27.

Meie maa töölised ja talupojad veendusid oma kauaaegsete kogemuste najal, et ainult kommunistlik partei kaitseb otsustavalt ja järjekindlalt nende huve. Venemaa töörahvas läks koos kommunistliku parteiga, kes tõi meie rahvale vabaduse ja viis ta sotsialismile. Kommunistlik partei muutus nõukogude rahva ainukeseks parteiks. Nõukogudemaal ei ole antagonistlikke (leppimatute vastuoludega lahutatud) klasse, järelikult pole ka pinda mitme partei olemasolule. Nõukogude Liidus on ainult kaks sõbralikku klassi, töölised ja talupojad. Sellepärast on NSV Liidus pinda ainult ühel parteil, kommunistlikul parteil, kes kaitseb tööliste ja talupoegade huvisid.

Sotsialismi võidu tulemusel meie maal ja ühiskonna klassistruktuuri muutumisega tõusis veel kõrgemale kommunistliku partei kui rahva juhtiva jõu tähtsus, laienesid ja tihenesid veel enam ta sidemed rahvaga. Meie partei sai tõeliseks rahvaparteiks. Nõukogude inimestele muutus lähedaseks kommunistlik partei, nad armastavad palavalt ja toetavad teda ennastsalgavalt. Partei suured eesmärgid on alati olnud ja on kogu nõukogude rahva eesmärkideks.

NSV Liidu Konstitutsiooni 126. paragrahv kinnitas seadusandlikult partei juhtivat osa Nõukogude riigis. Selles paragrahvis räägitakse, et kõige aktiivsemad ja teadlikumad kodanikud töölisklassi, töötava talurahva ja töötava intelligentsi ridadest ühinevad vabatahtlikult Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteisse, kes on töörahva eesmine väesalk tema võitluses kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest ja töörahva kõigi, nii ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv jõud. Partei juhtimine on Nõukogude riigi olemasolu ja arendamise tähtsaim eeldus, tema jõu ja võimsuse allikas. Igas sotsialistliku ülesehitustöö lõigus tunneb nõukogude rahvas partei tarka ja kindlat juhtimist.

Milles väljendub partei juhtiv osa Nõukogude riigis? Partei töötab välja poliitilise joone ja mobiliseerib rahvahulki oma poliitika teostamisele. Kommunistliku partei juhtiv tegevus hõlmab kõiki nõukogude sotsialistliku ühiskonna elualasid ja määrab kogu Nõukogude riigi tegevuse. Partei uurib olukorda rahvamajanduse alal: töös-

tuse, põllumajanduse, transpordi alal ning teaduse, kirjanduse ja kunsti alal, arvestab rahvahulkade kogemusi, toetab kõike uut, eesrindlikku, mis sünnib elus, avastab puudusi töös ja võitleb nende kõrvaldamise eest. Partei juhib rahvamajandusplaanide koostamist ja täitmist. Partei suunab Nõukogude valitsuse välispoliitikat. Partei hoolitseb uue tehnika rahvamajandusse juurutamise ja meie maa loodusrikkuste kasutuselevõtmise eest, taotleb riigikaitse tugevdamist. Partei hoolitseb väsimatult teaduse ja kultuuri arendamise eest.

Nõukogude ühiskonna juhtimist teostab partei massiorganisatsioonide — nõukogude ametiühingute, kooperatiivide, kommunistliku noorsooühingu jt. organisatsioonide kaudu. Proletariaadi diktatuuri ajajärgul on iga selletaoline organisatsioon ühtse mehhanismi osaks, mis seob parteid rahvahulkadega ja ilma milleta pole mõeldav töölisklassi diktatuuri teostamine. V. I. Lenin ütles: «Diktatuuri ei saa teostada ilma mõningate «veorihmadeta» eelväest eesrindliku klassi hulkade ja nende juurest töörahva hulkade juurde.»[1]

Seega partei on töölisklassi diktatuuri juhtivaks ja suunavaks jõuks, töörahva massiorganisatsioonid aga on veorihmad või hoovad.

Kõige massilisemaks organisatsiooniks on meil töörahva saadikute nõukogud. Nad hõlmavad täielikult sotsialistliku ühiskonna kõiki töötajaid: töölisi, talupoegi ja haritlasi. Nõukogud on riigivõimu-organid. Nende kaudu teostab töölisklass talurahva riiklikku juhtimist. Nõukogudel on palju harusid nii keskuses kui ka kohtadel. Nad juhivad administratiivseid, majanduslikke, sõjalisi, kultuurilisi ja teisi organisatsioone. Nõukogud tõmbavad oma tööle kaasa elanikkonna laiu hulki ja seovad parteid rahvahulkadega eelkõige riiklikus liinis.

Teiseks töötajate massiorganisatsiooniks on meil ametiühingud, mis ühendavad oma organisatsioonides peaaegu kõiki töölisi ja teenistujaid, ning selles organisatsioonis on üle 40,4 miljoni liikme. Ametiühingud on kasvanud ja tugevnenud partei juhtimisel. Nad etendavad

[1] V. I. Lenin, Teosed, 32. kd., Tallinn, 1955, lk. 3.

tähtsat osa meie maa poliitilises, majanduslikus ja kultuurilises elus ning aitavad parteil sotsialistlikule ülesehitustööle kaasa tõmmata tööliste, teenistujate ning intelligentsi laiu hulki.

V. I. Lenin nimetas ametiühinguid kommunismi kooliks. Ametiühingud kasvatavad töölistes ja teenistujais kommunistlikku suhtumist töösse, tugevdavad töödistsipliini ettevõtteis ja võitlevad rahvamajanduse arendamise plaanide täitmise eest. Ametiühingute tähtsaimaks ülesandeks on sotsialistliku võistluse organiseerimine tootmisplaanide täitmiseks ning ületamiseks. Nad organiseerivad üldrahvalikku liikumist tööviljakuse tõstmise ja tehnika parema kasutamise eest, toodangu omahinna alandamise ja kvaliteedi tõstmise eest. Ametiühingud hoolitsevad tööliste ja teenistujate materiaalse ja kultuurilise elutaseme tõstmise eest. Nad valvavad töökaitseseaduste täitmise järele, valitsevad sotsiaalkindlustuse fondide üle, kontrollivad abinõude täitmist ohutustehnika alal, peavad ülal rohkearvulisi puhkekodusid ja sanatooriume. Ametiühingute kätte on koondatud sellised tähtsad kultuurhariduslikku töö vahendid, nagu kultuuripaleed, klubid, raamatukogud ja staadionid.

Ettevõtete administratsiooni ja ametiühingu-organisatsioonide vahel sõlmitakse kollektiivlepingud. Milleks sõlmitakse need kollektiivlepingud? Nende eesmärgiks on tagada tootmisplaanide täitmist ja ületamist, tööviljakuse tõstmist ja töö organiseerimise parandamist, majandus- ja ametiühingu-organisatsioonide vastutuse tõstmist tööliste, insener-tehniliste töötajate ja teenistujate materiaalse heaolu ning kultuurilise teenindamise parandamise eest.

Ametiühingud töötavad oma liikmete laialdase isetegevuse alusel; ametiühingute põhiliseks töömeetodiks on veenmine, selgitamine. Ametiühingud seovad parteid rahvahulkadega eelkõige tootmise kaudu. Ilma sellise massilise isetegevusliku organisatsioonita ei saa töölisklass valitseda riiki ja ehitada kommunistlikku ühiskonda.

Üheks kõige suurearvulisemaks ja levinumaks töötajate organisatsiooniks on kooperatsioon, niihästi tootmisalane (kolhoosid, tööndusliku artellid) kui ka tarbijate

kooperatsioon. See organisatsioon ühendab peamiselt miljonilisi talurahva hulki, samuti ka laialdasi linnaelanikkonna kihte. Kooperatsioon hõlbustab linna sidet maaga, aitab kaasa töölisklassi ja talurahva liidu tugevdamisele, laialdaste talurahvahulkade kaasatõmbamisele kommunistlikule ülesehitustööle. Kooperatsioon seob parteid rahvahulkadega, eelkõige talurahvaga, majanduslikul alal.

Töölis- ja maanoorsoo massiorganisatsiooniks on Üleliiduline Leninlik Kommunistlik Noorsooühing, mis ühendab oma ridades enam kui 19 miljonit noormeest ja neidu. Kommunistlik noorsooühing on parteitu, kuid parteiga tihedasti seotud organisatsioon. Kommunistlik noorsooühing abistab parteid noore sugupõlve kasvatamisel sotsialismi vaimus. Ta annab noorte reservi kõigile teistele proletariaadi massiorganisatsioonidele.

Kommunistliku partei ülesandel juhib kommunistlik noorsooühing kommunistlikku lasteorganisatsiooni — V. I. Lenini nimelise noorte pioneeride organisatsiooni igapäevast tööd. See organisatsioon ühendab ligi 19 miljonit last.

Kommunistliku noorsooühingu peamiseks ülesandeks on abistada kommunistlikku parteid, kasvatada noorsugu ja lapsi nõukogude patriotismi ja sotsialistliku kodumaa palava armastuse vaimus, kommunistlikule parteile ja kommunismile piiritu ustavuse vaimus. Kommunistlik noorsooühing kasvatab noorsugu mehiseks, elurõõmsaks, niisuguseks noorsooks, kes ei karda raskusi, on veendunud oma jõus, valmis võitma igasuguseid takistusi võitluses kommunismi võidu eest.

Kommunistlik noorsooühing on partei aktiivseks abiliseks kogu riiklikus ja majanduslikus ülesehitustöös. Kommunistlike noorte organisatsioonid on parteijoone aktiivseiks teostajaiks kõigil sotsialistliku ülesehitustöö aladel. Kommunistlike noorte organisatsioonidel on laialdase initsiatiivi õigus arutusele võtta ja parteiorganisatsioonide ees üles tõsta kõiki küsimusi, mis on seotud ettevõtete, kolhooside, sovhooside ja asutuste töö parandamisega, massiliste kampaaniate läbiviimisega.

Kommunistlik noorsooühing suunab noorsoo jõud par-

tei poolt seatud ülesannete lahendamisele. Suur osa on kommunistlikul noorsooühingul etendada sotsialistliku võistluse arendamisel, viisaastakute täitmisel, tehaste ja vabrikute ehitamisel ning kolhooside organiseerimisel. Kommunistlik noorsooühing aitas parteil mobiliseerida noorsugu ennastsalgavale võitlusele saksa fašistlike röövvallutajate vastu. Kommunistlik noorsooühing aitab aktiivselt parteid saavutada rahvamajanduse ja kultuuri edasist tõusu.

Kommunistlik noorsooühing on noorte kommunismiehitajate eesmine väesalk, nõukogude noorte organisaator, kommunistliku partei aktiivne abiline ja reserv.

Kommunistlik partei pühendab suurt tähelepanu kommunistlikule noorsooühingule ning suunab pidevalt komsomoliorganisatsioonide kogu praktilist tööd. Parteiline juhtimine on kommunistliku noorsooühingu jõu ja tugevuse allikaks.

Partei ei asenda ühtki töötava rahva parteitut organisatsiooni. Parteiorganid ei käsuta parteituid organisatsioone. Partei juhib nende organisatsioonide tegevust neis organisatsioonides töötavate kommunistide kaudu. Kommunistid kui eesrindlikud ja mõjukad inimesed taotlevad veenmise ja selgitamise abil, et nende organisatsioonide kõik liikmed läheksid partei poolt kättenäidatud teed mööda. Veenmine ja selgitustöö — see on põhiline meetod, mida partei rakendab töötavate hulkade juhtimiseks. Kommunistid võidavad rahvahulkade usalduse ennastsalgava tööga rahva hüvanguks.

Nii saavutatakse töötava rahva mitmesuguste organisatsioonide tegevuse ühtsus. Nii püüavad kõik töötava rahva organisatsioonid kommunistide juhtimisel ühise eesmärgi poole — kommunistliku ühiskonna ülesehitamisele.

Riiklikud ja ühiskondlikud organisatsioonid, mis ühendavad kümneid miljoneid inimesi, võtavad täie usaldusega vastu juhtimise kommunistliku partei poolt ja teostavad tema poliitikat omaenda poliitikana. Rahvahulgad meie maal on pikaajaliste kogemuste najal veendunud, et kommunistlik partei on nende ustav ja tark juht ning õpetaja.

Kommunistliku partei poliitika on nõukogude korra eluline alus. Nõukogude sotsialistlik ühiskond ei arene mitte stiihiliselt, mitte isevoolu teel. Nõukogude rahva kogu loovat tegevust suunab kommunistlik partei, tema poliitika, mis on nõukogude ühiskonna eluliseks aluseks. Kommunistliku partei poliitika kajastab rahva põhilisi huve. Meie parteil ei ole teisi huve peale töötajate huvide. Partei poliitika on teaduslik, ta on rajatud marksistlik-leninliku teooria printsiipidele, ühiskonna arenemise seaduste tundmisele.

Kommunistliku partei poliitika õigsust on kinnitanud määratu suured ajaloolised kogemused. Nõukogude rahvas viis edukalt ellu partei poolt välja töötatud meie maa sotsialistliku industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise plaani. Partei juhtimisel on meil läbi viidud kultuurirevolutsioon. Selle tulemusel on NSV Liidus võitnud sotsialism, meie kodumaa on muutunud võimsaks industriaal- ja kolhoosiriigiks. Tänu partei õigele poliitikale saavutas NSV Liit võidu Suures Isamaasõjas.

Kommunistliku partei poliitikat meie ühiskonna arenemise kaasaegsel etapil väljendavad NLKP XIX kongressi otsused ning partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsuse hilisemad otsused.

Praegu lahendatakse meie maal rahvamajanduse edasise võimsa tõusu ülesandeid, nõukogude rahva materiaalse ja kultuurilise elutaseme tõstmise ülesandeid, viiakse ellu abinõusid, mis on suunatud sotsialismi ülesehitamise lõpuleviimisele ja järk-järgult kommunismile üleminekule.

Kommunistlik partei hoiab järjekindlalt ja vankumatult kurssi rasketööstuse arendamisele, metallide, masinate, kütteainete, elektrienergia tootmise edasisele suurendamisele. Rasketööstus on peamiseks baasiks, mis tagab kõigi sotsialistlike rahvamajandusharude tõusu ning meie riigi kaitsevõimsuse tugevdamise. Kommunistliku partei juhtimisel võitleb nõukogude rahvas tööviljakuse tõusu eest, tehnilise progressi eest, kõigis tööstusharudes peituvate hiiglasuurte võimaluste ja reservide ärakasutamise eest.

Kommunistlik partei püstitas ülesande organiseerida

võimas tõus põllumajanduses. Kommunistliku partei juhtimisel võitlevad meie maa töötajad kõigi põllumajanduslike kultuuride viljakuse suurendamise, loomakasvatuse produktiivsuse tõstmise eest, harivad üles uudismaid. Partei püstitab ülesande saavutada rahvatarbeesemete tootmise tunduv tõus, saavutada, et meie maa elanikkonnal oleks küllaldaselt toidu- ja tööstuskaupu. Partei hoolitseb väsimatult teaduse, kirjanduse ja kunsti arengu eest, võitleb nõukogude ühiskonna kultuurilise tõusu eest.

Kommunistliku partei poolt välja töötatud poliitika eesmärgiks on veelgi tugevdada nõukogude ühiskondlikku ja riiklikku korda ja selle korra alust — töölisklassi ja kolhoositalurahva liitu; Nõukogude Liidu rahvaste sõprust; vennalikke sidemeid ja koostööd kõigi rahu-, demokraatia- ja sotsialismileeri maadega. Ta taotleb rahu kindlustamist.

Nõukogude rahvas näeb partei targas poliitikas kõigi oma edusammude panti ja, innustatuna sellest, võitleb rahvamajanduse edasise õitsengu ning NSV Liidu kaitsevõime kindlustamise eest.

Meie kommunistliku partei kuulsusrikkal tegevusel on määratu suur tähtsus kogu rahvusvahelisele töölisliikumisele.

Meie partei oli maailmas esimeseks uut tüüpi parteiks, proletariaadi revolutsiooniliseks võitlusparteiks. Teiste maade kommunistid õpivad meie partei kogemuste najal, kuidas tuleb ehitada proletariaadi revolutsioonilist võitlusparteid ja võidelda tema ridade järjekindla tugevdamise eest.

Karastatud võitlustes vaenlaste vastu, on meie kommunistlik partei läbinud niisuguse tähelepanuväärse tee ja kogunud niisuguseid rikkalikke kogemusi, milliseid ei ole ühelgi teisel parteil maailmas.

Meie partei näitas kõigi maade kommunistlikele parteidele, kuidas tuleb organiseerida ja innustada aktiivsele võitlusele kodanluse vastu töölisklassi ning kogu töötava rahva laiu hulki, kuidas nendele hulkadele toetudes tuleb võita kõik takistused teel eesmärgile.

Kommunistlik partei organiseeris võidurikka rünnaku kapitalismile ja alustas sotsialistliku ühiskonna ülesehi-

tamist. Sotsialismi ülesehitamise suures töös sammusid meie maa töölised ja talupojad kommunistliku partei juhtimisel varem käimata ja tundmata teed mööda. Oma kangelasliku võitlusega ja ennastsalgava tööga on nad kogu maailma rahvastele näidanud teed sotsialismile.

Vennalikud kommunistlikud ja töölisparteid toetuvad oma tegevuses Venemaa töölisklassi poolt kapitalismi vastu peetud võidurikka võitluse ja NSV Liidus edukalt teostatud sotsialistliku ülesehitustöö kogemustele, ühtlasi arvestades oma maade arenemise iseärasusi. V. I. Lenin kirjutas, et «bolševism kõlbab kui taktika eeskuju kõigile».

Kommunistlik partei on töölisklassi tõeliselt internatsionaalse partei eeskujuks. Oma asutamise esimesest päevast alates on ta võidelnud igasuguste natsionalismi avalduste vastu ja ühendanud oma ridades Venemaa kõigist rahvustest töölisi. Meie partei koondas enda ümber kõigist Venemaa rahvustest töötajaid ja rajas maailmas esimese paljurahvuselise sotsialistliku riigi, kus vabatahtlikkuse ja võrdõiguslikkuse alusel on ühinenud meie maa vabastatud rahvad.

Oma edusammudega kommunismi ülesehitamisel NSV Liidus osutab nõukogude rahvas kommunistliku partei juhtimisel määratu suurt abi kõigi maade töötajate ja orjastatute vabastamise suurele üritusele. Nõukogude rahvas tugevdab kõigi maade töölisklassi usku oma ürituse lõplikusse võidusse, innustab teda võitlusele imperialismi vastu, demokraatia ja sotsialismi võidu eest.

NLKP põhikiri nõuab igalt kommunistilt ennastsalgavat tööd vennalike, internatsionaalsete suhete tugevdamiseks nii NSV Liidu töötavate rahvaste vahel kui ka kõigi maade proletariaadiga. Ustavus proletaarsele internatsionalismile on kommunistliku partei üks iseloomulikumaid jooni.

LÜHIKOKKUVÕTE

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei juhtimisel on meie maa töötajad läbi käinud kuulsusrikka ja kangelasliku tee.

Kommunistlik partei, organiseerinud töölisklassi ja töötava talurahva liidu, saavutas 1917. aasta Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tulemusena kapitalistide ja mõisnike võimu kukutamise, proletariaadi diktatuuri organiseerimise, kapitalismi likvideerimise, ühe inimese teise inimese poolt ekspluateerimise hävitamise ja kindlustas sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise.

Kommunistliku partei juhtimisel saavutas nõukogude rahvas ajaloolise võidu Suures Isamaasõjas, taastas meie maa rahvamajanduse ja arendas kommunistlikku ülesehitustööd NSV Liidus.

Meie partei on saavutanud sellised suured võidud sellepärast, et ta on töölisklassi revolutsiooniline partei, uut tüüpi partei, kes juhindub oma tegevuses kõige eesrindlikumast teooriast — marksismist-leninismist.

Kommunistliku partei jõud on tema katkematuis sidemeis rahvaga, tema vankumatus usus rahvahulkade loovaisse jõududesse. Partei tugevdab pidevalt oma sidemeid rahvahulkadega. Ta juhindub marksismi-leninismi õpetusest selle kohta, et rahvas, töötavad hulgad on ajaloo peamine otsustav jõud.

Partei ühendab oma ridades ennastsalgavaid võitlejaid kommunismi võidu eest. Ta on tugev oma organiseerituse ja raudse distsipliini tõttu, selles on kommunistliku partei edu pant.

Kommunistliku partei põhikiri on partei siseelu põhiseaduseks. Partei on ehitatud territoriaal-tootmisalase tunnuse järgi. Partei aluseks on partei-algorganisatsioonid.

Siseparteiline demokraatia, kriitika ja enesekriitika on tähtsaimad vahendid teadliku parteidistsipliini tugevdamisel, partei liikmete kasvatamisel, nende aktiivsuse tõstmisel, kogu parteitöö parandamisel.

Kollektiivne juhtimine on parteilise juhtimise kõrgeimaks põhimõtteks. Selle põhimõtte range täitmine on kõigi parteiorganisatsioonide kohuseks.

Kommunistliku partei poliitika on nõukogude korra eluliseks aluseks, nõukogude rahva suurte võitude aluseks. Meie partei poolt paljude aastate jooksul välja töötatud

poliitika kindlustab nõukogude rahvale uusi edusamme kommunistlikus ülesehitustöös.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ja Nõukogude valitsuse tegevusel on määratu suur tähtsus kogu rahvusvahelisele revolutsioonilisele liikumisele. Vennalikud kommunistlikud ja töölisparteid toetuvad Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei määratu suurtele kogemustele.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei juhtimisel läheb meie rahvas kindlalt kommunismi võidule.

KAHEKSAS PEATÜKK

Nõukogude Liit ja kapitalistlik maailm

(Aastad 1917—1941)

1. MAAILMAKAPITALISMI HUKKUMISE ALGUS

Maailma lõhenemine kaheks süsteemiks. Venemaa töötav rahvas, keda juhtis töölisklass ja selle eelvägi — kommunistlik partei, teostas 1917. aasta oktoobris sotsialistliku revolutsiooni. Oktoobrirevolutsioon murdis läbi imperialismi rinde ja lõi maailmakapitalismile surmahaava, millest see ei ole enam võimeline paranema.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni mõjul arenes aastail 1918—1920 laialdaselt töölisklassi revolutsiooniline liikumine Saksamaal, Itaalias, Bulgaarias, Poolas, Ungaris, Soomes ja teistes maades. Tõusid võitlusele oma vabanemise eest imperialistide rõhumise alt asumaade ja sõltuvate riikide rahvad. Kuigi kodanlusel õnnestus siis revolutsiooni pealetung tagasi lüüa ning säilitada neis maades kapitalistlikku korda, panid Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon Venemaal ja rahvusvaheline revolutsiooniline liikumine kõikuma kapitalismi alustoed.

Ülemaailmsest kapitalistlikust süsteemist langes välja Venemaa. Ühel kuuendikul maakeral hakkas kehtima uus, sotsialistlik kord. Maailm lõhenes kaheks süsteemiks: kapitalismiks ja sotsialismiks.

Sellest ajast alates, kui toimus see tähtis sündmus, tekkis maakeral kaks külgetõmbekeskust: ühel pool suur sotsialistlik riik — Nõukogude Liit, teisel pool peamised kapitalistlikud riigid — Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa.

Määratu suur Nõukogudemaa revolutsioneerib juba ainult oma olemasoluga kogu maailma. Nõukogude Liidu

edusammud rõõmustavad kõigi maade töötajaid ja innustavad neid võitlusele enda vabastamise eest.

Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa imperialistide poole hoiavad kodanlike maade valitsevad ringkonnad ja kapitalistid. Ohverdades oma riikide rahvuslikke huve, loodavad nad ookeanitaguste kaitsjate abile võitluses oma rahvaste vastu, nad püüavad päästa kapitalistlikku korda ja säilitada oma võimu. Kapitalistlikku maailma lõhestavad lepitamatud vastuolud ja terav klassivõitlus.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon pani aluse kapitalismi hukkumisele. Seda kinnitab nii kapitalistlike maade majanduslik kui ka poliitiline arenemine.

Kapitalistlike maade majanduslikku arenemist katkestavad kriisid, mille tagajärjel suletakse sajad ja tuhanded ettevõtted, kasvab tööpuudus ning suureneb tööliste ja talupoegade viletsus.

Pärast Esimest maailmasõda muutusid majanduskriisid kapitalistlikes maades sagedasemaiks ja hävitavamaiks. Nad tõid töötavale rahvale määratu suurt viletsust. Varemalt järgnesid majanduskriisidele tavaliselt majanduslikud tõusud. Tootmine laienes uuesti ja tööpuudus kadus osaliselt.

Pärast Esimest maailmasõda kapitalistliku majanduse üldist tõusu enam ei toimunud. Isegi kapitalistliku tootmise elavnemise ja kasvu perioodil töötasid tööstusettevõtted suure alakoormatusega ja paljudes kapitalistlikes maades valitses alaline massiline tööpuudus.

Kapitalism rabeles kuidagimoodi välja sellest raskest majanduslikust seisukorrast, millesse ta oli sattunud pärast Esimest maailmasõda. Aastail 1924—1925 ulatus tööstuslik tootmine tähtsamates Euroopa maades 80—90 protsendini sõjaeelsest tasemest. Kuid see saavutati peamiselt Ameerika kapitali abiga, Lääne-Euroopa finantsilise allutamise hinnaga Ameerikale. Kasutades Lääne-Euroopa kapitalistlike riikide raskusi pärast Esimest maailmasõda, allutasid ameerika monopolistid orjastavate laenude abil oma mõjule nende riikide majanduse ja rahanduse. Saades suuri tulusid protsentide näol laenudelt ning kasumeid osavõtmisest teiste maade tööstuslikust tootmisest ja oma kaupade müügist, pumpasid Ameerika

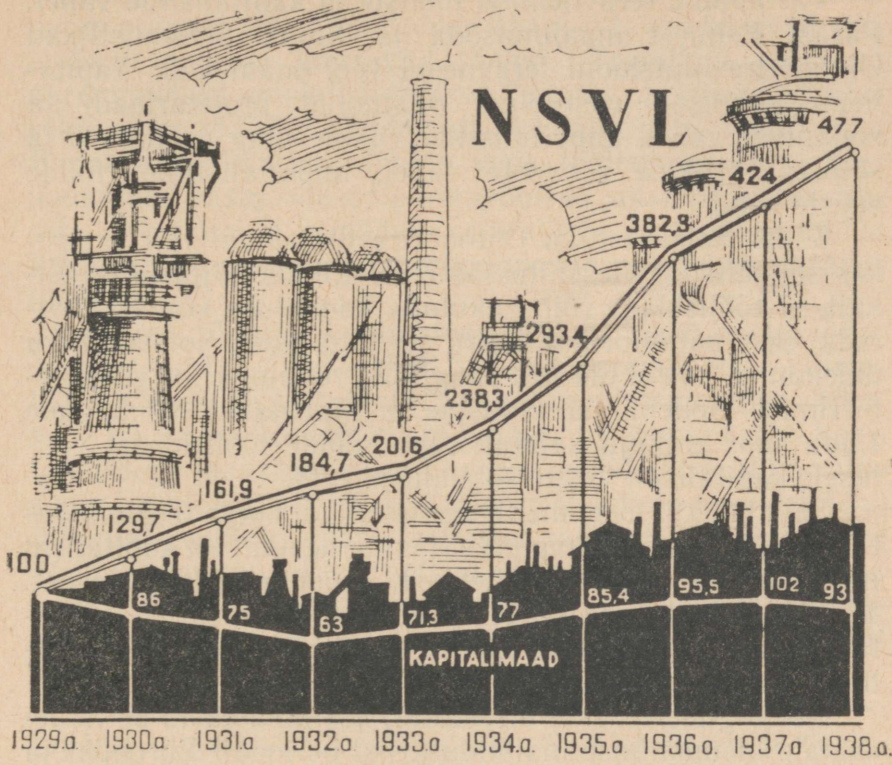
Ühendriigid kõigist kapitalistlikest maadest välja hiiglasuuri summasid, laastasid teiste maade kullatagavarasid ning muutusid seega kapitalistliku maailma peamiseks rahanduslikuks ekspluataatoriks. Ainuüksi Euroopa maade riiklik võlgnevus Ameerikale oli neil aastail üle 26 miljardi rubla.

Kodanlus ja tema agentuur — parempoolsed sotsiaaldemokraadid, trotskistid ja teised reeturid — karjusid siis iga viisi, et olevat uuesti saabunud kapitalismi õitseng. Kommunistlikud parteid selgitasid töötajaile, et kapitalistliku majanduse mõningane tõus on ebakindel, ajutine, et kapitalismi arenemine viib paratamatult uutele majanduskriisidele ja proletariaadi revolutsioonilise liikumise tõusule. Nii see ka juhtus.

1929. aasta teisel poolel puhkes kapitalistlikes maades enneolematu jõuga ülemaailmne majanduskriis. See haaras mitte ainult tööstuse, vaid ka põllumajanduse. Tööstuskriis põimus põllumajanduskriisiga ning põhjustas tõsise segaduse kapitalistlike riikide rahandussüsteemis. Kõige tugevamini tabas kriis peamist kapitalismimaad — Ameerika Ühendriike. Ameerika Ühendriikide tööstustoodang langes 1932. aastal peaaegu poole võrra. Söetoodang langes 1901. aasta tasemeni, malmitoodang 1893. aasta tasemeni, terasetoodang 1898. aasta tasemeni. Kriisiaastail kahanes tootmine Saksamaal 40,6 protsenti ja Prantsusmaal 30 protsenti. Kriisi tõttu purustati palju tehaseid ja kõrgahje ning hävitati suurtel maa-aladel teravilja ja tehniliste kultuuride külve, tohutul hulgal kaupasid, mis ei leidnud turgu. Ameerika Ühendriikides hävitati üle 6 miljoni sea ning vedurite ahjudes põletati miljoneid puudasid nisu. Brasiilias hävitati ligi 22 miljonit kotti kohvi, Taanis 117 000 veist. Seda kõike tegid peremehed-kapitalistid, et hoida hindu kõrgel tasemel ja säilitada seega suuri kasumeid.

Kriis tõi töötavale rahvale loendamatuid viletsusi. Miljonid töölised heideti tänavale. Töötute arv kapitalistlikes maades tõusis 30 miljonini. Tunduvalt alanes tööliste töötasu. Kriis laostas hulgaliselt ka talupoegi.

Ülemaailmne majanduskriis kestis kuni 1933. aasta lõpuni. Seejärel peatus tootmise langus, kriis muutus seisa-

Tööstuse tase NSV Liidus ja kapitalistlikes maades (protsentides 1929. a. suhtes)

kuks ja siis algas kapitalistlike riikide majanduse mõningane tõus. Kuid see tõus ei viinud tööstuse õitsengule, nagu see oli enne Esimest maailmasõda. Maailma kapitalistlik tööstus ei jõudnud veel tõusta 1929. aasta tasemeni, kui 1937. aasta teisel poolel algas uus majanduskriis. Jõudmata veel toibuda eelmise majanduskriisi löökidest, sattusid kapitalistlikud maad uue kriisi pihtide vahele.

Kapitalistliku majanduse languse pilt on veel ilmekam, kui seda kõrvutada sotsialistliku rahvamajanduse arenemisega NSV Liidus.

Selle diagrammi andmed annavad kujukalt tunnistust sotsialistliku majanduse paremustest, mis ei tunne kriise ja sammub pidevalt edasi.

Vastuolude teravnemine tööliste ja kapitalistide vahel. Pärast Esimest maailmasõda ja Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni teravnesid veel enam kõik kapitalismi põhilised vastuolud: vastuolud proletariaadi ja kodanluse vahel, imperialistlike riikide ning asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste vahel, imperialistlike riikide eneste vahel.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit ja edukas sotsialistlik ülesehitustöö NSV Liidus näitasid tegelikult, et töölisklass võib kukutada kodanluse võimu, hävitada ekspluataatorliku korra ja luua uue, sotsialistliku ühiskonna, kus ei ole ega saagi olla rõhumist ja ekspluateerimist. Sellepärast innustas ja innustabki Nõukogude Liidu suur eeskuju kapitalistlike maade töölisklassi võitlusele kapitalismi vastu, sotsialismi eest.

Sel ajal, kui meie maal, sotsialistliku korra tingimustes tõusis pidevalt töörahva materiaalne heaolu, tõi kapitalism töölisklassile üha uut viletsust, laostumist ja vaesust. Töölisklassi olukord halvenes eriti majanduskriiside aastail. Kõige hirmsamaks hädaks kapitalistlike maade töölistele on tööpuudus.

Nõukogude tehaste direktorid, kes külastasid 30-ndate aastate ülemaailmse majanduskriisi perioodil Euroopat ja Ameerikat, kirjutasid: «Me nägime mitmeid tuhandeid töötuid, kes istuvad tehaste ja vabrikute väravate juures, puiesteedel, tööbörside trepiastmetel — istuvad ja ootavad, asjatult ootavad tööd. Näljased, aukuvajunud silmadega, värisevate kätega töötud jätavad masendava mulje.» Niisugune on töötute olukord kapitalistlikes maades ka praegu.

Rasketes tingimustes elavad ka need, kellel on õnnestunud jääda tööle. Kapitalistid püüavad veeretada kõik kriisi raskused töölisklassi õlgadele. Nad võtavad töölistelt kõik, mida need on kätte võitnud raskes, kestvas võitluses: pikendavad tööpäeva, kärbivad palka. Näiteks langes tööliste keskmine aastapalk Ameerika Ühendriikides 1933. aastal 1929. aastaga võrreldes 43 protsenti. Saksamaal, Jaapanis ja mõningates teistes maades kestis tööpäev tegelikult 10—12 tundi, sõjatehastes aga ulatus see kuni 16 tunnini ööpäevas.

Kapitalistidele on pealetungil töölisklassile abiks parempoolsed sotsialistid. Nad räägivad, et võitlevad sotsialismi eest ja kaitsevad töölisi. Tegelikult on need parempoolsed sotsialistid ennast ammu müünud kodanlusele, reetnud tööliste huvid. Aastail 1918—1920, kui Euroopa proletariaat tõusis vene tööliste eeskujul üles kodanluse vastu, võtsid parempoolsed sotsialistid tarvitusele kõik abinõud, et päästa kapitalismi. Nad petsid töölisi lubadustega saavutada nende olukorra parandamist rahulikul teel.

Pärast tööliste revolutsiooniliste väljaastumiste lüüasaamist aastail 1918—1920 püüdsid parempoolsed sotsialistid kõigest jõust takistada uue revolutsioonilise liikumise tekkimist. Nad kutsusid töölisi üles elama rahus kapitalistidega ja, astunud rea Euroopa maade kodanlike valitsuste koosseisu, aitasid kodanlusel õiendada arveid töölisliikumisega. Saksamaal ja teistes maades, kus tollal olid võimul parempoolsed sotsialistid, käskisid nad maha suruda tööliste streike, laiali ajada ja tulistada tööliste demonstratsioone; streikijaid ja demonstrante areteeriti ning paigutati vanglaisse.

Töölisklass ja töötavad hulgad osutasid otsustavat vastupanu kapitalistide pealetungile rahva elulistele ja demokraatlikele õigustele. Tööliste võitlust kapitalistide vastu juhtisid kommunistlikud parteid. Nad tekkisid pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni, 1918.—1920. a. revolutsiooniliste võitluste ajal. Kommunistlike parteide ridadesse koondusid töölisklassi kõige eesrindlikumad kihid. Kommunistlikud parteid olid sel ajal veel nõrgad, side nende vahel peaaegu puudus ja neil ei olnud kogenud juhte. 1919. aastal loodi V. I. Lenini ettepanekul Kommunistlik Internatsionaal, mis ühendas kõigi maade kommunistlikud parteid. Kommunistlik Internatsionaal etendas rahvusvahelises töölisliikumises suurt osa. Ta tugevdas sidemeid eri maade töötajate vahel, töötas läbi töölisliikumise tähtsaimaid küsimusi, tõstis esile ning kasvatas kommunistlike parteide juhte.

Kommunistlikud parteid arendasid laialdast tegevust töölisklassi hulkades. Paljastades parempoolsete sotsialistide reeturlikku tegevust, juhtisid nad proletaarlasi ja kogu

töörahvast otsustavale revolutsioonilisele võitlusele kapitalismi vastu, kodanliku võimu kukutamise ja proletariaadi diktatuuri kättevõitmise eest.

Kapitalistlike maade tööliskiassi revolutsiooniline liikumine kasvas ja laienes. Kõikjal toimusid massilised tööliste streigid ja demonstratsioonid. Protesteerides kaevanduseomanike omavoli vastu, streikisid Inglismaal 1926. aastal söekaevurid. See söekaevurite streik muutus inglise tööliste üldstreigiks, mis hõlmas üle 5 miljoni inimese. Reas maades kasvasid majanduslikud streigid poliitilisteks streikideks ja demonstratsioonidega kaasnesid tööliste relvastatud kokkupõrked politsei ning sõjavägedega. Eriti suured tööliste streigid ja revolutsioonilised demonstratsioonid toimusid Saksamaal, Prantsusmaal, Poolas ja teistes maades. Paljudes maades kasvas kommunistide mõju. Saksa riigipäeva (parlamendi) valimistel 1932. aasta lõpul hääletas kommunistide poolt ligi 6 miljonit inimest. 1934. a. veebruaris puhkes tööliste ülestõus Austria pealinnas Viinis.

Et suruda maha tööliste kasvavat revolutsioonilist liikumist ja et takistada revolutsiooni tekkimist, hakkas kodanlus kasutama kõige äärmisemaid vahendeid — terroristlikke valitsemismeetodeid. Töölisorganisatsioonide purustamiseks ja kapitalistliku korra kaitsmiseks loodi fašistlikud parteid eriliste sõjaväeliste salkadega (rünnakrühmlased, SS-lased ja teised). Kodanlus asus fašismi teele. Fašism — see on imperialistliku kodanluse kõige kiskjalikum, terroristlikum, verisem diktatuur. Sotsiaaldemokraatlike parteide ninamehed oma reeturliku poliitikaga, mis oli suunatud kokkuleppele kapitalistidega ja tööliskiassi lõhestamisele, tasandasid fašismile teed võimule.

Fašistide võimuletulek Saksamaal ja mõnedes teistes riikides näitas, et võitlus proletariaadi ja kodanluse vahel oli saavutanud äärmise teravuse. Mitte suutes enam valitseda parlamentarismi ja kodanliku demokraatia vanade meetoditega, püüab kodanlus oma hukkumist ära hoida verise terrori, vägivalla ja rahvahulkade hirmutamise abil.

Kuid kodanluse loobumine parlamentarismist ja üleminek terroristlikele valitsemismeetoditele ei tähendanud

kodanluse positsioonide kindlustumist, vaid vastupidi — andis tunnistust tema nõrkusest. Elu on kogu veenvusega tõendanud, et fašism on metsik, kuid ebakindel võim.

Vastuolude teravnemine imperialistlike riikide ning asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste vahel. Pärast Esimest maailmasõda ja Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitu teravnesid veel rohkem vastuolud imperialistlike riikide ning asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste vahel. Püüdes kindlustada oma vankumalöönud positsioone, tugevdasid kapitalistid mitte ainult survet oma maa töölistele, vaid ka asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste riisumist. Imperialistid omastavad asumaades põllumajandussaadusi ja tooraineid kõige madalamate hindadega, oma kaupa aga müüvad seal äärmiselt kallite hindadega, kraapides sel viisil endale kokku määratu suuri kasumeid. Tööstuses ja põllumajanduses ekspluateerivad kapitalistid kiskjalikult tööliste tööd. Töölise töötasu Inglise asumaades on mitu korda madalam kui töölise töötasu Inglismaal. Asumaades kasutatakse laialdaselt laste ja naiste tööd, mille eest tasutakse eriti madalalt.

Sel ajal, kui käputäis kolonisaatoreid, kes peremehetsevad asumaades ja sõltuvates riikides, upub luksusse, elavad nende maade rahvad kohutavas vaesuses, olles määratud enneaegsele väljasuremisele nälja ja massiliste haiguste tagajärjel. Paljudes asumaades on töötajate keskmine eluiga ainult 25 aastat. Uskumatult kõrge on suremuse protsent asumaades Aafrikas. Seal sureb 65 protsenti päriselanike lastest enne kaheaastaseks saamist. Aafrikas valitseb tänapäevani orjus. Koloniaalvõimud korraldavad neegritele haaranguid ning politsei saadab vägivaldselt kinnipüütud inimesed kõige raskematele töödele.

Et säilitada seda koletisliku orjuse ja röövimise süsteemi, on imperialistlikud riigid ujutanud asumaad üle oma sõjaväe, politsei ja ametnikega. Tule ja mõõgaga püüavad nad asumaid oma alluvuses pidada. Kuid imperialistide ülevõim asumaades kõigub üha rohkem.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit, mis vabastas Venemaa rahvad rahvuslikust ja koloniaalsest rõhumisest, ning võrdõiguslike nõukogude rahvaste suure

liidu olemasolu näitavad kõigile rõhutud rahvastele kujukalt, et ka nemad võivad maha raputada orjuse ikke ning saavutada vaba ja õnneliku elu. Nõukogude Liidu suur eeskuju, kelle poliitika on rajatud rahvaste võrdõiguslikkusele, nende vabaduse ja sõltumatuse austamisele, tõstab asumaade ja sõltuvate riikide rahvahulgad võitlusele imperialismi vastu, oma vabaduse ja sõltumatuse eest.

Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võimsa mõju all tõusis rahvusliku vabadusliikumise tohutu suur laine, mis haaras peaaegu kogu koloniaalse maailma. 1919. aastal puhkes ülestõus jaapani imperialistide vastu Koreas. Revolutsiooniline käärimine haaras India, mis oli tol ajal Inglise imperialismi asumaa. Egiptuses leidsid aset suured rahutused. Visa ja kauakestev oli ülestõus prantsuse kolonisaatorite vastu Süürias. Aastail 1921—1925 võitles relvaga käes prantsuse ja hispaania imperialistide vastu Maroko rahvas. Aastail 1926—1927 toimus ülestõus hollandi imperialistide vastu Indoneesias.

Kõige võimsam rahvuslik vabadusliikumine arenes Hiinas. Paljude aastate kestel võitles hiina rahvas kangelaslikult välismaiste imperialistide ja nende käsilaste vastu hiina suurkodanluse ja mõisnike leerist. Seda võitlust kroonis suur ajalooline võit — Hiina Rahvavabariigi moodustamine 1949. aastal.

Asumaade mõisnikud ja suurkapitalistid, kes on seotud väliskapitaliga, püüavad imperialistidega kokku leppida. Hoolitsedes eelkõige oma rahakoti huvide eest, astuvad nad koos imperialistidega välja oma maa tööliste ja talupoegade vastu. Rahvuslikku vabadusliikumist juhib paljudes asumaades ja sõltuvates riikides proletariaat. Ta koondab enda ümber rahva kõik jõud, kes on huvitatud oma maa vabadusest ja sõltumatusest.

Proletariaat viib võitlusse imperialismi vastu töötava talurahva, kes moodustab asumaade ja sõltuvate riikide elanikkonna rõhuva enamiku. Kapitalistlike maade proletariaadi võitlus liitub asumaade rahvaste rahvusliku vabadusliikumisega. Nii toimuvad kahelt poolt rünnakud imperialismile, õõnestades tema alustugesid.

Vastuolude teravnemine imperialistlike riikide vahel. Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidu tulemuseks oli

niisuguse suure riigi nagu Venemaa väljalangemine maailma imperialismi süsteemist. Kapitalismile oli tekitatud hiiglasuurt kahju. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon jättis kapitalistliku maailma ilma laialdasest müügiturust ja tooraineallikatest. Vastuolud üksteisega turgudel konkureerivate kapitalistlike maade vahel teravnesid.

Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Prantsusmaa ja teised maad, kes võitsid Esimeses maailmasõjas, jaotasid omavahel ümber asumaad, kaupade müügiturud, tooraineallikad. Kuid kapitalistlike maade arenemine toimub äärmiselt ebaühtlaselt. Ühed maad jõuavad teistest ette, mahajäänud maad püüavad ettejõudnutele järele jõuda ja neist ette minna. Hetkekski ei lakka võitlus kapitalistlike maade vahel kaupade müügiturgude pärast, asumaade ja tooraineallikate pärast, teravnevad vastuolud. Imperialistlikud riigid otsivad neist vastuoludest väljapääsu sõdade ettevalmistamises ja vallapäästmises maailma uue ümberjagamise nimel. Vastuolude kasv imperialistlike riikide vahel viib paratamatult nendevahelistele kokkupõrgetele ja sõdadele.

Pärast Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni hakkas imperialistlike riikide vahel arenema kõige teravam võitlus müügiturgude ja maailma ümberjagamise pärast. Ameerika Ühendriikide kapitalistid, kes said Esimese maailmasõja ajal ennenägematuid kasumeid, püüdsid võita oma konkurente (võistlejaid), haarata enda kätte välisturud ja maailma toorainete tagavarad ning saavutada maailmavalitsemist. Ameerika imperialistid tungisid Lõuna-Ameerikasse, Kanadasse, Hiinasse ja teistesse maadesse, kuid kohtasid kõikjal teiste imperialistlike riikide, eelkõige Inglismaa visa vastupanu.

Inglise imperialism oli juba kaotanud oma endise jõu, kuid püüdis igati säilitada temale jäänud asumaid, müügiturgusid ja odava tooraine allikaid. Vastuolud Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa imperialistide vahel teravnesid järsult.

Ühtaegu teravnes võitlus Ameerika Ühendriikide ja Jaapani vahel ülevõimu pärast Vaiksel ookeanil. Jaapani imperialistid tahtsid takistamatult peremeest mängida kogu Aasias ja eelkõige Hiinas. Nad arendasid oma töös-

tust, laiendasid ja tugevdasid armeed ja laevastikku, et relvajõuga teostada oma vallutamisplaane.

Võitlus käis ka teiste imperialistlike riikide vahel. Inglismaa võitles Prantsusmaaga ülevõimu pärast Euroopas. Itaalia püüdis vallutada uusi asumaid ja täielikult peremehetseda Vahemerel.

Samal ajal elustus Saksamaal, kes oli saanud lüüa Esimeses maailmasõjas, kiiresti kiskjalik imperialism. Teda toetasid ja turgutasid võitnud maade kapitalistid, eelkõige ameerika, samuti aga ka inglise imperialistid, kes püüdsid jaluletõusnud Saksamaad ässitada Nõukogude Liidu vastu. Nad suunasid Saksamaale suuri kapitale, mille abiga kiiresti taastati ja arenes Saksa tööstus. Kuue aasta jooksul, 1924. aastast kuni 1929. aastani, moodustas välismaise kapitali juurdevool Saksamaale 10—15 miljardit marka pikaajaliste kapitalimahutuste ja üle 6 miljardi marga lühiajaliste kapitalimahutuste näol. Ligi 70 protsenti kõigist pikaajalistest laenudest andsid Saksamaale ameerika imperialistid. Saksa imperialistid kasutasid välismaistelt kapitalistidelt saadud laenusid selleks, et taastada Saksamaa sõjalis-majanduslikku võimsust. Väljastpoolt toetatud ja ergutatud imperialistlik Saksamaa tõusis jälle jalule, hakkas teisi riike müügiturgudelt välja tõrjuma ning avalikult ette valmistama ja valla päästma uut sõda maailmavalitsemise saavutamiseks.

2. KAKS MAAILMA — KAKS POLIITIKAT RAHVUSVAHELISTES KÜSIMUSTES

NSV Liidu vastase imperialistliku sõja ettevalmistamine. Sel ajal, kui kapitalistlik maailm, mida lõhestasid seesmised vastuolud, valmistus uueks maailmasõjaks, kasvas Nõukogude Liit pidevalt ja sammus edasi, arendades edukalt sotsialistlikku ülesehitustööd. Imperialistid nägid Nõukogude Liidu jõu ja võimsuse kasvus ähvardust kapitalistliku süsteemi olemasolule ning püüdsid kõigi vahenditega, isegi sõjaliste vahenditega, lämmatada nõukogude võimu.

Sellepärast senikaua, kui säilib imperialistlik leer koos tema agressiivsete sõjaliste rühmitustega, on olemas ka sõjalise kallaletungi oht Nõukogude Liidule.

Imperialistid on teinud korduvalt katseid kukutada nõukogude võimu ja taastada meie maal kodanlikku korda. Juba Nõukogude riigi olemasolu esimestel kuudel organiseerisid imperialistlikud riigid koos vene valgekaartlastega Nõukogude-vastaseid vandenõusid ja mässe. Imperialistid organiseerisid siis avaliku relvastatud kallaletungi meie Nõukogude kodumaale.

Kaotanud sõjaliselt, lootsid imperialistid, et nad suudavad orjastada Nõukogude Liitu majanduslikult. Nad nõudsid jultunult, et Nõukogude valitsus annaks välismaistele kapitalistidele tagasi natsionaliseeritud käitised ja tasuks kõik tsaarivalitsuse võlad. Nõukogude valitsus lükkas need nõudmised otsustavalt tagasi.

Maailmakodanluse katsed avaldada survet Nõukogude riigile ja teda hirmutada kukkusid läbi. Olles veendunud nõukogude võimu tugevuses, hakkasid kapitalistlikud riigid üksteise järel looma diplomaatilisi suhteid NSV Liiduga. 1924. aastat nimetatakse «tunnustamiste» aastaks: sel aastal sõlmisid paljud kapitalistlikud riigid sidemed NSV Liiduga.

Kuid ka pärast seda ei loobunud imperialistid mõttest haarata enda kätte Nõukogude Liidu rikkusi ja orjastada nõukogude rahvast. Imperialistid lootsid, et neil, alustanud kaubavahetust NSV Liiduga, läheb korda tema majandust endale allutada ja mitte lasta Nõukogude Liitu muutuda võimsaks ning kapitalistlikest maadest sõltumatuks tööstusriigiks.

Et nurja ajada või äärmisel juhul pidurdada industrialiseerimist NSV Liidus, keeldusid imperialistid Nõukogude Liidule krediite andmast ja püüdsid organiseerida meie maa majanduslikku blokaadi, s. o. vältida igasuguseid kaubanduslikke ja ärilisi suhteid temaga. Imperialistlikud riigid organiseerisid kodanlike spetsialistide abiga kahjurlikku tegevust tööstuses ja teistes Nõukogude rahvamajanduse harudes. Nad toetasid kulakute võitlust põllumajanduse kollektiviseerimise vastu, saatsid meie maale oma spioone, kasutasid õõnestustööks trotskiste, zinovjevlasi, buhhaarinlasi, kodanlikke natsionaliste ja teisi nõukogude rahva vaenlasi.

Nõukogude välisesindajate tapmised, Nõukogude saat-

kondade ja kaubanduslike esinduste ruumide rüüstamised ja muud provokatsioonilised toimingud, ässitused — kõik lasti imperialistlike riikide valitsevate ringkondade poolt käiku, selleks et välja kutsuda sõda Nõukogude Liidu vastu.

1927. aastal organiseerisid Inglise võimud Londonis kallaletungi Nõukogude—Inglise kaubandusühingule. Seejärel katkestas Inglise valitsus diplomaatilised ja kaubanduslikud suhted Nõukogude Liiduga.

1927. aasta juunis tappis vene valgekaartlane imperialistide käsul NSV Liidu saadiku Poolas sm. Voikovi. Samal ajal viskasid inglise spioonid ja diversandid pomme partei klubisse Leningradis. 1927. aasta suvel teostati bandiitlikke kallaletunge Nõukogude Liidu esindustele ja kaubanduslikele esindustele Berliinis, Pekingis, Šanghais, Tientsinis.

Nõukogude valitsus ei lasknud end mõjutada neist imperialistide provokatsioonidest. Ta teostas kindlalt rahupoliitikat ja ühtaegu, arvestades sõjaohu kasvu, kindlustas riigi kaitsevõimet. 1929. aastal andis Nõukogude Liit otsustava vastulöögi uuele katsele tõmmata teda sõtta. 1929. aasta suvel vallutasid reaktsiooniliste Hiina kindralite ja vene valgekaartlaste jõugud inglise ja ameerika imperialistide ülesandel Ida-Hiina raudtee ja tungisid kallale meie kodumaa Kaug-Ida piirile. Hiina militaristliku kildkonna kallaletung likvideeriti lühikese aja jooksul. Nõukogude armee poolt puruks löödud hiina reaktsionääride ja vene valgekaartlaste sõjajõud paisati Nõukogude piiride juurest tagasi. Hiinas tol ajal võimul olnud Tšang Kai-ši reaktsiooniline valitsus oli sunnitud sõlmima rahulepingu NSV Liiduga. Samal 1929. aastal taastas Inglismaa diplomaatilised suhted NSV Liiduga, mis ta oli katkestanud 1927. aastal. Nõukogude Liidu rahvusvaheline olukord kindlustus pidevalt.

Nõukogude riigi rahupoliitika. Vastukaaluks imperialistlike riikide püüetele valla päästa uut maailmasõda võitlesid kommunistlik partei ja Nõukogude riik otsustavalt selle eest, et vältida sõda ja säilitada rahu.

Rahupoliitika tuleneb juba nõukogude võimu olemusest ja vastab meie rahva elulistele huvidele. Nõukogude Liidus

ei ole klasse, kes oleksid huvitatud sõjast, võõraste territooriumide anastamisest. NSV Liidu töölised ja talupojad on huvitatud sellest, et püsiks kestev ja kindel rahu, mis võimaldaks üles ehitada kommunismi ning tagada töötavale rahvale õnneliku ja jõuka elu. Nõukogude rahva rahuliku töö kindlustamine on kommunistliku partei ja Nõukogude riigi välispoliitika põhiliseks ülesandeks.

Kommunistlik partei võitleb Nõukogude riigi olemasolu esimestest päevadest alates sõdade vältimise, rahvaste vahel rahu säilitamise ja kindlustamise ning rahvusvahelise koostöö eest. Nõukogude valitsuse esimeseks dekreediks oli rahudekreet. Juba teisel päeval pärast Nõukogude riigi moodustamist tegi V. I. Lenin Nõukogude valitsuse nimel ettepaneku kõigile sõdivatele riikidele alustada rahuläbirääkimisi. 1919. aasta detsembris kirjutas V. I. Lenin, et meie maa soovib elada rahus kõigi rahvastega ning suunata kõik oma jõud sisemisele ülesehitustööle.

Nõukogude rahu- ja rahvaste julgeoleku poliitika lähtub sellest, et on võimalik kahe süsteemi — sotsialismi ja kapitalismi — rahulik kooseksisteerimine.

V. I. Lenin märkis, et rahuliku võistluse tee kapitalismiga on täiesti vastuvõetav Nõukogude riigile, et kahe erisuguse süsteemi rahulik kooseksisteerimine ja rahvusvaheline koostöö on mitte üksnes võimalik, vaid ka vajalik rahu säilitamise huvides. Vastustes ameerika kirjasaatja küsimustele märkis V. I. Lenin 18. veebruaril 1920. aastal, et Nõukogude Venemaa on valmis astuma asjalikesse suhetesse Ameerikaga, nagu ka kõigi teiste maadega.

Võitluses rahu eest juhindus ja juhindub Nõukogude riik vankumatult kommunistliku partei poolt välja töötatud välispoliitika peamistest põhimõtetest.

Milles väljenduvad need põhimõtted?

1. Nõukogude Liit on pooldanud ja pooldab rahu säilitamist ja kindlustamist kogu maailmas, sest kõigi rahvaste vahel rahu taotlev poliitika on kõige õigem, vajalikum ja õiglasem välispoliitika, mis vastab kõigi rahuarmastavate rahvaste elulistele huvidele.

2. Nõukogude Liidule on võõras teiste rahvaste ja riikide vallutamise ja orjastamise poliitika. NSV Liidul ei ole territoriaalseid pretensioone ühegi riigi vastu, sealhul-

gas ühegi naaberriigi vastu. Nõukogude Liit on pooldanud ja pooldab heanaaberlike suhete säilitamist ja tugevdamist kõigi temaga piirnevate maadega. Nõukogude Liidu välispoliitika vankumatuks põhimõtteks on iga, nii suure kui väikese maa rahvuslikust vabadusest ja suveräänsusest (iseseisvusest) lugupidamine.

3. Nõukogude Liit on teostanud ja teostab ka edaspidi rahvusvahelise koostöö ja asjalike suhete arendamise poliitikat kõigi maadega vastastikuste huvide silmaspidamise alusel.

4. Nõukogude Liit on võidelnud ja jätkab ka edaspidi võitlust uue sõja ettevalmistamise ja vallapäästmise vastu, koondab rahu kindlustamiseks võimsat sõjavastast demokraatlikku rinnet, kõvendab sõpruse ja solidaarsuse sidemeid rahupooldajatega kogu maailmas, paljastab kõik ettevalmistused uueks sõjaks ning sõjaõhutajate kõik salasepitsused ja intriigid.

5. Nõukogude Liit ei karda agressorite ähvardusi ja on alati valmis andma purustavat vastulööki kõigile, kes teevad katset katkestada meie maa rahvaste rahulikku tööd ja julgeolekut. Nõukogude Liidu Relvastatud Jõud on alati võitlusvalmis vastulöögi andmiseks vaenlase igale kallaletungile.

Rahu säilitamisest on huvitatud ka kapitalistlike riikide töötav rahvas. Võitnud sotsialismi maa rahupoliitika vastab kõigi rahvaste huvidele. V. I. Lenin ütles, et kogu meie poliitika ja propaganda on suunatud mitte sellele, et ässitada rahvaid sõtta, vaid sellele, et teha lõpp sõjale. See poliitika leiab kogu maailma töötajate hulgas palavat poolehoidu ja toetust.

Nõukogude valitsus võitleb otsustavalt ja järjekindlalt rahulike suhete loomise ja kindlustamise eest rahvaste vahel ning taotleb konkreetsete abinõude rakendamist sõdade vältimise eesmärgil. Juba 1927. aastal tegi Nõukogude Liit kõigi riikide valitsustele ettepaneku teostada täielik ja üldine desarmeerimine. Kuid imperialistid, lobisedes rahust, ei kavatsenud hoopiski asuda desarmeerimise või relvastuse vähendamise teele. Vastupidi, varsti pärast Esimest maailmasõda algas kapitalistlikes maades uus relvastumise võidujooks.

Imperialistid lükkasid tagasi Nõukogude ettepaneku üldise desarmeerimise kohta. Laialdastele rahvahulkadele sai üha selgemaks, et ainult Nõukogude Liit kaitseb tõeliselt rahuideed, kuna kodanlike riikide valitsejad püüavad rahu- ja desarmeerimisjuttudega rahvahulki petta ning varjata nende eest oma poliitika imperialistlikke eesmärke.

Rahu kindlustamiseks tegi Nõukogude Liit teistele riikidele, esmajärjekorras aga oma naabritele, ettepaneku sõlmida vastastikused mittekallaletungi-lepingud. Paljud riigid loobusid mitmesugustel ettekäänetel sellest NSV Liidu ettepanekust, kuid mõningate riikidega — Saksamaaga, Türgiga, Balti riikidega, Iraaniga, Afganistaniga ja teistega — sõlmis Nõukogude Liit mittekallaletungi-lepingud.

Vankumatult teostades rahupoliitikat, peavad kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus ühtlasi silmas, et suuremal osal maakerast võimutseb veel kapitalism. Sellest lähtudes tugevdab Nõukogude valitsus pidevalt oma Relvastatud Jõude, kes seisavad valvel meie maa riiklike huvide eest, kaitsevad tema piiride puutumatust ning nõukogude rahva rahulikku tööd ja julgeolekut.

Sõjaohu teravnemine. Uue maailmasõja oht kasvas eriti ühenduses ülemaailmse majanduskriisiga aastail 1929—1933. Kriis teravdas imperialistide võitlust välisturgude ja maailma uuesti ümberjagamise pärast. Kodanlus otsis väljapääsu majanduskriisist ühelt poolt töölisklassi rõhumises fašistliku diktatuuri kehtestamise teel ja teiselt poolt uue sõja vallapäästmises asumaade ümberjagamiseks. Kapitalistlikes maades suurenesid sõjakulud, intensiivistus relvastumise võidujooks, suurenes relvastatud jõudude arvuline koosseis. Imperialistid valmistasid ette uut maailmasõda, kavatsedes sealjuures kõigepealt hävitada Nõukogude Liitu ja tema arvel lahendada kapitalistlikku maailma lõhestavaid vastuolusid.

Imperialistid alustasid pöörast laimukampaaniat Nõukogude Liidu vastu, püüdes mustata tema tohutu suurt autoriteeti kõigi maade töörahva hulgas. Imperialistide ülesandel organiseeriti uusi Nõukogude-vastaseid provokatsioone. Klopsiti kokku kapitalistlike riikide ühisrinne, mis oli suunatud NSV Liidu vastu.

Niisuguse rinde loomise eesmärgil kasutasid suurimate imperialistlike riikide valitsused laialdaselt Poola, Rumeenia, Soome ja teiste NSV Liiduga piirnevate riikide kodanlust ning mõisnikke. Need riigid muudeti tegelikult rahvusvahelise imperialismi sõjabaasideks.

Eriti vaenulikku Nõukogude-vastast poliitikat teostasid tol ajal Ameerika Ühendriikide valitsevad ringkonnad. Nad keeldusid kangekaelselt astumast normaalsesse diplomaatilisse suhtlemisse NSV Liiduga ning innustasid ja organiseerisid reaktsioonilisi jõude võitluseks Nõukogude Liidu vastu.

Sõjakolde tekkimine Kaug-Idas. 1931. aasta septembris tungis Jaapan ootamatult ja sõda kuulutamata Mandžuuriasse (Hiinas). Ta tahtis vallutada kogu Hiina, Nõukogude Kaug-Ida, Vaikse ookeani saared ja rea teisi territooriume, et võimutseda kogu Aasias ja orjastada sadu miljoneid inimesi.

Jaapani imperialistide kavatsuse kohaselt pidi Mandžuuria saama peamiseks lähtealaks võitluses NSV Liidu ja kogu Hiina vastu. Mandžuuria anastamisega hakkasid jaapani imperialistid teostama oma plaani, mille eesmärgiks oli ülevõimu kehtimapanek Aasias.

Tehes ettevalmistusi Mandžuuria vallutamiseks, olid jaapani imperialistid veendunud, et Hiina valitsus ei osuta neile tõsist vastupanu. Ja tõesti, tol ajal võimul olnud Hiina mõisnike ja kapitalistide valitsus eelistas sõdida mitte jaapani röövvallutajatega, vaid hiina kommunistidega, kes võitlesid töötava rahva vabastamise eest. Tšang Kai-ši valitsus ei takistanud Jaapani vägede edasiliikumist ja varsti oli kogu Mandžuuria jaapanlaste valduses.

Jaapani kiskjad ei leidnud vastupanu ka imperialistlike riikide poolt. Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa ja teiste riikide imperialistid lootsid, et Mandžuuria vallutamine viib Jaapani sõtta Nõukogude Liidu vastu. Nad õhutasid Jaapanit igati niisugusele sõjale.

Kasutades Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa soosingut, kindlustasid jaapani imperialistid oma positsioone Mandžuurias. Vallutanud Mandžuuria, hakkasid jaapani imperialistid seal sõja otstarbeks raudteid ja lennuvälju

ehitama ning sinna suuri relvastatud jõude koondama. Jaapan arendas intensiivselt sõjatööstust ning suurendas sõjaväge ja sõjalaevastikku. Oli selge, et Jaapan kavatseb anastada kogu Hiina. Samuti oli selge, et ta seab endale ühtlasi eesmärgiks Nõukogude Kaug-Ida vallutamise. Jaapani röövjõugud sooritasid kallaletunge Ida-Hiina raudteele, mis oli Nõukogude Liidu ja Hiina ühises valduses. Jaapani ajakirjanduses avaldati avalikke üleskutseid sõja alustamiseks Nõukogude Liidu vastu.

Sel kombel tekkis jaapani imperialistide vallutustegevuse tagajärjel Kaug-Idas esimene sõjakolle.

Nõukogude valitsus ei võinud jätta ähvardavat ohtu tähele panemata ning hakkas kindlustama NSV Liidu Kaug-Ida piire.

Sõjakolde tekkimine Läänes. Vastuolud kapitalistlike maade vahel teravnesid mitte üksi Kaug-Idas, vaid ka Läänes, Euroopas.

Majanduskriisist tingitud tööpuuduse ja viletsuse kasv suurendas tööliste ja talupoegade rahulolematust kõigis kapitalistlikes riikides. See rahulolematus tuli eriti tugevasti ilmsiks Saksamaal, kus see oli muutumas töölisklassi revolutsiooniliseks vastuhakuks. Tundes oma positsioonide ebakindlust, kutsusid saksa kapitalistid võimule fašistliku partei. Kodanluse kavatsuse kohaselt pidi fašistlik partei, kes kaitses monopolistide kõige reaktsioonilisemate rühmade huve, jätma Saksamaa töölisklassi ilma juhtimiseta, hävitama tema parimad esindajad ning ette valmistama sõda. Selle Saksamaa kodanluse pahaendelise plaani elluviimisele aitasid kaasa Saksa sotsiaaldemokraatia liidrid. Kodanlusega kokkuleppimise, töölisklassi lõhestamise ja kommunistide tagakiusamise reetliku poliitikaga puhastasid nad teed fašismile.

1933. aasta jaanuaris andis Saksa imperialistlik kodanlus Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa valitsevate ringkondade toetusel võimu hitlerlaste kätte. Tulnud võimule, surusid hitlerlased metsikult maha revolutsioonilise liikumise ja hävitasid Saksamaa töölisklassi parima osa. Hitlerlik jõuk likvideeris kõik töölisorganisatsioonid ja võttis saksa rahvalt isegi need piiratud vabadused, mis tal varem olid. Saksamaal pandi keh-

tima verine fašistlik diktatuur ja algas niisugune terror, millist ajaloos varem pole olnud.

Kehtestanud riigis fašistliku režiimi, hakkasid hitlerlased pingeliselt valmistuma sõjaks. Toetudes Ameerika Ühendriikide monopolistide abile, hakkas fašistlik Saksamaa kiires tempos arendama oma sõjatööstust, suurel arvul tootma suurtükke, lennukeid ja tanke ning suurendama oma sõjaväge.

Fašistid tegid Saksamaa elanikkonna hulgas teiste rahvaste elajaliku vihkamise propagandat. Sakslastele tuubiti pähe, et nad kuuluvad «kõrgemasse rassi» ning et neil on õigus teisi rahvaid röövida ja hävitada. Hitlerlased mürgitasid selle koletisliku ja inimesevihkajaliku ideega saksa noorsoo teadvuse. Nad kuulutasid oma eesmärgiks maailmavalitsemise kättevõitmise. Selleks taht-sid nad veriste hävitussõdade abil likvideerida teiste riikide iseseisvuse ja orjastada nende rahvad. Tulnud võimule, alustasid saksa fašistid avalikku võitlust Euroopa riikide piiride vägivaldse muutmise eesmärgil Saksamaa kasuks. Nii tekkis teine sõjakolle.

Nõukogude Liit ei saanud sellest faktist mööduda. Ta hakkas teraselt jälgima sündmuste käiku Läänes ning tugevdama oma läänepiiride kaitsevõimet.

Peagi ühines kahe agressiivse (kallaletungiva) riigiga, Saksamaa ja Jaapaniga, kolmas riik — fašistlik Itaalia. 1935. aastal tungis ta varga kombel, sõda kuulutamata, Aafrikas Abessiinia kallale ja orjastas selle.

Aastail 1936—1937 sõlmisid Saksamaa, Jaapan ja Itaalia omavahel sõjalise liidu, mis varjati «kommunismivastase» võitluse loosungi taha. See liiduleping sai «kominternivastase pakti» nimetuse.

NSV Liidu võitlus kollektiivse julgeoleku organiseerimise eest. Olukorras, mil sõjaoht Läänes ja Idas järsult suurenes, kui tekkis kaks sõjakollet, paljastas Nõukogude Liit väsimatult agressoreid ning võitles otsustavalt rahu eest rahvaste vahel.

1934. aastal võttis Nõukogude Liit vastu 30 riigi ettepaneku Rahvasteliitu astumise kohta. Sellesse pärast Esimest maailmasõda loodud rahvusvahelisse organisatsiooni kuulus maailma riikide rõhuv enamik.

Selle asemel, et võidelda agressorite vastu, kes õhutasid uut sõda, oli Rahvasteliit täielikult Inglismaa ja Prantsusmaa imperialistide lõa otsas, kes soosisid agressoreid. Kuid suureneva sõjaohu tingimustes ei tohtinud alahinnata ka niisugust jõuetut organisatsiooni nagu Rahvasteliit, seda enam, et Saksamaa, Jaapan ja Itaalia astusid Rahvasteliidust välja, et saada täielikku tegevusvabadust. Astunud Rahvasteliitu, paljastas Nõukogude Liit väsimatult selle organisatsiooni kõnetoolilt sõjaõhutajaid ning kaitses rahu ja kollektiivse julgeoleku huvisid.

Nõukogude Liit paljastas Saksamaa ja Jaapani vallutuspüüdeid, paljastas nende käsilasi ning kutsus teisi riike ühisele tegevusele sõjaõhutajate vastu. Nõukogude Liit püüdis luua rahuarmastavate rahvaste ühtset rinnet fašismi ja agressiooni vastu.

Et sulgeda teed fašistlikele röövvallutajaile, tegi NSV Liit tollal ettepaneku luua kollektiivse julgeoleku organisatsiooni. Ta tegi ettepaneku rangelt määratleda, kes on agressor (kallaletungiv pool), ning sõlmida riikide vahel vastastikuse abistamise lepingud agressori vastu.

Ent kodanlikud riigid ei nõustunud sõlmima kollektiivseid vastastikuse abistamise lepinguid agressori vastu. Nõukogude Liidul tuli siis piirduda vastastikuse abistamise lepingute sõlmimisega üksikute kodanlike riikidega — Prantsusmaa ja Tšehhoslovakkiaga, kelle valitsused olid sunnitud sõlmima lepinguid rahvahulkade survel. 1936. aastal sõlmiti vastastikuse abistamise leping ka NSV Liidu ja Mongoolia Rahvavabariigi vahel.

Nõukogude Liit püüdis kasutada kõiki võimalusi rahu kindlustamiseks. Kuid kõikjal põrkas ta kokku mitte ainult Saksamaa, Jaapani ja Itaalia, vaid ka Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa vastutegevusega. Seepärast ei õnnestunud luua ühist rinnet fašistlike riikide vastu.

Peamiste kapitalistlike riikide kaasaaitamine fašistlikele agressoritele. Saksamaa, Jaapani ja Itaalia tegevus riivas otseselt teiste riikide — Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa huvisid, sest fašistlikud riigid püüdsid maailma uut ümberjagamist teostada nende arvel.

Kuid Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa valitsevad ringkonnad ei võtnud tarvitusele mingeid abinõusid, et röövvallutajaid ohjeldada, vaid isegi ergutasid nende tegevust. Nende riikide valitsevad ringkonnad pidasid ja peavad fašismi võitlusvahendiks NSV Liidu vastu, töölisklassi ja rahvusliku vabadusliikumise vastu. Seepärast hakkasid nad fašistidega kokkuleppeid sobitama, loovutasid neile ühe positsiooni teise järel, õhutasid neid uue maailmasõja vallapäästmisele, lootes suunata neid sotsialismimaa vastu. Sellepärast keeldusid Inglismaa ja Prantsusmaa valitsejad osa võtmast kollektiivsest vastulöögist agressoritele ja kuulutasid, et nad teostavad «mittevahelesegamise poliitikat»: iga riik kaitsku end ise agressori vastu nagu tahab ja nagu suudab. Nad arvasid, et on tarvis kaubelda nii agressoritega kui ka nende ohvritega. Tegelikult aga tähendas «mittevahelesegamise» poliitika agressioonile kaasaaitamist, sõja vallapäästmist ja selle muutmist maailmasõjaks. «Mittevahelesegamise» poliitika vabastas fašistlike riikide käed. Nad muutusid üha julgemaks.

1936. aastal teostasid Saksamaa ja Itaalia relvastatud interventsiooni Hispaanias, et toetada kindral Franco fašistlikku mässu ja lämmatada Hispaania Demokraatlikku Vabariiki. Inglise ja Prantsuse valitsus aitasid Saksamaad ja Itaaliat selles nurjatus töös.

1938. aasta algul vallutasid hitlerlased Austria ja liitsid selle vägivaldselt Saksamaaga. Inglismaa ja Prantsusmaa ei takistanud ka seda anastamist, kuigi hitlerlased tallasid toorelt jalge alla terve riigi iseseisvuse ja kinnitasid kanda just Euroopa keskosas, luues ohu teistele riikidele.

Inglismaa ja Prantsusmaa valitsevad ringkonnad püüdsid kogu aeg suunata saksa fašistide vallutuspüüdeid Itta, Nõukogude Liidu vastu. See ilmnes eriti selgesti 1938. aasta sügisel, millal Saksa linnas Münchenis toimus kokkulepe Inglismaa, Prantsusmaa, Itaalia ja Saksamaa vahel Tšehhoslovakkia küsimuses. Inglismaad ja Prantsusmaad valitsevad reaktsioonilised tegelased reetsid rahu, reetsid Tšehhoslovakkia rahva, tallates jalge alla nende riikide poolt võetud kohustused aidata Tšehho-

slovakkiat temale kallaletungimise korral. Nad otsustasid anda Tšehhoslovakkia hitlerlike röövvallutajate kätte lõhkikiskumiseks.

Ainult Nõukogude Liit jäi oma kohustustele truuks. Ta teatas kogu maailma ees, et ta on valmis täitma vastastikuse abistamise lepingut Tšehhoslovakkiaga, ning nõudis, et ka Prantsusmaa täidaks oma kohustusi, mis olid lepingus ette nähtud. Kuid Prantsuse valitsus ei mõelnudki seda teha. Koos Inglise valitsusega otsustas ta ässitada Nõukogude Liidu kallale Saksamaad, astudes temaga salajastesse tehingutesse.

Müncheni kokkuleppe tõeline mõte seisis selles, et Tšehhoslovakkia anti saksa fašistidele vastutasuks kohustuse eest alustada sõda Nõukogude Liidu vastu.

Inglismaa, Ameerika Ühendriikide ja Prantsusmaa reaktsioonilised riigijuhid olid veendunud, et nad võõraste kätega, saksa fašistide kätega, purustavad või igal juhul nõrgendavad Nõukogude Liitu ja rahuldavad tema arvel jultunud saksa imperialistide isu.

Samasugust Nõukogude-vastast poliitikat teostasid imperialistid Idas. Kasutades Euroopa riikide «mittevahelesegamise» poliitikat, laiendas imperialistlik Jaapan oma agressiooni Hiinas. 1937. aastal tungisid Jaapani väed Põhja- ja Kesk-Hiinasse. Olles ergutatud teiste imperialistlike riikide poolt, katsus Jaapan ühtlasi alustada sõda ka Nõukogude Liidu vastu.

1938. aastal tungis Jaapan NSV Liidule kallale Hassani järve piirkonnas Vladivostoki lähedal, kavatsedes ümber piirata Vladivostokki. Nõukogude väed andsid jaapanlastele hävitava löögi ja purustasid nad. Kuid see ei pannud Jaapani militaristlikule kildkonnale aru pähe. 1939. aasta mais kordas Jaapan oma katset teises kohas — Mongoolia Rahvavabariigis Halhin-Goli jõe lähedal, kust Jaapani sõjaväed tahtsid tungida Nõukogude territooriumile, lõigata läbi Siberi raudteemagistraali ja vallutada Nõukogude Kaug-Ida. Kooskõlas vastastikuse abistamise lepinguga tuli Mongoolia Rahvavabariigile appi Nõukogude armee. Nõukogude väed piirasid suured Jaapani sõjajõud sisse ja hävitasid nad täielikult. Katsed tõmmata NSV Liit sõtta Idas nurjusid.

NSV Liidu otsustav ja tark välispoliitika ajas nurja nõukogude rahva vaenlaste salakavalad sepitsused.

NSV Liit kindlustab oma julgeolekut. Fašistlik Saksamaa, keda ergutasid inglise ja prantsuse imperialistid, jätkas oma vallutamispoliitikat Euroopas. Ta haaras enda võimusesse Rumeenia, valmistas ette kallaletungi Poolale ja võttis 1939. a. märtsis Leedult ära Klaipeda (sadam Balti mere ääres).

Oli selge, et sõda ähvardas haarata kogu Euroopa. Kuid Inglismaa ja Prantsusmaa valitsused ergutasid endiselt fašistlikke agressoreid, püüdes valla päästa sõda NSV Liidu vastu. See kuritegelik poliitika kutsus esile töötava rahva laiade kihtide hiiglasuure meelepaha kogu maailmas, sealhulgas ka Inglismaal ja Prantsusmaal.

Et varjata rahvahulkade ees oma poliitika tõelist mõtet, hakkasid Inglise ja Prantsuse riigitegelased seletama, et nad olevat nõus Nõukogude Liiduga koos töötama. Nad alustasid isegi läbirääkimisi NSV Liiduga. Kuid mis läbirääkimised need olid? Inglismaa ja Prantsusmaa valitsused tegid kõik mis võimalik selleks, et mitte võimaldada kokkuleppe saavutamist Nõukogude Liiduga. Inglismaa ja Prantsusmaa nõudsid pealekäivalt, et NSV Liit võtaks endale kogu võitluse raskuse hitlerliku agressiooni tagasitõrjumisel, kuid endile nad ei tahtnud võtta mingisuguseid kohustusi. Veel enam, sel ajal, kui toimusid avalikud läbirääkimised NSV Liiduga, alustasid inglased salajasi läbirääkimisi Saksamaaga, et sõlmida temaga sõjaline liit Nõukogude Liidu vastu.

Inglise ja Prantsuse poliitikameeste salakaval plaan seisis selles, et anda Hitlerile mõista, et NSV Liidul ei ole liitlasi, et NSV Liit on täiesti üksinda jäetud ning et Hitler võib NSV Liidule kallale tungida, kartmata Inglismaa ja Prantsusmaa vastuseismist. Seda inglise ja prantsuse imperialistide sõnamurdlikku poliitikat toetasid täielikult Ameerika Ühendriikide imperialistid.

Nõukogude valitsus sai inglise ja prantsuse imperialistide plaanidest õigel ajal aru ning paljastas need kogu maailma ees. Nõukogude Liit ei lasknud end kasutada nende poolt, kes armastavad võõraste kätega tuld süüdata.

Nagu seda inglise ja prantsuse imperialistid taotlesid, sattusidki läbirääkimised Inglismaa ja Prantsusmaa ning Nõukogude Liidu vahel ummikusse. Oli ilmne, et Inglismaa ja Prantsusmaa valitsejad nende riikide huvidest hoolimata, üldise julgeoleku ja rahu huvidest hoolimata ei kavatsegi Nõukogude Liiduga koos töötada. Loomulikult tegi Nõukogude valitsus sellest vajalikud järeldused. Kui Saksamaa 1939. aasta augustis tegi NSV Liidule ettepaneku sõlmida mittekallaletungi-leping, võttis Nõukogude valitsus selle ettepaneku vastu.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus kindlustasid sellega meie maale poolteiseks aastaks rahu ja võimaluse ette valmistada oma jõude vastulöögi andmiseks vaenlasele. See oli kindlaks võiduks Nõukogude Liidule ja kaotuseks fašistlikule Saksamaale.

3. TEISE MAAILMASÕJA ALGUS

Saksa fašistlikud röövvallutajad alustavad sõda. Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa valitsevate ringkondade Nõukogude-vastane poliitika, mida nad teostasid rahvahulkade tahtmise vastu ja nende eluliste huvide kahjuks, lõppes täieliku läbikukkumisega. Inglismaa ja Prantsusmaa valitsejad põletasid sõrmed oma Nõukogude-vastase mänguga, kuritegeliku «mittevahelesegamise» poliitikaga ja agressorite ergutamisega. Teiste maade hulgas tuli Prantsusmaal ja Inglismaal vastu võtta saksa fašistide sõjamasina esimesi hoope. Prantsuse ja inglise rahval, samuti aga ka teiste maade rahvastel tuli kallilt maksta oma valitsuste rahvavastase poliitika eest.

1. septembril 1939. aastal tungis Saksamaa kallale Poolale. Inglismaa ja Prantsusmaa valitsused kuulutasid Saksamaale sõja. Algas Teine maailmasõda.

Poola sõjavägi ei pidanud vastu Saksa fašistlike vägede löögile. Tööliste ja talupoegade rõhumisele ning ukrainlaste, valgevenelaste ja teiste mittepoola rahvuste orjastamisele rajatud Poola kodanlik riik varises kokku.

Vallutanud Poola maad, liikus Saksa fašistlik sõjavägi kiiresti ida poole. Ta ruttas vallutama Lääne-Ukrainat ja Lääne-Valgevenet, et omandada seega kõige soodsamaid

positsioone tulevaseks sõjaks Nõukogude Liidu vastu. Nõukogude valitsus ei võinud jätta hätta meie lihaseid vendi — ukrainlasi ja valgevenelasi. Kõrgema Ülemjuhatuse käsul läksid Nõukogude väed 1939. aasta septembris üle piiri ja võtsid oma kaitse alla Lääne-Valgevene ning Lääne-Ukraina elanikkonna elu ja varanduse.

Nõukogude armee vabastas Lääne-Ukraina ja Lääne-Valgevene. Lääne-Ukraina ja Lääne-Valgevene rahvakoosolekud võtsid üksmeelselt vastu otsuse astuda Nõukogude Liidu koosseisu. Teostusid ukraina ja valgevene rahva põlised unistused ühendada nende maad taas ühtseteks riikideks.

Nõukogude valitsus teadis, et varem või hiljem tungib hitlerlik Saksamaa kallale NSV Liidule. Seepärast nägi ta oma tähtsamat ülesannet selles, et luua tugev barjäär (takistus, tõke) Saksa vägede idasse liikumise vastu.

Nähes oma plaanide nurjumist Lääne-Ukrainas ja Lääne-Valgevenes, püüdsid hitlerlased kanda kinnitada Soomes, Leedus, Lätis ja Eestis ning muuta need maad NSV Liidule kallaletungimise baasideks.

Soome valitsevad ringkonnad, kes olid tollal võimul, astusid oma kasuahnete klassihuvide kasuks ja soome rahva rahvuslike huvide kahjuks sobingusse fašistliku Saksamaaga, hiljem aga — 1940. aasta sügisel — koguni nõustusid lubama oma territooriumile Saksa sõjavägesid. Valmistudes sõjaks NSV Liidu vastu, sai Soome valitsus samaaegselt Inglismaalt, Prantsusmaalt ja Ameerika Ühendriikidest relvastust ja muid sõjamaterjale. Soome valitsevate ringkondade vaenulik tegevus lõi suure ohu NSV Liidu loodepiiridele, eelkõige Leningradile. Nõukogude Liitu tungimiseks valmisolevad Soome väed seisid kõigest 32 kilomeetri kaugusel Leningradist. Tagasi lükanud Nõukogude Liidu sõbraliku ettepaneku vastastikuse abistamise pakti sõlmimise kohta, mobiliseeris Soome valitsus oma väed. 1939. aasta novembris organiseeris ta meie piiril rea provokatsioone. Nõukogude rahva kannatus lõppes. Vastuseks Soome vägede provokatsioonilisele tegevusele alustasid Nõukogude armee väeosad pealetungi. Saksa, inglise ja prantsuse sõjatehnikaga relvastatud Soome armee löödi puruks.

1940. aasta märtsis kirjutati alla rahulepingule Nõukogude Liidu ja Soome vahel. Riigipiir nihutati Leningradi juurest kaugemale. Nõukogude Liidu koosseisu tuli Karjala maakitsus. See suurendas tunduvalt Leningradi julgeolekut ja etendas hiljem tähtsat osa Nõukogude Liidu kaitses hitlerliku Saksamaa vastu.

Seoses Saksamaa agressiooni ähvardusega sõlmis Nõukogude Liit 1939. aastal lepingud kolme Balti riigiga — Läti, Leedu ja Eestiga, mis nägid ette Eesti, Läti ja Leedu territooriumile Nõukogude armee garnisonide paigutamise, Nõukogude lennuväljade organiseerimise ja sõjalaevastiku baaside rajamise. Nõukogude väed astusid nende Balti riikide pinnale, et kindlustada nende julgeolekut. Kuid Läti, Leedu ja Eesti kodanlikud valitsused säilitasid sidemed imperialistidega ja sõlmisid oma rahvaste seljataga salalepinguid, mis olid suunatud NSV Liidu ja oma maade rahvuslike huvide vastu.

Vastuseks sellele kukutasid rahvahulgad Leedus, Lätis ja Eestis 1940. aasta suvel kodanlikud valitsused ja panid kehtima nõukogude võimu. Tekkisid Läti, Leedu ja Eesti nõukogude sotsialistlikud vabariigid, kes astusid vabatahtlikult Nõukogude Liidu koosseisu.

Samal ajal saavutas Nõukogude valitsus Bessaraabia tagasiandmise meie riigile. 1918. aastal, kasutades noore Nõukogude riigi nõrkust, haarasid Rumeenia mõisnikud Bessaraabia oma võimusesse. 1940. aastal nõudis Nõukogude valitsus Rumeenialt otsustavalt õigluse taastamist ja Bessaraabia tagasiandmist. Rumeenia võttis selle Nõukogude Liidu ettepaneku vastu.

See kõik parandas tunduvalt meie maa strateegilist seisundit. Nõukogude Liit tugevdas väsimatult oma julgeolekut.

Sõda Euroopas. Sõda, mis algas ühelt poolt Inglismaa ja Prantsusmaa ning teiselt poolt Saksamaa vahel, oli väga imeliku iseloomuga. Hitlerlik Saksamaa kogus jõudu, et anda lööki Prantsusmaale ja Inglismaale. Kuid Inglismaa ja Prantsusmaa valitsused ei valmistunudki hitlerlike vägede tagasilöömiseks. Selle asemel jätkasid nad endiselt Nõukogude-vastaseid intriige, lootes ikka veel Saksa agressiooni NSV Liidu vastu suunata.

Euroopa riikide rahvahulgad vihkasid saksa röövvallutajaid ja olid valmis vaenlasele otsustavat vastupanu avaldama. Kuid võimul olev kodanlus reetis rahvuslikud huvid ega lasknud rahval organiseerida vastulööki okupantidele. Ta vaatas hitlerlikule okupatsioonile (võõra maa-ala vallutamine sõjajõududega) kui «väiksemale pahele» võrreldes sellega, et rahvas võib üles tõusta nii saksa orjastajate kui ka oma «kodumaiste» reetjate vastu. Kodanlus aitas sakslastel kehtestada Euroopas verise terrori ja vägivallarežiimi.

Kasutades Euroopa riikide kodanluse tegevusetust ja otsest reetmist, tungisid Saksa väed 1940. aasta aprillis Taanisse ja Norrasse. Taani valitsus loobus vastupanust fašistlikele röövvallutajaile. Olles Hitleri agendiks, läks endine Norra sõjaminister Quisling koos teiste norra rahva reetjatega avalikult sakslaste teenistusse.

Kuu aega hiljem, 1940. aasta mais, tungisid Saksa fašistlikud väed Belgiasse ja Hollandisse, kelle valitsused samuti lõpetasid võitluse hitlerliku Saksamaa sissetungi vastu.

Prantsuse valitsuses istusid samuti reeturid ja kapitulandid, kes olid valmis vastupanuta alistuma. Prantsuse valitsus võitles mitte hitlerlaste, vaid kommunistide — Prantsusmaa parimate poegade vastu. Ta jättis Prantsusmaa kaitsetuks vaenlase kallaletungi ees ja loobus juba Prantsuse sõjaväe esimeste lüüasaamiste järel igasugusest võitlusest. Prantsuse valitsus andis ilma võitluseta vaenlase kätte Pariisi, lõpetas 1940. aasta juunis võitluse ja võttis tingimusteta vastu fašistliku Saksamaa poolt dikteeritud häbistavad kapitulatsioonitingimused.

Vallutanud Lääne-Euroopa, hakkasid sakslased teostama õhurünnakuid Londonile ja teistele Inglismaa linnadele. Inglismaa sõjaline seisukord oli väga raske. Prantsusmaa langemise ja Inglise väeosade purukslöömise järel Dunkerque'i all (Prantsusmaal) oli Inglismaal tunda kõige vajalikuma relvastuse teravat puudust. Kuid hitlerlikud väed ei julgenud tungida Briti saartele. Nad ei riskinud seda ainult sellepärast, et nende tagalas asus Nõukogude Liit.

Teiste riikide imperialistide abil valmistasid hitlerlased

ette kallaletungi NSV Liidule. Nad taotlesid maailmavalitsemist ja püüdsid eelkõige hävitada Nõukogude sotsialistlikku riiki, kes on kõigi rahvaste demokraatlike vabaduste ustavaks ja kindlaks kaitsjaks.

LÜHIKOKKUVÕTE

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon pani aluse maailma kapitalismi hukkumisele. Maailm lõhenes kaheks süsteemiks — sotsialistlikuks ja kapitalistlikuks. Sellest lõhenemisest peale kasvavad sotsialismi jõud pidevalt, kuna kapitalismi alussambad hakkavad üha rohkem vankuma.

Pärast Esimest maailmasõda ja Oktoobrirevolutsiooni muutusid majanduskriisid kapitalistlikes maades sagedamateks ja laastavamateks; teravnesid ja süvenesid kõik kapitalismi vastuolud: vastuolud proletariaadi ja kodanluse vahel, imperialistlike riikide ning asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste vahel, imperialistlike riikide eneste vahel.

Kaks erinevat poliitikat avalduvad rahvusvahelistes küsimustes. Nõukogude sotsialistlikule riigile on võõrad anastuslikud eesmärgid. Ta kaitseb vankumatult rahu rahvaste vahel. Kapitalistlikud riigid teostavad võõraste maade vallutamise ja teiste rahvaste orjastamise poliitikat. Kogu Nõukogude Liidu ajaloo kestel on nad püüdnud kõigi abinõudega hävitada või vähemalt nõrgestada maailma esimest sotsialistlikku riiki.

Sõjaoht kasvas eriti ühenduses kahe sõjakolde tekkimisega: Idas ja Läänes. Hitlerlik Saksamaa ja imperialistlik Jaapan teostasid avalikku agressiivset poliitikat, süüdates uue maailmasõja tulikahju.

Nõukogude Liit võitles otsustavalt Teise maailmasõja ärahoidmise ja fašistlike agressorite ohjeldamise eest kollektiivse julgeoleku organiseerimise teel. Vastandlikult NSV Liidule aitasid Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa imperialistid igati kaasa fašistlikele agressoritele. Ameerika imperialistid aitasid imperialistlikul Saksamaal uuesti jalule seada oma sõjalist võimsust, andsid hitlerlike röövvallutajate kätte relvad. Ameerika Ühend-

riikide, Inglismaa ja Prantsusmaa valitsevad ringkonnad püüdsid suunata fašistlikku agressiooni Nõukogude Liidu vastu.

Ameerika, Inglismaa ja Prantsusmaa imperialistide kuritegelik poliitika võimaldas fašistlikel agressoritel valla päästa Teise maailmasõja. Alanud Teise maailmasõja tingimustes kindlustas NSV Liit väsimatult oma julgeolekut.

ÜHEKSAS PEATÜKK

Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda

1. SÕJA ESIMENE PERIOOD

Fašistliku Saksamaa reetlik kallaletung NSV Liidule. Aastail 1940—1941 vallutasid hitlerlased Taani, Norra, Hollandi, Belgia, Prantsusmaa, tungisid Balkanile, Jugoslaaviasse, Kreekasse. Pärast seda, kui tunduv osa Euroopast oli sattunud saksa fašistide kanna alla, hakkas hitlerlik Saksamaa intensiivselt ette valmistama sõda Nõukogude Liidu vastu. Saksa fašistid taotlesid juba ammu suure sotsialistliku riigi hävitamist, tema rahvaste alistamist ning sotsialismimaa rikkuste vallutamist. Fašistide arvestuste järgi pidi sõda Nõukogude Liidu vastu rajama teed Saksa imperialismi maailmavalitsemisele.

1941. aasta 22. juunil tungis fašistlik Saksamaa reetlikult, sõda kuulutamata, Nõukogude Liidule kallale. Koos Saksamaaga astusid Nõukogude Liidu vastu välja Itaalia, Ungari, Rumeenia ja Soome; Saksamaad abistasid ka Bulgaaria ja Hispaania.

Rahulik ülesehitustöö Nõukogude Liidus katkes. Algas nõukogude rahva vabastusliku isamaasõja ajajärk saksa röövvallutajate vastu; see sõda oli kõige raskem kõigist sõdadest, mis meie kodumaa kunagi on üle elanud.

See sõda algas Nõukogude vägedele ebasoodsais tingimustes. Fašistlikul Saksamaal oli sõja esimesel perioodil rida eeliseid. Ta tungis Nõukogude Liidule ootamatult kallale, olles mobiliseerinud oma väed juba täies ulatuses. 170 hambuni relvastatud Saksa diviisi oli juba enne sõda koondatud Nõukogude Liidu piirile, kuna Nõukogude Liit vajas

teatavat aega, et mobiliseerida oma vägesid. Saksa fašistlik armee oli Euroopas kaks aastat sõdinud ja omandanud kaasaegse sõjapidamise kogemused, kuna Nõukogude vägedel ei olnud veel ega saanudki olla selliseid kogemusi.

Fašistlikul Saksamaal oli tanke ja lennukeid rohkem kui meie maal. Mitte üksnes Saksamaa, vaid peaaegu kogu Lääne-Euroopa tööstus töötas sõja jaoks ja varustas fašistlikke jõuke relvadega. Peale selle Türgi, Rootsi ja mõned teised riigid, kes olid kuulutanud end «mittesõdivaiks», abistasid tegelikult fašistlikku Saksamaad, varustades teda sõjatööstusele vajalike toorainete ja materjalidega.

Kallaletung meie maale toimus sel momendil, kui NSV Liidu kaitsetööstus oli uue sõjatehnika massilisele tootmisele alles üle minemas. Sellepärast ei olnud Nõukogude armeel küllaldasel hulgal sõjatehnikat. Kallaletungi ootamatuse tõttu ei olnud meie armee täielikult mobiliseeritud.

Meie maa oli ebasoodsas olukorras veel selletõttu, et Saksamaa vastu polnud siis Euroopas teist rinnet. See võimaldas fašistidel paisata kogu oma võimsa armee Nõukogude Liidu vastu. Ühtlasi hoidis fašistliku Saksamaa liitlane — imperialistlik Jaapan — sõja esimestest päevadest alates meie Kaug-Ida piiridel miljonilise Kvantungi armee, kes oli täiesti valmis Nõukogude Liidule kallale tungima. Nõukogude Liit oli seetõttu sunnitud hoidma suure hulga oma vägedest Kaug-Idas.

Reetliku ja ootamatu kallaletungi tagajärjel läks Saksa fašistlikul armeel korda vallutada sõja algperioodil üsna suure osa meie maa territooriumist, suuri tööstuskeskusi, rikkaid põllumajanduslikke rajoone. Tal läks korda läbi murda meie maa niisuguste eluliselt tähtsate keskuste juurde nagu Leningrad, Moskva, Rostov, jõuda Volgani ja Kaukaasia mäeahelikuni. Meie maa oli uskumatult rasketes tingimustes, tema seisukord oli raske, võib öelda, meeleheitlik. Vaenlase ülekaalukate jõudude survel oli Nõukogude armee sunnitud taanduma, jätma maha meie maa külasid ja linnu. Sellel meie maale raskel ajal näitasid nõukogude rahvas ja armee üles ennenägematut vastupidavust, mehisust, suurt patriotismi. Vaata-

mata äärmiselt ebasoodsatele tingimustele, mis olid sõja algperioodil välja kujunenud, andis Nõukogude armee rasketes ja visades lahingutes vaenlasele võimsaid hoope, kurnas ta välja, hävitas tema elavjõudu ja tehnikat, ajas nurja fašistliku Saksamaa plaanid pidada «välksõda» Nõukogude Liidu vastu.

Suure Isamaasõja eesmärgid ja iseloom. Meie maale pealesunnitud sõja tõttu astus nõukogude rahvas võitlusse elu ja surma peale oma salakavala ja õela vaenlasega — Saksa fašismiga. Saksa fašistid seadsid endale eesmärgiks vallutada meie maa, tehased ja vabrikud, võtta nõukogude rahvalt kõik tema suured saavutused ja hävitada meie sotsialistliku riigi. Nad tahtsid taastada meie maal mõisnike ja kapitalistide võimu, hävitada nõukogude rahvaste rahvusliku kultuuri ja muuta nad orjadeks. Suur hädaoht ähvardas meie kodumaad. «Kaalul on seega Nõukogude riigi elu või surm, NSV Liidu rahvaste elu või surm, see — kas Nõukogude Liidu rahvad jäävad vabaks või langevad orjusse,» ütles J. V. Stalin raadiokõnes nõukogude rahvale 3. juulil 1941. a.

Kommunistliku partei üleskutsel alustas kogu nõukogude rahvas püha, vabastavat Isamaasõda saksa fašistlike röövvallutajate vastu.

Nõukogude patriootide südameis lõi lõkkele suur viha. Vankumatut otsust asuda kaitsma oma armastatud sotsialistlikku kodumaad ja nõukogude rahva viha jultunud vaenlase vastu väljendas kujukalt poeet V. Lebedev-Kumatš sõnadega:

Nüüd virgu, piirideta maa,
ja söösta heitlusse,
fašiste jõugud tumedad
sa väära põrmusse.

Me viha püha, õiglane,
kee lainena sa nüüd;
eks kostnud kogu rahvale
ju sõjasarve hüüd.

Nõukogude rahvas, uskudes oma võimsatesse jõududesse ja partei juhtimisse, oli kindlalt veendunud, et hitlerlik Saksamaa purustatakse, nagu omal ajal löödi puruks teised meie maale tunginud röövvallutajad.

Surmaheitluses fašistliku Saksamaa vastu kaitses nõukogude rahvas oma vabadust ja sõltumatust, maailma kõige eesrindlikumat korda — nõukogude sotsialistlikku ühiskondlikku ja riiklikku korda, kus esmakordselt ajaloos on kaotatud inimese ekspluateerimine ja rõhumine inimese poolt. Rahvas kaitses oma maad, kõiki oma tööga loodud rikkusi, kaitses Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni saavutusi, sotsialismi saavutusi.

Nõukogude rahvas seadis endale eesmärgiks selles sõjas mitte ainult kaitsta sotsialistlikku kodumaad, vaid aidata ka kõigil fašistliku ikke all ägavatel Euroopa rahvastel saavutada vabanemine. Seepärast ei võinudki nõukogude rahvas jääda alanud sõjas üksinda. «Meie võitlus oma isamaa vabaduse eest liitub Euroopa ja Ameerika rahvaste võitlusega nende iseseisvuse ja demokraatlike vabaduste eest. See kujuneb rahvaste ühiseks rindeks, kes kaitsevad oma vabadust orjastamise ja orjastamisohu vastu Hitleri fašistlike armeede poolt.»[1]

Hitlerlased lootsid, et neil õnnestub luua Nõukogude Liidu vastu kapitalistlike riikide üldine koalitsioon (liit) ning sinna kaasa tõmmata Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa. Kuid nad eksisid oma arvestustes. Kapitalistliku ühisrinde asemel, mida taheti suunata Nõukogude Liidu vastu, kujunes välja Hitleri-vastane koalitsioon. 1941. aasta juulis sõlmis Inglismaa NSV Liiduga kokkuleppe ühise tegevuse kohta sõjas Saksamaa vastu. Hiljem (1942. aasta juunis) kirjutasid Ameerika Ühendriigid ja NSV Liit alla kokkuleppele vastastikuse abistamise kohta sõjas Saksamaa vastu.

Fašistliku Saksamaa poolt Nõukogude Liidu vastu peetava «välksõja» plaanide nurjumine ja tingimuste loomine põhjaliku murrangu saavutamiseks Suure Isamaasõja käigus. Sõda oli raskeks katsumuseks meie rahvale ning pani nõukogude ühiskondliku ja riikliku korra jõu ja eluvõime tõsisele proovile. Fašistlik Saksamaa, alustades sõda Nõukogude Liidu vastu, lootis saavutada kiire võidu «välkkiire» pealetungimisega. Kasutades ära pealetungi ootamatust ja olles tankide, lennukite ja muu sõjatehnika

[1] J. Stalin, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast, Tallinn, 1954, lk. 29.

hulga poolest ülekaalus, arendas täielikult mobiliseeritud ja sõjapidamise kogemusi omav fašistlik armee sõja esimestel kuudel suurt pealetungi. Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus, olles teadlikud meie kodumaad ähvardava ohu suurusest ja vastutusest, mida nad kannavad rahva ees meie maa saatuse pärast, võtsid tarvitusele kõik abinõud, et organiseerida vastulööki vaenlasele, ajada nurja «välksõja» plaanid ja valmistada ette tingimused tema täielikuks purustamiseks. Partei oli fašistlike röövvallutajate vastu peetava üldrahvaliku võitluse innustaja ja organiseerija ning suunas kõik meie maa jõud ja vahendid vaenlase purustamise ülesande lahendamiseks. Partei mobiliseeris töölisklassi, talurahva ja intelligentsi ennastsalgavale raskuste võitmisele ning saatis rohkem kui poolteist miljonit oma paremat poega tegevarmeesse.

Selleks, et kiiresti mobiliseerida rahva kõik jõud võitlusse vaenlase vastu, võttis NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium, partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsus vastu otsuse Riikliku Kaitsekomitee loomise kohta, kelle kätte koondati kogu võim riigis. J. V. Stalin nimetati Riikliku Kaitsekomitee esimeheks. Riikliku Kaitsekomitee koosseisu kuulusid N. A. Bulganin, K. J. Vorošilov, L. M. Kaganovitš, G. M. Malenkov, A. I. Mikojan ja V. M. Molotov.

Partei Keskkomitee saatis sõjalisele tööle niisugused partei ja valitsuse väljapaistvad tegelased nagu N. A. Bulganin, A. A. Ždanov, N. S. Hruštšov, A. S. Štšerbakov ja Keskkomitee teisi liikmeid. Paljud liiduvabariikide kommunistlike parteide, keskkomiteede ja oblastikomiteede sekretärid saadeti samuti sõjalisele tööle rinnete ja armeede sõjanõukogude liikmetena.

Partei juhtimisel korraldati kiiresti ja otsustavalt ümber meie maa rahvamajandus ning kõigi partei, riiklike ja ühiskondlike organisatsioonide töö vastavalt sõjaaja nõuetele, rinde vajaduste rahuldamiseks. Rinne ja tagala muutusid ühtseks ja lahutamatuks sõjaleeriks. Nõukogude rahvas koondus veel tihedamini kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse ümber.

Nõukogude kord oli nõukogude patriotismi, nõukogude inimeste piiritu kodumaa-armastuse ja meie maa kõigi rahvaste vennaliku koostöö peamiseks allikaks. Sotsialist-

liku isamaa kaitsmine tema vaenlaste eest muutus Nõukogude Liidu iga kodaniku südameasjaks ja pühaks kohuseks. Nõukogude armee sõdurid kaitsesid mehiselt iga jalatäit Nõukogude maad ning võitlesid viimse veretilgani meie linnade ja külade eest, näidates üles meie rahvale omast julgust, algatusvõimet ja taibukust.

Vaenlase tagalasse jäänud nõukogude inimesed alustasid partisanisõda röövvallutajate vastu, lõid okupantidele ja nende käsilastele väljakannatamatud tingimused, jälitasid ja hävitasid neid ning ajasid nurja nende üritusi.

Kogu nõukogude rahvas andis igakülgset abi Nõukogude armeele, täiendas intensiivselt tema ridu. Tuhanded ja tuhanded töölised, kolhoosnikud ja teenistujad esitasid avaldusi, milles nad palusid, et neid viivitamatult saadetaks rindele — tegevarmee ridadesse.

Sõja rasketes tingimustes suutsid partei ja valitsus tööstuse kiiresti ümber korraldada sõjatoodangu tootmiseks. Vaenlase poolt ajutiselt okupeeritud piirkondades toodeti enne sõda 33 protsenti kogu meie maa tööstustoodangust. Niisama palju toodangut andsid enne sõda ka tehased, mis olid rindelähedases piirkonnas. On arusaadav, et rea meie maa rajoonide vallutamine vaenlase poolt asetas meie rahvamajanduse raskesse olukorda. Kuid Nõukogude riik sai neist raskustest jagu. Valitsus organiseeris tööstusettevõtete üleviimise vaenlase poolt ohustatud piirkondadest kaugele tagalasse ning seal, uutes kohtades, hakkasid nad rindele toodangut andma. Kunagi pole ühelgi maal tööstuse ümberpaigutamine võtnud nii hiiglasuurt ulatust, nagu see oli meie maal 1941. aastal. Rindelähedasest piirkonnast evakueeriti lühikese aja jooksul kaugele tagalasse üle 1300 suurkäitise. Ainuüksi raudteed mööda veeti ida poole ligi poolteist miljonit vagunit evakueeritud varandusega. Keerukas sõjaolukorras näitasid meie töölised, teenistujad, insenerid ja tehnikud üles erakordset organiseeritust ja ennenägematut töökangelaslikkust selle ülesande lahendamisel.

Nõukogude riik leidis eneses küllaldaselt jõudusid ja ressursse mitte üksnes evakueeritud ettevõtete kiireks käikulaskmiseks, vaid ka uute tööstusettevõtete, peamiselt rasketööstuse tehaste kiirendatud ülesehitamiseks.

Meie maa idarajoonides, kus juba sõjaeelsete viisaastakute vältel oli rajatud võimas metallurgia- ja masinaehitusbaas, arenes sõja päevil uute kõrgahjude, elektrijaamade, söekaevanduste ja sõjatehaste suur ehitustöö. Sõja ajal ehitati ja lasti käiku sellised tehased, nagu Tšeljabinski metallurgiatehas, Põhja-Uraali magneesiumitehas, Norilski niklitehas, Siberi alumiiniumitehas, Uraali turbiinitehas ja palju teisi.

Nõukogude Liit sõdis ja ehitas, kusjuures ta ehitas erakordselt kiire, sõjaaegse tempoga. Tšeljabinski toruvaltsimistehas ehitati viie kuuga, Magnitogorski tehase kuues kõrgahi — kaheksa kuuga, kõrgahi Tšussovoi tehases — seitsme kuuga, kuna tavaliselt kulus selleks ära poolteist kuni kaks aastat. Taigas kerkisid üles terved tööstusasulad. Talve raskeis tingimustes püstitati uusi tehasehooneid. Uraal muutus nõukogude relva peamiseks sepikojaks, meie kaitsetööstuse peamiseks baasiks.

Sõjaaja raskusi ja puudusi mehiselt ületades töötasid töölised, kolhoosnikud ja haritlased kõigis meie maa rajoonides ennenägematu ennastsalgavusega, et anda rindele kõike vajalikku. Rindele läinud meeste asemele asusid naised ja alaealised. Lühikese ajaga õppisid nad ära uue elukutse ja muutusid oma ala meistriteks.

Raskeid ülesandeid lahendasid tol ajal ka põllumajanduse alal töötajad. Seetõttu, et meie käest võeti ajutiselt ära Ukraina ja teiste piirkondade viljakad põllud, langes sõjaväe ja riigi toiduainetega ning tööstuse toorainetega varustamise kogu raskus meie idarajoonidele. Nende rajoonide kolhoosnikud said väga hästi aru oma kohustustest kodumaa ees. Nad püüdsid igati anda sõjaväele ja riigile võimalikult rohkem toiduaineid ning õppisid edukalt kasvatama uusi põllukultuure.

Säästmata jõudu ja hoolimata ajast töötasid neil ärevatel päevadel tehaste ja kolhoosipõldude töötajad, kõigist rahvustest ning igasuguse kutse- ja erialaga inimesed. Töötajad Nõukogude tagalas töötasid ööd kui päevad, et kindlustada vaenlase purustamist. «Rinne nõuab — saab tehtud!» ütlesid nõukogude inimesed.

Nõukogude inimesed hoolitsesid kõigiti Nõukogude armee sõdurite eest, kes olid asunud rinnaga kaitsma

kodumaad, nende perekondade eest. Kohe sõja algusest peale hakkasid kaitsefondi laekuma vabatahtlikud rahalised annetused tööliste, talupoegade ja haritlaste käest. 1941. aasta sügisel organiseerisid töötajad soojade riietuseesemete kogumise Nõukogude armee jaoks.

Peamiseks ülesandeks, mis sõja algperioodi rasketes tingimustes meie riigi ees seisis, oli see, et ajada nurja «välksõja» fašistlikud plaanid, peatada hitlerlike jõukude edasiliikumine, tekitada vaenlasele maksimaalseid kaotusi ja valmistada ette tingimusi, et üle minna vastupealetungile. «Välksõja» plaanide nurjaajamine tähendas seda, et vaenlaselt on vaja ära võtta need eelised, mida temale oli andnud pealetungi ootamatus.

Arusaadav, et tähtsamaks abinõuks, mille Nõukogude riik fašistlike «välksõja» plaanide nurjaajamiseks tarvitusele võttis, oli armee uute täienduste ettevalmistamine, väljaõpetamine ja moodsa sõjatehnikaga varustamine.

Nõukogude armee, kurnates vaenlase elavjõudu ja hävitades tema tehnikat, peatas vaenlase meie kaitseposit-sioonidel ja suutis sellega võita aega, mida oli vaja meie jõudude mobiliseerimiseks. Vastupidiselt vaenlase arvestusele võttis sõda pikaajalise sõja iseloomu. Fašistide plaanid läksid nurja.

Oma moraalselt vaimult oli meie armee vaenlase armeest võrratult kõrgemal. Nõukogude sõjamehed võitlesid säästmata jõudu ja elu. Sotsialistliku kodumaa kaitsmise ülev eesmärk, usk meie õiglase võitluse võidusse tekitasid nende hulgas massilise kangelaslikkuse. Lahingute tules karastusid ja tugevnesid tublid nõukogude sõdurid ja komandörid, lendurid, suurtükiväelased, miinipildurid, tankistid, jalaväelased ja meremehed. Rikastudes kaasaegse sõjapidamise kogemustega, muutusid nad tõsiseks ähvarduseks Saksa armeele.

Nõukogude armee ja sõjalaevastiku parimatele üksustele ja väekoondistele andis valitsus ülesnäidatud julguse ja vapruse, kõrge meisterlikkuse ning juhtkonna ülesannete eeskujuliku täitmise eest kaardiväe nimetuse. Kaardiväelase nimetus on kõrge ja austav. Kaardiväelane — see on parim nõukogude sõdur, ta on eeskujuks kõigile nõukogude sõduritele.

Sõja esimesel perioodil, 1941. aasta juunist kuni 1942. aasta sügiseni, arenesid eriti visad võitlused Nõukogude linnade Odessa, Sevastoopoli, Leningradi ja Stalingradi pärast, milledele rahvas õigustatult andis kangelaslinnade nimetuse. 69 päeva kestis Odessa kangelaslik kaitsmine. 250 päeva tõrjusid nõukogude sõdurid tagasi vaenlase vägede rünnakuid Sevastoopoli juures; tema müüride all hukkus sadu tuhandeid hitlerlasi. Alles 1942. aasta juulis jätsid Nõukogude väeosad juhtkonna käsul selle linna maha.

1941. aasta septembris jõudsid sakslased Leningradi alla ja lõikasid läbi selle ühendusteed kogu maaga. Saksa röövvallutajad püüdsid Leningradi linna kaitsjate vastupanu murda nälja ja blokaadiga, õhurünnakute ja suurtükitulega ning linna vallutada. Kuid kõik need katsed nurjusid. Vaprad Nõukogude väed kaitsesid linna kogu Leningradi töötajate toetusel kangelaslikult. Kogu riik abistas Leningradi kangelaslikku kaitsmist ja valmistas ette sakslaste purustamist selle kuulsusrikka linna müüride all.

1941. aasta oktoobris algasid ägedad lahingud Moskva lähistel. Saksa väejuhatus paiskas siia ligikaudu 35 diviisi ning püüdis iga hinna eest meie kodumaa pealinna ümber piirata ja vallutada. Algas kangelaslik Moskva kaitsmine.

Riikliku Kaitsekomitee otsusega kuulutati välja piiramisseisukord Moskvas alates 20. oktoobrist 1941. Moskva töötajad astusid kommunistlikesse töölispataljonidesse ja rahvaväe diviisidesse ning läksid rindele. Moskva parteiorganisatsioon saatis nendesse allüksustesse kümneid tuhandeid kommuniste. Pealinna kommunistid olid suure linna kaitsjate esiridades. 500 000 moskvalast läks kaitsepositsioone ehitama ja püstitas pealinna ümber tankitõkkeid, dotte (püsivaid tulistuspunkte) ja muid selletaolisi ehitisi.

Meie väeosad kaitsesid visalt Nõukogude pealinna Saksa fašistlike vägede ägedate rünnakute eest. Moskva lähistel toimusid pingerikkad lahingud, fašistlike pommilennukite rühmad ründasid linna mitu korda päevas.

Hoolimata sellest, et vaenlane seisis Moskva väravate

juures, toimus 6. novembril 1941, nagu tavaliselt, Moskva Töörahva Saadikute Nõukogu ja pealinna partei- ning ühiskondlike organisatsioonide ühine pidulik koosolek, mis oli pühendatud Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 24. aastapäevale. Oma kõnes pidulikul koosolekul kutsus J. V. Stalin kogu nõukogude rahvast veel energilisemalt toetama armeed ja laevastikku ning töötama ennastsalgavalt, et hävitada saksa röövvallutajad. Teisel päeval toimus Punasel väljakul Nõukogude armee väeosade paraad.

Täites partei ja valitsuse üleskutseid, võitlesid meie kuulsusrikkad sõjamehed kangelaslikult Nõukogude pealinna pärast.

Meie vägede visad ja kangelaslikud võitlused Moskva all pidurdasid Saksa fašistlike armeede survet ja võimaldasid Nõukogude väejuhatusel koguda jõude vaenlasele võimsa löögi andmiseks.

Meie vägede ennenägematu vastupidavus võimaldas vaenlase ülekaalukaid jõude peatada, tagas võimaluse koondada Moskva rajooni suuri väeüksusi, kes pidid vaenlasele vastulöögi andma.

6. detsembril 1941 andsid Nõukogude väed vaenlasele võimsa löögi, mis oli fašistidele täiesti ootamatu. Esmakordselt Teise maailmasõja jooksul sai saksa fašistlik armee sellise võimsa vastulöögi. Saksa fašistlikud väed ei pidanud vastu Nõukogude vägede survele ja hakkasid taganema, jättes maha sõjatehnikat. Algas Nõukogude armee vastupealetung. Nõukogude väed jätkasid purustatud Saksa väekoondiste kihutamist läände ja läksid talve jooksul kohati rohkem kui 400 kilomeetrit edasi. Vaenlasest puhastati täielikult Moskva ja Tuula oblast ning osa teistest oblastitest, üle 60 linna, 11 000 asustatud punkti.

Lahing Moskva pärast ja sellele järgnev Nõukogude armee võimas vastupealetung andsid tunnistust meie riigi võimsate jõudude mobiliseerimisest.

Moskva ümberpiiramise ja vallutamise hitlerlik plaan nurjus, ning ühes sellega varisesid lõplikult kokku fašistide lootused «välksõjale» Nõukogude Liidu vastu. «Välksõja» plaani nurjumine tähendas, et fašistid olid täielikult kaotanud ühe oma eelistest, mis neil oli sõja alguses, s. o.

äkilisuse ja ootamatuse momendi. Nüüd hakkas sõja saatust otsustama see asjaolu, kelle poolel on tugevam tagala, armee moraal kõrgem, rohkem diviise ja nende parem kvaliteet, kummal sõdivate poolte armeedest on parem relvastus ja kumma juhtival koosseisul on kõrgemad organisaatorlikud võimed.

Sakslaste purustamine Moskva all oli otsustavaks sündmuseks Suure Isamaasõja esimesel aastal ja saksa röövvallutajate esimeseks suureks lüüasaamiseks Teises maailmasõjas. Sakslased pasundasid üle kogu maailma, et nende armee olevat võitmatu. Nõukogude armee võit Moskva all oli suure rahvusvahelise tähtsusega. Kogu maailma rahvad veendusid kujukalt selles, et saksa fašistlik armee ei ole võitmatu, et vaatamata ebasoodsatele tingimustele, mis olid sõja algul välja kujunenud, suutis Nõukogude armee tekitada hitlerlikele vägedele esimese suure lüüasaamise, purustades need Moskva all. Selle kuulsusrikka võidu mõjul sai Euroopa orjastatud rahvaste võitlus fašismi vastu uut hoogu. Saksa röövvallutajate purustamine Moskva all näitas nõukogude sõjakunsti üleolekut vaenlase sõjakunstist.

2. PÕHJALIK MURRANG SUURE ISAMAASÕJA KÄIGUS

Sakslaste uue pealetungi nurjumine. Nõukogude vägede võit Stalingradi all. Saksa fašistlik armee pidas nõukogude rahva vastu alatut hävitussõda. Hitlerlased, kel polnud südametunnistust ega au, kutsusid avalikult üles hävitama suurt vene rahvast ja meie maa teisi rahvaid. Nende poolt vallutatud Nõukogude maa-aladel panid nad toime ennenägematult metsikuid tegusid. Saksa fašistid purustasid meie linnu ja külasid, tapsid tuhandeid süütuid rahulikke elanikke — naisi, lapsi ja rauku. Fašistlikud inimsööjad katsid nende poolt okupeeritud Nõukogude territooriumi hirmsate surmalaagritega, kuhu aeti kümneid tuhandeid sõjavange ja rahulikke elanikke. Seal näljutati neid, lasti maha, põletati elusalt ahjudes või hävitati «hingevõtjates». Saksa fašistid panid toime metsikuid tegusid ja vägivallaakte Poola, Tšehhoslovakkia ja teiste Euroopa maade rahvaste kallal. Ainüüksi Majdaneki

ja Oswiecimi kontsentratsioonilaagrites hävitasid saksa fašistid rohkem kui viis ja pool miljonit inimest. Sadu tuhandeid NSV Liidu kodanikke küüditati Saksamaale sunnitööle.

Hitlerlased lootsid, et nende vägivallateod ja metsikused sunnivad nõukogude inimesi alistuma fašistlikule korrale. Kuid hitlerlike inimsööjate metsikused õhutasid nõukogude inimeste südametes veel rohkem püha viha saksa okupantide vastu.

Tuhanded töölised, talupojad, raugad, noormehed ja neiud läksid partisanisalkadesse, et oma tegevusega abistada Nõukogude vägesid ja kätte maksta alatuile röövvallutajaile. Nõukogude sõdurid õppisid saksa fašistlikke röövvallutajaid tõeliselt vihkama ning jõudsid arusaamisele, et ilma selleta ei saa võita vaenlast. Nad läksid lahingusse loosungiga: «Ei mingit halastust saksa röövvallutajate vastu!»

1942. aastal oli üsna suur osa Nõukogude territooriumist veel hitlerlike okupantide kanna all. Moskva all sai Saksa fašistlik armee ränga löögi, kuid ta oli veel tugev. Hitlerlik Saksamaa paiskas Nõukogude—Saksa rindele kõik oma reservid ja oma liitlaste väed, sest Lääne-Euroopas puudus endiselt teine rinne sakslaste vastu. Esimeses maailmasõjas, kui Euroopas oli olemas teine rinne, pani vaenlane Vene vägede vastu 127 diviisi. 1942. aastal aga, kui puudus teine rinne sakslaste vastu, paiskas Saksamaa meie vägede vastu 240 diviisi.

Miks ei olnud sel ajal teist rinnet ja kes pidi selle avama?

Sõlminud liidu NSV Liiduga, kohustusid Inglismaa ja Ameerika Ühendriikide valitsus saatma oma vägesid Lääne-Euroopasse ja avama seega teise rinde sakslaste vastu 1942. aastal. Kuid Inglismaa ja Ameerika Ühendriikide valitsevad ringkonnad viivitasid igati teise rinde avamisega Euroopas, sest nad ei tahtnud Saksa fašismi täielikult purustada. Lähtudes oma kitsastest omakasupüüdlikest eesmärkidest, tahtsid nad ainult kõrvaldada Saksamaad kui ohtlikku konkurenti maailmaturul. Ühtlasi tahtsid nad, et Nõukogude Liit nõrgeneks. Nad lootsid, et Saksamaa ja Nõukogude Liit vastastikuses võitluses teine-

teist välja kurnavad ning et Nõukogude Liit kaotab hulgaks ajaks oma tähtsuse kui suur ja võimas riik ning langeb sõltuvusse Ameerika Ühendriikidest ja Inglismaast. Senaator Truman, kes hiljem sai Ameerika Ühendriikide presidendiks, kirjutas ajalehes «New York Times» 24. juunil 1941. aastal: «Kui me näeme, et võidab Saksamaa, siis tuleb meil Venemaad aidata, kui aga võit kaldub Venemaa poole, siis tuleb meil aidata Saksamaad. Ja niisiis, tapku nad neid võimalikult rohkem.»

Kasutades teise rinde puudumist Euroopas, alustas Saksa fašistlik väejuhatus 1942. aasta suvel uut pealetungi Nõukogude armee vastu. Kuid pärast lüüasaamist Moskva all ei suutnud vaenlane enam Nõukogude vägedele peale tungida kogu rindel. Saksa väejuhatus koondas hiiglasuured jõud ühte, nimelt edelapoolsesse rindelõiku.

Saavutanud jõudude ülekaalu selles rindelõigus, vallutasid Saksa fašistlikud väed Ukraina idaosa, jõudsid Voronežini, forsseerisid Doni jõe ja tungisid Kubanimaale. Sakslased kippusid Stalingradi juurde ja Kaukaasiasse. Nad lasksid lendu kuulujutu, et nende pealetungi peaeesmärgiks olevat Kaukaasia nafta vallutamine. Tegelikult ei olnud see nii. Nende peaeesmärk oli seesama, mis 1941. aastalgi, — Moskva vallutamine. Nüüd katsusid nad seda teha ainult teisel viisil: haarata ligipääsematu Moskva kaugelt idast, lõigata ta ära Volga ja Uraali tagalast ning anda siis löök Moskvale.

Seepärast on arusaadav, milline tohutu tähtsus oli võitlusel Stalingradi pärast. 1942. aasta augustis tungisid sakslased selle kangelaslinnani. Nad paiskasid siia parimad, väljavalitud, 36 diviisi suurused jõud ning lootsid linna korrapealt vallutada. Kuid see ei läinud neil korda. Septembri keskpaiku tungisid fašistid linna ja vihane võitlus puhkes tänavatel. Võideldi iga kvartali, iga maja, iga majakorra pärast. Nõukogude sõjamehed andsid tõotuse mitte anda vaenlasele Stalingradi: «Tõotame oma võitluslippude ees, kogu Nõukogudemaa ees, et me ei tee häbi vene rahva kuulsusele ja võitleme viimse võimaluseni.»

Koos sõjameestega asusid kodulinna kaitsele Stalingradi töötajad. Üle 75 000 stalingradlase astus sõjaväeosadesse ning rohkem kui 7500 stalingradlast võitles

rahvaväe ridades. Hoolimata lakkamatust ja ägedast pommitamisest,õhust ja suurtükkidest ei lahkunud Stalingradi traktoritehase ja teiste tehaste töölised töökohast, jätkasid tule all tankide ja suurtükkide tootmist, mis astusid otsekohe lahingusse ja tekitasid vaenlasele suuri kaotusi.

Nõukogude väejuhatus töötas välja ja viis ellu kuulsa plaani sakslaste purustamiseks Stalingradi all. See plaan nägi ette Saksa vägede kaitselahingutes väljakurnamist ja verest tühjaks laskmist, siis aga kogu nende Stalingradi peale suunatud löögirühma sissepiiramist ja hävitamist.

Stalingradi kangelaslik kaitsmine kurnas välja ning tegi jõuetuks vaenlase valikdiviisid ja valmistas ette tingimused nende täielikuks purustamiseks. Hitlerlaste laipadega olid kaetud linna lähised ja linnakvartalite varemed. Vaenlase jõud sulasid kokku. Sel ajal, kui kestsid ägedad võitlused linna tänavail, kogunesid Stalingradi piirkonda meie armee värsked väeosad, kes olid varustatud uue tehnikaga ja olid suutelised ikka veel tugevat vaenlast purustama.

Ükski teine riik ega ükski teine armee poleks suutnud vastu panna saksa fašistlike metsistunud jõukude pealetungile. Ainult Nõukogude riik ja tema kuulus armee olid võimelised niisugusele pealetungile vastu panema, ja mitte ainult vastu panema, vaid ka seda võitma. 19. novembril 1942 algas Nõukogude vägede ajalooline pealetung Stalingradi all. Selle pealetungi läbiviimiseks valmistas meie maa ette suured jõud. Nõukogude väeosad, kes valmistusid pealetungiks, olid varustatud moodsa sõjatehnikaga. Rinde läbimurdmiseks ja vaenlasele võimsaks pealetungimiseks oli meie armee käsutuses sel ajal suur suurtükivägi. Pealetungist võtsid osa võimsad tankikoondised ja õhujõud. Meie väeosad murdsid vaenlase rindest läbi ja piirasid sisse tema peajõud, mis koosnesid 22 diviisist. See oli fašistlikule väejuhatusele täiesti ootamatu. Tugev Saksa väerühmitus, kes püüdis väljastpoolt piiramisrõngast läbi murda, löödi täielikult puruks. Nõukogude väed surusid piiramisrõnga kokku ja hävitasid sakslaste peamise väerühmituse Stalingradi all. Sel ajal aga liikusid Nõukogude armee teised väeosad üha kaugemale lääne poole.

2. veebruaril 1943 oli suurejooneline Stalingradi operatsioon lõpule viidud. Nõukogude väed purustasid sakslaste 330-tuhandelise armee, kellest umbes üks kolmandik end vangi andis. Ühtaegu saadi tohutu hulk trofeesid. Suurim ajalooline lahing Stalingradi pärast lõppes Nõukogude vägede täieliku võiduga. See on kõige väljapaistvam võit sõdade ajaloos, nõukogude sõjakunsti triumf. Ajalugu ei tunne teist näidet sellisest suure hulga ja moodsa sõjatehnikaga rikkalikult varustatud vägede ümberpiiramisest ja täielikust purustamisest.

Suures lahingus Stalingradi pärast on nõukogude sõjamehed omandanud kustumatu kuulsuse. Sõna «Stalingrad» on muutunud sest ajast peale nõukogude rahva vapruse ja kangelaslikkuse sümboliks. Nõukogude rahvas on uhke oma võidu üle, mis saavutati Stalingradi all. See võit jääb ajalukku jäädavalt püsima. Teade Nõukogude armee suurest võidust Stalingradi all levis kiiresti üle kogu maailma, innustas kõigi maade ausaid inimesi ja ergutas neid veelgi otsustavamale võitlusele fašismi vastu.

Põhjaliku murrangu aasta sõja käigus. Stalingrad oli Saksa fašistliku armee loojanguks. Pärast Stalingradi all saadud lööki ei suutnud see armee enam toibuda. Lahinguga Stalingradi all algas põhjalik murrang Isamaasõja käigus. Saavutanud võidu Stalingradi all, alustas Nõukogude armee ulatuslikku pealetungi 1500 kilomeetri pikkusel rindel. Algas vaenlase hulgaline väljakihutamine Nõukogudemaalt.

1942.—1943. aasta talvel liikusid Nõukogude väed üksikutes rindelõikudes 600—700 kilomeetrit edasi, vabastades sajad Nõukogude linnad ja mitmed tuhanded külad. Saksa fašistlikud väed kaotasid tohutu hulga inimesi ja lahingutehnikat. Hitleri poolt Nõukogude—Saksa rindele paisatud Itaalia, Rumeenia ja Ungari väed löödi täielikult puruks. Nõukogude armee võttis sõjaoperatsioonide initsiatiivi kindlalt enda kätte ega lasknud seda enam käest kuni sõja lõpuni.

Sakslaste purustamisel Stalingradi all ja Nõukogude vägede pealetungil aastail 1942—1943 oli määratu suur rahvusvaheline tähtsus ning see oli kogu Teise maailmasõja pöördepunktiks. Võit Stalingradi all ergutas Euroopa

rahvaid ja etendas tohutut osa nende rahvusliku vabadusvõitluse tugevnemises. Nõukogude vägede võidud kutsusid esile raske kriisi fašistlikus leeris, millest see ei suutnudki enam välja rabelda.

1943. aasta suvel tegi Saksa sõjavägi viimase katse peale tungida Nõukogude rindel. Fašistlik väejuhatus lootis ümber piirata ja hävitada Kurski piirkonda koondatud Nõukogude väed, seejärel aga tungida uuesti Moskva peale. Nõukogude Relvastatud Jõudude Kõrgem Ülemjuhatus võttis tarvitusele kõik abinõud hitlerlike vägede võimaliku pealetungi puhuks. Nõukogude väed rajasid sellel rindelõigul võimsa ja ligipääsmatu kaitse.

Kui 1943. aasta 5. juulil Saksa väed alustasid tankide ja jalaväe suurte jõududega pealetungi, siis said nad hävitava vastulöögi. Kindel ja aegsasti ettevalmistatud Nõukogude kaitse osutus Saksa pealetungist tugevamaks. Saksa väejuhatuse plaan varises jällegi kokku.

Pärast seda, kui Nõukogude väeosad olid fašistlikud valikdiviisid Kurski all välja kurnanud ja jõuetuks teinud, murdsid nad vaenlase rindest läbi ja asusid ise pealetungile.

5. augustil 1943 vallutas Nõukogude armee Orjoli ja Belgorodi linnad. Meie kodumaa pealinnas Moskvas saluteeriti suurtükkide kogupaukudega meie vaprate vägede auks, kes olid vabastanud Orjoli ja Belgorodi. Sellest ajast peale hakati iga Nõukogude vägede suuremat võitu tähistama Kõrgema Ülemjuhataja käskkirjadega ja suurtükiväe saluutidega.

Kurski lahing etendas Isamaasõja käigus tähtsat osa. J. V. Stalin märkis: «Kui lahing Stalingradi all kuulutas ette Saksa fašistliku armee loojangut, siis lahing Kurski all viis ta katastroofi lävele!»[1]

Kurski lahing oli Nõukogude armee uue võimsa pealetungi alguseks. Nõukogude vägede löökide all varises sakslaste kaitse kokku mitmes suunas. Vaenlast ei päästnud ei jõed ega võimsad kindlustused. Forsseerinud Severnõi Donetsi, Desnaa ja teised jõed, sammusid Nõukogude väed ka üle sellise suure veesitõkke, nagu Dnepr, et minna edasi läände.

[1] J. Stalin, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast, Tallinn, 1954, lk. 194.

Nõukogude sõjamehed olid haaratud ühtsest soovist — kiiremini puhastada meie kodumaa vaenlastest ja vabastada nõukogude inimesed fašistlikust vangipõlvest. Selle nimel näitasid nad üles suurt vaprust ja kangelaslikkust. Tuhandetele sõjameestele anti Dnepri forsseerimise eest Nõukogude Liidu kangelase nimetus. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aastapäeva eelõhtul, 6. novembril 1943, vabastati Ukraina pealinn Kiiev.

Aasta jooksul, 1942. aasta novembrist 1943. aasta novembrini, vabastas Nõukogude armee ligi kaks kolmandikku vaenlase poolt ajutiselt vallutatud Nõukogudemaast. See aasta oli põhjaliku murrangu aastaks Isamaasõja käigus. Stalingradi lahing, sakslaste lõunarinde purustamine, Leningradi blokaadist läbimurdmine, fašistliku väerühmituse purukslöömine Kurski lahingus — need on Nõukogude armee kõige kuulsamad võidud sellel perioodil.

Partisaniliikumine. Sõja käigus kasvas üldrahvaliku vastupanu jõud ja organiseeritus saksa röövvallutajate vastu. Kommunistliku partei juhtimisel arenes vaenlase tagalas võimas partisaniliikumine.

Põrandaalused parteiorganisatsioonid tõmbasid vaenlase poolt vallutatud rajoonides Nõukogude elanikkonna laialdasi kihte kaasa vabadusvõitlusse. Kümned ja sajad tuhanded nõukogude inimesed astusid partisanide ridadesse. Väikesed partisanirühmad liitusid salkadeks, salgad aga kasvasid suurteks partisanikoondisteks, kes olid varustatud eesrindliku lahingutehnikaga. Valgevenemaal, Ukrainas, Brjanski metsades ja teistes kohtades võitsid partisanid vaenlase käest tagasi terved rajoonid ja moodustasid siin oma «partisanipiirkonnad», kuhu sakslased ei julgenud ninagi pista.

Partisanid andsid suurt abi Nõukogude vägedele. Tegutsedes aktiivselt sakslaste tagalas, purustasid partisanid nende liiklemisteid ning sildu ja lasksid raudteeronge kraavi, hävitasid sõjamoona- ja toiduaineteladusid ning tapsid fašistlikke ohvitsere ja nende käsilasi.

Partisanisalkade tegevus hakkas arenema eriti hoogsalt, kui algas Nõukogude vägede võimas pealetung. Partisanid vallutasid sildu ja ülekäigukohti, aidates Nõuko-

gude armee väeosadel ületada vesitõkkeid. Nad võtsid vaenlase käest ära üksikud strateegilised punktid ja hoidsid neid endi käes kuni pealetungivate Nõukogude väeosade lähenemiseni. Partisanid päästsid rahulikke Nõukogude kodanikke orjuse õudusest ja hävitamisest, vabastasid hitlerlaste käest Saksamaale küüditatavaid nõukogude inimesi, vabastasid nõukogude patrioote fašistlikust vangistusest ja andsid elanikkonnale tagasi sakslaste poolt röövitud vara. Partisanikoondised sooritasid aastail 1942—1943 ulatuslikke retki vaenlase kaugesse tagalasse, virgutasid seal rahvast võitlusele saksa röövvallutajate vastu ja andsid võimsaid lööke vaenlase ühendusteedele.

Suurt abi pealetungivale Nõukogude armeele andis «rööpasõda», mida arendasid partisanid ühtse plaani alusel. Partisanid lõid organiseeritult ja suures ulatuses reast välja okupantide poolt kasutatavad tähtsamad raudteeliinid. Nii vähenes partisanide julge tegevuse tagajärjel 1943. aasta augustis liiklemine vaenlase poolt vallutatud Valgevene raudteedel peaaegu poole võrra.

Üldrahvalik abi rindele. Partei-, nõukogude ja majandusorganite suure organiseeriva tegevuse ning tööliste, talupoegade ja haritlaste ennastsalgava töö tagajärjel oli meie maal loodud võimas sõjamajandus. Meie tööstusettevõtete töö paranes, tugevnes töödistsipliin, inimesed muutusid distsiplineeritumateks ja õppisid töötama vastavalt sõjaaja nõuetele. Olles teadlikud oma kohustustest kodumaa ees, töötasid nad väsimatult, andes rindele üha suuremat abi.

1943. aastal ei seisnud nõukogude rahva ees enam niisuguseid ülesandeid, nagu ettevõtete evakueerimine itta ja tööstuse ümberkohandamine relvastuse tootmisele. Nõukogude riigil oli nüüd korrastatud ja kiiresti kasvav sõjamajandus. Rahva kõik pingutused olid koondatud relvastuse, eriti tankide, lennukite, suurtükkide, iseliikuvate kahurite ja muude sõjatehnika liikide tootmise suurendamisele ja edasisele täiustamisele.

Nõukogude tööstuse eduka töö tulemusena likvideeriti nüüd see tankide, lennukite, miinipildujate arvuline ülekaal, mis oli vaenlasel sõja esimestel kuudel. Nõukogude armee ei tundnud enam puudust relvastuse, laskemoona

ja varustuse alal. Nõukogude armeed relvastati uute, veel täiuslikumate tankide, lennukite ja suurtükkidega.

Sotsialistlik põllumajandus võitis kõik raskused ning varustas armeed ja linnasid pidevalt toiduainetega ja töös-tust toorainetega.

Kangelaslikult töötasid Isamaasõja ajal nõukogude raudteelased. Rindelähedastel raudteedel, sageli vaenlase suurtükkide ja lennukite tule all, toimetasid nad kohale sõjavarustust Nõukogude vägedele, kes olid laiali pillatud 3000 kilomeetri pikkusel rindel. Ühtlasi transporteerisid raudteelased veoseid sisemaale, varustades linnu, tehaseid ja ehitusi kõige vajalikuga.

Kommunistliku partei poolt juhitud ja Nõukogude vägede võitudest vaimustatud Nõukogude Liidu töölised, talupojad ja intelligents tegid kõik, et aidata meie tublidel sõjameestel täita oma suurt ülesannet — täielikult purus-tada fašistlik armee. Tambovi kolhoosnikute algatusel algas rahasummade kogumine tankide ja lennukite ehita-miseks. Miljonid inimesed annetasid kaitsefondi raha, väärtasju ja riigilaenude obligatsioone. Nendest vabatahtlikest korjandustest saadud summadega ehitati lennukite eskadrille, tankikolonne, suurtükiväe relvastust, torpeedo-kaatreid ja allveelaevu.

Nii toetasid nõukogude inimesed tagalas oma ennast-salgava tööga ettevõtteis ja kolhoosides ning rinde iga-külgse abistamisega oma armee võidukat pealetungi.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus kandsid suurt hoolt rahvamajanduse taastamise eest Nõukogude armee poolt vabastatud piirkondades. 1943. aastal võtsid NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu ja ÜK(b)P Kesk-komitee vastu määruse «Edasilükkamatutest abinõudest majanduse taastamiseks Saksa okupatsioonist vabastatud piirkondades». Kogu meie maa hakkas abistama vabas-tatud piirkondade elanikkonda: seal taastati tehaseid, vab-rikuid, masina-traktorijaamu ja kolhoose, laialdaselt are-nes purustatud elamute taastamine ja uute elamute ehita-mine. Vabastatud piirkondade vennalikus, üldrahvalikus abistamises ilmnes kujukalt rahvaste sõpruse kindel jõud ja nõukogude inimeste patriotism.

3. FAŠISTLIKU SAKSAMAA JA IMPERIALISTLIKU JAAPANI PURUSTAMINE

Saksa röövvallutajate väljakihutamine Nõukogudemaa piiridest. Nõukogude väed andsid 1944. aastal Saksa fašistlikule armeele kümme purustavat lööki kogu Nõukogude—Saksa rinde ulatuses — põhjast lõunasse.

1944. aasta jaanuaris purustasid Nõukogude väed Saksa vägede tugeva grupeeringu, kes oli üle 900 päeva piiranud Leningradi, ja puhastasid vaenlasest Leningradi oblasti.

Erakordselt lühikese aja jooksul vabastati täielikult Paremkalda Ukraina. 1944. aasta märtsi lõpul ja aprilli algul jõudis Nõukogude armee Tšehhoslovakkia ja Rumeenia piirini.

Nõukogude väeosad murdsid läbi Saksa fašistlike vägede tugevad kindlustused Perekopi maakitsusel ja Kertši piirkonnas, jõudsid stepi avarusse ja lähenesid Sevastoopolile. Meie väed kihutasid 1944. aasta mais fašistid sellest linnast välja. Kogu Krimm vabastati vaenlasest.

1944. aasta suvel saavutasid Nõukogude väed otsustava võidu Karjala maakitsusel. 20. juunil vabastati Viiburi ja 29. juunil Petrozavodsk. Meie väed jõudsid Soome piirile.

Eriti võimas oli Nõukogude armee pealetung Valgevenemaal. Meie väeosad tungisid vaenlasele ootamatult kallale mitmest küljest, andes talle kõikjal purustavaid lööke. Rida vaenlase grupeeringuid piirati sisse ja hävitati. 3. juulil 1944 puhastati vaenlase vägedest Valgevene pealinn Minsk.

1944. aasta võidukate lahingute käigus kihutas Nõukogude armee saksa röövvallutajad välja Moldaavia, Eesti, Leedu ja Läti nõukogude vabariikide territooriumilt.

1944. aasta juulis viidi ligi 60 000 vangistatud saksa fašistlikku sõdurit oma kindralite ja ohvitseridega läbi Moskva tänavate. Nad tahtsid vallutada Nõukogude pealinna, kuid sattusid sinna sõjavangidena. Räbalais ja räpased fašistlikud sõdurid lonkisid läbi Moskva tänavate,

kuulutades oma rongkäiguga, et hitlerliku Saksamaa lõpp on lähedal.

1944. aasta oli Nõukogude armee otsustavate võitude aastaks, — aastaks, kus Nõukogudemaa täielikult vabastati saksa fašistlikest röövvallutajaist. Nõukogude riigi piir, mida hitlerlikud jõugud 22. juunil 1941 reetlikult rikkusid, oli 1944. aastal taastatud kogu ulatuses Mustast merest kuni Barentsi mereni.

Euroopa rahvaste vabastamine. Nõukogude väed ei saanud piirduda vaenlase sõjavägede väljakihutamisega meie kodumaa piiridest. Fašistlik armee meenutas haavatud kiskjat, kes roomas oma koopasse — Saksamaale — selleks, et parandada oma haavu. Kuid haavatud kiskja ei lakanud olemast ohtlik kiskja.

Nõukogude riik ei seadnud endale ülesandeks võõraste territooriumide vallutamist. Meie väed astusid rea riikide territooriumile sellepärast, et lüüa ikka veel ohtlik vaenlane lõplikult puruks ja aidata poolakatel, tšehhidel ja teistel Lääne-Euroopa rahvastel, kes olid meiega liidus, heita endalt saksa fašistide ike.

Nõukogude armee löögid Saksa fašistlike jõukude pihta vapustasid verist «uut korda», mille hitlerlased olid Euroopa maades kehtima pannud. Fašistlik blokk hakkas lagunema. Enne teisi langes hitlerlikust sõjavankrist välja Itaalia. Mussolini fašistlik diktatuur kukutati ja Itaalia astus sõjast välja.

1944. aasta augustis langes Nõukogude armee võitude tagajärjel rivist välja Saksamaa liitlane — Rumeenia. Rumeenia tööliste relvastatud salgad kukutasid 23. augustil fašistliku valitsuse. Rumeenia rahvas võttis relvad kätte ja hakkas fašistliku Saksamaa vastu võitlema. 9. septembril, kui meie armee vaenlast purustades läks üle Bulgaaria piiri, puhkes seal rahva ülestõus. Bulgaaria rahvas läks otsustavale rünnakule fašismi vastu. 1944. aasta septembris pani Nõukogude vägede löökide all relvad maha Soome, kuulutades Saksamaale sõja. Ungari territooriumil saavutasid Nõukogude väed rea suuri võite ja puhastasid 1944. aasta lõpuks sakslastest suure osa Ungarist. Koos Nõukogude armeega võtsid ka ungari patrioodid oma maa vabastamisest osa.

Andes purustavaid lööke Saksamaale, jõudis Nõukogude armee Visla jõeni ja vabastas Poola, kelle rahvas oli kannatanud viis aastat hitlerlaste ränga rõhumise all. Poola väeosad koos meie armeega kihutasid vaenlase oma maa piiridest välja. Nõukogude väeosad läksid üle Rumeenia—Jugoslaavia piiri ja lõid puruks Saksa fašistlikud diviisid. Meie väed tegutsesid tihedas koostöös Jugoslaavia rahvavabastusarmeega. Ühisel jõul vabastasid nad Belgradi ja kihutasid sakslased Jugoslaaviast välja. Murdes teed läbi vaenlase sügava kaitsevööndi ja üle raskesti läbipääsetava Karpaatide metsase mäeaheliku, jõudis Nõukogude armee Tšehhoslovakkia territooriumile. Nõukogude sõjamehed aitasid Tšehhoslovakkia rahvastel oma maad fašistlikest röövvallutajaist puhastada. Tšehhoslovakkia vabastamise operatsioonidest võtsid osa Tšehhoslovakkia väeosad, mis olid formeeritud NSV Liidu territooriumil.

Kaugel põhjas ajasid Nõukogude väeosad sakslased Põhja-Soomest välja, läksid üle Norra piiri ja tõid vabaduse Põhja-Norra elanikkonnale.

Euroopa rahvad võtsid Nõukogude armeed vastu vabastaja-armeena, kes vabastas nad fašistlikust orjusest. Pealetungivate Nõukogude vägede lähenemisega tõusis kõikjal rahvaste eneste võimas vabadusliikumine. Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda liitus Euroopa rahvaste võitlusega oma vabaduse ja sõltumatuse eest.

Nõukogude vägede edusammud sundisid lõpuks Ameerika Ühendriike ja Inglismaad avama Euroopas teise rinde. Oli ilmne, et Nõukogude Liit võib üksinda lõplikult purustada fašistliku Saksamaa, vabastada kogu Lääne-Euroopa, sealhulgas ka Prantsusmaa. Ja alles pärast seda avasid Inglismaa ja Ameerika Ühendriigid 1944. aasta juunis, kolm aastat pärast hitlerliku Saksamaa kallaletungi NSV Liidule, Euroopas teise rinde, saates oma väed Prantsusmaa rannikul maale.

Kuid hoolimata teise rinde avamisest jäid Saksa fašistliku armee peajõud endiselt Nõukogude—Saksa rindele. Nõukogude armee kandis nagu ennegi oma õlgadel sõja peamist raskust.

Fašistliku Saksamaa purustamine. Andes fašistlikele jõukudele purustavaid lööke astusid meie väed 1944. aasta

lõpul Ida-Preisimaale, mis oli Saksa reaktsiooni peamiseks kantsiks ja kust olid saksa röövvallutajad mitme sajandi vältel teostanud oma röövretki teistesse maadesse.

1945. aasta jaanuaris ja veebruaris arendasid Nõukogude väed võimsat pealetungi Saksa sisemaale. Maailm polnud veel näinud säärast võimsat lööki. Nõukogude rahvas ei töötanud mitte asjata oma armee abistamiseks, varustades teda kõigega, mis oli vajalik vaenlase täielikuks purustamiseks.

Hitlerlased ei suutnud peatada meie vägede võimsat ja hoogsat pealetungi, mida Nõukogude väejuhatus osavalt juhtis. Samal ajal tungisid läänest peale Inglise-Ameerika väed. Nad läksid läbi Prantsusmaa, ületasid Reini jõe ja liikusid edasi ida poole, lähenedes Elbe jõele. Inglise-Ameerika väed ei kohanud oma teel kuigivõrd tõsist vastupanu, sest sakslaste peajõud sõdisid Nõukogude armee vastu.

Tuleb ütelda, et meiega liidus olevates maades olid võimul niisugused riigitegelased, kes ei mõelnudki sellele, kuidas hitlerlasi kiiremini purustada, vaid sellest, et fašistlikke vägesid ja nende relvastust säilitada. Nad haudusid plaane, kuidas hitlerlikke vägesid Nõukogude armee vastu ära kasutada. Nagu sai teatavaks 1954. aastal avaldatud materjalidest, andis Inglise peaminister Churchill juba enne sõja lõppu Inglise feldmarssal Montgomeryle käsu, milles räägiti, et on vaja hoolikalt kokku koguda saksa relvad, et neid oleks võimalik uuesti kätte anda hitlerlikele sõduritele juhul, kui venelaste pealetung peaks jätkuma.

Need teated, mis avaldati Churchilli sõjaaegse tegevuse kohta, kutsusid esile pahameele kogu maailma rahvaste, sealhulgas ka inglise rahva hulgas. Mitmesuguste maade laiad ühiskondlikud ringkonnad nägid selles Churchilli tegevuses reetmist oma liitlase — Nõukogude Liidu — suhtes.

Kogu maailma rahvad teavad, et Nõukogude Liit etendas otsustavat osa sõjas hitlerliku Saksamaa vastu. Kommunistlikul parteil, Nõukogude valitsusel, meie maa rah-

vastel ei olnud sõjas teist eesmärki kui fašistliku Saksamaa täieliku purukslöömise eesmärk.

Kangelaslik võitlus, mida pidas nõukogude rahvas ja tema relvastatud jõud, kes kandsid sõja kogu raskust enda õlgadel, andis ühtlasi hindamatut abi meiega liidus olevatele maadele ja oli peamiseks sõjaliseks panuseks Hitlerivastase koalitsiooni võitlusse, mida ta pidas Euroopa rahvaste vabastamise eest. Nõukogude Liit on alati ausalt ja kohusetruult oma kohustusi täitnud ja täidab neid ka praegugi nii. Hästi on teada näiteks see fakt, et Nõukogude armee aitas oma liitlased välja äärmiselt raskest olukorrast, kui hitlerlikud väed 1944. aasta detsembris olid alustanud pealetungi Läänerindel Ardennide rajoonis, murdnud rindest läbi ja seadnud Inglise-Ameerika sõjaväe katastroofi ette. Sel ajal pöördus Churchill J. V. Stalini poole palvega, et Nõukogude väed alustaksid suurt pealetungi ja aitaksid sellega Inglise-Ameerika väed hädast välja. Vaatamata ebasoodsatele tingimustele otsustas Nõukogude vägede kõrgem ülemjuhatus kiiremini läbi viia suure pealetungi pikal rindel, Balti merest kuni Karpaatideni. Vaatamata sellele, et fašistlik väejuhatus paiskas suured jõud Läänest Itta, saavutas Nõukogude armee selles pealetungis suuri võite Ida-Preisimaal, Poolas, Sileesias ja teistes rajoonides. Sakslaste pealetung Läänerindel aeti nurja, liitlaste väed aga päästeti purukslöömisest.

Arendades oma pealetungi, jõudsid Nõukogude väed Saksamaa pealinna Berliini lähistele. Jäi veel anda viimne, otsustav löök vaenlasele, et saavutada peaeesmärk — hitlerliku Saksamaa täielik purustamine.

1945. aasta aprillis algas viimne tormijooks fašistlikule koopale, algas lahing Berliini pärast. See grandioosne lahing näitas kogu maailmale, milline hiiglaslik jõud on meie sotsialistlikul riigil. Kui Esimese maailmasõja ajal kuulus kogu tsaariarmee relvastusse 12 000 suurtükki, siis pani Nõukogude armee ainult lõpplahingus Berliini pärast välja üle 41 000 suurtüki ja miinipilduja.

2. mail vallutasid Nõukogude väed täielikult Saksamaa pealinna Berliini, heisates Berliini kohale võidulipu. Saksa riigipäeva hoonele kirjutasid Nõukogude sõdurid: «Me tulime siia, et Saksamaa meile ei tuleks.»

Ja mõni päev hiljem tunnistas fašistlik Saksamaa end võidetuks ja kapituleerus täielikult. 9. mail 1945 pühitses kogu nõukogude rahvas pidulikult võitu fašistliku Saksamaa üle.

Imperialistliku Jaapani purustamine. Imperialistlik Jaapan, nagu hitlerlik Saksamaagi, oli meie kodumaa ja kogu inimkonna õelaim vaenlane. Jaapan, nagu Saksamaagi, sepitses kogu maailma vallutamise hullumeelseid plaane.

Jaapani imperialistide kuritegelikes plaanides oli peamiseks ülesandeks agressioon Nõukogude Liidu vastu. Paljude aastate vältel hoidsid jaapani imperialistid oma parimaid vägesid Nõukogude Kaug-Ida piiridel ja ähvardasid meid alatasa sõjaga. Valmistudes vallutusretkeks NSV Liidu vastu, kavatsesid jaapani imperialistid hävitada nõukogude inimesi massiliselt, nakatades neid surmatoovate katku, koolera, siberi katku ja teiste haiguste pisikutega. 1942. aasta suvel ootasid jaapanlased Stalingradi langemist, et NSV Liidule kallale tungida. Silmas pidades Jaapani poolt ähvardavat ohtu, oli Nõukogude riik Isamaasõja kõigi nelja aasta jooksul sunnitud pidama Kaug-Idas suuri sõjalisi jõude. See oli kasulik fašistlikule Saksamaale. Isegi siis, kui Saksamaa seisis hukkumise äärel, ei katkestanud Jaapan oma vaenulikku tegevust NSV Liidu vastu.

Nõukogude Liit ei võinud pidada oma julgeolekut kindlustatuks niikaua, kui oli olemas kallaletungi oht imperialistliku Jaapani poolt. Kui Jaapani valitsus oli tagasi lükanud tingimusteta kapituleerimise nõudmise, mille olid esitanud meie liitlased — Ameerika Ühendriigid, Suurbritannia ja Hiina, siis pöördusid viimased Nõukogude valitsuse poole ettepanekuga osa võtta sõjast Jaapani agressiooni vastu. Olles ustav oma liitlaskohustusele, võttis Nõukogude valitsus selle ettepaneku vastu ja kuulutas Jaapanile sõja 9. augustil 1945.

Nõukogude vägede sõjaoperatsioonid Jaapani armee vastu toimusid hiiglasuurel, üle 4000 kilomeetri pikkusel rindel. Koos maavägede ja lennuväega võttis sõjategevusest osa Amuuri sõjalaevade flotill ja Vaikse ookeani sõjalaevastik. Võites jaapanlaste ägedat vastupanu ja purusta-

des nende poolt ehitatud kaitseliine, täitis Nõukogude armee edukalt väejuhatuse ülesandeid. Mõnel Nõukogude väeosal tuli rasketes tingimustes ületada mäeahelikke paduvihmade ajal. Kuid hoolimata sellest liikusid Nõukogude väed kiiresti edasi kõigis suundades. Lühikese ajaga purustasid nad Jaapani peamise löögijõu — Kvantungi armee, puhastasid jaapanlastest Mandžuuria, Lõuna-Sahalini, Dalni (Dairen) ja Port Arturi linna, samuti Kuriili saared.

Nõukogude Liidu astumine sõtta Jaapani vastu muutis otsustavalt Kaug-Idas valitsevat olukorda ja kindlustas rahu saabumise ka selles maakera osas. 2. septembril 1945. a. kapituleerus Jaapan tingimusteta. Nõukogude Liit oli saavutanud täieliku võidu fašistliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani üle. Meie maa vabanes Saksa kallaletungi ohust läänes ja Jaapani kallaletungi ohust idas. Kogu maailma rahvastele oli saabunud kauaoodatud rahu.

4. NÕUKOGUDE LIIDU VÕIDU ALLIKAD

Meie võidu tähtsus. Nõukogude Liit kandis oma õlgadel Teise maailmasõja peamist raskust ja etendas otsustavat osa fašistliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani purustamisel. Nõukogude Liidu võidul 1941.—1945. aasta sõjas on väga suur tähtsus meie maa ja kogu maailma rahvastele.

Nõukogude Liidu Relvastatud Jõud puhastasid Nõukogudemaa hitlerlikust rämpsust ja purustasid täielikult alatud röövvallutajad. Nõukogude rahvas päästis oma kodumaa vabaduse ja iseseisvuse, päästis Oktoobrirevolutsiooni suured saavutused ja kaitses maailma kõige eesrindlikumat korda, nõukogude korda.

Fašistlikud metslased viisid Euroopa rahvad hukkumise äärele. Okupeeritud maades hukkasid nad miljoneid inimesi ja hävitasid paljude sajandite kultuuri ning paljude inimpõlvede töö. Innustatud nõukogude rahva kangelaslikkusest, alustasid nende maade rahvad rahvuslikku vabadusvõitlust röövvallutajate vastu. Kuid nad ei suutnud oma jõududega endalt heita fašistliku Saksamaa iket.

Läände tungides tõi Nõukogude armee vabaduse Euroopa rahvastele.

Nõukogude sõjamehed osutusid selle suure vabastamismissiooni väärilisteks. Nad viisid auga Nõukogude lipu Moskvast ja Stalingradist Berliinini. Nõukogude armee vabastas Euroopa rahvad fašistlikest orjastajaist ja Ida-Aasia rahvad jaapani röövvallutajaist. Ta oli võitnud kõigi maade töörahva südamliku tänu ja palava armastuse. Nõukogude Liit päästis maailma rahvad fašistlikest rüüstajaist. See on tema suur teene inimkonna ajaloos.

Hitlerliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani võitmisega kindlustas Nõukogude Liit oma piiride julgeoleku nii läänes kui idas.

Sõja tagajärjel on paljud riigid katkestanud sidemed imperialismiga, on astunud rahvademokraatia ja sotsialismi teele ning kehtestanud sõbralikud suhted Nõukogude Liiduga.

Meie maa ja Poola vahel sõlmiti tihe liit, mis tegi lõpu vanadele vaenulikele suhetele, mis olid olnud mõlema maa vahel paljude sajandite vältel. Piiride küsimus NSV Liidu ja uue, rahvademokraatliku Poola vahel on lahendatud mõlema maa huvides sõbraliku lepinguga. Ukrainlaste, valgevenelaste ja leedulastega asustatud maad, mis kuulusid paljude aastate kestel vana imperialistliku Poola piiridesse, on nüüd meie maale tagasi antud.

Sõbralik leping rahvademokraatliku Tšehhoslovakkia vabariigiga lahendas Taga-Karpaadi Ukraina küsimuse. Taga-Karpaadi Ukraina töörahva hulkade tahtel ja Tšehhoslovakkia valitsuse nõusolekul kuulub Taga-Karpaadi Ukraina nüüd Nõukogude Liidu koosseisu. Seega on ukraina rahvas esmakordselt kogu oma ajaloo vältel ühendanud kõik oma maad ühtsesse riiki — Ukraina Nõukogude Sotsialistlikku Vabariiki.

Nõukogude ühiskondliku ja riikliku korra võit. Miljonid inimesed kõigis maades esitavad küsimuse: kuidas suutis Nõukogude Liit võita niisuguses raskes sõjas, kuidas suutis Nõukogude Liit võita hitlerliku Saksamaa, kelle käsutuses olid peaaegu kogu Euroopa ressursid ja jõud?

NSV Liidu võidu põhjusi tuleb otsida kõigepealt meie sotsialistliku ühiskondliku ja riikliku korra paremustest.

Oktoobrirevolutsiooni tulemusena tekkinud sotsialistlik kord andis meie rahvale ja meie armeele suure ja võitmatu jõu.

NSV Liidu vaenlased arvasid, et nõukogude kord ei pea vastu sõjale ja laguneb. Kuid nõukogude kord pidas edukalt vastu katsumusele sõjatules ning tõestas oma elujõulisust, võimsat jõudu ja vaieldamatuid paremusi kapitalistliku korraga võrreldes.

Sõda näitas, et nõukogude ühiskondlik kord on tõeliselt rahvalik kord, mis on välja kasvanud rahvast endast ja millel on rahva võimas toetus, et nõukogude ühiskondlik kord on parim ühiskonna organiseerimise vorm. Veel rohkem, sõda näitas, et nõukogude ühiskondlik kord on elujõulisem ja kindlam kui igasugune muu ühiskondlik kord.

Nõukogude ühiskonnas ei ole ekspluataatorlikke klasse, kes omakasu huvides on valmis müüma oma isamaa välismaa imperialistidele. Prantsuse suurkapitalistid ja pankurid reetsid Prantsusmaa Hitlerile. Meie maal polnud hitlerlastel kellelegi toetuda. Ekspluataatorlike klasside likvideerimine NSV Liidus tagas ajaloos ennenähtamatu kindla tagala, võimaldades mobiliseerida kõik ressursid rinde vajadusteks. Kogu meie rahvas — töölised, talupojad, haritlased kommunistliku partei juhtimisel — asus üksmeelselt võitlusse vaenlase vastu, asus kaitsma oma sotsialistlikku isamaad.

Isamaasõja aastad kinnitasid eriti ilmekalt, et riigi sotsialistliku industrialiseerimise poliitika oli õige. Parteil ja riigil läks korda luua materiaalne baas, mida oli vaja Isamaasõja pidamiseks. NSV Liidu industrialiseerimine, mis likvideeris meie maa tehnilise ja majandusliku mahajäämuse, etendas otsustavat osa nõukogude rahva saatuses ja päästis meie kodumaa orjastamisest vaenlase poolt.

Nõukogude Liidus ei olnud neid takistusi rahvamajanduse ümberkorraldamiseks, mis olid näiteks olemas Ameerika Ühendriikides ja Inglismaal. Seal kapitalistlikud ettevõtjad, saades sõjatellimusi, viivitasid ettevõtete ümberkorraldamisega, et selle eest valitsuselt rohkem raha välja kaubelda. Nõukogude riik ja kommunistlik partei,

toetudes ühiskondlikule sotsialistlikule omadusele ja majanduse plaanilisele juhtimisele, korraldasid tööstuse, transpordi ja põllumajanduse kiiresti ja organiseeritult ümber vastavalt sõjaaja nõuetele ning mobiliseerisid kõik riigi majanduslikud ressursid vaenlase purustamiseks.

Nõukogude tööstus tootis viimase kolme sõja-aasta jooksul iga aasta keskmiselt üle 30 000 tanki, iseliikuva suurtüki ja soomusauto; ligi 40 000 lennukit; ligi 120 000 mitmesuguse kaliibriga suurtükki; ligi 450 000 kerge- ja raskekuulipildujat; üle 3 miljoni vintpüssi; umbes 2 miljonit automaati; ligi 100 000 miinipildujat. Järjekindlalt oma toodangut suurendades rahuldasid meie tehased NSV Liidu Relvastatud Jõudude hiiglasuuri vajadusi sõjatehnika ja materjalide alal.

Hiiglasuured ülesanded langesid osaks nõukogude põllumajandusele. Fašistlike jõudude sissetungimise tagajärjel kaotasime me ajutiselt kõige tähtsamad põllumajanduslikud piirkonnad — Ukraina, Doni- ja Kubanimaa. Sellele vaatamata ei tundnud meie armee puudust toiduainetest, elanikkonda varustati toiduainetega ja tööstust tooraainetega. Sõja-aastad kinnitasid eriti, et meie partei suund põllumajanduse kollektiviseerimisele oli õige. Meie maa poleks suutnud lahendada seda ülirasket ülesannet, kui meil poleks olnud kolhoosikorda, kolhoosnikute ennastsalgavat tööd, nende kõrget poliitilist teadlikkust ja organiseeritust.

Nõukogude Liit osutus oma vaenlasest tugevamaks mitte ainult oma vägede meisterlikkuse ja võitlusvaimu poolest, vaid ka oma majanduse arenemise ja organiseerimise poolest. Samuti nagu Nõukogude armee saavutas halastamatus võitluses üks ühe vastu sõjalise võidu vaenlase üle, nõnda saavutasid ka Nõukogude tagala töötajad majandusliku võidu fašistliku Saksamaa ja ta käsilaste üle.

Paljud meie vaenlased, sealhulgas ka saksa fašistid, said oma nahal tunda Nõukogude riigi jõudu, said tunda töölisklassi ja talurahva liidu jõudu; see liit aga on meie riigi tugevuse ja võitmatuse alus.

Nõukogude riik on paljurahvuseline riik. Hitlerlased

lootsid, et juba pärast esimest tõsist lööki ja Nõukogude armee esimesi ebaõnnestumisi algab tülitsemine NSV Liidu rahvaste vahel ja meie paljurahvuseline riik laguneb. Mitte ainult fašistid, vaid ka paljud meisse pahatahtlikult suhtuvad isikud kodanlikust leerist kinnitasid alalõpmata, et Nõukogude paljurahvuseline riik on ebakindel, nad lootsid lahkhelidele Nõukogude Liidu rahvaste vahel ja ennustasid Nõukogude Liidu vältimatut lagunemist. Need vaenlaste lootused nurjusid.

Sõda näitas, et nõukogude riiklik kord on täiesti elujõuline, ja tõestas, et just Nõukogude Liit on paljurahvuselise riigi eeskujuks, sest rahvusküsimus on meil lahendatud paremini kui üheski teises riigis. Nõukogude korra jõud seisab sotsialistlike rahvaste sõpruses ja vennalikus koostöös. Isamaasõjas karastus ja tugevnes see rahvaste sõprus veelgi. Meie paljurahvuselise kodumaa kõik rahvad võitlesid vaenlase vastu ühtse perena.

Isamaasõjas saksa fašistlike röövvallutajate vastu ilmnes veel kord selgesti vene rahva kui kõigist Nõukogude Liidu võrdõiguslikest rahvastest kõige väljapaistvama rahva osatähtsus. J. V. Stalin ütles, et selles sõjas pälvis vene rahvas üldise tunnustuse kui juhtiv jõud kõigi meie maa rahvaste hulgas. Tal on selge mõistus, kindel iseloom ja kannatus.

Nõukogude rahvas usaldas piiritult oma valitsust, uskus kindlasti, et ta poliitika on õige ja et saavutatakse võit vaenlase üle, toetas kõigi jõududega parteid ja valitsust. See kindlustaski võidu hitlerliku Saksamaa üle.

Nõukogude rahva suur kangelastegu. Suure Isamaasõja päevil loobusid nõukogude inimesed paljust vajalikust ning olid teadlikult valmis tõsiseid ohvreid tooma ja puudust kannatama, et aga anda rohkem toodangut rindele. Sõja enneolematud raskused ei murdnud, vaid karastasid veel rohkem nõukogude rahva raudset tahet ja mehist meelt. Meie rahvas on õigusega võitnud endale kangelasliku rahva kuulsuse. Tuhanded nõukogude inimesed, keda on kasvatanud kommunistlik partei, võitsid oma kangelastegudega meie kodumaa nimel surematu kuulsuse. Lendurid Gastello, Talalihhin, Meresjev, Pokrõškin, Koževdub,

partisanid Zoja Kosmodemjanskaja, Liisa Tšaikina, kuulsad krasnodonlased, sõdur Aleksandr Matrossov ja tuhanded nendesarnased kangelased on kirjutanud oma nimed Suure Isamaasõja kroonikasse. Elustav nõukogude patriotism ja piiritu ustavus oma sotsialistlikule kodumaale olid nõukogude inimeste kangelastegude allikaks nii rindel kui ka tagalas.

Töölisklass andis kõik oma jõud selleks, et saavutada võit vaenlase üle. Ta suurendas lakkamatult väljalastava toodangu hulka, täiustas tootmistehnikat, tõstis ettevõtete tootmisvõimsust ning ehitas uusi tehaseid ja vabrikuid. Et Nõukogude armee sai üha rohkem relvastust võitluseks vaenlasega — see oli meie töölisklassi suur teene.

Sõja päevil arenes uue hooga sotsialistlik võistlus. Ettevõtete kollektiivid võitlesid paremate näitajate eest, et välja lasta võimalikult rohkem kõrgekvaliteedilist toodangut rinde jaoks. Suurt osa etendasid rindebrigaadid; nende brigaadide liikmed ei lahkunud tööpinkide juurest enne, kui ülesanne oli täidetud.

Nõukogude talurahvas näitas Isamaasõja ajal üles külaelu ajaloos enneolematult kõrget arusaamist üldrahvalikest huvidest. Ta pidas Isamaasõda saksa fašistlike röövvallutajate vastu oma südameasjaks, sõjaks oma elu ja vabaduse eest. Nõukogude talurahvas töötas ennastsalgavalt rinde abistamiseks.

Nõukogude intelligents aitas väga tõhusalt kaasa vaenlase purustamisele. Sõja-aastail rikastas ta nõukogude teadust, tehnikat ja kultuuri uute väljapaistvate saavutuste ja avastustega. Ta sammus julgesti novaatorluse teed ja aitas oma loova tööga nõukogude sõjameestel vaenlast purustada.

Jäädavalt on ajalukku läinud nõukogude naiste ja meie tubli noorsoo ennenägematud töökangelasteod. Nende õlgadel oli vabrikutes ja tehastes, kolhoosides ja sovhoosides tehtava töö peamine raskus. Nad näitasid, et nad on väärilised kaaslased oma isadele ja poegadele, meestele ja vendadele, kes kaitsesid kodumaad saksa fašistlike koletiste vastu.

Nõukogude relvastatud jõudude võit. Nõukogude armee pidas kangelaslikult vastu kõigile sõjaraskustele, purustas

täielikult meie vaenlaste armee ja tuli sõjast välja võitjana. Ta lõi puruks sellesama Saksa fašistliku armee, kes oli ära hirmutanud Euroopa riikide armeed.

Vaatamata äärmiselt ebasoodsatele, rasketele tingimustele, mis olid meie maa suhtes välja kujunenud sõja esimesel perioodil, kui meie armee oli sunnitud taganema, maha jätma meie linnu ja külasid, näitasid nõukogude rahvas ja armee üles kõrget patriotismi, mehisust, meelekindlust, nad oskasid fašistlikud «välksõja» plaanid nurja ajada, ja see andis võimaluse ette valmistada tingimusi selleks, et üle minna vastupealetungile ja vaenlane täielikult purustada.

Meie armee jõud seisis selles, et ta moraalne tase oli võrratult kõrgem Saksa fašistlike vägede moraalsest tasemest, sest nõukogude sõjamehed võitlesid oma kodumaa vabaduse, au ja sõltumatuse eest, õige ürituse eest, sakslased aga sõdisid võõraste maade vallutamise ja paljaksröövimise eesmärgil, teiste rahvaste orjastamise nimel. Isamaasõja õilis eesmärk tekitas Nõukogude vägedes kangelasi, kuna vallutuseesmärk, mille olid endale seadnud hitlerlased, tekitas Saksa armees mõrvareid ja röövleid.

Lahingute käigus näitas meie armee ja sõjalaevastiku isikuline koosseis üles kõrget sõjalist meisterlikkust, truudust sõjaväelase kohustusele ja piiritut ustavust oma kodumaale. Nõukogude väed kasutasid oskuslikult ära seda võimsat sõjatehnikat, mida rahvas neile oli andnud. Nad õppisid vaenlast kindlalt lööma, said oma ala meistriteks.

Nõukogude armee kujunes kõige karastatumaks, esmaklassiliseks tänapäeva armeeks, massilise kangelaslikkuse armeeks. Üle 7 miljoni nõukogude sõduri, madruse, ohvitseri ja kindrali autasustati Suure Isamaasõja ajal NSV Liidu ordenite ja medalitega. Ligi 11 000 nõukogude sõjamehele anti Nõukogude Liidu kangelase nimetus.

Sõjatules karastusid ja kasvasid kommunistliku partei juhtimisel Nõukogude väejuhid, kes viisid edukalt ellu Nõukogude Relvastatud Jõudude Kõrgema Ülemjuhatuse targad plaanid, millede eesmärgiks oli vaenlase purustamine.

Nõukogude armeele andis suurt abi meie partisanide ennastsalgav võitlus vaenlase tagalas. Partisanid ei and-

nud vaenlasele rahu ei päeval ega ööl, nad sundisid hitlerlasi tagala kaitseks rindelt ära tooma kümneid diviise. Meie tublid partisanid hävitasid sadu tuhandeid fašistlikke röövleid. Partisanid tegid oma tööd kartmatult, rasketes tingimustes, põranda all. Partisanisalkades oli rauku, naisi, meie noori, lapsi. Paljud neist andsid võitluses kodumaa eest kõige kallima, mis neil oli, — elu.

Kommunistlik partei organiseeris võidu vaenlase üle. Nõukogude Liidu Isamaasõda näitas, mida suudab korda saata rahvas, kes kaitseb oma vabadust ja iseseisvust ning oma suuri sotsialistlikke saavutusi. Veel kord, nagu kodusõja aastailgi, osutusid õigeks suure Lenini sõnad selle kohta, et rahvas, kes on võimu enda kätte võtnud, on võitmatu. «Ilalgi ei võideta seda rahvast,» ütles Lenin, «kelle töölised ja talupojad on oma enamuses mõistnud, ära tundnud ja näinud, et nad kaitsevad omaenda võimu, nõukogude võimu — töörahva võimu, et nad kaitsevad seda üritust, mille võit kindlustab neile ja nende lastele võimaluse kasutada kõiki kultuuri hüvesid, kogu inimtöö loomingut.»[1]

Nõukogude rahvas, kaitstes oma vabadust ja sõltumatust, oma rikkusi ja kultuuri, oli selleks otsustavaks jõuks, kes purustas vaenlase. Nõukogude rahva suurt võitu Isamaasõjas valmistas ette kommunistlik partei. Partei kindlustas meie maa õigeaegset ettevalmistamist aktiivsele kaitsele ja suunas kõik rahva jõupingutused röövvallutajate purustamisele.

Partei kasvatas nõukogude inimestes seda piiritut armastust ja ustavust sotsialistlikule kodumaale, mis innustas meie armee ja laevastiku sõjamehi, tagala töötajaid ja partisane kangelastegudele. Kommunistide suurepärased omadused — vaprus, julgus, kartmatus võitluses, valmisolek võidelda koos rahvaga meie kodumaa vaenlaste vastu — said kogu nõukogude rahvale omaseks.

Kommunistlik partei oli rinde ja tagala juhtivaks ja organiseerivaks jõuks. Ta juhtis võitlust rahvamajanduse ümberkorraldamise eest vastavalt sõjaaja nõuetele ja võimsat üldrahvalikku liikumist rinde abistamiseks. Partei organisatsioonid liitsid kindlalt ühte armee ridu, tugevda-

[1] V. I. Lenin, Teosed, 29. kd., Tallinn, 1954, lk. 292.

sid nõukogude sõjameeste moraali, nende vastupidavust ja pealetungihoogu. Kogu oma tööga kindlustasid partei organisatsioonid Nõukogude väejuhatuse käskude täitmist.

Kommunistlik partei oli nõukogude rahva juhtivaks ja suunavaks jõuks sõja päevil, nagu ta seda oli olnud ka rahuliku sotsialistliku ülesehitustöö aastail. J. V. Stalin ütles: «Isamaasõja päevil nägime parteid endi ees kui fašistlike röövvallutajate vastu peetava üldrahvaliku võitluse innustajat ja organiseerijat. Partei organiseeriv töö ühendas ja suunas ühise eesmärgi poole kõik nõukogude inimeste pingutused, allutades kõik meie jõud ja ressursid vaenlase purustamise ülesandele. Sõja jooksul on partei rahvaga veel enam kokku kasvanud, on end veel tihedamini sidunud töörahva laiade hulkadega.»[1]

Kommunistid sammusid nõukogude rahva esimestes ridades nii rindel kui ka tagalas. Nad olid kangelaslinnade vapra kaitse hingeks ja rahvaväe diviiside põhituumaks. Tagalas olid kommunistid tootmistöö eesrindlasteks, näidates oma eeskujuga, kuidas tuleb rinde vajaduste rahuldamiseks ennastsalgavalt töötada. Kommunistid olid partisanisalkade organiseerijad ja võitlejad.

Kommunistliku partei kogu tegevus, tema poliitika ja rahva praktiline juhtimine pandi kõige rangemale proovile Suure Isamaasõja käigus.

Kommunistliku partei jõud seisab tema tihedas sidemes rahvaga, töötavate hulkade piiritus ustavuses partei üritusele. Hoolimata suurtest kaotustest rindel täienesid sõja ajal meie partei read pidevalt; veel rohkem, partei read isegi kasvasid. Kui enne sõda oli partei ridades 3,8 miljonit liiget ja kandidaati, siis pärast sõda oli tema ridades 6,3 miljonit inimest. Parteisse astusid kõige kindlamad nõukogude sõjameeste hulgast, kes võitlesid vapralt rindel, paremad inimesed töölisklassi, kolhoositalurahva ja nõukogude intelligentsi hulgast, kes valmistasid tagalas ette võitu vaenlase üle. Partei kasv kõige raskematel aastatel, kus tuli fašismi vastu pidada võitlust elu ja surma peale, näitab kujukalt meie partei suurt moraalset ja polii-

[1] J. Stalin, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast, Tallinn, 1954, lk. 203—204.

tilist jõudu, tema lahutamatut sidet rahvaga, nõukogude rahva piiritut armastust partei vastu, suure Lenini poolt loodud kommunistliku partei kõrget ja vääramatut autoriteeti.

LÜHIKOKKUVÕTE

Fašistliku Saksamaa ja tema käsilaste sõda NSV Liidu vastu ohustas Nõukogude riigi olemasolu.

Reetliku kallaletungi tagajärjel läks Saksa fašistlikul armeel korda vallutada üsna suur osa Nõukogude Liidu territooriumist. Sõja esimesel perioodil oli meie maa äärmiselt raskes ja ohtlikus olukorras. Vaatamata ebasoodsatele tingimustele näitasid meie rahvas ja armee üles suurimat mehisust ja meelekindlust, nad leidsid jõudu selleks, et peatada vaenlane ja anda talle purustavaid vastulööke.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus mobiliseerisid kogu nõukogude rahva vaenlase purustamiseks. Tagala töötajad töötasid ennastsalgavalt rinde abistamiseks. Nõukogude armee kaitses iga jalatäit maad ja tekitas röövvallutajatele loendamatuid kaotusi.

Inglismaa ja Ameerika Ühendriikide imperialistid, lootes, et kurnav sõda nõrgendab meie sotsialistlikku riiki, venitasid meelega teise rinde avamist Euroopas.

1941. aasta lõpul purustati Saksa fašistlikud jõugud Moskva all. 1942. aasta lõpul ja 1943. aasta algul purustasid Nõukogude väed hitlerlasi Stalingradi all. See suurim ajalooline võit tekitas põhjaliku murrangu sõja käigus. 1943. aasta suvel purustasid Nõukogude väed Saksa fašistlikud väed Kurski all ja kihutasid neid kiiresti lääne poole.

1944. aasta sügiseks oli kogu Nõukogudemaa vabastatud saksa fašistlikest röövvallutajaist. Nõukogude armee vabastas Euroopa rahvad fašistlikust orjaikkest. 1945. aasta mais viisid meie väed fašistliku Saksamaa purustamise lõpule.

1945. aasta augustis astus Nõukogude Liit sõtta imperialistliku Jaapani vastu. Lühikese ajaga purustati Jaapani armee ja Jaapan kapituleerus.

Kommunistliku partei poolt juhitud nõukogude rahvas ja vapper Nõukogude armee kaitsesid meie kodumaa

vabadust ja sõltumatust ning päästsid Euroopa ja Aasia rahvad fašistliku orjastamise ohust. Teises maailmasõjas fašismi üle saavutatud võidu tulemusena kasvasid ja tugevnesid sotsialismi ja demokraatia jõud ning nõrgenesid imperialismi ja reaktsiooni positsioonid.

Nõukogude Liidu võit Suures Isamaasõjas tähendab nõukogude sotsialistliku ühiskondliku ja riikliku korra ning NSV Liidu relvastatud jõudude võitu.

Meie kuulsusrikas kommunistlik partei oli nõukogude rahva võidu innustajaks ja organiseerijaks Suures Isamaasõjas aastail 1941—1945.

KÜMNES PEATÜKK

Nõukogude Liit on rahu, demokraatia ja sotsialismi kants

1. MUUDATUSED RAHVUSVAHELISES OLUKORRAS PÄRAST TEIST MAAILMASÕDA

Rahvademokraatlike riikide kujunemine Euroopas ja Aasias. Teine maailmasõda vapustas põhjani paljude rahvaste ja riikide elu. Nõukogude sotsialistliku riigi ja vabadustarmastavate rahvaste võit Teises maailmasõjas muutis järsult kogu rahvusvahelist olukorda. Kõigepealt muutus jõudude vahekord kahe süsteemi — sotsialistliku ja kapitalistliku süsteemi vahel sotsialistliku süsteemi kasuks.

Kogu maailma imperialistid tahtsid hitlerliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani abiga hävitada või vähemalt nõrgestada suurt sotsialismimaad — Nõukogude Liitu, samuti maha suruda rahvusvahelist töölis- ja demokraatlikku liikumist. Kuid tänu nõukogude rahva kangelaslikule võitlusele ei läinud need arvestused täide.

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit väljus sõjast tugevana ja võimsana. Maailma esimese sotsialismimaa autoriteet ja tema mõju rahvusvahelisel areenil on piiritult kasvanud sellepärast, et Nõukogude Liit etendas peamist osa fašistliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani purustamisel.

Pärast Teist maailmasõda tuli kapitalismil rahvahulkade survel tublisti ruumi loovutada nii Läänes kui ka Idas; rahvademokraatlike revolutsioonide tulemusel on

rea Euroopa ja Aasia maade töörahvas võtnud oma saatuse enda kätte ning asunud sotsialismiteele. Kui Esimese maailmasõja tagajärjel toimus esimene läbimurre ühtsest imperialistlikust rindest ja maailma kapitalistlikust süsteemist lõi lahku Venemaa, siis pärast Teist maailmasõda on imperialistlikust ahelast välja langenud uued lülid.

Nõukogude Liidu Suures Isamaasõjas saavutatud ajaloolise võidu mõjul võttis Euroopa ja Aasia rahvaste rahvuslik vabadusliikumine veelgi laiema ulatuse. Poola, Tšehhoslovakkia, Ungari, Rumeenia, Bulgaaria, Jugoslaavia, Albaania rahvad on revolutsioonilisel teel hävitanud mõisnike ja kapitalistide võimu ning võtnud võimu enda kätte. Käesoleval ajal on kogu Euroopa umbes 600-miljonilisest elanikkonnast ligemale pool, see on pisut vähem kui 300 miljonit inimest, juba kindlalt asunud sotsialismi ülesehitamisele.

Ka Aasias toimusid suured muudatused. Aasia elanikkonda kuulub umbes 1 miljard 400 miljonit inimest. See on rohkem kui pool kogu maakera rahvastikust. Peaaegu pool sellest Aasia hiiglasuurest rahvastikust elab praegu rahvademokraatiamaades, kes on vabanenud koloniaalsest ja feodaalsest rõhumisest ning on seadnud endale sihiks sotsialismi ülesehitamise. Suurimaks sündmuseks oli hiina rahva ajalooline võit, kes teostas rahvarevolutsiooni, heitis endalt välismaise rõhumise ahelad, lõi Hiina Rahvavabariigi ja sammub nüüd sotsialismiteel.

Seega oli Teise maailmasõja tähtsamaks tulemuseks ülemaailmse kapitalistliku leeri ja ülemaailmse sotsialismining demokraatialeeri kujunemine. Sotsialismi- ja demokraatialeeri kuuluvad käesoleval ajal järgmised riigid: Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit, Hiina Rahvavabariik, Poola Rahvavabariik, Tšehhoslovakkia Vabariik, Saksa Demokraatlik Vabariik, Ungari Rahvavabariik, Rumeenia Rahvavabariik, Bulgaaria Rahvavabariik, Albaania Rahvavabariik, Korea Rahvademokraatlik Vabariik, Mongoolia Rahvavabariik, Vietnami Demokraatlik Vabariik. Sotsialismi- ja demokraatialeeri toetab kasvav ja tugevnev töölis- ja demokraatlik liikumine kapitalistlikes maades, asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste rahvusliku vabadusliikumise võimas tõus imperialistliku

rõhumise vastu, vabaduse ja sõltumatuse eest. See kõik näitab sotsialismi võimsat kasvu ja kapitalismi jõudude nõrgenemist.

«Külma sõja» poliitika ja selle tagajärjed. Seni kui kestis Teine maailmasõda, sammusid Saksamaa ja Jaapani vastu välja astunud riigid üheskoos. Kuid juba siis käsitasid nad sõja eesmärke ja maailma sõjajärgse korraldamise ülesandeid erinevalt.

Nõukogude rahvas ja teised vabadustarmastavad rahvad võitlesid selle eest, et täielikult purustada hitlerlik Saksamaa ja imperialistlik Jaapan, likvideerida fašism, taastada ja muuta tugevaks demokraatlik kord fašismi ohvriks langenud maades, mitte lubada uue sõja tekkimist ning tagada kestev rahulik koostöö rahvaste vahel.

Teistsuguseid eesmärke taotlesid imperialistid. Nad püüdsid Saksamaad ja Jaapanit ainult nõrgestada, et vabaneda nende võistlusest turgudel ja kõikjal maksma panna oma valitsev seisund. Ühtlasi lootsid kapitalistlike maade valitsevad ringkonnad, et Nõukogude Liit nõrgeneb ja jookseb kurnava sõja tagajärjel verest tühjaks, et ta kaotab oma tähtsuse suurriigina ning langeb sõltuvusse suurtest kapitalistlikest riikidest. Need arvestused aga ei pidanud paika.

Pärast Teise maailmasõja lõppu teravnesid riikide vahekorrad, kes varem olid liitlastena ühiselt võidelnud fašismi vastu. NSV Liit ja teised demokraatlikud maad võitlesid pärast hitlerliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani purustamist otsustavalt fašismi jäänuste likvideerimise, demokraatliku korra tugevdamise ja rahvastevahelise rahuliku koostöö eest. Kapitalistlike suurriikide tol ajal võimul olnud valitsevad ringkonnad aga hakkasid toetama fašismi jäänuseid, nurja ajama rahvastevahelist rahulikku koostööd ning ette valmistama uut sõda, et haarata võim enda kätte kogu maailmas. Sõjajärgsel perioodil arenes võitlus välispoliitika kahe vastandliku suuna vahel.

Nõukogude Liit, nagu kõik demokraatliku leeri maadki, kaitseb kindlalt ja julgelt rahvaste poolt kätte võidetud positsioone, taotles ja taotleb ka edaspidi nende positsioonide pidevat tugevdamist ja oma sotsialistliku ülesehitus-

töö jaoks rahulike tingimuste kindlustamist. Sotsialistlik leer on rahu- ja demokraatialeer, kelle välispoliitika on suunatud pinevuse vähendamisele rahvusvahelistes suhetes, rahvaste rahu ja julgeoleku säilitamisele ning kindlustamisele kogu maailmas.

Vastandlikult Nõukogude Liidu rahuarmastavale välispoliitilisele suunale seadsid imperialismimaade valitsevad klassid vastu oma agressiivse välispoliitilise suuna.

Imperialistid ei taha kuidagi leppida nende muudatustega, mis toimusid pärast Teist maailmasõda. Nad tahaksid kõiki maid, kes end kapitalismiahelaist lahti rebisid, tagasi tuua mõisnike ja kapitalistide võimu alla. Need meeleolud väljenduvad katsetes hirmutada rahvaid «rahvusvahelise kommunismi» näilise hädaohuga. Kapitalistlike maade valitsevad klassid püüavad juttudega «rahvusvahelisest kommunismist» hirmutada naiivseid inimesi. Nad ei taha mõista lihtsat tõde, et rahvad ise määravad kindlaks oma elulaadi, ise kehtestavad neile vajaliku valitsemisrežiimi.

Sõja abil loodavad imperialistid lahendada oma sisemised ja välised vastuolud, hävitada sotsialismi ja demokraatia ning muuta jõudude vahekorda rahvusvahelisel areenil enda kasuks.

Rahvusvahelise pinevuse teravnemist soodustas suurel määral umbusalduse ja kahtlustuse olukord, mille lõid mõned kapitalistlikud riigid, «külma sõja» olukord ja niinimetatud «jõupoliitika». «Külm sõda» on kodanlike riikide poliitika, kellede sihiks on kunstlikult luua rahvusvahelist pinevust, see on umbusalduse ja vastastikuse kahtlustuse poliitika riikidevahelistes vastastikustes suhetes. On selge, et selline poliitika võib varem või hiljem lõppeda sõjaga.

«Külm sõda» väljendus sõjapropagandas, millega tegelesid kõige sõjakamalt häälestatud inimesed Lääne maades.

Püüdes maha kiskuda Nõukogudemaa määratu suurt autoriteeti kogu maailma töötajate silmis, arendasid mõned kodanlikud poliitikategelased alatut Nõukogudevastast laimukampaaniat, hakkasid avalikult üles kutsuma sõjaks Nõukogude Liidu vastu. Nad püüdsid raadio kaudu, ajalehtedes, raamatutes ja ajakirjades hirmutada elanik-

konda näilise sõjaohuga NSV Liidu ja rahvademokraatiamaade poolt, laimasid Nõukogude Liitu, Hiina Rahvavabariiki, Euroopa rahvademokraatiamaid, töölis- ja demokraatlikku liikumist.

«Külm sõda» leidis oma kõige kujukama väljenduse relvastumise võidujooksus, mis viimastel aastatel võttis üha laiema ulatuse kapitalistlikes suurriikides, eriti aatomi- ja vesinikurelva tootmise alal. On täiesti loomulik, et see kõik häiris ja häirib ka edaspidi tõsiselt rahvaid rahu saatuse pärast. Vestluses «Pravda» kirjasaatjaga, mis on avaldatud 17. veebruaril 1951. aastal, ütles J. V. Stalin, et kapitalistlikes riikides on agressiivseid jõude, kes ihaldavad sõda. «Nad vajavad sõda ülikasumite saamiseks, teiste maade riisumiseks. Need on miljardärid ja miljonärid, kes suhtuvad sõjasse kui tuluartiklisse, mis annab kolossaalseid kasumeid.»[1]

Sõjaeelse viie aasta jooksul moodustasid ameerika imperialistide kasumid keskmiselt 6,2 miljardit dollarit aastas, kuue sõja-aasta kestel aga ulatus keskmine kasum aastas 21,5 miljardi dollarini. Sõjajärgseil aastail, seoses relvastumise võidujooksuga ja töörahva ekspluateerimise tugevdamisega, kasvasid monopolistide kasumid järsult. 1948. aastast 1952. aastani moodustasid kasumid aastas keskmiselt 37 miljardit dollarit. Samal ajal vähenevad järjest aga ameerika tööliste sissetulekud. Otsesed maksud Ameerika Ühendriikide elanikkonnalt kasvasid 1952. aastal, võrreldes sõjaeelse tasemega, üle 12 korra.

Kapitalistlike maade agressiivsed ringkonnad püüdsid visalt takistada rahvusvahelise pinevuse lõdvenemist. Nad kartsid, et rahvusvaheliste suhete paranemine teeb tarbetuks relvastuse võidujooksu, mis toob neile tohutuid kasumeid ja tekitab kunstliku koormatuse tööstuses. Kodanlikus ajakirjanduses avaldati tihti artikleid, milledes igati ülistati relvastumise võidujooksu, põhjendati «teoreetiliselt» sõjatööstuse hoogsa arendamise vajadust rahu ajal. Paljudes artiklites kirjutati avameelselt sellest, et relvastuse tootmine suurtes kogustes on kõige tulusam äri. Sõjatööstuse kunstliku paisutamise, riigieelarvest relvastumise

[1] Seltsimees J. V. Stalini jutuajamine «Pravda» kirjasaatjaga. Tallinn, 1951, lk. 7.

võidujooksuks hiiglasuurte summade eraldamise teel lootsid kapitalistlike monopolide ninamehed pidurdada majanduskriisi saabumist. Kaukamehed-imperialistid tundsid muret oma muinasjutuliste kasumite pärast ja sellepärast püüdsid igati luua riikide vahel pingelist olukorda.

Viimaste aastate jooksul on riikide sõjalised kulutused süstemaatiliselt suurenenud. Eriti on kasvanud Põhja-Atlandi paktist osavõtvate maade sõjalised kulutused.

Ametlike andmete järgi moodustasid Ameerika Ühendriikide otsesed sõjalised kulutused 1948.—1949. eelarveaastal 12,9 miljardit dollarit ehk 32,6 protsenti kogu föderaalse eelarve kuludest; 1953.—1954. eelarveaastal kasvasid Ameerika Ühendriikide sõjalised kulutused 46,5 miljardi dollarini ehk 68,6 protsendini kõigist föderaalsetest kuludest. Seega on Ameerika Ühendriikide sõjaline eelarve alates 1948. aastast kasvanud rohkem kui kolm ja pool korda, tema osa aga Ameerika Ühendriikide üldises kulude eelarves on kasvanud rohkem kui kaks korda. Kui arvestada, et 1937.—1938. aastal moodustasid Ameerika Ühendriikide otsesed sõjalised kulutused 1 miljard dollarit, siis võib ette kujutada, milliste hiiglamõõdeteni on viidud Ameerika Ühendriikide sõjalised kulutused. Ka Inglismaal ja Prantsusmaal on sõjalised kulutused viimastel aastatel tunduvalt kasvanud. Inglismaal moodustavad otsesed sõjalised kulutused 1953.—1954. aastal 38,3 protsenti kõigist eelarvelistest kuludest. Prantsusmaal moodustasid 1954. aastal need kulud 32,5 protsenti kõigist eelarvelistest kuludest. On selge, et Lääne suurriikide relvastumise võidujooks ei võinud rahuarmastavatele rahvastele tähele panemata jääda ja sundis neid kaitseabinõusid tarvitusele võtma.

Sellises olukorras oli Nõukogude Liit sunnitud vajalikul määral hoolitsema oma relvastatud jõudude tugevdamise eest. 1955. aastaks planeeriti Nõukogude Liidus sõjalisi kulutusi umbes 20 protsendi ulatuses kõigist riigieelarve kuludest.

Püüdes teostada oma agressiivseid plaane, kuulutasid paljud kapitalistlike suurriikide kodanlikud tegelased oma välispoliitika peamiseks printsiibiks niinimetatud «jõupoliitika». Mida aga tähendab see poliitika? «Jõupoliitika»

tähendab surve- ja ähvarduspoliitikat, hirmutamispoliitikat, see tähendab, et üks pool tahab dikteerida oma tahet teistele. «Jõupoliitika» viib välja sõjaliste vahendite kogumisele, kogu rahvusvahelise olukorra teravnemisele ja varjab endas uue sõja vallapäästmise vältimatut ohtu. See poliitika väljendub konkreetselt iga liiki agressiivsete sõjaliste blokkide ja rühmituste moodustamises, teiste Nõukogude Liiduga ja rahvademokraatiamaadega piirnevate riikide territooriumile mitmesuguste sõjabaaside ehitamises, sõjatööstuse arendamises, aatomisõja avalikus propagandas.

1949. aastal kirjutasid Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa, Itaalia, Kanada, Belgia, Hollandi, Luksemburgi, Taani, Norra, Portugali ja Islandi valitsused alla Põhja-Atlandi paktile (lepingule). Sellega ühines Türgi ja Kreeka. See pakt (nn. NATO) on suunatud Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade vastu, asumaade ja sõltuvate riikide, rahvaste rahvusliku vabadusliikumise ja demokraatlike jõudude vastu kogu maailmas. Et varjata rahvaste eest Põhja-Atlandi bloki agressiivseid eesmärke ja petta rahvaid, nimetasid imperialistid teda «kaitseblokiks» «kommunismi» vastu, Nõukogude Liidu vastu, kes kavatsevat kallale tungida Ameerika Ühendriikidele, Inglismaale, Prantsusmaale ja teistele selle bloki liikmetele, kuigi kõigile on selge, et Nõukogude Liit pole kunagi mitte kellelegi kallale tunginud ega kavatse ka kallale tungida.

Tõsiseks takistuseks rahvusvahelise pinevuse lõdvenemisele ja «külma sõja» poliitika edasijätkamise avalduseks oli Pariisi kokkulepe, mis jõustus 1955. aasta mais. Pariisi kokkuleppe ratifitseerimise (parlamentide poolt kinnitamise) tulemusel tekkis Euroopas uus olukord, mida iseloomustab Lääne-Saksamaa lülitamine agressiivsesse sõjalisse rühmitusse — Põhja-Atlandi Liitu — ja Lääne-Saksamaa kiire taasrelvastamine. Pariisi kokkulepe nägi ette poolemiljonilise Lääne-Saksamaa armee loomise, tegelikult aga lubatakse Lääne-Saksamaal relvastada ka aatomirelvaga, mis muidugi suurendab aatomisõja hädaohtu. See kokkulepe, mis kirjutati alla vastu saksa rahva kui ka teiste euroopa rahvaste tahtmist, avab tee Lääne-Saksamaal sõjatööstuse ja Saksa armee taastamisele. Pariisi

kokkulepe on kogu oma teravikuga suunatud Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade vastu, Euroopa rahu ja julgeoleku vastu.

«Külm sõda» rikkus riikide vahel nii normaalsed majanduslikud kui ka muud sidemed. Teostades oma välispoliitilist suunda, võtsid imperialistid tarvitusele majandusliku blokaadi, s. o. keelasid nende leeri kuuluvail maadel teostada kaubavahetust sotsialismi- ja demokraatialeeri maadega. Nad lootsid sellega demokraatliku leeri maade — Nõukogude Liidu, Hiina, kõigi Euroopa ja Aasia rahvademokraatiamaade majandust ja riiklikku korda õõnestada.

Üheks «külma sõja» vormiks olid kodanlike riikide poolt sisse seatud igasugused kitsendused mitmesuguste maade tööstus-, põllumajandus-, teadusala ja kultuuritegelaste vahelises suhtlemises.

Tõsine olukord, mis õiglaselt häiris kõiki rahuarmastavaid rahvaid, kujunes Kaug-Idas. Sõda Koreas ja Indo-Hiinas ähvardas rahuüritust. Isegi pärast sõja lõpetamist Koreas ja Indo-Hiinas kestab Kaug-Idas pingeline olukord edasi. See pinevus teravnes vahetevahel ja võttis ohtliku iseloomu. See olukord on sellega seletatav, et põlised Hiina territooriumid — Taivani saar (Formoosa) ja rida teisi saari — on tegelikult okupeeritud (anastatud) välismaiste sõjavägede poolt.

Taivani saarel on loodud Ameerika Ühendriikide sõjabaas. Ameerika Ühendriikide kõige reaktsioonilisemate ringkondade agressiivne ja provokatsiooniline tegevus Hiina Rahvavabariigi vastu ulatus selleni, et 1954. aasta detsembris kirjutati Washingtonis Ameerika Ühendriikide ja end Taivani saarel varjava Tšang Kai-ši kliki vahelisele niinimetatud «Vastastikuse julgeoleku lepingule» alla. Selles lepingus on otseselt ette nähtud sõjaline vahelesegamine Hiina siseasjadesse, et mitte lasta Tšang Kai-ši kliki võimu alt vabaneda Hiina põlist territooriumi — Taivani saart. See leping on suunatud rahu õõnestamisele Kaug-Idas ja kogu Aasias.

On selge, et suur hiina rahvas ei saa leppida sellise tegevusega, mis ähvardab tema julgeolekut ja toob kahju kogu rahuüritusele.

Rahvad soovivad elada rahus ja nõuavad oma valitsustelt sellise välispoliitika teostamist, mis teeks lõpu «külmale sõjale» ja lõdvendaks rahvusvahelist pinevust. Elu on selgelt näidanud, et niinimetatud «jõupoliitika» pöörab lõpuks nende vastu, kes selle välja kuulutavad ja kes seda teostavad.

Vastuolude teravnemine kapitalistlike maade vahel. Võitlus kapitalistlike maade vahel teravnes tunduvalt pärast Teist maailmasõda. Need maad peavad omavahel ägedat võitlust müügiturgude, tooraineallikate ja kasumite pärast.

Süvenevad vastuolud kahe kapitalistliku suurriigi — Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa vahel. Võitlus nende maade monopolide ja teiste kapitalistide ühenduste vahel areneb Euroopas, Ladina-Ameerikas, Aasias, Aafrikas, Lähis- ja Kesk-Ida maades.

Ameerika kapitalistid püüavad teiste maade kapitaliste asetada endast sõltuvasse olukorda, muuta isegi kõige suuremate kapitalistlike riikide majandust oma majanduse ripatsiks; võitlevad omavahel Inglismaa, Prantsusmaa ja teistes valdustes olevate tooraineallikate ja kaubaturgude pärast. Ameerika monopolistid tungisid Kanadasse, haaravad enda kätte Austraaliat, Uus-Meremaad, tõrjuvad Inglismaad välja Suessi kanali tsoonist ning Lähis- ja Kesk-Ida ning Ladina-Ameerika turgudelt, seavad sisse oma kontrolli paljudes Inglismaa valduses olevais naftarajoonides.

Inglise ja prantsuse kapitalistid ei taha leppida oma müügiturgude, tooraineallikate ja suurte kasumite kaotamisega. Selles peitub kapitalistlike maade vaheliste vastuolude teravnemise üks põhjus.

Ei kõrvalda Ameerika Ühendriikide ja Lääne-Euroopa maade vahelisi vastuolusid Pariisi kokkulepped, mis rea maade parlamentide poolt vastu võeti. Need kokkulepped viivad Saksa militarismi taassünnile. Lääne-Saksamaa suurte ettevõtete omanikud, taastades välismaiste kapitalistide, eelkõige ameerika kapitalistide abiga oma sõjalist ning majanduslikku võimsust, hakkavad kapitalistlikel maailmaturgudel uuesti esinema Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa konkurentidena. Juba praegu

tungivad Lääne-Saksamaa monopolid intensiivselt Lääne-Euroopa, Lähis- ja Kesk-Ida, Kagu-Aasia, Ladina-Ameerika turgudele, püüdes seal Inglismaa, Prantsusmaa ja Ameerika Ühendriikide arvel majanduslikke positsioone enda kätte haarata. Viimasel ajal tungivad intensiivselt kapitalistlikule maailmaturule ka Jaapani monopolid.

Järelikult hakkab Lääne-Saksamaa ja Jaapani imperialismi taaselustamise poliitika järk-järgult pöörduma Ameerika Ühendriikide ja nende Lääne-Euroopa liitlaste vastu. Lääne-Saksamaa ja jaapani imperialistide ilmumine rahvusvahelistele turgudele teravdab veelgi kapitalistlike maade võitlust turgude pärast ja süvendab nendevahelisi vastuolusid.

Kapitalistlike maade vahel süvenevad ka teised vastuolud. Inglismaal, Prantsusmaal, Itaalias ja teistes Euroopa riikides hakkavad ettenägelikumad poliitikategelased aru saama, et uus sõda, mida tahavad valla päästa militaristlikud elemendid, tabab kogu oma raskusega eelkõige Euroopa maid, Lääne-Euroopa linnu ja külasid. Euroopa maades kasvab üha enam terveid jõudusid, kes hakkavad aru saama, et ainuke tee rahu ja rahvusvahelise julgeoleku kindlustamiseks Euroopas ja kogu maailmas ei ole mitte üksikute vaenulike sõjaliste rühmituste kokkuklopsimine, vaid kollektiivse julgeoleku süsteemi loomine, millest võtavad osa kõik Euroopa riigid, sõltumata nende ühiskondlikust korrast.

Pärast Teist maailmasõda suurenesid veelgi enam vastuolud kapitalistlike maade kodanluse ja töörahvahulkade vahel. Seoses «külma sõja» poliitikaga ja sõjaliste eelarvete kasvuga suurendati elanikkonna maksusid. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) Statistikabüroo andmete järgi suurenesid Inglismaal 1954. aastal 1939. aastaga võrreldes tulumaksud 5,3 korda, Ameerika Ühendriikides aga 25 korda. Peaaegu üks kolmandik ameerika töölise palgast läheb maksudeks. Kapitalistlikes maades tõusevad hinnad, vähenevad tööliste ja teenistujate palgad, laostuvad väiketalupojad ja käsitöölised. Paljudes maades on kaupade tarbimine ühe elaniku kohta tunduvalt madalam sõjaeelsest tasemest.

Kuid hoolimata ähvardustest ja tagakiusamistest laie-

neb üha enam rahvahulkade võitlus rahu, leiva ja vabaduse eest. Töölisklass ja kogu töörahvas astuvad otsustavalt välja ekspluateerimise suurendamise, töötingimuste halvendamise, elatustaseme allaviimise vastu. Viimastel aastatel toimuvad peaaegu kõigis kapitalistlikes maades suured streigid. 1952. aasta aprillikuus streikis Ameerika Ühendriikide terasesulatamise ja naftatööstuses ning teistes tööstusharudes 860 000 töölist, 1955. aasta juulikuus aga — 600 000 terasevalamistehase töölist. Üle nelja miljoni töölise ja teenistuja streikis 1953. aasta augustikuus Prantsusmaal. Kaheksa miljonit itaallast võttis osa 24-tunnisest üldstreigist 1953. aasta septembrikuus; 1955. aasta maikuus streikis Inglismaal 17 päeva 70 000 vedurijuhti ja -kütjat, mis halvas peaaegu kogu maa raudteeliikluse.

Kapitalistlike maade töötajate streigid muutuvad üha sagedamaks. Ameerika Ühendriikide tööministeeriumi andmetel toimus Ameerika Ühendriikides 1955. aasta jaanuarikuus 325 streiki, veebruarikuus — 380 streiki, millest võttis osa üle 200 000 töölise. Inglismaal toimus ainult 1955. aasta esimese kolme kuu jooksul 588 streiki, millest võttis osa 140 000 inimest. Ka teistes kapitalistlikes maades toimub palju streike.

Võitlus töötajate eluliste huvide ja demokraatlike õiguste eest on tihedalt seotud kõigi rahvaste üldise võitlusega rahu, vabaduse ja rahvusliku sõltumatuse eest, uue maailmasõja ohu vastu.

2. RAHU-, DEMOKRAATIA- JA SOTSIALISMIJÕUD KASVAVAD JA TUGEVNEVAD

Maailma rahvad ei taha sõda. Rahvad on õppinud kahe maailmasõja kibedatest kogemustest. Tunda saanud sõja koledusi ja hädasid, soovib rõhuv enamik inimesi kõigis maades rahulikult töötada ja kasutada rahu hüvesid. Rahvastele on võõrad ja vastikud imperialistlike sõjaõhutajate üleskutsed.

Rahvad on alati taotlenud rahu, kuid see taotlus pole kunagi omandanud nii ulatuslikku ja organiseeritud iseloomu kui käesoleval ajal. Esmakordselt ajaloos on tekkinud võimas rahvusvaheline rahurinne, mille eesmärk sei-

sab selles, et päästa inimkond uuest maailmasõjast ja kindlustada rahvaste rahulikku koostööd. Rahvaste tahte kohaselt loodi Ülemaailmne Rahunõukogu, kuhu kuuluvad kõigi maade rahvaste esindajad.

Rahukaitseliikumine on haaranud kogu maakera rahvad. Selle liikumise eesmärgiks ei ole kapitalismi likvideerimine. See on sadade miljonite inimeste demokraatlik liikumine. Rahupooldajate liikumine on rahu säilitamisest ja uue sõja ärahoidmisest huvitatud kõige erinevamate klasside ja ühiskonna kihtide rahulik, demokraatlik liikumine.

Võitlusest rahu eest võtavad osa töötava rahva massiorganisatsioonid: ametiühingu-, naiste-, noorsoo-, üliõpilaste, kooperatiivsed ja teised organisatsioonid, samuti ka paljud religioossed, hariduslikud ja igasugused muud organisatsioonid, kes seisid varem poliitikast eemal. Liikumine rahu eest ühendab elanikkonna kõige laiemaid kihte, mitmesugustest klassidest, mitmesuguste poliitiliste vaadetega, mitmesugust usku inimesi. Sellest liikumisest võtavad osa töölised, talupojad, teadlased, kirjanikud, kunsti alal töötajad, poliitika- ja ühiskonnategelased.

Eriti suure ulatuse võttis rahupooldajate liikumine seoses allkirjade kogumisega üleskutsele aatomirelva keelamise kohta ja selle valitsuse sõjaroimariks kuulutamise kohta, kes esimesena võtab tarvitusele selle relva. Selle üleskutse võttis Ülemaailmne Rahunõukogu vastu Stokholmis (Rootsis). Stokholmi üleskutsele allkirjade kogumine muutus kogu maailmas üldrahvalikuks hääletuseks rahu kaitseks, uue sõja ohu vastu. Stokholmi üleskutsele kirjutas alla 482 miljonit inimest. Üleskutsele, mis nõuab rahupakti sõlmimist viie suurriigi vahel, kirjutas alla üle 600 miljoni inimese. 1955. aastal pöördus Ülemaailmne Rahunõukogu kõigi rahvaste poole üleskutsega aatomisõja ettevalmistamise vastu. Ka selle üleskutse kiitsid heaks kõigi maade töötajad. Sellele kirjutas alla üle 655 miljoni inimese. Rahupooldajate liikumine avaldas oma mõju vaherahu sõlmimisele Koreas ja sõja lõpetamisele Indo-Hiinas.

Rahupooldajad püüavad uue sõja vallapäästmise plaane nurja ajada. Nad nõuavad, et sõja algatajad naelu-

tataks häbiposti. Prantsusmaa, Itaalia, Hollandi ja teiste maade töölised keelduvad tootmast relvastust ja lossimast laevu, mis sõjamaterjalidega nende sadamatesse sõidavad. Prantsusmaa rahvas võitles püsivalt sõja lõpetamise eest Vietnamis. Kõikjal kasvab liikumine aatomi-, vesiniku- ja bakterioloogilise relva keelamise eest.

Rahupooldajate liikumine kasvab iga päevaga. Tugevneb rahuarmastavate jõudude võitlus Ameerika Ühendriikides. Ameerika rahvas, nagu kõik maailma rahvadki, ei taha sõda, sest ta teab, et sõda ei too temale midagi head, et sõda on kasulik ainult imperialistlikele ninameestele, kes rikastuvad lihtsate inimeste vere ja kannatuste arvel. Muidugi pole Ameerika Ühendriikides nagu teistes kapitalistlikes maadeski vähe senaatorite McCarthy ja Knowlandi taolisi sõjaliselt häälestatud inimesi, kuid need ei ole rahva meeleolu ja tahte väljendajad. Ameerika rahvas astub «külma sõja» poliitika vastu välja järjest aktiivsemalt. Ameerika rahvas soovib rahu nagu kõik teisedki rahvad. Nõukogude rahvas võttis suure rahuldustundega vastu D. Eisenhoweri poolt nelja suurriigi valitsuste juhtide Genfi nõupidamisel tehtud avalduse selle kohta, et «ameerika rahvas tahaks olla nõukogude rahva sõber. Ameerika ja nõukogude rahva vahel ei ole tülisid, nende vahel ei ole konflikte, ei ole kaubanduslikku vaenu. Ajalooliselt on meie rahvad alati elanud rahus».

Rahvaste kindel tahe võidelda rahu eest, kapitalistlike maade rahvahulkade surve valitsustele peab kindlasti tõsist mõju avaldama kodanlike juhtivate ringkondade poliitikale; rahvad nõuavad valitsustelt, et hakataks rahulikult koos elama ja vaidlusküsimusi läbirääkimiste teel lahendama.

Üldise rahu ja julgeoleku kindlustamise ülesanded ning kõigi rahvaste elulised huvid nõuavad tungivalt üldrahvaliku rahukaitseliikumise veel suuremat kasvu. Rahvaste kõige suurem valvsus ning nende kindel otsustavus kõigi jõudude ja vahenditega võidelda rahu eest võivad uue sõja organiseerijate kuritegelikud kavatsused nurja ajada.

Sotsialistliku ülesehitustöö edusammud Euroopa ja Aasia rahvademokraatiamaades. Tähtsaks panuseks kõigi

rahvaste poolt rahu, demokraatia ja sotsialismi eest peetavasse võitlusse on sotsialistliku ülesehitustöö edusammud Euroopa rahvademokraatiamaades. Uus rahvademokraatlik võim on teostanud neis maades põhjalikke sotsiaalseid ja majanduslikke ümberkujundusi, mis on loonud tingimused sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseks. Rahvademokraatiamaades on mõisnike maavaldus likvideeritud, pangad, transport, suur- ja kesktööstus on kapitalistidelt ära võetud ja muudetud riiklikuks omandiks. Rõhuv enamus tööstustoodangust toodetakse riiklikes ettevõtetes. Riigi kätte on koondatud kogu pangandus, kogu sisemine hulgikaubandus ja peamine osa jaekaubandusest, samuti kogu väliskaubandus.

Seega hakkas rahvademokraatiamaade majanduses juhtivat osa etendama ja sai domineeriva koha sotsialistlik formatsioon, s. o. sotsialistlik majandussektor. Tõsi küll, on veel säilinud väikekaubamajandus, kuhu kuuluvad väikemajapidamised ja käsitööliste väiketöökojad, mis põhinevad nende omanike isiklikul tööl. On olemas ka kapitalistlik sektor, kuhu kuuluvad kulaklikud majapidamised, erakaubandusettevõtted ja väikesed tööstuslikud ettevõtted, kus veel kasutatakse palgatööd. Kuid neil sektoritel pole enam seda kaalu ega tähtsust, mis neil oli mõisnike ja kapitalistide võimutsemise ajal.

Riigivõimu, samuti suurtööstuse, transpordi ja pankade üleminek rahva kätte võimaldas rahvademokraatiamaadel rajada alusmüüri sotsialismile ja asuda rahvamajanduse plaanipärasele juhtimisele.

Hoolimata määratu suurtest purustustest, mida tekitas neile maadele fašistliku Saksamaa kallaletung, taastasid töörahvahulgad kommunistlike ja töölisparteide juhtimisel kiiresti purustatud majanduse ning asusid sotsialismi ülesehitamisele. Põhialuseks sotsialismi ehitamisel rahvademokraatiamaades on sotsialistlik industrialiseerimine. Rahvamajanduse edukas taastamine lõi neis maades kindla aluse rahvamajanduse sotsialistlikuks ümberkorraldamiseks ja industrialiseerimise arendamiseks. Esimeste viie aasta plaanide peamiseks ülesandeks Euroopa rahvademokraatiamaades oli sotsialismi aluste loomine, eelkõige sotsialistliku industrialiseerimise arendamine. Lühikese aja väl-

tel saavutasid rahvademokraatiamaade töötajad tõsiseid edusamme omaenda sotsialistliku tööstuse loomisel ja arendamisel.

Tuginedes tööstuse edusammudele ja kasutades NSV Liidu rikkalikke kogemusi, arendasid rahvademokraatiamaade töötajad võitlust põllumajanduse sotsialistliku ümberkujundamise ja tema kõigi harude tõstmise eest. Järk-järgult ja vabatahtlikkuse alusel ühinevad väike- ja kesktalupojad tootmiskooperatiividesse. Samal ajal antakse igakülgset abi kehvtalupoegade ja keskmike majapidamistele. Riik annab töötavatele talupoegadele määratu suurt tootmistehnilist, krediidilist ja agrotehnilist abi.

Rahvademokraatiamaades tõuseb pidevalt rahva materiaalne heaolu. Juba aastail 1948—1949 tehti lõpp kapitalistliku tootmise niisugusele nuhtlusele, nagu on tööpuudus. Aastast aastasse kasvab sotsialistlikes ettevõtetes töötavate tööliste arv, tõusevad tööliste ja teenistujate reaalpalk, talupoegade sissetulekud ning rahvatulu. Töörahva hulkadele, keda varem rõhus kodanlus ja mõisnikud, saab nüüd järjest rohkem kättesaadavaks kultuur ning teadmised.

Töölisklass on rahvademokraatiamaades juhtivaks jõuks. Ta kasutab seda korda ekspluataatorite vastupanu mahasurumiseks, oma riigikaitse organiseerimiseks, talurahva ja töötajate teiste kihtidega liidu kindlustamiseks ning nende kaasatõmbamiseks sotsialistliku ühiskonna ülesehitamisele. Seega täidab rahvademokraatlik kord proletariaadi diktatuuri ülesandeid — riigivõimu ülesandeid, mis rajaneb töölisklassi ja töötava talurahva liidule töölisklassi juhtimisel.

Rahvademokraatiamaade töölisklass on saavutanud oma ridade täieliku ühtsuse. Poola, Tšehhoslovakkia, Ungari, Rumeenia ja Bulgaaria kommunistlikud ja sotsialistlikud parteid on liitunud ühtseteks töölisklassi parteideks, kelle tegevus on rajatud marksistlik-leninlikule õpetusele. Kõrvuti ühtsete töölisparteidega on rahvademokraatiamaades ühtsed ametiühingu-, kooperatiivsed, noorsoo-, naiste- ja teised organisatsioonid. Töölisklassi ühtsus on veelgi tugevdanud tema juhtivat osa riigis. Rahvademo-

kraatiamaade kõik teised poliitilised parteid tunnustavad ühtsete töölisparteide juhtivat osa.

Demokraatliku leeri suureks võiduks ja imperialistliku leeri uueks kaotuseks oli Saksa Demokraatliku Vabariigi moodustamine 1949. aasta oktoobris. Saksa Demokraatliku Vabariigi loomine on saksa rahva enda demokraatlike jõudude kasvu ja liitumise tagajärg. Saksa Demokraatlikus Vabariigis on riigivõim rahva käes — tööliste, talupoegade ja töötava intelligentsi käes; juhtiv osa kuulub töölisklassile.

Saksa Demokraatlik Vabariik on asunud sotsialistliku ülesehitustöö teele. Ettevõtete natsionaliseerimine (riigi omandiks muutmine ilma tasu maksmiseta), mis varem kuulusid suurkapitalistidele, sõjaroimaritele ja aktiivsetele fašistidele, pankade ja raudteede riigi omandiks muutmine, suurmõisnike maa üleandmine talupoegadele ja muud tähtsad demokraatlikud ümberkorraldused Saksa Demokraatlikus Vabariigis panid kindla aluse Saksa majanduse arenemisele sotsialismiteel. Saksa Demokraatliku Vabariigi rahvamajandust ehitatakse plaanipäraselt ja ta saab suurt abi Nõukogude Liidult. Saksa Demokraatlik Vabariik arendab rahuaegseid tööstusharusid ja laiendab kaubanduslikke sidemeid NSV Liiduga ning rahvademokraatiamaadega.

Saksa Demokraatliku Vabariigi valitsust toetavad kõik demokraatlikud jõud ja töörahva laiad hulgad. Saksa Demokraatliku Vabariigi poliitilised parteid on ühinenud Saksamaa rahvarindesse ja nende vahel valitseb tihe koostöö. Nende parteide kui ka nende juhtide ühisel tegevusel on suur tähtsus Saksa Demokraatliku Vabariigi edusammude saavutamiseks majanduse ja kultuuri arendamisel, sõbralike vahekordade loomisel ja edasiarendamisel Saksa Demokraatliku Vabariigi ja Nõukogude Liidu vahel. Saksa Demokraatliku Vabariigi juhtivaks ja suunavaks jõuks on Saksamaa Sotsialistlik Ühtsuspartei, mis loodi 1946. aastal selle tulemusel, et Ida-Saksamaal ühinesid marksismileninismi põhimõtete alusel kommunistlik ja sotsiaaldemokraatlik partei.

Väljendades saksa rahva huve, astub Saksa Demokraatlik Valitsus otsustavalt välja Saksamaa remilitari-

seerimise (taasrelvastamise) vastu, ühtse, demokraatliku Saksa riigi loomise eest, kes elaks rahus ja sõpruses teiste rahvastega. Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei Keskkomitee ja Saksa Demokraatliku Vabariigi valitsus võtavad tarvitusele ulatuslikke abinõusid demokraatliku korra kindlustamiseks ja vabariigi töörahva materiaalse heaolu tõstmiseks.

Määratu suur tähtsus rahu, sotsialismi ja demokraatia kindlustamisel on hiina rahva suurtel võitudel.

Paljude aastakümnete kestel oli Hiina poolkoloniaalses sõltuvuses imperialistlikest suurriikidest. Inglismaa, Jaapani, Ameerika Ühendriikide ja teiste maade kapitalistid röövisid ja ekspluateerisid hiina mõisnike ja suurkapitalistide toetusel, kes olid seotud välismaa kapitaliga, seda hiiglasuurt maad, kus elab 600 miljonit inimest.

Pika aja kestel pidas hiina rahvas kangelaslikku võitlust imperialistide ja reaktsioonilise feodaalse režiimi vastu. Kuni 1927. aastani toetas Hiinas arenevat imperialismi- ja feodaalkorravastast revolutsiooni Kuomintang, mis kujutas endast tol korral proletariaadi, talurahva, linna- ja maa-väikekodanluse ning selle osa kodanluse blokki, kes astus välja välismaise kapitali juurutamise vastu Hiina majandusse. Revolutsioonilise liikumise kasvust hirmutatud kodanlus, eesotsas Tšang Kai-šiga, teostas 1927. aastal imperialistlike suurriikide toetusel kontrrevolutsioonilise riigipöörde. Kuomintang, eesotsas Tšang Kai-šiga, haaranud riigivõimu enda kätte, reetis revolutsiooni ja hakkas revolutsiooni kõige metsikumalt maha suruma. Sellest ajast alates võttis hiina töölisklass ja tema eesmine väesalk — kommunistlik partei — vastutuse Hiina revolutsiooni juhtimise eest enda peale. Reas Hiina piirkondades kukutasid töölised ja talupojad, keda juhtisid kommunistid, reaktsioonilise Kuomintangi võimu ja kehtestasid uue, rahvavõimu. Lahingutes Kuomintangi vägede vastu karastus Hiina Rahvavabastusarmee.

Kui Jaapani röövvallutajad Hiinasse tungisid, andis Rahvavabastusarmee neile kangelasliku vastulöögi. Rahvavabastusarmee ja hiina partisanid vabastasid vaenlasest võrdlemisi suure osa Hiinast. Kuid varsti pärast Jaapani vastu peetud sõja lõppu alustas kuomintanglik valitsus

kuritegelikku sõda hiina rahva vastu. 1946. aasta keskpaiku paiskasid kuomintanglased Rahvavabastusarmee vastu rohkem kui neljamiljonilise armee. Kuomintangi vägede käsutuses oli moodsaim ameerika relvastus, laskemoon ja hulk välismaa nõunikke ning instruktoreid. Kuomintangi ladvik sai sõjapidamiseks 6 miljardit dollarit. Kuid imperialistide plaanid Hiinas siiski nurjusid.

Peatanud kuomintanglaste pealetungi, asus Hiina Rahvavabastusarmee 1947. aasta suvel ise pealetungile. Äge võitlus kestis kolm aastat. Rahvavabastusarmee lõi otsustavalt puruks vaenlase suured sõjajõud ja purustas täielikult Tšang Kai-ši Kuomintangi mitmemiljonilise armee kogu tema ameerika tehnikaga. Kuomintangi sõjaväe riismed põgenesid Ameerika sõjalaevastiku kaitse all Taivani saarele.

Hiina rahvahulgad töölisklassi ja tema võitlusavangardi — Hiina Kommunistliku Partei juhtimisel saavutasid 1949. aasta rahvarevolutsioonis võidu, kukutasid reaktsioonilise Kuomintangi režiimi, rahvusliku reetmise, feodaalse rõhumise ja koloniaalse ekspluateerimise režiimi. Võtnud võimu revolutsioonilisel teel enda kätte, ajas hiina rahvas nurja ameerika imperialistide röövellikud plaanid, kes unistasid sellest, kuidas muuta Hiina oma asumaaks ja uue agressiivse sõja hiiglasuureks tugialaks.

Hiina Rahva Poliitiline Konsultatiivnõukogu, kes esindas hiina rahva laialdasi hulki, kuulutas 1. oktoobril 1949 pidulikult välja Hiina Rahvavabariigi loomise ning kujundas Keskrahvavalitsuse, kelle eesotsas seisab Hiina rahva kuulsusrikas poeg, Hiina Kommunistliku Partei kogenenud juht Mao Tze-dung.

Hiina Rahvavabariigi loomine oli inimkonna ajaloos pärast Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitu kõige suuremaks sündmuseks. Hiina rahva üle saja aasta kestnud kangelaslikku võitlust oma vabaduse ja sõltumatuse eest kroonis täielik edu. See hiina rahva ajalooline võit sai võimalikuks Nõukogude Liidu suurte edusammude ja kogu maailma demokraatlike jõudude kasvu tõttu. Mao Tze-dung ütles, et ilma Nõukogude Liidu olemasoluta, ilma võiduta fašismivastases Teises maailmasõjas, ilma Jaapani imperialismi purustamiseta, ilma rahvademokraa-

tiamaade kujunemiseta Euroopas oleks Hiina rahvarevolutsiooni võit olnud võimatu, ei oleks saadud kindlustada seda võitu.

Hiina Rahvavabariik on rahvademokraatlik riik, mida juhib töölisklass ja mis on rajatud tööliste ning talupoegade liidule. Kogu võim Hiina Rahvavabariigis kuulub rahvale Ülehiinalise Rahvaesindajate Kogu ja kohalike rahvaesindajate kogude näol. Hiina Rahvavabariigi loomise eest peetava võitluse käigus kujunes Hiinas demokraatlikest klassidest, demokraatlikest parteidest ja rühmadest ning rahvaorganisatsioonidest lai ühtne demokraatlik rahvarinne, eesotsas Hiina Kommunistliku Parteiga. Ühtne demokraatlik rahvarinne on etendanud ja etendab ka edaspidi oma osa hiina rahva ühteliitmisel, tema mobiliseerimisel peamiste riiklike ülesannete täitmisele sotsialismile ülemineku perioodil ja võitlusse Hiina sise- ning välisvaenlaste vastu.

Hiina Rahvavabariigi loomisest on möödunud kõigest kuus aastat, kuid selle lühikese aja jooksul on Hiinas toimunud hiiglasuured muutused.

Hiina on vabanenud koloniaal- ja sõltuva maa seisundist, mida ta sai tunda siis, kui oli pikema aja vältel imperialistide võimu all, ja on saanud tõeliselt sõltumatuks riigiks. Käesoleval ajal esineb Hiina Rahvavabariik rahvusvahelisel areenil maailma suurriigina.

Hiinas on tehtud lõpp feodalismi pikaajalisele võimutsemisele. Minevikus oli feodaalne ekspluateerimis- ja välismaise imperialismi rõhumissüsteem Hiina paigaltammumise, mahajäämuse ja õigusetuse peamiseks põhjuseks. Hiina Rahvavabariigis on läbi viidud maareform, mille tulemusel sai üle 300 miljoni maata ja vähese maaga talupoja tasuta kasutamiseks 47 miljonit hektarit mõisnikelt konfiskeeritud maad. Riigi kätte läksid transport, sidevahendid, samuti tööstuslikud, põllumajanduslikud ja teised ettevõtted, mis kuulusid välismaa kapitaliga tihedalt seotud hiina suurkodanlusele.

Elektrienergia-, metallurgia-, masinaehitus-, kütte-, tsementitööstuses ja teistes tähtsamais Hiina tööstusharudes on ülekaalus riiklikud ettevõtted, tänu millele on Hiina majanduses juhtiv positsioon sotsialistliku sektori

käes. Kõrvuti sellega on säilinud ka eraettevõtteid, mis töötavad riigi kontrolli all.

Hiina Rahvavabariik päris minevikult mahajäänud ja laastatud rahvamajanduse. Kuid lühikese rahuliku ülesehitamise aja kestel on hiina rahvas oma kommunistliku partei juhtimisel saavutanud hiiglasuuri edusamme purustatud rahvamajanduse taastamisel ja edasiarendamisel. Hiina tööliste ennastsalgava töö ja ettevõtetes levinud tööalase võistluse tulemusena on tootmine tähtsamates tööstusharudes ületanud sõjaeelse taseme. On taastatud raudteevõrk ja alustatud uute raudteede ehitamist. Hiina rahanduslik seisukord on paranenud. Kaupade hinnad on alanenud. On teostatud suured tööd põldude kunstliku niisutamise parandamisel, tammide ja kanalite taastamisel ning üleujutamiste vastu võitlemisel. Selline määratu suur edu, mis saavutati kogu rahvamajanduse taastamisel, võimaldas Hiina Rahvavabariigil üle minna laialdasele plaanipärasele majanduse ülesehitamisele.

Hiina rahvas lahendab sotsialismile ülemineku perioodi ülesandeid. Seltsimees Mao Tze-dung rõhutas, et «partei peajooneks ja põhiülesanneteks sel ülemineku-perioodil on see, et teostada pikema aja kestel järk-järgult maa sotsialistlik industrialiseerimine, teostada järk-järgult põllumajanduse, kodutööndu se, erakaubanduse ja tööstuse sotsialistlik ümberkujundamine».

Nõukogude Liidu kogemused näitasid, et sotsialismi ei saa ehitada ilma maa industrialiseerimiseta ja põllumajanduse järkjärgulise üleviimiseta kollektiivsetele rööbastele. Sellest lähtudes asus Hiina Rahvavabariik 1953. aastal täitma esimest majandusliku ülesehitustöö viie aasta plaani, ja teostama maa sotsialistlikku industrialiseerimist. Selle esimese viie aasta plaani kinnitas 1955. aasta juulis Ülehiinalise Rahvaesindajate Kogu teine istungjärk. Plaanis on ette nähtud rasketööstuse eelisarendamine. Viisaastaku kestel ehitatakse ja rekonstrueeritakse 694 suurt tööstusettevõtet, nendest 156 luuakse Nõukogude Liidu vennaliku abiga. 1957. aastaks, s. o. viisaastaku lõpuks, hakatakse Hiinas tootma terast 3,1 korda rohkem kui 1952. aastal, elektrienergiat 2,2 korda, sütt 1,8 korda, generaatoreid 7,7 korda rohkem.

Varsti on Hiinal omad autod, traktorid, lennukid, vedurid, laevad. Viisaastaku lõpuks moodustab riiklike, kooperatiivsete ja segaettevõtete (riiklik-eraettevõtete) toodang 87,8 protsenti kogu riigi tööstustoodangust, eraettevõtete osa aga on vähenenud 12,2 protsendile, kusjuures enamik neist eraettevõtetest hakkab täitma riiklikke tellimusi. Viie aasta plaani täitmine võimaldab rajada riigi sotsialistlikele ümberkujundamistele kindla aluse.

Nõukogude Liit osutab Hiinale suurt majanduslikku abi. Nõukogude—Hiina lepingu kindlal alusel areneb mõlema maa vahel kindel majanduslik koostöö. Nõukogude Liit varustab Hiinat paljude väärtuslike tööstusseadmetega, veduritega, vagunitega, traktoritega jne. Tuginedes Nõukogude Liidu abile ja toetusele ning tema rikkalikele kogemustele, arendab hiina rahvas edasi oma majandust ja kultuuri.

Rahva-Hiinas on lõpp tehtud endisele rahvustevahelisele vaenule ja umbusule. Kogu maal on jalule seatud rahu, on saavutatud selline rahva ühtsus, mida pole veel olnud. Hiina Rahvavabariik on muutunud ühtseks paljurahvuseliseks riigiks.

Hiinas on lõpp tehtud rahvahulkade õigusetusele, areneb laialdane demokratism. Hiina rahvas võtab kõige aktiivsemalt osa oma rahvademokraatliku riigi juhtimisest.

20. septembril 1954. aastal võttis Ülehiinaline Rahvaesindajate Kogu vastu Hiina Rahvavabariigi Konstitutsiooni. Konstitutsioon kinnitab seadusandlikult kokkuvõtte hiina rahva pikaajalisest kangelaslikust võitlusest oma vabaduse eest, kinnitab need põhjalikud muutused, mis toimusid viimastel aastatel hiina rahva elus, ja määrab kindlaks Hiina Rahvavabariigi edasised ülesanded võitluses sotsialismi ülesehitamise eest, rahu kindlustamise eest kogu maailmas.

Hiina rahvas, võitnud kätte vabaduse ja sõltumatuse, kaitseb valvsalt oma võidu saavutusi. Suure hiina rahva ajaloolised võidud, tema vankumatu sõprus Nõukogude Liiduga, rahvademokraatiamaadega ja kogu maailma rahuarmastavate rahvastega on määratu suureks panu-

seks rahvaste võitluses rahu, demokraatia ja sotsialismi eest.

Tõsiseid edusamme uue elu ehitamisel on teinud korea rahvas. Ligi 40 aastat võimutsesid Koreas jaapani imperialistid. Nõukogude väed vabastasid Põhja-Korea Jaapani ikkest.

Nõukogude armee, vabastanud korea rahva, avas temale tee uuele, vabale elule. Põhja-Koreas pandi kehtima rahvavõim. Seal on läbi viidud suured demokraatlikud ümberkorraldused, on teostatud maareform, mis andis 725 000-le maata ja vähese maaga talupojale tasuta üle miljoni hektari maad, on natsionaliseeritud suurtööstus, transport, pangad, ettevõtetes on maksma pandud kaheksatunniline tööpäev. 1948. aasta septembris vabalt valitud Korea Kõrgem Rahvakogu kuulutas Korea rahvademokraatlikuks vabariigiks, võttis vastu vabariigi konstitutsiooni ja valis valitsuse, mille eesotsas on Tööpartei juht Kim Ir Sen.

Põhja-Koreas läbiviidud demokraatlikud ümberkorraldused olid kogu rahvamajanduse ja Korea Rahvademokraatliku Vabariigi kultuuri kiire tõstmise kindlaks aluseks.

Kuid Korea rahva rahuliku loova töö katkestas sõda, mille päästsid valla agressiivsed jõud ja nende kannupoisid Lõuna-Korea reaktsioonilise kliki leerist, eesotsas Li Sõn Maniga. Kogu rahvas tõusis üles õiglaseks sõjaks oma vabaduse ja sõltumatuse eest. Korea rahvas ja tema vaprad relvastatud jõud Korea Tööpartei ja vabariigi valitsuse juhtimisel pidasid auga vastu kolm aastat kestnud vabastusliku isamaasõja karmidele katsumustele. Vennalikule korea rahvale tulid appi hiina vabatahtlikud. Nad võitlesid mehiselt, kindlalt ja edukalt koos Korea Rahvaarmeega korea rahva au, vabaduse ja sõltumatuse eest.

Vapra korea rahva kangelaslik võitlus oma vabaduse ja sõltumatuse eest leidis toetust kõigi rahuarmastavate jõudude poolt, kes taotlesid rohkem kui kolme aasta vältel sõja lõpetamist Koreas.

Nõukogude Liidu algatusel läbiviidud läbirääkimiste tulemusena kirjutati 27. juulil 1953. aastal alla vaherahu-

kokkuleppele Koreas. See kokkulepe on kangelasliku korea rahva, hiina rahva vaprate vabatahtlike ning kogu rahu-, demokraatia- ja sotsialismileeri suureks võiduks.

Kahe aasta jooksul, mis on möödunud pärast vaherahu sõlmimist, on Korea Rahvademokraatliku Vabariigi töörahvas, ületades sõjajärgseid raskusi, teinud suuri edusamme majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös. Edukalt täidetakse Korea Rahvademokraatliku Vabariigi rahvamajanduse taastamise ja arendamise kolme aasta plaani. Tööstustoodangu maht on juba ületanud sõjaeelse taseme. Ka põllumajanduse tõstmiseks on loodud vajalikud eeldused. Rahvamajanduse tõusu alusel kasvab töötajate heaolu nii linnas kui ka maal, tõuseb nende kultuuriline tase, laialdaselt areneb elamute, koolide, haiglate ja teiste kultuuriliste ning elutarbeliste asutuste ehitamine. Korea Rahvademokraatlik Vabariik püüab siiralt selle poole, et leida teed maa taasühendamiseks rahulikul teel ühtseks, rahuarmastavaks, demokraatlikuks riigiks. Korea rahva õiglane sõda rahvusliku ühtsuse taastamiseks leiab kaastunnet ja toetust kõigi rahuarmastavate jõudude poolt.

Suuri edusamme on oma majanduslikus, poliitilises ja kultuurilises arenemises saavutanud Mongoolia Rahvavabariigi töörahvas. Minevikus oli Mongoolia poolkoloniaalne, harimatu rõhutud maa, kus võimutsesid mitmesuguste maade imperialistid. 1921. aastal toimunud rahvarevolutsiooni ja Punaarmee abiga maa välismaistest interventidest vabastamise tulemusel võitis mongoolia rahvas kätte vabaduse. 1924. aastal kuulutati välja Mongoolia Rahvavabariik. Rahvarevolutsiooni võit likvideeris feodaalide klassi. Feodaalidele ja kloostritele kuulunud kariloomad anti üle talurahvale. Talupojad vabanesid feodaalsest ekspluateerimisest ning hakkasid töötama enda heaks. Kõik juhtivad positsioonid tööstuse ja kaubanduse alal on nüüd riigi käes. Mongoolia rahvas on teinud tõsiseid edusamme kultuurilise ülesehitustöö alal. 1953. aastaks likvideeris 99 protsenti maa elanikest oma kirjaoskamatuse.

Suured muutused on toimunud ka Vietnami rahvaste elus. Vietnam oli kuni Teise maailmasõjani Prantsuse

asumaa, sõja ajal aga vallutasid selle maa jaapanlased. Vietnami patrioodid võitlesid ennastsalgavalt jaapani röövvallutajate vastu ning pärast nende väljakihutamist 1945. aasta lõpul rajasid demokraatliku vabariigi. Esmakordselt kogu Vietnami rahvaste ajaloo vältel viidi siin läbi üldised valimised ja vabalt valitud Rahvuskogu moodustas tõelise rahvavalitsuse, eesotsas Ho Ši Miniga.

Vietnami Demokraatliku Vabariigi esimestest päevadest peale püüdsid prantsuse imperialistid kõigi jõududega seda vabariiki hävitada ning Vietnami rahvale uuesti koloniaalse rõhumise iket peale suruda. Nad saatsid sinna suured relvastatud jõud, et uputada rahvuslik vabadusliikumine verre. Kuid kõik imperialistide jõupingutused põrkasid rahva visale vastupanule. Kogu elanikkonna toetusel vabastas Vietnami Rahvaarmee vaenlastest 90 protsenti territooriumist. Juba sõja ajal teostas rahvavõim tähtsaid ümberkorraldusi: teostati agraarreform, koos vaenlasega põgenenud kolonisaatorite ja mõisnike maad jaotati maata ja vähese maaga talupoegade vahel, alandati maa rendimaksu, vähendati talupoegadelt võetavaid makse, seati sisse 8-tunniline tööpäev, toimub kultuuriline ülesehitustöö.

Vietnami rahva kangelasliku võitluse tulemusel pidi kolonisaatorite armeed varsti tabama sõjaline lüüasaamine. Genfi nõupidamisel, mis lõppes 1954. aasta juulis, saavutati kokkulepe sõja lõpetamise kohta Vietnamis. See kokkulepe on kogu maailma rahuarmastavate jõudude tähtsaks võiduks.

Kõigis rahvademokraatiamaades toimuvad hiiglasuured sotsialistlikud ümberkujundused. Neis maades kuulub võim töörahvale. Põhilised tootmisvahendid kuuluvad riigile. Rahvamajandust arendatakse plaanipäraselt. Industrialiseerimise läbiviimisel arendatakse eeskätt rasketööstust ja põllumajanduse sotsialistlikku ümberkujundamist. Sotsialistliku ülesehitustöö koostisosaks on kultuurirevolutsiooni läbiviimine. Rahvademokraatlikes riikides kindlustatakse rahva materiaalse heaolu pidevat kasvu. Sotsialistlik ülesehitustöö rahvademokraatiamaades tugineb marksismi-leninismi kõikevõitva õpetuse graniitsele alusele. See kõik annab tunnistust

rahvademokraatiamaade arenguteede ja eesmärkide terviklikkusest ning nende vankumatust ühtsusest sotsialismi võidu eest peetavas võitluses. Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade ajaloolised kogemused näitavad, et kui on olemas ühtsus peamises ja põhilises sotsialismi võidu kindlustamisel eri maades, siis võib, olenevalt ajaloolistest ja rahvuslikest iseärasustest, sotsialistliku ülesehitustöö konkreetsete ülesannete lahendamisel eri maades kasutada erinevaid vorme ja meetodeid. V. I. Lenin õpetas: «Kõik rahvused jõuavad sotsialismi, see on paratamatu, kuid mitte kõik ei jõua täiesti ühtviisi, igaüks toob omapära ühte või teise demokraatia vormi, proletariaadi diktatuuri ühte või teise erikujusse, ühiskondliku elu mitmesuguste külgede sotsialistlike ümberkujunduste niivõi teistsugusesse temposse.»[1]

Rahvademokraatiamaad ehitavad sotsialismi klassivõitluse olukorras. Kukutatud ekspluataatorlikud klassid ja teised demokraatia vaenlased püüavad vana, kapitalistlikku korda taastada. Kapitalistlikes maades leidub veel selliseid, sõjaliselt häälestatud inimeste rühmi, kes tahaksid neis maades hävitada rahvavõimu ning muuta rahvademokraatiamaid uue sõja platsdarmiks. Sel eesmärgil organiseerivad nad spionaaži ja mõrvu, kahjurlust ning diversioone, reaktsioonilisi vandenõusid, püüdes kõigi vahenditega õõnestada rahvusvahelise rahu-, demokraatia- ja sotsialismileeri järjest kasvavat võimsust ja eelkõige tema juhtiva jõu — Nõukogude Liidu võimsust. Iga liiki reaktsioonilised elemendid otsivad endale tuge demokraatia- ja sotsialismimaades ekspluataatorlike klasside mitmesuguste jäänuste, spekulantide, renegaatide ja laostunud inimeste näol, aktiviseerivad oma agentuuri õõnestustegevust. Demokraatlike maade rahvad tugevdavad väsimatult oma revolutsioonilist valvsust, ajavad nurja imperialistide salakavalaid plaane, paljastavad nende agente.

Tuginedes sotsialismi ülesehitamise rikkalikele kogemustele Nõukogude Liidus ja õppides nende kogemuste varal, arendavad rahvademokraatiamaade töötajad

[1] V. I. Lenin, Teosed, 23. kd., Tallinn, 1953, lk. 57.

kommunistlike ja töölisparteide juhtimisel edukalt oma majandust ja kultuuri, suurendavad oma revolutsioonilist valvsust ja kaitsevad oma saavutusi sise- ja välisvaenlaste kallaletungide vastu.

Rahvademokraatiamaade edusammud sotsialismi ülesehitamisel on suureks panuseks demokraatliku leeri võimsuse tugevdamise üldisesse üritusse.

Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade töötajate vennalik sõprus ja koostöö. Demokraatliku leeri rahvaste ja riikide vahel kujunesid uued, ajaloos seninägematud sõpruse ja koostöö suhted. Demokraatliku leeri maade ja rahvaste suhted on rajatud vastastikusele abistamisele ja vennalikule toetusele, eesmärkide ja ülesannete ühtsusele. Need suhted on rajatud tõelise üheõigusluse, majandusliku koostöö ja vabade rahvaste rahvusliku sõltumatuse sügava austamise alusele.

Vankumatu sõprus demokraatialeeri rahvaste vahel kasvas ja tugevnes vabadussõja tules, mida peeti hitlerliku fašismi ja Jaapani militarismi vastu, võitluses põhiliste ühiskondlik-majanduslike ümberkujundamiste eest, rahu ja rahvaste julgeoleku eest.

Kõigis neis maades toimub võitlus tööstusliku ja põllumajandusliku tootmise kasvu eest, töötajate materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmise eest. Seepärast on nende vastastikuste suhete peamiseks aluseks siiras soov teineteist abistada ja saavutada üldist majanduslikku tõusu.

Demokraatliku leeri maade hulgas on Nõukogude Liidul kõige võimsam majandus. Nõukogude Liidu omakasupüüdmatu ja sõbralik abi on tähtsaks eelduseks kõikide rahvademokraatiamaade majanduslikule tõusule. Kõigil neil maadel on Nõukogude Liiduga ja omavahel sõlmitud kokkulepped ja kaubanduslikud lepingud majandusliku koostöö ning kaubavahetuse alal.

Sotsialistliku leeri maade majandusliku koostöö üheks põhivormiks on väliskaubandus. See kaubandus toimub vastastikku kasulikel tingimustel. Iga maa veab sisse temale vajalikke kaupu ja veab välja teistele maadele vajalikke kaupu. Mitte ükski demokraatlikust maailmaturust osavõtja maa ei sunni teisele maale peale temale

mittevajalikke kaupu, nagu see tihti toimub kapitalistlike maade vahelises kaubanduses.

Nõukogude Liit, kellel on kõrgesti arenenud rasketööstus, eriti aga masinaehitustööstus, varustab rahvademokraatiamaid hulgaliselt masinatega, tööpinkidega ja mitmesuguste seadeldistega.

Tšehhoslovakkia veab välja masinaehituse, metallurgia ja keemiatööstuse toodangut, koksi, jalanõusid. Poola veab välja kivisütt, koksi, musta valtsmetalli, tsinki, raudtee veerevat koosseisu, toidukaupu. Ungari veab välja teistesse maadese metallilõikamismasinaid, turbiine, transformaatoreid, tõste- ja transpordiseadeldisi, alumiiniumi, toiduaineid. Rumeenia väliskaubanduses kuulub suur osa naftale, naftasaadustele ja metsamaterjalidele. Bulgaaria veab välja tubakat, seatina- ja tsingikontsentraate, tsementi, veine. Albaania veab välja maagitööstuse toodangut, naftat, bituumenit. Saksa Demokraatlik Vabariik veab välja masinaehitus-, elektri- ja keemiatööstuse toodangut, peenmehaanika- ja optikatooteid. Hiina Rahvavabariik veab välja tööstuslikku ja põllumajanduslikku toorainet, toidukaupasid. Mongoolia Rahvavabariigi väliskaubanduses kuulub suur osa loomakasvatus- ja teistele põllumajandussaadustele.

1949. aastast alates on olemas Vastastikuse Majandusliku Abistamise Nõukogu, kuhu kuuluvad Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade esindajad. See nõukogu organiseerib majanduslike kogemuste vahetamist, tehnilise abi andmist, vastastikust abistamist toorainetega, toiduainetega, masinatega, seadmetega.

Ka kultuurialal areneb demokraatlike maade koostöö. Selline koostöö rikastab vastastikku iga rahvademokraatliku maa kultuuri, aitab tõsta rahvahulkade kultuurilist taset.

Erakordselt suur tähtsus kogu sotsialismi- ja demokraatialeeri kindlustamisele on kahe suure demokraatliku riigi — Nõukogude Liidu ja Hiina Rahvavabariigi — sõprusel.

Kui hiina rahvas oma kuulsusrikka kommunistliku partei juhtimisel teostas revolutsiooni, tegid imperialistlikud riigid katset lämmatada noort Hiina Rahvavabariiki

majandusliku blokaadi abil. Nad lõpetasid täielikult Hiinaga kaubanduslikud suhted lootuses, et tekitavad sellega Hiinale tõsiseid majanduslikke raskusi, mis õõnestavad uut võimu ning aitavad taastada vana korda. Hiina rahvas aga ei kartnud raskusi ja tugevdas võitlust oma rahvamajanduse tõstmiseks. Rahva-Hiinale tuli appi Nõukogude Liit. Nende vahel seati sisse laiaulatuslikud vastastikku kasulikud majanduslikud suhted, mis on rajatud mõlema maa võrdõiguslikkuse ja huvide vastastikuse austamise alusele.

Hiina majanduse tõstmise ja maa industrialiseerimise suureulatuslike plaanide teostamise eesmärgil sõlmis Hiina Rahvavabariik 1953. aasta suvel Nõukogude Liiduga kokkuleppe, mille alusel Nõukogude Liit abistab Hiinat 141 suure tööstusettevõtte ehitamisel. 1954. aasta oktoobris kirjutati alla kokkuleppele, mille kohaselt Nõukogude Liit annab Hiina Rahvavabariigile pikaajalist krediiti 520 miljoni rubla suuruses summas, ja protokollile, mille kohaselt Nõukogude Liit täiendavalt abistab Hiinat 15 tööstusettevõtte ehitamisel. Kõiki neid kokkuleppeid täidetakse edukalt.

Nõukogude Liit on osutanud ja osutab ka edaspidi suurt abi korea rahvale rahvamajanduse taastamisel. Nõukogude valitsus eraldas omakasupüüdmatult üks miljard rubla Põhja-Korea tööstuse, transpordi ja põllumajanduse taastamiseks. Samasugust omakasupüüdmatut abi korea rahvale andsid Hiina Rahvavabariik ja teised rahvademokraatiamaad.

Omakasupüüdmatu sõpruse näitena võib tuua suhted nõukogude rahva ja Vietnami kangelasliku rahva vahel. 1955. aasta juulis käis Nõukogude valitsuse kutsel Nõukogude Liidus Vietnami Demokraatliku Vabariigi valitsuse delegatsioon, eesotsas Vietnami Demokraatliku Vabariigi presidendi ja peaministri seltsimees Ho Ši Miniga. Läbirääkimiste ajal Nõukogude Liidu valitsuse ja Vietnami Demokraatliku Vabariigi valitsusdelegatsiooni vahel arutati läbi küsimused NSV Liidu ja Vietnami Demokraatliku Vabariigi vahelise majandusliku koostöö kohta. Nõukogude valitsus eraldas Vietnami Demokraatlikule Vabariigile mitte tagastamisele kuuluva

abina 400 miljonit rubla elanikkonna elutaseme tõstmiseks ja majanduse taastamiseks, sealhulgas ka 25 tööstus- ja kommunaalettevõtte taastamiseks ning ehitamiseks. NSV Liidu valitsus otsustas abistada Vietnami Demokraatlikku Vabariiki ka Vietnamile spetsialistide ettevalmistamisel NSV Liidu kõrgemates ja tehnilistes keskõppeasutustes, aga samuti ka abistada spetsialistide ettevalmistamise organiseerimist Vietnami õppeasutustes. Vietnami Demokraatlikku Vabariiki abistatakse ka geoloogiliste uurimistööde läbiviimisel ja ravi-profülaktiliste abinõude tarvitusele võtmisel võitluses nakkushaiguste vastu jne.

Rahvademokraatiamaad ehitavad sotsialismi palju soodsamates tingimustes, kui tegi seda omal ajal meie maa, kes esimesena asus siis veel tundmatule sotsialismiteele. Nõukogude Liit teostas meie maa industrialiseerimist ja põllumajanduse kollektiviseerimist tol ajal, kui ta oli ainuke sotsialistlik riik kogu maailmas.

Nüüd on selle teostamine hoopis lihtsam, sest on olemas võimas demokraatlik leer, eesotsas Nõukogude Liiduga. Sotsialismi ehitamine rahvademokraatiamaades toimub Nõukogude sotsialistliku ülesehitustöö rikkalike kogemuste alusel, demokraatliku leeri kõigi maade vastastikuse majandusliku abi alusel ja looduslike tingimuste ning nende maade teiste iseärasuste kasutamise alusel.

Ka põllumajanduse arendamisel toetuvad rahvademokraatiamaad Nõukogude Liidu kogemustele. Püüdes kõige täielikumalt ära kasutada kõiki töötavate üksiktalupoegade majandite võimalusi, viivad need riigid ühtlasi oma põllumajanduse järk-järgult üle kollektiivsetele rööbastele, rangelt kinni pidades vabatahtlikkuse printsiibist. Taotledes oma majanduse tõusu saavutamist, kasutavad rahvademokraatiamaad laiaulatuslikult nõukogude teaduse, Nõukogude Liidu tööstuse ja põllumajanduse eesrindlaste saavutusi. Nõukogude Liit aga omakorda püüab ära kasutada rahvademokraatiamaade teaduse saavutusi ja tootmise eesrindlikke kogemusi kommunismi ülesehitamise heaks meie maal. Kõik see aitab veel rohkem süvendada sotsialistliku internatsionalismi tunnet kõigi

rahvademokraatiamaade ja Nõukogude Liidu rahvaste vahel.

Demokraatialeeri maade võimsuse edasine tugevdamine, majanduslik, poliitiline ja kultuuriline koostöö sellesse leeri kuuluvate maade vahel on sotsialismi võidu otsustavaks tingimuseks kõigis maades.

Nõukogude Liidu, Hiina Rahvavabariigi ja teiste rahvademokraatiamaade rahvaste sõprus vastab kogu maailma töötajate huvidele, kõigi huvidele, kes võitlevad rahu, sõltumatuse ja vabaduse eest.

Rahvuslik vabadusliikumine pärast Teist maailmasõda. Rahu, demokraatia ja rahvusliku sõltumatuse eest peetava üldise võitluse üheks osaks on asumaade ja sõltuvate riikide rahvaste rahvuslik vabadusliikumine. See liikumine on suunatud võõramaise rõhumise vastu.

Teine maailmasõda andis tõsise löögi koloniaalriikidele ja kutsus esile rahvusliku vabadusliikumise võimsa tõusu. Sõjajärgsel perioodil toimusid põhjalikud muutused Aasias. Imperialistliku rõhumise ikkest vabanesid ja asusid laiale revolutsiooniliste ümberkujundamiste teele Hiina, Põhja-Korea ja Vietnami rahvad.

Suure ulatuse on võtnud rahvuslik vabadusliikumine Indias. Heidutatud sellest liikumisest, olid Inglise juhtivad ringkonnad sunnitud andma Indiale, kes oli Briti impeeriumi suurimaks asumaaks, dominiooni õigused. 1950. aastal kuulutas India enda vabariigiks. India vabariik lakkas olemast koloniaalmaa.

Indias kui maailma ühel suurimal maal elab ligi 360 miljonit inimest. Inglise kapitalistid, kelle valduses on raudteed, kaevandused ja istandused, hoiavad endiselt enda käes India tähtsamaid majanduslikke positsioone, püüavad säilitada oma ülevõimu sellel maal. On iseenesest arusaadav, et India rahvad ei taha enam leppida sellega ning sihikindlalt taotlevad iseseisvust ja sõltumatust. India rahvad kaitsevad järjest otsustavamalt oma õigusi, võitlevad oma rahvamajanduse ja kultuuri arendamise eest, nõuavad oma töö- ja elutingimuste parandamist.

Indial on suur tähtsus rahu eest peetava võitluse kindlustamiseks Idas. India on väga palju kaasa aidanud kõigi

rahuarmastavate rahvaste pingutustele, et lõpetada sõda Koreas, ja võitleb sihikindlalt Aasia ja kogu maailma rahvaste julgeoleku eest. India keeldus osa võtmast imperialistide poolt loodud Kagu-Aasia maade sõjalisest blokist (niinimetatud SEATO-st). India progressiivsed juhtivad tegelased mõistsid hukka niinimetatud «Kagu-Aasia kaitselepingu», mis ei kujuta endast midagi muud kui selliste maade nagu Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa ja mõningate neist sõltuvate riikide: Filipiinide, Tailandi, Pakistani sõjalist-blokki. See sõjaline liit on suunatud Aasia rahvaste vabaduse ja rahvusliku sõltumatuse vastu, eriti aga Hiina vastu.

Uueks tähtsaks panuseks rahvusvahelise koostöö ja rahvastevahelise rahu kindlustamise üritusse on India peaministri Džavaharlal Nehru külaskäik Nõukogude Liitu. Nõukogude Liidu ja India valitsuste vahelised läbirääkimised, mis toimusid sõbralikus ja südamlikus õhkkonnas, lõppesid ühise avalduse allakirjutamisega, millel on väga suur rahvusvaheline tähtsus. Kogu selle dokumendi sisuks on rahvaste rahu ja julgeoleku eest kõige siiram hoolitsemine.

Rahvuslik vabadusliikumine areneb laiaulatuslikult ka teistes Aasia maades. Kolonisaatorite vastu on üles tõusnud Indoneesia rahvas. Sihikindlalt võitlevad enda vabastamise eest Malaia ja Birma rahvad.

Ida rahvaste kasvavast rahvuslikust vabadusliikumisest annab tunnistust 29 Aasia ja Aafrika maa konverents, mis toimus 1955. aastal Bandungi linnas (Indoneesias).

Bandungi konverentsi otsuste kõige olulisemaks jooneks on see, et need otsused on suunatud imperialismi koloniaalsüsteemi ja Aasia ning Aafrika rahvaste ekspluateerimise ja rõhumise vastu. Konverents näitas, et Aasia ja Aafrika rahvad astuvad otsustavalt välja koloniaalse rõhumise vastu. Oma otsustes kirjutas konverents, et «kolonialism kõigis oma avaldustes kujutab endast pahet, millele tuleb kiiresti lõpp teha». Bandungi konverentsil võeti vastu deklaratsioon rahu ja koostöö kohta kogu maailmas. Üle kolmekümne maa ühines deklaratsiooniga ja võttis selle oma rahvusvaheliste suhete aluseks. Bandungi konverentsil on määratu suur tähtsus. Ta näitas selgelt, et

kõige erinevamate poliitiliste süsteemidega maade rahvad võivad soovi korral kohtuda ja saavutada kokkuleppe ka tähtsates küsimustes.

Koos teiste Aasia rahvastega võitlevad oma vabaduse ja rahvusliku iseseisvuse eest Pakistani rahvad. Selle maa reaktsioonilised ringkonnad aga takistavad igati rahva rahvusliku iseteadvuse kasvu ja tema võitlust vabaduse eest. Pakistanis luuakse Ameerika sõjabaase. 1954. aastal sõlmis Pakistan Türgiga sõjalise liidu, mis tema organiseerijate plaani kohaselt pidi saama uue sõjalise bloki aluseks, mis on suunatud demokraatliku leeri vastu, Lähis- ja Kesk-Ida rahvaste vastu. Pakistan liitus Kagu-Aasia maade sõjalise blokiga, mille lõid imperialistid Aasia rahvaste rahvusliku vabadusvõitluse mahasurumiseks. Sisuliselt aitavad Pakistani reaktsionäärid oma rahvavaenuliku poliitikaga välismaistel imperialistidel ja kolonisaatoreil õhutada rahvuslikku vihavaenu Aasia rahvaste vahel. Kapitalistlike suurriikide imperialistid räägivad jultunult ja otsekoheselt: «Las aasialased ise võitlevad aasialaste vastu.» Aasia rahvad aga vihkavad imperialiste ja hakkavad järjest rohkem aru saama, et sõda Aasia maade vahel vajavad ainult imperialistid oma koloniaalvõimu jäädvustamiseks. Sellest aru saanud, loobusid India, Birma, Indoneesia ja Tseilon osa võtmast Kagu-Aasia maade sõjalisest blokist. Sõjajärgsel perioodil on toimunud küllaltki palju muutusi Lähis- ja Kesk-Idas. Siin kasvab pidevalt ka rõhutud rahvaste rahvuslik vabadusliikumine. Hoolimata koloniaalse rõhumise rasketest tingimustest ärkavad Aafrika rahvad järjest rohkem ja rohkem rahvuslikule iseteadvusele. Ladina-Ameerika rahvad võitlevad visalt oma suveräänsuse säilitamise eest, oma julgeoleku eest, nende siseasjadesse välismaise vahelesegamise vastu.

See kõik räägib sellest, et asumaade rahvad, samuti ka nende maade rahvad, kes pärast Teist maailmasõda on saavutanud oma sõltumatuse tunnustamise, ei taha enam elada vanaviisi, ei taha kauem kannatada välismaist rõhumist. Nad arendavad üha julgemalt ja otsustavamalt võitlust oma õiguste ja vabaduse eest.

Võitlus töölisklassi ühtsuse eest. Kõige otsustavamaks ja järjekindlamaks võitlejaks rahu, demokraatia ja sotsia-

lismi eest on töölisklass. Teise maailmasõja aastail ja sõjajärgsel ajajärgul on töölisliikumine kasvanud ja tugevnenud. Rahvademokraatiamaades on jalule seatud töölisklassi kindel ühtsus ning moodustatud ühtsed töölisparteid ja ametiühingud. Paljudes kapitalistlikes maades on ametiühingud pärast Teist maailmasõda taaselustunud mitmesuguste poliitiliste veendumustega tööliste ühtsuse alusel.

Kõigi maade töölised on ustavad proletaarse internatsionalismi kohusele ja kõigi tööliste klassiühtsusele. Nad abistavad üksteist võitluses. Kõigi maade töötajate solidaarsus ja ühtsus on vajalik sellepärast, et töötajail on üks ühine siht — kindlustada rahu, demokraatiat ja tõsta oma elutaset. Töötajad saavad väga hästi aru, et nende võitlus võib olla edukas vaid sel juhul, kui nad on liitunud ja koondunud.

Töölisklassi ühtsuse suureks edusammuks oli 1945. a. oktoobris Ülemaailmse Ametiühingute Föderatsiooni moodustamine. See rahvusvaheline ametiühingute koondis kaitseb töölisklassi elulisi huve, rahvaste demokraatlikke õigusi ja kindla rahu säilitamist kogu maailmas. Seepärast kapitalistlike maade töölised ei kiidagi heaks parempoolsete sotsialistide ja ametiühingute reaktsioonilise liidrite tegevust, kes püüavad purustada Ülemaailmset Ametiühingute Föderatsiooni. Ametiühinguliikumise lõhestamiseks astusid Inglise ja Ameerika ametiühingute peamehed 1949. aastal Ülemaailmsest Ametiühingute Föderatsioonist välja ning moodustasid Londonis oma ametiühingukeskuse.

Ülemaailmne Ametiühingute Föderatsioon ühendab oma ridades üle 80 miljoni töötaja enamikust maailma maadest. See võimas organisatsioon võitleb otsustavalt ametiühingute ühtsuse, rahu ja rahvaste demokraatlike õiguste eest.

Kõigis maades on olemas demokraatlikud noorsoo- ja naisteorganisatsioonid. 97 maa noorsoo-organisatsioonid on ühendatud Ülemaailmsesse Demokraatliku Noorsoo Föderatsiooni, mis hõlmab 85 miljonit liiget. 66 maa naisteorganisatsioonid moodustasid Rahvusvahelise Demokraatliku Naiste Föderatsiooni, mis ühendab 140 miljonit

naist. Rahvusvahelised naiste- ja noorsoo-organisatsioonid on tähtsaks väesalgaks võitluses rahu eest.

Kasvav rahvusvaheline töölisklassi solidaarsus aitab nurja ajada uue sõja õhutajate plaane.

Tööliste ja kogu töötava rahva võitlust rahu ja demokraatia eest juhivad kommunistlikud ja töölisparteid, kes juhinduvad marksismi-leninismi suurest õpetusest. Viimaseil aastail on kommunistlikud parteid tugevnenud, karastunud ja tunduvalt suurendanud oma mõju töötavates hulkades. 20—25 aastat tagasi oli välismaa kommunistlikes parteides umbes 500 000 liiget. Praegusel ajal on välismaa kommunistlike parteide ja ühinenud töölisparteide ridades üle 18 miljoni inimese.

Miks on kommunistide mõju nii tugevasti kasvanud? See on kasvanud sellepärast, et fašismi võimutsemise raskeil aastail Euroopas osutusid kommunistid kõige julgemateks, ennastsalgavamateks võitlejateks fašistliku orjastamise vastu, rahvaste vabaduse ja rahvusliku sõltumatuse eest. Võitlus kindla ja kestva rahu eest, rahujõudude organiseerimise ja kokkuliitmise eest ning sõjajõudude vastu on käesoleval ajal kogu kommunistlike parteide ja demokraatlike organisatsioonide tegevuse keskpunktiks.

Eriti suur tähtsus on kommunistlike parteide võitlusel töölisklassi ühtsuse eest. Kogu rahvusvahelise töölisliikumise ajaloo kestel ei ole sellel küsimusel olnud sellist otsustavat tähtsust kui praegu. Töölisklassi ridade ühtsus on vajalik eelkõige selleks, et kaitsta rahu, nurja ajada sõjaõhutajate kuritegelikud kavatsused ning edukalt võidelda töötava rahva eluliste huvide eest.

Kõigi maade kommunistlikud parteid koondavad töölisi ja kogu töötavat rahvast imperialistide salasepitsuste ja uue sõja ohu vastu, rahu, demokraatia ja rahvaste rahvusliku sõltumatuse kaitseks.

3. NÕUKOGUDE LIIDU VÕITLUS PÜSIVA DEMOKRAATLIKU RAHU JA RAHVASTE JULGEOLEKU EEST

Nõukogude Liidu võitlus rahvusvahelise pinevuse lõdvendamise ja rahuliku koostöö eest. Püsiv ja kindel rahu on kogu maakera rahvaste eluliseks nõudeks. Oma rahu-

püüdlustes leiavad rahvad alati täielikku mõistmist ja toetust Nõukogude Liidu poolt, kelle välispoliitika vastab nii nõukogude rahva kui ka kõigi teiste rahvaste põhilistele huvidele ja vajadustele, kes on eluliselt huvitatud rahust ja rahvusvahelisest koostööst. Nõukogude Liit on peamiseks toeks rahu ja rahvastevahelise sõpruse kindlustamisel, imperialistliku rõhumise ja imperialistlike sõdade leppimatu vaenlane, suurte ja väikeste rahvaste vabaduse ning sõltumatuse vankumatu kaitsja. Suurte ja väikeste riikide võrdõiguslikkuse tunnustamine, kõigi rahvaste enesemääramise õiguse ja riikliku iseseisvuse tunnustamine on alati olnud ja jääb ka edaspidi üheks tähtsamaks Nõukogude välispoliitika põhimõtteks. Nõukogude Liit peab pühalikult kinni sellest põhimõttest.

Kui sõlmiti rahulepingud Saksamaa endiste liitlastega — Itaalia, Ungari, Rumeenia, Bulgaaria ja Soomega, püüdsid Lääne suurriikide juhtivad ringkonnad neilt iseseisvust ära võtta. Nõukogude Liit aga seda ei lubanud. Saksamaa endiste liitlastega sõlmitud rahulepingutes võeti ka sõjategevuse tõttu kannatada saanud riikide huvisid arvesse. Kuid seejuures ei rikkunud need lepingud Saksamaa poolel sõdinud riikide sõltumatust ega territoriaalset terviklikkust, ei lubanud nende majanduslikku orjastamist ja kindlustasid nende iseseisva arenemise.

Nõukogude Liit sõlmis sõpruse ja vastastikuse abistamise lepingud Poola, Tšehhoslovakkia, Bulgaaria, Rumeenia ja Ungari, samuti ka Soomega. Kõigi nende lepingute eesmärgiks on takistada võimalikku agressiooni ja kindlustada nende maade sõltumatus. Lepingutes on pandud alus uutele suhetele riikide vahel, üheõigusluse ja üksteise huvide vastastikuse austamise suhetele.

Samasugust rahuarmastavat poliitikat teostab Nõukogude Liit ka Aasia rahvaste suhtes.

Nõukogude Liit on alati toetanud suure hiina rahva võitlust vabaduse ja sõltumatuse eest ning tunnustas esimesena Hiina rahvavalitsust. 1950. aasta veebruaris kirjutas Nõukogude Liit alla Hiina Rahvavabariigi valitsusega sõpruse, liidu ja vastastikuse abistamise lepingule. Kõiki selle lepingu punkte läbib püüe kindlustada üldist rahu, vabadust ja rahvaste sõltumatust.

Nõukogude Liit astub järjekindlalt välja korea rahva rahvuslike õiguste kaitseks. Kohe pärast sõja lõppemist tegi Nõukogude Liit Ameerika Ühendriikidele ettepaneku viia Koreast välja üheaegselt nii Nõukogude kui ka Ameerika sõjaväed, et anda korea rahvale võimalus ise oma elu korraldada. Hoolimata sellest et Ameerika Ühendriikide valitsus selle ettepaneku tagasi lükkas, kutsus Nõukogude Liit Koreast kõik oma relvastatud jõud tagasi. Nõukogude Liidu valitsus, teostades järjekindlalt kõigi rahvaste sõltumatuse austamise poliitikat, tunnustas Korea Rahvademokraatlikku Vabariiki, sõlmis temaga diplomaatilised suhted ja majandusliku ning kultuurilise koostöö lepingu. NSV Liidu ümber, kes on rahvaste kindla ja kestva rahu, vabaduse ja sõltumatuse lipukandja, koonduvad kõik rahu ja demokraatia eest võitlevad jõud.

Nõukogude Liit on korduvalt esitanud ja esitab ka edaspidi täiesti teostatavaid, selgeid ettepanekuid selle kohta, kuidas kindlustada kestvat rahu ja rahvusvahelist julgeolekut.

Milles need ettepanekud seisid? Nõukogude Liit tegi ettepaneku, et suurriigid koos teiste riikidega otsustavalt piiraksid relvastust, vähendaksid relvastatud jõude ja sõjalisi kulutusi ning lepiksid kokku aatomirelva keelamise kohta. Nõukogude Liit tegi samuti ettepaneku sisse seada niisugune rahvusvaheline kontroll kõigi nende abinõude ellurakendamise üle, mis lülitaks välja nende otsuste rikkumise võimaluse ükskõik millise riigi poolt.

Meie maa vähendas pärast sõja lõppu tunduvalt oma relvastatud jõude, mis ei ületa praegu arvuliselt sõjaeelseid jõude. Nõukogude Liidul ei ole mingisuguseid agressiivseid plaane ja ta relvastatud jõud ei võta osa mingist sõjategevusest. Pärast sõja lõppu viis Nõukogude valitsus lühima aja vältel oma sõjaväeosad välja Hiina, Korea, Tšehhoslovakkia, Bulgaaria, Norra ja Jugoslaavia territooriumidelt, kus need sõjaväeosad viibisid fašistlike agressorite vastu peetud sõjaliste operatsioonide ajal. Võideldes rahvusvahelisel areenil aktiivselt sõjapropaganda vastu, näitas Nõukogude Liit eeskuju kõigile maadele, keelates seadusandlikus korras sellise propaganda omal maal. Nõukogude Liidu Ülemnõukogu poolt 12. märtsil

1951 vastu võetud Rahukaitseseadus kuulutas sõjapropaganda kõige rängemaks kuriteoks inimkonna vastu.

Kogu oma välispoliitikas lähtub Nõukogude valitsus leninlikust põhimõttest kahe süsteemi — sotsialistliku ja kapitalistliku süsteemi püsiva kõrvutieksisteerimise ja rahuliku võistluse võimalikkusest.

Juba nõukogude võimu esimestel aastatel, pärast interventide põhiliste jõudude purustamist, ütles V. I. Lenin: «... Me võitsime endale kätte tingimused, milledes me saame eksisteerida kõrvuti kapitalistlike riikidega, kes on nüüd sunnitud astuma meiega kaubanduslikesse suhetesse ... Meil on mitte ainult hingetõmbeaeg, — vaid on saabunud uus ajajärk, kus meie olemasolu kapitalistlike riikide süsteemis on rahvusvaheliselt seisukohalt põhiliselt kätte võidetud.»[1] Lenin ütles juba siis, et rida kapitalistlikke maid on huvitatud kaubavahetusest Nõukogude Venemaaga.

Juhindudes neist Lenini teesidest, ei ole Nõukogude Liit keeldunud ega keeldu majanduslikust koostööst kapitalistlike maadega. Nõukogude Liit on seisnud ja seisab rahvusvahelise koostöö kindlustamise ja asjalike sidemete arendamise eest kõigi maadega. Nõukogude Liidu valmisolekut majanduslikuks koostööks kapitalistlike maadega ja sellise koostöö täielikku mõeldavust kahe erineva süsteemi vahel tõendab see tõsiasi, et 1953.—1954. aastal on Nõukogude Liit vastastikuse kasulikkuse alusel sõlminud kaubanduslikke kokkuleppeid rea kapitalistlike maadega. Kaubanduslikud kokkulepped on sõlmitud Prantsusmaaga, Indiaga, Soomega, Iraaniga, Belgiaga, Kreekaga, Norraga, Rootsiga, Argentiinaga, Islandiga, maksete kokkulepe Egiptusega. 1954. aastal oli Nõukogude Liit kaubavahetuses rohkem kui viiekümne riigiga. NSV Liit kavatseb ka edaspidi arendada oma kaubandust välismaadega.

Paljud välismaa tegelased väidavad vastupidiselt, et sotsialistlike riikide ja kapitalistlike riikide rahulik kõrvuti eksisteerimine pole võimalik. Seda väidet on neile tarvis selleks, et õigustada oma Nõukogude-vastast poliitikat, uue maailmasõja ettevalmistamise poliitikat. Imperialistid kardavad rahulikku koostööd Nõukogude Liiduga.

[1] V. I. Lenin, Teosed, 31. kd., Tallinn, 1955, lk. 377.

Hoolimata kõigist rahvusvahelise koostöö vastaste püüdlustest rahuüritust nurja ajada ja vastupidiselt neile püüdlustele võitleb Nõukogude Liit vaidlusaluste küsimuste rahuliku lahendamise eest, riikidevahelise koostöö eest.

Nõukogude Liit peab aktiivset võitlust rahu eest Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis. See organ loodi pärast Teist maailmasõda. Tema koosseisu kuulub enamik riikidest. Kõigi maade rahvad panevad selle rahvusvahelise organisatsiooni peale suuri lootusi ja loodavad tema abiga säilitada ja tugevdada rahu kogu maailmas.

Põhikirja alusel on Ühinenud Rahvaste Organisatsioonil kaks peamist organit: Peaassamblee (üldkoosolek) ja Julgeolekunõukogu. Peaassambleesse kuuluvad kõigi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni astunud maade esindajad. Julgeolekunõukogu koosneb viiest alalisest liikmest: NSV Liidu, Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa ja Hiina esindajaist ning kuuest mittealalisest liikmest, kes valitakse Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Peaassamblee (üldkoosoleku) poolt kaheks aastaks. Julgeolekunõukogu otsus on seaduslik ainult siis, kui selle poolt on hääletanud mitte vähem kui seitse nõukogu liiget, nende hulgas kõik viis nõukogu alalist liiget. Seda nimetatakse ühehäälsuse reegliks.

NSV Liit kasutab ühehäälsuse reeglit selleks, et mitte lubada Julgeolekunõukogus vastu võtta niisuguseid otsuseid, mis on suunatud rahu, demokraatia ja rahvaste sõltumatuse huvide vastu.

Et mitte lubada demokraatlike maade positsioonide tugevnemist Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis, takistavad kapitalistlikud suurriigid igati rahvademokraatiamaade (Ungari, Rumeenia, Bulgaaria, Albaania jt.) vastuvõtmist Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni. Samal eesmärgil takistavad nad Hiina Rahvavabariigi esindajate asumist neile kuuluvaile kohtadele Julgeolekunõukogus ja teistes Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni organeis, säilitades need kohad oma palgasulasele Tšang Kai-šile.

Nõukogude Liit peab äärmiselt vajalikuks Hiina ja Korea rahvaste õiguste taastamist Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis. Hiina ja Korea rahvaste tõeliste esinda-

jate puudumine Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis õõnestab Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni autoriteeti ja rahvusvahelist tähtsust ega soodusta rahu ja rahvusvahelise julgeoleku kindlustamist. Sellise olukorraga ei saa leppida kõik need, kellele on kallis rahu ja sõbralik koostöö rahvaste vahel.

Nõukogude Liit omistab tõsist tähtsust Ühinenud Rahvaste Organisatsioonile ja võitleb vankumatult selle eest, et ükski valitsus ei saaks seda rahvusvahelist organisatsiooni muuta oma välispoliitika abiorganiks. Hoolimata tohutuist raskustest, mida tekitavad rahu vaenlased, taotleb Nõukogude Liit Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis täiesti reaalsete ettepanekute vastuvõtmist, mis on suunatud agressiivsete jõudude ohjeldamisele, uue sõja ärahoidmisele ja sõjategevuse lõpetamisele seal, kus see juba on alanud.

Vastavalt oma rahuarmastavale välispoliitikale tegi Nõukogude valitsus korduvalt Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis asjalikke ettepanekuid rahu ja julgeoleku kindlustamiseks. Millised on need ettepanekud?

Nõukogude delegatsioon pani ette: 1. Keelata reas maades teostatav uue sõja propaganda ja võtta süüdlased selles propagandas vastutusele. 2. Tingimata keelata aatomirelv, sisse seada range rahvusvaheline kontroll sellest keelust kinnipidamise üle; tunnistada sõjaroimariks see valitsus, kes esimesena võtab tarvitusele aatomirelva või muud inimeste massilise hävitamise vahendid. 3. Avaldada soovi, et Ameerika Ühendriigid, Suurbritannia, Prantsusmaa, Hiina ja Nõukogude Liit ühendaksid oma rahupüüdlused ja vähendaksid ühe kolmandiku võrra oma relvastatud jõude.

Nende ettepanekute teostamine oleks tunduvalt kindlustanud rahuüritust.

Ka need Nõukogude Liidu ettepanekud leiavad üha aktiivsemat toetust kõigi maade demokraatlike jõudude poolt kogu maailmas.

Taotledes rahvastevahelist koostööd, suhtub Nõukogude Liit leppimatult kõigisse ning igasugustesse katsetesse rajada suhteid meie riigiga ebavõrdsuse alusel. Kahe süsteemi vaheline koostöö on võimalik ainult tingimusel, kui

mõlemad pooled soovivad vastastikust koostööd, on valmis täitma endale võetud kohustusi ning kinni pidama üheõigusluse ja teiste riikide siseasjadesse mittevahelesegamise põhimõttest.

Nõukogude Liit lükkab tagasi igasugused katsed temale peale suruda ühekülgsete järeleandmiste ükskõik missugused eeltingimused ja nõuded. Nõukogude Liidu suhtes ei ole hirmutamine või ähvardamine kunagi eesmärki saavutanud ega võigi saavutada. Nõukogude Liit on küllalt tugev ega karda ähvardusi. Nõukogude rahvas ei ole arg ja kui tekib vajadus, siis ta suudab end ka kaitsta.

Tänu Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade järjekindlale välispoliitikale sõlmiti vaherahu-kokkulepe Koreas. Korea sõda, mis nõudis tohutu hulk inimelusid ja mis oleks võinud viia kõige tõsisematele rahvusvahelistele keerdküsimustele, on lõppenud. 1954. aasta aprillis-juulis saavutati Genfi nõupidamisel kokkulepe tulevahetuse lõpetamise ja rahu jaluleseadmise kohta Indo-Hiinas, mis soodustas rahvusvahelise pinevuse lõdvenemist. Juhindudes rahu säilitamise ja kindlustamise huvidest, tegi Nõukogude valitsus viimasel ajal rea uusi väga tähtsaid välispoliitilisi samme, mis on suunatud rahvusvahelise pinevuse lõdvendamisele. Nõukogude valitsuse poolt ette võetud abinõud leidsid kõikide rahuarmastavate rahvaste poolt heakskiitu ja viisid rahvusvahelise olukorra lõdvenemisele.

Milles siis seisid need Nõukogude Liidu välispoliitika rahuarmastavad sammud?

Väga suur tähtsus rahvusvahelise pinevuse vähendamiseks on Nõukogude valitsuse 1955. aasta 10. mai ettepanekutel relvastuse vähendamise, aatomi- ja vesinikurelva keelamise ning uue sõja ohu likvideerimise küsimustes.

Suuresti aitasid rahvusvahelise pinevuse vähendamisele kaasa ka sellised sündmused nagu Austriaga riikliku lepingu sõlmimine ning NSV Liidu ja Jugoslaavia vaheliste suhete normaliseerimine. Nõukogude Liidu initsiatiivil Austriaga riikliku lepingu sõlmimise tulemusel on Austria saanud sõltumatuks ja suveräänseks riigiks. Austria on võtnud enda peale kohustuse teostada alalise neutrali-

teedi poliitikat, mis vastab nii austria rahva rahvuslikele huvidele kui ka Euroopas rahu säilitamise huvidele.

Nõukogude Liidu — Jugoslaavia läbirääkimiste tulemusel, mis toimusid Belgradis, on saavutatud järsk pööre Nõukogude Liidu ja Jugoslaavia Föderatiivse Rahvavabariigi vastastikuste suhete paranemise suunas. NSV Liidu ja Jugoslaavia Föderatiivse Rahvavabariigi vaheline sõprus ning koostöö vastab mõlema maa rahvaste põhilistele huvidele, ühtlasi vastab see ka täielikult Euroopa rahvaste üldise rahu ja julgeoleku kindlustamise ülesannetele. Jugoslaavias valitseb tootmisvahendite ühiskondlik omandus peamistele tootmisvahenditele suur- ja kesktööstuse ning traspordi alal, samuti ka pangasüsteemis, hulgi- ja rõhuvas enamuses jaekaubanduses.

Põhilisteks klassideks Jugoslaavias on töölisklass ja töötav talurahvas. Jugoslaavia riikliku korra määrab kindlaks see, et riigivõim kuulub töölisklassile ning töötavale talurahvale. Hoolimata kapitalistlike riikide määratu suurest survest, suutis Jugoslaavia siiski säilitada oma rahvusliku sõltumatuse ning pani vastu katsetele juurutada välismaist kapitali Jugoslaavia majandusse. Vastava sotsialistliku välis- ja sisepoliitika teostamisel, kaubanduslike ja majanduslike suhete laiendamisel ning kindlustamisel Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaadega on suur tähtsus sotsialistliku ülesehitustöö edasiarenemisele Jugoslaavias. Vaenulikkus ja isoleeritus NSV Liidu ning Jugoslaavia vahel oli kasulik ainult Nõukogude rahvaste vaenlastele, rahu vaenlastele. On täiesti loomulik, et NSV Liidu ja Jugoslaavia Föderatiivse Rahvavabariigi vaheliste suhete paranemine on uueks panuseks rahvusvahelise pinevuse lõdvendamise üritusse, vastab kõigi rahuarmastavate rahvaste, kõigi maade töötajate huvidele.

Hoolitsedes rahu säilitamise ja kindlustamise eest, püüdis Nõukogude valitsus normaliseerida suhteid Saksa Föderaalvabariigiga. NSV Liidu ja Saksa Föderaalvabariigi valitsuste delegatsioonide vahel 1955. aasta septembris toimunud läbirääkimiste tulemusel saavutati kokkulepe diplomaatiliste suhete sisseseadmiseks mõlemate maade vahel.

Valitsuste delegatsioonid leppisid kokku ka selles, et

Nõukogude Liidu ja Saksa Föderaalvabariigi vahel toimuvad läbirääkimised kaubanduse arendamise küsimustes. Nõukogude Liit astus vastavaid samme ka Nõukogude Liidu ja Jaapani vaheliste suhete normaliseerimiseks.

Kõik need Nõukogude valitsuse abinõud, samuti ka hiiglasuur mõju, mida valitsuste välispoliitikale avaldab üldrahvalik liikumine rahu eest, parandasid tunduvalt rahvusvahelist olukorda, lõid soodsad tingimused nelja suurriigi valitsuste juhtide Genfi nõupidamise läbiviimiseks.

Genfi nõupidamine ja selle tulemused. Suureks panuseks rahvusvahelise pinevuse lõdvendamise üritusse oli nelja suurriigi valitsuste juhtide Genfi nõupidamine. Pärast kümneaastast vaheaega tulid 1955. aasta juulis Genfis kokku Prantsuse, Inglise, Nõukogude Liidu ja Ameerika Ühendriikide valitsuste juhid. Nõupidamisest osavõtjad arutasid järgmisi küsimusi: Saksamaa küsimust, desarmeerimise küsimust, Euroopa julgeoleku küsimust, Ida ja Lääne vahelise kontakti arendamise küsimust. Kahjuks ei võtnud nõupidamine vastu Nõukogude valitsuse ettepanekut arutada Aasia ja Kaug-Ida probleeme, millel on rahu saatuse seisukohalt väga suur tähtsus. Nõupidamisest osavõtjate töös oli tähtsal kohal kestva julgeoleku kindlustamise küsimus Euroopas. Selle küsimuse arutamisel pidas Nõukogude valitsus silmas neid ajaloolisi fakte ja sündmusi, millede tunnistajaks oli kogu maailma elanikkond viimase poole sajandi kestel. Teatavasti on kõige verisemad ja laastavamad sõjad toimunud Euroopas. Euroopas algas nii Esimene kui ka Teine maailmasõda, mis levisid seejärel maailma teistesse maadesse, nõudsid inimkonnalt loendamatuid ohvreid ja tekitasid materiaalseid purustusi. Sellest lähtudes on Nõukogude valitsus olnud ja on ka edaspidi arvamisel, et Euroopa julgeoleku garanteerimise kõige kindlamaks vahendiks oleks üleeuroopalise lepingu sõlmimine, s. o. kollektiivse julgeoleku süsteemi loomine, kusjuures lepingust võtaksid osa kõik Euroopa riigid ja Ameerika Ühendriigid. Niisuguse julgeolekusüsteemi loomine Euroopa riikide nende sõjaliste rühmituste asemel, mis on suunatud teiste Euroopa riikide vastu, aitab suurel määral kaasa julgeoleku säilitamisele Euroopas ja üldise rahu kindlustamisele. On teada, et käesoleval ajal

on Euroopas kaks riikide rühmitust. Ühe rühmituse moodustavad Põhja-Atlandi pakti (NATO) riigid ja Lääne-Euroopa Liidu riigid. Teine riikide rühmitus loodi Varssavi lepinguga 1955. aasta mais. Sellele lepingule, vastuseks Pariisi kokkulepete ratifitseerimisele, kirjutasid alla Nõukogude Liit ja teised Euroopa rahuarmastavad maad. Varssavi lepingule kirjutas alla ka Saksa Demokraatliku Vabariigi valitsus, kuna Saksa Föderaalvabariik astus NATO liikmeks ja võttis endale Pariisi kokkulepete kohaselt vastavad kohustused.

Erinevalt Pariisi kokkulepetest ja Põhja-Atlandi paktist on Varssavi lepingul täielikult kaitse-iseloom ja see ei ole suunatud ühegi väikese ega suure riigi vastu. Sellest räägib täie veenvusega lepingu 9. artikkel, mille kohaselt iga riik, sõltumata tema ühiskondlikust ja riiklikust korrast, võib ühineda käesoleva lepinguga, kui ta ainult avaldab valmisolekut käesolevast lepingust osavõtmise teel kaasa aidata rahuarmastavate riikide jõupingutuste ühendamisele rahvaste rahu ja julgeoleku kindlustamiseks.

Sellest räägib ka artikkel 11, mille kohaselt käesolev leping muutub üleeuroopalise lepingu kehtima hakkamise päevast kehtetuks juhul, kui luuakse Euroopas kollektiivse julgeoleku süsteem ja sõlmitakse selleks üleeuroopaline kollektiivse julgeoleku leping.

Arvestades asjaolu, et Euroopas on käesoleval ajal olemas kaks riikide rühmitust ja et Lääne-Euroopa riikide valitsused ei taha loobuda nende poolt loodud sõjalistest blokkidest, tegi Nõukogude valitsus Genfi nõupidamisel ettepaneku Euroopas olemasolevate riikide rühmituste vahelise lepingu peamiste printsiipide suhtes, jaotades kollektiivse julgeoleku süsteemi loomise kaheks perioodiks.

Esimesel perioodil, nagu pani ette Nõukogude Liit, peavad jääma jõusse nii Põhja-Atlandi leping ja Pariisi kokkulepped kui ka Varssavi leping. Kuid samal ajal peavad kõik nimetatud rühmitustesse kuuluvad riigid võtma endale kohustuse hoiduda relvastatud jõu kasutamisest üksteise vastu ja lahendama kõik tülid, mis nende vahel võivad tekkida, ainult rahulikul teel.

See Nõukogude Liidu ettepanek arvestab ühelt poolt Euroopas väljakujunenud konkreetset olukorda ning teiselt

poolt, kui see ettepanek vastu võetakse, kindlustab Euroopas riikide rahuliku kooseksisteerimise.

Teisel perioodil peaksid kõik riigid, mis kuuluvad ühtedesse või teistesse Euroopa riikide rühmitustesse, sõlmima omavahel sellise lepingu, mille kohaselt peaksid lakkama kehtimast Põhja-Atlandi leping, Pariisi kokkulepped ja Varssavi leping. On iseenesest arusaadav, et pärast seda kuuluksid kõik nende lepingute ja kokkulepete alusel loodud rühmitused likvideerimisele ja asendamisele üleeuroopalise kollektiivse julgeoleku süsteemiga.

Kollektiivse julgeoleku lepingu sõlmimine Euroopas oleks suur samm edasi rahu kindlustamisel kogu maailmas ja soodustaks edaspidi rahvusvahelise pinevuse vähenemist.

Tähtsal kohal Genfi nõupidamisest osavõtjate töös oli Saksamaa küsimus. Saksamaa küsimuse lahendamiseks on kaks teed. Millised siis need teed on? Üks tee on Saksamaa militariseerimise tee, Saksamaa sõjalise võimsuse taastamise tee, seda teed tahavad Lääne-Euroopa suurriigid. Saksamaa küsimuse lahendamise selline tee aga sisaldab uue sõja ohtu Euroopa rahvastele, eriti aga saksa rahvale endale. Relvastatud Saksamaa võidakse kiskuda uutesse sõjalistesse avantüüridesse ja tema võib kujuneda palju laastavama ning purustavama sõja tandriks, kõigi Euroopa ning paljude teistegi rahvaste hädade allikaks.

Kuid on olemas ka teine tee Saksamaa probleemi lahendamiseks, ainuõige tee, mida kindlalt kaitses ja kaitseb ka edaspidi Nõukogude valitsus. See on ühtse, rahuarmastava, demokraatliku Saksamaa loomise tee. Nõukogude valitsus leiab, et Saksamaa küsimuse lahendamisel tuleb lähtuda konkreetsest olukorrast, mis kujunes pärast Teist maailmasõda.

Sõja lõppemisest Euroopas on möödunud 10 aastat. Selle aja kestel on tegelikult välja kujunenud kaks Saksamaad — Saksa Demokraatlik Vabariik ja Saksa Föderaalvabariik. Pariisi kokkulepete tulemusel asus Lääne-Saksamaa militariseerimise teele ja on võetud Lääne suurriikide sõjalistesse rühmitustesse. Ida-Saksamaa aga otsustas kujunenud olukorra tõttu osa võtta Varssavi lepingust. Ka Nõukogude valitsus lähtub sellest, et Saksamaa mõle-

mas osas on välja kujunenud sisult erinev ühiskondlik ja majanduslik elukorraldus. Saksa Demokraatlikus Vabariigis on võimul töötajad. Siin on likvideeritud kapitalistlikud monopolid; suurmõisnikele kuulunud maa on antud talupoegadele; fašistlikud kurjategijad on saanud teenitud karistuse. Saksamaa selles osas on vabalt loodud ja töötavad Saksa demokraatlikud organisatsioonid, antifašistlikud parteid, ametiühingud. Nõukogude Liidu poliitika tõttu said saksa rahva demokraatlikud jõud arenemis- ning kasvuvabaduse, nad said võimaluse alata uut, rahulikku, loovat elu.

Saksa Demokraatliku Vabariigi töötajad ei või ohustada oma saavutusi. On selge, et Saksamaa küsimust ei saa lahendada Saksa Demokraatliku Vabariigi arvel. Järelikult Saksamaa probleemi lahendamine peab kindlasti arvestama nii Saksa Demokraatliku Vabariigi kui ka Saksa Föderaalvabariigi arvamust; seda küsimust ei saa lahendada ilma sakslaste eneste osavõtuta. Nõukogude valitsus leiab, et niisugustes tingimustes ei saa juttu olla Saksamaa ühendamisest tema kahe osa — Saksa Demokraatliku Vabariigi ja Saksa Föderaalvabariigi — mehaanilise liitmise teel, kuna see tähendaks reaalsete faktide mittearvestamist. Väljakujunenud olukorras on Saksamaa ühendamise ainukeseks teeks Euroopas kollektiivse julgeoleku süsteemi loomine, millest võtaks osa nii Saksa Demokraatlik Vabariik kui ka Saksa Föderaalvabariik, ja majanduslike ning poliitiliste sidemete arendamine Saksamaa mõlema osa vahel.

NSV Liit võitleb sihikindlalt läänеriikide poliitika vastu, milline viib Saksamaa remilitariseerimisele (relvastamisele) ning tema lõhestatuse jätkamisele. Läänеriikide selline poliitika Saksamaa küsimuses on kokkusobimatu kõigi rahuarmastavate rahvaste huvidega, on vastuolus saksa rahva eluliste huvidega ning ähvardab rahu.

Nõukogude valitsus asub seisukohal, et Saksamaa küsimuse lahendamisel tuleb lähtuda kõigi Euroopa riikide julgeoleku kindlustamise huvidest ning eelkõige Saksamaa lääne- ja idapoolsete naabrite julgeoleku kindlustamise huvidest. Sellised on Saksamaa küsimuse lahendamise kaks teed.

Suurt tähelepanu pöörati Genfi nõupidamisel desarmeerimise küsimusele. Selle küsimuse läbivaatamisel juhindus Nõukogude valitsus sellest, et leida teid suurriikide seisukohtade lähendamiseks selles küsimuses ja vajaliku kokkuleppe saavutamiseks nii tavalise relvastuse vähendamise küsimuses kui ka aatomirelva keelamise küsimuses. Just sellele eesmärgile vastavad Nõukogude valitsuse tuntud ettepanekud 10. maist 1955 relvastuse üldise vähendamise, aatomirelva keelamise ja uue sõja ohu likvideerimise küsimuses. Arutades seda küsimust, otsustasid nelja suurriigi valitsuste juhid jätkata kokkuleppeteede otsimist. Nelja suurriigi välisministritele anti selles küsimuses vastav direktiiv.

Genfi nõupidamisel arutati ka Ida ja Lääne vahelise kontakti arendamise küsimust. Selle küsimuse positiivsel lahendamisel on suur tähtsus rahvusvahelise pinevuse vähendamiseks. Nõukogude Liit on pooldanud ja pooldab laialdast rahvusvahelist koostööd, majanduslike, teaduslike ja kultuurialaste sidemete igakülgset arendamist riikide vahel. Nelja suurriigi valitsuste juhid võtsid selles küsimuses vastu järgmise otsuse: «Välisministrid peavad ekspertide abil uurima abinõusid, kaasa arvatud võimalikud abinõud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni organites ja asutustes, mis võiksid a) viia rahvusvahelist vaba läbikäimist ja rahuaja kaubandust takistavate barjääride järkjärgulisele kõrvaldamisele ning b) huvitatud maadele ja rahvastele vastastikku kasulike sidemete ja vaba kontakti sisseseadmisele.»

Nelja suurriigi valitsuste juhid jõudsid kokkuleppele selles, et üldistes põhimõtetes saavutatud kokkulepete alusel tuleb läbirääkimisi tähtsate rahvusvaheliste probleemide kohta jätkata, et leida konkreetseid teid nende lahendamiseks.

Nõukogude Liit oma välispoliitikas sammub kindlalt seda teed, mis määrati kindlaks Genfis. Püüdes ka edaspidi lõdvendada rahvusvahelist pinevust, astus Nõukogude valitsus selliseid praktilisi samme, nagu otsus tuua Austriast ennetähtaegselt ära seal asuvad Nõukogude väed ja vähendada Nõukogude relvastatud jõude Austriast äratoodava vägede hulga võrra. Kohe selle järel võttis Nõukogude

valitsus vastu otsuse vähendada Nõukogude relvastatud jõude 640 000 inimese võrra.

1955. aasta septembris saatis NSV Liidu Ministrite Nõukogu esimees N. A. Bulganin Ameerika Ühendriikide presidendile D. Eisenhowerile kirja, milles on esitatud Nõukogude valitsuse konkreetsed ettepanekud relvastuse vähendamise, suurriikide relvastatud jõudude suuruse kindlaksmääramise ja aatomirelva keelamise küsimuses, samuti on ära näidatud ka tõhusad abinõud, mis aitavad ära hoida ühe riigi ootamatu kallaletungi teisele riigile. Maailma laialdased ühiskondlikud ringkonnad hindavad seda kirja kui suure rahvusvahelise tähtsusega dokumenti, mis annab tunnistust Nõukogude Liidu vankumatust rahupüüdest. Kirjas toodud ettepanekud puudutavad rahvusvahelise pinevuse vähendamise probleemi kõige tähtsamaid külgi. Erinevalt Nõukogude Liidu seisukohtadest teevad mõned lääneriikide silmapaistvad esindajad selliseid ettepanekuid, mis ei arvesta peamist — relvastatud jõudude vähendamise küsimust, relvastamise ja aatomirelva keelamise küsimust — ning püüavad seda väga tähtsat probleemi asendada vastastikuste aerofotode (lennukitelt maakohtade pildistamine) tegemise ja sõjalise informatsiooni vahetamisega. On selge, et seda liiki ettepanekud tegelikult ei vii relvastumise võidujooksu vähendamisele ega väldi uue maailmasõja ohtu. Nõukogude valitsuse praktilised abinõud, mis on suunatud rahvusvahelise pinevuse lõdvendamisele, annavad tunnistust sellest, et Nõukogude Liit peab kindlalt kinni sellest kursist, mis määrati kindlaks Genfi nõupidamisel.

NSV Liidu Ülemnõukogu kiitis täielikult heaks Nõukogude Liidu valitsuse delegatsiooni kogu tegevuse Genfi nõupidamisel ja deklareeris, et NSV Liit teostab ka tulevikus rahu ja rahvusvahelise koostöö poliitikat. Ühtlasi jälgivad nõukogude inimesed valvsalt rahvusvahelises elus toimuvaid sündmusi, seda enam, et kaasaegses muutunud olukorras tegutsevad veel jõud, kes püüavad segada riikidevaheliste normaalsete suhete jaluleseadmist ning rahu kindlustamist kogu maailmas. Teatavasti on nii Ameerika Ühendriikides kui ka Lääne-Euroopas veel mõjukaid isikuterühmi, kes ei ole rahul Genfi nõupidamise

positiivsete tulemustega. Need isikud ei taha lõpetada neile kasulikku relvastumise võidujooksu ja «külma sõja» poliitikat. Kuid laialdased ühiskondlikud ringkonnad Ameerika Ühendriikides ning Lääne-Euroopas ei taha sõda, kõik demokraatlikud jõud on rahu poolt, rahu kindlustamise poolt ning rahvusvahelise pinevuse vähendamise poolt. Need lääneriikide laialdaste ühiskondlike ringkondade rahuarmastavad püüdlused leiavad täielikku arusaamist, kaasatundmist ja toetamist kogu nõukogude rahva poolt.

Nõukogude Liit on rahu, demokraatia ja sotsialismi lipukandja. Kommunistliku partei juhtimisel teostab Nõukogude Liit kindlalt rahu- ja rahvastevahelise sõpruse poliitikat. Kõigi maade rahvad näevad NSV Liidus oma eluliste huvide kindlat kaitsjat. NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium asutas rahvusvahelised Stalini preemiad «Rahu kindlustamise eest rahvaste vahel», mis määratakse mistahes riigi kodanikele väljapaistvate teenete eest võitluses sõjaõhutajate vastu ja rahu kindlustamise eest.

Nõukogude Liidu võimsuse ja mõju järjekindel kasv on rahu kindlustamise kindlaks aluseks. Nõukogude Liidu määratu suure autoriteedi on esile kutsunud sügavad põhjused, mida NSV Liidu vaenlased ei suuda kõrvaldada. Nõukogude Liit on olnud ja jääb üldise rahu säilitamise ja kindlustamise peamiseks toeks, lepitamatuks võitlejaks uute sõdade vallapäästmise vastu. Kõigi maade rahvahulgad on faktide põhjal veendunud selles, et nõukogude võim asus esimesena võitlusse imperialistliku sõja vastu, et Nõukogude Liit võitleb väsimatult selle eest, et imperialistid ei valmistaks ette ega päästaks valla uut sõda.

Nõukogude Liit kui uue, kõrgema ühiskondliku süsteemi esindaja kajastab oma välispoliitikas kõigi maade rahvahulkade lootusi, nende taotlusi kestva rahu ja rahvastevahelise sõpruse saavutamiseks. Nõukogude Liit on ustav võitleja kõigi rahvaste vabaduse ja sõltumatuse eest, ning rahvusliku ja rassilise rõhumise, igasuguse koloniaalse ekspluateerimise vaenlane. Nõukogude riigi rahupoliitika kaitseb kogu eesrindliku inimkonna huvisid.

NSV Liit võitleb püsivalt ja järjekindlalt rahu eest, leides selles võitluses kõigi maade töötajate toetust. Iga päev

leiavad üha rohkem kinnitust Lenini sõnad, et «... meie rahupoliitika kiidab heaks maakera elanikkonna määratu suur enamus».[1]

LÜHIKOKKUVÕTE

Nõukogude Liidu ja vabadustarmastavate rahvaste võit Teises maailmasõjas viis kapitalismi nõrgenemisele ja sotsialismi tugevnemisele. Pärast Teist maailmasõda tekkisid rahvademokraatlikud riigid Euroopas ja Aasias. Neis maades tulid võimule töölised ja talupojad, kes otsustasid valida sotsialismitee.

Rahu-, demokraatia- ja sotsialismijõud kasvavad ja tugevnevad järjekindlalt. Suuri edusamme on teinud rahvademokraatiamaad. Nõukogude Liidu igakülgsel vennalikul toetusel ja abil lähevad nad kindlalt sotsialismile. Hiina rahvas, saavutanud ajaloolise võidu imperialistide ja kuomintanglaste üle, arendab laialdaselt uue elu ehitamist. Ühtlasi laieneb kapitalistlike maade tööliste ja talupoegade võitlus ja tugevneb asumaade ning sõltuvate riikide rahvaste rahvuslik vabadusliikumine. Ajaloos esmakordselt loodud rahupooldajate organiseeritud rinne laiendab väsimatult oma tegevust. Rahvaste võitmatud rahupüüdlused avaldavad tugevat mõju valitsuste välispoliitikale.

NSV Liidu püsiva rahuarmastava välispoliitika ning kõikide rahuarmastavate rahvaste jõupingutuste tulemusena on viimasel ajal saavutatud rahvusvahelise pinevuse teatav nõrgenemine.

Nõukogude riik on oma välispoliitikas taotlenud ja taotleb kindla ja kestva demokraatliku rahu ja rahvastevahelise rahuliku koostöö jaluleseadmist. Nõukogude riigi rahuarmastav välispoliitika, mida teostab kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus, vastab kõikide vabadustarmastavate rahvaste elulistele huvidele. Seda poliitikat toetavad kõige laialdasemad rahvahulgad kogu maailmas.

Rahu, demokraatia ja sotsialismi eest peetava võitluse avangardis sammuvad kommunistlikud parteid. Välismaa

[1] V. I. Lenin, Teosed, 30. kd., Tallinn, 1954, lk. 361.

kommunistlikud parteid kasvavad ja tugevnevad. Nad võitlevad töölisklassi ridade ühtsuse edasise tugevdamise eest.

Nõukogude rahvas on rahu, demokraatia ja sotsialismi eest võitlevate kõigi maade töötajate eesmine väesalk. Nõukogude Liit on rahu, demokraatia ja sotsialismi lipukandja.

ÜHETEISTKÜMNES PEATÜKK

Nõukogude rahvas võitluses rahvamajanduse taastamise ja edasiarendamise eest (a. 1946—1955)

1. NELJANDA (ESIMESE SÕJAJÄRGSE) VIISAASTAKU EDUKAS TÄITMINE

NSV Liidu rahvamajanduse üleviimine rahuaja rööbastele. Neljas viie aasta plaan. Lõpetanud võidukalt Suure Isamaasõja, astus Nõukogude Liit oma arenemise uude, rahulikku ajajärku. Nõukogude rahvas asus kommunistliku partei juhtimisel rahvamajandust taastama.

Saksa fašistlikud röövvallutajad olid Nõukogudemaale tekitanud määratu suurt kahju. Nad olid täielikult või osaliselt purustanud ja maha põletanud 1710 linna ning üle 70 000 asula ja küla, hävitanud kümneid tuhandeid tööstusettevõtteid ja kolhoose, tuhandeid masina-traktorijaamu ja sovhoose. Fašistlike röövlite poolt Nõukogude Liidule tekitatud otsene kahju ulatus 679 miljardi rublani. Imperialistid lootsid, et Nõukogude Liit ei suuda sõjajärgsete raskustega omal jõul toime tulla ja langeb neist sõltuvusse. Kuid need lootused nurjusid.

Nõukogude rahvas taastas kommunistliku partei juhtimisel lühikese aja jooksul tootmise sõjaeelse taseme ning organiseeris rahvamajanduse võimsa tõusu omaenda jõududega, ilma igasuguse abita kapitalistlike riikide poolt.

See nõudis jõudude ja vahendite hiiglasuurt pingutust. Kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse raudne tahe

ning nõukogude inimeste ennastsalgav ja kangelaslik töö võitsid kõik raskused. Meie rahvas tõestas veel kord nõukogude patriotismi suurt elujõudu ja sotsialistliku majandussüsteemi vaieldamatuid eeliseid.

Saavutanud sõjas võidu, viis nõukogude rahvas majanduse lühikese ajaga üle rahuliku arenemise teele. See polnud kerge ülesanne. Seni armee tarviduste rahuldamiseks töötanud tööstusel tuli kõige lühema aja jooksul üle minna massilisele tsiviiltoodangu väljalaskmisele. Igal ettevõttel tuli sisseseade uutmoodi ümber paigutada, muuta töömeetodeid ja -korda ning ümber õpetada palju töölisi, eriti neid, kes olid asunud tootmistööle sõja ajal.

Kapitalistlikes riikides tekitas tootmise sõjajärgne ümberkorraldamine tõsiseid vapustusi, tööpuuduse edasist kasvu ja töötava rahva vaesumist. Midagi selletaolist ei juhtunud ega võinudki juhtuda meie maal. Rahvamajanduse ümberkorraldamine Nõukogude Liidus toimus plaanipäraselt ja sellega kaasnes kogu rahva heaolu tõus. Vähendades sõjatoodangut, suurendas Nõukogude Liit igati tsiviiltoodangut ja arendas uut ehitustööd. Sajad Nõukogudemaa suurettevõtted asusid tootma masinaid ja seadmeid, põllutööriistu ja väetisi ning laiatarbekaupu.

Sotsialistlik majandussüsteem võimaldas täielikult ära kasutada Nõukogude armeest demobiliseeritud sõjameeste tööjõudu. Neile anti kohe tööd ettevõtetes, kolhoosides ja asutustes. Ettevõtetes likvideeriti ületunnitöö, mis oli kehtima pandud sõja algul, pandi jälle maksma kaheksatunniline tööpäev ning iga-aastased puhkused töölistele, teenistujatele ja insener-tehnilistele töötajatele.

1946. aastal viidi nõukogude tööstuse sõjajärgne ümberkorraldamine põhiliselt lõpule. Laialdaselt arenes rahuaegne majanduslik ülesehitustöö. 1946. aasta märtsis võttis NSV Liidu Ülemnõukogu vastu NSV Liidu rahvamajanduse taastamise ja arendamise neljanda (esimese sõjajärgse) viie aasta plaani aastaiks 1946—1950.

Sõjajärgne viie aasta plaan nägi ette:

esimeses järjekorras rasketööstuse ja raudteetranspordi taastamise ja arendamise;

põllumajanduse ja tarbeesemeid tootva tööstuse edasiarendamise;

uue tehnika edasiarendamise ja juurutamise kõigis NSV Liidu rahvamajanduse harudes;

nõukogude rahva materiaalse ja kultuurilise elutaseme tõstmise.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus seadsid ülesandeks viie aasta jooksul täielikult taastada tööstuse ja põllumajanduse sõjaeelne tase ning seejärel see tase ületada.

Nõukogude rahvas võttis rahvamajanduse taastamise ja arendamise plaani vastu kui oma võitlusprogrammi. Sotsialistlik võistlus tööviljakuse tõstmise ja väljalastava toodangu kvaliteedi parandamise eest kujunes massiliseks, üldrahvalikuks. Võistlusest võtsid osa miljonid töölised, kolhoosnikud, insener-tehnilised töötajad ja teenistujad. Võistluse käigus kerkisid esile tähelepanuväärsed eesrindlased, tootmisnovaatorid. Nad saavutasid silmapaistvat edu võitluses tootmisplaanide täitmise eest.

Moskva lihvimistööpinkide tehase treial Pavel Bõkov ja Leningradi treial Genrih Bortkevitš olid metallilõikamise kiiruse tunduva suurendamise algatajaiks.

Moskva jalatsi- ja nahkesemete tööstuse töötajate Lidia Korabelnikova ja Fjodor Kuznetsovi ettepanekul algas liikumine toorainete ja materjalide kokkuhoidmiseks ning kokkuhoitud tooraineist ja materjalidest üleplaanilise toodangu väljalaskmiseks.

Krasnoholmi tekstiilikombinaadi meistriabi Aleksander Tšutkihh sai liikumise algatajaks, mis taotles eeskujuliku kvaliteediga toodangu väljalaskmist. Terved tsehhid ja ettevõtted hakkasid tootma ainult eeskujuliku kvaliteediga toodangut.

Moskva tehase «Kalibr» vanemmeister Nikolai Rossiiski esines meistrite liikumise algatajana tervete osakondade ülemineku eest uutele, progressiivsetele töömeetoditele. Lühikese ajaga ei jäänud Rossiiski osakonda ühtki töölist, kes poleks täitnud norme.

Moskva insener Fjodor Kovaljov uuris kõige otstarbekamaid tootmiseesrindlaste töövõtteid, üldistas neid ja tegi kättesaadavaks kõigile «Proletarskaja Pobeda» vabriku töölistele, saavutades sellega tootmise üldise tõusu. Tema

meetod leiab rakendamist mitmesugustes tööstusharudes ja aitab paremini organiseerida tootmisprotsessi.

Tootmisnovaatorite saavutused ei jäänud tavaliselt üksikute omandiks. Nende algatusest haarasid kinni laialdased hulgad.

Sotsialistlik võistlus sõjajärgse viie aasta plaani täitmise ja ületamise eest arenes laiaulatuslikult ka põllumajanduse alal töötajate hulgas. Meie maa kolhoosides, sovhoosides ja masina-traktorijaamades sirgus rohkearvuline suurte saakide ja suure produktiivsusega loomakasvatuse meistrite armee.

Rahvahulkade töövaimustuse organisaatoriks oli kommunistlik partei. Tema uuris ja levitas eesrindlikke töökogemusi tööstuse ja põllumajanduse alal. Sadu tuhandeid eesrindlikke neljanda viisaastaku täitmise ja ületamise eest võitlejaid autasustati Nõukogude Liidu ordenite ja medalitega, tuhandeile parimaile nende seast anti sotsialistliku töö kangelase kõrge nimetus.

Saksa fašistlike okupantide poolt kannatada saanud piirkondade taastamine. See ülesanne oli üheks kõige olulisemaks neljandal viisaastakul.

Purustatud majanduse taastamine algas juba sõja ajal, sedamööda kuidas Nõukogude pinnalt kihutati välja saksa fašistlikud röövvallutajad. 1943. aastal võtsid kommunistliku partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsus vastu otsuse edasilükkamatute abinõude kohta majanduse taastamiseks Saksa okupatsiooni alt vabastatud rajoonides.

Töö majanduse taastamisel arenes eriti laiaulatuslikult pärast sõja lõppu. Kogu maa, kogu nõukogude rahvas taastas Saksa fašistliku okupatsiooni all kannatada saanud piirkondi; sinna suunati vajalik kaader, samuti seadmeid, ehitus- ja muid materjale. Riik assigneeris kannatada saanud piirkondade taastamiseks suuri rahasummasid. Partei-, nõukogude ja majandusorganisatsioonide poolt tehtud määratu suur töö ning tööliste, talupoegade ja haritlaste ennastsalgav töötamine kindlustasid laastatud piirkondades majanduse ja kultuuri kiire taastamise.

Söe-, metallurgia-, masinaehitustööstus ja teised tööstusharud taastati kiires tempos. Vabastatud piirkondade

tööstus taastati mitte vana, vaid uue tehnika alusel, arvesse võttes teaduse ja tehnika uusimaid saavutusi. Näitlik on NSV Liidu tähtsama söekaevandamise piirkonna — Donbassi taastamine. Seal saavutas söetoodang juba 1949. aastal sõjaeelse taseme. Neljanda viisaastaku lõpuks muutus Donbass jällegi meie maa kõige suuremaks ja kõige mehhaniseeritumaks kivisöebasseiniks. Sellist mäetööstuse taastamise tempot pole tundnud ega tunne ükski kapitalistlik riik. Donbass ei ole lihtsalt taastatud. Donbassi söekaevandused on muutunud palju võimsamaks, nad on tehniliselt paremini varustatud ja tootlikumad, kui nad olid enne sõda.

Sõja ajal purustasid fašistlikud röövvallutajad 37 suurt metallurgiakäitist, mis tootsid rohkem kui poole kogu meie maa malmi- ja terasetoodangust. Lühikese aja jooksul olid need käitised taastatud ja laiendatud ning üles ehitatud uued metallurgiatehased. Nüüd on metallitoodang neis piirkondades märksa suurem sõjaeelsest.

Võitluses põllumajanduse taastamise eest ilmnes erilise jõuga kolhoosikorra elujõulisus. Okupantidest vabastatud maal asusid talupojad otsekohe taastama kolhoose. Lühikese aja jooksul õnnestus kolhoosid, masina-traktorijaamad ja sovhoosid mitte ainult taastada, vaid rajada ka palju uusi masina-traktorijaamu.

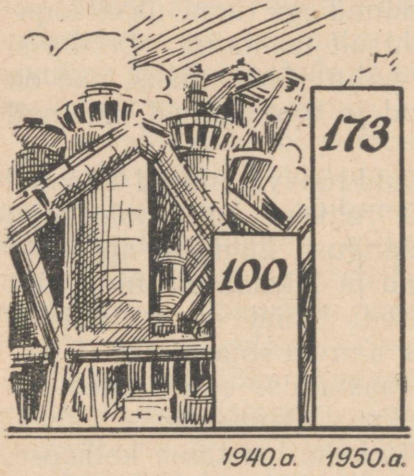
Vabastatud rajoonides tehti koolide, kõrgemate õppeasutuste, teatrite, klubide ja haiglate taastamisel ning ehitamisel ära suur töö. Alg-, seitsmeklassiliste ja keskkoolide arv suurenes sõjaeelse ajaga võrreldes märksa.

Neljanda viisaastaku ennetähtaegne täitmine. Neljas viie aasta plaan täideti edukalt, enne kindlaksmääratud tähtaega. NSV Liidu tööstus täitis viie aasta plaani ennetähtaegselt — 4 aasta ja 3 kuuga. Sõjaeelne tase kogutoodangu väljalaske alal ületati 1950. aastal 73 protsendi võrra.

Neljandal viisaastakul kasvas tunduvalt malmi ja terase tootmine, suurenesid tunduvalt kivisöe kaevandamine ja nafta ning elektrienergia tootmine. Masinaehitustööstus hakkas välja laskma üle tuhande uue masina- ja tööpingitüübi, suurendas metallurgia- ning elektriseadmete ja naftaaparatuuri tootmist. Tööliste tööviljakus töös-

tuses ületas viisaastaku lõpul sõjaeelse taseme 37 protsendi ning ehitustöödel 23 protsendi võrra.

Suuri raskusi tuli võita külas. Sõja ajal oli töötajate arv põllumajanduses, külvipind ja kariloomade arv märksa vähenenud. Sõja poolt tekitatud purustustele lisandusid 1946. aastal NSV Liidu Euroopa-osa üsna suurt maa-ala haaranud tugeva põua tagajärjed.

Toodetud tööstustoodangut 1950. aastal (protsentides 1940. a. suhtes)

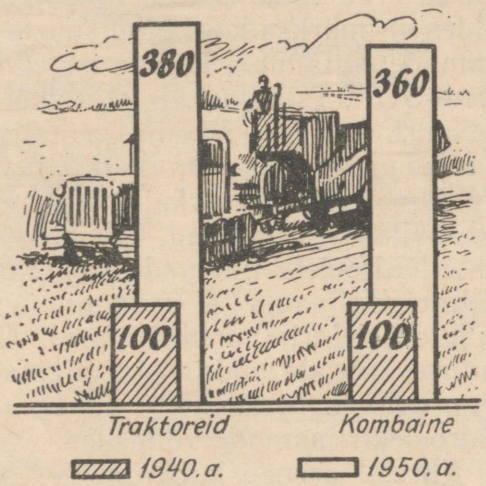
Üksikmajapidamiste tingimustes ja kodanliku korra ajal oleks tugev põud paratamatult põhjustanud kogu põllumajanduse langust ja massilist nälga elanikkonna hulgas. Nõukogude Liidus seda ei juhtunud. Nõukogude võim abistas kannatada saanud piirkondi toiduainete, seemnete ja loomasöödaga. Nõukogude riigi abiga võitis kolhoositalurahvas edukalt sõja ja põuaga tekitatud raskused.

Rasketööstuse kasv võimaldas neljanda viisaastaku jooksul märksa tõsta põllumajanduste varustatuse taset traktorite, kombainide ja teiste põlluтöömasinatega, alustada tööd kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside elektrifitseerimiseks.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus võtsid sõjajärgsel perioodil kolhooside organisatsioonilise ja majandusliku kindlustamise ning ühiskondliku sotsialistliku omandi kui kolhoosikorra tähtsaima aluse tugevdamise alal tarvitusele rea abinõusid.

Suur tähtsus sotsialistliku põllumajanduse arendamisele oli partei ja valitsuse poolt tarvitusele võetud abinõudel töö organiseerimise parandamiseks, tööviljakuse tõstmiseks ja töötasu maksmise korrastamiseks, eriti aga alalise tootmisbrigaadi kui kolhoositöö organiseerimise põhivormi tugevdamiseks.

Tähtsaks etapiks kolhooside organisatsioonilises ja majanduslikus tugevdamises ja põllumajanduse uue võimsa tõusu kindlustamises oli väikeste põllumajanduslike artellide ühendamine suurteks kolhoosideks. 254 000 väikese kolhoosi asemel saadi ligi 90 000 suurt. Kolhooside ülesehitustöö aastatepikkused kogemused näitasid, et suurtel kolhoosidel on rohkem võimalusi ühismajapidamise arendamiseks kui väikestel. Suurtes kolhoosides võib edukamalt rakendada uusimat tehnikat, täielikumalt ära kasutada põllumajandusteaduse saavutusi, tõsta põldude viljakust ja arendada kõrge produktiivsusega ühisloomakasvatust.

Põllutöömasinate väljalase 1950. aastal (protsentides 1940. a. suhtes)

Nõukogude rahva võitlus NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani ennetähtaegse täitmise eest. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XIX kongress, mis toimus 1952. aasta oktoobris, kinnitas direktiivid NSV Liidu arendamise viienda viie aasta plaani kohta aastaiks 1951—1955. See plaan oli suureks sammuks sotsialistliku ühiskonna edasiarendamise teel, järkjärgulise ülemineku teel kommunismile.

Nagu eelnenud aastail, nii arenesid ka viiendal viisaastakul kiires tempos need tööstusharud, mis toodavad metalli, kütteaineid, masinaid. Ja see on täiesti arusaadav, sest rasketööstus on kogu rahvamajanduse arenemise alus, sotsialistliku riigi võimsuse ja tema kaitsevõime allikas.

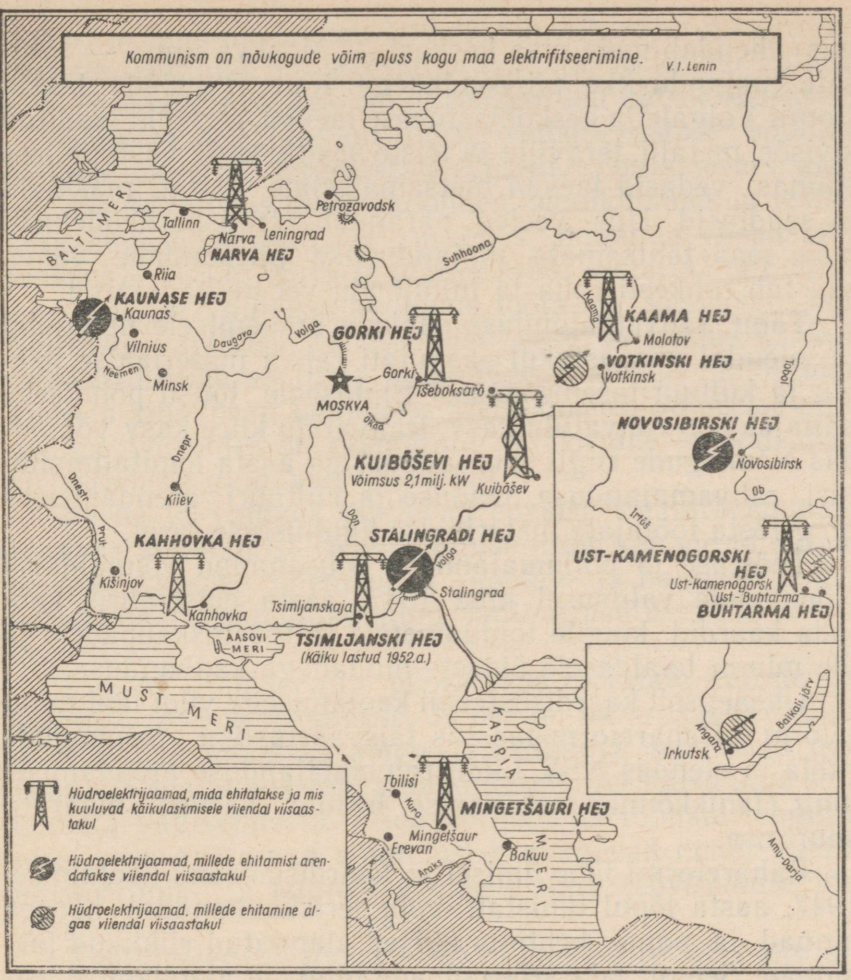
Plaanis ettenähtud ülesanne, suurendada tööstustoodangu koguväljalaset 70 protsendi võrra, täideti enne tähtaega — 1. maiks 1955, see on 4 aasta ja 4 kuuga.

Nüüd ületab tootmisvahendite toodang 1950. aasta taseme plaanis ettenähtud 80 protsendi asemel 84 protsendi võrra. 1955. aastal ületab masinate ja seadmete toodang rohkem kui kahekordselt 1950. aasta taseme, 1940. aastaga võrreldes suureneb aga 4,6 korda. Rahvatarbekaupade toodang on suurenenud plaanis ettenähtud 65 protsendi asemel 72 protsendi võrra.

Edukalt toimub elektrijaamade ehitamine ja suureneb elektrienergia tootmine. Viienda viisaastaku nelja aasta jooksul on ehitatud ja laiendatud ligi 500 elektrijaama, juurde arvamata väikesi. Möödunud viisaastakutega võrreldes on märksa kasvanud suurte soojus- ja hüdroelektrijaamade ehitamine. Lõpule on viidud Ust-Kamenogorski, Ülem-Sviri, Tsimljanski, Gjumuši, Matkožnenski, Mingetšauri, osaliselt Kaama ja paljude teiste hüdroelektrijaamade ehitamine. On käiku lastud suured Tšerepeti, Slavjanski, Kurahhovka, Mironovka, Lõuna-Uraali ja teised soojuselektrijaamad. Täie hooga kulgeb maailma suurimate hüdroelektrijaamade — Kuibõševi ja Stalingradi hüdroelektrijaama — ehitamine Volga ääres. Ehitamisel on hüdroelektrijaamad Angaral, Obil ja mujal. Praegu ehitusel olevate hüdroelektrijaamade võimsus ületab peaaegu kolmekordselt kõigi 1954. aasta algul tegutsenud hüdroelektrijaamade võimsuse.

Kiiresti areneb kütteainetööstus. Nafta tootmine kasvab viie aasta jooksul umbes 85 protsendi võrra. Vastavalt sellele laieneb nafta töötlemine. Söe kaevandamine suureneb 43 protsendi võrra. Söe- ja naftatootmise niisuguse kasvu kindlustamiseks ning tööviljakuse suurendamiseks ja tööliste töö kergendamiseks on ette nähtud söe- ja naftaleiukohtade kasutamise meetodite parandamine.

Meie hiiglasuurele maale tema piirkondade mitmekesiste rikkustega on eluliselt suur tähtsus transpordil. V. I. Lenin nimetas transporti materiaalseks toeks tööstuse sidemepidamisel põllumajandusega. Et kiiresti kasvavat tööstust varustada toor- ja kütteainetega ning elanikkonda toiduainete ja tööstuskaupadega, on vaja meie transporti kogu aja arendada ning täiustada. Viiendal viisaastakul tegid raudteelased uusi edusamme. Plaanis

Viiendal viisaastakul ehitatavad suured hüdroelektrijaamad

ettenähtud ülesanne, suurendada raudteetranspordi veosekäivet 35—40 protsendi võrra, täideti enne tähtaega. Rajatakse uusi raudteid ja paralleelteid, elektrifitseeritakse aina uusi raudteid, korrastatakse ümber veesüsteeme, ehitatakse uusi aurikuid ning mootorlaevu.

Nõukogude rahva suurvõiduks oli V. I. Lenini nimelise Volga—Doni laevatatava kanali käikulaskmine 1952. aastal. Nõukogudemaa sai uue veetee, mis ühendab viit merd: Valget, Balti ja Kaspia merd Musta ja Aasovi merega. Jõudis lõpule ühtse veetranspordi-süsteemi rajamine,

mis ühendab meie maa keskust — Moskva linna — tähtsate majanduslike piirkondadega. Kanalit mööda läksid Donilt Volgale ja keskoblastitesse laevad, mis olid laaditud kivisöe, metalli, teravilja ja teiste saadustega; vastupidises suunas vedasid laevad metsamaterjale, naftat, masinaid ja seadmeid. Uus veetee parandab transpordisidemeid meie maa tähtsamate majanduslike piirkondade vahel, säästab rohkesti raha ja inimjõudu veoste vedamisel.

Tänu rahvamajanduse edukale arenemisele neljandal ja viiendal viisaastakul saavutati rahva materiaalse heaolu ja kultuuritaseme tõus. Elutaseme tõusu põhiliseks näitajaks on rahvatulu kasv. Rahvatulu kiire kasv võimaldas Nõukogude riigil suurendada iga aasta kapitalimahutusi rahvamajanduse, teaduse ja kultuuri arendamiseks ning tõsta töötajate materiaalse kindlustuse taset.

Tööstuse ja põllumajanduse edusammud võimaldasid Nõukogude valitsusel juba 1947. aasta detsembris kaotada kaardid kõigile toiduainetele ja tööstuskaupadele ja üle minna laialdasele ühtsete hindadega kaubandusele.

Üheaegselt kaardisüsteemi kaotamisega viidi läbi rahareform. Rahareform taastas täisväärtusliku Nõukogude rubla ja etendas NSV Liidu rahvamajanduse arendamisel ning elanikkonna materiaalse heaolu kasvus määratu suurt osa.

Rahareformi läbiviimisel ja kaardisüsteemi kaotamisel 1947. aasta lõpul tühistati kommertskaubanduse kõrged hinnad ja pandi kehtima ühtsed alandatud riiklikud jaehinnad. See oli laiatarbekaupade hindade alandamise esimene etapp. Kõigil järgnevatel aastatel alandas Nõukogude valitsus järjekindlalt, aastast aastasse, toiduainete ja tööstuskaupade riiklikke jaehindu.

Hindade alandamise tagajärjel kasvas rubla ostujõud, tõusis märgatavalt tööliste ja teenistujate reaalpalk. Suurenesid talupoegade tulud; neil avanes võimalus osta rohkem tööstuskaupu.

Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus hoolitsevad väsimatult töötajate korteriolude parandamise ja meie rahva tervise säilitamise eest. Sõjajärgseil aastail (1946—1954) on linnades ja töölisasulais töölistele ja teenistujatele ehitatud elumaju üldpinnaga üle 200 miljoni ruut-

meetri ja maa-asulais on kolhoosnikutele ning maaintelligentsile ehitatud ligi 4,5 miljonit maja. Riiklikud kulutused tervishoiule on kasvanud rohkem kui kahekordseks.

Nõukogude Liidus on üldise seitsmeaastase koolikohustuse ülesanne lahendatud edukalt. Õpilaste arv alg-, seitsmeklassilistes ja keskkoolides, tehnikumides ja teistes keskastme õppeasutustes suurenes neljanda viisaastaku jooksul 8 miljoni võrra ja ulatus 1950. aastal 37 miljonini.

Partei ja valitsuse hoolitsus töötajate kasvavate kultuuriliste vajaduste rahuldamise eest väljendus ka kultuurhariduslike asutuste — klubide, teatrite, raamatukogude ja kinovõrgu laialdases arendamises. Sõjaeelse perioodiga võrreldes on raamatute, ajakirjade ja ajalehtede kirjastamine tunduvalt kasvanud.

Partei ja valitsus taotlevad edasist laiatarbekaupade hindade alandamist, elamuehituse ning linnade ja külade heakorrastamise laiendamist, koolide ja haiglate, laste-, kommunaal-elukondlike ning kultuuriasutuste töö parandamist.

Pidevat tähelepanu pööratakse töötajate kultuurilis-tehnilise taseme tõstmisele. Ja see on ka arusaadav: tootmise varustamisel ka kõige täiuslikuma tehnikaga pole võimalik saavutada rahvamajanduse kiiret tõusu ilma selle tehnika valitsemiseta. Mida kõrgem on tööliste tehniline tase, seda avaramad võimalused avanevad nende ratsionaliseerimis- ja leiutustegevusele ning tööviljakuse tõusuks.

Kvalifitseeritud tööliste ettevalmistamisel on palju ära teinud vabrikukoolid. 1940. aastast kuni 1953. aastani on nendes ette valmistatud ligi seitse miljonit kvalifitseeritud töölist mitmesugustele rahvamajandusharudele. 1954. aastal loodi riiklike tööjõureservide süsteemis tehnikakoolid, milledes noored, kellel on keskharidus, võivad 1—2 aasta jooksul omandada komplitseeritud tootmisalase elukutse, saada ulatuslikult mehhaniseeritud töö meistriks.

Suurt edu on sõjajärgseil aastail saavutanud nõukogude teadus. Ta on oma avastustega aidanud ja aitab rahval loodusrikkusi ja -jõude täielikumalt avastada ja neid paremini kasutada. Neljandal viisaastakul suurenes teadusliku uurimise asutuste võrk. See ületas 1950. aastal

sõjaeelse võrgu poolteisekordselt ning teaduslike töötajate arv neis kasvas peaaegu kahekordseks. Ühelgi teisel maal ei ole niisugust teadusliku uurimistöö ulatust. Meie teadlased on edukalt lahendanud palju suure rahvamajandusliku tähtsusega teaduslikke küsimusi.

Nõukogude teaduse tähtsaimaks saavutuseks sõjajärgseil aastail on aatomienergia tootmisviiside avastamine. Nõukogude teadus likvideeris sellega Ameerika Ühendriikide monopoolse seisundi selles valdkonnas ja andis tõsise hoobi sõjaõhutajatele, kes püüdsid aatomienergia tootmise saladust ja aatomirelva kasutada teiste rahvaste hirmutamiseks. Imperialistid püüdsid maailma hirmutada vesinikupommiga, kuid nõukogude teadlased omandasid ka selle relva tootmise saladuse, pealegi enne ameerika teadlasi.

Väljapaistvate tööde eest teaduse valdkonnas ja tootmismeetodite põhjalike täiustamiste eest antakse meie maal eesrindlikele tegelastele Stalini preemia laureaadi kõrge nimetus. Nende hulgas on eesrindlikke teadlasi ja tootmise praktikuid, insenere, konstruktoreid, leidureid, töölisi ja kolhoosnikuid.

Kui loov töö kommunistliku partei XIX kongressi poolt püstitatud ülesehitustöö ülesannete täitmise alal oli täies hoos, tabas nõukogude rahvast ja kogu progressiivset inimkonda üliraske kaotus: 5. märtsil 1953 suri NSV Liidu Ministrite Nõukogu esimees ja Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee sekretär Jossif Vissarionovitš Stalin. Sõnum J. V. Stalini surmast täitis nõukogude rahva ning kõigi maade miljonite töötajate südameid sügava valuga. Sotsialismi ja demokraatia vaenlased lootsid, et J. V. Stalini surm toob segadust nõukogude inimeste ridadesse, nõrgendab nende energiat võitluses suurejooneliste ülesannete täitmise eest kommunismi ülesehitamisel. Kuid nende lootused nurjusid. Nõukogude rahvas koondus veel tihedamini kommunistliku partei ja tema Keskkomitee ümber. Juhindudes Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini suurest õpetusest, annab kommunistlik partei nõukogude rahvale selge suuna edasises võitluses kommunismi eest.

Partei ja valitsuse abinõud tööstuse edasiseks tõusuks. Peamiseks sotsialistliku majanduse kiire arenemise tingimuseks on rasketööstuse eelistatud, ettejõudev kasv teiste rahvamajandusharudega võrreldes.

Rasketööstus toodab tähtsamaid tootmisvahendeid — metalli, kütteaineid, elektrienergiat, masinaid, tööpinke, seadmeid ja muud toodangut, ilma milleta ükski rahvamajandusharu ei saa areneda. Seepärast etendab rasketööstus sotsialistlikus tootmises, kommunismi materiaalse ja tehnilise baasi loomisel juhtivat osa.

Suur Lenin õpetab, et sotsialismi ainsaks materiaalseks aluseks on suurtööstus, mis suudab ümber kujundada kõik tööstus- ja põllumajandusharud. Lenin näitas, et ilma rasketööstuse taastamiseta ja arendamiseta meie mitte ainult et ei suuda ehitada sotsialismi, vaid hukkume üldse kui iseseisev riik. Lenin käskis meie parteid rasketööstust — sotsialistliku majanduse aluste alust — igati arendada.

Arendades Lenini ideid meie maa industrialiseerimise vajalikkusest formuleeris J. V. Stalin partei XIV kongressil sotsialistliku tööstuse kiire arendamise ülesande järgmiselt: «Muuta meie maa agraarmaast industriaalmaaks, kes on võimeline omal jõul vajalikke sisseseadeid tootma, selles ongi meie peajoone olemus ja põhialus.»[1]

Tänu kommunistliku partei ainuõigele poliitikale, mis oli suunatud rasketööstuse igakülgsele arendamisele, muutus meie maa lühikese aja jooksul agraarmaast eesrindlikuks tööstusriigiks. Kommunistlik partei ja Nõukogude riik hoolitsesid eelkõige rasketööstuse, omaenda masinaehituse arendamise eest. Võimsa, kõrgestiarenenud rasketööstuse loomine on kommunistliku partei ja nõukogude rahva suureks ajalooliseks saavutuseks. See kindlustas meie kodumaa sõltumatuse ja tugevdas tema võimsust, võimaldas rajada uue tehnilise baasi kõigile rahvamajandusharudele, luua sotsialistliku suurpõllunduse ning tugevdada meie maa kaitsevõimet. Industrialiseerimise poliitika õigsus on kinnitust leidnud nii rahu- kui

[1] J. V. Stalin, Teosed, 7. kd., Tallinn, 1949, lk. 340.

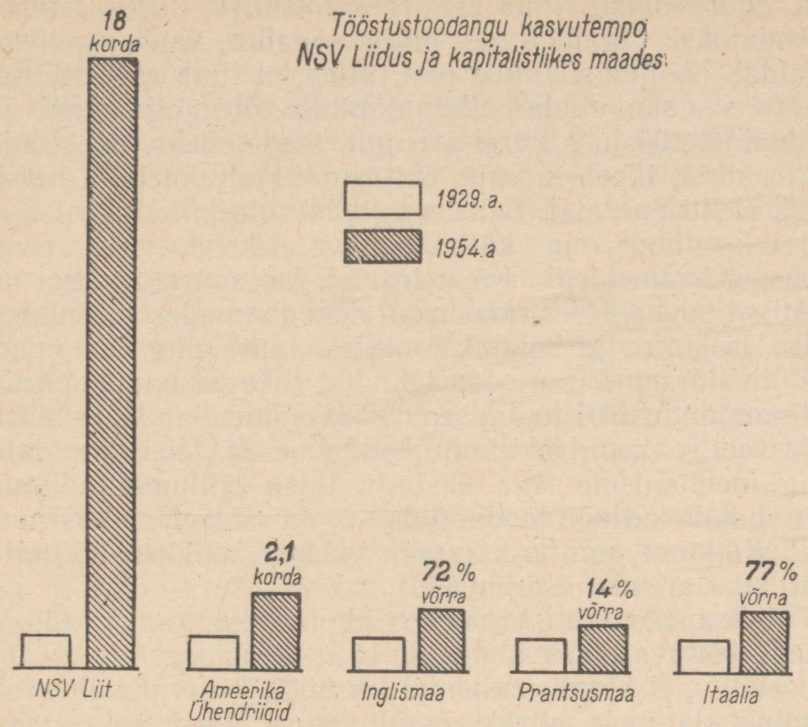
ka sõjaajal ning järele proovitud sotsialistliku riigi kogu ajaloo poolt.

Kommunistlik partei, olles ustav suure Lenini õpetustele, kindlustab rasketööstuse eelistatud kasvu, s. t. taotleb teiste rahvamajandusharudega võrreldes metalli, kütteainete, masinate ja seadmete tootmisel kiiremat tempot. Kui tööstuse üldtoodang 1954. aastal ületas 1913. aasta taseme 35-kordselt, siis tootmisvahendite toodang kasvas selle aja sees 60-kordseks. Sama aja sees suurenes masinate toodang 160-kordseks, elektrienergia toodang peaaegu 75-kordseks.

See näitab, et Nõukogude Liidu tööstus ja kõigepealt tema põhibaas — rasketööstus — areneb kiires tempos. Eriti kujukad on tööstuse arenemise tulemused nende ülesannete valguses, mis J. V. Stalin formuleeris oma kõnes valijate koosolekul 9. veebruaril 1946. aastal. Ta seadis ülesandeks viia malmi tootmine aastas 50 miljoni tonnini, terase tootmine 60 miljoni tonnini, söe tootmine 500 miljoni tonnini ja nafta tootmine 60 miljoni tonnini. J. V. Stalin märkis, et selleks kulub vististi kolm uut viisaastakut, kui mitte rohkem.

Metalli- ja kütteainete tootmisel saavutatud tase ning tempo näitavad, et seda meie tööstuse grandioosset programmi täidetakse edukalt. Ettenähtud naftatoodangu maht täideti ja ületati ennetähtaegselt; iga-aastane terasetoodang ulatub juba enne kolmanda sõjajärgse viisaastaku lõppu 60 miljoni tonnini, söetoodang 500 miljoni tonnini; samuti lahendatakse ülesanne, kindlustada aastas 50 miljoni tonni malmi tootmine, kolmanda sõjajärgse viisaastaku lõpuks.

Tööstuse arengu kõrge tempo meie maal ja elektrienergia, metalli, kütteainete, masinate ning teiste toodete väljalaske pidev kasv kõigis rahvamajandusharudes annavad tunnistust sotsialistliku majanduse põhilistest paremustest kapitalistlike maade majanduse ees. Kui tööstustoodangu maht NSV Liidus 1954. aastal ületas 1929. aasta taseme 18-kordselt, siis Ameerika Ühendriikide tööstustoodang suurenes selle aja sees 2,1 korda, Inglise — 72 protsendi võrra, Prantsuse — 14 protsendi võrra ja Itaalia — 77 protsendi võrra.

Teostades rasketööstuse eelisarendamise poliitikat, saavutas meie maa tootmisvahendite osatähtsuse tunduva tõusu. Taastamisajajärgu lõpuks, 1924/25. a., moodustasid meie maal toodetavad tootmisvahendid 34 protsenti kogu tööstustoodangust. Praegu moodustab tootmisvahendite toodang üle 70 protsendi.

Oleks väär arvata, et rasketööstuse arendamisel saavutatud edusammud lubavad tähelepanu selle ülitähtsa rahvamajandusharu vastu nõrgendada. Igasugused arutlused, et praegu võiks rasketööstuse arendamise tempot aeglustada, on partei poolt ammu hukka mõistetud parempoolsete oportunistlike vaadete halb jäänus ja kommunistlikule ülesehitustööle kahjulikud. Rasketööstuse arendamise tempo aeglustamine viiks kogu rahvamajanduse arendamise tempo aeglustamisele, meie maa majandusliku võimsuse ja kaitsevõime nõrgenemisele.

Tõepoolest, kas saab siis pidevalt tarbeesemete toodan-

gut suurendada, ilma et rasketööstust kiires tempos arendataks? Igaüks, kes mitte sõnades, vaid tegelikult avaldab hoolitsust rahva eest, ütleb, et ilma rasketööstuseta ei saa saavutada põllumajanduse tõusu ega kerge- ja toiduainetetööstuse kiiret arengut. Sest selleks, et ehitada uus vabrik, läheb ju vaja ehitusmaterjale, metalli, masinaid, elektrienergiat. Selleks aga, et vabrikut käiku lasta, vajatakse toor- ja kütteaineid, elektrienergiat ning transpordivahendeid. Kõik teavad, kui suurel hulgal on tehnikat sovhoosides, masina-traktorijaamades ja kolhoosides, ja kui palju vajatakse naftasaadusi ning teisi energiaallikaid selleks, et seda tehnikat liikuma panna. Kuid põllumajandusliku tootmise edasiseks laiendamiseks läheb vaja veel rohkem traktoreid, kombaine ja teisi masinaid ning mehhanisme. Iga aastaga tuleb põllumajandusele suurendada kütteõli toodangut ja toota rohkem elektrienergiat. Kõik see aga on võimalik vaid rasketööstuse kindla ning kiire arendamise juures.

Me teame samuti, et nõukogude inimeste rahulik töö ja heaolu sõltuvad meie kodumaa kindlast kaitsevõimest. On arusaadav, et ainult arenenud rasketööstuse puhul saab kindlustada meie piiride puutumatuse, hästi relvastada armeed ja tõrjuda vaenlaste igasugused kallalekippumised meie rahvaste vabadusele ning sõltumatusele.

Järelikult ei saa olla juttugi rasketööstuse arendamise tempo aeglustamisest. Vastupidi, tuleb kasutada kõiki võimalusi tööstuse kiiremaks arendamiseks.

Ilmutades väsimatut hoolt Nõukogude riigi võimsuse tugevdamise eest, organiseerivad partei ja valitsus rasketööstuse edasist võimsat tõusu. Moodustab ju rasketööstus kogu rahvamajanduse ja meie maa võitmatu kaitsevõime kindla aluse, rahva pideva heaolu allika.

Partei organiseerib asja nii, et metalli, kivisöe, nafta, elektrienergia ja keemiasaaduste tootmine, raskemasina- ja tööpingiehitus ning sepa-pressiseadmete valmistamine edeneks kiires tempos. Partei ja valitsus teevad selles suunas suurt majanduslikku, organisatoorset ja poliitilist tööd.

Meie tööstuse edasise tõusu küsimust arutati üksikasjaliselt NLKP Keskkomitee pleenumil, mis toimus 1955.

aasta juulis. Pleenumi otsustes ja Ministrite Nõukogu esimehe sm. N. A. Bulganini kõnes on näidatud teed sotsialistliku tööstuse uueks võimsaks tõusuks.

Nagu NLKP Keskkomitee juulipleenumi otsuses näidatakse, on meie tööstuse ja teiste rahvamajandusharude pideva kasvu üheks tähtsamaks tingimuseks tehniline progress, s. t. teaduse ja tehnika kiire arenemine ja igakülgne kasutamine rahvamajanduses, uute, suure jõudlusega masinate ja mehhanismide leiutamine ja nende laialdane juurutamine ning eesrindliku tehnoloogia rakendamine. Hinnates uue tehnika ja kõrge töödistsipliini tähtsust, ütles Lenin: «... saavutab ülevõimu see, kellel on suurim tehnika, organiseeritus, distsipliin ja parimad masinad... ilma masinata, ilma distsipliinita praegusaja ühiskonnas elada ei saa...»

Teaduse ja tehnika arendamisel on meie maa teinud suuri edusamme. Aga kuna tehnika ei püsi kunagi paigal, on igasugune viivitamine selles asjas lubamatu. NLKP Keskkomitee pleenum juhtis tähelepanu, et reas meie tööstusharudes juurutatakse teaduse ja tehnika uusimaid saavutusi aeglaselt. Paljud töötajad on unustanud partei juhtnöörid selle kohta, et tehnika peab kogu aja edasi liikuma, et ilma selleta pole sotsialistliku tootmise areng võimalik. Paljud meie masinad ja seadmed jäävad maha välismaal väljalastavaist paremaist näidistest. Leidub veel küllalt ministeeriumide, keskasutuste ja ettevõtete töötajaid, kes on loiud uue tehnika rakendamisel, eelistavad kasutada vananenud konstruktsiooniga masinaid, et mitte ennast koormata muredega vabrikute ja tehaste ümbersisustamise eest uute kaasaegsete masinate ning mehhanismidega. Kohati tehakse tööd veel iganenud viisil, kasutades laialdaselt käsitsitööd, mehhaniseeritakse nõrgalt abitöid, eriti toorainete, materjalide ja toodete kohaletoimetamist, ühest kohast teise viimist ja pealelaadimist. Ülesanne seisab selles, et igati arendada tehnikat, juurutada eesrindlikku tehnoloogiat, kasutades selleks kodumaa ja maailmateaduse ning praktika saavutusi. Peamine tingimus tootmise tehnilise taseme tõstmiseks on tootmisprotsesside elektrifitseerimine, kompleksne mehhaniseerimine ja automatiseerimine, uusimate, suure jõudlusega tööpinkide,

masinate ja aparaatide juurutamine. Kommunistlik partei on võtnud otsustava kursi kõrgema tehnika suunas, on teinud ülesandeks varustada kõik tööstusharud külluses kõige eesrindlikumate, suurima jõudlusega masinate ja mehhanismidega.

Uue tehnika plaanipärase arendamise ja kõigisse rahvamajandusharudesse juurutamise huvides on moodustatud Riiklik Uue Tehnika Komitee (Gostehnika SSSR), ministeeriumides ja suurettevõtteis aga määratakse selleks töötajad, kes vastutavad uue tehnika arendamise ja juurutamise eest.

Aga kui täiuslik tehnika ka oleks, iseendast, ilma tehnikat kasutama õppinud inimesteta on ta surnud tehnika. Tehnika täielikuks ja oskuslikuks ärakasutamiseks on partei ja valitsus tarvitusele võtnud abinõusid, et pidevalt tõsta töötajate kvalifikatsiooni, parandada töö organiseerimist, korrastada selle tehnilist normeerimist ning töö eest tasu maksmist.

Et parandada tööd töö tehnilise normeerimise, organiseerimise ja selle eest tasu maksmise alal, selleks loodi NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuv Töö ja Töötasu Küsimuste Riiklik Komitee.

Planeerimisel on suur organiseeriv tähtsus rahvamajanduse arendamisel. Nõukogude ühiskonnas on riiklik plaan igale ministeeriumile, peavalitsusele ja ettevõttele seaduseks. Kindlustada plaani õigeaegne täitmine kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete näitajate alal on iga sotsialistlikus tootmises töötaja auasi.

Meie tööstus tervikuna täidab ja ületab plaane. Kuid mõned ettevõtted ja isegi mõned rahvamajandusharud ei täida riiklikke ülesandeid, või siis täidavad neid ainult mittedefitsiitsete toodanguliikide osas. Leidub veel kahjumiga töötavaid ettevõtteid, kus toodangu omahind on kõrgem kindlaksmääratud hindadest. Paljud ettevõtted jäävad aastast aastasse maha, ei täida ülesandeid tähtsamate toodanguliikide alal, lasevad välja mittekvaliteetseid tooteid.

Plaanide täitmatajätmine mõnedes ettevõtetes on sageli tulnud sellest, et plaanide koostamisel pole küllaldaselt arvestatud tegelikke võimalusi ega välja selgitatud

kõiki ettevõtete reserve. Puudused planeerimises olid peamiselt seletatavad sellega, et riiklikud plaaniorganid püüdsid kõike planeerida keskusest ja kasutasid nõrgalt kohalikku initsiatiivi. Koormatud jooksva planeerimisega, lahendasid planeerivad keskorganid ebarahuldavalt perspektiivküsimusi ega kasutanud kõiki olemasolevaid võimalusi tööstuse ja põllumajanduse kõige õigemaks paigutamiseks, tootmise spetsialiseerimiseks ja koopereerimiseks.

Missugune tähtsus on siis tootmise õigel paigutamisel, spetsialiseerimisel ja koopereerimisel rahvamajandusele?

Selleks et tööstus edukalt areneks, on vaja tööstusettevõtted paigutada lähemale tooraine- ja energiaallikatele. Nii on metallurgiatehas kõige soodsam paigutada maagi- ja söekaevandamiskoha vahetusse lähedusse. Niisuguse paigutusviisi juures on kergem korraldada tehaste häireteta varustamist maagi ja söega, kulutades veoks vähem tööjõudu. Puuvillapuhastamis- ja õlitehased ning tekstiiliettevõtted on soodsam paigutada puuvillakasvatuspiirkondade lähedusse. Samuti tuleb arvesse võtta toodangu tarbijate asukohta. Nii on tehaseid, mis toodavad põllutöömasinaid, soodsam paigutada põllumajandusliku tootmise piirkondadesse, terve rida toiduainetetööstuse ettevõtteid on otstarbekohane paigutada suuremate linnade ja tööstuskeskuste lähedale. Tootmise õige paigutamise juures vähenevad kulutused toodangu valmistamisele ja vedamisele.

Nõukogude võimu aastail on meie maal tööstuse paigutamisel toimunud suuri muudatusi. Maa idaosas — Siberis ja Kesk-Aasias — on tekkinud suured tööstusrajoonid. Kuid rahvamajanduse huvid nõuavad, et veelgi parandataks tööstuse paigutamist.

Tootmise paigutamisega on vahetult seotud selle spetsialiseerimise ja koopereerimise küsimused. Et selgitada spetsialiseerimise ja koopereerimise tähtsust, võtame niisuguse näite nagu autode tootmine. Auto võib täielikult toota ühesainsas tehases. Tootmist võib aga ka jaotada: põhitehases mootoreid valmistada ja autod kokku monteerida, muud autoosad, instrumendid ja aparaadid aga valmistada teistes tehastes. Need tehased-varustajad võivad üksikute autoosade tootmisele spetsialiseerudes orga-

niseerida osade tootmist suurel hulgal ja nendega varustada mitte üht, vaid mitut autotehast. Niisuguse korra puhul õnnestub tootmist paremini mehhaniseerida, toodangu hinda vähendada ja kõrget tööviljakust saavutada. Tehaste vahel peab olema korraldatud rangelt kooskõlastatud töö, selleks et tehased-varustajad valmistaksid osi õigeaegselt ja antud standardi järgi. Niisugust tööjaotust ettevõtete vahel ja nendevahelist kooskõlastatud tööd nimetataksegi tootmise koopereerimiseks. Sotsialistlik majandussüsteem pakub spetsialiseerimise ja koopereerimise arendamiseks kõige soodsamaid tingimusi. Kuid neid võimalusi ei kasutata kaugeltki piisavalt. Paljud tehased püüavad toota mitmesugust liiki toodangut, mis raskendab seerialise tootmise organiseerimist massilises ulatuses, raskendab uusima tehnika ja tehnoloogia rakendamist.

Spetsialiseerimise ja koopereerimise edukat arendamist, tööstuse õiget paigutamist organiseerivad planeerivad organid keskuses ja kohapeal. Seda tööd juhib NSV Liidu Riiklik Plaanikomitee. Plaaniorganite tegevuse parandamiseks võeti vastu valitsuse otsus NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee reorganiseerimise kohta. NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee baasil moodustati NSV Liidu Ministrite Nõukogu Rahvamajanduse Perspektiivse Planeerimise Riiklik Komisjon (NSV Liidu Riiklik Plaanikomisjon). NSV Liidu Riikliku Plaanikomisjoni ülesandeks on rahvamajanduse arendamise plaanide koostamine viie aasta ja rohkema aja peale ette. Peale selle on loodud NSV Liidu Ministrite Nõukogu Rahvamajanduse Jooksva Planeerimise Riiklik Majanduskomisjon (NSV Liidu Riiklik Majanduskomisjon), kelle ülesannete hulka kuulub aasta- ja kvartaliplaanide koostamine ja kontroll nende täitmise üle.

Majanduse eduka arenemise üldistavaks näitajaks on tööviljakuse tõus. Tööviljakuse tõstmine on ülitähtis tingimus tööstuse ja kõigi teiste rahvamajandusharude tõusuks, palga suurenemiseks ja rahva üldise heaolu ning kultuuritaseme parandamiseks.

Viimase 26 aasta jooksul on tööviljakus tööstuses kasvanud rohkem kui kuuekordselt. Need on tõsised edusammud möödunuga võrreldes. Kuid nendest ei piisa veel sel-

leks, et edukalt lahendada tööstuse edasise tõusu ülesandeid. Viienda viisaastaku ülesandeid tööviljakuse kasvu alal tööstuses üldiselt veel ei täideta. See kohustab kõiki töötajaid kõiki olemasolevaid vahendeid tööviljakuse tõstmiseks täiel määral ära kasutama.

Mida siis vajatakse tööviljakuse pidevaks ning kiireks kasvuks? Kõigepealt julgemalt uue tehnika ja eesrindliku tehnoloogia juurutamist, elektrifitseerimise ja töö komplekssе mehhaniseerimise kiiremat lõpuleviimist, tootmisprotsesside laialdasemat automatiseerimist, abi- ja kõrvaltööde mehhaniseerimise kiirendamist. Eesrindlik tehnika on põhibaasiks, millele toetudes võib kindlustada tööviljakuse vankumatu tõusu.

Tööviljakuse kasvu suured reservid kätkevad tootmise organiseerimise parandamises. Ettevõtteis on tööaja kaod veel suured, kasutatakse veel halvasti tootmisvõimsusi ja olemasolevaid sisseseadeid, sallitakse masinate ja mehhanismide seisakuid.

Suurt kahju tekitab tööstusele ettevõtete ebaühtlane, ebarütmiline töö. Leidub veel hea hulk ettevõtteid, kes täidavad kuni 70 protsenti kuuülesandest toodangu väljalaske alal alles kuu kolmandal dekaadil. Mida see aga tähendab? See tähendab seda, et ettevõtteis ei kasutata iga kuu esimesel poolel sisseseadeid ega töölisi tootlikult, viimasel dekaadil aga töötatakse suure ülekoormatusega. Kõik see raskendab meie maal olemasolevate tööviljakuse kiirema tõstmise võimaluste kasutamist.

Tööviljakuse tõstmiseks on väga tähtis, et põhilistel tootmisoperatsioonidel töötavate tööliste arv teenindava ja administratiivpersonali vähendamise arvel alatasa suureneks.

Selleks et saavutada tööviljakuse edasist tõusu, on vaja likvideerida töödistsipliini rikkumised. Tööstusettevõtete, kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside kollektiivides leidub veel mahajäänud inimesi, kes vastutustundetult suhtuvad töösse ja töödistsipliini, oma kohuse täitmisse maa ja rahva ees. Nõukogude inimesed peavad loodritele, praagitootjatele ja töödistsipliini rikkujatele kuulutama sõja, pidama leppimatut võitlust seisakute ja tööaja kadude, masinate, tööpinkide, mehhanismide ja sissesea-

dete ebamajandusliku kasutamise vastu. Tuleb tugevdada abi väheste kogemustega töötajatele, relvastada neid vajalike teadmiste ja oskustega, neid järele tõmmata eesrindlaste tasemele. Mis aga puutub töödistsipliini kuritahtlikult rikkujatesse, ebaausatesse inimestesse, siis tuleb neid ühiskondliku mõjutamise teel korrale kutsuda, neid sundida suhtumist töösse muutma.

Hindamatut osa tööviljakuse tõstmisel etendavad tootmisnovaatorite loov algatus ja eesrindlikud kogemused. Rahvamajandus saab ratsionaliseerimisettepanekute juurutamisest iga aasta kokkuhoidu mitu miljardit rubla. Massiline sotsialistlik võistlus aitab kaasa eesrindlaste kogemuste kiiremale levimisele, tootmisse uusimate teaduse ja tehnika saavutuste juurutamisele ja on üks tähtsamaid tingimusi tööviljakuse kiireks kasvuks.

Meil on tööviljakuse tõstmiseks hiiglasuuri ja kaugeltki veel mitte täielikult ära kasutatud reserve. Tööviljakuse tõstmine on peamine lüli, millest peame kinni haarama, et saavutada veelgi võimsam tõus kõigis rahvamajanduse harudes. Seepärast on hoolitsus tööviljakuse pideva tõstmise eest muutunud rahvamajanduse edasiarendamise juhtimisel parteiorganisatsioonide kogu praktilise töö keskpunktiks.

Rahvamajanduse eduka arendamise vältimatuks tingimuseks on toodangu omahinna edasine alandamine. Kõigi ettevõtete, kõigi tööstusharude kohus on täita ja ületada ülesandeid omahinna alandamisel. Selleks on vaja juurutada uut tehnikat, pidevalt tõsta tööviljakust, kokku hoida tooraineid, materjale, kütteaineid ja elektrienergiat, mitte lubada ebamajanduslikku summade kulutamist palkadeks, likvideerida liialdused ja moonutused töö eest tasu maksmisel. Iga tööline, insener ja majandusmees on kohustatud hoidma rahva vara, mitte tegema ülearuseid kulusid ja võitlema kadude vastu.

Välja lasta kõrge kvaliteediga toodangut, pidevalt hoolitseda selle kvaliteedi ja ilusa välimuse eest, võidelda oma ettevõtte kõrge margi eest on iga nõukogude tööstuses töötaja auasi. Tootmiseesrindlaste liikumine ainult eeskujuliku kvaliteediga toodangu väljalaskmise eest peab haarama tööliste, inseneride ja tehnikute laialdasi hulki.

Oeldust on näha, et tööstuses töötajad peavad koondama oma tähelepanu sellele, et saavutada uusima tehnika kiireimat väljatöötamist ja juurutamist, tootmistehnoloogia täiustamist, tööviljakuse igakülgset tõstmist, olemasolevate sisseseadete ja tootmispindade paremat ärakasutamist, riikliku distsipliini kõvendamist ja plaanide täitmist iga ettevõtte poolt kõigi näitajate, sealhulgas ka toodangu sortimendi ja kvaliteedi alal ning omahinna alandamise alal, administratiiv-haldusaparaadi vähendamist ja selle kulude kärpimist.

Me oleme kohustatud kasutama oma sotsialistliku majandussüsteemi eeliseid ja võimalusi ning lähemal viisaastakul saavutama toodangu väljalaske niisuguse suurenemise olemasolevailt tootmispindadelt, mis moodustaks vähemalt poole tööstustoodangu kogu juurdekasvust.

Arendades rasketööstust kiires tempos ja toetudes selle edusammudele, teostab nõukogude rahvas põllumajanduse järsu tõstmise programmi. Kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus on teinud ülesandeks tõsta elanikkonna varustamist kõrgekvaliteediliste toiduainete ja tööstuskaupadega: liha ja lihasaadustega, kala ja kalasaadustega, või, suhkru, kondiitrisaaduste, kangaskaupade, rõivaste, jalatsite, nõude, mööbli ja teiste kultuurilis-elukondlike ning koduste tarbeesemetega.

Partei ja valitsuse abinõud põllumajanduse järsuks tõstmiseks. Sotsialistliku põllumajanduse eelised nii individuaalse väikemajapidamise kui ka kapitalistliku suurmajapidamisega võrreldes on üldiselt teada. Sotsialistlik põllumajandus on praktiliselt tõestanud oma suurt elujõudu, oma võimet edukalt lahendada kõige tähtsamaid rahvamajanduslikke ülesandeid — kindlustada elanikkonda toiduainetega ja tööstust toorainetega. Kolhoosides, masina-traktorijaamades ja sovhoosides peituvad ammendamata võimalused põllumajandusliku tootmise kiireks kasvuks. Kolhoosikord on avanud tee meie maal põllumajandussaaduste täieliku külluse loomiseks.

Sotsialistliku majandussüsteemi eelised võimaldasid meie rahval märksa tõsta põllumajandustoodangu väljalaset. Sedamööda kuidas kolhooside ühismajapidamine tugevneb ja edasi areneb, kasvab ka nende rikkus, suure-

nevad kolhoosnikute rahalised ja naturaaltulud. Kuid edusammud põllumajanduse arendamisel pole veel töötajate pidevalt kasvavate materiaalsete vajadustega võrreldes küllaldased.

Rahva heaolu tõus, töötajate vajaduste kasv mitmesuguste toiduainete järele toimub märksa kiiremini, kui kasvab meie põllumajanduse toodang. Ülesanne seisab selles, et põllumajandussaadusi toota tunduvalt rohkem kui toodeti seni. Selle ülesande lahendamisele ongi suunatud kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse jõupingutused.

1953. aasta septembris toimus NLKP Keskkomitee pleenum, kes võttis NLKP Keskkomitee esimese sekretäri N. S. Hruštšovi ettekande põhjal vastu otsuse «NSV Liidu põllumajanduse edasiarendamise abinõudest». Põllumajanduse edasiarendamise küsimustele olid pühendatud NLKP Keskkomitee 1954. aasta veebruari-märtsi- ja juunipleenum ning 1955. aasta jaanuaripleenum. NLKP Keskkomitee pleenumite otsustes ja teistes partei ning valitsuse otsustes ning partei ja valitsuse juhtivate töötajate sõnavõttudes on näidatud rea tähtsate põllumajandusharude mahajäämise põhjused elanikkonna kasvavatest vajadustest ning on ette nähtud teed põllumajanduse taseme järsuks tõstmiseks.

Pärast põllumajanduse kollektiviseerimist pole partei külas ellu viinud nii suuri abinõusid põllumajandusliku tootmise arendamiseks, nagu praegu. NLKP Keskkomitee jaanuaripleenumi ajaloolistes otsustes nähakse ette tähtsamate põllumajandussaaduste mahu suurendamine lühima aja jooksul kahekordseks. See ülesanne on teostatav, sest see lähtub reaalsetest võimalustest. Selle väljatöötamisel lähtus partei sotsialistliku tööstuse saavutustest ja toetus kolhoosi- ja sovhoosikorra eelistele, partei-, nõukogude ja majandustöötajate kaadri tööalase ning poliitilise ettevalmistuse kasvanud tasemele.

NLKP Keskkomitee jaanuaripleenumi otsused ja teised partei ning valitsuse abinõud põllumajanduse arendamise alal on kujunenud partei ja kogu nõukogude rahva praktiliseks võitlusprogrammiks lähemaiks aastaiks.

Kogu põllumajandusliku tootmise põhialuseks on tera-

viljamajandus. Teravilja tootmise kasvust oleneb eelkõige elanikkonna kasvavate vajaduste edasine ja täielikumas ulatuses rahuldamine kõrgekvaliteediliste saadustega. Teravili on vajalik ka loomakasvatuse edukaks arendamiseks. Teravilja tootmise suurendamine on nõutav ka selleks, et igati laiendada tehniliste kultuuride külvi nende tootmiseks spetsialiseerunud piirkondades.

Et elanikkonna pidevalt kasvavaid vajadusi täielikult rahuldada, omada vajalikke riiklikke reserve teravilja alal ja fonde väliskaubanduseks, et järsku tõsta söötade tootmist loomakasvatuse vajadusteks, tuleb aastast aastasse suurendada teravilja tootmist. Sellest lähtudes tegi NLKP Keskkomitee jaanuaripleenum (1955. a.) ülesandeks: viia teravilja kogusaak lähema viie-kuue aasta jooksul vähemalt 10 miljardi puudani aastas.

Missugusel teel saab seda ülesannet täita? Kõigepealt viljakuse tõstmisega kõigil pindaladel ja kadude vähendamisega saagi koristamisel ning säilitamisel. Kõige kättesaadavamaks ja kiiremaks teravilja tootmise suurendamise ja kõige odavama teravilja saamise allikaks on uudisning jäätmaade ülesharimine. Ülisuureks reserviks on suurt terasaaki andva maisi külvipinna laiendamine. NLKP Keskkomitee veebruari-märtsipleenumi otsusel tehakse uudis- ja jäätmaade ülesharimiseks Kasahstanis, Siberis, Volgamaal ja Põhja-Kaukaasias ning meie maa teistes rajoonides suurt tööd.

1954. a. kevadel ja suvel ületati uudismaade ülesharimise plaan, mis oli ette nähtud kaheks aastaks, tunduvalt; künti üles üle 17 miljoni hektari. Arvesse võttes uute maade kasutamiselevõtmise kogemusi ja Nõukogude riigi reaalseid võimalusi, võtsid partei ja valitsus vastu otsuse laiendada töid uute maade ülesharimisel niivõrd, et külvipinnad uutel kasutuselevõetavatel maadel 1956. aastal suureneksid 28—30 miljoni hektarini. See külvipindade juurdekasv võrdub ligikaudu külvipinnaga, mida Prantsusmaa ja Itaalia omavad kokku.

Teraviljamajanduse arendamise kõrval organiseerivad partei ja valitsus köögiviljade, kartulite ja tehniliste kultuuride tootmise suurendamist. On tehtud ülesandeks lähemate aastate jooksul arendada kartulite ja köögiviljade

tootmist niisuguses ulatuses, et see täielikult rahuldaks mitte üksnes linnade ja tööstuskeskuste elanikkonna ning töötleva tööstuse vajadused, vaid ka loomakasvatuse vajadused kartuli alal.

Tehniliste kultuuride, köögiviljade ja kartulite kasvatamise edendamiseks on tõstetud põllumajanduse alal töötajate materiaalset huvi nende kultuuride külvipindade laiendamise ja viljakuse tõstmise vastu. Valmistatakse täiuslikumaid masinaid nende harimiseks ja ümbertöötamiseks.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi (1953. a.) ja jaanuaripleenumi (1955. a.) otsustes pööratakse erilist tähelepanu loomakasvatuse arendamise küsimustele. Neis otsustes on märgitud, et pikaleveninud mahajäämus loomakasvatuses on muutunud tõsiseks takistuseks töötajate materiaalse heaolu edasise tõusu ning kerge- ja toiduainetetööstuse arendamise teel. Sellest järgneb, et kiire tõus loomakasvatuses ja esmajoones ühisloomakasvatuses on eluliselt suure tähtsusega meie maale ja on partei ning riigi kõige pakilisemaks ülesandeks põllumajanduses.

Partei ja valitsus töötasid välja abinõud, mis võimaldavad nõukogude rahval lähema viie-kuue aasta jooksul suurendada loomakasvatuse põhisaaduste tootmise kahekordseks ja rohkem. Selleks tuleb kõigepealt tõsta ühisloomakasvatuse produktiivsust ja suurendada loomade arvu.

Ülitähtis tingimus loomakasvatuse tõstmiseks on karja kindlustamine küllaldase hulga kontsentreeritud, mahlakate ja koresöötadega. NLKP Keskkomitee jaanuaripleenum näitas kätte teed kindla söödabaasi loomiseks. Eriline tähelepanu on pööratud maisi külvipinna laiendamisele. Maisi väärtus seisab selles, et selle kultuuri tootmine lahendab üheaegselt kaks ülesannet — tõstab teraviljaressursse ja võimaldab saada hea silo. Tänapäeva mehhaniseerimisvahendite juures võib maisi kasvatada suurtel pindaladel. Haljasmassisaagilt siloks ja ka terasaagilt ületab mais kõik teised söödakultuurid ja nõuab saagiühiku saamiseks vähem töövaeva kui iga teine kultuur.

Otsustav osa põllumajanduse edasiarendamisel kuulub masina-traktorijaamadele, kolhoosikorra materiaalsele ja tehnilisele tööstusbaasile. Masina-traktorijaamad on varustatud põllumajanduse eriteadlaste ja insener-teh-

niliste töötajatega. Masina-traktorijaamadesse on koondatud põhilised põllutöömasinad ja inventar, mille abil kolhoosides tehakse tähtsamad põllumajanduslikud tööd. Sellepärast ongi vaja, et kõik masina-traktorijaamad töötaksid eeskujulikult ja tugevdaksid pidevalt kõigi põllumajandusharude mehhaniseerimist. Ilma põhiliste tööde mehhaniseerimiseta pole võimalik saavutada põllumajandusliku tootmise kiiret arendamist.

Tõsised puudused masina-traktorijaamade töös raskendasid tähtsate kolhoositootmisharude arendamist. Masina-traktorijaamad mehhaniseerisid peamiselt teravilja ning tehniliste kultuuride tootmise. Loomakasvatus ja kartulite ning köögiviljade kasvatamine aga jäid nõrgalt mehhaniseerituks. Neis harudes oli ülekaalus käsitsitöö. Sellepärast polnudki kolhoosidel küllaldaselt jõudu, et varuda söötasid ühisloomakasvatusele ning korraldada eeskujulikku loomade hooldamist. Ilma mehhaniseerimata ei suutnud kolhoosid köögiviljakultuure ja kartuleid kasvatada suurtel pindaladel. Nende alade kiireks arendamiseks mehhaniseeritakse suurt jõukulu nõudvaid protsesse, söötade varumist, veega varustamist ja söötade ettevalmistamist, mehhaniseeritakse kartuli mahapanekut ja köögiviljade külvi, nende kultuuride hooldamist ning koristamist.

Maisi, kartulite, köögiviljade ja teiste vaheltharitavate kultuuride tootmisel on ülisuur tähtsus ruut- ja ruutpesiti külvil ning istutamisel. See võimaldab mehhaniseerida taimede hooldamist, vähendades mitmekordselt käsitsitöö kulu. Kolhooside ja sovhooside kogemused näitavad, et maisi, kartulite ja köögiviljade harimise mehhaniseerimine võimaldab tunduvalt laiendada nende kultuuride külvipinda, suurendada nende kogusaaki ja vähendada töömahukulu.

NLKP Keskkomitee septembripleenum tegi ülesandeks lõpule viia tööde mehhaniseerimine põllunduses ning teostada kompleksne mehhaniseerimine, s. t. mehhaniseerida kõik protsessid algusest kuni lõpuni ja täielikult asendada käsitsitöö — teraviljade külvist kuni nende koristamiseni ja puhastamiseni. Paljudes kolhoosides ja sovhoosides koristatakse teravilja kombainidega, kuid õlgede koristamine ja lõikusele järgnev teravilja töötlemine toimub

käsitsi või siis väikemehhaniseerimise vahenditega, mis põhjustab suurel hulgal käsitsitöö kulu. On välja arvestatud, et kõigiks töödeks teraviljakultuuride kasvatamisel 100-hektarilisel pindalal kulutatakse 85 inimpäeva, kuid sellelt pindalalt koristatud teravilja järgnevaks töötlemiseks kulutatakse 157 inimpäeva käsitsitööd. Kui teravilja töötlemine on mehhaniseeritud, siis kulub selleks kolm kuni neli korda vähem tööjõudu.

Riiklik tööstus toodab põllumajandusele iga aasta üha rohkem komplitseeritud tehnikat. Masina-traktorijaamades on rohkem kui üks miljon traktorit (ümberarvestatult 15-hobujõulisteks), umbes 300 000 kombaini ja palju muud tehnikat. Masinapark täieneb pidevalt. Kuid selleks, et seda võimast tehnikat täielikult ära kasutada, on vaja hästi ettevalmistatud mehhanisaatorite kaadrit.

Kuni 1953. aastani usaldati kallis ja keeruline tehnika hooajatöölistele, keda värvati kolhoosidest põllutööde ajaks. Olles masina-traktorijaamade mittekoosseisulised töötajad ja saades tasu oma töö eest mitte masina-traktorijaamadest, vaid kolhoosidest, ei näidanud mehhanisaatorid üles vajalikku hoolt tehnika säilitamise ja maksimaalse ärakasutamise eest. Varem kehtinud korra tulemuseks oli mehhanisaatorite kaadri voolavus, mistõttu niisugune kord ei soodustanud nende kvalifikatsiooni kasvu. Masina-traktorijaamade juhatajatel puudus võimalus õigesti organiseerida tööd ja saavutada eeskujulikku distsipliini. Niisuguse olukorraga ei saanud kauem leppida.

Seoses kasvanud tehnilise varustuse tasemega oli vaja olemasolevat korda muuta. Traktoristid, traktoribrigaadide brigadirid ja nende abid, ekskavaatorite masinistid ja nende abid ning arvestajad-tankijad arvati masina-traktorijaamade alatiste töötajate koosseisu. Järelikult on kõik masina-traktorijaamade mehhanisaatorid töötasu ja oma seisundi poolest tootmises üle läinud riiklike ettevõtete töötajate ridadesse. Nad teevad kõik peamised tööd kolhoosides. Masina-traktorijaamadesse ja sovhoosidesse on suunatud palju mehhanisaatoreid linnadest ja tööstuskeskustest. On tarvitusele võetud abinõusid masina-traktorijaamade kaadri paremaks ettevalmistamiseks ja kehtestatud uus töötasusüsteem, mis suurendab mehhanisaa-

torite materiaalset huvi suurte viljasaakide saamise ja loomade produktiivsuse tõstmise vastu.

Nõukogude riik, varustades pidevalt masina-traktorijaamasid uue tehnikaga ning parandades nende tööd, suurendab majanduslik-organisatsioonilist abi kolhoosidele. Masina-traktorijaamad on kolhooside juhtimise alal Nõukogude riigi tähtsamateks tugipunktideks. Masina-traktorijaamade osa suurendamine kolhoositootmise organiseerimisel tugevdab veelgi linna ja maa tootmisalast koostööd, tugevdab töölisklassi ja kolhoositalurahva vahelise liidu majanduslikke põhialuseid.

Masina-traktorijaamade põhiülesandeks on tõsta kolhoosides igati kõigi põllumajanduslike kultuuride viljakust, kindlustada ühiskarja kasvu ja ta produktiivsuse tõstmist, suurendada põllunduse ja loomakasvatuse koguning kaubatoodangut ja hoolitseda, et kolhoosid õigeaegselt täidaksid oma kohustused riigile põllumajandussaaduste ning -toorainete andmise alal.

Partei ja valitsus hoolitsevad kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside tugevdamise eest tublide juhtivate töötajate ning põllumajanduse eriteadlastega. Meil on ette valmistatud hulgaliselt eriteadlasi kõigi põllumajandusharude jaoks. Kuid nende paigutamisel tehti olulisi vigu. Suur osa eriteadlasi valgus ministeeriumidesse ja teistesse asutustesse, paljud kolhoosid, masina-traktorijaamad ja sovhoosid aga jäid ilma eriteadlasteta. Kuid me teame, et sotsialistlik suurkäitis ei saa edukalt areneda, kui majandust juhivad vähese ettevalmistusega inimesed. Nõukogude ja parteiorganid suunasid suure hulga agronoome, zootehnikuid, insenere ja teisi eriteadlasi vahetult masina-traktorijaamadesse, kolhoosidesse ja sovhoosidesse. Tehakse tööd kolhooside tugevdamiseks juhtiva kaadriga. Ainuüksi 1955. aasta kevadel suunati partei kutsel ligi 25 000 vabatahtlikku juhtivale tööle kolhoosidesse.

Nagu kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside kogemused näitavad, võib NLKP Keskkomitee jaanuaripleenumi ülesanded teraviljasaagi viimisest aastas 10 miljardi puudani ja loomakasvatussaaduste tootmise suurendamisest kahekordseks ning rohkem täita enne tähtaega, 3—4 aastaga. Seejuures saavutasid eesrindlikud

kolhoosid esitatud näitajad juba 1955. aastal, keskmistel kolhoosidel aga on võimalus neid plaane täita 1956. aastal ja ülejäänutel 1957.—1958. aastal.

Selleks, et edukalt põllumajanduse kiire tõstmise programmi täita, tuleb oskuslikult ära kasutada kõik reservid. Kõigepealt on vaja oskuslikult ja igakülgselt ära kasutada maa. Maa on põllumajanduses peamiseks tootmisvahendiks, ta moodustab kolhooside põhilise rikkuse. Partei ja valitsus tegid kolhoosnikutele, masina-traktorijaamade ja sovhooside töötajatele ülesandeks saavutada, et kõik maakõlvikud täielikult ära kasutataks ja toodangut põllumajanduslike kõlvikute iga 100 hektari kohta konkreetseis mullastiku-, kliima- ning majanduslikes tingimustes suurendataks. Iga hektari maa oskuslik ärakasutamine ja suurima hulga produktide saamine põllumajanduslike kõlvikute iga saja hektari kohta vähima töökulu juures on kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside töö tähtsaim majanduslik näitaja.

Et kolhoosidele ja sovhoosidele kinnistatud maa kasutamist veelgi parandada ja põllundus- ning loomakasvatussaaduste toodangut suurendada, võtsid NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 1955. aasta märtsis vastu otsuse «Põllumajanduse planeerimise praktika muutmisest».

Varem püüdsid planeerivad keskorganid kõike planeerida keskusest. Kolhoosidele, masina-traktorijaamadele ja sovhoosidele anti terve hulk igasuguseid näitajaid. Külviplaanides näiteks nähti ette, missuguseid kultuure ja millisel määral külvata, missuguseid loomaliike ja kui suurel arvul kolhoosil tuleb pidada. Samuti määrati keskusest masina-traktorijaamadele kindlaks suured hulgad iga liiki traktoritöid. Niisugune põllumajanduse planeerimise tsentraliseerimine polnud tingitud riiklikust vajadusest.

Planeerivad keskorganid ei võinud täielikult teada iga rajooni iseärasusi ja võimalusi, kolhooside majanduslikke ja mullastiku- ning kliimatingimusi, nende poolt põllupidamises kogutud kogemusi ega ka seda, missugused kultuurid antud oludes võivad anda parimat saaki. Planeerimise liigne tsentraliseerimine raskendas ühisloomakasvatuse arendamist. Šablooniline planeerimine aheldas kol-

hooside ja masina-traktorijaamade initsiatiivi majapidamise õigemas ning ratsionaalsemas juhtimises, nõrgendas nende vastutustunnet ja huvi põllumajandusliku tootmise arendamise vastu, ei aidanud kaasa toodangu väljalaske suurendamisele kolhoosidele kinnistatud maakõlvikutelt.

Ebaõige planeerimise tõttu sunniti maa lõunapoolsetele rajoonidele ja eriti Ukrainale peale suvinisu kasvatamine, vaatamata sellele, et kohalikud töötajad aastatepikkustele töökogemustele toetudes tõendasid, et otstarbekam on talinisu kasvatada. Ja vastupidi: Siberi, Uraali ja Kasahstani jaoks planeeriti aastaid taliviljade külve, mis seal tavaliselt annavad suviviljadest märksa madalamaid saake.

Aastast aastasse planeeriti mitmeaastaste heinte külvi suurendamist põua all kannatavates stepipiirkondades, kus puuduvad soodsad tingimused nende kasvatamiseks. Neis piirkondades ei kindlustanud mitmeaastaste heinte külv kindla söödabaasi loomist ega parandanud pinnase viljakust, sest mitmeaastaste heinte külvid andsid madalaid saake ning heinte alla võetud maa kasvas umbrohtu täis. Tunduv hulk künnimaast võeti heinte alla teravilja tootmise kahjuks.

Planeerimise puuduste ja maaviljeluse heinaväljasüsteemi šabloonilise rakendamise tõttu kasutati kolhooside ja sovhooside maid halvasti. Ei võetud tarvitusele abinõusid uudis- ja jäätmaade ülesharimiseks, külvipinnad suurenesid väga aeglaselt ja teraviljakultuuride külvipinnad ei suurenenud rea aastate vältel. Vaatamata maisi erakordselt suurele väärtusele planeeriti selle suuresaagilise kultuuri külvi ainult lõunapoolsetele oblastitele ja vabariikidele ega nähtud seda ette teistes tsoonides.

Leedu, Läti ja Eesti kolhoosidele ning sovhoosidele sunniti peale nendele vabariikidele omase sigade peekonnuuma asemel rasva- ja poolrasvanuuma. Linnalähedastes rajoonides, kus polnud küllaldaselt karjamaid, planeeriti piimakarja- ja seakasvatuse kahjuks lammaste arvu tõstmist. Loomakasvatuse arendamise plaanides ei võetud küllaldaselt arvesse soodsaid võimalusi peenvillaliste ja poolpeenvillaliste lammaste kasvatamise arenda-

miseks Kasahstani, Siberi ja Kesk-Aasia kolhoosides ning sovhoosides.

Planeerivad keskorganid ei võtnud arvesse meie maa üksikute tsoonide vajadusi mitmesuguste põllumajandussaaduste alal ega suunanud kohalikke töötajaid nende saaduste tootmise suurendamisele. Kaug-Idas näiteks on olemas kõik võimalused suurte kartuli- ja köögiviljasaakide saamiseks, samuti loomakasvatuse arendamiseks. Sellele vaatamata planeeriti Kaug-Ida linnade ja tööstusettevõtete varustamist nimetatud saadustega nende saaduste sisseveo arvel meie maa teistest rajoonidest.

Uus põllumajandusliku tootmise planeerimise kord soodustab kõigi põllumajandusharude igakülgset tõusu. Planeerimist ja arvestust ei teostata ühe või teise kultuuriga seemendatud hektarite hulga ega ka karjas olevate loomade arvu alusel, vaid saadud teravilja, kartulite, köögiviljade ja teiste põllusaaduste tsentnerite hulga alusel, liha, piima, villa ja teiste loomakasvatussaaduste hulga alusel.

Et kohalikele töötajatele põllumajanduse planeerimisel võimaldada rohkem iseseisvust, nähakse riiklikes ülesandeis ette ainult peamised näitajad ja kõigepealt kaubatoodangu väljatulek, mis kindlustab meie maa vajaduse toiduainete ja põllumajanduslike toorainete alal. Riiklikes ülesannetes nähakse ette põllunduse ja loomakasvatuse kaubatoodangu väljatulek sovhoosides, kolhoosides aga kohustuslike müüginormide, masina-traktorijaamadele töö eest antava naturaaltasu, kontraheerimise ja riiklike kokkuostude maht, samuti nende traktoritööde maht (ümberarvestatult künnile), mis masina-traktorijaamad kolhoosides teevad. Need ülesanded eelseisvaks aastaks tehakse kolhoosidele teatavaks mitte hiljem kui jooksva aasta 1. septembriks. Saadud ülesannetest lähtudes määravad kolhoosid masina-traktorijaamade osavõtmisel oma äranägemisel kindlaks külvipindade suurused kultuuride järgi, samuti loomakasvatuse produktiivsuse ja loomaliikide arvu. Traktoritööde hulga tööde liikide järgi määrab traktoritööde kogumahu piirides kindlaks masina-traktorijaama direktor vastavalt kolhoosidega sõlmitud lepingutele. Väljatöötatud plaanid tulevad arutamisele ja kinnita-

misele kolhoosnikute üldkoosolekul ja läbivaatamisele rajooni täitevkomitees.

NSV Liidu Riikliku Plaanikomisjoni ülesandeks on välja töötada perspektiivplaane, kindlustada põllumajandusliku tootmise õige jaotamine meie maa majanduslike ja looduslik-geograafiliste tsoonide vahel, koordineerida põllumajanduse arendamist teiste rahvamajandusharudega, kontrollida põllumajanduse arendamise plaanide täitmist ning meie maa varustamist kõigi vajalike põllumajandussaadustega.

Uus planeerimise kord tõstab kolhoosnikute materiaalset huvi ühismajapidamise arendamise vastu. Plaaniliste varumiste ja kokkuostude arvel annavad kolhoosid ära ainult osa nende poolt toodetavast toodangust. Kõik, mis toodetakse üle selle, jääb kolhooside täielikku käsutusse ja kulutatakse nende äranägemisel. See võimaldab kolhoosidel arendada niisuguseid majandusharusid ja niisuguses ulatuses, et ühismajapidamise edasiarendamiseks ja kolhoosnikute materiaalse ning kultuurilise taseme tõstmiseks saada võimalikult rohkem sissetulekuid. Soodustades majandusliku algatuse arendamist, tugevdab uus planeerimise kord kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside vastutust põllumajandussaaduste tootmise eest vajalikul hulgal.

Teatavasti on materiaalse huvitatuse printsiip sotsialistliku majandamise üks põhiprintsiipe. Materiaalse huvitatuse printsiibi rikkumine oli üheks põllumajanduse mahajäämise põhjuseks. See ilmnes eriti põllumajandussaaduste kohustuslike müüginormide hektarite järgi arvutamise korra rikkumises.

Praktikas kujunes see nii, et eesrindlikele, hästi töötavatele kolhoosidele pandi osa riiklikke kohustusi, mis mahajäävatel kolhoosidel täitmata jäid. Selle tagajärjel kadus eesrindlikel kolhoosidel majanduslik huvi põllumajandusliku tootmise edasise suurendamise vastu, mahajäävad kolhoosid aga ei kandnud materiaalset vastutust nendele kinnistatud maakõlvikute halva kasutamise pärast. Peale selle olid loomakasvatussaaduste, kartulite ja köögiviljade varumise ning kokkuostmise hinnad madalad ega äratanud nende kolhoositootmisharude arenda-

mise vastu vajalikku majanduslikku huvi. Sissetulek nende saaduste äraandmisest ja müümisest riigile oli nende tootmiseks kulutatud ühe normipäeva kohta 4—5 korda väiksem kui sissetulek tehniliste kultuuride müümisest.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi otsuse põhjal kõrvaldatakse puudused varumispoliitikas. On kehtestatud kindlad müügikohustuse normid iga hektari kohta. Paljude saaduste — teravilja, õlikultuuride seemnete, kartulite ja köögiviljade — müüginorme on alandatud. Tunduvalt on tõstetud teravilja, kartulite, köögiviljade ja loomakasvatussaaduste varumis- ja kokkuostuhindu, on kehtestatud naturaaltasu kindlad normid masina-traktorijaamade poolt tehtud töö eest.

Põllumajandussaaduste riiklikku kokkuostu laiendatakse. Selle süsteemi juures sõlmivad riiklikud varumisorganid ja kooperatiivorganisatsioonid kolhoosidega lepinguid teatava hulga põllumajandussaaduste ostmiseks hindadega, mis märksa ületavad varumishindu. Lepingu alusel ostetavate saaduste arvel annab riik kolhoosidele rahalist avanssi ning organiseerib tootmisalase ja isikliku tarbimise kaupade vastumüüki.

Riigil on kokkuostmise teel võimalik plaanipäraselt varuda täiendavalt suurel hulgal toiduaineid ja põllumajanduslikke tooraineid. Kaubastamissüsteem tekitab kolhoosnikute hulgas suurt huvi kolhooside ühismajapidamise arendamise vastu. See süsteem on rajatud riikliku tööstuse ja sotsialistliku põllumajanduse majanduslike vajaduste vastastikusele rahuldamisele.

Muudetud on linnade ja rajoonikeskuste põllumajandussaadustega varustamise korda. Uus kord näeb põllumajandussaaduste tootmise suurendamiseks ette kohalike reservide ja võimaluste maksimaalse ärakasutamise. Mida rohkem antud rajoonis, oblastis, krais ja vabariigis põllumajandussaadusi toodetakse ja varutakse, seda paremini peavad nad end varustama toiduainetega nii kohalike fondide kui ka tsentraliseeritud riiklike fondide arvel. Suurte tööstuskeskuste varustamist organiseeritakse sõltumatult põllumajandusliku tootmise tulemustest antud rajoonides. Uus varustamise kord vallandab initsiatiivi, tõstab par-

tei- ja nõukogude organite vastutust toiduainete tootmise, varumise ja nendega elanikkonna varustamise eest.

Riiklikud põllumajandussaaduste varumised ja kokkuostud ning naturaaltasu masina-traktorijaamade töö eest kujutavad endast peamist teed meie maa plaanipäraseks kindlustamiseks toiduainete ja põllumajanduslike tooraainetega. Seepärast on põllumajandusliku toodangu varumise ja kokkuostmise plaanide õigeaegne täitmine ning masina-traktorijaamadele tehtud töö eest tasu maksmine vajalikuks tingimuseks Nõukogude Liidu majandusliku võimsuse edasisel tugevdamisel.

Kolhoositootmine areneb edukalt tingimusel, kui kolhoosnikute ühiskondlikud ja isiklikud huvid õigesti ühendatakse. Kolhoositootmise tõstmise eesmärgil vähendas Nõukogude riik kommunistliku partei Keskkomitee algatusel põllumajanduslikku maksu 1952. aastaga võrreldes kaks ja pool korda ning alandas põllumajandussaaduste kohustuslikke müüginorme kolhoosnikute majapidamistelt. Muudeti põllumajandusliku maksuga maksustamise korda. Uue seaduse alusel määratakse põllumajandusliku maksu suurus kindlaks kindlate määrade järgi igalt sajandikult hektarilt maalt, sõltumata tulude summast, mis kolhoosnikud isiklikust majapidamisest saavad. Niisugune maksustamise süsteem äratab kolhoosnikutes materiaalset huvi põllumajandussaaduste tootmise vastu.

Partei ja valitsus kindlustavad seega isiklike ja ühiskondlike huvide igakülgse arvestamise alusel kolhooside ühismajapidamise tugevnemist ja kolhoosnikute töödistsipliini tõstmist. Partei ja valitsuse poolt kolhoosnikute materiaalse huvi tõstmiseks elluviidavad abinõud on nõukogude külas esile kutsunud suure tootmisalase ning poliitilise aktiivsuse tõusu.

Kuid iga töötaja peab aru saama, et kolhooside ja kolhoosnikute tulud ja põllumajandusliku tootmise üldine tase sõltuvad mitte ainult varumis- ja kokkuostuhindadest, vaid kõigepealt külvipindade suurusest ja põllumajanduskultuuride viljakusest, loomade arvu kasvust ja loomakasvatuse produktiivsusest, sellest, kui palju põllumajanduslikku toodangut toodetakse iga 100 hektari kinnistatud maade kohta. Seepärast suunavadki partei ja valitsus

maal töötajate peatähelepanu ühismajapidamise arendamisele, külvipindade laiendamisele, põllutöö kultuuri tõstmisele, kariloomade arvu suurendamisele ja nende produktiivsuse tõstmisele.

Kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside töötajad võitlevad selle eest, et juba kõige lähemal ajal ühisloomakasvatuses saavutada järsk tõus. Paljud eesrindlikud kolhoosid, masina-traktorijaamad ja sovhoosid saavad suuri ja püsivaid põllukultuuride saake ning arendavad edukalt kõrge produktiivsusega ühisloomakasvatust. Samal ajal aga töötab rida samasugustes tingimustes olevaid majapidamisi märksa halvemini. Järelikult tuleb eesrindlike majapidamiste kogemustele toetudes parandada kõigi kolhooside, masina-traktorijaamade ja sovhooside tööd ning saavutada põllumajandusliku töö viljakuse üldine tõus.

Igas kolhoosis ja sovhoosis on olemas suuri reserve põllumajanduse arendamiseks. Kolhoosnikute ning masina-traktorijaamade ja sovhooside töötajate patriootlikuks kohuseks on neid rikkalikke võimalusi täielikult ära kasutada.

Üheks tähtsamaks põldude viljakuse ja loomakasvatuse produktiivsuse tõstmise allikaks on põllumajandusliku tootmise praktikasse teaduse saavutuste ja eesrindlike kogemuste juurutamine. Nõukogude teadlased taotlevad koostöös põllumajanduse eesrindlastega sotsialistliku maaviljeluse ja loomakasvatuse kultuuri tõstmist. Nõukogude võimu aastail on kolhoosides, sovhoosides ja katsejaamades aretatud palju suuresaagilisi teravilja-, tehniliste ja teiste kultuuride sorte, palju kõrge produktiivsusega loomatõuge. Võetakse kasutusele uusi mullaviljakuse tõstmise meetodeid nii eesrindlike harimisvõtete kui ka orgaaniliste ning mineraalväetiste andmise arvel.

Kogu meie maal on nüüd tuntud Kurgaani oblasti Šadrinski rajooni «Zavetõ Lenina» kolhoosi katsejaama saavutused. Katsejaama direktor, kolhoositeadlane T. S. Maltsev töötas välja ning võttis tarvitusele uue maaharimise ja põllumajanduslike kultuuride külvamise meetodi. «Zavetõ Lenina» kolhoosi ja teiste kolhooside ning sovhooside kogemused kõnelevad sellest, et uue maahari-

mis- ja külvisüsteemi rakendamine kindlustab põllumajanduslike kultuuride suurte ning püsivate saakide saamist.

Põllumajanduslikus tootmises peituvatest hiiglasuurtest reservidest annavad tunnistust 1. augustil 1954 Moskvas avatud üleliidulise põllumajandusnäituse materjalid. Näitus demonstreerib, kui suured on kolhoosikorra eelised, missugused muudatused on toimunud meie külades ja kuidas töötav talurahvas tööliklassi abiga põllumajanduse sõjajärgse taastamise ning arendamise ülesannet lahendab.

Üleliiduline põllumajandusnäitus on kõrge meisterlikkuse suurepärane üldrahvalik kool, kus õpitakse tundma eesrindlikke kogemusi ja põllumajandusteaduse ning -praktika saavutusi. Näitusel on kujukalt näidatud linna igakülgne abi külale. Näitus peegeldab tööliklassi ja kolhoositalurahva liidu suurt elulist jõudu ning kahe sõbraliku klassi vääramatut püüdlust teha uusi edusamme rahvamajanduse arendamisel.

Näituse materjalidega tutvumine annab hindamatut abi kõigile põllumajanduse alal töötajatele tööviljakuse tõstmisel, põllumajandussaaduste ning põllumajanduslike toorainete kogusaagi suurendamisel, kusjuures töökulu toodetava toodangu ühiku kohta väheneb.

Abinõud nõukogude kaubanduse arendamiseks. Igaüks teab, et töötajate elu pidevaks parandamiseks tuleb tarbeesemete toodangut mitte ainult suurendada, vaid ka organiseerida nende õigeaegset kättetoimetamist tarbijatele kaubandusvõrgu kaudu, s. t. on tarvis hästi arendatud kaubandust. Ainult hästi korraldatud kaubanduse tingimustes saab töötajate nõudeid täielikumalt arvesse võtta ja rahuldada.

Kaubandusvõrgu kaudu on riigil võimalik kolhoosidelt kokku osta toiduaineid ja põllumajanduslikke toorainet ning müüa invetari, väetisi, ehitus- ja teisi materjale. Järelikult soodustab kaubandus tööstusliku ja kolhoosliku tootmise kasvu ning tööliste, kolhoosnikute ja teenistujate materiaalse elutaseme tõusu. Kaubanduse arendamine laiendab ja tugevdab majanduslikke sidemeid maa ja linna vahel ning aitab ühtlasi kaasa tööliklassi ja talurahva liidu kindlustamisele. Seepärast hoolitsevad partei

ja valitsus kaubanduse parandamise eest nii linnas kui ka maal.

NSV Liidu Ministrite Nõukogu ja kommunistliku partei Keskkomitee määruses 1953. aasta oktoobrist ette nähtud abinõusid kaubandusvõrgu parandamiseks ja laiendamiseks viiakse edukalt ellu. Ehitatakse rohkesti uusi kauplusi, sööklaid, laoruume, parandatakse tööd kaubandustöötajate valiku ja ettevalmistamise alal. Tarvitusele on võetud abinõud kolhoositurgude sisustamiseks ja kolhooside ning kolhoosnikute varustamiseks veovahenditega, millega toimetatakse saadusi linnaturgudele, on organiseeritud põllumajandussaaduste komisjonimüük.

Suured linna ja maa vaheliste majanduslike sidemete laiendamise ülesanded on seatud tarbijate kooperatsioonile. NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu läkituses NSV Liidu tarbijate kooperatsiooni volinike IV kongressile on öeldud: «Põllumajandusliku tootmise järjekindel ja süstemaatiline kasv nõuab tungivalt kõigilt kooperatiivorganisatsioonidelt põllumajandussaaduste ja põllumajanduslike toorainete varumise ning kokkuostmise organiseerimise põhjalikku parandamist. Tarbijate kooperatsiooni pakiline ülesanne seisab selles, et igati kaasa aidata kolhoosidele ja kõigile kolhoosnikutele nende toodangu turustamisel ning sellega soodustada kõigi põllumajandusharude edasist kasvu ja töötajate materiaalse elujärje tõstmist. Et rahuldada linnaelanikkonna kasvavaid vajadusi, on tarvis täielikumalt ära kasutada hiiglasuuri võimalusi täiendavate toiduainteressursside rakendamiseks.»

Tööstuses ja põllumajanduses saavutatud tööviljakuse kasvu alusel suureneb tarbeesemete toodang ja müük ning alanevad iga aastaga kaubahinnad. 1947. aastast 1954. aastani on hindu alandatud seitse korda. Selle tulemusena on hinnad 1947. aastaga võrreldes üldiselt alanenud 2,3-kordselt ning lähenenud 1940. aasta hindade tasemele. Ühtlasi ületas kogu tööstuse tööliste ja teenistujate palk 1953. aastal rohkem kui kaks korda 1940. aasta keskmise palga. Tööliste ja teenistujate reaalpalk on tunduvalt suurenenud.

*

Organiseerides rahvamajanduse edasist tõusu, lähtub meie partei sellest, et riigis, kus toimub ühiskonna sotsialistlik ümberkujundamine, etendavad rahvahulgad selles ümberkujundamises otsustavat osa. Peaosa kõigi majandusharude arendamisel kuulub rahvale, tootmises töötajaile endile.

Me võitleme suure rahvaürituse — kommunismi ülesehitamise — eest. Selle suure eesmärgi saavutamiseks peame töötama kõiki jõude kokku võttes ja alati meeles pidades, et ilma tööviljakuse kiire ja järjekindla kasvuta pole võimalik edukalt lahendada rasketööstuse edasiarendamise ning põllumajanduse, kerge- ja toiduainetetööstuse taseme järsu tõstmise ülesandeid.

Neid suurejoonelisi ülesandeid lahendades ilmutab nõukogude rahvas kommunistliku partei juhtimisel ennenägematut töökangelaslikkust, loovat initsiatiivi ja visadust.

Nõukogude rahva uus võimas poliitilise ja tööaktiivsuse tõus põhjustas NLKP Keskkomitee juulipleenumi otsuse kutsuda 1956. aasta veebruaris kokku Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XX kongress.

Kommunistliku partei järjekordse kongressi kokkukutsumisele vaatab meie rahvas kui määratu suure poliitilise tähtsusega ajaloolisele sündmusele. Aja jooksul, mis on möödunud NLKP XIX kongressist, on nõukogude rahvas tööstuse, põllumajanduse ja teiste majandusharude arendamisel teinud märkimisväärseid edusamme. Viies viie aasta plaan, mille partei XIX kongress vastu võttis, täideti enne tähtaega. NLKP XX kongress näeb direktiivides rahvamajanduse arendamise kuuenda viie aasta plaani kohta aastaiks 1956—1960 ette Nõukogude majanduse edasise võimsa tõusu ja töötajate heaolu kasvu programmi.

Kujukaks tunnistuseks nõukogude inimeste loovast initsiatiivist on kuuenda viisaastaku projektide aktiivne arutamine meie maa ettevõtteis tööliste ja insener-tehniliste töötajate poolt. Hoolitsedes palavalt oma kodumaa huvide ja tootmise vajaduste eest, taotlevad nõukogude patrioodid seda, et uus viie aasta plaan koostataks iga ettevõtte osas neist ülesandeist lähtudes, mis seati NLKP

Keskkomitee juulipleenumi otsustes tööstuse edasise tõusu kohta, arvesse võttes olemasolevaid reserve tööviljakuse tõstmiseks ja toodangu väljalaske suurendamiseks.

XX kongressi auks on puhkenud massiline sotsialistlik võistlus kogu Nõukogudemaal. Nõukogude inimesed püüavad kongressi vastu võtta töökangelastegudega meie kodumaa au ja kuulsuse nimel, tootmisplaanide ennetähtaegse täitmise ja ületamisega. See annab kujukalt tunnistust nõukogude rahva piiritust ustavusest kommunistlikule parteile ja kommunismi üritusele.

Nõukogude rahva tööarmastus ja loovad võimed, nõukogude inimeste piiritu ustavus oma sotsialistlikule kodumaale ja kommunismi ülesehitamise suurele üritusele, läbiproovitud juhtimine Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei poolt on tagatiseks kogu NSV Liidu rahvamajanduse uuele võimsale tõusule.

LÜHIKOKKUVÕTE

Pärast Suure Isamaasõja lõppu kerkisid nõukogude rahva ette ülitähtsad NSV Liidu rahvamajanduse taastamise ja edasiarendamise ülesanded. Tänu sotsialistliku korra eelistele viis Nõukogudemaa rahvamajanduse sõjajärgse ümberkorraldamise edukalt lõpule.

Kommunistliku partei ja Nõukogude riigi suure organiseerimistöö ning tööliste, talupoegade ja haritlaste ennastsalgava töö tulemusena täideti edukalt NSV Liidu rahvamajanduse taastamise ja arendamise neljas viie aasta plaan aastaiks 1946—1950 ning ületati tunduvalt selle plaani tähtsamad ülesanded.

Enne tähtaega, nelja aasta ja nelja kuuga, täideti ka viies viie aasta plaan tööstuse alal.

Partei ja valitsus hoolitsevad väsimatult eeskätt rasketööstuse arendamise eest, ilma milleta meie majanduse edasiarendamine, riigi kaitsevõime tugevdamine ja rahva heaolu tõstmine pole võimalik.

Partei ja valitsus organiseerivad nõukogude rahvast võitlusele põllumajanduse järsu tõusu eest.

Partei taotleb rasketööstuse saavutustele toetudes tarbeesemete tootmise igakülgset arendamist.

Partei poolt rahvamajanduse edasiseks võimsaks tõusuks tarvitusele võetud abinõud tugevdavad veelgi töölisklassi ja kolhoositalurahva sõbralikku liitu — Nõukogude riigi vääramatut alust.

Hoolitsus nõukogude rahva heaolu ja õitsengu eest on kommunistlikule parteile ülimaks seaduseks. Kommunistliku partei Keskkomitee ja Nõukogude valitsuse poolt kavandatud rahvamajanduse arendamise ja rahva materiaalse heaolu parandamise edasilükkamatud abinõud on välja kutsunud nõukogude inimeste loova energia uue tõusu. Meie maa töölised, kolhoosnikud ja haritlased kiidavad üksmeelselt heaks partei poolt välja töötatud meie maa majanduse ja kultuurielu õitsengu programmi.

Nõukogude Liidu rahvamajandus sammub pidevalt tõusuteed. Nõukogude riigi üha kasvava jõu tähtsaimaks allikaks on tööliste, kolhoosnikute ja haritlaste loov töö. Kõigi hüvede, kõigi väärtuste looja on rahvas. Kommunistlik partei ühendab kõigi nõukogude inimeste jõupingutused ning suunab need ühele eesmärgile — rahvamajanduse ja kultuuri uuele võimsale tõusule, meie maa töötajate heaolu tõstmisele ning Nõukogude sotsialistliku riigi võimsuse tugevdamisele.

Nõukogude rahva innustajaks ja organiseerijaks võitluses nende suurejooneliste ülesannete täitmise eest on Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei. Partei ja valitsuse poolt püstitatud ülesannete täitmine on suur samm edasi sotsialismi ülesehitamise lõpuleviimise ja kommunismile järkjärgulise ülemineku teel.

KAHETEISTKÜMNES PEATÜKK

Meie eesmärk on kommunism

1. SOTSIALISTLIKU ÜHISKONNA ÜLESEHITAMISE LÕPULEVIIMINE JA JÄRKJÄRGULINE ÜLEMINEK SOTSIALISMILT KOMMUNISMILE

Meie maal on kommunismi esimene faas — sotsialism — põhiliselt ellu viidud. See tähendab, et NSV Liidus on nii tööstuses kui ka põllumajanduses püsivalt kindlustunud ja saavutanud valitseva seisundi tootmisvahendite ühiskondlik omandus ja majanduse sotsialistlik süsteem. Vastavalt majanduselu muutumisele on muutunud ka meie ühiskonna klassistruktuur. Meil ei ole enam kapitaliste, kulakuid, kaupmehi, jäädavalt on hävitatud ekspluataatorlikud klassid ja inimese ekspluateerimine inimese poolt. NSV Liidus on olemas töölisklass, talupoegade klass ja intelligents. Oma olemuselt on need uued sotsiaalsed rühmitused, milliseid inimkonna ajalugu pole seni tundnud.

Nõukogude rahvas, keda juhib kommunistlik partei, muutis varem mahajäänud Venemaa võimsaks ja eesrindlikuks sotsialistlikuks riigiks. Töölisklassi, kolhoositalurahva ja nõukogude intelligentsi vahel on tekkinud ekspluateerimisest vabade inimeste seltsimeheliku koostöö ja vastastikuse abistamise suhted. Sotsialismi võidu tulemusena kindlustus veelgi rohkem tööliste ja talupoegade liit, kujunes nõukogude rahva moraalne ja poliitiline ühtsus.

Juba 1932. aastal märkis partei XVII konverents esimese viisaastaku kokkuvõtteid tehes oma otsustes, et NSV Liidus on lõpule viidud sotsialismi alusmüüri ehitamine

ning et Lenini küsimus «kes — keda?» on kapitalismi vastu sotsialismi kasuks täielikult ja jäädavalt lahendatud nii linnas kui ka maal. Sotsialistliku ülesehitustöö edasiste edusammude põhjal märkis ÜK(b)P XVIII kongress, mis toimus 1939. aastal, et meie maa on asunud uuele arenguastmele, sotsialismi ülesehitamise lõpuleviimise ja kommunistlikule ühiskonnakorrale järkjärgulise ülemineku arenguastmele. Sellest möödunud perioodi jooksul on nõukogude rahvas saavutanud tohutu suurt edu NSV Liidus sotsialistliku ühiskonna hoone ülesehitamise töös.

Sotsialismi võit avas meie rahva ees üliavarad perspektiivid edasiliikumiseks kommunismi poole. V. I. Lenin nägi geniaalselt ette, et just sotsialismiga algab ühiskonna kiire arenemine. Iseloomustades sotsialistlikku ühiskonda, kirjutas Lenin: «. . . Lõpmatult valelik on tavaline kodanlik kujutlus, nagu oleks sotsialism midagi surnut, tardunut, korraga igaveseks ajaks antut, kuna aga tõeliselt a l l e s sotsialismiga algab kiire, õige, tõeliselt massiline edasiliikumine kõigil ühiskondliku ja isikliku elu aladel elanikkonna e n a m i k u, hiljem aga kogu elanikkonna osavõtul.»[1] Seda on veenvalt tõestanud meie maa arendamisel omandatud kogemused.

Sotsialismi ülesehitamise aastate jooksul on sotsialistliku ühiskonna materiaalne ja tehniline baas nii tööstuses kui ka põllumajanduses mõõtmatult kasvanud. Nõukogude Liidu rahvamajandus on läinud pideva tõusu teed. Mitte ühelgi kapitalistlikul maal ei ole tööstus kasvanud niisuguse kiire tempoga kui meie maal. Tööstuse sellise kasvu, mille NSV Liit saavutas vähem kui kahe aastakümne jooksul, sai Saksamaa kätte alles 50 aasta jooksul, Inglismaal läks selleks vaja ligi kaks sajandit, Ameerika Ühendriikidel aga peaaegu sada aastat.

Nõukogude Liidus on ehitatud palju uusi tehaseid, vabrikuid, elektrijaamu, kaevandusi. On loodud masina-traktorijaamad, kelle valduses on võimas traktorite ja põllutöömasinate park. NSV Liidu suurtööstus kasvas 1954. aastal, võrreldes 1913. aastaga, 35-kordseks, tootmisvahendite tootmine aga peaaegu 60-kordseks. 1955. aastal kas-

[1] V. I. L e n i n, Teosed, 25. kd., Tallinn, 1954, lk. 440—441.

vab meie tööstuse tase, võrreldes 1940. aastaga, rohkem kui kolmekordseks.

Meie tööstuse ja kogu rahvamajanduse arenemise kiires tempos, sotsialistliku omandi kasvus ja kindlustumises tulid selgesti esile majanduse sotsialistliku süsteemi eelised. Seejuures ei tohi unustada, et maa sotsialistlik ümberkujundamine toimus rasketes tingimustes. Paljude aastate jooksul tuli meie rahval ühtaegu ehitada ja oma kodumaad vaenlaste vastu relvaga kaitsta.

On teada, milliseid tohutuid kaotusi tekitasid meie kodumaale saksa fašistlikud okupandid sõja ajal. Nad hävitasid 7 miljoni nõukogude inimese elu. Saksa fašistlikud armeed okupeerisid territooriumi, millel asusid ettevõtted, mis andsid rohkem kui ühe kolmandiku maa kogu tööstustoodangust.

Ükskõik milline, isegi suurim kapitalistlik maa, olles kannatanud nii suurt kahju, oleks välja langenud suurriikide hulgast ja oma arengus paratamatult kaugele tagasi langenud. Nõukogude Liit kannatas saksa fašismi vastu peetud raskes sõjas välja kõik katsumused. Nendes katsumustes ilmnes meil kehtiva sotsialistliku korra vankumatus, sotsialistliku majandussüsteemi ja sotsialistliku ühiskondliku korra üleolek kapitalismist. Sotsialistliku riikliku ja ühiskondliku korra üleolek ilmnes kogu oma jõus ka siis, kui partei ja rahvas hakkas lahendama rahvamajanduse taastamise ja edasiarendamise ülesandeid. Ainult tänu sotsialistliku majandussüsteemi eelistele suutsime me suhteliselt lühikese ajaga ravida sõja poolt tekitatud haavad.

Eelmises peatükis on jutustatud, milliseid edusamme saavutas nõukogude rahvas rahvamajanduse arendamisel sõjajärgsel perioodil. Palju on aga veel teha nõukogude ühiskonna materiaalse ja tehnilise baasi edasiseks kindlustamiseks ja arendamiseks. Me peame lahendama majandusliku põhiülesande, mille püstitas partei XVIII kongress, — ette jõuda kõige enam arenenud kapitalistlikest maadest majanduslikult, s. o. tootmise mahult iga elaniku kohta.

Sotsialistlike ümberkujunduste tõttu likvideeris meie maa oma tehnilise ja majandusliku mahajäämuse ning jõudis tööstustoodangu mahult, s. o. toodetavate masinate

ja tööpinkide arvult, terasesulatamise, söetootmise jne. poolest ette paljudest kapitalistlikest suurriikidest. Käesoleval ajal on NSV Liit malmi, terase, söe ja elektrienergia tootmise alal teisel kohal maailmas. Tööstuse arengu tempolt on Nõukogude Liit kõigist kapitalistlikest maadest ees. Kuid meie ei ole veel ette jõudnud tööstuslikult kõige enam arenenud kapitalistlikest maadest tähtsaimate toodanguliikide tootmise alal iga elaniku kohta. Nõukogude Liit peab samuti kapitalistlikele maadele järele ja neist ette jõudma tööviljakuse alal reas tööstusharudes.

Kui me iga elaniku kohta toodetava toodangu hulga poolest peamistest kapitalistlikest maadest ette jõuame, märkis J. V. Stalin, on meil saaduste küllus ja meil avaneb võimalus üle minna kommunismi esimesest faasist tema teise faasi.

Nõukogude Liidul on olemas kõik võimalused selleks, et lahendada majanduslik põhiülesanne. NSV Liidus on loodud sotsialismi võimas materiaalne ja tehniline baas masinatega suurtootmise ja mehhaniseeritud sotsialistliku põllumajanduse näol. Rahvamajandust arendatakse plaanipäraselt. Meil ei ole kriise ega tööpuudust. Meie maal on tohutuid loodusvarade rikkusi. Kõigis rahvamajandusharudes on üles kasvanud arvukas kvalifitseeritud kaader. Kogu nõukogude rahvas kui ühiskonna kõigi rikkuste tootja ja käsutaja on eluliselt huvitatud ühiskondliku tootmise pidevast kasvust. Rahvas toetab üksmeelselt kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse üritusi. Kõik see loob vajalikud tingimused selleks, et ette jõuda kõige suurematest ja kõige enam arenenud kapitalistlikest maadest tootmise taseme alal iga elaniku kohta.

Võitluses saaduste külluse loomise eest on esmajärguline tähtsus suurel tööviljakuse tõusul.

Sotsialistliku ülesehitustöö aastate jooksul on rahva kultuuriline tase meie maal erakordselt kasvanud. Praegu kehtib üldine seitsmeaastane koolikohustus, on loodud tingimused töötajate üldharidusliku ja kultuurilise ning tehnilise taseme edasiseks kasvuks. Partei seab endale ülesande saavutada ühiskonna niisugune kultuuriline kasv, mis kindlustaks kõigile töötajaile nende füüsiliste ja vaimsete võimete igakülgse arenemise, vajaliku hariduse saa-

mise, mis oleks küllaldane selleks, et olla aktiivseks kommunismi ehitajaks.

Kommunismi kaks faasi, kaks astet. Mida mõistab marksistlik-leninlik teadus sotsialismi ja kommunismi all? Sotsialism ja kommunism ei ole kaks erinevat ühiskondlik-majanduslikku formatsiooni, vaid kommunistliku ühiskonna arenemise kaks faasi, kaks astet. Esimeseks ehk madalamaks astmeks on sotsialism, ja teiseks, kõrgemaks astmeks — kommunism.

V. I. Lenin kirjutas: «... Teaduslik erinevus sotsialismi ja kommunismi vahel on selge. Seda, mida tavaliselt nimetatakse sotsialismiks, nimetab Marx kommunistliku ühiskonna «esimeseks» ehk madalamaks faasiks. Et tootmisvahendid saavad ü h i s omandiks, siis on ka siin rakendatav sõna «kommunism», kui mitte unustada, et see e i o l e täielik kommunism...

Oma esimeses faasis, oma esimesel astmel kommunism e i saa veel olla majanduslikult täiesti küps, täiesti vaba kapitalismi traditsioonidest või jälgedest.»[1]

Olles ühe ja sellesama ühiskonna arenemise kaks astet, on sotsialismil ja kommunismil ühiseid jooni. Millised on sotsialismi ja kommunismi ühised jooned?

Nii sotsialism kui ka kommunism rajanevad tootmisvahendite ühiskondlikul omandusel. See tähendab, et nii esimesel (sotsialismi ajal) kui ka teisel (kommunismi ajal) ühiskonna arenemise astmel maa, metsad, veed, maapõuevarad, vabrikud, tehased ja teised tootmisvahendid ei kuulu mitte üksikuile isikuile, nagu see oli ekspluataatorlikes ühiskondades, vaid on ühiskondlik omand.

Edasi, nii sotsialismi kui ka kommunismi ajal ei ole ekspluataatorlikke klasse, ei ole ühe inimese ekspluateerimist teise inimese poolt ega rahvuslikku rõhumist. Tootmissuhteid iseloomustavad nii sotsialismi kui ka kommunismi ajal rõhumisest vabade kodanike seltsimehelik koostöö ja vastastikune abistamine.

Kommunistliku ühiskonna mõlemal astmel on tootmise eesmärgiks kindlustada ühiskonna materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamine kõrgeima tehnika baasile

[1] V. I. L e n i n, Teosed, 25. kd., Tallinn, 1954, lk. 439 ja 440.

toetuva tootmise pideva kasvu ja täiustamise teel. Lõpuks, kommunistliku ühiskonna mõlema faasi ühiseks jooneks on see, et rahvamajandust arendatakse plaanipäraselt, et ei esine tootmise anarhiat (organiseerimatust, plaanitust), kriise ega tööpuudust, millised on omased kapitalismile.

Niisugused on sotsialismi ja kommunismi ühised põhijooned. Kuid mõlema staadiumi (faasi) vahel on ka erinevusi. Milles seisavad peamised erinevused sotsialismi ja kommunismi vahel?

Kõigepealt majanduse arengu tasemes. Kommunismi teine staadium erineb maa majanduse arengu võrreldamatult kõrgema taseme poolest, rahvamajanduse kõigi harude igakülgse arenemise poolest uue, kõrgema tehnika baasil, mis annab võimaluse luua materiaalsete hüvede külluse.

Sotsialismi ajal esineb tootmisriistade ja -vahendite ühiskondlik omandus kahel kujul: riikliku omanduse (kogu rahva vara) ja kooperatiivse-kolhoosliku omanduse kujul. Kommunismi ajal on tootmisvahendite ja toodetava toodangu ühiskondlik omandus olemas ainult ühel kujul — üldrahvaliku omanduse kujul.

Sotsialistlikus ühiskonnas ei ole ekspluataatorlikke klasse, on hävitatud huvide vastandlikkus linna ja maa vahel, tööstuse ja põllumajanduse vahel. Töölised ja talupojad, samuti meie töötav intelligents on võrdõiguslikud kõigil meie maa elualadel. Neil on ühised huvid: töölised, talupojad, töötavad haritlased — kõik on huvitatud sotsialistliku korra tugevdamisest ja kommunismi võidust.

Kuid meil on veel säilinud oluline erinevus linna ja maa vahel, tööstuse ja põllumajanduse vahel. Töölised töötavad ettevõtetes, mis on üldrahvalik, riiklik omand, kuna talupojad töötavad kolhoosides, kus põhilised tootmisvahendid (maa, masinad) kuuluvad riigile, tootmissaadused, ühiskondlikud ehitised, põllumajanduslik väikeinventar, kolhooside loomad aga moodustavad kolhooside omandi. Riiklikes ettevõtetes tasutakse töö eest palga näol, mille määrab kindlaks riik, kolhoosides aga naturaal- ja rahaliste sissetulekute jaotamise teel normipäevade järgi; ühtlasi on kolhoosnikul-talupojal veel isikliku omandina abimajapidamine.

Sellest nähtub, et töölised ja talupojad moodustavad

kaks klassi, mis erinevad teineteisest oma seisundi poolest. Kuid töölisklassi ja talurahva vahelised piirid on järk-järgult kadumas ning kaovad edaspidi üha rohkem. «... töölised ja talupojad kui täiesti erinevad majanduslikud rühmad hakkavad kaduma, hakkavad muutuma põldudel ja vabrikuis töötajaiks, s. o. ühtlustuvad oma majanduslikult seisundilt.»[1] Kommunismi ajal, õpetab marksism-leninism, klasse enam ei ole, töölised ja talupojad muutuvad ühtse kommunistliku ühiskonna töötajaiks. «Klasside täielikuks kaotamiseks on vaja mitte ainult kukutada ekspluataatorid, mõisnikud ja kapitalistid, mitte ainult kaotada n e n d e omandus, vaid on vaja kaotada ka veel i g a s u g u n e tootmisvahendite eraomandus, on vaja kaotada niihästi linna ja maa vahel valitsev erinevus kui ka füüsilise ja vaimse töö tegijate vahel valitsev erinevus.»[2]

Kommunismi ajal kaob oluline erinevus vaimse ja füüsilise töö vahel. Sotsialismi ajal see erinevus avaldub füüsilist ja vaimset tööd tegevate inimeste erinevas kultuurilises ja tehnilises tasemes.

Kommunistliku ühiskonna kõrgemal astmel toimuvad olulised muudatused töö alal. Kommunismi ajal saab töö esimeseks eluliseks vajaduseks. Vabatahtlik töö kogu ühiskonna kasuks saab harjumuseks. Lenin ütles: «Kommunistlik töö sõna kitsamas ja rangemas mõttes on tasuta töö ühiskonna kasuks, töö, mida tehakse mitte teatud kohustuse täitmiseks, mitte õiguse saamiseks teatud saadustele, mitte varem kindlaksmääratud ja seaduslikult kinnitatud normide järgi, vaid vabatahtlik töö, töö väljaspool normi, töö, mida tehakse tasule lootmata, ilma tingimuseta tasu saada, töö harjumusest töötada üldsuse kasuks ja teadlikust (harjumuseks saanud) suhtumisest vajadusse töötada üldsuse kasuks, töö kui terve organismi vajadus.

Igaühele on selge, et n i i s u g u s e töö laialdasest, tõesti massilisest rakendamisest oleme meie, s. o. meie ühiskond, meie ühiskondlik formatsioon, veel väga ja väga kaugel.»[3]

Sotsialismi ajal toimub ühiskondliku produkti jaota-

[1] J. V. S t a l i n, Teosed, 8. kd., Tallinn, 1949, lk. 88.
[2] V. I. L e n i n, Teosed, 29. kd., Tallinn, 1954, lk. 388.
[3] V. I. L e n i n, Teosed, 30. kd., Tallinn, 1954, lk. 477.

mine töö järgi. Sotsialistlik ühiskond on saavutanud töötajate materiaalse heaolu pideva tõusu, ei suuda aga veel kindlustada igaühele tema vajaduste rahuldamist.

Kommunismi kõrgemal astmel rakendatakse põhimõtet: «Igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema vajaduste järgi.» See tähendab, et inimesed oma füüsiliste ja vaimsete võimete kohaselt töötades saavad ühiskonnalt kõik, mida on vaja mõistlike vajaduste rahuldamiseks.

Levitades igasugust laimu, räägivad kommunismi vaenlased, et kommunismi ajal teostatakse täielik «võrdsustamine» kõigil elualadel. Inimesed hakkavat elama ühesugustes korterites, kõik hakkavat kandma ühesuguseid rõivaid, tarvitama ühesugust toitu, — ühesõnaga, kõigi inimeste vajadused olevat täpselt ühesugused. Niisugusel väljamõeldisel pole midagi ühist sellega, mida mõistab kommunismi all marksism-leninism. Tegelikult tähendab jaotamine vajaduste järgi kommunistlikus ühiskonnas seda, et iga ühiskonnaliige saab kõik vajaliku oma mitmesuguste materiaalsete ja kultuuriliste nõuete ja mõistlike tarviduste rahuldamiseks.

«Toodete jaotamine,» märkis Lenin, «ei nõua siis igaühele osaks langeva toodete hulga normimist ühiskonna poolt; igaüks võtab vabalt oma «vajaduste järgi».»[1] Ühtlasi märkis Lenin, et vajaduste järgi jaotamise põhimõte ei tähenda hoopiski mitte, et igaüks hakkab ühiskonnalt nõudma isegi seda, mida tal vaja ei ole, see tähendab iga asja mistahes koguses. Kommunistliku ühiskonna liikmete teadlikkus on niivõrd kõrge, et iga ühiskonnaliige nõuab ja saab seda, mida ta tõepoolest vajab. Kommunismi ajal mõistlike vajaduste rahuldamine tähendab seda, et kõik inimesed, kes töötavad oma võimete kohaselt, saavad täiesti piisavalt ja külluses tarbeesemeid kõigi ühiskonnaliikmete materiaalse ja kultuurilise elutaseme pideva kasvu tingimustes.

Niisugused on kommunistliku ühiskonna kahe arenemisfaasi põhilised iseloomustavad jooned.

Eespooltoodust järeldub, et üleminekut sotsialismilt kommunismile ei teostata revolutsioonilise pöördena, nagu

[1] V. I. Lenin, Teosed, 25. kd., Tallinn, 1954, lk. 438.

see oli üleminekul kapitalismilt sotsialismile, vaid sotsialistliku ühiskonna lakkamatu kindlustamise ja arendamise korras.

Lenin näitas, et kommunism kui ühiskonna kõrgem vorm võib areneda ainult siis, kui sotsialism on täielikult kindlustunud. See tähendab, et iga samm sotsialismi kindlustamise ja arendamise teel sotsialismile omasel, sotsialismi enda poolt loodud alusel viib meid lähemale ühiskondliku organisatsiooni kõrgemale vormile — kommunismile.

Kommunismi ülesehitamise võimalikkus NSV Liidus. Võitluses kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest meie maal toetuvad partei ja valitsus marksismi-leninismi õpetusele, kommunistliku ülesehitustöö leninlikule plaanile. V. I. Lenin põhjendas teaduslikult täieliku kommunistliku ühiskonna ülesehitamise võimalikkust NSV Liidus, töötas välja Nõukogudemaal sotsialismi ja kommunismi ülesehitamise konkreetsed viisid.

Lenin ütles, et me sotsialistlikke ümberkujundamisi alustades peame endale seadma selge eesmärgi, millele need ümberkujundamised on suunatud, nimelt kommunistliku ühiskonna rajamise eesmärgi. Meie maal, õpetas Lenin, on olemas kõik vajalik kommunismi ülesehitamiseks.

Lenini seisukohti sotsialismi ja kommunismi ülesehitamise võimalikkusest meie maal on edasi arendatud ja konkretiseeritud partei kongresside ja konverentside, NLKP Keskkomitee pleenumite otsustes, J. V. Stalini ja teiste Lenini õpilaste teostes.

Kommunismi ülesehitamise võimalikkus NSV Liidus on kindlustatud kõigepealt sellega, et meie maal on juba põhiliselt ellu viidud kommunismi esimene faas — sotsialism ning seega loodud tingimused edasiliikumiseks kommunismile. Meil kuulub võim töötajaile, on likvideeritud tootmisvahendite eraomandus, hävitatud ekspluataatorlikud klassid ja inimese ekspluateerimine inimese poolt, teostatud kultuurirevolutsioon, rahvamajandust arendatakse plaanipäraselt vastavalt rahva huvidele. Meil on võimas, üha arenev rasketööstus, mis on sotsialistliku majanduse alus. Meie sovhoosid ja kolhoosid, mis on varusta-

tud ajakohase eesrindliku tehnikaga, võivad kiire tempoga suurendada kõigi põllumajanduslike kultuuride viljakust ning ühisloomakasvatuse produktiivsust.

Meie loodusrikkused on ammendamatud. Meie maa rüpes on rauamaagi, söe, nafta, turba, mangaani, vase, tsingi, tina, boksiitide, nikli, kaalisoolade ja paljude teiste kasulike maapõuevarade suuri tagavarasid, mis on äärmiselt tähtsad tööstuse ja rahvamajanduse kõigi teiste harude arendamiseks. Nõukogude Liidul on kõige suuremad metsamassiivid maailmas ja tohutud maa-alad. Nõukogudemaa rohkearvulised jõed on mitte ainult headeks liiklemisteedeks, vaid kujutavad endast ka meie maa elektrifitseerimiseks vajaliku odava energia tootmise määratu suuri allikaid. Nõukogude riik on tõendanud oma võimet kasutada neid hiiglasuuri rikkusi töötava rahva kasuks, kommunismi ülesehitamise huvides.

Kommunismi võit meie maal on võimalik selle tõttu, et meil on võimas Nõukogude sotsialistlik riik, mille aluseks on töölisklassi ja talurahva vankumatu liit. Nõukogude ühiskonna juhtivaks ja suunavaks jõuks on kommunistlik partei. Olles relvastatud marksistlik-leninliku teooriaga, ühiskonna arenemise seaduste tundmisega, juhib kommunistlik partei nõukogude rahvast sotsialismi täieliku ülesehitamise ja sotsialismilt kommunismile järkjärgulise ülemineku teed mööda.

Kommunistliku partei juhtimisel on nõukogude rahvas muutunud teadlikuks ja aktiivseks uue elu ehitajaks. Sotsialismi võidu tõttu on meie maal arenenud nõukogude ühiskonna niisugused edasiviivad jõud, nagu nõukogude ühiskonna moraalne ja poliitiline ühtsus, NSV Liidu rahvaste sõprus, nõukogude patriotism. Need uued edasiviivad jõud avalduvad selles, et nõukogude inimesed teenivad ennastsalgavalt oma kodumaad, suhtuvad teadlikult töösse, et on kasvanud nende poliitiline ja tootmisalane aktiivsus. Sotsialismimaa võimsa jõu allikaks on tööliste, kolhoosnikute ja haritlaste aktiivsus ja loov initsiatiiv.

Meie maal on olemas kõik vajalik täieliku kommunistliku ühiskonna ülesehitamiseks.

Kuid sotsialismi ja kommunismi võidu küsimusel ei

ole üksnes sisemine külg. Tal on ka veel väline, rahvusvaheline külg.

Mida see tähendab? Kuni Teise maailmasõjani oli Nõukogude Liit ainus sotsialistlik riik maailmas. Nüüd ei asu meie sotsialismimaa enam kapitalistlike riikide seas üksi. NSV Liidu endine rahvusvaheline isoleeritus on läinud minevikku. Teise maailmasõja tulemusena moodustus võimas ja pidevalt tugevnev sotsialismileer, mis oma jõudude poolest ei ole nõrgem kapitalistlikust leerist.

Sotsialismi- ja demokraatialeeri kuuluval kaheteistkümnel maal elab rohkem kui 900 miljonit inimest, s. o. üks kolmandik inimkonnast. Sotsialismileeri kuuluvate maade vahel on kujunenud vankumatu majanduslik, poliitiline ja kultuuriline koostöö. Rahvusvahelises olukorras on toimunud olulisi muudatusi sotsialismi kasuks. See kõneleb sellest, et sotsialismi ja kommunismi ülesehitamise rahvusvahelised tingimused on nüüd palju soodsamad kui varem. Sotsialistliku leeri võimsuse edasine kindlustamine, sotsialismileeri kuuluvate rahvaste tiheda koostöö arendamine on kõigis sotsialistliku leeri maades sotsialismi ja kommunismi võidu otsustavaks tingimuseks.

Sotsialistliku leeri kõrval eksisteerib aga ka imperialistlik leer. See tähendab, et kapitalistlike maade, eriti aga agressiivsete imperialistlike riikide kallaletungi oht Nõukogude Liidule ja rahvademokraatiamaadele jääb püsima. Rahu vaenlased, «jõupositsioonilt» aetava poliitika pooldajad tahaksid õõnestada sotsialismileeri jõude, taastada kogu vana korda, viia kõik maad, mis on ennast vabastanud kapitalismi ahelaist, tagasi kapitali võimu alla.

Nõukogude rahvas peab tegema kõik võimaliku Nõukogude riigi edasiseks tugevdamiseks ja oma sotsialistliku kodumaa kaitsevõime pidevaks kindlustamiseks. Ehitades kommunistlikku ühiskonda, ei tohi meie maa töötajad hetkekski unustada uue sõja vallapäästmisest huvitatud imperialistlike jõudude salasepitsusi, peavad hoolega kaitsma NSV Liidu riiklikke huvisid, olema valvsad.

Niisugused on need põhilised sise- ja välistingimused, mis iseloomustavad kommunistliku ühiskonna ülesehitamise võimalikkust NSV Liidus.

Kogu ühiskondliku tootmise pidev kasv. Teatavasti hõlmab ühiskondlik tootmine tööstust, põllumajandust ja teisi rahvamajandusharusid. Tööstus annab rahvamajandusele, sealhulgas ka põllumajandusele, masinaid, seadmeid, kivisütt, naftat ja teisi kütuseliike, toodab riiet, rõivaid, jalatseid jne. Põllumajandus annab elanikkonnale toiduaineid, varustab kerge- ja toiduainetetööstust tooraainega.

Väljalastava toodangu iseloomu poolest jaguneb ühiskondlik tootmine kahte ossa: 1) tootmisvahendite tootmine (metalli, kivisöe, nafta, elektrienergia, keemiasaaduste, masinate, tööpinkide, instrumentide, seadmete jne. tootmine) ja 2) tarbeesemete tootmine (rõivad, jalatsid, toiduained, kodused tarbeesemed jne.).

On ka teada, et kogu rahvamajanduses etendab määravat osa tootmisvahendite tootmine. Tootmisvahendite tootmise ülekaaluka kasvuta on võimatu saavutada rahvamajanduse pidevat tõusu. Tootmisvahendite tootmise ülekaalukas kasv tähendab rasketööstuse tunduvalt kiiremat arenemist võrreldes teiste tootmisharudega. Rasketööstus varustab tehnikaga nii omaenda ettevõtteid kui ka rahvamajanduse kõiki teisi ettevõtteid.

Seega on meie rahvamajanduse edasiseks edukaks arendamiseks vaja kõigiti suurendada tootmisvahendite tootmist, jätkata rasketööstuse ülekaaluka arendamise joont. Rasketööstuse lakkamatu ja kiiretempoline arendamine on otsustav tingimus võitluses kommunismi materiaalse tootmisbaasi loomise eest.

NLKP Keskkomitee jaanuaripleenumil (1955. aastal) ütles N. S. Hruštšov: «Peamiseks ülesandeks, mille lahendamisele partei pühendab kogu oma jõu, on olnud ja jääb Nõukogude riigi võimsuse tugevdamine, järelikult aga ka rasketööstuse kiirendatud arendamine, sest rasketööstus moodustab kogu rahvamajanduse ja meie maa vääramatu kaitsevõime kindla aluse, rahva heaolu pideva tõusu allika. Ainult rasketööstuse kasvu ja meie maa elektrifitseerimise baasil on võimalik kindlustada uusima tehnika laiaulatuslikku juurutamist kõigis rahvamajandusharudes ja tööviljakuse süstemaatilist tõusu. Ainult hästiarenenud rasketööstuse baasil on võimalik järjest kiirenevas tempos

varustada põllumajandust ajakohase tehnikaga. Ainult rasketööstuse edusammude baasil saab kindlustada kergetööstuse, toiduainetetööstuse ja teiste tööstusharude edasiarendamist ning tõusu saavutamist põllumajanduses.» V. I. Lenin märkis ära rasketööstuse igakülgse arendamise suuna. Partei viis selle suuna J. V. Stalini juhtimisel kõrvalekaldumatult ellu. Partei viib seda järjekindlalt ellu ka käesoleval ajal ning teeb seda vankumatult ka tulevikus.

Kommunismi materiaalse tootmisbaasi iseloomustavaks jooneks on kogu rahvamajanduse elektrifitseerimine. «Kommunism —,» ütles V. I. Lenin, «see on nõukogude võim pluss kogu maa elektrifitseerimine.»[1] Elektrifitseerimine on kaasaegse masinatega suurtootmise arendamise energeetiline baas. Elektrifitseerimine kergendab tunduvalt töötajate tööd ja tõstab tööviljakust, kiirendab inimeste kultuurilise ja tehnilise taseme tõusu. Nõukogude riik viib ellu maa elektrifitseerimise suurejoonelise programmi.

Rasketööstuse kõigi harude hulgas on eriline koht masinaehitustööstusel. Arenenud masinaehitustööstus on tehnilise progressi näitaja. Sotsialismi ajal on tehnilise progressi peamisteks suundadeks: tootmise mehhaniseerimine ja automatiseerimine, rahvamajanduse elektrifitseerimine, keemia laialdane rakendamine tootmises.

Meie tööstus toodab praegu komplitseerituse ja tootlikkuse poolest väga mitmesuguseid masinaid, tööpinke, aparaate ja teisi liike rahvamajandusele ja elanikkonnale vajalikke tööstustooteid.

Suurt tööd tehakse meie maal tootmisprotsesside automatiseerimise alal. Kõrgahju- ja martäänahjutootmises on automatiseeritud soojusrežiimi reguleerimine. On lõpule viidud kõigi töötavate hüdroelektrijaamade automatiseerimine, mõned hüdroelektrijaamad on üle viidud kaugjuhtimisele. See võimaldab teenindava personali osas piirduda ainult mõne aparaate jälgiva korrapidajaga. Nende jaamade juhtimine toimub dispetšeripunktist, mis asub sageli kümnete ja sadade kilomeetrite kaugusel. Automatiseerimine levib üha laialdasemalt ka toiduainete- ja kergetööstuses.

Suurt edu on saavutatud sotsialistliku põllumajanduse

[1] V. I. Lenin, Teosed, 31. kd., Tallinn, 1955, lk. 477.

mehhaniseerimisel. Ainuüksi 1954. aastal sai meie maa põllumajandus 137 000 üldotstarbelist traktorit (arvestatud 15-hobujõulistena), 46 000 vahelthariimistraktorit, 37 000 teraviljakombaini ja sadu tuhandeid teisi põllutöömasinaid. Masina-traktorijaamad täitsid 1954. aastal 82 protsenti põhilistest põllutöödest kolhoosides.

Tähtsat osa tootmises etendab keemia. Juba Marx näitas, et seoses teaduse ja tehnika arenemisega hakkab keemiline töötlemine üha rohkem asendama mitmesuguste toodete mehaanilist töötlemist. Meie maal suureneb pidevalt niisuguste tähtsate toodanguliikide, nagu kautšuki, kunstnaha, kiu, tselluloosi, plastmasside, värvainete, vitamiinide, glükoosi ning teiste keemiasaaduste tootmine keemilisel teel. Keemiatööstus toodab suureneva tempoga väetisi ja kemikaale võitluseks põllumajanduskultuuride kahjurite ja haigustega. Tootmisprotsesside kemiseerimine annab võimaluse nii tooraine kui ka tootmisjäätmete kompleksseks kasutamiseks.

Rahvamajanduse arendamisel on määratu suure tähtsusega aatomienergia kasutamine rahulikel eesmärkidel, tema juurutamine tootmisse. 1954. aastal ehitati ja anti ekspluatatsiooni esimene tööstuslik aatomienergiaga töötav elektrijaam maailmas, mille kasulik võimsus on 5000 kilovatti. Ta hakkas andma elektrivoolu jaama naabruses asuvate rajoonide tööstusele ja põllumajandusele. Esimest korda töötab tööstuslik turbiin mitte söe või teiste kütteaineliikide põletamise arvel, vaid aatomienergia arvel — uraani aatomite tuumade purustamise arvel. Nõukogude teadlased ja insenerid töötavad tööstuslike aatomielektrijaamade loomiseks võimsusega 50 000—100 000 kilovatti.

Aatomienergia, tema kasutamine inimese huvides toob lähemas tulevikus kaasa suuri muudatusi tootmisprotsessides. On teada, kui määratu suur tähtsus tööstuse arengus oli auru ja elektri kasutuselevõtmisel. Pärast seda areneb tööstus tormilises tempos. Auru ja hiljem elektri kasutuselevõtmine tõi enesega kaasa põhjalikud muudatused — revolutsioonid tööstuses. Praegu seisame uue tööstusrevolutsiooni lävel, mis oma tähtsuselt ületab need tööstusrevolutsioonid, mis olid seotud auru ja elektri kasutuselevõtmisega.

Rasketööstuse edasiarendamise alusel on kindlustatud kogu ühiskondliku tootmise pidevas kasvus tähtsat osa etendava põllumajanduse tõus. Kommunistlik partei on viimasel ajal paljudes oma otsustes välja töötanud meie põllumajanduse arendamise programmi. Selle programmi täitmine määratud tähtaja jooksul on täiesti reaalne ja jõukohane nõukogude rahvale. «Kuid selleks,» ütleb sm. N. A. Bulganin, «on vaja mobiliseerida kolhoositalurahva, töölisklassi, kogu nõukogude rahva jõupingutused, et tõsta põllumajandusliku tootmise kultuur uuele, kõrgemale tasemele uusima tehnika ja nende eesrindlike, viljakate töömeetodite baasil, mida täiuslikult valitsevad meie põllumajanduse eesrindlased.» Partei kutsub üles töölisklassi, kolhoositalurahvast ja meie intelligentsi rakendama kogu jõu põllumajanduse ja loomakasvatuse edasiarendamise programmi edukaks täitmiseks, et meie maal oleks lähemail aastail küllaldaselt kõiki põllumajandussaadusi.

Nõukogude riigi põhihuvid ja rahvamajanduse edasiarendamise põhihuvid nõuavad, et meie sotsialistlikku tootmist pidevalt täiustataks. On väga tähtis, et pidevalt tehtaks tööd niisuguste uute masinate ja mehhanismide loomise ja laialdase kasutuselevõtmise alal, mis vastavad sotsialistliku tootmise kõigile nõuetele ning maailma tehnika tänapäeva tasemele. Meie tehnika ei tohi seisma jääda, teda on tarvis lakkamatult täiustada, edasi arendada.

Tehnilise progressi alal saavutatud edusammud ei tähenda seda, et kõik tehnika arendamise küsimused on meil juba lahendatud. On teada, et reas rahvamajandusharudes, eriti aga masinaehituses, esineb mahajäämist uute ökonoomsete ja kõrge tootlikkusega masinate väljatöötamisel ja juurutamisel. Põllumajanduses jääb maha tööde mehhaniseerimine loomakasvatuses, kiulina külvamisel ja koristamisel, kartulite, köögivilja, suhkrupeedi ja puuvilla koristamisel, heinateol ja sileerimisel.

Partei ja valitsus viivad ellu rea abinõusid tehnika edasiarendamiseks, tootmisprotsesside kompleksse mehhaniseerimise ja automatiseerimise juurutamiseks tööstuses, ehitusel, transpordis ja põllumajanduses. Partei astub otsustavalt välja uue tehnika alahindamise vastu, enesega

rahulolemise vastu tehnilise progressi küsimustes, tardumuse vastu uute tehniliste probleemide läbitöötamisel.

Kommunistlik partei kutsub üles nõukogude insenere, tehnikuid, leiutajaid ja ratsionaliseerijaid väsimatult töötama uute masinate ja mehhanismide loomisel tööstuse, transpordi, põllumajanduse jaoks, pidevalt kursis olema välismaa teaduse ja tehnika viimase sõnaga. Ei tohi unustada, et kapitalistlikes maades tehnika ei seisa paigal. Kapitalistide jaht kõige suuremate kasumite järele, nendevaheline äge konkurentsivõitlus, relvastumise võidujooks — kõige selle mõjul kapitalistlike maade reas majandusharudes tehnika areneb, leiab aset tehniline progress. «Me peame,» ütles V. I. Lenin, «suutma organiseerida majandust uuel, täiuslikumal baasil, kõiki kapitalismi saavutusi ära kasutades ja arvesse võttes. Ilma selleta ei suuda me üles ehitada mitte mingisugust sotsialismi ega kommunismi.»[1]

Tehnilise progressi eest peetavas võitluses kuulub tähtis osa teadusele. On üldtuntud tõsiasi, kui tohutu suuri murranguid tehnikas ja kõigil elualadel tekitavad teaduslikud avastused ning teaduse saavutuste rakendamine praktikas, tööstuslikus ja põllumajanduslikus tootmises. NSV Liidus aitab teadus avastada ja paremini kasutada loodusjõude ja -rikkusi, rahvamajandusharusid edasi arendada. Partei, osutades erilist tähelepanu nõukogude teaduse arendamisele, suunab teda kommunistliku ülesehitustöö eluliselt tähtsate ülesannete lahendamisele.

Kommunistliku ülesehitustöö tähtsamaid tingimusi on tööviljakuse pidev tõstmine. Lenin õpetas, et kõrge tööviljakus on kommunismi võiduks kõige tähtsam, kõige olulisem. Selleks, et majanduslikus võistluses lõplikult võita kapitalistlikud maad, on tarvis pidevalt tõsta tööviljakust.

Sotsialismi tingimustes kindlustab tööviljakuse pidev tõstmine tootmise kiire kasvu. Tööviljakuse kasvule vastavalt tõuseb meil ka rahva materiaalne elutase.

Kommunistlik partei hoolitseb väsimatult tööviljakuse kasvu eest. Tööviljakuse kasvuks on tarvis laialdasemalt juurutada uut tehnikat ja eesrindlikku tehnoloogiat, kiire-

[1] V. I. Lenin, Teosed, 30. kd., Tallinn, 1954, lk. 467—468.

mini ellu viia töö kompleksne mehhaniseerimine, paremini kasutada olemasolevaid seadmeid ja tootmispinda, likvideerida masinate ja mehhanismide seisuajad, võidelda tööaja kadude vähendamise eest miinimumini tootmise ja tööliste töö õige organiseerimise ning töödistsipliini tõstmise teel.

Selleks, et nõukogude inimesed paremini ja viljakamalt töötaksid, oskuslikult valdaksid uut tehnikat, on vaja tõsta nende kultuurilist ja tehnilist taset, õigesti rakendada töö järgi jaotamise sotsialistlikku põhimõtet, rangelt täita töötajate materiaalse huvitatuse põhimõtet, otsustavalt välja juurida võrdsustamine töö eest tasumisel, võidelda kõigi moonutuste vastu palga organiseerimisel riiklikes ettevõtetes ning sissetulekute jaotamisel kolhoosides.

Sotsialistlik võistlus on kommunistliku ülesehitustöö põhimeetodiks, võimsaks vahendiks rahvahulkade initsiatiivi tõstmisel tootmisplaanide täitmiseks. Partei õpetab, et rahvamajanduse edukaks edasiarendamiseks on tarvis tõsta sotsialistlik võistlus uuele astmele tootmise kõigil aladel, kõigi jõududega toetada head eeskuju töös ning eesrindlaste ja novaatorite progressiivseid algatusi, levitada eesrindlikke kogemusi kogu töörahva hulgas ning selle alusel saavutada uut edu. Meie maal on sotsialistlik võistlus levinud kõige laiemates töörahvahulkades. Sotsialistlikus võistluses kasvavad üha uued tootmise eesrindlased ja novaatorid.

Sotsialistliku omanduse kindlustamine ja arendamine. Järkjärguline üleminek sotsialismilt kommunismile toimub ühiskondliku sotsialistliku omanduse igakülgse kindlustamise ja arendamise alusel.

NSV Liidus on sotsialistlikul omandusel kaks põhivormi: riiklik omand (kogu rahva vara) ja kolhooslik-grupiline omand.

Sotsialistliku omanduse kõrgemaks vormiks on riiklik omand, sest tootmisvahendid ja toodetav toodang kuuluvad siin kogu rahvale. Sellel omandivormil on otsustav tähtsus rahvamajanduse sotsialistlikus süsteemis. Riigi kätte on koondatud kõik põhilised, tähtsamad tootmisvahendid nii tööstuses kui ka põllumajanduses. NSV Liidu kõigist tootmisfondidest on umbes 91 protsenti riiklik omand.

Sotsialistlik tööstus toodab iga aastaga üha rohkem mitmesuguseid põllutöömasinaid, mis on koondatud masina-traktorijaamadesse ja sovhoosidesse. See tähendab, et üldrahvaliku omanduse erikaal (osa) sotsialistliku põllumajanduse tootmisfondides pidevalt kasvab. Masina-traktorijaamades ja sovhoosides kasvab kvalifitseeritud kaadri arv, kes on riiklike ettevõtete töötajad.

Üheaegselt riikliku omandi kasvuga areneb ja tugevneb riigi suure abiga kolhooslik omand. Kolhoosliku omandi edasise suurendamise aluseks on käesoleval ajal kolhooside ühismajapidamise igakülgne arendamine.

Kolhoositalurahvas on eluliselt huvitatud sellest, et kolhooside ühismajapidamine areneks ja tugevneks, et nende rikkus järjekindlalt kasvaks. Siis rahuldatakse täielikumalt meie maa vajadused toiduainete ja tooraine alal ning kindlustatakse kolhoosnikutele normipäevade eest kõrge tasu. Põllumajanduslikus artellis kui majanduse sotsialistlikus vormis peituvad suured ja veel kaugeltki mitte ärakasutatud võimalused tööviljakuse suurendamiseks, kõigi põllukultuuride viljakuse edasiseks tõstmiseks, ühisloomakasvatuse arendamiseks ja selle produktiivsuse suurendamiseks.

Sõjajärgsel ajajärgul teostatud kolhooside ühendamine on loonud suuri võimalusi tehnika ja eesrindliku põllumajandusteaduse rakendamiseks ning paremaks kasutamiseks, tööviljakuse pidevaks suurendamiseks, kolhoosiküla kultuuri tõstmiseks.

Nagu juba eespool märgitud, etendavad kolhooside ühismajapidamise arendamisel väga tähtsat osa kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse poolt viimasel ajal välja töötatud abinõud, mida ellu rakendatakse.

Kolhoosikorra materiaalseks tehniliseks baasiks on masina-traktorijaamad. Need on tugipunktideks kolhooside juhtimisel sotsialistliku riigi poolt. Masina-traktorijaamade osatähtsuse suurenemine kolhoositootmises, sovhooside kasv ja tugevnemine kiirendavad mitte ainult tootlike jõudude, vaid ka sotsialistlike tootmissuhete arenemist põllumajanduses.

Töölisklass, kolhoositalurahvas ja nõukogude intelligents sammuvad kommunismi poole linna ja maa sotsia-

listliku omandi — riiklike tööstusettevõtete, sovhooside, masina-traktorijaamade, kolhooside — tugevdamise teel. Juhtivaks jõuks sotsialistliku ühiskonna liikumisel kommunismi poole on töölisklass kui ühiskonna eesrindlik klass.

Linna ja maa vahelise olulise erinevuse likvideerimine. Vastandlikkus linna ja maa vahel kujutab endast kapitalistliku korra iseloomulikku joont. Selle vastandlikkuse majanduslikuks aluseks on küla ekspluateerimine linna poolt. Kapitalistlikes maades küla vaesub ja laostub. Sel ajal kui linna on koondunud tööstus, tehnika, teadus ja kunst, on küla määratud kiratsemisele, tehnilisele ja kultuurilisele mahajäämusele. Kogu oma arenemiskäiguga laostab kapitalism külaelanikkonda, määrab talupojad viletsusele ja näljale. Sellest tekkiski küla vaenulik suhtumine linnasse.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon meie maal muutis põhjalikult vahekorra linna ja maa vahel. Osutades külale majanduslikku ja kultuurilist abi, juhtis sotsialistlik linn ta sotsialismiteele. Talurahva üleminekuga kolhoositeele muutus majandus nõukogude külas, samuti nagu linnas, sotsialistlikuks. Majanduslikud ja kultuurilised sidemed linna ja maa vahel tugevnesid veelgi. Sotsialistliku korra võidu ja tugevnemisega on vastandlikkus linna ja maa vahel kadunud. Kui kapitalismi tingimustes linn ekspluateerib küla, siis sotsialismi ajal on linn keskuseks, mis külale igakülgset majanduslikku ja kultuurilist abi osutab.

Linn ja maa hakkasid arenema ühisel alusel — tootmisvahendite ühiskondliku sotsialistliku omanduse alusel. Sotsialistlik tööstus võimaldas varustada põllumajandust eesrindliku tehnikaga. Masina-traktorijaamade, maaelektrijaamade, klubide, koolide, haiglate ehitamine muudab küla ilmet.

Kuid sotsialismi tingimustes säilib linna (tööstuse) ja maa (põllumajanduse) vahel oluline erinevus. Milles see seisab? Kõigepealt selles, et tootmisvahendite ja toodetava toodangu omandus on tööstuses üldrahvalik, põllumajanduses aga grupiline, kolhooslik omandus. Erinevus seisab ka selles, et tööstuses on tootmisprotsessid paremini meh-

haniseeritud kui põllumajanduses. Esialgu jääb küla veel tunduvalt maha linnast elektrifitseerimise alal, elektri kasutamise alal tootmises ja igapäevases elus. Kuigi maa-asulatesse on ehitatud palju koole, klubisid, haiglaid, laste-asutusi, elamuid jne., jääb küla kultuuriliste ja elutarbeliste asutuste poolest elanikkonna teenindamise alal veel palju maha linnast.

Linna ja maa vahelise olulise erinevuse likvideerimisel etendab otsustavat osa sotsialistlik rasketööstus. Seda osa täidab ta eeskätt masina-traktorijaamade kaudu. Tööstus annab masina-traktorijaamadele suurel hulgal mitmesugust tüüpi masinaid ja mehhanisme, masina-traktorijaamad teenindavad uusima tehnika ja alalise kvalifitseeritud kaadri abil üha laialdasemalt ja täielikumalt kolhoositootmist ning muudavad sellega tööprotsesse põllumajanduses.

Küla lähendamiseks linnale on eriti tähtis kogu maa elektrifitseerimine. Elekter muudab mitte ainult tootmistegevust, vaid ka inimeste elutingimusi. Meil kasvab pidevalt elektrifitseeritud kolhooside, sovhooside ja masina-traktorijaamade arv. On juba olemas rajoone, kus kõik sovhoosid, masina-traktorijaamad ja kolhoosid saavad elektrienergiat. Paljudes sovhoosides, kolhoosides ja masina-traktorijaamades kasutatakse elektrit viljapeksmisel, veega varustamisel, söötade ettevalmistamisel, lammaste pügamisel, lehmade lüpsmisel ja teistel töödel. See kõik tõstab põllumajanduse tehnilist taset.

Igakülgne mehhaniseerimine ja elektrifitseerimine kergendab tunduvalt kolhoosnikute tööd ja tõstab tööviljakust. Kolhooside ühismajapidamise kasvu ja tugevnemise ning põllumajandusliku töö viljakuse tõusu tulemusena paraneb kolhoosnikute elu.

Järjest kõrgemale tõuseb kolhoositalurahva kultuuriline ja tehniline tase. Kolhoositalurahva hulgast on võrsunud uus kaader: traktoristid ja kombainerid, mehaanikud, agronoomid ja zootehnikud, kolhooside esimehed, brigadirid ja lülivanemad, suurte saakide ja loomakasvatuse kõrge produktiivsuse meistrid. Sajad tuhanded kolhoosnikute lapsed õpivad tehnikumides ja kõrgemates õppeasutustes. Nõukogude küla omandab sotsialistliku linna kaasabil üha rohkem linna kultuurisaavutusi.

Oluline erinevus linna ja maa vahel kaob lõplikult kommunistliku ühiskonna teisel astmel.

Vaimse ja füüsilise töö vahelise olulise erinevuse likvideerimine. Kapitalismi tingimustes on töörahva määratu suured hulgad jäetud ilma tootmisvahenditest. Nendele saab osaks peamiselt füüsiline töö. Töölistele ja talupoegadele on juurdepääs haridusele, eriti kesk- ja kõrgemale haridusele kas suletud või raskendatud. Haridus on eeskätt ekspluateerivate klasside päralt. Ekspluataatorlikus ühiskonnas on vaimse töö tegijad — haritlased — üldreeglina kapitalistide ja mõisnike teenistuses, aitavad neil ekspluateerida töölisi ja talupoegi. Intelligents on suures osas pärit ekspluateerivate klasside — kapitalistide ja mõisnike hulgast ja kaitseb nende huve. Kapitalismi tingimustes on olemas huvide vastandlikkus füüsilist tööd tegevate inimeste ja valitsevate klasside teenistuses seisvate vaimset tööd tegevate inimeste vahel. Sellepärast tekkiski kapitalistlikes ettevõtetes tööliste vaenulik suhtumine direktorisse, insenerisse, meistrisse ja teistesse tehnilise personali esindajatesse.

Koos kapitalismi ja ekspluateerimise hävitamisega likvideeriti meie maal ka vastandlikkus vaimse ja füüsilise töö vahel. Sotsialistlikus ühiskonnas on tööliste ja talupoegade töö muutunud kapitalismi tingimustes ekspluataatorite kasuks tehtavast sunniviisilisest tööst vabaks, loovaks tööks enda jaoks, oma riigi heaks. Meie nõukogude intelligents on tihedasti seotud töölisklassi ja talurahvaga. Nõukogude intelligents — see on eilsed töölised ja talupojad, kes on omandanud inseneri, tehniku, agronoomi jne. eriala ning töötavad sotsialistlikus tööstuses ja põllumajanduses, eilsed töölised ja talupojad, kes on esile tõusnud juhtivatele kohtadele, tööle teaduslikes asutustes, õppeasutustes jne. Nüüd on füüsilise töö tegijad ja juhtiv personal seltsimehed, ühtse tootmiskollektiivi liikmed, kes on eluliselt huvitatud sotsialistliku tootmise edendamisest ja parandamisest. Endisest vaenust nende vahel pole järele jäänud jälgegi. See on sotsialistliku korra üks suurimaid võite.

Kuid suurem osa töölistest pole veel jõudnud insener-tehniliste töötajate kultuurilise ja tehnilise tasemeni. Sel-

les seisabki oluline erinevus vaimse ja füüsilise töö vahel, mis Nõukogude Liidus veel esineb ja mida on vaja hävitada. Kui enamus töölisi, mitte aga üksikud tööliste rühmad, nagu seda esineb praegu, on tõstnud oma kultuurilise ja tehnilise taseme insener-tehnilise personali tasemele, siis tõuseb meie tööstus mõõtmatult kõrgemale arenguastmele.

Nõukogude Liidus on töötajatele avatud kõik teed haridusele, neil on võimalik omandada eriala ja tõsta tööalast kvalifikatsiooni. Lõpetanud kooli, võib noormees või neiu saada erialase ettevalmistuse tehnilises koolis, tööstuskoolis, minna tehnikumi või kõrgemasse õppeasutusse. Meie vabrikud ja tehased, murrud ja kaevandused, masina-traktorijaamad, kolhoosid ja sovhoosid täienevad pidevalt ajakohase kõrge tootlikkusega tehnikaga, mille juhtimiseks on tarvis asjatundlikke ja igakülgselt haritud töölisi. Täiuslikult omandades komplitseeritud tehnika käsitsemise oskuse, muutuvad töölised ja kolhoosnikud oma ala meistriteks ja tõstavad järk-järgult oma teadmiste taset insener-tehniliste töötajate tasemeni. Juba praegu on paljud eesrindlikud töölised — tootmise novaatorid, leiutajad, kõrge kvalifikatsiooniga inimesed — oma teadmiste ja kultuurilise taseme poolest tõusnud insener-tehniliste töötajatega ühele tasemele, ning eesrindlikud kolhoosnikud, põllumajandusliku tootmise novaatorid — ühele tasemele agronoomide ja teiste põllumajanduse spetsialistidega. Niisugused töölised ja kolhoosnikud saavad nõukogude inimeste suure austuse ja lugupidamise osaliseks, paljude nimesid tunneb kogu maa.

Kommunistlik partei ja Nõukogude riik hoolitsevad töötajate kultuurilise ja tehnilise kasvu eest ning loovad neile soodsaid tingimusi õppimiseks. Töölised tõstavad oma kvalifikatsiooni eesrindlike kogemuste koolides, tehmiinimumi ringides, õhtustes ja kaugõppe-tehnikumides ning instituutides. Üha rohkem praktiseeritakse meie maal spetsialistide ettevalmistamist tootmistööd katkestamata. Kaugõppe- ja õhtuste tehnikumide ning kõrgemate õppeasutuste lõpetajad, kes on rikastunud põhjalike teadus- ja tootmisalaste teadmistega, esinevad tehnilise progressi novaatoritena, astuvad välja eesrindliku tehnoloogia

ja progressiivsete töö organiseerimise meetodite juurutamise eest.

Tootmise eesrindlased võtavad osa teaduslikust tööst, esinevad loengutega, töötavad koos teadlaste ja inseneridega uute tootmisprobleemide lahendamisel. Rahvamajanduse kõigis harudes tekib üha rohkem kõrge kvalifikatsiooniga töölisi, laienevad leiutajate ja ratsionaliseerijate read.

Töölisklassi ja kolhoositalurahva kultuurilise ja tehnilise taseme tõstmisele insener-tehnilisel alal töötajate ja agronoomilise personali tasemele aitab kaasa sotsialistlik võistlus. Sotsialistlik võistlus kutsub esile loova mõtte, algatuse, ergutab töötajaid tõstma oma tehnilisi ja agronoomilisi üldteadmisi. Selle tulemusel kaobki oluline erinevus vaimse ja füüsilise töö vahel.

Kommunismile ülemineku ettevalmistamiseks on vaja saavutada niisugune ühiskonna kultuuriline tõus, mis kindlustaks ühiskonna kõigile liikmeile nende füüsiliste ja vaimsete võimete igakülgse arenemise. Ühiskonna liikmeil peab olema võimalus omandada haridus, mis on küllaldane selleks, et nad saaksid ühiskonna arendamise aktiivseteks tegelasteks, et neil oleks võimalik vabalt valida elukutset ja mitte olla kogu eluajaks aheldatud mingi ühe elukutse külge.

Kuidas saavutada ühiskonna liikmete kultuuri niisugune tõus? Kõigepealt peab neil olema küllaldaselt vaba aega. Nõukogude Liidus on juba ammu kehtestatud 8-tunniline tööpäev. Mõnedes tööstusharudes ei ületa tööpäev 6—7 tundi. Tööviljakuse võimas tõus ja ühiskondliku rikkuse kiire kasv teevad teataval etapil võimalikuks tööpäeva edasise lühendamise.

Ühiskonna kultuurilise kasvu tagamiseks on vaja põhjalikult parandada korteritingimusi, tõsta tööliste ja teenistujate reaalpalka ning kolhoosnikute sissetulekuid. Meie maal toimub ulatuslik elamuehitus, mida iga aasta laiendatakse, et luua kõigile nõukogude inimestele head korteritingimused. Rahvatarbekaupade hindade edasine süstemaatiline alandamine toob endaga kaasa rahva materiaalse heaolu tõusu.

Edasi tuleb sisse seada üldkohustuslik polütehniline

õppus. Sotsialistlik ühiskondlik tootmine vajab igakülgselt arenenud võimetega inimesi. Nad peavad kõrvuti üldteadmiste põhjaliku omandamisega hästi ära õppima kaasaegse tootmise alused ning orienteeruma kogu tootmissüsteemis. Polütehniline õppus ei nõua ettevalmistamist kõigiks kutsealadeks, vaid näeb ette kaasaegse tööstuse aluste õpetamist, peamiste tootmisharude tundmaõppimist teoorias ja praktikas. Polütehnilise õppuse ülesandeks on ette valmistada avara silmaringiga inimesi, kes on võimelised vabalt valima elukutset. Vastavalt partei XIX kongressi direktiividele asutakse polütehnilist õppust esimeses järjekorras teostama keskkoolis ja valmistatakse ette tingimused üleminekuks üldisele polütehnilisele õppusele.

Niisugustes tingimustes tehtavas töös, kus kasutatakse kõrgesti arenenud tehnikat ja automatiseeritakse tootmist, mis nõuab töölistelt masinate kontrollimist ja juhtimist, on ühendatud füüsiline ja vaimne töö. Töö kommunismi ajal on niisugune töö, kus rakendatakse teaduse ja tehnika suurimaid saavutusi; see on loov töö, mis toob suurt moraalset rahuldust. Kommunistlik töö muutub kõigile inimestele esimeseks eluliseks vajaduseks.

Seega on sotsialismilt kommunismile järkjärgulise ülemineku kindlustamiseks tarvis kõigepealt saavutada kogu ühiskondliku tootmise lakkamatu tõus rasketööstuse ülekaaluka kasvu ja uusima tehnika baasil, tõsta kõrgemale astmele tööviljakus ning sellega luua tarbeesemete küllus; saavutada sotsialistliku omandi edasine tunduv kasv. Samuti on vaja saavutada kultuuri niisugune tõus, mis võimaldaks kõigile ühiskonna liikmeile igakülgselt arendada oma vaimseid ja füüsilisi võimeid; muuta töö inimeste esimeseks eluliseks vajaduseks; kaotada olulised erinevused linna ja maa vahel, vaimse ja füüsilise töö vahel, hävitada klassierinevused; kasvatada kõiki inimesi kommunismi vaimus.

2. MARKSISMI-LENINISMI LIPU ALL JUHIB KOMMUNISTLIK PARTEI NÕUKOGUDE RAHVAST KOMMUNISMITEEL

Kommunistlik partei juhib nõukogude rahvast kommunismiteel, toetudes kogu oma tegevuses revolutsiooni-

lisele õpetusele — marksismile-leninismile. Marksistlik-leninlik õpetus annab parteile võimaluse õigesti orienteeruda olukorras, aru saada sündmuste sisemisest seosest, sündmuste käiku ette näha, tunnetada, kuidas ja kuhu peavad sündmused arenema. Ühiskonna arenemise seaduste tundmine võimaldab parteil välja töötada õige poliitika ja seda veendunult ellu rakendada, seada rahvale kindlaid ülesandeid nii lühemaks kui ka pikemaks ajaks.

Tänapäeva tingimustes, nagu on öeldud NLKP põhikirjas, seisavad kommunistliku partei peaülesanded selles, et sotsialismilt kommunismile järkjärgulise ülemineku teel üles ehitada kommunistlik ühiskond, pidevalt tõsta ühiskonna materiaalset ja kultuurilist taset, kasvatada ühiskonna liikmeid internatsionalismi ja kõigi maade töötajatega vennalike sidemete loomise vaimus, igati tugevdada Nõukogude kodumaa aktiivset kaitset tema vaenlaste agressiivse tegevuse vastu.

Partei poolt püstitatud ülesanded ei teostu mitte iseenesest, vaid need viib ellu rahvas. Sellepärast on partei eluliselt huvitatud sellest, et kõik nõukogude inimesed saaksid põhjalikult aru partei poliitika alustest, oleksid veendunud selle poliitika õigsuses ning püüaksid seda teadlikult ellu viia. Partei võitleb selle eest, et iga kommunist aktiivselt levitaks partei poliitikat, selgitaks seda poliitikat rahvahulkadele, oleks eeskujuks töös, eesrindlikuks võitlejaks tootmisplaanide täitmise eest. Rahva loovate jõudude mobiliseerimine partei otsuste edukaks täitmiseks on kõigi partei-, nõukogude, ametiühingu- ja komsomoliorganisatsioonide peaülesandeks. Partei ja valitsus peavad väga oluliseks mahajäävate tööstus- ja transpordiettevõtete, masina-traktorijaamade, kolhooside ja sovhooside tõstmist eesrindlike tasemele.

Kommunistliku ülesehitustöö ülesanded nõuavad sotsialistliku riigi edasist tugevdamist. Meie riik — see on peamine relv kommunismi ülesehitamisel ja nõukogude rahva saavutuste kaitsmisel vaenlaste kallaletungi vastu. Partei hoolitseb väsimatult Nõukogude riigi tugevdamise eest, töölisklassi ja talurahva liidu kindlustamise eest, nõukogude ühiskonna moraalse ja poliitilise ühtsuse tugevdamise eest.

Kommunistlik partei liitis ühtsesse vennalikku perre kõik Nõukogude Liidu rahvad ning kujundas rahvaste sõpruse, mis on pidanud vastu katsumustele nii sõjas kui ka rahulikul ülesehitustööl. Suunates kõigi Nõukogude Liidu rahvaste jõupingutused kommunistlikule ülesehitustööle, taotleb partei NSV Liidu rahvaste edasist koondumist, paljurahvuselise Nõukogude riigi tugevdamist, sest meie maa rahvaste sõpruse ja ühtsuse tingimustes ei kohuta meid mitte mingisugused vaenlased.

Suurt tähelepanu pühendab partei riigiaparaadi täiustamisele ja odavamaks muutmisele. Sotsialistliku rahvamajanduse edasiarendamiseks on väga tähtis õigesti jaotada tööjõuressursse, suurendada tootmises töötajate arvu administratiivaparaadi teenistujate koondamise arvel. Sel eesmärgil viib partei läbi riigiaparaadi koondamise ja lihtsustamise joont. Vabanenud töötajad suunatakse ettevõtetesse, kolhoosidesse, masina-traktorijaamadesse ja sovhoosidesse. Tootmisalase kvalifikatsiooni puudumise korral on neil töötajail võimalik seda omandada. Nõukogude riik osutab neile vajalikku abi. Juhindudes riigi juhtimise leninlikest põhimõtetest, püüab partei muuta partei-, nõukogude ja majandusaparaati ökonoomsemaks ja elanikkonnale kättesaadavamaks, võitleb aparaadi kõigi lülide ja rahvahulkade vahelise sideme tugevdamise eest, asutuste töö parandamise eest, kantseleilikkuse, asjaajamise venitamise, lohakuse, pillamise väljajuurimise eest.

Kommunistlik partei kasvatab meie maa rahvaid kommunismi vaimus, sisendab neile veendumust selles, et meie eesmärk on õige, näitab neile nõukogude inimeste igapäevase tegevuse sidet meie arenemise suurejooneliste ülesannete ja perspektiividega. Partei kasvatab rahvas niisuguseid kõrgeid moraalseid omadusi, nagu vankumatu kindlameelsus, kartmatus võitluses, piiritu kodumaaarmastus. Partei taotleb seda, et kõik nõukogude inimesed suhtuksid teadlikult töösse, hoolitseksid ühiskondliku omandi säilitamise ja suurendamise eest, väsimatult kindlustaksid Nõukogude riiki, vennalikke suhteid kõigist rahvustest töötajate vahel.

Kommunistlik partei peab oma kasvatustöös otsusta-

vat võitlust kapitalismi igandite vastu, missuguseid meil ikka veel leidub. Miks on neid igandeid nii raske välja juurida? Ei tohi unustada, et maailmas valitses tuhandeid aastaid tootmisvahendite eraomandus. Inimesed hoidsid kinni oma majapidamisest, oma maalapist ning püüdsid rikastuda teiste arvel. Kodanlus sisendas riigi, trükisõna, koolide ja kiriku abil inimestesse inimvihkajalikke vaateid, mõisteid ja harjumusi. «Inimene on teisele inimesele hunt», «Oma särk on ihule kõige lähemal» — nii «kasvatas» kodanlus inimesi.

Meie sotsialistlikus ühiskonnas on olukord põhjalikult muutunud. Nõukogude inimesed arendavad majandust tootmisvahendite ühiskondliku omanduse alusel. Suhted inimeste vahel on rajatud koostööle ja vastastikusele abistamisele. Kuid inimeste teadvus ei ole veel täielikult vabanenud tõekspidamistest, harjumustest ja eelarvamustest, mida neile olid sajandite vältel sisendanud ekspluataatorid.

Sealjuures tuleb arvesse võtta, et kapitalistlike riikide reaktsioonilised jõud püüavad neid kodanlike tõekspidamiste jäänuseid igasugusel viisil ja igasuguste abinõudega meie maa töötava rahva hulgas säilitada ja elustada.

Kapitalismi igandid inimeste teadvuses avalduvad mitmel viisil ning mitmesugustel elualadel. Kommunistlik partei õpetab, et sotsialistlik suhtumine töösse ja iga nõukogude töötaja ennastsalgav töö on üks kõige tähtsamaid tingimusi üleminekuks kommunistlikku ühiskonda. NSV Liidu kodanike määratu suur enamus töötab ausalt ja kohusetundlikult, peab töödistsipliini, püüab alati töötada paremini ja viljakamalt. Kuid mõnedel kodanikel on veel säilinud vanad vaated tööle. Ettevõtetes, kolhoosides ja asutustes võib veel leida töölisi, kolhoosnikuid ja teenistujaid, kes rikuvad töödistsipliini, töötavad halvasti ja püüavad ühiskonnale vähem anda ja temalt rohkem võtta. On ka üksikuid inimesi, kes üldse hoiduvad kõrvale ühiskondlikult kasulikust tööst ja püüavad elada mitte tööga saadud sissetulekutest, spekulatsioonist jne. Insener-tehniliste töötajate hulgas on veel sääraseid, kes suhtuvad põlglikult uutesse, eesrindlikesse töömeetodeisse ja uude tehnikasse, võtavad eeskujuks vanad, mahajäänud normid

ja aeglase arenemistempo. Teenistujate hulgas suhtuvad mõned hoolimatult töötajate nõuetesse ja vajadustesse ning täidavad hooletult oma kohustusi. Nõukogude inimesed võitlevad pidevalt niisuguste negatiivsete nähtuste vastu.

Kõigi Nõukogude kodanike kohus on hoolitseda sotsialistliku omandi kindlustamise eest. Nõukogude inimeste määratu suur enamus täidab seda kohust auga, suhtub sotsialistlikku omandisse kokkuhoidlikult. Kuid on veel rohkesti inimesi vanade vaadetega, kes ei hoolitse sotsialistliku omandi kindlustamise eest. On ka sääraseid, kes sirutavad käe sotsialistliku omandi järele ja seda riisuvad.

Kommunistlik partei ja Nõukogude riik peavad otsustavat võitlust varguse, ebamajanduslikkuse, raiskamise, hooletuse, ühisvarasse lohaka ja kuritegeliku suhtumise vastu. Kus nõukogude inimene ka töötaks: kas tehases või kolhoosis, raudteel või asutuses — kõikjal on ta kohustatud heaperemehelikult suhtuma rahva varasse.

Hoida ja kindlustada sotsialistlikku omandit tähendab majandada ühismajandit kokkuhoidlikult ja hoolikalt; igati arendada meie tööstust, põllumajandust, transporti ja teisi majandusharusid, rangelt täita plaane kõigi näitajate osas, alandada väljalastava toodangu omahinda, tõsta toodangu kvaliteeti.

Sotsialistliku omandi kindlustamise, meie majanduse kõigi harude arendamise üheks tähtsamaks vahendiks on tööviljakuse tõstmine. Sellepärast peab iga nõukogude töötaja ausalt töötama oma tööpostil, võitlema lodevuse ja tööaja ebatootlike kadude vastu, kaasa aitama eesrindlike töömeetodite levitamisele, uue, tootlikuma tehnika juurutamisele, tootmise ratsionaliseerimisele.

Nõukogude võimu aastate jooksul on meie maal põhjalikult ümber kujunenud inimene ise, on muutunud tema moraalne ilme. Nõukogude inimestele on omane kõrge ideelisus, usk kommunismi suurde üritusse, piiritu kodumaa-armastus ja hoolitsus kodumaa õitsengu eest, tööarmastus, leppimatus puudustega, lakkamatu tung teadmistele, kartmatus ja töörahva vaenlaste vihkamine. Nõukogude inimestele on iseloomustavad niisugused kõrged omadused, nagu kollektiivsus ja seltsimeeste austamine,

õiglus ja ausus, moraalne puhtus. Nõukogude inimese niisuguse moraalse ilme kujunemine on sotsialistliku korra suureks saavutuseks. Kommunistlik moraal on eesrindlike, teadlike ja kultuursete inimeste moraal. See nõuab, et täidetaks sotsialistliku ühiselu reegleid, mida iseloomustab inimeste austus üksteise vastu, ja et otsustavalt võideldaks vana ühiskonna igasuguste igandite vastu, veel esinevate ebaühiskondlike nähtuste vastu.

Kommunistliku ülesehitustöö huvid nõuavad inimeste kasvatamist kommunistliku kõlbluse vaimus. Kommunistliku kõlbluse mõiste sisaldab inimese ühiskondliku ja tootmisalase tegevuse ning tema isikliku elu kõige mitmekesisemaid külgi. Nõukogude inimene peab olema eesrindlik mitte ainult tootmistegevuses, vaid ta on kohustatud andma head eeskuju ka käitumises, suhtumises perekonda, naisesse, seltsimeestesse. Vale on nende seisukoht, kes arvavad, et inimese käitumine väljaspool tootmistegevust, väljaspool oma teenistusalaste kohuste täitmist on inimese isiklik, eraasi, millel ei ole midagi ühist ühiskonna, riigi huvidega. Meil esineb veel niisuguseid inetuid ebaühiskondlikke nähtusi, kus üks või teine töötaja käitub tootmistegevuses päris hästi, igapäevases elus aga astub üle kõige algelisematest käitumisreeglitest. Esineb veel joomist, lodevust elukommetes, huligaansust. Nõukogude inimesed ei või leppida niisuguste negatiivsete nähtustega, mis häbistavad inimese väärikust ja riivavad perekonna, kogu ühiskonna huve. Suur Lenin ütles: kõlbeline on see, mis kommunistlikule ülesehitustööle kaasa aitab, seda abistab, kõike seda aga, mis segab meie üritust, ei saa pidada kõlbeliseks, nõukogude inimese väärilliseks. Meie partei kasvatab nõukogude rahvast kommunistliku kõlbluse vaimus, mis nõuab, et ühiskondlikud huvid, sotsialistliku riigi huvid seataks kõige kõrgemale.

Kommunistlik partei kasvatab töötajaid nõukogude patriotismi vaimus. See on nõukogude ühiskonna arenemise võimas jõud. Nõukogude inimesed armastavad palavalt oma kodumaad ja on temale uhked. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon ja sotsialismi võit NSV Liidus tegid lõpu meie maa põlisele mahajäämusele. Nõukogude Liidu

järgi joonduvad kogu maailma töölisklass ja demokraatlikud jõud.

Nõukogude inimestele on omane üllas nõukogude patriotismi tunne. Nad on uhked saavutustele tootmise, kultuuri ja teaduse arendamisel. Kuid on veel sääraseid inimesi, kes ei suhtu kriitiliselt kodanlikku kultuuri ja on valmis selle ees lömitama. See on jäänus kodanlik-feodaalse Venemaa neetud minevikust, mil valitsevad mõisnike ja kapitalistide klassid andsid meie maa võõramaiste imperialistide orjusse ja nende ees lipitsesid. Selle minevikuigandi vastu tuleb pidada kõige otsustavamat võitlust.

Nõukogude patrioot töötab ennastsalgavalt ja jõudu säästmata oma sotsialistliku kodumaa heaks, hoolitseb kodumaa võimsuse edasise tugevdamise eest. Ta paljastab julgelt puudused töös ja saavutab nende kõrvaldamise, õpib tundma ja kasutab nõukogude rahva üldistes huvides eesrindlikke tootmiskogemusi, samuti kodumaisi kui ka rajataguseid teaduse ja tehnika saavutusi. Nõukogude patrioodile on võõras nn. «kolkapatriotism», s. o. halvustav suhtumine teiste rahvaste saavutustesse, meie maal teaduse ja tehnika alal saavutatud edu enesega rahulolev imetlemine, välismaa parimate teaduslike ja tehniliste avastuste ja leiutiste alahindamine, vastumeelsus neid tundma õppida ja ära kasutada võitluses tehnilise progressi eest. Enesega rahulolek, upsakus, endarahuldatuse tunne, kerge võidu saavutamise meeleolu on võõrad nõukogude ühiskonna ja nõukogude inimeste revolutsioonilisele vaimule.

Partei võitleb selle eest, et teha lõpp igasugustele natsionalismi ja šovinismi jäänustele. Partei kasvatab rahvast väsimatult kõigi rahvuste ja rasside võrdõiguslikkuse vaimus, rahvaste sõpruse vaimus. Natsionalismi ja šovinismi igasugune avaldumine, kui sellega ei peeta otsustavat võitlust, võib meie paljurahvuselisele riigile tõsist kahju tekitada.

Meie partei kasvatab nõukogude inimesi internatsionalismi ja kõigi maade töötajatega vennalike sidemete loomise vaimus. Sotsialistliku internatsionalismi tähtsaimaks iseloomujooneks on suur tähelepanu mitmesuguste rahvaste huvide vastu. See loob rahvaste vahel usalduse, üks-

teise mõistmise ja sõpruse õhkkonna. See, et nõukogude inimesi kasvatatakse teiste maade rahvaid austama ja armastama, soodustab demokraatia, sotsialismi ja rahvusvahelise revolutsioonilise liikumise jõudude kasvu.

Kommunistliku partei maailmavaate aluseks on teaduslik maailmakäsitus, mis on täiesti vastandlik religioossetele vaadetele. Partei selgitab rahvale religioossete eelarvamuste kahjulikkust, sest partei kaitseb teadust, religioossed eelarvamused aga on teadusevastased. Usuliste eelarvamuste jäänused püsivad veel nõukogude inimeste ühe osa teadvuses, kes on religiooni mõju all. Sellepärast on religioossete eelarvamuste kaotamine parteiorganisatsioonide tähtis ülesanne. Selle töö aluseks on loodusteadusealaste teadmiste alaline laialdane propaganda, usklikele looduse ja ühiskonna arenemise seaduste ja teaduse saavutuste selgitamine. Partei programm nõuab, et teaduslik-ateistliku propaganda tegemisel ei esineks usklike religioossete tunnete solvamist. Partei kasvatab inimesi veenmise, mitte aga sundimise teel, püüab kannatliku ja igaühele arusaadava selgitustööga teadusliku maailmakäsituse kohta aidata usklikke inimesi jõuda õigele materialistlikule maailmavaatele ning sel teel vabaneda religioossetest eelarvamustest. Kommunistlik partei kasvatab igasugustest eelarvamustest ja ebausust vabu inimesi. Religioossed uskumused ja usutalituste täitmine ei sobi kokku partei liikme nimetusega.

Suurt osa töötava rahva kommunistlikus kasvatuses etendavad trükisõna, raadio, kino, kirjandus ja kunst. Partei võitleb võõraste mõjude sissetungimise vastu kirjandusse ja kunsti ning kunstiteoste kõrge ideelisuse ja meisterlikkuse eest. Ta taotleb, et kirjandus ja kunst aitaksid kasvatada uut inimest, kommunistliku ühiskonna ülesehitajat.

Kommunistlik partei õpetab, et sotsialismilt kommunismile ülemineku edukas teostamine oleneb suurel määral töötajate teadlikkuse kasvust. Mida kõrgem on meie maa tööliste, talupoegade ja haritlaste teadlikkus, seda paremini töötavad nad Nõukogude kodumaa hüvanguks, seda tugevam ja võimsam on Nõukogude riik, seda jõukamalt ja kultuursemalt elab kogu rahvas, seda kiiremini me

ehitame üles kommunismi. Iga nõukogude inimene peab meeles pidama, et tema tööst, tema teadlikkusest ja ühiskondliku kohuse mõistmisest oleneb meie kodumaa võimsuse edasine tugevnemine ja õitseng.

Kõikjal meie ääretul maal keeb nõukogude inimeste kangelaslik loov töö. Võitlus partei ja valitsuse poolt püstitatud ülesannete ennetähtaegse täitmise eest on võtnud üldrahvaliku iseloomu. Hoogsalt areneb tehaste, kaevanduste, elektrijaamade, rahvatarbeesemeid tootvate ettevõtete, elumajade ehitamine. Toimub kõigi põllumajandusharude järsk tõus, haritakse üles uudis- ja jäätmaid.

Nõukogude rahva edukas tegevus kommunistliku partei juhtimisel Nõukogude riigi ligi neljakümneaastase olemasolu vältel tõestab ilmekalt partei poliitika õigsust. Nõukogude rahvas on tihedamini kui kunagi varem koondunud oma partei ümber, kiidab heaks ja toetab partei kogu mitmekülgset tegevust kommunismi ülesehitamisel. Nõukogude inimesed peavad partei eesmärke omaenda südamelähedasteks eesmärkideks. Partei ja rahva ühtsus on kommunistliku ülesehitustöö uute saavutuste kindlaks tagatiseks.

Meie partei juhib nõukogude rahvast edukalt kommunismiteel sellepärast, et kommunistlik partei on ustav marksismi-leninismi kõikevõitvale õpetusele.

Kommunism on kõigi maade töötava rahva võitluse eesmärk. Rohkem kui sada aastat tagasi kuulutasid teadusliku kommunismi suured rajajad Marx ja Engels, et kõigi maade proletaarlased peavad võitlema sotsialistliku revolutsiooni abil kapitalistliku korra kukutamise eest ja kommunismi võidu eest. Sellest ajast peale on kommunism saanud kõigi maade töötava rahva palavaimaks sooviks ja tema võitluse eesmärgiks.

Möödunud saja aasta kestel on kümned ja sajad kodanlikud valitsused püüdnud igasuguste abinõudega hävitada marksistlikku õpetust. Kuid kodanlikud valitsused tulid ja läksid, marksism aga on jäänud ja jääb võitmatuks jõuks.

Marksism-leninism areneb ja tugevneb, võites enda poole üha uusi miljoneid kapitalismi vastu võitlevaid inimesi. Maailmas pole olemas sellist jõudu, mis suudaks

hävitada seda kõikevõitvat õpetust, sest ta on töölisklassi — kaasaegse ühiskonna kõige tugevama ja kõige revolutsioonilisema klassi maailmavaade.

Sotsialismi ülesehitamise teele on asunud rahvademokraatiamaad. Nad kasutavad edukalt nõukogude rahva poolt sotsialistlikus ülesehitustöös omandatud kogemusi.

Nõukogude Liit on demokraatia- ja sotsialismijõudude võitmatuks kantsiks kogu maailmas. Nõukogudemaa — see on töötava inimkonna hele tuletorn, valgus ja lootus tema võitluses uue elu rajamise eest.

Meie maa töötava rahva edusammud ja tema võitlus kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest innustavad kapitalistlike maade töötajaid, tugevdavad rahvahulkades usku oma jõusse, sotsialismi võidusse. Kogu maailma töötajad näevad, et sotsialismi, mis NSV Liidus on põhiliselt üles ehitatud, võib üles ehitada ka teistes maades. «Kapitalistid, kodanlus, võivad nende jaoks «paremal» juhul sotsialismi võitu ühel või teisel üksikul maal edasi lükata veelgi sadade tuhandete tööliste ja talupoegade hävitamise hinnaga. Kuid kapitalismi päästa nad ei suuda.»[1]

Kommunism on kõigi maade töötava rahva võitluse lõppeesmärk. Sellele eesmärgile sammub ta marksistlik-leninliku õpetuse poolt kättenäidatud teed mööda kommunistlike ja töölisparteide juhtimisel.

LÜHIKOKKUVÕTE

Nõukogude Liidus on põhiliselt ellu viidud kommunismi esimene faas — sotsialism. Meie maa asub sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise lõpuleviimise ja kommunismile järkjärgulise ülemineku piiril.

Sotsialism ja kommunism on kommunistliku ühiskonna arenemise kaks astet. Esimene, madalam aste on sotsialism, ja teine, kõrgem aste — kommunism.

Ka kommunismi ajal, samuti nagu sotsialismi ajal, on tootmisvahendid ühiskondlik omand, ei ole inimese ekspluateerimist inimese poolt, ei ole ekspluataatorlikke

[1] V. I. Lenin, Teosed, 29. kd., Tallinn, 1954, lk. 481.

klasse, juhitakse rahvamajandust plaanipäraselt, töötava rahva huvides.

Sotsialismi ajal säilivad kaks sõbralikku töötajate klassi — töölisklass ja talurahvas, samuti intelligents, kes oma päritolult on seotud nende klassidega. Säilivad olulised erinevused linna ja maa vahel, vaimse ja füüsilise töö vahel. Kommunismi ajal kaovad klassierinevused, klasse ei ole ning likvideeritakse olulised erinevused linna ja maa vahel, vaimse ja füüsilise töö vahel.

Kommunismi iseloomustavateks joonteks on tehnika kõrge tase ja kõrge tööviljakus, mis tagab kõigi tarbeesemete külluse; teaduse, tehnika ja kultuuri enneolematult kiire arenemine, mis annab võimaluse rakendada kommunistlikku printsiipi: «Igaühelt tema võimete kohaselt, igaühele tema vajaduste järgi».

Järkjärguliseks üleminekuks sotsialismilt kommunismile on vaja pidevalt arendada kogu ühiskondlikku tootmist ja eelkõige rasketööstust, tugevdada ja arendada sotsialistlikku omandit, saavutada niisugune võimas kultuuri tõus, mis kindlustaks ühiskonna kõigile liikmeile nende füüsiliste ja vaimsete võimete igakülgse arenemise.

Nõukogude inimeste esimene kohus on kõigi jõududega tugevdada oma Nõukogude riiki, tema majanduslikku ja sõjalist võimsust.

Nõukogude ühiskonna arenemine kommunismiteel toimub tingimustes, kus uus võitleb vana jäänuste vastu. Töötava rahva kommunistlik kasvatus on tähtsaim tingimus sotsialismi ülesehitamise edukaks lõpuleviimiseks ja järkjärguliseks üleminekuks kommunismile.

Nõukogude rahva innustajaks ja organiseerijaks võitluses kommunismi eest on Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei. Nõukogude rahvas, võideldes õlg õla kõrval rahvademokraatiamaade töörahvahulkadega, olles kindlalt veendunud oma jõus ning tihedasti koondunud oma südamelähedase kommunistliku partei ümber, sammub kindlal sammul suurele eesmärgile — kommunismile.

Kommunism on kõigi maade töötajate palavaim soov ja nende võitluse eesmärk.

SISUKORD

ESIMENE PEATÜKK

Kuidas elasid töölised ja talupojad tsaari-Venemaal ja kuidas nad võitlesid enda vabastamise eest

1. Tööliste ja talupoegade olukord tsaari-Venemaal . . . 3
2. Tööliste ja talupoegade võitlus mõisnike ja kapitalistide vastu 20
Lühikokkuvõte 44

TEINE PEATÜKK

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon

1. Esimene maailmasõda. Tsarismi kukutamine 46
2. Partei juhib revolutsiooni edasi 60
3. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit . . . 65
4. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni maailma-ajalooline tähtsus 70
5. Interventide ja valgekaartlaste purustamine 74
Lühikokkuvõte 84

KOLMAS PEATÜKK

Sotsialismi ülesehitamine NSV Liidus

1. Rahvamajanduse taastamine 86
2. NSV Liidu sotsialistlik industrialiseerimine 93
3. Põllumajanduse kollektiviseerimine 101
4. Sotsialismi võit Nõukogude Liidus 107
Lühikokkuvõte 123

NELJAS PEATÜKK

Nõukogude sotsialistlik ühiskond

1. Sotsialism ja kapitalism 125
2. Sotsialistlik rahvamajanduse süsteem 128
3. Töö sotsialistlikus ühiskonnas 140
4. Nõukogude ühiskonna moraalne ja poliitiline ühtsus . . 147
5. Nõukogude patriotism 150
Lühikokkuvõte 152

VIIES PEATÜKK

Nõukogude sotsialistlik riik

1. Mis on Nõukogude riik 154
2. Nõukogude võim on kõige demokraatlikum võim maailmas 157
3. NSV Liidu riigivõimu- ja riigivalitsemisorganid . . . 172
4. Väsimatult tugevdada Nõukogude riigi võimsust . . . 183
Lühikokkuvõte 186

KUUES PEATÜKK

Nõukogude rahvaste ühtne pere

1. Kommunistliku partei rahvuspoliitika 188
2. Üheõiguslike rahvaste liit 194
3. NSV Liidu rahvaste suured edusammud majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös 202
4. Rahvaste sõprus on Nõukogude Liidu jõu allikas . . . 210
Lühikokkuvõte 214

SEITSMES PEATÜKK

Kommunistlik partei on nõukogude ühiskonna juhtiv ja suunav jõud

1. Milles seisab kommunistliku partei jõud 216
2. NLKP põhikiri on partei elu vankumatu seadus . . . 230
3. Kuidas kommunistlik partei juhib nõukogude ühiskonda 252
Lühikokkuvõte 261

KAHEKSAS PEATÜKK

Nõukogude Liit ja kapitalistlik maailm

1. Maailmakapitalismi hukkumise algus 264
2. Kaks maailma — kaks poliitikat rahvusvahelistes küsimustes 274
3. Teise maailmasõja algus 287
Lühikokkuvõte 291

ÜHEKSAS PEATÜKK

Nõukogude Liidu Suur Isamaasõda

1. Sõja esimene periood 293
2. Põhjalik murrang Isamaasõja käigus 303
3. Fašistliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani purustamine 312
4. Nõukogude Liidu võidu allikad 318
Lühikokkuvõte 327

KÜMNES PEATÜKK

Nõukogude Liit on rahu, demokraatia ja sotsialismi kants

1. Muudatused rahvusvahelises olukorras pärast Teist maailmasõda 329
2. Rahu-, demokraatia- ja sotsialismijõud kasvavad ja tugevnevad 339
3. Nõukogude Liidu võitlus püsiva demokraatliku rahu ja rahvaste julgeoleku eest 362
Lühikokkuvõte 377

ÜHETEISTKÜMNES PEATÜKK

Nõukogude rahvas võitluses rahvamajanduse taastamise ja edasiarendamise eest

1. Neljanda (esimese sõjajärgse) viisaastaku edukas täitmine 379
2. Rahvamajanduse edasise tõusu eest 391
Lühikokkuvõte 418

KAHETEISTKÜMNES PEATÜKK

Meie eesmärk on kommunism

1. Sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise lõpuleviimine ja järkjärguline üleminek sotsialismilt kommunismile . . 420
2. Marksismi-leninismi lipu all juhib kommunistlik partei nõukogude rahvast kommunismiteel 443
Lühikokkuvõte 452

В помощь слушателям политшкол

Учебное пособие

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярну маантеэ 10

*

Toimetajad H. Klement ja J. Seilenthal

Tehniline toimetaja M. Aardma

Korrektorid A. Kiho ja M. Pedajas

Ladumisele antud 19. XI 1955. Trükkimisele antud 8. XII 1955. Paber 60×92, 1/16. Trükipoognaid 28,5. Arvutuspoognaid 24,52. Trükiarv 4000. MB-19060. Tellimise nr. 1793.

Trükikoda «Punane Täht», Tallinn, Pikk tn. 54/58.

Hind rbl. 5.40

1—8

TKO

Rbl. 5.40

A-20873

20/873

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00962213 7